

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
HALK BİLİMİ PROGRAMI

MUĞLA İLİ MENTEŞE İLÇESİNDE DOĞUM

Irmak ÇOBAN

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Gürol PEHLİVAN

MANİSA-2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak sunduğum “Muğla İli Menteşe İlçesinde Doğum” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../20..

Adı Soyadı

İmza

ÖZET

MUĞLA İLİ MENTEŞE İLÇESİNDE DOĞUM

ÇOBAN, Irmak

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Gürol PEHLİVAN

2019, 808 SAYFA

Kültür, bir toplumu oluşturan yapıtaşlarından birisidir. Bu yüzden nesilden nesle aktarılması büyük önem taşımaktadır. Günümüzde teknoloji ve bilimin gelişimi, en başta toplumların kültürünü ve yaşam tarzını etkilemektedir. Yüzyıllar boyunca süregelen gelenek ve görenekler bu gelişimden dolayı değişime uğramaktadır. İnsanların günlük yaşadığı olaylar belli bir süre sonra o yörenin kültürü haline gelmektedir. Bunların başında gelen doğum, hayatın başlangıcı olarak kabul edilir ve geçiş dönemi olarak adlandırılan dönemlerin ilkidir. Bu çalışmada, Muğla'nın Menteşe ilçesinin sınırları içerisinde çocuk sahibi olabilmek için ne tür uygulamaların yapıldığı, doğum olayının nasıl gerçekleştiği, doğum sonrasında anne ve bebeğe hangi uygulamaların yapıldığı incelenmektedir.

Çalışmanın amacı; gebelikten korunmak için uygulanan yöntemlerin neler olduğu, kısırlığı ortadan kaldırmak için hangi çarelere başvurulduğu, çocuğu olmayan kadınla adama hangi isimlerin verildiği ve toplum içinde nasıl davranıldığı, çocuğu olacak kadının gebelik sürecini nasıl geçirdiği, bebeğini hangi ortamda ve nasıl dünya getirdiğini, doğumun zor olması halinde hangi yöntemlere başvurulduğu, doğumdan sonra bebeğe hangi işlemlerin yapıldığı ve annenin nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda elde edilen verilerin incelenmesidir.

Bu çalışmada en önemli rol kadına aittir. Bir kadından aile içerisindeki en büyük beklenti doğurganlığının olmasıdır. Çünkü bir soyun devamı, o ailede doğan çocuklara bağlıdır. Bu yüzden kadın, çocuk sahibi olmak için kimi geleneksel yöntemlere başvurmaktadır. Başvurulan çareleri belirlemek için araştırma sırasında

eş zamanlı yöntem esas alınmıştır. Bu araştırmayla kaybolmaya yüz tutmuş bilgilerin kayıt altına alınarak kalıcı hale getirilmeye çalışılmıştır. Çocuk sahibi olmanın bir aile için ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuk sahibi olmak için ailelerin hangi yöntemlere başvurduğu belirlenmiştir. Uygulanan yöntemlerin geleneksel yapı içerisinde ne kadar önemli yer tuttuğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Muğla, doğum, kadın, inanç, çocuk.



ABSTRACT

BIRTH IN MENTESE DISTRICT OF MUGLA PROVINCE

ÇOBAN, Irmak

Master's Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Adviser: Dr. Faculty Member Gürol PEHLİVAN

2019, 808 PAGE

Culture is one of the constituent of a society. Therefore, transferring from generation to generation is of great importance. Today, the development of technology and science affects societies' culture and lifestyle. Customs and traditions, which have been going on for centuries, are changing due to this development. After a certain period of time, People's daily events become a part of the culture in that region. Birth, which is the leading one, is regarded as the beginning of life and is the first of the named by transition periods. In this study, it is examined what kind of applications are made in order to have a child within the borders of Menteşe district of Muğla, how the birth takes place and which applications are analyzed to mother and baby after birth.

Purpose of the study is to examine the data which are obtained by the methods applied to prevent pregnancy, which remedies are used to eliminate infertility, which names are given to the man and woman who do not have children and how they are treated in society, how the woman who will have a child undergoes the pregnancy process, how give birth in which environment, which methods are applied to the baby after birth and procedures that the mother should pay attention.

The most important role in this study belongs to women. The greatest expectation from a woman is fertility in her family. Because of the continuation of a lineage is depending on the children which born in that family. Therefore, women use some traditional methods to have children. The concurrent method was used during the research to determine the remedies applied. With this research, it is tried to record the information that is almost lost and to make it permanent. How important it is for a family to have children. The methods that families use to have

children were determined. It has been observed how important the methods used are in the traditional structure.

Key Words: Muğla, birth, woman, belief, child.



ÖNSÖZ

Günümüzde bilim ve teknolojinin gelişimiyle birlikte hayatımızın her gününde yeni bir değişiklikle karşı karşıya kalmaktayız. Bu değişim sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada gerçekleşmektedir. Her yeni bilgi, eskisinin üzerine konularak çoğu zaman eskinin geçerliliğinin yitirilmesine neden olmaktadır. Kimi insanlar gelen her yeni bilgiye kucak açıp eskisini yok saymış kimisi yeni bilgiye ayak uyduramayıp eskisiyle yaşamayı tercih etmiş kimisi de eskiyle yeni bilgiyi harmanlayarak kendisine bir yaşam ortamı oluşturmuştur. Böyle bir durumda değişimden etkilenen noktalar düşünüldüğünde ilk akla gelen kültür ve sosyal yapı olmaktadır.

Kültür bilindiği gibi tarihî, sosyal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekindir. Toplumları var eden en önemli yapı taşlarının başında kültür gelmektedir. Kültür; ilk olduğu şekliyle kalmayıp çevresindeki kültürlerle, toplumların yaşadığı olaylara göre şekil almaktadır. Bu değişimden en çok etkilenenlerin başında kültürün alt ögesi olan gelenek ve görenekler gelmektedir.

Türkiye’deki toplum yapısı üzerinden bu konu hakkında bir yorum yapılacak olunursa insanlar kendi gelenek ve göreneklerine oldukça bağlıdırlar. Son yirmi veya otuz yıllık süreçte bilim ve teknolojinin insan hayatında fazla yer edinmeye başlaması, gelenek ve göreneklerde büyük değişikliklerin olmasına yol açmıştır. Eskiyle yeninin değişimi elbette ki kolay olmamıştır; ancak toplum bununla başa çıkmanın bir yolunu bulmuştur.

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye’de de hayat, doğum ile birlikte başlamaktadır. Her canlının yaşadığı bu olgu sıradan görünse de etraflıca incelendiğinde o kadar basit bir yapılanmaya sahip olmadığını görülmektedir. Doğum, kendisiyle birlikte pek çok inancı, uygulamayı, yöntemi oluşturan ana unsurdur.

Bu çalışma, Muğla'nın Menteşe ilçesindeki doğum olgusu ve bu olgu etrafında şekillenen inanç, uygulama ve yöntemleri ortaya çıkarmış olup giriş, dört bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde araştırmanın konusuna, alanına, amacına, yöntemine değinilmiş, Muğla ili ve Menteşe ilçesinin tarihî, coğrafi yapısından bahsedilmiştir. Yöntem kısmında, araştırma sırasında yaşanan olaylar ve karşılaşılan problemler ele alınmıştır.

Derlenen malzemelerin oluşturduğu bölüm dört gruba ayrılmıştır. Malzemeler gruplandırılırken Orhan Acıpayamlı ve Sedat Veyis Örnek'in yapmış olduğu çalışmalar esas alınmıştır ve çalışmanın planı bu eserlere göre şekillenmiştir. Bahsi geçen eserler günümüzden çok önce ortaya konduğu için bazı noktalarda eklemeler yapılmış olup hiç bahsi geçmeyen konular hakkında da bilgi verilmesi sağlanmıştır.

Birinci bölümde, "*Doğum Öncesi*" başlığı altında bebek doğmadan önce gebelikten korunmak, kısırlığı gidermek, gebelik dönemini sorunsuz şekilde atlattmak ve doğum yaklaştıkça yapılan hazırlıklar hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Belirttiğimiz konular, doğum öncesinin alt başlıkları olup kendi içlerinde de alt başlıklara ayrılmıştır.

İkinci bölümün ana başlığı "*Doğum Sırası*" olup doğumun gerçekleştiği an hakkında bilgi vermektedir. Doğumu yaptıran kişiler, doğum yaptırma şekilleri ve doğumu kolaylaştıran uygulamalar olmak üzere alt başlıklar oluşturulmuştur.

"*Doğum Sonrası*" başlığı verilen üçüncü bölümde doğumdan sonra lohusayla bebeğinin karşılaştığı sıkıntılar ve bunları aşmak için neler yaptıkları ele alınmıştır. Diğer iki bölüme göre en fazla alt başlığa sahip olan bölüm bu bölümdür.

Dördüncü bölüm ise ilk üç bölümde yer alan uygulamaların taklit ve temas ilkesine göre açıklanmaya çalışıldığı "*Uygulamaların İncelenişi*" başlığı verilen son bölümüdür. Burada, derlenen uygulamaların halkbilimsel açıdan ne amaçla yapıldığı mümkün mertebede açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın en başından sonuna kadar bu çalışmanın ortaya çıkmasında rol oynayan birçok kişi olmuştur. Her birine ayrı ayrı teşekkür etmek lazımdır; ancak burada herkesin ismini yazmak mümkün değildir. Bu yüzden öncelikle sorulan her soruyu büyük bir özveriyle cevaplayan ve bizi mümkün olan en sıcak şekilde ağırlayan Menteşe halkına; her hafta sonunu bana ayırıp, benimle köy köy gezen, araştırma bitene kadar sabırla bekleyen, deşifre ve fişleme sürecinde takıldığım noktaları büyük titizlikle araştıran sevgili babam Murat Çoban'a, annem Atiye Çoban'a ve kardeşim Meriç Simge Çoban'a; yine birçok köyü gezerken bana eşlik eden, köylerde tanımadığımız insanların çoğuyla iletişim kurmamızı sağlayan amcam Mehmet Bal'a, anneannem Hafize Köksal'a ve ablam Selda Uslu'ya; insan ilişkileri ve çevreleri vasıtasıyla kaynak kişilere ulaşmamda katkı sağlayan diğer tüm akraba ve tanıdıklarına; fişlemelerin elektronik ortama aktarılmasında katkı sağlayan başta Olcay Kortun ve yardım eden diğer tüm arkadaşlarıma; savunma sırasında değerli incelemeleri ve fikirleriyle tezime katkıda bulunan sayın jüri üyeleri Prof. Dr. Mehmet Naci Önal ile Dr. Öğretim Üyesi Muzaffer Çandır'a; konunun belirlenip sonuna kadar takibini sağlayan, takıldığım noktalarda en doğru şekilde yönlendiren ve her zaman fikirleriyle destek veren sevgili danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gürol Pehlivan'a teşekkürü borç bilirim.

Irmak ÇOBAN
İzmir/21.04.2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN KONUSU, ALANI VE AMACI	1
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	2
Araştırmanın Seçiliş Tarihi ve Hazırlık Dönemi.....	2
Kaynak Kişi Grubu	3
Teknik ve Araçlar.....	3
COĞRAFİ YAPI	6
Muğla'nın Coğrafyası	6
Menteşe'nin Coğrafyası	7
TARİHÇE	8
Muğla'nın Tarihi	8
Menteşe'nin Tarihi	10
BİRİNCİ BÖLÜM	
DOĞUM ÖNCESİ	
1.1. Gebelikten Korunma Çareleri	12
1.2. Kadının Kısırlığını Gidermek İçin Başvurulan Çareler	17
1.2.1.Dinsel-Büyüsel Niteliktekiler	18
1.2.2.Halk Hekimliği Alanına Girenler	32
1.2.3.Halk Hekimliği Yapan Kişiler	42
1.2.4.Tıbbi Tedavi Alanına Girenler.....	46
1.3. Çocuğu Olmayan Kadın Ve Adam	48
1.3.1.Kadın ve Adama Verilen İsimler	48

1.3.2.Kadın ve Adama Aile-Toplum İçindeki Davranış Şekli.....	53
1.4. Evlat Edinme	60
1.5. Gebelik	61
1.5.1.Gebeliğin Başlangıcı	62
1.5.1.1.Gebe Kaldığını Gösteren Belirtiler	62
1.5.1.2.Gebeliğini Etrafa Duyurma veya Saklama Durumu.....	69
1.5.1.3.Gebeliğin İlk Paylaşıldığı Kişiler	75
1.5.1.4.Bebeği Olacak Kadına Verilen İsimler	77
1.5.1.5.Gebeliği Sonlandırma Yöntemleri	80
1.5.1.5.1.Gebe Kadının Uygulamaları	82
1.5.1.5.2.Tıbbi Yöntemler.....	98
1.5.1.5.3.Sonlandırma İşini Yapan Kişiler.....	99
1.5.1.6.Bebeğin Cinsiyeti	102
1.5.1.6.1.Gebe Kadının Kız Doğuracağına Yorulan Belirtiler	103
1.5.1.6.2.Gebe Kadının Oğlan Doğuracağına Yorulan Belirtiler	121
1.5.1.6.3.Bebeğin İkiz Olup Olmadığını Tahmin Etme.....	137
1.5.1.6.4.Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi.....	142
1.5.1.7.Aşırma	159
1.5.1.7.1.Aşırma ile İlgili Adlandırma, Niteleme, Benzetme ve Yakıştırmalar.....	161
1.5.1.7.2.Aşırmanın Giderilmemesinin Yarattığı Sıkıntılar.....	164
1.5.1.7.3.Aşırma Gidermek İçin Yapılan Uygulamalar	171
1.5.1.7.4.Aşırma ile İlgili İnançlar	172
1.5.1.8.Gebe Kadının Kaçınmaları.....	175
1.5.1.8.1.Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler	177
1.5.1.8.2.Düşük Tehlikesi Olan Kadının Yaptıkları	195
1.5.1.9.Gebe Kadının İstenen Niteliklere Yönelik Uygulamaları.....	206
1.5.1.9.1.Bebeğin Güzel Olması İçin Yaptıkları.....	208
1.5.1.9.2.Bebeğin Görünüşüyle İlgili Yaptıkları	215
1.5.1.9.3.Bebeğin Karakteri İçin Yaptıkları.....	220
1.5.2. Doğuma Hazırlık.....	221
1.5.2.1.Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar	222
1.5.2.2.Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Pratikler	239

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞUM SIRASI

2.1. Doğumu Yaptıran Kişiler	244
2.1.1.Okumamış Olanlara Verilen İsimler	244
2.1.2.Okumuş Olanlara Verilen İsimler	246
2.1.3.Doğum Yaptırana Para veya Hediye Verme.....	251
2.1.4.Okumuşa veya Okumamışa Güvenme Durumu	259
2.2. Odada Bulundurulan Araç ve Gereçler	263
2.3. Odada Bulunan Kişiler ve Sayısı	271
2.4. Doğumun Başladığının Belirtileri.....	280
2.5. Doğum Yaptırma Şekilleri	281
2.6. Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Uygulamalar.....	293
2.7. Doğum Sırasında Yapılan Uygulamalar	315

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞUM SONRASI

3.1. Bebekle İlgili İşlemler	316
3.1.1.Göbek Bağıyla İlgili İşlemler	316
3.1.2.Sonu ile İlgili İşlemler	341
3.1.2.1.Kadından Çıkan Parçaya Verilen İsimler	342
3.1.2.2.Sonun Düşmesi İçin Yapılanlar	348
3.1.2.3.Sonun Düşmemesinin Kadına Verdiği Zararlar.....	358
3.1.2.4.Bebeğin Sonuyla İlgili İnançlar	362
3.1.3.Bebeğin Yıkanması ve Tuzlanması İşlemi.....	363
3.1.3.1.Bebeğin Yıkanması.....	363
3.1.3.2.Bebeğin Tuzlanması	369
3.1.4.Doğduktan Sonra Verildiği İlk Kişi.....	393
3.1.5.Bebeğin Müjdelenmesi	400
3.1.5.1.Müjdeleyen Kişiler	401
3.1.5.2.Müjdeleyene Verilenler	406
3.1.6.Bebeğin Doğumunun Kutlanması ve Verilen Hediyeler	414
3.1.7.Bebekle İlgili İnançlar ve Uygulamalar.....	425
3.1.7.1.Bebek İlk Doğduğunda Yapılanlar	427
3.1.7.2.Bebek İlk Doğduğunda Kaçınılan Durumlar	434

3.1.8.Bebeğin Beslenmesi	438
3.1.8.1.Ağız Açma İşlemi	439
3.1.8.2.Bebeğin Annesini Emmesiyle İlgili Uygulamalar	440
3.1.8.3.Bebeğin Sütanneye Verilmesi.....	452
3.1.8.4.Sütü Olmayan Annenin Bebeğini Besleme Yöntemleri	460
3.1.9.Bebeği Kötü Etkileyeceğine İnanılan Durumlar ve Alınan Önlemler..	470
3.1.9.1.Başının Altına Konulanlar	471
3.1.9.2.Çamaşırlarıyla İlgili İşlemler	482
3.1.9.3.Bebeğin Giysilerinin Yıkınması.....	498
3.1.9.4.Sarıklık Olmaması İçin Yapılanlar	509
3.1.10.Bebeğin Uzun Ömürlü Olması İçin Yapılanlar	511
3.1.10.1.Annenin Yaptıkları	511
3.1.10.2.Bebeğe Yapılanlar.....	513
3.1.11.Zar İçinde Doğan Bebekler	519
3.1.11.1.Zar İçinde Doğan Bebeklere Verilen İsimler.....	519
3.1.11.2.Zar İçinde Doğan Bebeğe Yapılanlar	520
3.2. Lohusalık.....	522
3.2.1.Yeni Doğum Yapmış Kadına Verilen İsimler	523
3.2.2.Lohusa Kadına Doğumdan Sonra Ağrısını Geçirmek İçin Yapılanlar	526
3.2.3.Lohusa Kadınlı İlgili Uygulamalar	538
3.2.4.Sütünün Artması İçin Yapılanlar	556
3.2.5.Lohusa Kadının Dinlenme Durumu.....	574
3.3. Kırklama	584
3.3.1.Kırklama İşleminin Yapıldığı Zamanlar	584
3.3.2.Kırklama Malzemeleri ve İşlem Basamakları	602
3.3.3.Kırklamayla İlgili İnanmalar	636
3.3.4.Kırk Gezmesi	637
3.4. Kırk Basması	653
3.4.1. Kırk Basmasına Neden Olan Olaylar.....	654
3.4.2. Kırk Basmasına Uğrama Belirtileri	662
3.4.3.Kırk Basmasından Korunmak İçin Alınan Önlemler	664
3.4.4.Kırk Basmış Çocuğa Yapılan İşlemler	681
3.5. Al Basması	691
3.6. Karabasan Basması.....	691

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALARIN İNCELENMESİ

4.1. HABER VERİCİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	693
4.2. OLUMLU BÜYÜSEL UYGULAMALAR	698
4.3. OLUMSUZ BÜYÜSEL UYGULAMALAR	726
4.4. DİNÎ UYGULAMALAR	738
4.5. HALK UYGULAMALARI.....	744
4.6. TIBBÎ UYGULAMALAR	747
SONUÇ.....	748
KAYNAK KİŞİ DİZİNİ	751
BİBLİYOGRAFYA	757
EKLER.....	759
1.HARİTA.....	759
2.MAHALLELERİN LİSTESİ.....	760
3.SÖZLÜK.....	762
4.SORU KÂĞIDI ÖRNEĞİ	785
5.FOTOĞRAFLAR.....	788

KISALTMALAR

bkz.: Bakınız

haz.: Hazırlayanlar

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.t.: Adı geçen tez



GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU, ALANI VE AMACI

Bu çalışmada, Muğla'nın Menteşe ilçesinde “doğum” olayının nasıl gerçekleştiği, öncesinde doğumu engelleyen durumlar varsa nasıl ve hangi uygulamalarla ortadan kaldırıldığı, doğum sonrasında anne ve bebeği etkileyen olumsuz olaylarla nasıl başa çıkıldığı ele alınıp açıklanmaya çalışılmıştır. Bu konuyu tercih etmemizin nedeni “doğum” konusunu araştıranlarının sayısının az olması, araştırma konusu olarak seçenlerin de yeterince detayına inmemesi olmuştur. Bu konuda yol gösterici olabilecek çalışmaların sayısı bir hayli azdır. Ayrıca gelenek ve göreneklerin değişkenlik göstermesi, eskiden yaygın olan uygulamaların günümüzde kullanılmamaya başlanmasına bağlı olarak yok olmaya yüz tutması böyle bir çalışma konusu seçmemize neden olmuştur. Saydığımız tüm bu nedenler, bizi detaylı bir çalışma yaparak, ele alınmamış noktaları incelemeye yönlendirmiştir.

Araştırma alanı Muğla ilinin merkez ilçesi olan Menteşe'dir. Bu bölgenin seçilmesinin ana nedeni aile bireylerinin doğma büyüme Muğlalı olmaları ve ailedeki bireylerin birçoğunun burada yaşamaya devam ediyor olmasıdır. Buna ek olarak bölgede bu konuda yeterince araştırmanın yapılmamış olması ve kültürel öğeler bakımından zenginliği, burada çalışmayı tercih etmemizi sağlamıştır.

İnsan yaşamının üç ana bölüme ayrılmış geçiş dönemlerinin ilki olarak bilinen doğum, yaşamın başladığı noktadır. Kendi içinde de üç ana bölüme ayrılan doğum, belirli uygulamalar ve inançlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Amacımız, hayatın başlangıcını oluşturan “doğum” olgusunun Menteşe ilçesinde derlediğimiz verileri inceleyerek nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Seçiliş Tarihi ve Hazırlık Dönemi

Araştırmanın konusunun ne olduğu Mart 2016'da seçilmiş ve yapılan hazırlıklar sonucunda Haziran 2016'da kesin olarak belirlenmiştir. Konunun belirlenmesinden önce yapılan hazırlıklarda öncelikle bibliyografyalar¹ incelenmiş, konuyla ilgili yapılan araştırmaların künyeleri tespit edilmiştir.

Gerekli tespitler yapıldıktan sonra öncelikle derleme yönteminin ne olacağı hakkında karara varılmış, örnek soru kâğıtları² incelenmiştir. Daha sonrasında doğum konusunu ele alan kitaplar, konuyla ilgili makaleler incelenmiş ve doğum konusunda bilgi sahibi olunmaya çalışılmıştır.³

Çalışmamızı yürütürken hem içerik hem de yöntem bakımından örnek aldığımız ve bilgilerinden yararlandığımız iki kaynak bulunmaktadır. Bunlar: Orhan Acıpayamalı⁴ ve Sedat Veyis Örnek'in⁵ kitaplarıdır. Bunların dışında Türkiye genelinde ve Muğla'da yapılmış yüksek lisans ve doktora çalışmaları da incelenip konu hakkında fikir alınmış, yeni yöntemler bulmada yarar sağlamıştır.

Gerekli çalışmalar incelendikten sonra derleme yapılacak alanla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Çalışmamızda gezilecek olan Menteşe ilçesine bağlı 66 mahalle hakkında araştırma yapılmış; tanıdık varsa onlarla iletişime geçilmiş, yoksa da mahallelerin muhtarlarıyla görüşülmüştür. Bahsi geçen 66 mahallenin yalnızca on biri ilçenin tam merkezinde yer almaktadır. Geriye kalan 55 mahalle, birkaç yıl öncesine kadar belde ya da köy olduğu için merkeze uzak kalmaktadır.

¹ İncelenen bibliyografyalar için bkz. Bibliyografya.

² Metin Ekici, **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**, Geleneksel, Ankara, 2004, s. 149.

³ İncelenen kitap ve makale bilgileri için bkz. Bibliyografya.

⁴ Orhan Acıpayamalı, **Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**, Atatürk Üniversitesi, Ankara, 1974, s. 23.

⁵ Sedat Veyis Örnek, **Türk Halkbilimi**, Bilgesu, Ankara, 2014, s. 184.

Kaynak Kişi Grubu

Menteşe ilçesinde doğum konusuyla ilgili görüştüğümüz kişilerin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bunun nedeni doğum olayını birebir yaşayanın ve doğumla ilgili uygulamaları takip edenin kadın oluşudur. Ayrıca hassas ve mahrem bir konu olmasından dolayı bilgi paylaşımı erkekler yerine kadınlara yapılması tercih edileceği için böyle bir konu seçilmiştir. Hemcinslerimiz olmaları sebebiyle bir ortama girildiğinde çok zorlanılmamış, bilgi aktarımı kolay gerçekteşmiştir. Az sayıda olsa da anlatmaktan çekinmeyen erkekler de kaynak kişilerimiz arasında yer almıştır. Kadınları statüleri ve yaşları bakımından ele alınırsa genellikle yaşı büyük kadınlarla görüşülmüştür. Böyle tercih etmemizin nedeni büyüklerinden dinledikleri ve kendilerinin de bildiği uygulamaların gençlere göre daha fazla olmasıdır. Ancak burada bazı genç kaynak kişilerin yaşlılara göre bilgisinin daha çok olduğunu belirtmeden geçmemek gerekir. Bu durumda yaşlılar çok bilir, gençler bilmez gibi bir düşünceye kapılmak çok da doğru olmaz. Bir konu kişinin ilgi alanına giriyorsa veya birebir bahsi geçen uygulamaları uyguluyorsa o zaman bilmemesi olanaksızdır. Kaynak kişilerimiz arasında eğitim durumu ilkokulu geçmeyenler çoğunluktur. Ancak gidilen bazı köylerde eğitim alıp çalışan ebelere denk gelinmiştir. Böyle bir grupla görüşmenin güzel bir yanı, iki farklı kesimi dinleme fırsatının yakalanmış olmasıdır.

Teknik ve Araçlar

Araştırmamız sırasında gözlem ve mülakat teknikleri kullanılmıştır. Gözlem kısmından daha çok kırklama işlemi yapılırken yararlanılmıştır. Onun dışında mülakat yoluyla kişilere sorular sorulmuştur. Kadınlara doğum konusuyla ilgili sorular sorulduğunda ilk başlarda şaşkınlıkla karşılandı. Çünkü onlar için gayet doğal yaşanmış, olmuş bitmiş bir konunun araştırılmak suretiyle yanlarına gelinmesini ilginç bulmuşlardır. Kimisi bu konuyu “özel” olarak nitelendirdiği için cevap vermekten kaçınmış, kimisi ise daha önce başlarına gelen talihsiz olaylardan dolayı bizi güvenilir bulmamıştır. Bunun en ilginç iki örneğinden bahsedecek olursa biri Çırpı, biri Dağdibi köyünde gerçekteşmiştir. Çırpı köyünde konuştuğumuz kaynak

kişi daha önce bir başkası tarafından dolandırıldığı için bizim de aynı nedenden geldiğimizi düşündü. Bu durumda bize düşen görev, yaptığımız işin açıklamasını yaparak kendisini rahatlatmaya çalışmak olmuş ve böylece sorunu ortadan kaldırmış olduk. Dağbidi köyünde ise bir tanıdık aracılığıyla gitmemize rağmen “Burada doğum işi yoktur” şeklinde bir tepkiyle karşılaşp geri çevrildik. Son bir kez denemek suretiyle orada görüştüğümüz kaynak kişinin oğlu, bizim ziyaretimizden bir hafta öncesinde köyde birkaç kişinin dolandırıldığını, bu yüzden böyle bir tepkiyle karşılaştığımızı anlattı. Bunun dışında bir de merkezde bulunan Şeyh mahallesinde görüşecek kişi bulmakta sıkıntı çektik. Mahallenin muhtarı ile iletişime geçmemize rağmen, yönlendirildiğimiz kişi yüzümüze kapıyı kapatarak görüşmeyi reddetti. Sonrasında tanıdığımız olan Muğla'nın önemli değerlerinden sayılan Yerel Sanatçı İbrahim Ethem Yağcı sayesinde iki kişiyle görüşme imkânımız olmuştur.

Çoğu köylerdeki en büyük avantajımız tanıdıklarımızın olmasıydı. Böylece kabullenilmemiz kolay oldu ve hemen hemen her evden o evin bir evladı sayılarak ayrıldık. Hazırladıkları sofralara beraber oturduk. Hatta bir köyde ağır koktuğunu bildiğimiz beyaz zambak kolanyasını kibarca reddetmeye çalıştık. Ancak yakaladığımız samimiyetten dolayı kendimizi kolanyayı elimizde değil, başımıza sürülürken bulduk. Kokusu bir hafta boyunca üzerimizden çıkmadığı için buradan sonraki uğradığımız yerlerde kolanyayı elimize döktürdük. Sonuç olarak sorduğumuz her soruya büyük bir sabırla cevap verdiler ve detaya girmekten de asla çekinmediler. Araştırmaya başladığımız günden bugüne kadar da çoğu kaynak kişiyle iletişimimizi koparmamak üzere bağ kurmuş bulunmaktayız.

Alan araştırması sırasında bizi zorlayan noktalardan birisi ulaşım olmuştur. Bazı dağ köyelerine merkezden araçla ulaşım en az bir ya da iki saat sürdüğü için babamızın yardımına başvurulmuştur. Zaten bu kadar uzaklıktaki bir köye tek başımıza gitmenin pek mümkün olmadığı süreden anlaşılmaktadır. Araçla gittiğimiz zamanlarda bile birçok sıkıntıyla karşılaştık. Bunlardan bazılarına değinecek olursak araştırmamızın büyük bir kısmı kış mevsimine denk geldiği için köylere kar yağdığı döneme denk geldik. Yolların kapanması ulaşımımızı kısıtladı ve önceden görüşme ayarladığımız köylere gidemedik. Anlık iletişim kurarak doğaçlama plan yapmak durumunda kaldık. Şartları zorlamaya kalkıştığımızda Marçalı dağını tırmanırken iki veya üç defa aracımız kaydı ve büyük kazaların eşliğinden son anda dönüldü.

Bunların içinde daha fenası vardır ki o da Akyer köyüne giderken yaşadıklarımızdır. Fadıl köyünde görüşmemizi tamamladıktan sonra sıradaki köyümüz Akyer'di. Aldığımız yol tarifine göre ilerlerken oldukça yüksek yerlerden ve dik uçurumların kenarındaki dar yollardan ilerlemek durumunda kaldık. Bu sırada yolumuzu kaybettik ve kayma tehlikesi yaşayarak çamura saplanıp kaldık. Telefonların çekmediği bir alanda oluşumuz bizi endişelendirse de sonunda köye ulaştık. Ancak sorunlar bununla da bitmedi. Köye girdiğimizde terk edilmiş bir yer izlenimiyle karşılaşmamız, onuncu evin olmaması, olan evlerin birinde bile dumanın tütmemesi bizi ürküttü. Muhtarı aradığımızda köyde olmadığını ve orada yaşayan üç beş kişinin de evlerinde olmadığını belirtti. Bu yüzden bu köyde yaşamış, ancak sonrasında merkeze yerleşmiş iki kişiyle görüşme olanağı bulduk.

Mülakat yaparken kullanmak için önceden soru kâğıdı örneği hazırlamış olsak da derleme sırasında doğaçlama olarak sorular sordüğümüz olmuştur. Kaynak kişilerin bazıları bilgi vermekten çekindiği için güvenlerini kazanmak amacıyla sorularımızı gösterdiğimiz durumlar olmuştur. Genellikle sohbet havasında geçen araştırmamızda her seferinde birbirinden ilginç bilgilerle karşı karşıya kaldığımızı belirtmek gerekir.

Fotoğraf çekimi noktasında genel olarak zorlanılmamıştır. Birkaç kaynak kişinin fotoğraf çekilmeyi istememesi dışında zorluk çıkaran olmamıştır. Çekilen fotoğraflar sayesinde kaynak kişilerin görüntüleri kalıcı hale getirilmiştir. Mülakatımızı yaparken öğrenilen bilgiler kimi zaman deftere yazılmış kimi zaman da kaynak kişilerin bilgileri dâhilinde kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Derleme yaptığımız süre boyunca yaşanan olayları kayıt altına almak için günlük tutma ihtiyacı duyulmuştur. Çünkü araştıracağımız alanın büyük olması, buralarda yaşayacağımız iyi veya kötü olayları kayıt almamıza neden olmuştur.

Alan araştırması, derleme, deşifre, fişleme işlemlerinden elde ettiğimiz verileri inceleyecek olursak alanda geçirdiğimiz süre altı aylık bir süreci kapsamaktadır. Yaptığımız plan ve programa göre her gittiğimizde haftanın en az üç gününü Muğla'da geçmiş ve bu süre hesaplandığında toplam on iki veya on üç hafta sonuna denk gelmektedir. Arada hava koşullarından dolayı gidemediğimiz zamanlar

da olmuştur. Her gidişimizde İzmir'den gidiş gelişle beraber yaklaşık olarak 650 km gibi bir mesafe yol kat ettik. Kabaca bir hesap yapıldığında toplamda gidilen yol km olarak 7.000- 7.500'ü bulmaktadır. Derlememiz boyunca toplam 109 ses kaydı yapıldı. Ses kayıtlarının en uzununu yaklaşık olarak üç saati, en kısası yarım saati bulmaktadır. Yaklaşık bir beş veya altı ay kadar da deşifre süremiz olmuştur. Geriye kalan süreçte fişleme ve tasnifleme aşamalarıyla uğraşılmıştır. Bu kısım bizi diğer bölümlere göre daha çok uğraştırmıştır; çünkü fişlerimizin sayısı yaklaşık olarak altı bini bulmaktadır. Çalışma içerisinde yer alan yıldızlı sözcükler ilçe içerisinde kullanılan yerel sözcükler olup Türkiye Türkçesindeki karşılığı sözlük kısmında verilmiştir.

COĞRAFİ YAPI

Muğla'nın Coğrafyası⁶

Muğla, topraklarının büyük kısmı Ege Bölgesi'nde, küçük bir kısmı Akdeniz Bölgesi'nde olan, her iki denize de kıyısı olan bir Güney Ege ilimizdir. Türkiye'nin güneybatı ucunda yer alan Muğla; kuzeyinde Aydın, kuzeydoğusunda Denizli ve Burdur, doğusunda Antalya ile komşu; güneyinde Akdeniz ve batısında ise Ege Denizi ile çevrilidir. Toplam uzunluğu 1.500 km'ye yaklaşan deniz kıyıları ile Muğla, Türkiye'nin en uzun sahil şeridinde sahip ilidir.

Muğla ili Akdeniz iklimi etkisindedir. 800 m. yüksekliğe kadar olan alanlarda "Asıl Akdeniz İklimi" ve daha yüksek alanlarda "Akdeniz Dağ İklimi" hissedilir. Maksimum-minimum sıcaklık değerleri, nemlilik, yağış miktarı ve hâkim rüzgâr yönleri yerel coğrafi koşullara göre değişmektedir. Metrekareye 1.000 mm'den fazla yağış alan Muğla, orman oranı bakımından Türkiye'nin en zengin illerinden bir tanesidir. Ancak yağışların büyük çoğunluğu kış mevsiminde düşer ve yaz kuraklığı belirgindir.

Muğla; 12.11.2012 tarihinde kabul edilen ve 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun'la büyükşehir

⁶ <http://www.muglakulturturizm.gov.tr> [19.04.2019]

statüsüne dâhil olmuş ve idari açıdan yeniden yapılanarak, Menteşe merkez ilçe olmak üzere toplam 13 ilçeden oluşmuştur. Muğla ilinin ilçeleri: Bodrum, Dalaman, Datça, Fethiye, Kavaklıdere, Köyceğiz, Marmaris, Menteşe, Milas, Ortaca, Seydikemer, Ula ve Yatağan.

Menteşe'nin Coğrafyası⁷

Ülkemizin ve Dünya'nın en önemli turizm merkezlerinden birçoğunun bağlı olduğu Muğla ilinin merkez ilçesi olan Menteşe, daha çok Muğla'nın turistik ilçelerine gidilip gelirken "içinden geçilen bir yerdir" tatilciler için. Geziyi daha çok denizle özdeş tuttuğumuzdan mıdır nedir, deniz kıyısında olmayıp da turist yoğunluğu olan yöremiz pek azdır. Bu, anlaşılabilir bir şey olsa da biz gene de Menteşe'ye en az bir gün ayırmanızı önereceğiz. Ama Menteşe'de (Muğla il merkezi) konaklayıp da şehir gezisinin yanı sıra çevre gezisi de yapacaklar, dolu dolu birkaç gün geçireceklerdir. Muğla'nın merkez ilçesi olan Menteşe doğuda Denizli ili, batıda Milas ilçesi, kuzeyde Kavaklıdere ile Yatağan ilçeleri ve güneyde ise Ula, Köyceğiz ilçeleri ve Ege Denizi ile çevrilidir.

Aynı zamanda Muğla il merkezi de olan Menteşe denizden 670 m yükseklikte, üstü düz bir kaya kütlesi şekliyle ilginç bir görünüme sahip olan ve halk arasında Masa Dağı olarak anılan Hisar (Asar) Dağı eteklerinde kurulmuştur. Karadağ, Kızıldağ, Masa Dağı ve Hamursuz Dağı ile çevrelenmiş bir çanak görünümündedir. Genel olarak güneyden kuzeye ve doğuya doğru yükselen sık çam ormanları ile kaplı dağlık ve ormanlık bir arazi yapısına sahiptir. Düğerek'in kurulduğu yamaçların gerisinde rakım hızla artar ve Menteşe Dağları silsilesi içinde yer alan Yılanlı Dağı'nda yükseklik 2.000 metreye yaklaşır.

Menteşe, Akdeniz iklimi etkisindedir. Yaz ayları kurak, kış ayları bol yağışlıdır. İlçe merkezinde rakımın yüksek olması nedeniyle bazı yerleri yayla olarak (örn. Karabağlar Yaylası) anılmaktadır. Yaz günleri sıcak olsa da çevreye oranla serin geçmektedir.

⁷ <http://www.muglakulturturizm.gov.tr> [19.04.2019]

TARİHÇE

Muğla'nın Tarihi⁸

Eski zamanlardan beri kadim medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve her devirde önemini korumuş bir şehir olan Muğla'da ilk yerleşimlerin ne zaman başladığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bazı kaynaklara göre bölgeyle birlikte Muğla tarihi de M.Ö. 3.000'li yıllara kadar uzanmaktadır. Bölgeye, ilk çağlarda Karyalılar (Carialılar) yerleştiği için -M.Ö. 3.400 yıllarında gelen kavimlere önderlik etmiş 'Kar' isimli bir komutandan esinlenerek- Karya (Caria) adı verildiğine ilişkin tezler öne sürülmektedir.

Bazı kaynaklarda da bu bölgeye ilk yerleşenlerin Hititler olduğu, ilin bilinen tarihinin Hititler ile başladığı ve bu bölgeye Lugga adını verdiklerinden söz edilmektedir. Ancak kentin eskiden İç Karya olarak adlandırılan bölgede yer aldığı bilinmektedir. Karya'nın M.Ö. 2.000'de Hititlerce (Antik Çağ'da Anadolu coğrafyasında devlet kurmuş önemli uygarlıklardan biri olan Hititler veya Etiler'in M.Ö. 2.000 yıllarında Anadolu'ya göç ederek yerli Hatti beylikleri üzerinde hâkimiyet kurdukları bilinmektedir.) de bilinen bir medeniyet olduğu da göz önüne alınırsa, Muğla'da ilk yerleşimin Karyalılar'a kadar geriye gittiği söylenebilir.

Bugünkü coğrafyada, kuzeyde Söke, Aydın, Nazilli üzerinden başlayıp güneyde Dalaman çayının denize döküldüğü yerde biten bölge, çağlar boyunca Karya (Caria) olarak anılmış; kuzeyde Lidya (Lydia), güneyde Likya (Lycia) ve Anadolu içlerinde de Frigya (Phrygia) hükümrânlığı altındaki bölgelere komşu olmuştur. M.Ö. 2.000 sonlarından itibaren Güneybatı Anadolu'da varlıkları bilinen ve Karya uygarlığını kurmuş kavim olan Karyalıların başkentleri başlangıçta Mylasa(Milas) iken, M.Ö. 4. yüzyılda Mausolus tarafından Halikarnas'a (Bodrum) taşınmış, ancak Mylasa önemini korumuştur. Yaklaşık olarak bugünkü Büyük Menderes Nehri ile Dalaman Çayı arasındaki bölgeye denk gelen yayılma alanlarında çok sayıda köy ve mezra türü yerleşimin bir araya gelerek oluşturduğu federasyonlar etrafında örgütlenmişlerdir.

⁸ <http://www.muglakulturturizm.gov.tr> [19.04.2019]

Yaklaşık olarak M.Ö. 1.150'den M.Ö. 545'e kadar bağımsızlığını muhafaza eden Karyalılar, özellikle başlangıçta denizcilikle uğraştılar. Kıyılarda Helenistik kolonilerin kurulmaya başlamasından sonra da, Karya hâkimiyeti ve kültürü iç bölgelerde devam etmiş; bu dönemde Mylasa (Milas), Stratonikeia (Eskihisar/Yatağan), Idyma (Akyaka/Ula) gibi gerçek anlamda Karya kentleri; yine Mylasa, Labranda, Kyramus, gibi Karya kült merkezleri ortaya çıkmıştır

1220'li yıllardan beri devam eden Moğol istilası, Türk topluluklarını Küçük Asya'ya (Anadolu'ya) doğru göçe zorluyordu. Anadolu'da Selçuklu Devleti, doğudan gelen Moğol istilaları ile alttan alta oyuldu. 1260'lı yıllardan itibaren bölgenin eski hâkimi Bizanslılar, Karya ülkesine yeni gelmeye başlayan İslam-Türk unsurlarla tanışmaya başladılar. Özellikle Denizli-Fethiye arasında uzayan geniş yaylak ve otlaklar, Menteşe Bey'den önce gelip, yöreyi yurt edinen gezgin Türkmen obaları ile doldu, taşıtı.

Selçuklu Devleti Anadolu'yu iskân politikası çerçevesinde, özellikle Moğol zulmünden kaçarak doğudan gelen Türk boylarını Batı Anadolu'nun uç bölgelerine yerleştiriyorlardı. Menteşe Bey'in kumandasındaki Türkler de Karya'ya, bugünkü Muğla bölgesine yerleştirildi. Bu arada Moğol baskısının etkisiyle Anadolu Selçuklu Devleti'nin nüfuzunun günden güne azalması, uçlardaki bu Türk unsurlara geniş bir hareket serbestliği vermekteydi. Nitekim Menteşe Bey idaresindeki Türkmenler de, 1261'den sonra Muğla çevresinde fetihlere girişerek, bölgeye daha sağlam bir şekilde yerleşmeye başladılar.

I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı imparatorluğunun toprakları İtilaf Devletleri tarafından paylaşılınca, Muğla 11 Mayıs 1919 tarihinde İtalya tarafından işgal edildi. İtalya'nın Menteşe'deki işgalinde, Yunanistan'ın silahlı mezalimi görülmez. İtalya, Menteşe'ye "Hululü Muslihane Politikası (ılımlı, barışçıl politika)" güderek çıkarma yaptı. Anadolu'nun işgali sırasında Muğla'da Kocahan Mitingi düzenlenmiş ve tüm Anadolu şehirleri gibi Muğla'nın da bu işgallere direneceği ilan edilmiştir. Bunun üzerine kentte Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, Muğla Serdengeçtiler Müfrezesi, Muğla Kuvayi Milliyecileri gibi direniş komiteleri kurulmuştur. 1920'de Ankara'da açılan 1. Dönem meclisine 6 milletvekili gönderen kent, İtalyanların kentte fazla etkin olmamasından yararlanarak Menderes boyunca başlayan Yunan işgaline karşı kurulan direniş faaliyetlerine katılmıştır. Ege'de 57. Tümen

kalanlarla birleşen gönüllüler, Aydın çarpışmalarında düşmana ağır kayıplar verdirmişlerdir. Ege illeri arasında Muğla işgal sırasında en fazla şehit veren il olmuştur. Anadolu'daki durumun kötüye gittiğini anlayan İtalya, 2. İnönü Zaferi kazanıldıktan sonra ülkesindeki iç siyasal dalgalanmalarını öne sürerek 5 Temmuz 1921'de Muğla'dan ayrılmıştır.

Menteşe'nin Tarihi⁹

Menteşe tarihçesi demek aynı zamanda Muğla tarihçesi demektir. Bölgeye, ilk çağlarda Karyalılar (Cariyalılar) yerleştiği için – M.Ö. 3.400 yıllarında gelen kavimlere önderlik etmiş 'Kar' isimli bir komutandan esinlenerek- Karya (Caria) adı verildiği söylenmektedir. Bölge sırasıyla; M.Ö. 189'da Bergama Krallığının, M.Ö. 133'te Roma İmparatorluğu'nun, 395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla da Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiş. Türklerin eline geçmesi Uç Beylerden Mentеше Bey tarafından (kimi rivayete göre 1282, kimi rivayete göre de 1284'te) gerçekleşmiş.

Menteşe Bey Karya'nın içlerine doğru ilerledikçe, Bizans nüfusunun önemli bölümü kıyılara ya da adalara kaçtı. Yörede kalan Bizans nüfusunu Türkleştirip İslamlaştırdıktan sonra, yeni fethedilen ve nüfusu büyük ölçüde azalan Karya topraklarına Germiyanoğulları boylarından topluluklar istedi. Bu isteği uygun görülerek yeni fethedilen Karya topraklarına çok sayıda topluluk gönderilmeye başladı. Böylece, yörenin ilk nüfusu Germiyan Türklerinden oluştu. Karya adı bırakıldı; yöreye fatihinin adı olan “Menteşe” verilmiş

Menteşe Beyliği, diğer Türkmen beylikleri içinde birden gelişen Osmanlı Beyliği karşısında fazla dayanamamış; Yıldırım Bayezid zamanında (1391), bütün Türk beyliklerini tek çatı altında toplama politikası güden ve giderek cihan imparatorluğuna yönelen Osmanlı Devleti egemenliğine girmiştir. Bölgedeki bu ilk Osmanlı hâkimiyeti geçici olmuş; Mentеше, 1402'de Çubuk Zaferi'nden sonra Timur'un hâkimiyetine girmiş ve 22 yıl daha bağımsız kalmış; 1424 yılında Fatih Sultan Mehmet'in babası II. Murat tarafından kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır. Mentеше Sancağı, 30 Ekim 1913'te Aydın eyaletinden ayrılarak il olmuş ve Muğla adını almıştır.

⁹ <http://www.muglakulturturizm.gov.tr> [19.04.2019]

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞUM ÖNCESİ

Doğum, bir canlının anne rahminden çıktığı andır. Hayatın başlangıcı olarak kabul edilmektedir ve insan hayatındaki üç geçiş döneminin başı olarak bilinmektedir.¹⁰ Bu üç önemli “geçişten” ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu ve sopyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopyu sayısını artırmaktadır; sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir.¹¹ Dili, dini, ırkı ne olursa olsun kadın ve erkek yuva kurduktan sonra o aileyi birleştirecek olan çocuğun olmasını ister. Böylece anne doğurgan olduğunu, baba ise soyunun devam edeceğini bilir. Çocuğu olan aileler büyüklerinden saygı görür, kötü muameleden ve söylenebilecek sözlerden uzak durmuş olur. Bir ailede çocuk sayısı ne kadar artarsa mutlulukları da o kadar artar. Tüm bu bahsedilen genelgeçer ifadeler dünyada, Türkiye’de olduğu gibi araştırma alanımız olan Menteşe ilçesinde de geçerlidir. Aile bağımlı ve devamlılığını önemseyen her birey bu olguların kendi ailesinde de olmasını istemektedir. Araştırmamızda doğum olayını üç ana grupta incelemiş bulunmaktayız. Bu gruplar: Doğum Öncesi, Doğum Sırası ve Doğum Sonrasıdır.

Doğum olayının başlangıcını oluşturan “Doğum Öncesi” bölümümüzde ele aldığımız konular genellikle korunma, kısırlık, gebelik, doğuma hazırlık olmuştur. Ortaya çıkan veriler halkbilimsel olarak incelendiğinde morfolojik özellik göstermektedir. Acıpayamlı¹²: “Bir pratiğin morfolojik özelliğine gelince, o pratik morfolojisinin muayyen bir gaye etrafında, zaman ve mekân bakımından göstermiş olduğu şekilleri tespit etmek esasına dayanır.” ifadesiyle morfolojik özelliklerin zaman ve mekâna bağılı olarak şekillendiğini belirtmiştir. Bununla ilgili verileri elden

¹⁰ Aslı Büyükokutan, **Muğla Yöresi Kadın Merkezli Geleneksel Uygulamalarla Bu Uygulamalara Bağılı Sözlü Ürünlerin İşlevleri Üzerine Bir Araştırma**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Balıkesir, 2011, s. 178.

¹¹ Sedat Veyis Örnek, **Türk Halkbilimi**, Bilgesu, Ankara, 2014, s. 184.

¹² Acıpayamlı, **a.g.e.**, s. 135.

geldiğince detaylı bir şekilde vermeye çalıştık. Yöre halkının şimdiki dönemden çok eski zamanda neler yaptıklarını, hangi yöntemleri kullandıklarına yönelik bilgiler almaya çalıştık. Araştırmalarımıza göre Menteşe ilçesindeki çoğu aile çok çocuklu ailelerdir. Çocuğu olmayan aileler oldukça azdır. Çocuğunun olması için özellikle kadınlar birtakım yöntemlere başvurma ihtiyacı hissetmiş ya da tam tersine bakamayacağı kadar çok çocuğu olduğu için yeni gelecek bebeği düşürmek için çareler aramıştır. Gebe kaldığı takdirde bebeğinin iyiliği için bazı uygulamalara ya da dinsel olgulara inanmış, bunları uygulamak için bir an bile tereddüt etmemiştir. Örnek: Doğum da bir “geçiş” olduğuna göre, inançlar ve gelenekler, gebe kadını daha doğum öncesinden, hatta ta çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım âdetlere uymaya, bu adetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Böylece doğum, annenin gebe kalma isteğinden başlayarak yüzlerce âdetin, inancın, dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrayarak âdeti onlar tarafından yönetilmektedir.¹³

Kaynak kişilerimizden yalnızca bir tanesi kadının çocuğunun olup olmayacağı hakkında bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Böyle bir durumun varlığı deşifre sırasında ortaya çıkmış olup öncesinde fark edilmiş olsaydı kesinlikle daha farklı yöntemlere de rastlanacağı düşünülmektedir.

Açıklayıcı Örnek

“Yerde, göğsünün *batın üstüne bıçak koyarlarmış; ondan sonra titreyişine bakarlarmış. Çocuğu olur mu olmaz mı onu keşfederlermiş.”

(Orta/Gültekin Ö.)

1.1. Gebelikten Korunma Çareleri

Araştırma alanımızda kaynak kişilere sorduğumuz ilk konu gebelikten korunmaydı. Buna büyük çoğunluğundan aldığımız cevap ise eskiden hiç korunmanın olmadığıdır. Kaynak kişilerin çoğunun yaşının büyük olması, bizlerin de eski zamanlarda neler yapıldığını merak ediyor oluşumuz böyle bir bilgiye

¹³ Örnek, a.g.e., s. 184.

ulaşmamızı sağlamıştır. Yaşı biraz daha genç olan kaynak kişiler günümüzde ortaya çıkan çareleri belirtmişler, konuşmaktan çekinmeyen yaşı büyük kaynak kişiler ise eski zamanlarda az da olsa varolan yöntemleri açıklamışlardır. Eskiden korunmanın olup olmaması daha çok erkeğe bağlıdır. Erkek, kendisine dikkat ederse ancak korunma sağlanabilir. Korunmayan ailelerde çocuk sayısı onu bile bulmaktadır. Çocuk, her ailede istenen bir şey olduğu için engellenmemektedir. Allah tarafından bahşedilen çocuğun kaç tane olursa olsun doğması gerekmektedir. Bu konuya Orhan Acıpayamlı, “Çok çocuklu aileler daha fazla çocuk yapmamak için bazı tedbirlere başvururlar. Bu tedbirler, gebe kalmak maksadıyla yapılanların yanında hiç denecek kadar azdır. Hatta öyle yerler vardır ki böyle bir tedbire müracaat edilmez.”¹⁴ Demektedir. Ayrıca kadınlar eski zamanlarda bu tip yöntemler hakkında bilgi sahibi de değildir. Bu durumu “Önceden önlem yokmuş, çocuk da çokmuş. Önlemi bilen de yok.” (Yaraş/Fatma A.) örneği ile açıklamak mümkündür.

1.1.1. Korunma yoktur, doğan çocuk sayısı fazladır.

(Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Çakmak/Raziye D.; Çamoluk/Adile Y.; Çiftlik/Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Düğerek/Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Göktepe/Şadinaz Ç., Güllü D.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karacaören/Gülsün A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/ Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Hüsniye T.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii, yöntem yok.”

(Algı/Gülfide B.)

“Yoktu, etmedik. Olmazdı. Eskiden Allah ne verirse doğururduk.”

(Avcılar/Fatma K.)

¹⁴ Orhan Acıpayamlı, **Türkiye’de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**, Atatürk Üniversitesi, Ankara, 1974, s. 23.

“Ne bileyim kızım, bizim zamanımızda öyle şeyler yapmadık. Hani öyle korunmanın yolu olmazdı.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Hiç yoktu, eskiden korunmanın hiç yolu yoktu. Zaten bilen yokmuş.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Ondan korunmak yok, çocuk olduğu zaman doğuyorlar.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Şimdi eski zamanlarda kadının böyle bir konuda bilgisinin olduğunu hiç zannetmiyorum. Tamamen doğal şartlarda kadın istese de istemese de hatta tecavüze uğrasa da hamile kalabiliyordu.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Eskiden şey mi vardı güzelim? Korunma mı vardı? Allah ne verirse eline kucaklıyordun. Evvelleri olurmuş çocuğum.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Kızım eski insanlar korunmak morunmak bilmezmiş.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Eskiden hiç yoktu. Üç, dört, beş tane çocuk olur kızım, hepsi meydana gelir. Doğduğunda yaşının altında etkiden ölürse ölür. Burada evveli böyleydi.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Eskiden çocuğun olmaması için hiç öyle bir şey yoktu. Herkes doğurur, on tane çocuk olurdu.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Şimdiki gibi korunma mı var canım?”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Yoktu, böyle bir şey olmuyordu. Üç, beş, on tane doğuruyordun. Hani öyle korunma şeyi yoktu. Evveli spiral yoktu. Ona kendin dikkat ettiysen öyle olur.”
(Yerkesik/Hüsniye T.)

1.1.2. Doktor kontrolünde kadının rahmine koruyucu konulur; aspirin, hap, kılıf, fitil, prezervatif, doğum kontrol ilacı kullanılır.
(Bağyaka/Kadriye Y.; Karşıyaka/Hidaye K.; Yaraş/Fatma A.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Vardı da kendi isteğine bağlı kızım. O zamanlarda buraya doktorlar, hemşireler geliyordu; kadınlara bir şeyler koyuyorlardı. Geldiği zaman alıyor, koyuyor; o zaman çabuk olmuyor. Yalnız kendine zararlı çıkıyor.”
(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Sonra korunma yöntemi olarak aspirin çıktı, dışa çekme vardı. Bunları biliyorum.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Çocuğum eskiden eşinle birlikte korunuyorsun. Şimdi önlem çok: hapı, kılıfı, fitili var. Önceden önlem yokmuş, çocuk da çokmuş. Önlemi bilen de yok.”
(Yaraş/Fatma A.)

“Bilinen şeyler var, doğum kontrol ilacı var, prezervatif var.”
(Yeşilyurt/Özlem K.)

1.1.3. Kadın kendine dikkat eder, erkek spermini dışarı atar.

(Dağpınar/Merdane B.; Derinkuyu/Leyla D.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Karşıyaka/Hidaye K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kendi kendimizi hayladık, eşim hayladı.”
(Dağpınar/Merdane B.)

“Görüm, adet oluyordun ya; on beş günlerde, görümlerin orta yerlerinde korunuyorduk. Bir de kadın hasta oluyor ya o zamanlarda korunur. Erkekler de çocuk olmasın diye korunuyordu.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Oluyormuş, akıllı kadınlar bunu yapmış; iki çocuktan sonra hani olmasın diye kendi kendilerine korunmuşlar. Kendi kendilerine yapıyorlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Yok yok, evveli kendin öyle korunuyordun.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Sonra korunma yöntemi olarak dışa çekme vardı.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Tabii hamile kalmamak için korunma şeyleri var. Eskiden de anlaşmalı korunuyorsun. Öbür türlü zaten korunamazsın. Erkek ilişki olduğu anda dışarı atar, o kadardır. Ondan sonra zaten çocuk olsun istersin.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.1.4. Doktora gidilir, çocuk aldırılır.

Açıklayıcı Örnek

“Sonraları aldırma şeyleri yaptılar.”

(Göktepe/Güllü D.)

1.1.5. Tılsımlar yaptırılır.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuk olmasın diye çoğu kişiler çok tılsımlar ederlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

1.2. Kadının Kısırlığını Gidermek İçin Başvurulan Çareler

Kısırlık, Muğla Menteşe’de Anadolu’nun genelinde olduğu gibi hiç istenmeyen bir durumdur. Çünkü evliliğin temel amaçlarından birisi de ailenin soyunun devamını sağlamaktır. Çocuğa, bilhassa erkek çocuğa sahip olmak, memleket ailelerinin en başta gelen arzularından biridir.¹⁵ Kadın, aileye soyunu devam ettirecek olan çocuğu verecek kişidir.¹⁶ Tabii ki bir çocuk sadece anneyle değil, baba ve annenin birlikteliğinden meydana gelir. Ancak bu noktada kusur annede bulunmakta, bu yüzden çareler kadınlar üzerinde uygulanmaktadır. “Toplumumuzun geleneksel kesiminde, başka bir söyleyişle erkeğin egemen olduğu yerlerde, kusur çoğu zaman kadında aranır. Onun için, erkekten önce, kadının birtakım çarelere başvurarak kısırlığını gidermesi gerekmektedir.”¹⁷ İfadesiyle Sedat Veyis Örnek, doğru bir tespitte bulunmuştur. Yörede kısır kadınlarla ilgili kullanılan meyvesiz ağaç, katır, erkek simalı gibi ifadeler ve onlara domates toplatılmaması, kına yakmamak gibi uygulamalar kısır kadının bu özelliğinin başka şeylere bulaştırılabileceğine inanıldığını göstermektedir.

Araştırma alanımızda kısırlığın hem kadınlarda hem erkeklerde olduğu düşünülmektedir. Ancak sadece kadınlara ilgili uygulamalara rastlanmaktadır. “Kadına kısır denir, erkekte bir kusur bulmazlar.” (Emirbeyazıt/Melahat Ö.) ifadesi bu durumu örnekleemektedir.

Derleme bölgemizde bu başlıkla ilgili sadece üç mahallede herhangi bir inanç ve uygulama olmadığı ifade edilmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Ya burada çocuğu olmayan çok ama öyle bir inanç yoktur.”

(Gazeller/Arife E.)

¹⁵ Acıpayamlı, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁶ Hatice Özkan, **Muğla-Menteşe Beldesi Halkbilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2009, s. 76.

¹⁷ Örnek, **a.g.e.**, s. 185.

“Bak mesela bu evin sahibinin çocuğu yok, on sekiz senedir olmadı.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Olmayınca olmuyor çocuğum, cenabı Allah verirse olur.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

1.2.1. Dinsel-Büyüsel Niteliktekiler

İnanç, bir insanı ruhsal olarak ayakta tutan en önemli faktörlerden biridir. Özellikle Allah’a inanarak edilen dualar, yapılan birtakım uygulamalar ya da dini kimliği olan önemli kişiler sayesinde Allah’tan bir şeyler istemek, kısır kadının çok eski zamanlardan beri başvurduğu önemli çarelerin başında gelmektedir.¹⁸ Menteşe’de de Anadolu’da olduğu gibi türbe ziyaretleri yapılmaktadır. Hatta edinilen bilgilere göre şehir dışından da birçok insan, buraları ziyaret ederek dertlerine derman aramaktadır. Yöre halkı buralarda yatan kişilerin sadece Allah’a dileklerini iletirken aracı olduğunu bilmektedir. Bu da insanların insanlardan çare ummadıklarını, Allah’tan istediklerini açıklamaktadır. Türbelerle ilgili olarak araştırmamız sırasında literatüre geçmemiş pek çok türbe, yadır, eren yerlerine rastlamış bulunmaktayız. Bu yerlerden iki tanesinin bahsine Mehmet Naci Önal’ın *Muğla Efsaneleri*¹⁹ eserinde değinildiğini görmekteyiz. Keşfettiğimiz yerlerle ilgili kaynak kişilere ayrıca sorular sorulmuş ve bilgi alınmıştır. Böylece kaybolup gitmeden bu yerler kayıt altına alınmıştır.

Bir başka çare yöntemi olarak da bilgili hocalara gidip okutmak ve muska yazdırmak vardır. Çocuğu olmayan kadın yöre halkının deyimiyle “subuhanlı”dır ve bunu hocalar sayesinde ortadan kaldırabileceklerine inanmaktadırlar.

¹⁸ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 189.

¹⁹ Sığınbaşı veya Sığın Dede Türbesi için bkz. Mehmet Naci Önal, **Muğla Efsaneleri**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, 2013, s. 258, 259.

1.2.1.1. Türbelere, yatırlara gidilir.

(Akçaova/Ayşe B., Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Algi/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Gülfidan G.B., Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Nasibe K.; Derinkuyu/Alı D., Leyla D.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Esençay/Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Güllü D.; Günlüce/Nurten B.; Gülağzı/Gül F, Gülsevim A.; İkizce/Hacer D., Şengül Ç.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş., Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Gülizar P.; Kıran/İsmail E., Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kozağaç/Feride B., Ayşe D., Aynur Ö.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Fatma K.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Sungur/Fatma Y.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yaraş/Fatma A.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö., Zuhâl G.; Yeniköy/Sadık G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., İlkay Ş., Raşide U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Feriştah K., Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Türbeye giderlerdi, doktor olmadığı zamanlarda hocalara giderlermiş.”

(Akçaova/Ayşe B.)

“Teyzemin gelininden bahsedeyim, çocuğu yakında olmadı. Türbeye git, bir taş kaldır demişler. Taşın altında ne çıkarsa yut demişler. Götü kıvrak* karınca, kıstırgeç* çıkmış. Onu ekmeğin arasına dürmüş de bir yutmuş, bak gerçekten inandı ve oldu. Ondan sonra çocuğu oldu, iki otobüs insan aldı gitti. Yeşilyurt Erenine gittik; erkek kesti, mevlit gibi yemek etti. Şahidi’ye üç cuma gidin gelin, ondan sonra çocuğun olacak demişler. Üç cuma oraya gittik geldik. Sela ile cumanın arasında iki rekât namaz kılımı var. Oradan türbeye gittik. Kızı kocakarıyla saldı. Götü kıvrık, sivri karınca vardır; onu ekmeği arasına sarıvermiş, yutuvermiş.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Yok, erene gitmedim teyzesi. Sadece kayınvalidem bana Pisi’den gelirken orada bir eren varmış, eren taşı aldı geldi. O eren taşını çocuk olduktan sonra attı, onun şeyine bir tane oğlak kesti. Yani adak adamış olmuş, o artık kendince bir şey.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Evet, evveli erene gidiliyormuş.”

(Akyer/Hatice B.)

“Tabii canım, çocuk olsun diye Pisi Erenine gidilirdi. Erene taş atılırdı, taş yapışırsa çocuk olacak derlerdi. Çocuk olduktan sonra orada adak kesilirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Türbeye de gidilirdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Bir de Hamursuz, Göktepe, Şahidi Erenleri vardı. O erenlere giderler, adak keserler. Hatta benim amcamın çocuğu olmamış. Olurmuş, ölmüş, düşmüş. Şahidi’ye adak kesmişler. Yaşarsa, kızın adını Şahidi koyarsam yaşayacak demiş. Şadiye koymuşlar yaşamış. Ondan sonra iki tane daha çocuğu olmuş.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Babaannem türbelere gitmiş, Yeşilyurt’a gitmiş. Babaannem rahmetli anlatırdı, çocuğu olsun diye çok şey yapmış. Bir çocuğu havuzda ölünce ondan sonra uzun yıllar dokuz ayda bir çocuğu oluyor hep ama karnında dokuz aylık ölüyor. Hep ölü doğum yapıyor.”

(Bayır/Gülfidan G.B.)

“Çocuk olsun diye erenlere adak adarlardı. Olduktan sonra çocuğumuz oldu diye kurban keserler. Oğlak ya da kuzu olur. Orada akrabalarını toplarlar, yedirirler; çocuğum oldu diye şükür duası ederler. Yatırın yanında dua eder, namaz kılarlar.

(Bayır/Sevim Ç.)

“Bizim eren²⁰ dualıdır. Burada çok eskilerden mağara yanardı. Zeytinyağıyla yanardı. Evveli erenin başında ‘Nursun Bekçileri’ devamlı bakmak için vardı. Taş alıverdim geldim. Okuduk, üfürdük. Kurtulduğu zaman taşı oraya gelir, yerine koyarsın. Bildiğin eren ama dede falan gören çok oldu.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Türbeye giderler. Olursa Pisili Hoca türbesinde olsun diye oraya giderler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Çocuk olsun diye bir, iki arkadaş adak adamaya gitti ama olup olmadığını bilmiyorum.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Bizim burada Pisi Ereni diye bir yer var. Orada taş bakıyorlar, taşın altından böcek olarak ne çıkarsa onu yiyorlar. Taşın altında nasibi ne varsa onu yiyor. İnanç yani.”

(Denizova/Nasibe K.)

“Yeşilyurt Erenine gidilir, alınan taşı da yerine iade ediyorsun.”

(Derinkuyu/Ali D.)

“Hacı görmedik biz de erenlere giderdik. Pisi, Yerkesik Ereninden beyim taşı aldı geldi. İki, üç taksi insanla gidiyorduk, iki rekât namaz kılıp adağımızı kesiyorduk. Yiyip içiyorduk, buraya geliyorduk. Taşı da yerine iade ediyorduk. Benim oğlan öyle oldu.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Meke’de dağda iki sevgili birbirini sevmiş, annesi babası alıvermemiş; oradan uçmuşlar. Oraya, onların mezarının başına gidilirdi. Adak, keçi meçi kesilirdi; orada dilek dilenirdi. Olmadan da kesilir, olduktan sonra da kesilir.”

(Doğan/İnci Y.)

²⁰ Önal, a.g.e., s. 263.

“Muğla’da Şemsi Ana vardı anası, oraya gidilirdi. Adak kesilirdi.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Çocuk olsun, yaşasın diye erene giderlerdi. Erene güvenç ediyorlar. Kurban alırlar da orada keserler, dağıtırlarmış. Kuş kurt yesin, öteberi yesin diye parça parça ederlermiş.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Kurban ederler.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Şahidi Cami’ye giderlerdi. Her cuma insanlar oraya gider.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Buraya on altı yaşında gelin geldim. Kocam tütüncüydü. On altı yaşında çocuğum olmadı, oğlan olarak benim beyim var. Diğeri rahatsızdı, benden çocuk beklediler. Yaşım yirmiye girdikten sonra oldu. Erene de gittim. İlk önce Şahidi Evliya’ya gittik. Evveli üzüm sucukları olur, görümcemin görümcesi oraya türbenin yanına koymuş. Başında dua ettik, o sucuğu bana yedirdiler. Bir de sonra emniyetin orada yaşlı bir kadın vardı, Kızıldağ Erenine gidin demiş. O kadınla Kızıldağ Erenine gittik. Bir tane sazdan hasır götürdük, o kadınla vardık. Taşın altını kaldırdılar, oradan ne çıkarsa yiyeceksin dendi. Oradan bir tane karınca gibi bir şey çıktı, onu yedim. İşte bu böyle inançtı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Duaya gittik işte Şeyh Camisine. Kardeşim var, beni oraya götürdü; onun kıyısında pır döndüm, Allah’ım bana eller gibi bir çocuk ver diye dua ederdim.”

(Esençay/Tennur U.)

“Varmış, gitmişler. Türbelere gitmişler. İşte ondan sonra on dokuz sene sonra çocuk olmuş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuğum burada türbe yok da dağlarda eren diye böyle eski çaput asılırdı. Orada erende çocuk olsun diye yemek vurulurdu. O eski çaputlar Mehmet Amca'nın tarlasının öte yanındadır. Bir de orada Gureş'te var.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Türbe, mesela Muğla'da erenler çok meşhurdur. Oraya giderler, halkı toparlarlar; on kişi, beş kişi, yirmi kişi, yemek yedirirler. Genelde akrabayı, komşuyu, eşi dostu götürürler. Ondan sonra ağaçlara ip bağlarlar. Çocuğu olsun diye onlara başvururlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Pisi'de Pisi Ereni varmış, duyardım. Oraya giderler, adak adarlar; orada keserler, yemek verirler.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Tabii, çocuğu olmayan adak adardı. *Yaranlara giderlerdi. Bir eren derler, erene varırlar hani tavuk keserler ederler. Oraya koyarlar gelirler. O, bizim tam ötededir, Karataş Yaranı deriz biz oraya. Erene giderler, öyle işte.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Ağaç olur çocuğum, oraya eren derler. Bez bağlarlar, erenden bismillah der geçersin. Bir şeyler ederlerdi çocuğum.”

(İkizce/Hacer D.)

“Erene gidilir, dua yapılırdı. Yazma, çaput bağlanırdı. Göktepe'deki erene gidilirdi.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Şimdi bizim köyde bir tane orta yaşlarda kadın vardı. Adam da aynı şekildeydi. Çocukları olmadı. Yukarıda Yeren diye eren vardı, oradan taş almışlar. Kurban kestiler, yedirip içirdiler. Kadının oğlu oldu. Bizim bu yol çatısında tepede bir çam vardı. Eren iki taneydi: biri aşağıdaydı, biri yukarıdaydı. Yukarıda çamın dibine götürdükleri eti, pişirilip yedirilecek yeri vardı. Yedirirler, içirirler. Allaha dua eder, kalkar gelirler.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Pek çok kez erene gittik. Dilek diledim Şadi olunca, kırkıktan sonra Şahidi Camisine erkek kestim. Dilek diledim, toprağını aldım, geldim koydum. Olduktan sonra toprağı geri koyduk geldik. Gelinle ikimiz Pisi Erenine gittik; orada namaz kıldık, dilek diledik.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

“Erenlere giderler hani türbelere, ondan sonra adak ederler.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Ne bileyim dua ederlermiş, abingil Şemsi Ana’ya gitmiş.”

(Karşıyaka/Gülizar P.)

“Mesela Sarnıç’ın çevresinde eren var.”

(Kıran/İsmail E.)

“Bak Turgut Tepesi’nde eren vardı. Bir de bizim bu yakın yerde Buzoot deriz, onun ilerisinde Erengöl’ü deriz. Orada göl vardır. Eren ettiler, yemek pişirdiler, et pişirdiler.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Adak vardı.”

(Kıramettin/Sultan D., Zehra A.; Yeniköy/Sadike G.)

“Pisi Erenine gidilir. İnanç bu.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Erende adak keserlerdi. Bizim burada bir tanesinin çocuğı olmadı. Kadın erene adak adanmış, burada Kozagaç’ta vardı. Çocuğum olsun diye adak adanmış.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Kadın Pisi Erenine gitmiş, taşı kaldıracaksın ve altından ne çıkarsa yiyeceksin demişler. Taşı kaldırınca altından solucan çıkmış. O solucanı yemiş ama sonra çocuğı olmuş.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Eskiden doktora gitmeyenler erenlere şey ediyorlarmış. Erenlerde adak kesiyorlarmış. Oraya inanıyorlar. Pisi Ereni vardır, bir de Kafaca’da Kafaca Ereni vardır. Oraya gidiyorlarmış.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Olmaması için dua ederiz de, Allah vermeyeceği vakit vermez. Kimisi evlatlık alır, olmayan çocuksuz durur.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Oraya Sığınbaşı deriz. Mesela bak adak keserdik, taş getirirlerdi. Orada kan uçururlarmış.”

(Meke/Emine G.)

“Dağa Sığın Dağı deriz. Orada adak keserler. Taş alıp geliyorlar, namaz kılıyorlar. Oradan taş atmışlar; kızın taşı buraya düşmüş, oğlanın taşı Kavaklıkuyu’ya düşmüş derler.”

(Meke/Fatma U.)

“Olmayanlar mezarlığa okumaya gidiyorlar. Oraya eren diyorlar. Allah’ım çocuk ver bana diyip mezarlığın üstünü örtüyorlarmış. Altından böcek veya ne çıkarsa alıyormuşsun, ağzına atıyormuşsun. Ağzında kayboluyormuş. Türbe, Kale tarafında; Karaköy’dedir. Şurada yukarıda bizim Irbala Dağı’nda var. Oraya gidip adak adıyorlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Eren bizim dağda var. Ondan sonra Muğla’da uzunlamasına bir türbe var. Sandras’ta çok uzun bir şeydi. Oraya böyle yemeni koyarlar, toprak alırlar. O toprak suyun içine konur ve içilir. Evin içindeki saksımın içine koyarlar. İstanbul’dan kadın bile toprak aldı. Ne yapacaksın teyze dedim. Bu eve nasip getirir, çocuğun olmazsa olur dedi.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Kadının biri: ‘İzmir’deki tüm doktorlar senin çocuğun olmaz dedi. Gittim, Şahidi Hazretlerine dua ettim, iki ay sonra hamile kaldım.’ Dedi. İnaniş.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Var tabii, mesela ağaca kurdele bağlıyorlar. Dua ediyorlar, erenin başına taş yapıştırıyorlar. Orada bebeğimiz olsun diye dua yapıyorlar, dönüyorlar.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Ziyarete giderler, orada adarlar.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Erene, türbeye giderlermiş; ham bez bağlarırmış oraya. Mesela etek dikerken fazlasını çıkarıyorsun ya onu erene attı mıydı, hastaysa iyi oldum dermiş. Keçi, kuzu, koyun adağı kesiyorlar.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kafaca Erenine giderler, kurban keseler.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Pisi Erenine giderler, Kafaca Erenine giderler. Dua ederler, yemek yerler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Burada yok da başka köylerde bizim yukarıda bir dağ var, o dağa geldiler. O dağa geliyorsun, orada bir tavuk kesiyorsun; dua ediyorsun, başındaki yemeniyi bağlıyorsun. Çocuk oluyor. Şimdi benim adamın ablasının oğlu var. Bursa’da duruyor, hiç çocuğu olmamış. Buraya geldiler, dağa çıktılar, oğlanları oldu. Sonra çocuğu oldu mu koç kes, hayvan kes; yemek yedir, geri kalanını dağıtıver. Onu kuş, kurt yiyor. Oranın adı Tekke’dir.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Mesela ben erenle olmuşum, babam öyle diyor. Şahidi Evliya’dan kız evladı istemiş. Gerçek ama aslı var bence.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Dilek yapılıyor veyahut şey de kesiliyor. Adak adanıyor, erenlere çıkılıyor, dilek tutuyorlar. Eskiden öyle şeylerimiz vardı. Dalcı Ereni; burada kendi dağımızda, Dağı’ndadır. Bir de Beş Yaran diyorlar yukarıdadır. Kötekli Kulesi var ya tepede, oraya yakındır.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bir eren diyorlar, mesela oralarda dilek tutuluyor. Hani dilek erenleri, çaput gibi bez gibi bir şey bağlanıyor. Dalcı Yaranı, burada en şeyi o. Bu Dalcı Ereni dediğimiz zat çok önemlidir.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Evet, erene gitmişler. Dağda eren vardır, o erene gidip bir oğlak keserlermiş, kan uçururlarmış. Dua ederlermiş. Yaran Ereni vardır.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Var güzelim. Şimdi bizim orada elli yaşında mı bilemiyorum, kadının on üç sene bebeği olmamış. O da sonra bir türbeye adak adamış. Marçalı’da türbe derler. Onun oradan taşın altından ne çıkarsa, börtü böcek neyse yiyeceğim demiş. Ondan sonra kadının çocuğu olmuş. Böyle kendi anardı*. Çok değişik bir yer, tam Marçalı’nın beri yüzünde ança* bir yeredir. Çok güzel bir yerdir.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Köyde eren vardı, çocuk olsun diye gidilirdi. Pisi’de de eren vardı, doğduktan sonra oraya giderlerdi. Çocuk yaşasın diye orada yemek verirlerdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Burada da eren var, Ömer Han Ereni. Umarhan diyorlar, Umarhan mezarlığı ama etrafı açıldı. Şu anda kenarında hiçbir temizlik yapılamıyor.”

(Yenice/Zuhal G.)

“Orada eren dedikleri yer var, oraya gidiyorlar. Dede var diye gittim, öyle adak kestiler. Oradan taş alırlarmış, yerine gelirse gidip orada adağını kesiyor.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Çocuk olmadığında türbeye gidip bir taş alınır gelinir, çocuk olunca bir kurban yapıp taşı koyup gelmek gibi adetler var. Pisi Ereni’ne gidiliyordu. Taşı nereden aldıysan oraya koymaya gidiyorsun.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“[Türbede] taşın altında böcek varsa çocuk olacak, yoksa olmayacak.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Erene giderler, taş kaldırırılar. Taşın altında böcek çıkarsa çocuk var derler, çıkmazsa yok derler. Sonra taşı alırlar, gelirler; o taşı çıkınlaya koyarsın. [Çocuk olduktan] sonra taşı erene koyar gelirsın. Ne keseceksen, kuzu keseceksın; pişireceksın, yiyeceksın. Kalanını kurt, kuş yesın diye erene dökeceksın.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Türbelere giderlermiş. Hatta bizim burada kavak* vardı, kavağa giderlerdi. Bir eren dede vardı, oraya giderlerdi. Çocuk olsun diye oralardan bir taş maş alırlarmış. Kayınvalidem öyle anlatırdı.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“İşte Pisili Hoca’ya git bakalım, biyo orada adak ada derler. Çocuğum olursa adak edeceğim, şöyle böyle edeceğim diye giderler gelirler. Bazısının olur, bazısının olmaz. O da Allahtan. Orada bir taş kaldırırılmış kızım, taşın altından ne çıkarsa yalanır yutulurmuş.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Pisili hocaya gider, oradan bir tane taş alır. Altından çıkan karınca, böcek olur, ne olursa onu yer. Hani bu bir inancımız.”

(Yeşilyurt/Ferîştah K.)

“Pisili Hocaya, türbeye gittik. Dua ettik. Tabii, orada yatan zat aracı; her şey Allah’tandır. Orada mezarın üstünden küçük bir taş kaldırdılar. Altından bir şey çıkarsa ye dediler. Karınca çıktı, yedim. Hemen oldu mu çocuk, olmadı. Şeyh Şahidi Dede türbesi vardı, eşimle oraya gittim. O gün de benim aşılammam olacaktı. İlk

aşılama tutmamıştı. Türbeden sonra aşılamaya gittik, tuttu. Allaha inandığım için hep dua ettim.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

1.2.1.2. Hocaya okutulur, muska yazdırılır.

(Akçaova/Ayşe B.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Bayır/Günnaz G., Sevim Ç., Sultan Ü.; Esençay/Tennur U.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Kiramettin/Zehra A.; Muslihittin/Nurgül U.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/İlkay Ş., Naime U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hameylisin derler, hameyli* muskası ettirirlerdi.”

(Akçaova/Ayşe B.)

“Hoca moca yanına giderlerdi.”

(Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Kiramettin/Zehra A.)

“Kaynanamın on üç tane çocuğu rahimdeyken ölmüş. Bir tane yaşamışmış, o da havuza kaçıp ölüyor. Herhangi bir şeye bir şey adıyor, hocaya gidip muska yaptırıyorlar.”

(Bayır/Günnaz G.)

“Çocuğu olmayan kadınlar evveli hocaya gider, boy muskası yaptırırlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hoca yanına gidermiş; hoca okurmuş, üfürürmüş. Çocuğun olacak diye muska ediverirlermiş, parayı alırlarmış.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Biyo hocaya gittik, neler ettiyse olmadı kızım.”

(Esençay/Tennur U.)

“Hocalara gidilirmiş. Subuhanlı* eli diye muska, aygıt* ettirilirmiş. Sözümde Gülay biliyormuş, falan yere hocaya gitmiş, bir de oraya giderlerdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Bizde türbe işi yoktur. Sadece yaşlı bir hocamıza okuturuz. Boy muskası yaptırılır, adı hameylidir*. O kadın, çocuğu olup doğup büyüyene kadar takır. Çocuk üç, beş yaşını aştı mı bırakılır. Çünkü ben de kızıma yaptım, öyle doğurabildi.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Subuhanlı diyorlar, hocaya gidip muska yapıyorlarmış diye duydum.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Muska yaptırıp takarlar.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Eskiden hocalara okutmaya giderlermiş değil mi? Kocamanlardan duyardık.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Çocuğu olmayanlar hâlâ hocalara gidiyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Evveli yalan söylemeyeyim, çocuğumuz olmadı. Soğuklama oluyor diye, subuhanlı diye hocaya okuturduk.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Şimdi bak hoca yanına gittik, bana subuhanlıymışsın dedi. Bizim burada eskiden hoca vardı, o bizim amcamızdı da şimdi yok. Yirmi bir gün akşam namazından sonra, sabah namazından sonra okundum geldim. Kızım, gelir giderken kimse görmeyecek dedi. Kimse görmedi, ondan sonra çocuk oldu.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Evveli hoca var da doktor, ebe yok.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Çocuğu olmayan erene gider, orada namazını kılar. Erenden aldığı [taşı] ben sana inandım, güvendim diye [çocuk kaldıktan sonra] iade ediyorsun.”

(Yerkesik/Naime U.)

1.2.1.3. Kimi büyüsel özlü işlemler yapılır.

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Gülfidan G.B.; Yerkesik/Raşıde U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi bu yayla yolu içinde ‘Allan Kavağı’ diye bir kavak vardı, oraya giderlerdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Eskiden kekikyağcı gezermiş. Bizimki kekikyağı alayım diye kekikyağcıya seslenmiş. Ben seslendim, para almak için içeri girdim, çıkmadan kafamı bir döndürdüm; adam burada diyor. Biraz ürktüm diyor. Ondan sonra kekikyağı alıyor musun kızım dedi diyor, alırım demiş. Adam, babaannemin çocuğunun olduğunu bilmez, bende çocuğu olmayanlar için hameyli de var dedi diyor. Sana vereyim mi diyor. Babaannem o an babama hamileymiş ama daha kendisi bilmiyormuş, olur demiş. Adam ben sana okuyuvereyim de iple dikivereyim, bağlayıvereyim diyince babaannem geri çekilmiş. Tabii, beline bağlayıvereyim diyince eski zaman insanı bunlar, utanmak var. Adamı hiç tanımıyor. Sakın kalbini bozma, ben sana vereyim şunu şunu oku; göbeğine bağla diyor Hacı anneme. Ama bu muskayı asla boynundan çıkarmayacaksın diyor. Ondan sonra adam ipi okuyor, üflüyor. Yalnızca kocanın bir tane gömleğini vereceksin diyor. Dedenin de bir tane gömleği var, veririm dedim diyor. Adam, ben gittikten sonra oku, üfle, beline bağla demiş. Babaannem bekle diyor, içeriye gömleği almaya gidiyor. Gidip gelinceye kadar adam yok oluyor! Ondan sonra beni doğurturan ebeye halamız ya, o taraftaki bütün konu komşuya kekikyağcı vardı, geldi; gördünüz mü diye soruyor. Hiç kimse kekikyağcıyı görmemiş yavrum. Bir babaannem görüyor, boynuna takıyor, o ipi eline bağlıyor. Babam dünyaya geliyor, adını Durgut koyuyorlar. Ondan sonra bir hafta iyiymiş. Bir hafta sonra babaannem kırk gün ölümlerden ölüm beğenmiş. İçimden böyle iplik, leş gibi kırk gün pislik döküldü der. Babamdan sonra bir daha hamile kalıyor, on üçüncü son çocuğu. Son gün, dokuz ay on günlük doğum geldi diyor. Ocakta yemek yaparken hameyli düştü diyor. Cahillik ya hemen alıp taksana veya cebine koysana diyor. Ocağın yanına koydum, o akşam doğum başladı ama çocuk içimde öldü dedi.

Belki de Hızır Aleyhisselam'dı bilemezsin. Çünkü böyle şeylere inanırım. Şimdi bak sana verdim o hameyliyi değil mi? Tabii ki çocuğun sapasağlam doğdu, sen onu bana vermedin. Rüyamda hemen gelir; Gülfidan kızım, emaneti geriye al der.”

(Bayır/Gülfidan G.B.)

“Evveli dilek ağaçları olurdu, orada kavak var ya. Ağaca bir tane sevdiğin renkten şamı* [bağlayıp] dileğini tutacaksın. Şimdi öyle bir şey yok da bunlar eski inançlar.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

1.2.2. Halk Hekimliği Alanına Girenler

Araştırmamızın bu bölümünde, gezilen hemen hemen her mahallede kısırlığın giderilmesi için halk hekimliğine ait yöntemler bulunmuştur.²¹ Sadece aşağıda örneği verilen iki mahallede bu başlıkla ilgili yöntemlerin olmadığı belirtilmiştir. Bu konuda kaynak kişilerin açık olmamasının nedeni, bilgi vermekten kaçınmaları olduğu tarafımızca düşünülmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Vardı, buralarda olmuyor da yapıyorlarsa Muğla'da yapıyorlardır.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Hiçbir ilaç yapmayı bilmezlerdi yavrum.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

1.2.2.1. Kocakarı ilaçları kullanılır, yerli ebelere başvurulur.

(Akyer/Hatice B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kafaca/Gülayşe A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Halise O.; Yaraş/Fatma A.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.)

²¹ Büyükokutan, a.g.t., s. 185.

Açıklayıcı Örnekler

“Burada kocakarılar hamurla hurgu* vurur*, bir ilaç yaparlarmış.”

(Akyer/Hatice B.)

“Çok uygulama ettiler, çok kocakarılara gittiler, hamur vurdurdular. Çocuk olsun diye bitkisel ilaçlardan kullandılar. Nitekim birisinin uğraşırken tek çocuğu oldu.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Köy arasındaki kadınlar kocakarı ilacı, çıkın yaparlar.”

(Bayır/Suat Ç.; Hacirüstem/Bakiye K.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Halise O.; Yenice/Gül Ö.)

“Çocuk olması için aşağıda bir kadın var, çocuğu olmadı. İlaç yapıldı, böyle sıcak suya durma, bellerine bir şeyler vurma gibi şeyler vardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Benim dediğim sarı su akıtan ilaçlardan yaparlarmış. Ondan sonra kadının çocuğu oluyor.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Eskiden hangi yöntemlere başvuruyorlar? Mesela kocakarı ilacı diyoruz. Çocuk yapılsın diye eskiden doktor mu vardı? Çocuk olması için ilaç yapılıyor. Tabii olursa oluyor, olmazsa olmuyor. Suç annede mi babada mı bilemiyorsun. Bu sefer ne düşünüyorlar? Karı koca kabul ederse bir yerden çocuk almayı düşünüyorlar; ona, anne baba oluyorlar.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Valla yaşlı adamlardan ilaçlar kullanırlar çocuğum.”

(Yaraş/Fatma A.)

“İşte sırt üstü yatın, şöyle edin, böyle edin diye gençlere tavsiye ederlermiş.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

1.2.2.2. Buğuya, kızgın kiremite, taşa oturtulur.

(Bozyer/Dudu O.; Çiftlik/Hasibe D.; Dağpınar/Ayten K.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çıkırları dörder gün kullan dedi. Mesela koymadan önce tuğla puhuna*, sıcak suyun içine tuğla koymak demektir. Bir leğen sıcak suyun içine tuğla konurdu. Bir leğen suyun içine karın pünçürüğü*, yani karın işkembe pünçürüğüdür. Ondan sonra bir leğen suyun içine arpa samanı olurdu, bir leğen suyun içine süt konur. Bunların puhuna oturdum. Çarşafı böyle bürlendim*. O ne yapıyormuş? O sıcaklık rahmin ağzını açıyormuş. Ben o çıkırları dörder günde bir koyuyordum. Yaşlı kadının verdiği içindeki malzemelerini bilmiyorum ama ben onu yaptım. Kokusu burnundan gelecek, burnundan geldi mi çocuğun olur kızım dedi. Dediği gibi o beni bir hasta etti bir hasta etti ama o kokular burnumdan geldi. Çünkü damarları açtı, yani o kanalları açtı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şimdi doktor yok ya birbirlerine eşi mi çıktı*, üşütmesi mi var diye sorarlar. Üşütmesi varsa diye ot, saman yakıp buhar verirlermiş. Elbisesiyle durdururlarmış. Erkeği zaten araştıran yok.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Ebegümecei vardır, onu haşlayıp buharına, sıcaklığına durulurmuş. Bebeğin olmasında fayda görmüş.”

(Bayır/ Gülfidan G.B., Günnaz G.)

“Çocuk olması için aşağıda bir kadın var, çocuğu olmadı. İlaç yapıldı, böyle sıcak suya durma, bellerine bir şeyler vurma gibi şeyler vardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Aydın’da yine bir kocakarının yanına gittik. Sonra pırasayı kaynattık, onun buharına oturdum. Öyle oldu.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Eski insanlar çocuk olması için –her yerde bulunmaz- çakmaktaşı dediğimiz bir taş olur. Böyle beyaz beyaz, ufak ufaktır. O taşı burada közlerler, kızdırırlar. Ondan sonra bir bakır kabın içine kızgın taşı atarlar. Bu, kendini yakmayacak bir taş, vücudunu yakmayacak bir taş. Üstüne kendin oturursun, arkana bir şeyler bürlenirsin. O sıcak taş bedenini kızdırır. Üstüne domeşiyorsun*. O taş damarları ısıtıyor, ısıttıktan sonra temas ediyorsun, hamile kalıyorsun.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Evveli samanlı tütsü ederlermiş. Samanlı suyu kaynatırlarmış, sıcak durması için o suyun üstüne durdururlarmış. Buharına oturuluyor.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Saman suyu buharına tutuluyordu. Kiremit, ocaktaki suyu içine atılıyordu; ocaktan alınıp çocuğu olmayan kişiler buharına oturtuluyordu.”

(Göktepe/Nafile K.; Karamehmet/Nurten Ş.)

“Üşütmesini alsın diye sütü kaynatıp üstüne oturtuyorlardı.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Saman buğusuna, taş buğusuna, kekik buğusuna oturturlarmış. Olanınki oluyor, olmayanınki olmuyormuş.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hani çam var ya onun uçlarında topan* topan kozakları olur, siğginleri* olur. Kokulu otlar var. Onları kapalı haranının* içinde bir kaynattım, öyle duydum. Soğuyunca üstünden örterdin, böyle oturursun. Her yakını örterler. Damarları açıyor. Ondan sonra akşam yatak olursun, olacaksa olur.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Burada çocuk olmayanlara su kaynatırlar, üşütmüştür diye buharına oturtmuşlar. Isınsın diye onları yaparlar.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

1.2.2.3. Lök edilir, yakı yakılır; karın veya bele sarılır.

(Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Doğan/İnci Y.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Orta/Fatma T.; Taşlı/Gülizar Y.; Yerkesik/Naime U., Raşide U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk olması için aşağıda bir kadın var, çocuğu olmadı. İlaç yapıldı, böyle sıcak suya durma, bellerine bir şeyler vurma gibi şeyler vardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Evveli beli açıksa lök* ederler, böyle bir yakı tertiplerler. İçine çam akması* gibi bir şeyler ederlerdi.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Batıl inançtır bu, köyün birinde bir kocakarı vardı. Oraya giderlerdi. Yani itikat eden, Allaktan gelen bir şey de, o kadın orada bir şeyler yapardı. Karınlarına bir şey vururdu, soğuklayana bir şey yapardı. Olan olurdu, olmayan olmazdı.”

(Doğan/İnci Y.)

“Bellerine lök vuruverirlerdi. Yumurtaıyla şaşkırmızıyı* karıyorlar da beline yapıştırıyorlar, onu lök ediyorlar”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Çocuğu olsun diye karnına sıcak lök yaparlar. Undan, tarhanadan yapıp karnına sararlar. Ateş yapıp kadını ısıtıyorlar, erkeğe bir şey tarif ediyorlardı.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Eskiden çocuk için karınlara hurgu vururlardı. Otları kuru incir, kuru üzümünden lök ederlerdi. Ebegümece otunu arpa otuyla pişirirler, karnına lök ederlerdi. Sıcak olurdu o lök; kimisinin çocuğu olur, kimisinininki olmazdı.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Beli açık derler, sabunla yumurta akını çırparlar da beline koyarlar. O birkaç gün kopana kadar kalır.”

(Orta/Fatma T.)

“Evet, çocuk olması için de yapıyorlarmış. Nelerle yapıyorlarsa ben içlerine kattıklarını bilmiyorum ama adı hurgu olarak geçiyor. Bu hurgu dediğim şeyler karnına veya kasıklarına konur. Öyle kadının içine verilecek ilaç değil yani.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Köyde bir tane ebe, kocakarı vardı. Çocuk olsun diye lök ediverirdi. Hamur gibi bir şey ederler, karnına koyarlar. Hamurun içine katran, kekik gibi bir şeyler koyarlar. Evveli ebe öyle ederdi.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

1.2.2.4. Belli şeyler yenilir, içilir.

(Esençay/Tennur U.; Gülağzı/Gül F.; Muratlar/Ayten Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Biyo Ayşe yengem bir et parçası bulmuş gelmiş, ondan yersen çocuğun olacak dediler. Bir yerin –adı ne bilmiyorum- bir ay mı iki ay mı ne suyunu döküyorsun, içiyorsun.”

(Esençay/Tennur U.)

“Dağ otlarından ot içiriyorlardı. Mesela sarmaşık otu içiriyorlarmış.”

(Gülağzı/Gül F.; Muratlar/Ayten Y.)

1.2.2.5. Rahme, hazneye yerli ilaçlar kullanılır.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Gülşen Ç.; Suat Ç.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Umman F.; Göktepe/Nafile K.; Karamehmet/Gülsüm Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim dört sene çocuğum olmadı. Gülağzı’nda, Doğanköy’de bir Çingene karısı vardı, yani doğal ilaç yaptırdım. Bana dört tane çıkı verdi. O naylon çorabın içindeydi, hani ince ten çorabın içindeydi. Adana’dan getirdim ben bu otları dedi

ama o otlar karacaot gibi kokuyordu. Sonra açtım baktım, o kum gibi bir şeydi ama hani tohum; karacaotun tohumu, ısırmanın tohumu, ne bileyim hangi tohumun otları vardı içinde. O benim vücudtaki iltihabı attıktan sonra benim çocuğum oldu. Dört tane şöyle şöyle çorabın içinde, ona çıkı diyorlardı. O çıkıyı işte ben hazneme koydum. Ondan sonra benim vücudumda olan iltihap aktı ki, iltihap aktıktan sonra benim çocuğum kaldı. Eskiden böyle şeyler de varmış: doğal yollardan çıkı yapmak, kasık çekmek... Bu çıkıyı dört gün kullan dedi. Mesela koymadan önce tuğla puhuna, sıcak suyun içine tuğla koymak demektir. Bir leğen sıcak suyun içine tuğla konurdu. Bir leğen suyun içine karın pünçürüğü, yani karın işkembe pünçürüğüdür. Ondan sonra bir leğen suyun içine arpa samanı olurdu, bir leğen suyun içine süt konur. Bunların puhuna oturdum. Çarşafı böyle bürlendim. O ne yapıyormuş? O sıcaklık rahmin ağzını açıyormuş. Ben o çıkıyı dört günde bir koyuyordum. Yaşlı kadının verdiği içindeki malzemelerini bilmiyorum ama ben onu yaptım. Kokusu burnundan gelecek, burnundan geldi mi çocuğum olur kızım dedi. Dediği gibi o beni bir hasta etti bir hasta etti ama o kokular burnumdan geldi. Çünkü damarları açtı, yani o kanalları açtı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Durkız yengem ilaç yapardı, rahmine koyardı.”

(Bayır/Gülşen Ç.)

“Şimdi çocuğu olmayanlara birkaç çeşit bir şeyden çıkın yaparlar, çocuk olsun diye orasına koydururlar. Oysa o zararlıdır.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ben mesela kocakarı ilacı yaptım. Mor incir var ya kara incir, onun sütünü pişirdik; içine karabiber attık. Bir bezin içine koyduk, yumurta gibi küçük küçük yapıldı. Onu rahmin ağzına koydular. Orada yarım saat durdu. Ondan sonra o acıyla ilişkiye gireceksin dediler. İlişkiye girdik, öyle yöntemler denedik ama olmadı.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Hiçbir türbeye, bir yakaya gitmedim. İki sene çocuğum olmadı. Bir tane kadın rahimden, aşağıdan bakıverdi. Kayınvalidem rahmetli ona buğday vermiş. Benim haberim yoktu. Çingeneydi kadın, çıktı geldi. Parmakla rahimden bakıvereceğim

dedi. Sonra baktı, çocuğum oldu. Rahmim zarla kapalıymış. Tülbendin içine küçücük, nohut kadar bir şey çıkınladı. Rahimden hiç gitmesin diye ucuna ip bağladı. Bak hiç unutmam, kocaman ip bağlamış. Onu rahme koyacaksın dedi. Bir sefer koyacaksın dedi. Eşinle yatıp kalkacaksın, çocuğum olur dedi. Oldu.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Evlendim, çocuğum olmadı. Doktor işi bilmiyorsun ki, üşütmeyle ilgiliymiş. Bozarmut'ta bir nine vardı. Bu nine bezin içine çeşitli ilaçlardan çıkın yaptı, bilye gibi yedi çıkın ediverdi. Onu bir hafta haznene koy dedi. Hazneye kendi elimle koyuyordum, sonra zaten o kendi düşüyordu. Yedi çıkını bir hafta koydum, gün geçtikçe o oradan düşüyordu. Herhalde üşütme halindeymişim, çocuğum oldu.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Çok baktırdık. Çingene kadınları çıkın verdi. Çok gezdik çok. Buhar verirler, onu ederler, çıkın koyarsın. Karabiber et, ciğer et, çıkın edip soğuklama aldırırsın.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

1.2.2.5. Karın, kasık, eş çekilir; rahimde eğrilik varsa düzeltilir.

(Akçaova/Fatma P., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Leyla D.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevrim A.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Ayşe D.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Emine G.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.; Yerkesik/Hüsniye T., Yeşilyurt/Feriştah K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ne oluyor yavrum? Çocuk olsun diye biz bile Köteklilere gittik. Gelinin karnını bastırdık geldik. Güya kasık düşmüş. Orada bir kocakarı vardı, karnını bastı. Ondan sonra yaşlı kadın, üç ay içinde kalırsa kalır; kalmazsa kalmaz dedi. Gerçekten üç ay sonra bebek kaldı.”

(Akçaova/Fatma P.)

“Kasık düşmesi, rahmi aşağı inmiş demektir. Kasık çekme yapılıır.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eskiden böyle şeyler de varmış: doğal yollardan çıkı yapmak, kasık çekmek... Mesela kasık çekerler. Beni sadece o iki kadına kayınvalidem götürdü. Allah verdi, o sebep oldu yani. Bak o kadın beni doktor gibi muayene etti. Senin rahmin eğri kızım dedi. Şöyle bir şeyler yaptım çektim dedi, bir şeyler yaptı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kasıklar böyle yoklanıyordu, rahim aşağıdaysa kaldırılıyordu.”

(Algı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Kafaca/Gülayşe A.; Kozağaç/Ayşe D.; Orta/Fatma T.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy/Sadike G.)

“Bir de rahmi inik olanların kasıkları yukarı kaldırıılır. Öyle çocuk olurdu. Filanca kasık kaldırttı da çocuğum ondan sonra oldu derlerdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Şimdi eski zaman insanları kasık çekerlerdi. Eli zanaatlı olanlar yapar. Kasığı yukarı çektiler mi çocuk kalırdı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Bir yöntem daha duydum, onu ben yapmadım. Yine yaşlı ninelerimiz rahim ağzına bakardı. Rahim ağzı yamuk olursa çocuk olmazmış. Parmağıyla rahmi doğrulturdu. Kanama bile yapıyor. Buraya [rahme] parmağını sokup doğrultuyordu. Ben onları da gördüm.”

(Göktepe/Nafıle K.)

“Eşik düşmesi zannedip köydeki ebeyi çağırırlar. Göbeğini çektirirler, kaldırırlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Evveli koca insanlardan duyardık, tabii ki biz de koca insanlar olduk. Kadınlar, kasık kaldırma ve kasık düşürme gibi şeyleri konuşurlardı.”

(İkizce/Hacer D.)

“Orada, aşağıda Balıktepe’ye giderken bir kadın vardı. Köykız derlerdi. Yanına giden kadının kasığı düşük olurmuş. Kasığı kaldırıverirmiş, çocuk olurmuş.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Evet, olmayanların kasıklarını kaldırırlarmış. Benim yengem vardı, hatta bir polisin hanımı mıydı böyle birinin bile kaldı, çocuğu oldu derlerdi.”

(Kötekli/Sadık A.)

“Evvelde insanlar vardır, böyle karnına bakıverir. Kasığın düşük diye kaldırırlar, ondan sonra olur. Böyle insanlara baktırırlar.”

(Meke/Emine G.)

“Onu bilenler bakar kızım. Kadınlara baktırırlar, kasık kaldırırlar.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Kasık düşük derler. Kasığı böyle böyle ederler [karnını ovuyor]. Benim de yakında olmadı, üç senede oldu.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Burada bir kocakarımız vardı. Kasığını yerine getirdim diye ayaklarını sallardı. Hemen o anda adam da orada olurdu, beraber olurlardı. Hadi çocuk oldu denirdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Daha öncelerde yaşlılarımız olurdu. Kasık kaldırma diye bir inancımız vardı. Kasık kaldırılırdı, gelince ilişkiye girilirdi. Çocuğu olan olurdu, olmayanı olmazdı. Eliyle kaldırıyor. Evet, yaşlılarımız yapardı.”

(Yeşilyurt/Ferishtah K.)

“Çocuk olsun diye kadınların kasığı düşüğe bilir kadınlar var. O bilir kadınlara kasığını kaldırıverirler. Yukarı silkiverirler, bir şey ederler. Git, hiç kıpramadan akşam yatak yap derler. Kıpramadan yatacaksın, çocuk karnında kalır derler.”

(Zeytin/Ferishtah U.)

1.2.2.6. Ilıcalara, kaplıcalara, hamamlara, su ve kum girmelerine gidilir.

(Denizova/Süheyla K.; Fadıl/Mükerrem A.; Günlüce/Nurten B.; Ortaköy/
Fatma K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Girmeye gittiler, yani kaplıcaya.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Benim eşimin, eşimgilin ailesinin on dokuz sene çocuğu olmamış. Bunlar şeye gitmişler, ılıcalara gitmişler. Ilıcalardan sonra, on dokuz sene sonra bir yerden bir tane çocuk almışlar. Aldıktan sonra Allah bunlara iki tane evlat vermiş. Yaşlılarmış hani ne bileyim, ılıcalarda kendine çare arıyorlarmış. Otellerde kalmışlar.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Su girmelerine hani girmelere giderlerdi. Böyle kuma gömülürlerdi. Hani çocuk olsun diye yapılırdı, üşütmüş derlerdi. Kum girmeleri olur, oraya giderlerdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Evvel doktorlar mı var kızım? Hamamlar vardı; çocuklarımız olsun, soğuklamayı alsın diye hamama giderdik.”

(Ortaköy/Fatma K.)

1.2.3. Halk Hekimliği Yapan Kişiler

Araştırmamız süresince halk hekimliğiyle ilgili birbirinden farklı yöntemlerle karşılaştık. Konuştuğumuz kimi kaynak kişiler halk hekimliği yapan kişileri çekinmeden belirtse de bazı kaynak kişiler kendi mahallelerindeki halk hekimini söylemeyip bizlere başka mahalledeki halk hekimini anlatmıştır. Bu noktada, araştırma alanında kısıtlı süre kalınmasının buna etkisi olduğunu düşünmekteyiz. Bir başka neden ise yaşadıkları bölgedeki insanlara zarar gelebileceği düşüncesi olabilir. Çünkü bu tip uygulamalar yasal olmadığı için geçmişte gizli yapıldığı gibi günümüzde de gizlice yapılmaya devam etmektedir. Bu araştırmayla gün yüzüne

çıkıp uygulamalarından dolayı sıkıntı çekebilecekleri düşünölmüş olması büyük bir olasılıktır.

Açıklayıcı Örnekler

“Ne oluyor yavrum? Çocuk olsun diye biz bile Köteklilere gittik. Gelinin karnını bastırdık geldik. Güya kasık düşmüş. Orada bir kocakarı vardı, karnını bastı. Ondan sonra yaşlı kadın, üç ay içinde kalırsa kalır; kalmazsa kalmaz dedi. Gerçekten üç ay sonra bebek kaldı.”

(Akçaova/Fatma P.)

“Benim dört sene çocuğum olmadı. Gülağzı’nda, Doğanköy’de bir Çingene karısı vardı, yani doğal ilaç yaptırdım. Bizim halamın şeyi vardı, kayınvalidesi değil halaları vardı. Ona kasık çektirirlerdi. Şöyle çocuğu olmayan kadınlar yatardı; yukarı yukarı, yukarı yukarı sanki kasık çekmek yani. Aşağıya düşen torbayı yukarı çekmektir.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Burada kocakarılar hamurla hurgu vurur, bir ilaç yaparlarmış.”

(Akyer/Hatice B.; Çamoluk/Songül Ç.)

“Çok uygulama ettiler, çok kocakarılarla gittiler, hamur vurdurdular. Çocuk olsun diye bitkisel ilaçlardan kullandılar. Nitekim birisinin uğraşırken tek çocuğu oldu.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Durkız yengem ilaç yapardı, rahmine koyardı.”

(Bayır/Gülşen Ç.)

“Köy arasındaki kadınlar kocakarı ilacı, çıkın yaparlar. Filanca kasık kaldırttı da çocuğum ondan sonra oldu derlerdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Bir yere gidiyorlar, nerede varsa.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Ayдын’da yine bir kocakarının yanına gittik.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Hiçbir türbeye, bir yakaya gitmedim. İki sene çocuğum olmadı. Bir tane kadın rahimden, aşağıdan bakıverdi. Kayınvalidem rahmetli ona buğday vermiş. Benim haberim yoktu. Çingeneydi kadın, çıktı geldi. Parmakla rahimden bakıvereceğim dedi. Sonra baktı, çocuğum oldu.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Ben görmedim yalnız kasık kaldıranlar vardır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Şimdi eski zaman insanları kasık çekerlerdi. Eli zanaatlı olanlar yapar. Kasığı yukarı çektiler mi çocuk kalırdı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Batıl inançtır bu, köyün birinde bir kocakarı vardı. Oraya giderlerdi. Yani itikat eden, Allaktan gelen bir şey de, o kadın orada bir şeyler yapardı. Karınlarına bir şey vururdu, soğuklayana bir şey yapardı. Olan olurdu, olmayan olmazdı.”

(Doğan/İnci Y.)

“Hiçbirini kendileri yapmazlar, yaşlı kadınlar yapar.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Şimdi her köyde bir tane yaşlı ninelerimiz vardı. Benim çocuğum geç oldu. Bozarmut’a gittim. Altmış, altmış beş yaşlarında bir nine vardı. Bu nine türlü, çeşitli ilaçlardan çıkım yaptı. Çocuk olmadığı zaman böyle yaşlılarımıza bakılıyorduk. Yaşlı ninelerimiz rahim ağzına bakardı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Eşik düşmesi zannedip köydeki ebeyi çağırırlar. Göbeğini çektirirler, kaldırırlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Doktora gitmek yok. Bir kocakarı bitkisel ilaçlar yapıyormuş otlardan diye duydum.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Çok baktırdık. Çingene kadınları çıkın verdi. Çok gezdik çok.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Orada, aşağıda Balıktepe’ye giderken bir kadın vardı. Köykız derlerdi. Yanına giden kadının kasığı düşük olurmuş. Kasığı kaldırıverirmiş, çocuk olurmuş.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Evvelde insanlar vardır, böyle karnına bakıverir. Kasığın düşük diye kaldırırlar, ondan sonra olur. Böyle insanlara baktırırlar.”

(Meke/Emine G.)

“Kocakarılar gidiyorlar, karnını falan kaldırtıyorlar.”

(Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Valla yaşlı adamlardan ilaçlar kullanırlar çocuğum.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Hocalara, kadınlara giderlerdi. Kadının bir okumuşluğu yok, çocuk olsun diye ne ilaçlar yapıyordu bilmiyorum.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Babaanneme kasık kaldırdım geldim.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Burada bir kocakarımız vardı. Kasığını yerine getirdim diye ayaklarını sallardı. Hemen o anda adam da orada olurdu, beraber olurlardı. Hadi çocuk oldu denirdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Köyde bir tane ebe, kocakarı vardı. Çocuk olsun diye lök ediverirdi. Hamur gibi bir şey ederler, karnına koyarlar. Hamurun içine katran, kekik gibi bir şeyler koyarlar. Evveli ebe öyle ederdi.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Yine yaşlılara başvurulurdu. Bizler öyle bir şey görmedik ama kayınvalidem anlatırdı.”

(Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Ferîştah K., Zühre K.)

“Çocuk olsun diye kadınların kasığı düşükse bilir kadınlar var. O bilir kadınlara kasığını kaldırtıverirler.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

1.2.4. Tıbbi Tedavi Alanına Girenler

Günümüzde teknolojinin gelişmiş olması tıp alanında da ilerleme olmasını sağlamıştır. Artık çoğu aile tıbbi yöntemlerle çocuk sahibi olabilmektedir. Yine de insanların eski ve inanca bağlı yöntemleri denemekten vazgeçmesine engel değildir. Genç kesimden insanlar tıbbi yöntemlere sıcak baksalar da aile büyükleri geleneksel olarak yaşamaya devam etmektedir. Bu yüzden bu konuyla ilgili malzemelerimiz diğer başlıklara göre daha azdır.

1.2.4.1. Tüp bebek yöntemine başvurulur.

(Fadıl/Mükerrem A.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“İki, üç kere tüp bebek için gitti; çocuğu olmadı.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Tabii, doktorlara da gidiyoruz. İlk olan aşılama tutmamıştı. Şeyh Şahidi Dede türbesine eşimle gittim. Orada dua ettim. O günkü aşılama tuttu.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

1.2.4.2. Doktora gidilir.

(Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Denizova/Hörü K.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.,
Nazenin T.; Esençay/Tennur U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii, çocuk arayacak zaman geldi. Evveli bir şey yok kızım. Bir tane kara yaygım* vardı, sattım. İzmir’e çocuk aramaya gittik. Sende çocuk akıyor dedi, geriye döndük. Epey zaman geçti, olmadı. İzmir’de başka bir doktora vardık. Senin çocuğun olmayacak değil, olacak ama iki sene hiç çalışmadan yatacaksın dedi. Ana rahmin zayıf dedi. Adam bana bir sene tütün diktirmedi. Ben ona danışmadan bir dönüm diktim. Şimdiki aklım olsa kırık bile dikmezdim, iş işlemezdim. Ama kızım parasız ne yiyip işleyeceksin?”

(Denizova/Hörü K.)

“Yaşım yirmiye girdi, babalığımla kayınvalidem beni doktora götürdüler.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

1.2.4.3. Ameliyat edilir.

(Dağdibi/Humayın K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karınlarnını marınlarını yardırırlardı. Burada bizim hısım var ya, çocuk olur diye karnını yardı, bir şey etti, olmadı.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Burada öyle eden olmadı. Zaten burada çocuğu olmayan iki, üç kişi var. Onlar da kardeş, hısım akraba oldukları için olmuyormuş. Oğlanlarının oldu ama kızlarının olmadı. Makat bitikmiş, delik yokmuş. Ameliyat ettirdiler, yine olmadı.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.3. Çocuğu Olmayan Kadın Ve Adam

Araştırmamızın bu bölümünde türlü çarelere başvurduktan sonra bile çocuğu olmayan kadınla adama çevresindekilerce verilen isimler ve onların bakış açısı incelenmektedir. Hem kadına hem adama kusur bulunup laf edilse de suç daha çok kadındır. Bunun nedeni ataerkil bir toplum oluşumuz gösterilebilir. Kısır kadın, özellikle geleneksel kesimde horlanır, ezilir ve aşağılanır.²²

1.3.1. Kadın ve Adama Verilen İsimler

1.3.1.1. Kadına kısır, meyvesiz ağaç, kuru ağaç, katır, başgöz at, kulunçsuz katır, erkek simalı; adama hadım, tohumsuz, kısır, büllü, bülüşsüz, erkekliğı yokmuş, köse, dölsüz, martoloz denilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Elif B., Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Hasibe D., Osman D., Umman F.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Nezahat U.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Gültekin Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kısır diyorlar teyzesi. Adama da kadına da diyorlar. Mesela adama hadım, kadına kısır diyorlar. Adama hadımmış diyorlar.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

²² Örnek, a.g.e., s. 185.

“[Kadına] kısır denir.”

(Algı/Elif B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Hasibe D.; Gazeller/Hörü D.; İkizce/Müzeyyen U., Şengül Ç.; Karşıyaka/Nezahat U.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Zehra A.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Kadriye S.)

“[Kadına] Meyvesiz ağacı ne etmeli derlerdi.”

(Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.)

“Halk arasında şöyle diyorlar: Onun [kadının] çocuğu olmaz, kuru ağacın dibine oturulur mu? Kuru ağacın gölgesi mi olur deniyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Çocuğu olmayan kadınlara kısır derler. Meyvesiz ağacın dibine oturulmaz, tepesi bakılmaz derler. Adama tohumuz derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Çoğunluk kadına kısır derler. Şimdi suçu bazı adamda buluyorlar, bazı kadınlarda buluyorlar. Adamlar kendilerine pek fazla şey etmiyorlar. Kadına derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“[Kadına] kısır derler. Kaç senelik çocuğu olmadı; kısır, meyvesiz ağaç bu derler.”

(Bayır/Sultan Ü.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Erkeğe kısır denir de kadına denmez.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Erkek büllü derlerdin. Bunun erkek yanı varmış kızım da.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Tohumuz geliyor, hadım geliyor diye [adamlar] gırgır geçerler. Şakanın geçtiği kişiye derler. Tabii, geçmeyen kişiye söylenmez.”

(Çiftlik/Osman D.)

“Kadına kısır, erkeğe hadım derler.”

(Çiftlik/Umman F.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Sergül B.)

“Takılırdı, kadına katır derler. Katır gibi doğmadı derler.”

(Doğan/İnci Y.)

“Deniyor, bunları duymuş olabiliriz. Kadına kısır çıktı, adamın çocuğu olmadı, hadım denebilir. Ne derler: Allah adamamış, adadıysa öyle olur çocuğum. Biz öyle biliyoruz çocuğum.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kadınlara duymadım da kısır olan erkekler var yani. Şimdi ben sana açık konuşayım mı? Bizim burada bir tane adam var mesela, bülüşsüz* Mehmet diyorlar. Öyle şeyler varmış. Adamın hiç saçı, sakalı, bıyığı yok. Hani zaten belli, pipisi yokmuş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuğu olmayan [kadınlara] başgöz at derlermiş.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Kısır derlerdi. Senin canın yandıysa, benimle dövüştüysen kısır karı derdin. [Adama] hadım, kısır, tohumsuz derlerdi. [Kadına] katır gibi derlerdi, başka bir şey denmezdi kızım.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Erkeğe bir kere tohumsuz derler, kadına da kısır derler. Millet kendi arasında hadi hadi tohumsuz der.”

(Göktepe/Nafile K.)

“O kadın kısır ya da o adamın çocuğu olmuyor diye söylerler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“[Kadına] meyvesiz ağaç, kısır; [adama] hadım derler.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“Çocuğu olmayan [adama] hadım derler.”

(Günlüce/Nurten B.; Sungur/Bakiye Y.; Yaraş/Fatma A.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Denilmez mi? Derler. Çocuğu olmayana kısır kadın desem, o istemez miydi? Bak Ayşe'nin çocuğu geç oldu, kısır kadın demeye durdular.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

“Erkekliğı yokmuş derler, bir şey derler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Burada duymadım ama Esençay'da kardeşimin kızının on beş yıl sonra çocuğu oldu. Kulunçsuz katır, kulunçsuz katır diye ünlediler. Başka türlü duymadım.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Bizim dillerde karısı da kısır, kocası da kısır diyorlar. Tek birisi kısırca karısı kısır veyahut kocası kısır diyorlar.”

(Müştabbey/Huriye Ö.; Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Ekseriyetle bahane kadında bulunur. Mesela [kadına] kısır, [adama] hadım denir.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“[Kadına] kısır denir, başka isim olmaz. Kadın kısır, adam kösedir.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Adama dölsüz, hadım denilir. Kadına kısır, erkeksi, erkek simalı derler. Rahmi olmazmış.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Evveli [adama] tohumsuz derlerdi.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Kadının hiç çocuğu olmadı. O kadınla sütkardeşiz. Kocası köse, sapı, tüyü yok: çocuğu olmuyor. Kaç sene öyle geçti, oğlan kardeşten evlatçasını aldı. Ne takarsın? Kısır kadın bilmem ne derler. Sakalı, tüyü olmayanın çocuğu olmazmış.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Kadına kısır deniyor. Adama halk arasında mesela martoloz*, hadım diyorlar. Çocuğu olmadı diye halk arasında diyorlar.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.3.1.2. Kadına da adama da isim verilmez.

(Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe Ş., Dudu O.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Sultan Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Dokuzçam/Filiz G.; Esençay/Ayşe A., Fatma D.; Gazeller/Arife E.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Nuray U.; Kuyucak/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yörüköğlü/Elif Ö.; Zeytin/Ferîştah U.)

Ancak bu bilginin doğruluğu şüpheli görünmektedir. Her ne kadar alanda konuyu net bir biçimde sorduysak da “yabancı” oluşumuzun bu konuda etkili olduğunu düşünüyoruz. Çünkü “kısır” kelimesi tüm Türkiye’de yaygın bir biçimde kullanılmakta olup bu mahallelerde kullanılmadığına inanmak güçtür.

Açıklayıcı Örnekler

“Hayır, hiç demezler. Bizim köyümüz öyle değildi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Yok öyle bir şey.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.; Derinkuyu/Leyla D.; Esençay/Ayşe A.; Kuyucak/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Bizde yok öyle bir şey. Kınama yok. Çocuk olmadı mı bazısı kardeşinden alıyor. Evlat edinme var, tanıdığından alıyor.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Hiç öyle bir şey duymadım. Öyle ya, şimdi duyduk desem Allah gayıl olmaz*, yalan olur.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Hayır, öyle bir şey yok. Allah tarafından, Allah vermemiş diye biliyoruz.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Yok canım, öyle bir şey diyen yok. Şimdi bak bunun kaç sene çocuğu olmadı diye bir şey denir mi? Bu, Allah vergisidir.”

(Denizova/Süheyla K.)

“İsim takılmıyor, hani hiçbir şey olmaz. O, Allahın elinde; veren de Allah vermeyen de Allah.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Öyle bir şey duymadım. Niye söylesin Allahın vermediği bir şeyi?”

(Meke/Emine G.)

“Yok, biz burada demeyiz. Kısır mısır demeyiz. Allahın vermediğini kuldan mı alıyorsun? Demeyiz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

1.3.2. Kadın ve Adama Aile-Toplum İçindeki Davranış Şekli

Araştırmamızın bu alanında diğer tüm Anadolu Bölgesinde olduğu gibi kısırlığın nedeni kadındadır. Çocuk doğurmayan kadın, Orhan Acıpayamlı'nın “Kısır kadın faydasız sayılır.”²³ ifadesiyle nitelendirilmektedir. Kadın, aileye sonradan katılan ve neslin devamını sağlayan olduğu için doğurganlığının olup olmaması önemlidir. Kusur erkekte olsa bile kadın suçlandığında kabullenmek durumundadır. Bu durum, “Erkeğe suç aramıyorlar işte, illa ki kadındadır.” (Akçaova/Humayın T.) ifadesiyle örneklenmektedir.

²³ Acıpayamlı, a.g.e., s. 13.

1.3.2.1. Laf edilmez, kötü davranılmaz, hor görülmez.

(Balıbey/Meryem D.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Osman D.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Esençay/Ayşe A.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Emine G.; Orhaniye/Ayten A.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.)

Bu bilginin doğruluğu da tıpkı “Çocuğu Olmayan Kadın ve Adama Verilen İsimler” başlığı altında ifade ettiğimiz gibi şüphelidir. Çünkü “çocuk” aileyi bir arada tutan en önemli varlıktır ve bu varlığın olmaması insanları huzursuz etmektedir. Araştırma alanımızda bundan kaynaklı bireyler arasında çatışmasının gerçekleşmesi mümkündür ancak bazı yerlerde bunun bir sorun yaratmadığı ifade edilmiştir. Aile içinde gerçekleşen bu sıkıntıyı dışarıdan herhangi birisine yansıtmamak gerektiğini düşündükleri için böyle bir cevabı verdiklerini düşünmekteyiz. Bu noktada soruları sorarken bazı mahallelerde karşımızdakinin kısır oluşu ve soruyu cevaplamak istemeyeceğini anladığımızdan üzerinde çok fazla durulmamıştır. Kimi kaynak kişiler bu durumun Allah vergisi olduğunu kabullenmiş kimisi de aileden aileye değiştiğini belirtmiştir.

Göktepe Mahallesinden Nafile K. adlı kaynak kişi ise söylemiş olduğu “Yok, köy halkı olarak hiç hor görmeyiz. Ama onlar toplumdan kendini çeker. Düğüne geleceksen gelmez. Sünnet düğünü etsen gelmez. Kendi kendilerine çekerler.” ifadesiyle konuya başka bir açıdan bakmamızı sağlamıştır. Bu ifadeye göre kadının etrafından söz işitmese bile kendisini kötü hissettiği için adeta kendi kendisine ceza vermektedir. Sonuç olarak bir dışlanma söz konusudur ve bu konu bile başlı başına araştırma alanı olmalıdır.

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela çocuğum olmamış, bir tane çocuk almışım. O da hor olurmuş, arkadan bir de çocuk olurmuş. Hatta o alınan çocuk benim eniştem oluyor, onu aldıktan sonra

kadının bir tane daha çocuğu olmuş. O da oğlan olmuş. Allah oğlan almış, oğlan vermiş.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Yok canım, niye kötü gözle bakıyorsun?”

(Çakmak/Fatma D.)

“Yok, ayıplanmaz; Allah vergisidir.”

(Çiftlik/Osman D.)

“Bizim burada kızmazlar, bizim erkekler kızmaz. Olmayacaksa olmaz, elden alır, büyütürler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Aile arasında ağabeyime neyleyeyim? Çocukları olmadı, elli üç sene evliler; daha hiç çocuk lafı etmezler. Düzenleri, huzurları çok güzeldir. Bu Allahın vergisidir. Bizim burada lafı olmaz, duyulmaz.”

(Esençay/Ayşe A.)

“Laf edilmez, edilmez. Yalnız birisi bir yerden çocuk aldı, çocuğun kıymetini bilmez dediler. Çocuğu doğmayan kişi çocuk kıymetini bilmez diyorlar. Ondan veresi gelmedi, geri aldılar.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“O işler ailenin durumuna bağlı, hor gören de olur görmeyen de olur. Meyvesiz ağacın gölgesine oturdun, ben onun yerinde olsam oturmam dermiş millet.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“Tabii, insanın arasında, toplum arasında eden de olur etmeyen de olur.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Yapanlar olurmuş ama bizde olmadı. Mesela eltimin on altı sene olmadı, biz de ona bir şey demedik. Sonunda tüp bebek oldu. Onu eski insanlar yaparmış.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Bilmiyorum kızım. Çocuğu olmayan benim akran, amcaların oğlundan Hüseyin vardı. Onun karısı benimle yaşıtı. Çocukları olmadı. Hiç bilmem ne iyi ne kötü bir şey evde lafı geçmedi.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Hor görülmez de mesela çocuğu olmadığından insanlar biraz daha hırslı oluyor.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Tabii torun isterler de ama işte mesela doğudaki gibi bizim burada ikinci bir evlilik bilmem ne o kadar çok değildir.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Ben kötü gözle bakmıyorum ama bakan olmuştur.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“O doğularda oluyor, bizim buralarda o kadar olmadı.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Herkesin değiştir. Ben asla kötü gözle bakmam ama başkaları da bakabilir. Çünkü veren de Allah alan da Allah. Onun için ben ona karşıyım.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.3.2.2. Suç kadında bulunur, laf edilir, hor görülür.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Güلزade B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Hasibe D.; Dağdibi/Humayın K.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U., Şengül Ç.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Nezahat U., Gülizar P.; Kıran/Nuray U.; Kozagaç/Ayşe D., Feride B., Nursel Ö.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Hürriyet S.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö., Zuhul G.; Yerkesik/

Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Feriştah K., Gülümser E., Kadın Ayşe S., Özlem K., Sergül B., Sevim S., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kötü davranmak değil de eşimin dedesi vardı. Onların da bir düvesi vardı, yani inekleri. Kahvede dermiş ki iki tane inek aldım, ikisi de kısır çıktı. Yani bu laf atmaktır. Ondan sonra bizim Bozüyüklü bir arkadaşımız geldi, Hasan Amcan askerdedi. Babaannesi rahmetli hemen o anda ona fısıldamış: ‘Onun çocuğu olmuyor, çocuğu olmazsa Hasan bunu boşayacak.’ demiş. Mesela çocuğu olmayan kadınlara domates diktirmezler. Çocuğu olmaz diye geline kına yaktırmazlar, askere kına yaktırmazlar. Bak bunlar da var.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Çocuk doğmayan kadınla askere gitmeyen erkek tanınmaz derlerdi. Hayır gelmez diye denirdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Bazı aileler çocuğu olmayan kadınları dışlar. Boşanmaya kadar yol açar. Ben ne edeceğim çocuksuz kadını diye boşayan yahut üstüne kuma getiren de oldu. Evveli vardı. Huzursuzluk çok olur. Adama bir oğlan sahibi olamadın, bir kız sahibi bile olamadın; sen kazansan ne edeceksin? Kime kazanıp da yediriyorsun gibi laf ederdi ağzı boş olan kişiler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kimisinin cinsinde varsa amcasına, dayısına çekmiş denilir. Yani illa laf söylenir. Bence önemli olan eşinin görüşüdür. Ben mesela geceleri çok ağlardım, gündüz kimseye bir şey diyemezdim. Gece yatağa girdim mi aklıma edilen laflar gelirdi. Eşimden hiçbir şey duymadım.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Hiç çocuğu olmayanın merhameti olmaz gibi konuşulur.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Yok canım, bu Allah vergisidir. Bazen gelinin biri doğurur, biri doğurmaz. Kaynanalar sen kısırsın diye baş kakarlar.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Üç buçuk sene çocuğum olmayınca bayağı endişe oldu, babalığım meyvesiz ağacın dibine oturulmaz demiş. Hani boşatırım demiş. Çocuk olmayınca laf, söz çok oluyor. Bir de diğer oğlu rahatsızdı, hani torun istedi. Ama olmayana da neden olmadı, her şey Allahın emri kızım.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Laf edilmez, edilmez. Yalnız birisi bir yerden çocuk aldı, çocuğun kıymetini bilmez dediler. Çocuğu doğmayan kişi çocuk kıymetini bilmez diyorlar. Ondan veresileri gelmedi, geri aldılar.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“O işler ailenin durumuna bağlı, hor gören de olur görmeyen de olur. Meyvesiz ağacın gölgesine oturdun, ben onun yerinde olsam oturmam dermiş millet.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Çocuğu olmuyormuş, acaba adamdan mı kadından mı diye duyulurdu. Aile arasında da çocuğu olmadı diye konuşma oluyordur. Bunun çocuğu olmadı, birinden çocuk alıp büyütseydin diyorlar.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Yapanlar olurmuş ama bizde olmadı. Mesela eltimin on altı sene olmadı, biz de ona bir şey demedik. Sonunda tüp bebek oldu. Onu eski insanlar yaparmış.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Canım yine yüzde bir oluyor. Mesela hayırlı bir adam olsan, kadın olsan; Allah bir çocuk verirdi deniyor.”

(Kıran/Nuray U.)

“Hırslı kadın olsan bilmem nerenden çocuk çıkarırdın derlerdi.”

(Kozagaç/Ayşe D.; Kuzluk/Humayın Ö.)

“Senin meyven olmuyor, sen kuru ağaçsın. Adam masum, hep kadınlar kusurludur. Ablamın olmadı, kaç sene sonra olmuş. Kayınpederi: ‘Senin meyven yok, o ağacın altına oturulur mu?’ dermiş.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Adaminkini çok açıklamıyorlar da kadına daha ağırlık yapıyorlar. Çocuğu olmuyor diyorlar. Kayınvalidesi kuzulamayan koyunu keserlermiş dermiş.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Mesela gelinin çocuğu olmadı. Her kayınvalidede çıkmaz. Burada bazı kaynanalar çocuğu olmuyor diye geline sitem ediyor, onu ayırmaya çalışıyor. Aile içinde bu yaratılıyor. Belki gelinin çocuğu olacak, oğlunun olmuyor. Tabii, oğluna bir şey diyemiyor.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Hor görülür tabii, görülmez mi? Çocuk olmadı diye kaynanayla babalık, hele ki kaynana daha hor görür.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kimisi, hani kayınvalideler meyvesiz ağacı ne ederler, keserler; bilmem ne ederler diye eski insanlar çok şey etmişler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Lafi vardır, sen hırlı olsan Allah sana çocuk verirdi derler. Allah sana kaşınacak tırnak vermemiş derler.”

(Yenice/Gül Ö.; Zuhul G.)

“Canım tabii, çocuğu olmayınca ne kadar olsa hor bakılır. Aman, meyvesiz ağaç ne oluyormuş denilirdi. Çok duyduk kızım. Evet, Hasan abin bile bir sene sonra oldu, kendim bile bu lafi duydum. Amcamın hanımı karşıdan geldi: ‘Meyvesiz ağacı ne yaparlar? Keserler de atarlar.’ dedi. Ama çok üzülürdüm.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Evlendiğim zaman iki defa [adet] gördüm, ondan sonra görmedim. Hamile kaldım. İki ay gördüm, adam bana senin çocuğun olmayacak demeye başladı. Ben yirmi yaşındaydım, kendisi yirmi beş yaşındaydı.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Diktiğin oluyor da bilmem ne ettiğin olmuyor derlerdi. Her ne diktiysen oluyor da öbür türlü çocuğun olmuyor diye kaynanalar çocuğu olmayan gelinlere laf ederdi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Sürekli soruyorlardı. İşte yok mu? Olmuyor mu? Neden olmuyor? Daha yok mu? Ben de bunlardan rahatsız oluyordum, olmuyor diyemiyordum. Yok, düşünmüyoruz diyorduk. E beş sene oldu, beş sene düşünölmeyecek mi deniyordu.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Mesela evlendiğin yerde kızım ekseriyetle çocuk isteyen oluyor. O meyvesiz ağacın dibinde oturulmaz diye bayağı hakaret ediyorlar. Benim adam evlenmiş de ayrılmış kızım. Böyle kahveye çıkınca adamın birisi, hiç çocuğun olmayacak hadım demiş. Sonra benimle evlendi, iki sefer aybaşımı gördüm; bundan da olmayacak demeye başladılar. Ondan sonra hamile kaldım, arka arkaya dört tane [çocuğumun] olmasının nedeni biyo görsünler. Kahveye bir gidiyor; çıkar len aygıdını, hadım mısın nesin diyorlar.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Kötü bakılır, pek istenmez. Neden olmadı diye soğuk bakılır. Her şeyin çok olsa bak hiç unutmam, Hatice ta orada. Ev ettiniz bir yakada, içinde neyiniz var dedi. Çocuğunuz var mı dedi. Her yanlarınız, tarla tokadınız çok ama ne faydası var dedi. Ondan sonra ben bir ağladım, bir ağladım.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

1.4. Evlat Edinme

Araştırma alanımızda çocuk olması için başvuru alan çarelerin işe yaramaması durumunda aileler evlat edinme yoluna gitmektedir. Bu durum çok sık görölen bir

olay değildir. “Çocuk olması için ilaç yapılıyor. Tabii olursa oluyor, olmazsa olmuyor. Suç annede mi babada mı bilemiyorsun. Bu sefer ne düşünüyorlar? Karı koca kabul ederse bir yerden çocuk almayı düşünüyorlar; ona, anne baba oluyorlar.”(Müştabkbe/Huriye Ö.) ifadesini, eşlerin evlatlık almaya karar vermesine örnek olarak verebiliriz. Evlatlık alan ailelerde kendi ailelerinden çocuk alıp büyütme durumu bulunmaktadır. “Kadının hiç çocuğu olmadı. O kadınla sütkardeşiz. Kocası köse, sapı, tüyü yok: çocuğu olmuyor. Kaç sene öyle geçti, oğlan kardeşten evlatçasını aldı.”(Sungur/Fatma Y.) ifadesiyle örnekleyebiliriz.

Çocuğu olmayanların evlat edinse bile çocuk kıymetini bilmeyeceği düşüncesi olduğu için böyle ailelere çocuk verilmek istenmemektedir. İlginç bir diğer nokta ise evlatlık aldıktan sonra Allah tarafından ailenin bir çocuk sahibi olabileceğine inanılmasıdır. Bu durumu “Yalnız birisi bir yerden çocuk aldı, çocuğun kıymetini bilmez dediler. Çocuğu doğmayan kişi çocuk kıymetini bilmez diyorlar. Ondan veresileri gelmedi, geri aldılar. Benim eşimin, eşimgilin ailesinin on dokuz sene çocuğu olmamış. Bunlar şeye gitmişler, ılıcalara gitmişler. Ilıcaldan sonra, on dokuz sene sonra bir yerden bir tane çocuk almışlar. Aldıktan sonra Allah bunlara iki tane evlat vermiş.”(Fadıl/Mükerrem A.) örneğiyle açıklamak mümkündür.

1.5. Gebelik

Gebelik, bebeğin anne rahmine düşmesinden doğduğu ana kadarki süreyi kapsamaktadır. Yöre halkının ifadelerine göre kadından evlenir evlenmez bir çocuk dünyaya getirmesini beklerler. Geç kalan gelinlere özellikle eşinin ailesi tarafından bu konuda baskı uygulanmaktadır. Çünkü kadın gebe kalmazsa başka türlü çaresine bakmaları gerekmektedir. Gebelik başladığı andan itibaren anne adayının kendisine çok dikkatli bakması gerekmektedir. Bebeğin sağlıklı dünyaya gelebilmesi ve kendi hayatının tehlike altında olmaması için kaçınması gereken durumlar bulunmaktadır. Zaten çevresinde bunu sürekli belirten ve kadını tedirgin eden yakınları, komşuları vardır. Kadın gerek gebeliği, gerekse lohusalığı süresince çevresinde bir çeşit hasta olarak kabul edilir ve buna göre işlem görür. Başka bir söyleyişle, gebe kadını bağlı bulunduğu grup ya da cemaatin kültürel değerleri hasta kategorisine sokarak ona o gözle bakar; ondan bu değerlere uygun beklentilere göre hareket etmesini ve rolünü

üstlenmesini ister. Bu durum da kadının gebeliği süresince birtakım kaçınmalara ya da bağlı bulunduğu kültürel ortamın geçerli saydığı işlemlere uymaya zorlar.²⁴ Araştırmamızın bu bölümünde gebelikle ilgili pek çok konuya değinip örneklerle incelemeye çalıştık.

Araştırma alanımızda gebe karındaki bebeğin saçlı olması durumunda mide yanmasının ve bulantının çok olacağı inancı da görülmektedir. Ayrıca gebelik süresince kadının karınının büyüdüğü süreçte zeytinyağı ile ovarak yarıkları azaltan yöntem uygulanmaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun saçlı olduğu zaman mide yanarmış.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Saçlı olursa bulantı çok olur derler.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Çocuk büyürse karın kısmı yırtılır. Yırtilmasın diye zeytinyağıyla yağlardık. Başka krem yok ki.”

(Muratlar/Ayten Y.)

1.5.1. Gebeliğin Başlangıcı

1.5.1.1. Gebe Kaldığını Gösteren Belirtiler

Geçmiş dönemlerde günümüzdeki gibi teknoloji yokken kadınlar kendilerince belirtilerden gebe kalıp kalmadığını anlayabilmiştir. Daha sonra köylere okumuş ebeler geldiğinde ön yargılarını kırdıkça ve onlara güvendikçe ebelerin muayenesiyle gebe kalıp kalmadıklarını öğrenmeye başlamışlardır. Bu durumu köylerde ebelik yapmış kaynak kişimizin ifadesi çok güzel bir şekilde açıklamaktadır.

²⁴ Örnek, a.g.e., s. 188.

Açıklayıcı Örnek

“Önce psikolojik olarak yaklaşırsın, açık ve net cevaplar alabilmek için güvenliğini sağlarsın. O, sana güvenden sonra anlatır. Biliyorsun eskiden çok şeydik, kadınlar açık ve net bir şekilde konuşmazdı. Düzenli adet görüp görmediğini sorarsın, özellikle çocuğunun olup olmadığını, son doğumunu ne zaman yaptığını sorarsın. Bunların analizini alırsın. Ondan sonra idrar tahliline gitmesi söylenir. Bulantı, kusmaların olup olmadığını, başka türlü herhangi bir yerinde sancı olup olmadığını sorarsın. Mentrüasyona engel olan şeyler, yan etkileri olabilir. Eğer her şey normale kadının hamile olduğunu ve dikkat etmesi gerektiğini anlatırım.”

(Yerkesik/Vacide U.)

1.5.1.1.1. Mide bulantısı, kusma, baş dönmesi olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Dağpınar/Ayten K.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Ayşe D.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Halise O.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sevim S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Valla ilk başta miden bulanır. İlk kusmadan başlar zaten.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Bulantı olur, çıkarmak olur. Öyle bir şeylerden anlarsın.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“İstifra etmeye başlarsın.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Bulantı, baş dönmesi olur. Kimisinin olur, kimisinin olmaz.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Bulantı, kusma, göz kararması olur.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Genelde belirtileri mide bulantısı oluyor.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Ölürsün be, çok çirkin olur; kusarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Çocuk kaldığı zaman bulantı yapar, kusma yapar. Baş, göz dönmesi olur.”

(Yaraş/Fatma A.)

“İlk geldiğim zaman on beş yaşındaydım ya, herhalde ilk gecesinden çocuk kalmış. Şimdi beni kaynanamgil Bayır’a götürdü. Dip açmaya gidiyoruz, hani [ürünlerin] dipleri çapalanırdı ya. Çapalıyordum, bir bulantı geldi ki kustum. O zaman kaynanam gelinin çocuğu kaldı demiş. Benim çocuk olduğundan haberim yok. Bir bulantı geliyor, kusma geliyor.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

1.5.1.1.2. Kadın, adetten kesilir.

(Akyer/Melek K.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Songül Ç.; Dokuzçam/Fatma C.; Esençay/Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K., Meral P.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Ayşe D.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Hatice K., Yemişendere/Halise G., Yeşilyurt/Adile Ö., Kadın Ayşe S., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hamile olduğunu mu? Onu da adet döneminden biliyorlar.”

(Akyer/Melek K.)

“Ay hali kalır, oradan bilirler.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Önce âdeti gecikir, oradan bilir. Hamile olduğu anlaşılır.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Bir, iki ay üstünü görmeyip geçti mi gebe kalmışım der.”

(Esençay/Tennur U.)

“O zamanlar gün geçmeleri olur: On beş gün, on gün, bir ay geçer. Ondan sonra hamile olduğunu öğrenir.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Hani üstün kirlenir ya, o geçmiş; oradan bile haberim yok.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Zaten bir de bebek kaldıktan sonra kirlenmiyor. Diyelim bu ayın yirmisinde kirlendi, yirmiden sonra bebeği kaldı. Öbür ayın yirmisinde kirlenmezse bir hafta bekliyor, o zaman tahmin ediyor.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Âdet olmadın mı o zaman çocuğun kaldığını bil.”

(Sungur/Fatma Y.)

1.5.1.1.3. Canı bir şeyler ister, aşerir; tat duygusu değişir.

(Balıbey/Meryem D.; Dağpınar/Ayten K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Esençay/Fatma D.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Mukaddes E.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Sarnıç/Pembe D.; Yemişendere/ Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“İşte belirtiler yemeden kesilir, istediği bir şey olmaz veyahut öğrüntü olur. Şunu, bunu canı ister. İmkânı olduğunca getirilir. Olmazsa öyle aç durur, söyleyemez de.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Yemek yiyemezsin, su içemezsin, her şey kokar. Bunu böyle nitelendirecek. Ama bu her bir kişiye göre değil. Bazı kişiler hiç bilmez.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Birazcık tadın damağın değişir, bir şeylerden lezzet alamazsın. Aş yemek olur.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Aş yerersen aş yerikliğinden* belli olur.”

(Esençay/Fatma D.; Fadıl/Mükerrem A.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kıran/Mukaddes E.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/ Arife Y., Nurgül U.)

“Eskiden hamile kaldığını ekseriyetle aş yermeden bilirsin. Bir şeyler canın çeker. Eyvah! Ben hamileyim dersin. Ekseri hamilelik oradan bilinir. Zaten eskiden hamile kaldığını bilemezsin.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Yemekler kokar, tiksindir, evde yemek yemez, yapmaz. Misal, üç ay yemek yiyemeyen olur.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Yemek kokularından [belli olur].”

(Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.)

“Kendi ettiğin yemeği yiyemezsin, senin evinde güzel bir şey varsa yiyesin olur.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Anormallik oluyor, kokulu bir şeyler yiyesi gelmiyor. Oradan haberi oluyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Zaten için bozulur. Bir şey yiyesin gelir, öyle anlaşılır.”

(Yenice/Gül Ö.)

“On beş yaşında gelin oldum. Ondan sonra on yedi yaşında çocuk sahibi oldum. Çocuk benim gövdeme düşmüş, haberim yok. Turşuyu yiyip duruyorum, vere* yiyip duruyorum. [Kayınvalidem] Allah kızım, olsun dedi. Bir daha kurarız dedi. Bir daha yeniden kurduk, ben turşuya doydum.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

1.5.1.1.4. Vücudunda değişiklikler olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Kozağaç/Lütfiye Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Vücudunda değişik şeyler olur.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Göğüsler ağrıyor, böyle dolgunlaşıyor, biraz büyüyor, kadın oluyorsun.”

(Kozağaç/Lütfiye Ç.)

1.5.1.1.5. Ebeler, kocakarılar karından bakarak tahmin eder.

(Bayır/Hafize K.; Göktepe/Nafile K., Şadinaz Ç.; Yeşilyurt/Kadriye S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ben hamile kalmadım diye büyük babaannem yukarıda yemek yapan Turgut karısı vardı, oraya kocakarıya götürdü beni. O kadın şöyle şöyle yapıyor, göbekten bakıyor. Şöyle göbeğimi elledi, bu daha küçük; bunun bebeği olmaz, azıcık daha bekleyelim dedi. Aradan zaman geçince bir daha gittik, hamile bu dedi. Beni köy ebesine götürdü.”

(Bayır/Hafize K.)

“Çocuk emdirirken hamile kalınmaz derler. Çocuğu süttten kesmezsen çocuk emdirirken hamile kalmışsındır. Aradan zaman geçer, kendinden şüphelenirsin. Köyümüzde yaşlı bir nine vardı, çocuk var mı diye ona baktırmaya gidersin. Sabah

aç karnına gidersin, kasıktan bakar. Alttan bilmez. Yoklaya yoklaya, sen hamilesin der.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Tabii ki, muayene olmak için gelen olurdu. Ben kesinlikle [aşağıdan] muayene yapmazdım. Eğer iki buçuk aylık falan olmuşsa, kadın da aşırı kilolu değilse kendini belli eder. Rahmi, ele geçer.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Onu biz elle muayenede anlıyorduk. Normal rahim büyükçe armut kadardır. Armudun sapı aşağıdadır. Alttan el sokulur, üstünde bastırır, o rahmi bulursun. Eğer bebek varsa o, elinden kayar. Âdetinden geçen kadın var mı yok mu bakıver diye gelirlerdi.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

1.5.1.1.6. Kadının karnı şişer, karnı ağrır.

(Düğerek/Feriye G.; Karamehmet/Nurten Ş.; Şenyayla/Hürriyet S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun olacağı belli değil mi? Karnın şişer.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Karnım ağrıyor, karnım ağrıyor, hasta oldum yattım. Babam biz hasta oluverdik mi bir iğne vuruverir. Sonra anneme demiş ki yeni evli, çocuğu mocuğu vardır belki, ben iğne vurmam. Ondan kerî aklımız başımıza geldi.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Hani kasık ağrısı, bel ağrısı olur.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

1.5.1.1.7. Çok uykusu gelir.

(Emirbeyazıt/Nazenin T.; Kozağaç/Ayşe D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Uyku biraz daha çok uyunur.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Başım ağır olur, uykudan kalkamazsın.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

1.5.1.1.8. Hasta olur, hassas olur.

(Bayır/Sultan Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yaraş/Fatma A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ayından geçtim zaten başlarım hasta olmaya, yatmaya. Hemen körkütük hasta olurum. Hamileliğim oradan belli oluyor.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Hassas olur.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Halsizlik olur. Bundan sonra çocuk kaldığımı bilirsin, doktora başvurursun.”

(Yaraş/Fatma A.)

1.5.1.1.9. Belirtiler kişiye göre değişir.

Açıklayıcı Örnek

“Yani herkesinki ayrı olur.”

(Müştabkay/Huriye Ö.)

1.5.1.2. Gebeliğini Etrafa Duyurma veya Saklama Durumu

Gebelik, her ne kadar evliliğin ilk gününden itibaren gerçekleşmesi beklenen bir durum olsa da kaynak kişilerin ifadelerine bakıldığında çoğunlukla saklandığı belirtilmiştir. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır ve maddeler olarak örnekleriyle birlikte verilmiştir. Eski zamanlarda gebeliğin saklanması için aile

büyüklerinden çekinilmesidir. Özellikle kadının kendi babasından çekinme durumu vardır. Bu durumu “Bak eski insanlar, ben dokuz ay bu köye gelmedim teyzesi. İlk kızımda babam görmesin diye. O da vardı bak: çekinmek, utanmak, yani saygı. Eskiden saklarlarmış teyzesi yani, şimdi saklamak yok. Eskiden geniş giyerdik.” (Akkaya/Gülender Ç.) örneğiyle açıklamak mümkündür. Saklanmasının bir diğer nedeni çocuğun sağlıklı ve güzel şekilde dünyaya gelmesinin istenmesidir. Ne kadar geç açıklanırsa o kadar güzel olacağına inanılmaktadır.

1.5.1.2.1. Gebelik saklanır, hemen duyurulmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ü.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K., Nasibe K.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/ Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Gülağzı/Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Şengül Ç.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Gülizar P., Hidaye K., Nezahat U.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/ Sultan D., Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö., Ayşe D., Feride B., Nilgün K.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Emine G., Fatma U., Melek K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö., Zuhâl G.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“[Biz] söylemedik. Eskiden çocuk güzel olsun diye bir, iki ay anmazlardı. Hamile kaldığını hiç kimseye duyurmazdı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Biraz çekinilirdi canım, çekinmezler mi? Belli olana kadar çekinirlerdi.”

(Algı/Gülfide B.; Dağpınar/Ayten K.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Esençay/Fatma D.; İkizce/Hacer D.; Şenyayla/Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.)

“Eskiden saklanırdı kızım, büyüklerden çok utanılırdı.”

(Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Denizova/Nasibe K.; Gazeller/Hörü D.; Karşiyaka/Gülizar P. Karşiyaka/Nezahat U.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Fatma U.; Ortaköy/Fatma K.; Yeşilyurt/Sevim S.)

“Evvelden çok çekingendi kadınlar, hamileliğini hemen açıklamazlardı. İlk beyine söyler, hatta beyine bile hemen söylemez; bir aylık, iki aylık oluncaya kadar bekler. Sonra annesine söyler. Olma zamanına kadar bile bilmeyen olur. Bak eskiden hamile olunca karnımız görünmesin diye pilili elbiseler giyerdik. Henteri* deriz, geniş dikerdik.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Evveli gençken koca kuşak sıkardık. Bu, yeni gelin oldu; yüklü mü acaba diyorlar diye, hamileliğimizi saklayalım diye elbisemizin altına kuşak sıkardık.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Herkes söylemez, çoğu hamile kadın söyleyemez. Utanır, kocasına söyler. Hatta bazısının ki doğduğu an duyulurdu.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Karnım büyüyünceye kadar hiç kimse bilemedi. Altı ay kimsenin haberi olmadı. Ayıp diye hiç kimseye söyleyemedim. Çeşmeye, suya gidiyorum; kız senin karnın büyüyor ya aygıtın büyüyor ya derlerdi. Kızardım. Meğer Gülay altı aylık olmuş. Ondan sonra konum komşu öğrendi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Azıcık saklayasın gelir, ne ediyorsun sonra açıklarsın.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Söyemezler kızım. Çocuk kaldığı zaman bende çocuk var demezler.”

(Denizova/Hörü K.)

“Eskiden hiç anneye, babaya söylenmezdi çekinilirdi. Nazar olur, bir şey olur, duyulmasın diye öyle hemen ilk söylenilmezdi.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Çekinilirdi. Bak çekinmek nasıl biliyor musun? Hamileysen yola pek çıkılmazdı. Karnımı içine çekersin, böyle edersin. Evveli azıcık ayıp vardı, şimdi yok.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bir, iki ay geçti mi gebe kalmışım der; oradan sana, oradan sana öğrenirler. Kimisi dört, beş ay anmayabilir.”

(Esençay/Tennur U.)

“Onu baştan gizleriz. İşte nazar falan değer diye [söylenmez].”

(Fadıl/Mükerrem A.; Orhaniye/Ayten A.; Sarnıç/Pembe D.)

“E kime söyleyeceksin? Saklarsın kendin iki, üç ay sonra meydana çıkar. Annene babana söylersin. Annene söylersin, kime söyleyeceksin. Tabii, saklarsın. Beyin bilir. Öyle olur.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Eskiden utanma vardı. Nereye? Ta üç, dört aylıkta kabarırsa öyle [bilinir]. Ayıp.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Evveli benim zamanımda bile babamızın yanına geldik mi göstermeyelim diye karnımızı sakladık. Şimdiyse öyle mi?”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Saklayan da olur, çoğu kişi yakında anmaz. Sancın tez oluverir; ağrıyı, sancıyı çok çekersin diye anmazdın. Doğum ederken tez kurtulmak için [söylenmezdi].”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Hayır, söylenmez. Ben bile dört buçuk aylık hamileydim. Yuvaya gidiyorum, sancı içindeyim. Ağır kaldırıyorduk, çok ağrım oldu. Müdür bey, Hidaye Hanım niye geç kaldın dedi. Hamile olduğumu söyledim. Neden söylemedin dedi. Söylenmezdi, utanırdık.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Duyurulmazdı, çekinilirdi. Eskiden hamile kadınla bir yerde bile oturulmuyordu, söylenmiyordu.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Eskiden bazı köylü kızları utangaç oluyordu, anmamaya çalışıyorlardı. Karnı belli olunca biliyorlar.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Altı ay oluncaya kadar tabii söylenmezdi canım. Eskiden çekiniliyordu.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Evet, söylenmezdi. Karnı belli olmasın diye geniş kıyafetler giyerdi.”

(Orta/Fatma T.)

“Evveli çekinir, saklarsın. Peştamal deriz, beline böyle dolanırdı. Gebelik belli olmasın diye üç, beş, altı, yedi ay saklarlar; anmazlardı. E filanca kadın hamileymiş, beline bir şey bağlıyordu derler. Bir, iki ay sonra çocuğu olmuş denirdi. Görüyor musun gebeliğini andı mı, duyuldu mu derler.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kimseye söylemedim. Annem görüyor, duyuyor diye ödüm kopardı. Ne bileyim kızım, biz utanırdık.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Çocuk canlanana kadar söylenmezdi. Çocuk canlandıktan sonra söylenir.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Söylenmezdi. Bizden önce bizim köyde biri vardı güzelim. Şimdi kız gelin oldu gitti. Kadın yirmi iki, yirmi üç yaşında üç tane doğum etmiş; dördüncüyü doğuruncaya kadar affedersin yedi, sekiz aylık oluncaya kadar karnını şamıyla sıkılmış. Sanki nikâhsız insandan kazanmış gibi şamıyla sıkılmış. Millet tütün dikerken karın ağrısı tutmuş. Akşamdan doğmuş, sabahleyin çocuğu evde bırakmış; tütün dikmeye gitmiş. Kız senin dün azıcık karnın vardı, nereye gitti demişler. Hâlbuki köyde kimsenin haberi yok, kadın doğum etmiş. Olsa bir kocasının haberi olmuştur. Üç tane sağ var, dördüncü neyine diyorlar gibisine saklamış.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kaç ay saklanırdı canım, hani söylerse gebeliğin devam etmeyeceğinden korkulur. Düşüverir diye saklarlar.”

(Yenice/Zuhal G.)

“Evveli karınlarımız görünmesin diye elbise giydirilirdi. Bir şeyler ederdik, saklardı çocuğum.”

(Yeniköy/Sadık G.)

“Üç, dört aylık olana kadar duymasın diye hiç kimseye söylemezler. Ondan sonra zaten karnı kabardı mı biliniyor.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Söylenmezdi. Ben Hasan abini doğum edinceye kadar elbiselerimin pilelerini hep söktüm, bilmesinler diye geniş durdum. Artık şimdi o yok.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Evveli böyle peştamallarımız vardı, önümüzü örterdik. Karnımızın şişliği görünmesin diye, ayıp derlerdi. Utanmak vardı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

1.5.1.2.2. Gebelik saklanmaz, hemen duyurulur.

(Çakmak/Fatma D.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Gülağzı/
Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Zehra A.;

Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Sergül B., Sevim S.;
Zeytin/ Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“E şimdi eve gelir, kim varsa hamileyim dersin.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Saklanır mı? Aman kim saklıyor?”

(Denizova/Süheyla K.)

“Şimdikiler pusat giyiyorlar, sivirtiliyorlar. Şimdi utanmak mı var? Bizim burada hemen duyurulur.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Şimdi öyle [saklamak] nerede, gerine gerine gidiyorlar.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.3. Gebeliğin İlk Paylaşıldığı Kişiler

1.5.1.3.1. Gebelik en yakınındakiyle paylaşılır; öncelik eşi veya kayınvalidesidir.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.;
Çakmak/Fatma D.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Umman F.; Emirbeyazıt/
Melahat Ö.; Eсенçay/Fatma D., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/
Hörü D.; Günlüce/Nurten B.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.;
Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Yaraş/Fatma A.; Yerkesik/
Hüsniye T.; Yeşilyurt/ Adile Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mecbur kocasına, kaynanasına söyleyecek. Başka kime söyleyecek? Eğer kardeşi varsa ona söyler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Daha çok beyine anlatır. Kayınvalidesine anlatır yahut evin içinde yakınlık gösteren elti, görümce de olabilir. Bazı kişiler kendi annesinden daha çok çekinir. Söyleyemezler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“İlk beyine söyler, hatta beyine bile hemen söylemez; bir aylık, iki aylık oluncaya kadar bekler. Sonra annesine söyler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kocasına söyler.”

(Bozyer/Dudu O.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Umman F.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

“E şimdi eve gelir, kim varsa hamileyim dersin.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Komşusuna derdi.”

(Esençay/Fatma D.)

“Arkadaşı, yakın komşusu varsa üstünü görmedim; nasıl olacak, çocuk mu kaldı ki diye söyler. Bir, iki ay geçti mi gebe kalmışım der; oradan sana, oradan sana öğrenirler.”

(Esençay/Tennur U.)

“Onu baştan gizleriz ama belirli bir insanlara söyleriz.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Utandığı kişiler olur, büyüklerine söylemez. Arkadaşlarına, eşine söyler.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Annene babana söylersin. Annene söylersin, kime söyleyeceksin? Beyin bilir. Öyle olur.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Çok sırdaş birisi varsa, ona anlatırsa; o da el altından anlatırsa ailesi öyle biliyordu.”
(Müştabek/Huriye Ö.)

“Ufaktan kaynanaya, anneye söylenirdi.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Kime söyler? İlk ya annesine ya eşine söyleyecek.”
(Yaraş/Fatma A.)

“Kendileri sağa sola deyiverirlerdi.”
(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.4. Bebeği Olacak Kadına Verilen İsimler

Bebeğin meydana gelmesi, Anadolu'nun her kesiminde olduğu gibi Muğla'da da gerçekleşmesi gereken önemli bir olaydır. Anne karnında oluşmaya başladığı andan itibaren kadınlara çeşitli isimler verilmiştir. Bunların içinde aşağıda örnekleri yer alan gebe, hamile ve yüklü isimleri en sık kullanılanlarıdır. Bunların dışında karnı şişmiş, çocuğu varmış, çocuk yüklüymüş, boş-dolu, iki canlı, çoğalacak ve ambarı dolu isimlerine de rastlanmaktadır. Yine kaynak kişilerin ifadelerine göre “gebe” ve “yüklü” eski zamanlardan beri kullanılan isimler olup “hamile” isminin sonradan ortaya çıktığı ve diğer isimlere göre kullanımının daha fazla yaygınlaştığı tespit edilmiştir.

1.5.1.4.1. Gebe denir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağıyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Dügerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Esençay/Ayşe A., Fatma D.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten B.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Müzeyyen U., Şengül

Ç., Yeşim U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/İsmail E., Sevim Y., Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kozağaç/Feride B.; Kuyucak/Sadika P., Fatma K.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hatice K.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülten S.; Yenibağyaka/ Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“İsim vermeyiz de gebeymiş diyoruz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Gebe derler. Gebe, gebe.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Eskiden gebe denirdi. Yine gebe denirdi.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Filanca gebeymiş. Evveli hamile mi vardı? Evet, evveli gebeydi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

1.5.1.4.2. Yüklü denir.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sultan Ü.; Çiftlik/Hasibe D., Umman F.; Denizova/Hörü K., Nasibe K.; İkizce/Şengül Ç.; Gülağzı/Gülsevım A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Özlem S.; Kötekli/Sadika A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kadınlara yüklü derlerdi.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Yüklü, mesela filancanın gelini yüklüymüş. Benim zamanlarda genelde hep yüklü denilirdi.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Çocuk yüklüymüş derler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

1.5.1.4.3. Hamile denir.

(Akyer/Melek K.; Bayır/Sultan Ü.; Çakmak/Fatma D.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Esençay/Ayşe A.; Göktepe/Nafile K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Dudu A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yerkesik/Vacide U.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“O hamile lafı şimdi çıktı.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Hamile kadın derlerdi işte, başka bir şey bilmiyorum.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Hamile kadın derlerdi, başka bir şey demezlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Hamile şu anki kavramdır.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

1.5.1.4.4. Karnı şişmiş, iki canlı, boş-dolu, ambarı dolu denir.

(Avcılar/Fatma K.; İkizce/Yeşim U.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karnı şişmiş diyoruz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“İki canlı derler.”

(İkizce/Yeşim U.)

“Mesela kadına ‘boş-dolu’ deniyor. Ondan sonra bir de ambarı dolu deniyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.5.1.4.5. Çocuğu varmış, çoğalacak denir.

(Çaybükü/Zehra Ö.; Kıran/Mukaddes E.; Ortaköy/Fatma K.; Şeyh/Hatice C.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Üç, beş aylık neyse çocuğu varmış denir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Kıran/Mukaddes E.; Ortaköy/Fatma K.)

“Çoğalacak denir.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Çocuğu olacak derlerdi.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

1.5.1.5. Gebeliği Sonlandırma Yöntemleri

Gebelik; çoğu kadın için beklenen ve istenen bir olay olsa da fazla sayıda doğum yapmak istemeyen kadınlar gerek bilgili kadınlara gerek tıbbi gerekse kendilerince uygulayabildikleri sonlandırma yöntemlerine başvurmuşlardır.²⁵ Aşağıda verilen örneklere bakıldığında bazı mahallelerde bu tip yöntemlerin uygulanmadığı belirtilmiştir. Genel ifadeler değerlendirildiğinde yöntemlerin olmadığına inanılması güç olsa da göz ardı edemeyeceğimiz bir durum vardır ki o da eski zamanlarda doğan çocuk sayısının fazla oluşudur. Bu durumu da “Düşürme yöntemlerini bilmiyoruz çocuğum. Eskiden yoktu. Evde altı, yedi, sekiz, dokuzdan

²⁵ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 195, 196.

aşığı çocuk yokmuş.” (Esençay/Ayşe A.) örneği en güzel şekilde açıklamaktadır. Bir diğer olasılık ise yine bir kaynak kişinin söylemine göre kadınların bu yöntemleri uygulamaktan korkması ve günah olacağı düşüncesidir. “Olmaz, korkardı. Biz dokuz kardeşiz, zaten düşürelim diye düşünmemişler.” (Doğan/İnci Y.) ifadesi bu durumu örneklemektedir. Son olarak, bazı kaynak kişilerde de üçüncü bir kişiye bilgi paylaşımından kaçındıkları için yöntemlerin olmadığını söylemesinin yerinde bir davranış olacağı kanaatindeyiz. Çünkü bu tip yöntemleri uygulamak zaten kadın için kolay değildir, bir de kendisi için yabancı olan kişiye bunları anlatmak hiç kolay değildir. “Ben hiç görmedim, duymadım da.” (Akyer/Melek K.) örneğine bakılırsa bir kadının böyle yaygın yöntemlerden birini bile duymamış olması pek mümkün görünmemektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Biz öyle şey görmedik kızım.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Yok kızım, eskiden öyle şeyler yok. Hani bir şey yapıp da düşürmek yok.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Hayır, bizim köyümüzde öyle kişiler yoktu.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“İnsan yapamazdı.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Evvveli burada hiç öyle bir şey yoktu. Öyle sakındın mı düşer. Sakınmıyorsun ki.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Doğurmuş, günaha girmeyeyim diye hiçbir çocuk zayı olmamış.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Hayır, bizim günlerimizde yoktu.”

(Gazeller/Arife E.)

“Bizim köyde öyle şey olmazdı. Altı, yedi kadar çocuğu olan var.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Çocuk düşürmedim, Allahın verdiğini aldım.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Ben hiç düşürmedim yavrucuğum, çocuğum kendi kendine düştü. Çocuklarım yaşamadı. Düşüreni bilmiyorum, elin günahına girmeyeyim. Bizim buralarda düşüren olmaz yavrum. Biz köylük yerde korkardık.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Ben seni düşürsem, seni kesmiş oluyorum. Çünkü o günah kıyım.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Yok kızım, çocuk düşürme diye bir şey yok. Öyle bir şey burada olmaz. Ya öleceksin ya doğuracaksın.”

(Sungur/Bakiye Y.)

1.5.1.5.1. Gebe Kadının Uygulamaları

Kaynak kişilerin ifadelerine göre çoğu kadın kendi duydukları yöntemlerle, kendi kendilerine bebek düşürmektedir. Bu bilgilerin çoğu kulaktan kulağa dolaşmakta ve gizli yapılmaktadır. Ayrıca bebeği düşürmek söylendiği kadar kolay değildir. Ne yazık ki çoğu kadın bu yöntemleri uygulamaya çalışırken hem hayatını kaybetmiş hem de bebeğin hayatına son vermiştir. Araştırma alanımızda sadece bir mahallede erkeğin eşine şiddet uygulaması sonucu bebeğin düştüğü bilgisi verilmiştir. “Bazı kocası sarhoş olan adamlar dövermiş, sözümde çocuk düştü derlerdi.” (Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.) örneği bu ifadeyi açıklamaktadır. Bu detay deşifre aşamasında ortaya çıkmış olup alan araştırması sırasında gözden kaçmasaydı, belki de değinilen önemli noktalardan biri olabilirdi. Bu nokta, ileride yapılacak çalışmalar için bir araştırma sorusu olarak kaydedilmelidir.

Açıklayıcı Örnekler

“Olduktan sonra düşürmeye kalkarlar. Düşürmek çok zordur. Kendilerinin ölümlerine sebep olurdu. Çok ölen var, çok.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Bak çocuk on gün, on beş günlükken kızları [büyüklüğünde] oluncaya kadar düşürmenin yolu varmış. Günah diye düşüren de olurmuş, düşürmeyen de olurmuş. Yoksulluktan yolunu bulur da düşürürmüş.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Eskiden burada da varmış, biz zaten görmedik.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Hiç öyle bir duygum yok. Evveli kadınlar madınlar öyle bir şeyler ederdi düşürmek için diye duygum var.”

(Hacırustem/Bakiye K.)

“Çocuğum, ben altı çocuk doğurdum. Ne düşürmeyi, ne doktoru, ne hemşireyi bildim. Düşürülürdü ama el içinde anılmazdı. Filanca çocuk düşürdü denirdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Olurmuş, düşürürlermiş. Neyle düşürüyorlar anlamadım kızım. Hiç öyle şeylerle uğraşmadım, Allahtan korkarım.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Bazı kadınlar kendileri düşürelim diye çalışırlarmış.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Öyle yapan olmaz mı? Çok olurdu. Nasıl ettiklerini hiç bilmiyorum kızım.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

1.5.1.5.1.1.Rahim kurcalanır; rahimden aşağı bez veya tavuk tüyü yardımıyla katran, kazık, değnek, kızdırılmış iğ sokulur.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Hafize K., Sultan Ü.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Nasibe K., Süheyla K.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Arife E.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Feride B.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y.; Orta/Gültekin Ö.; Paşapınarı/Hayriye A.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Adile Ö., Kadın Ayşe S., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun çok gari*, endekini* ne ediyoruz demişler. Katran vardır, kadının birisi oraya tavuk tüyünü katranla sokuvermiş. Kadın ölmedi mi? Öyle bir şeyler yapıyorlarmış.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Valla kayınvalidem söylüyordu, tavuk tüyü soktum ben dedi. Hani şeye, rahme, torbasını patlatmak için. Çocuğun torbasını patlatmak için tavuk tüyü sokuyorlarmış. Kayınvalidem onu düşürdüm derdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Atiye annem dedi ki orasına katran koyarsan düşer dedi. Tavuğun tüyü yok mu? Onunla Gülsüm annem benim orama katran koydu.”

(Bayır/Hafize K.)

“Düşürmek isteyenler ne ederler biliyor musun? Orasına katran koyarlar. Bezin ucuna mı doluyorlar neyle koyuyorlarsa bilmiyorum.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Evveli yaparlarmış. Aşağıdan o rahmi kurcalarlarmış.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Katran koyarlardı. O katran da kemiği eritir, çocuğunu öldürürdü.”

(Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.)

“Ben sana söyleyeyim çocuğum. Benim duyduğuma göre eski insanlar orasına kazık sokarlarmış. Aşağıdan düşsün diye kazık sokarlarmış.”

(Denizova/Nasibe K.)

“Evveli kadınlar çocuğu çok düşürürdü. Bir kadın var derlerdi; o bir şey koyuverir oraya, çocuk orada ölür. İşte çocuk düşer. Onu saklı ederler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Orasından bir şeyler koyarlarmış.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kıl eğirdiğimiz şiş varmış, şişin ucuna da katranı dolarlarmış; rahimden öteye yerleştirirlermiş. Çocuk düşermiş. Ölüme kadar gidenler var. Kıl bükülen şiş, şiş. Evet, onun ucuna katran bulaştırırlarmış, onu oraya sokuyorlarmış; çocukları düşürüyorlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuk oldu mu ne olacak? Aşağıdan tavuk tüyü sokarlarmış.”

(Gazeller/Arife E.)

“Şimdi halk arasında benden önce yapılanları işittiğime göre kadınlar ölmüş. E neden ölmüş? Düşükten ölmüş falan deniyordu. Kendilerince birçok yöntem hazırlıyorlarmış. Bazı çokbilmiş aslında hiçbir şey bilmeyen kadınlar, rahmin ağzına bir şeyler yapıp koyuyorlarmış. İşte oradan zehirleyip, akıtıp eritiyorlarmış. Konulanlar neyse bilmiyorum. Bazıları tavuk tüyüyle kesesini patlatıp düşürmeyi deniyormuş. Muvaffak olan da oluyormuş fakat çok ölen de oluyormuş”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Ondan sonra bir de değnekleri sokup onlarla düşürmeye çalışıyorlarmış. Evet, kendi kendilerine yapıyorlar. Kimsenin haberi olmasın diye kanama olunca çocuk düştü deyip oradaki ebelere müdahale ettiriyorlarmış.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Eski insanlardan duyduğumuza göre malların yediği ot olurdu. O ottan ilaç yaparlardı. Kadınların rahmine koyuyorlarmış, oradaki sarı su aktıktan sonra çocuk orada zedeleniyor. Öyle düşürüyorlar. Kadınanam rahmetli ebeydi de çocukluğumda başka kadınlara anlatırken duyardım. Orada bir gün mü iki gün mü durmuş. İspirte* koyarlarmış, ondan da düşük yaparlarmış.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Anne rahmini şişle dürtme varmış.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Babanın ardına ikiz çocuğu düşürdüm derdi. Kocamandı, bir de şişle, kazak şişiyle düşürdüm, oğlandı derdi.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Bir de hani bu çıradan çıkan katran var ya, onu tavuk tüyüne bulayıp aşağıdan yapıyormuş. O, bir kadını zehirledi, öldürdü. Çocuğu da kaldı.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Olurdu kızım. Kadının biri öldü. Aşağıdan kadının rahmine tavuk tüyüyle katran koymuşlar. İçerisini eritmiş. Ben hamileydim, cenazesine gitmedim.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Duydum ben bir yerden ama çok ayıp bir şey. Oradan şiş sokmuş, çocuğu düşürtmüş. Kadın da kanamadan ölüyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Rahmin içerisine küçük şeyler, zift koyarmış.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Bak, katran koyarlardı çocuğum. Katranı içen de olurdu, aşağıdan koyan da olurdu. Tavuk tüyüne katran bulanır da öyle düşürürlerdi.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Affedersin Şimdi kimisi orasına doğurmayayım diye bir Şeyler koymuş derler. Hani bunlar eski insanlar.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“İstirpe öpüne katran belemiŐ* de aşağıdan koymuş da çocuğu düşürmüş diye duyuyorduk. Öyle ölenler de oluyordu.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Valla duyumlarıma göre kötü bir Şeyler, rahme bir Şeyler koyuyorlarmış. ocuğu zehirleyip düşürmek için yapılıyor, ondan sonra kadını zehirliyor, kadın ölüyor. Kadın kendisi yapıyor.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Evveli kürtaj mı vardı? Rahmetli Melek teyzem holdon*, yani zehir koymuş. İlla düŐüreceęim diye sürtmüŐ, holdondan ölmedi mi?”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“İçi kızdırırlarmıŐ da rahmine sokarmış, katranı kızdırırlarmıŐ da rahmine sokarlarmış.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Biyo* bizimki katran etti, hapiste yattı ya.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.5.1.2. Ağır yük olarak buğday çuvalı, tütün balyası, heybe, keletir, odun, sele kaldırılır; kadının beline odun, hayvanlara yük sarılır.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Alęı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Güلزade B.; akmak/Fatma D.; Çamoluk/Adile Y.; aybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Esençay/Fatma D.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Şengül .; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Ayşe D.; Feride B.; Kötekli/SadıkA A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.;

Müştabbey/Mehmet Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/ Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yenibağyaka/Sakine S.; Sevim Ü.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Raşıde U.; Yeşilyurt/Özlem K., Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Düşürtmek için vardı kızım da o zaman kendine zararlıdır. Şimdi bizim köyde öyle bir şey olmadı da yalnız ağır yük kaldırdığın zaman düşer.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ağır kaldırdın mı düşüyor.”

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Denizova/Süheyla K.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevim A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy/Sadike G.; Yeşilyurt/Özlem K.)

“Düşün diye bazısı ağır kaldırır, buğday çuvalları olur; zahire* çuvalı derler. Onu kaldırmış, filancanın çocuğu düşmüş derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Ondan sonra tütün balyası basıyoruz ya, benim sırtıma bir balya verdiler, inerken düşünce düşerse düşer dediler. Balyayla da yuvarlandım. Asker çocuğu olduğundan sağlam tutundu.”

(Bayır/Hafize K.)

“Heybe aldım sırtıma, dağa çıktım. Oraya gidiş gelişimde yere bir şey düştü, baktım çocuk.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Doğrusu benim çocuklar arka arkaya oldu. Az daha dursaymış da öyle olsaymış dedim. Düşün diye ağır yük kaldırdım ama düşmedi. Koca şeker çuvalı gibi buğday çuvalını aldım, karnımın üstüne koyup yukarı çıktım. Düşmedi. Bizler koca çuval aldık düşmedi.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Öyle bir çocuk düşürme diye bir şey yoktu. Yalnız ağır kaldırdığımız için, tütün yaptığımız için keletir* kaldırırdık. O yüzden düşük olabiliyor.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Düşürttürenler şöyle düşürttüdü: Bizim bu dağ yöresinde arkana budak alırsın, odun alırsın, ağır yük kaldırırsın. Bu şekilde çocuk düşürebilirdin. Eski zamanlarda başka türlü yöntemler yoktu.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Tabii, evveli yük vardı, keletir vardı. Yükü kaldırırken çocuk düşüyordu.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Kozağaç/Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Müştakbey/Mehmet Ö.; Orhaniye/Ayten A. Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yerkesik/Raşıde U.)

“Ağır kaldırırsan düşeni düşer, düşmeyeni doğar gelirdi. Sele*, sepet kaldırdın mı düşer derler.”

(Esençay/Fatma D.)

“Tarlaya çok gittiğimiz için yük kaldırırdık, çocuk düşsün diye ağır kaldırırdık. Şansına düşerse; düşmezse de doğur. Düşsün diye hayvanlara* yük sarardık.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Hiç ben öyle bir şey etmedim. Tabii, olmaz mı? Düşüren oluyor. Ne desem şimdi? Sen nasıl ağır yük kaldırıyorsun ediyorsun, öyle düşürüyorsun. Yükten düşüyor. Sözüm şimdi hayvanı sarıyor, keletiri karnımın üstüne alıyor, düşürüyor. Böyle şeyler duyulurdu. Tütün keletirine ya, başka türlü ne olsun?”

(Günlüce/Nurten B.)

“Anneannem dayımı düşürmek için uğraşmış da ağır mı kaldırmış ne yapmış. Kasıklarına sıkıca düşecekmiş gibi eşarp bağlardı.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Yağ bidonları kaldırmak [vardır], ağır yükten düşüverdi denir.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Evvveli düşürmek için annemgiller söylerdi; çok ağır olan tütün köhünü*, buğday çuvalı kaldırılırmış. En işe yarayanı tütün köhünü ve buğday çuvalı.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Ocakta aş ediyordum, tencereyi kaldırıverdim. Bir tane düştü.”

(Meke/Fatma U.)

“Önceden çocuk düşsün diye belinin üstüne odun sararlarmış. Ağır taş kaldırırlarmış.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“O zaman tütüncülük var, köhünler ağır, kaldırıyorsun.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Kendi düştü diyorlardı. Yok, ilaç milaç kullanmıyorlar kızım. Oduna gidiyorduk, ağır çam sarınmaya gidiyorduk. O şekil düşüyordu.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“İkinciye hamile kalmışım. Tütün yaptık, tütünüümüz çoktu. Arkana mecburen keletir kaldırıyorsun. Böyle elli, altmış metre ileride arkama bulgur çuvalını kaldırıverdiler. Aldım, geldim; yüksek bir yere koydum. Çocuk düşürmeye ayakmış. Bir kanama oldu, bir ay yat dediler. Bir ay yattım. Olmadı, çocuk düştü. Ağır kaldırma sebep oldu.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Yük mük kaldırırlar, boşta bulunurlar. Evveli çocuk öyle düşer. Çuval, öteberi kaldırırsın; öyle düşer. El değirmeni vardı, onu çekersin, ambarlardan buğday alırsın.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.5.1.3. Karın üstünde değirmen taşı bastırılarak yuvarlanır, yüz yukarı yatılır, bel çiğnetilir.

(Akçaova/Ayşe B.; Bayır/Sultan Ü.; Çamoluk/Adile Y.; Denizova/Süheyla K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; İkizce/Hacer D.; Karşıyaka/Hidaye K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Düşürmek için yatmış da değirmen taşını üstünde böyle böyle yuvarlamış.”

(Akçaova/Ayşe B.)

“Çocuk düşürmek için evveli kadınlar karınlarına değirmen taşı koyarlarmış da yuvarlarmış. Böyle böyle gezdirirlermiş.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Neymiş, yüz yukarı yatacakmışsın, çocuk düşecekmiş.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Olmaz mı canım? Edenler vardı ama biz etmedik. Evveli hastaneye giden mi var çocuğum. Taş koyuyorlar, bir şey ediyorlar. Kimisi düşün diye göbeğine değirmen taşı koyarmış.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Neler neler, benim tanıdığım insanın dört, beş çocuğu var. Düşün diye üstünde taşlar gezdirmiş. Çocuk da öldü, kendi de öldü.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kocakarı tavsiyelerini ediyorlardır, başka ne olacak çocuğum? Bir arapgün* tütüne gittik yine. Kadın bana akşam bel çiğnetirdi. Ondan keri tütünü az geldi derdim.

Annem rahmetli geldi, filan kadın bana bel çiğnetiyor anne, benim tütünü diziveriyor dedim. Bana, kızım sakın onun belini çiğneme dedi. Oysa çocuğu varmış, ben ne bileyim. Düşmedi kız, ben onu az mı çiğnedim? Ayağımın tabanlarıyla böyle bastırırım. Düşmeyecekse düşmeyecek, tosun gibi oldu geldi. Benim başıma gelmiş bir iş değil, böyle ederlerdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Değirmen taşını göbeğin üstüne koydurup düşürmek de vardır.”

(İkizce/Hacer D.)

“Elle böyle kurcalayıp göbeğine birini oturtma veya bir şeyle bastırıp bebeği düşürme varmış. Engelliyor, yani çocuğun olmasını istemiyor.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Çocuk düşün diye karnının üstüne bir şeyler koyarlarmış.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Ben yapmadım da hani düşün diye ağır kaldıralım diyip karınlarının üstüne ağırlık koyarlarmış.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Eskiden nineler çocuğum çok derdi. Evveli eş basılırmış. Kadının kasıklarını basar, avkularlarmış*. Çocuk zedelendi mi kanama olur, düşer gidermiş. Öyle başka türlü bir imkân olmazmış.

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Karnının üstüne ağır taşla basılır, [ona] yarmeç taşı diyorlar. Şimdi değirmen oluyor ya, o elde yapılan taştır. Onları karınlarının üstlerine bastırıyorlar.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Taş bastırılırmış. Birinin karnına düşün diye keletir bastırmışlar. O da düşmedi, çocuk sakat kaldı. Önceden düşün diye ağır basıyorsun.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Küçük kızını düşürmek istedim; kocakarı belime kasnak, sofraya bezi bağladı. Burk bakalım, burk bakalım; düşmedi zaplık* gibi oldu.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.5.1.4. Rahme karabiber, et, sivriltilmiş sabun konulur. Bele keçi boku sarılır, güğle vurulur.

(Akçaova/Ayşe B., Humayın T.; Bayır/Suat Ç.; Orhaniye/Ayten A.; Salihpaşalar/Halise O.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy/Sadık G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kızım oraya karabiber koyuyorlarmış.”

(Akçaova/Ayşe B.)

“Sıcak eti çekmişler de karnına koymuşlar. Annesigil İraz’a, eti karabiberle çekmişler de orasına koymuşlar.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuk düşürmek için sabunu sivriltirler, ondan sonra aşağıdan sabunu koyarlar. İşte çocuk oldu, kendi cahil, bir şey bilmiyor. Mesela ben ne edeyim diye sana soruyor. Sen de diyorsun ki ben sabun sivriltip soktum, onunla düştü geldi. Kadın da onları dinleyeyim derken kendinden oldu.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Mesela rahme sabun koyarlar.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Düşürmek için sabun gibi bir şeyler derlerdi. Düşerlerdi işte.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Biri keçi boku sarmış, yaşlıydı o zaman. Düşün diye karnına sarmış; o hem kadını öldürmüş hem de çocuk düşmüş.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Güğümler* vurmuş da çocuğu düşürmüş denirdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Eskiden varmış. Sabunla sabunla bir şeyler yaparlarmış.”

(Yeniköy/Sadık G.)

1.5.1.5.1.5. Bitkisel ilaçlar, tılsımlar yapılı; fitil konulur.

(Balıbey/Meryem D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; İkizce/Hacer D.;
Karamahmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Nezahat U.; Kuzluk/Sebahat Ö.;
Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar
Y.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Zekiye U.; Zeytin/Ferih U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benden büyük yaşlılarımız bir ilaç kullanmış. O ilaç da çocuğu düşürmeden kendine etki vermiş, vefat etmiş. Annemgil böyle laf ederdi. Hani böyle tılsım etmişler, o tılsımlara inanmayın, kanmayın. Kendi kendilerine bitkisel ilaçlar yapmışlar. Fakirlik de var ya beş, altı tane çocuk olunca kadınlar arasında şunu şunu yaparsan çocuk düşer diyorlar. O da kadını zehirliyor, öldürüyor. Kocakarı tılsımı veyahut yağlayalım, bir şeyler içirelim derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“İlaçlar içilirmiş.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Fitil koydurup gelirlerdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Düşürtmek için bazısı hap kullandı, öldü. Evveli orak biçilir, düşüklü olan kadınlardan duydum; ben çıkın koydum, hugudan* fitil koydum derken ne olacak? O da kanla idrar karışmış, ölüsü geldi.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

“Evet, aynen ilaç yapılıyor.”

(Karşıyaka/Nezahat U.)

“Fital vardı, onu da başka kadınlar yapıyordu.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kocakarı ilacı yapıyorlarmış. Tabii, biz bunları bilmiyoruz.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“İlaç yaparlarmış, düşürtürlermiş.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Burada mahallede kadınlar varmış, annem de onu uygulamış. Ben hiç yaşamadığım için bilmiyorum. Fital gibi, ilaç gibi bir şey konuluyormuş. Bir şey koyarak düşürülüyormuş yani.”

(Şeyh/Hatice C.)

“O hurgu yaparmış diyorlar. Ne diyeyim sana? Ottan, çöpten, yağdan, bir şeylerden ılıtım, tılsım gibi karışım yapar; pişirir. Bunu karınlarının üzerine koyar, onunla düşürmeye çalışırlarmış.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bazıları yapıyor ama çok sakıncalı. Bence onu düşürmek günahtır. Kadınlar yapıyordu. Birkaç tane kadın gitti, Muğla’da kadına bir şey koymuşlar. Buraya geldi, kadın öldü. Ertesi gün sabaha çıkmadı. Tabii, zehirliyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Eskiden olurdu kızım da hep kendileri yaparken kadınlar öldü. Kendi kendilerine ilaç, hap koymuşlar. Öyle büyüklerimizden duyduk. Kayınvalidem düşüreyim derken kendi mahvolmuş, ölmüş.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Öyle tılsımla çocuk düşürmek yoktu.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.5.1.6. Belirli şeyler yenilir, içilir.

(Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevım A.; İkizce/ Müzeyyen U.; Kozağaç/Ayşe D., Feride B.; Paşapınarı/Hayriye A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Cam kırığını döversen, tülbentten elersen düşer dediler. Onu böyle dövdük, incecik tülbentten eledik. Onu suyun içinde yuttum.”

(Bayır/Hafize K.)

“Kına içerlermiş, öyle çocuk düşürürlermiş.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Bir şeyler içerlermiş. Öyle öyle ederlermiş.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Onu mesela bir böğürtlen kökü mü diyorlar, öyle bir şeyler kaynatıp içiyorlarmış. Bir şeyler yapıyorlarmış.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Rahmetli babaannem Ali amcamı düşürmek için sabunlu suyu nasıl içtiğini, neler ettiğini derdi.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Ondan sonra adaçayı içerlermiş. Mesela ben kızıma hamileyken içmedim.”

(Kozağaç/Ayşe D.)

“Soğan, sarımsak kabuğu ve ebeğümeci içirirlerdi, düşürüyordu.”

(Kozağaç/Feride B.)

“Bak, katran koyarlardı çocuğum. Katranı içen de olurdu, aşağıdan koyan da olurdu. Tavuk tüyüne katran bulanır da öyle düşürürlerdi.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

1.5.1.5.1.7. Yüksekten atlanır, ayağın kayması sonucunda düşer.

(Gülağzı/Gül F.; Kozağaç/Lütfiye Ç.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Ayten Y.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yerkesik/Raşide U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yukarıdan, yüksekten atlamayı deniyorlarmış.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Benimki kendiliğinden düştü, aniden ayağım kaydı.”

(Kozağaç/Lütfiye Ç.)

“Evveli olmuş, büyüklerimizden duyduk. Bir, iki kadın vefat etmiş. O Songül düşüreyim diye kendini damdan çok atmış. Mesela çocuk aşağıya düşmüş.”

(Meke/Dilber K.)

“Yüksekten atlıyorlarmış.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Yüksekten atlayanın düşmez, sakat kalırmış.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kendin bir yakada düştün yahut yükü yıkıldın değil mi? Öyle kendi düşer.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Diyelim damların tepelerine tarhana, bulgur seriyorduk. Oradan inerken atlıyoruz, o şekil düşüyordu.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Kimisi affedersin divanların üstünden tülleyip* de düşen, duvarlardan atlayıp da düşüreyim diye uğraşan mı ararsın.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Bir yakaya düşer çarpılırsa o zaman çocuk düşer.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

1.5.1.5.1.8. Kadın, iş yaptığında, kendine dikkat etmediğinde veya bir hayvana bindiğinde düşer.

(Göktepe/Nafile K.; Şenyayla/Hürriyet S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Üç ay boyunca hiç haylamazdık*.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Genelde iş yaparken oluyor.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Benim kendi annem eşeğe binmiş, iki tane düşürmüş. Annem, hayvana ve eşeğe binmeyin; düşer derdi.”

(Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.)

“Ben Mehmet’i [düşürmek için] eşeğin kılından göt üstü bile düştüm. Yine düşmedi. Düşmeyince düşmez.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

1.5.1.5.2. Tıbbi Yöntemler

1.5.1.5.2.1. Doktora gidilir, bebek aldırılır; iğne vurdurulur.

(Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Hafize K.; Dağpınar/Ayten K.; Yeşilyurt/Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii, düşürülür. Doktora gidilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Düşürmek yok, hemen aldırır gelirdik.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kabaklı’ya iki, üç kere iğne vurdurduk. Sultan teyzem şamı satıyordu, iğne vurdurmak için iki tane şamı sattık. Bak, düşmedi.”

(Bayır/Hafize K.)

“Doktora başvurular vardı.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Aldırmaya gittim; aradan geçti, oraya komşularla oturmaya geldim. Bana komşular durmadan kilo alıyorsun dediler. Aldırdım ama aybaşımı görmedim. Şüphelendim, beni bir daha doktora götür dedim. Çocuk alınmamış, dört aylık olmuş dedi.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.5.3. Sonlandırma İşini Yapan Kişiler

Gebeliği sonlandırmak için kadınların kendi uygulamaları haricinde sadece bu işle uğraşan kişiler bulunmaktadır. Araştırmamıza göre bu uygulamaları yapanlar kadınlardır. Ancak yöre halkı, bu işle uğraşan kişileri açığa çıkarmamakta ve üstü kapalı bahsetmektedir ya da bir başka mahallede bildiği kişileri söylemektedir. Bunun nedeninin kişilere zarar gelmesini engellemek olduğunu düşünmekteyiz. Eskiden bu tip uygulamaları yapanların sayısı daha çokken günümüzde oldukça azalmıştır. Zaten teknolojinin gelişmesiyle kadınlar gebeliği sonlandırmak için doktorlara başvurmaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Yaşlı kadınlar kocakarı tılsımı yapıyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Annem: ‘Gelin!’ dedi. Kocan askerde, bu var, bir daha olunca nasıl bakılacak dedi. Doğru, fakirlik var. Ben kaçığım zaten dedenlerle [kendi babası] görüşmüyoruz.

Bunu düşürelim dedi. Kabaklı'ya iki, üç kere iğne vurdurduk. Sultan teyzem şamı satıyordu, iğne vurdurmak için iki tane şamı sattık. Bak, düşmedi.”

(Bayır/Hafize K.)

“Beni Muğla'ya bir kocakarının yanına götürdüler, baktırdılar. Ne koydular bilmiyorum, çocuğum bir anda telef oldu.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Yaşlılar, yaşlılar yapıyormuş.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Evveli kadınlar çocuğu çok düşürürdü. Bir kadın var derlerdi; o bir şey koyuverir oraya, çocuk orada ölür. İşte çocuk düşer. Onu saklı ederler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Eskiden burada varmış da biz bilmeyiz. Eskiden bir kadın varmış, herkes oraya gidiyormuş. Mesela annemgiller gidiyormuş. Kız babasının evindeyken hamile olmuş, oraya gitmiş. Çocuk büyümüş herhalde, düşürttürmüş.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Şimdi öyle birisi yoktur.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Çok eskiden burada babaannesi varmış. Öldü, kemikleri bile kalmadı.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Herhangi birisi, belli bir ismi yok ama hem doğumlara yardım ediyormuş, hem böyle işlerle uğraşıyormuş.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Tabii ki, her köyde mutlaka bir, iki tane vardır. Yapamayacak duruma geldi mi onu başka birisine yönlendirir. Ona öğretir, sonra o yerine devam eder. O kişiyi sadece köylüler bilir. Dışarıdan birisi geldiği zaman ona cevap vermezler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“O zamanlarda böyle kadınlar varmış.”

(Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Nezahat U.; Muslihittin/Nurgül U.)

“Bir kadın vardı; karnını kurcalarmış, düşürüverir derler.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Fital vardı, onu da başka kadınlar yapıyordu.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Düşürme işini yapan, katranı koyan [kişi] daha sağlam; Fadıl’da [yaşıyor]. Kaçak yaparlarmış. Bir bilseler.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Evet, eskiden doktora gitmek yokken çocuk düşürten bayanlar olurmuş. Onlar yardımcı olurmuş. Ailenin haberi yokken, kadının çocuğunu düşürtmeye çalışırlarmış. Ama çocuk düşürtmek, aldirmek bizde iyi değil. İlaç yaparlarmış, düşürtürlermiş.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Yaşlı, bilen kadınlar yapıyor. Eş bakmasını bilen kadınlar yapıyor. Öyle her kadın yapmaz.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Öyle bir kadın yaparmış eskiden. Yakın köylerden filan varmış. Diyen rahmetli bilmiyorum, Çakıcı karısı derlermiş. Evveli benim anneler zamanında, şu aşağıda Denizli iline aittir. Köprübaşı deriz. Orada duruyormuş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Önceden olmuştur ama şimdi bilmiyorum kızım.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Olurdu. Yan köyde önde gelen ebe gibi azıcık bilgili olanlar vardı. Onun evine varırlardı, duyardım. Okumuşluğu yoktu.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Olur da öyle düşürtme işini yapan pek duymadım kızım. Bu yaşa geldim ama öyle bir şey duymadım.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Köyde bir kadın yapardı ama o öldü.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

1.5.1.6. Bebeğin Cinsiyeti

Bebek, anne karnında oluşmaya başladığı andan doğumuna kadar aile için önemli bir merak unsurudur. Özellikle ilk olarak konuşulan bebeğin cinsiyetinin kız mı erkek mi olacağıdır. Çünkü doğacak olan bebeğin cinsiyeti, hem annenin hem de çocuğun aile içerisindeki statüsünü belirleyecektir.²⁶ Günümüzde bu görevi hastanelerdeki ultrasonlar üstlense de geçmiş zamanda bu yöntemin olmaması kadınları cinsiyet tahmini için yöntemler bulmaya sevk etmiştir. Anadolu’da olduğu gibi Muğla’nın Menteşe ilçesinde de bebeğin cinsiyetinin ne olduğunu tahmin etmek için kullanılan yöntemler oldukça yaygındır. Araştırma alanımızdaki mahallelerden sadece birinde bu tip yöntemlerin olmadığı bilgisi paylaşılmıştır.

Açıklayıcı Örnek

“Evvel evvel olmazdı, demezlerdi.”

(Düğerek/Feriye G.)

Yöre halkında bulunan bir inanca göre doğum sonrası sonun ters çevrilmesiyle doğacak bir sonraki bebeğin cinsiyeti belirlenmektedir. Yaygın bir uygulama olarak görülmesi de araştırmada ilginç noktaların olabileceğini böyle örneklerle görmekteyiz.

²⁶ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 205.

Açıklayıcı Örnek

“Yalnız doğum yaptıktan sonra kız oğlan fark etmez, sonu çevirirlerdi. Şimdi üst üste kız oluyor, oğlan olsun diye sonu tersine çevirirlermiş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

1.5.1.6.1. Gebe Kadının Kız Doğuracağına Yorulan Belirtiler

Araştırma alanımızda bebeğin cinsiyetinin kız olup olmadığını tahmin etmek için oldukça fazla yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler kimi zaman doğru çıkarken kimi zaman yanlış çıkabilir. En doğru bilgi tabii ki de bebeğin doğduktan sonrasına aittir. Yaygın olan görüş, aşağıda da örnekleri verildiği gibi kadının görünüşüne bakılmasıdır. Bir diğer yöntem ise kaynak kişiler arasında okumuş ebe olarak yer alan Şadinaz Çetin’e aittir. Kendisi yöntemini: “Şöyle, bir zamanla tecrübe edindim. Eğer ilk iki buçuk, üç aylıkken ilk muayenede kaba ve böyle süngerimsi bir şişlik alırsan o genellikle kız oluyor. Yüzde yüz diye bir şey yok.” (Göktepe/Şadinaz Ç.) şeklinde açıklamaktadır. Bebeğin cinsiyetinin kız olduğunu anlamak için Bayır Mahallesi kaynak kişilerinden Suat Çoban, “Eskiden kız yakında belli olmazmış. Kızınki [cinsel organı] geç takılırmış.” ifadesiyle inanç yönünden farklı bir bakış açısı ortaya koymaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Görünüştten de anlarlar, bakarlardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Bazısı anne görünüşünden derdi. Ötekine aş ermiyordum, bunda yeriyorum. Olup geldi mi öyle bilirsin.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Dayının amcaları vardı, yenge dön bakayım karnını derlerdi. Senin kız olacak çocuk dediler, hepsi kız oldu. Görünüşe bakarlar.”

(İkizce/Hacer D.)

“Doğunca bilirsin.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

1.5.1.6.1.1.Karın şişkinliği kasıkta, aşağıda olur; bele gider.

(Akçaova/Humayın T.; Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Fadıl/Mükerrem A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Durkadın T.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden çocuğun cinsiyetini neyle anlardık? Ben sana kendimden anlatayım. Kadının karnının şişkinliği aşağıya düşük oldu mu kız doğacak derlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Senin çocuğun aşağıda, kız derlerdi.”

(Akyer/Melek K.; Camikebir/Gülzade B.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Yaraş/Durkadın T.; Yeniköy/Sadike G.)

“Böyle çocuk etrafına, kasıklarına dağılırsa kız oluyor.”

(Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.)

“Bir de çocuğun aşağıda olup olmadığından eskilerimiz kız oğlan olduğunu bilirdi. Valla herhalde kız aşağıda olurmuş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kız aşağıya göçmüş veya beline gitmiş derlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

1.5.1.6.1.2.Bebek, karnın sol tarafında kıprar.

(Akçaova/Humayın T.; Muratlar/Ayten Y.; Sarnıç/Pembe D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gülşen’e hamileyken devamlı sol tarafımda kıpradı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Şimdi nasıl oluyordu biliyor musun? Hani canlandığı zaman soldan seğridi, kız oluyor. Böyle bir şey vardı. Baktım sol yandan seğredi, kız oldu.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Solda durursa kız deriz.”

(Sarnıç/Pembe D.)

1.5.1.6.1.3.Karın yaygın, enli, geniş olur; kadın şişmanlar, arkası büyür, yanları dolu olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Hasibe D., Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Nasibe K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Emirbeyazıt/Asiye Ç., Nazenin T.; Esençay/Ayşe A., Fatma D., Tennur U.; Gazeller/Arife E.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Karamehmet/Nurten Ş., Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Nilgün K.; Kafaca/Hülya A.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Sadık P.; Muratlar/Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bazı kadınlar karnının şeklinden bilirlerdi. Yaygın olursa kız derlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Emirbeyazıt/Asiye Ç.; İkizce/Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“Karnın enli olursa kız oluyor.”

(Avcılar/Fatma K.; Çiftlik/Nevin D.; Esençay/Fatma D.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.)

“Karnın böyle çarklı* oldu mu o zaman kız oluyor.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Bir de anne şişman, kalçalı olur.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Hasibe D.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Esençay/Tennur U.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kafaca/Hülya A.; Kozağaç/Nilgün K.; Muratlar/Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Kız karında azıcık daha dağnak* durur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Mesela kadının karnı şöyle dolgun oluyor.”

(Denizova/Nasibe K.)

“Kadının karnı topan olursa kız olur denir.”

(Esençay/Ayşe A.; Gazeller/Arife E.)

“Kadının karnı yuvarlak olursa kız olur derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Bakardı, çatı gene büyük duruyor; gene bu kız olacak derdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Böyle karın tarafları yaylın, şiş, kalçalı olursa kız derlerdi. Yaşlılar bilirdi.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Çatın azıcık şey olursa, çatına giderse kız derlerdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Şimdi eski insanlar; kızsız buraları, yanları dolu oluyor derdi. Aynı dendiği gibi de çıkardı.”

(Kuyucak/Sadık P.)

“Eğer böyle poposu çok etliyse, çok yüksekse halk dilinde kız derler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Annenin karnı büyük olursa kız derler.”

(Orhaniye/Ayten A.; Sarnıç/Pembe D.)

“Evveli şimdi karnı böyle yassı olana kız doğuyor deriz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kız çocuğu biraz ileri, hani böyle biraz daha çıkıntılı olur denilirdi.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Karnı yassı, düz olursa kız olur derler.”

(Yemişendere/Halise G.)

“[Görünüştten] bilirler. Karnı azıcık yaygın olursa, kenarları taşkın olursa kız derler. Kızı olan kışlı olur.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Karnı tumbek* olursa kız derlerdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kızı olunca arkası, götü tumbek olur. Evveli oradan bilinirdi.”

(Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

1.5.1.6.1.4. Karnı sivri olur.

(Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bak bazı söylentiler olurdu. Karnı öne doğru süskün*, çok gövdeli olursa kız olacak derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Karnı sivri oldu mu kız olacak derler.”

(Bayır/Suat Ç.; Yenice/Gül Ö.)

1.5.1.6.1.5. Annenin yüzü çirkinleşir, çillenir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Göktepe/Nafile K., (?); Kafaca/Gülayşe A., Hülya A.; Karacaören/Dudu A., Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Emine G.; Yeşilyurt/Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız doğuracak olan annesinin güzelliğini almış; anne, kızda çillenirmiş.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.)

“Şimdi şöyle, benzinden de belli olur. Çillenirse kız olur.”

(Camikebir/Gülzade B.; Göktepe/Nafile K.; Kafaca/Hülya A.; Karacaören/Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.)

“Kız olursa annenin güzelliğini almış.”

(Göktepe/(?))

“Kızım, kız çirkinleştirir; kirlendirir derler. Kadının yüzü çirkin olur.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Yüzü bozulursa kız oluyormuş.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Kız kendine güzel derler. Mesela kızlar annesinin yüzünde sivilceli sivilceli, benekli benekli şeyler eder; oradan belli olur derlerdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Yüzü lekeli, ben men olursa kız derlerdi. Evveli öyle tahmin vardı.”

(Meke/Emine G.)

“Hamile kadın azıcık çirkinleşir, lekeli mekeli olursa kız olacak derler.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

1.5.1.6.1.6. Annenin yüzü, kaşları güzelleşir ve temiz olur.

(Algı/Gülfide B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Gazeller/Hörü D.; Kozağaç/Feride B.; Özlüce/Meryem Ç.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annenin yüzü şatırlaşırsa* kız denilirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kaşları güzel olursa kız deniyor. Hamileyken insana ayrı bir parlaklık geliyor, o zaman kız diyorlar.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Yüzlerinden tahmin yapardık. Yüzü güzel oldu mu kız olur denirdi.”

(Çırpı/Sultan Ö.; Doğan/Ummuhan A.; Gazeller/Hörü D.)

“Yüzü temiz olursa kız olur derler.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Hamilelerin yüzü çığıt* olur, ona çığıt derler. O olmazsa kız olur derlerdi.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Anne güzel olursa kız diyorlar.”

(Kozağaç/Feride B.; Yemişendere/Halise G.)

“Hiç berelenmemiş, kadının yüzü apaçık, dupduru derlerse çocuğu kız derlerdi.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hamile kadın güzelleşirse, [yüzünde] leke olmazsa kız olurmuş.”
(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Azıcık suratından bilirler. Kız olursa şatır oluyorsun.”
(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

1.5.1.6.1.7. Tatlıya ve acıya karşı aşırı düşkünlüğü olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Suat Ç.; Sultan Ö.; Derinkuyu/Leyla D.;
Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten
B.; İkizce/Müzeyyen U.; Kıran/Mukaddes E.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Aslında ye tatlıyı çıkar Hakkı’yı, ye eriği çıkar Ayşe’yi derler ama tersine; ekşi
yiyen oğlan, tatlı yiyen kız olur derler. Tatlı yerse kız derler.”
(Akkaya/Gülender Ç.)

“Tatlıyı seversen kız derlerdi.”
(Bayır/Suat Ç.)

“Tatlı yersem kızım olur diye düşündüm. Aynı öyle oldu.”
(Bayır/Sultan Ö.)

“Tatlı yersen kız denirdi.”
(Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gül F.; Kıran/Mukaddes E.;
Özlüce/Meryem Ç.)

“Bal yersen kız olur derlerdi.”
(Doğan/İnci Y.)

“Tabii, acı yiyen, ekşi yiyen olur. Tatlı yersen kız olur derlerdi.”
(Günlüce/Nurten B.)

“Acı, tatlı yedin mi kız derlerdi. Ye tatlıyı, acıyı; çıkar Ayşe’yi.”
(İkizce/Müzeyyen U.)

1.5.1.6.1.8. Ekşiye, ete, meyveye, çağlaya, ayvaya karşı aşırı düşkünlüğü olur.

(Algı/Gülfide B.; Bağıyaka/Fatma T.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.,
Gülayşe Ş.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Hasibe D.;
Denizova/Süheyla K.; Gazeller/Nuray B.; Göktepe/Nafile K.; Hacırüstem/
Bakiye K.; Kötekli/Sadıka A.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.;
Orta/Fatma T.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Yaraş/Durkadın T.,
Fatma A.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Adile Ö.;
Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ekşi yenilirse kız denirdi.”

(Algı/Gülfide B.; Bağıyaka/Fatma T.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Hasibe D.; Denizova/
Süheyla K.; Gazeller/Nuray B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Muslihittin/Nurgül U.; Orta/
Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Fatma Y.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Hüsniye
T.)

“Bazı kişilerin yediklerinden belli olur. Bazı kişiler ekşiyi çok sever, kız doğacak
derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Eskiden yaparlardı. Erik yedin mi kız olur. Ye ekşiyi doğur Ayşe’yi derler.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Acı, ekşi yedin mi kızın olur derler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kız ekşiyi yedirir derler, gerçekten doğru.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kızlara hamileyken şapur şapur o gök eriği nasıl yedim bir bilsen. Erik ağacında erik koymazdım. Eteğime doldurur gelirdim. Ekşiyi çok yersen [kız olur].”

(Göktepe/Nafile K.)

“Valla ara yerin lafı; ye ekşiyi, çıkar Ayşe’yi derler mesela. Evet, bazen tutuyor bazen tutmuyor.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Et yiyesim geldi, kız oldu.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Kız ekşi yedirir. Ben ilk kız doğurdum; serin domates yedim, kese yoğurdunu su gibi soğuk suyla ezdim, içtim.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Kızda çağla yenir.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Kızda hep ekşi ister; erik, çağla ister.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Ye ekşiyi, doğur Ayşe’yi.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Kız meyve yedirir, ekşi ayva yedirir.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

1.5.1.6.1.9. Minderin altına gizlenen makasın üstüne oturur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bozyer/Dudu O.; İkizce/Müzeyyen U.; Kozağaç/Aynur Ö., Ayşe D.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P.; Orta/Gültekin Ö.; Yeşilyurt/Adile Ö., Özlem K., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden hamile, gebe kalan kadınlara deneme yaparlarmış. Bıçakla makas koyarlarmış. Hani nereye oturacak diye minderin altına gizlerlermiş. Birinin altına bıçak koydular, birinin altına makas koydular. Kadın geldi bıçağı üstüne oturdu, ha oğlan doğuruyor; makasın üstüne oturdu, ha kız doğuruyor. O da varmış yani.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Bazısı makas, bıçak koyarmış. Makasın üstüne oturdun mu kız derler.”

(Bozyer/Dudu O.; İkizce/Müzeyyen U.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P.; Orta/Gültekin Ö.; Yeşilyurt/Adile Ö., Özlem K., Zühre K.)

“Makas, tarak koyarlardı. Makasın üstüne oturursa kız olur.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Bıçakla makas koydular, birinin üstüne otur dediler. Fark etmedim ben oturdum. Koca insanlar kızın olacak dedi, ilk kız oldu.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Mesela hamile kadın dışarı gidiyor, içerideki insanlar divanın üstüne örtü seriyor. Bir yere makas, bir yere bıçak koyuyorlar. İçeri gelen kadın hiç bilmiyor. Makasa oturursa kız oluyorsa kız oluyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Mindere birinin altına bıçak koyarlar, birine makas koyarlar. Bunun birinden birine otur derler. Yengemgiller beni makasa oturtular, hepsi de kız oldu.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

1.5.1.6.1.10. Bebek, anne karnında geç kıpırdar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Müştakbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız dört buçuk, beş ayda [kıpırdar]. O zaman kız derler. Hani eski insanlar her şeyi bilmişler teyzesi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kız üç, dört aylıkta belli olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Dört ayda canlanırsa kız denir.”

(Kıran/Mukaddes E., Nuray U.)

“Kıpırdamasından belli olur. Kız biraz geç gelişir; dört, beş ay içinde belli oluyor.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

1.5.1.6.1.11. Kelle ayrılır; kemik tüylü, püsküllü, saçlı, etli çıkar.

(Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bozyer/Dudu O.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Esençay/Ayşe A.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gülsevım A.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela kurban kesersen çenesini ayırırsın. Sağı mı alıyorsun, solu senin olsun derlerdi. Ayırırlar, tüylü çıktı mıydı kız denirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kelle ayırırız. Şimdi ben hamileyim, eskiden ultrason yok. Kelleyi ayırdı mı püsküllü çıktı mı kız olur derler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Şimdi kelleyi ocağa koydukları vakit, pişirdiklerinde ayırırlar. Filanca kadın hamile ya, saçlı çıkarsa kız ağlar derler.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Benim annem kurban kellesi üterdi. Çenesini ayırdın mı mesela sağı benim, solu senindi. Çoğu çıkardı, ona inanırlardı. Tüylü çıkarsa kız olurdu.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Kelleyi pişirdiğin zaman böyle ayırdığın vakit etli çıkarsa kız derler.”

(Denizova/Süheyla K.; Doğan/Ummuhan A.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gülsevım A.; İkizce/Müzeyyen U.; Kozağaç/Aynur Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Yapardık. Şimdi keçi kesiyorduk. Kelleyi ikiye kesiyorduk, ocakta pişiriyorduk. Sağ Fatma'nın, sol Sultan'ın deniyordu. Saçlı çıkarsa kız denirdi.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Mukaddes E.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yenice/Gül Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

“Kelle ütülür*, ayrılır. Habersiz yapılır. Çenesini ayırırken etli çıktı mı kız olacak denir.”

(Esençay/Ayşe A.)

“Çok yapardık. Kelle üteriz, kelle ayırırız. Telli çıkarsa kız denir.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Kelleyi ayırdığı zaman kenarından et sarkarsa o, kız oluyordu.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Kelleyi ayırırlar, böyle et sallanırsa kız olurmuş.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Şimdi çocuğum bir düğün olurdu, bir keçi keserdik. Yaşlı kadınlar kelleyi üterler, çeneden bir ayırırlar; saçlıysa kız derlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Bir de kelle ayırırsın. Şimdi iki tane kadın hamile olursa biri sağı seçer, biri solu seçer. Bir ayırırım, alt çenenin kemiğinde et püskülü çıkarsa kız denir.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kelleye bakarız: Çenesi tüylü olursa kız deriz.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Kelleyi ayırırsın. Şimdi böyle kelleyi ayırdın mı çenenin başı çıkıyor. Ucunda et olursa kız oluyor.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Kelleyi ayırıyorlar, kız mı oğlan mı diye bakıyorlar. Biraz şöyle uzun etli çıktı mı kız oluyor.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Bir de kurbanlarda mesela keçinin kellesi telli oluyor ya, onu üterlermiş. Şöyle çenesinden güzelce ayırıyorsun. Mesela kim gebe diyelim; Sultan ile Aliye gebe. Biri onun, biri onun derlermiş. Onu bir ayırıyorsun, kemiklerinin etli çıkan yeri saçlı olurmuş, kız olurmuş. Yani öyle bir inanç vardı. Tabii, canım onların haberi olmuyor. Onu yapan kişi kendi kafasından belirliyor.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Evvel evvel yavrum şimdi kurban kesilmiyor mu? Kurbanın kafasını haşlarlar da çene kemiğini ayırırlar, iki tane hamile kadın bulurlar yavrum. Bir taraf senin olsun, o taraf senin olsun derler. Bir taraf saçlı çıkarsa seninki kız derler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kelleyi böyle ayırırdık, kız mı oğlan mı diye bakardık. Boynunu ağzını böyle açıyorsun. Saçlı, tüylü olursa kız oluyor derlerdi.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Bir de evveli hayvan keserdik. Kelle ayırırlar. Kim hamileyse, kaynana kelleyi ayırırken iki tarafı olurdu. Saçlı, yani et geldiyse kız olur.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

1.5.1.6.1.12. Bebek, anne karnında çok hareketlidir.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Fadıl/Mükerrem A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle taleşli* oldu mu kız olur.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Bulunuyordu. Nasıl? Şimdi kız olursa insanın karnında çok tekme atarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

1.5.1.6.1.13. Bebeğin doğumu erken ya da tam gününde olur.

(Bayır/Hafize K., Suat Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız on gün önceden olurmuş.”

(Bayır/Hafize K.)

“Kız günü gününe olur derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

1.5.1.6.1.14. Kızın saçı, kadının midesini yakar.

Açıklayıcı Örnek

“Kız insanı yakarmış, kızın saçı insanın kursağını yakarmış. Sıcak su dökmüş gibi yanardı. Allah Allah! Soğuk bir şeyler yedim, neden böyle yanıyor derdim.”

(Çamoluk/Adile Y.)

1.5.1.6.1.15. Kadının başında değişiklik meydana gelir, başına tuz ekilir, yanağını kaşır.

(Çamoluk/Adile Y., Kübra P.; Kozagaç/Lütfiye Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kadının kafasının arkasında ilk çocuklarda yuvarlak bir şey oldu mu kız derlerdi.”
(Çamoluk/Adile Y.)

“Hamile kadının başına tuz ekerlermiş. Önce burnunu ellerse kız olurmuş.”
(Çamoluk/Kübra P.)

“Yanağını kaşırsan kız derler.”
(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

1.5.1.6.1.16. Kadının göğüs ucu kara olur, sarı olur.

(Çırpı/Pembe Ü.; Doğan/Ummuhan A.; Esençay/Fatma D.; Göktepe/
Güllü D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kızı olanların göğüslerinin ucu kara olurdu.”
(Çırpı/Pembe Ü.; Doğan/Ummuhan A.; Göktepe/Güllü D.)

“Bir de göğüslerinin ucu sarı olursa kız olur derler.”
(Esençay/Fatma D.)

1.5.1.6.1.17. Kadın, sakızı çok çiğner.

Açıklayıcı Örnek

“Fazla sakız çiğneme kız olur derlerdi. Ben sakızı çok çiğnerdim.”
(Çiftlik/Nevin D.)

1.5.1.6.1.18. Kadın, sağından kalkar.

Açıklayıcı Örnek

“Sağdan kalkarsan kız olur derlerdi.”
(Çiftlik/Nevin D.)

1.5.1.6.1.19. Bulantısından tahmin edilir, kadının karnı ağrır.

(Dağpınar/Ayten K.; Gazeller/Hörü D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tahmin edenler olurdu. Şöyle bulantı çerçevesinde kimisininki çok fazla olur, kimisininki eksik olur; bu kız, bu oğlan diye tahmin edenler olurdu.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kızda karnın ağrıyor.”

(Gazeller/Hörü D.)

1.5.1.6.1.20. Göğsünden gelen süt, suyun yüzeyinde kalır.

(Emirbeyazıt/Asiye Ç.; Yeşilyurt/Feriştah K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de altı aydan sonra anneden biraz süt geliyor. O sütü bir bardak suya akıtıyorlar. Yüzeyde kalırsa kız oluyor. Onu yaptım.”

(Emirbeyazıt/Asiye Ç.)

“Hamile kaldıktan sonra suyun içine göğsünü sıkıyorlar. O göğsündeki suyu aktığında üstüne çıkarsa kız deniyor.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

1.5.1.6.1.21. Kadının hareketleri ağırlaşır.

Açıklayıcı Örnek

“Yükümde ben evveli öteki kızda ağır değildim, bunda ağırdım.”

(Göktepe/Güllü D.)

1.5.1.6.1.22. Bebek, yukarıda olur.

Açıklayıcı Örnek

“Kız çocuğu yukarıda olur derler.”

(Günlüce/Nurten B.)

1.5.1.6.1.23. İşkembenin sidikliğı ve ciğerin yanında bulunan küçük etler ocağa atılır.

(İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sidikliğı attın mı fiş derse kız olurdu.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bir de işkembenin yanındaki sidikliğı atardık. Sulu zarı oluyor, onu ocağa atıyorsun; pas diye patlarsa kız oluyor.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Bir de ciğerlerde etin arasından sulu sulu, hugudan etleri çıkar. Onu ocağa attın mıydı pıs diye yarılıverirse kız deriz. Öyle denirdi.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

1.5.1.6.1.24. Doğum olacağı zaman ağrı kasıktan tutar.

Açıklayıcı Örnek

“Doğum yapacağında ağrı kasıktan tutarsa, beline vurursa kızdır. Biz oralardan bilirdik.”

(Yaraş/Durkadın T.)

1.5.1.6.1.25. Bebek, sağda durur; kadının göbek deliğine bakılır.

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“[Cinsiyeti belli] oluyor. Sağda duran kızdır.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Gülsüm Teyze göbek deliğime bakmıştı. Artık neresinden anladıysa benim ikizlerde ikisi de kız olacak demişti.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

1.5.1.6.2. Gebe Kadının Oğlan Doğuracağına Yorulan Belirtiler

Gebe kadının tıpkı kız doğuracağını tahmin ettikleri gibi oğlan doğurup doğuramayacağı da tahmin edilebilmektedir. Bu konuda da yöntemler kız çocuğundakilerle hemen hemen aynıdır. Farklı olan yöntemler aşağıda örnekleri ile birlikte verilmektedir. Genellikle annenin görünüşünden bilinmektedir. Bu noktada, Bayır Mahallesinden bir kaynak kişimiz bebeğın organlarının kısım kısım oluşmasıyla ilgili inançlarının olduğunu “Eskiden oğlanınki erken takılırmış.” (Bayır/Suat Ç.) şeklinde belirtmektedir. Yine mahallelerde “okumuş ebe” olarak görev yapan Şadinaz Çetin’in: “Şöyle, bir zamanla tecrübe edindim. Eğer ilk iki buçuk, üç aylıkken ilk muayenede eline gelen kitle taş gibi sertse tamamı demeyeyim, genelde erkek oluyor.” Belirttiğı bu ifadeye göre bebeğın cinsiyeti tahmin edilebiliyor.

Açıklayıcı Örnekler

“Görünüştten de anlarıardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Bir de çocuğın aşağıda olup olmadığından eskilerimiz kız oğlan olduğunu bilirlerdi.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Benimkini hem bir erkek söyledi. Eşime; fidan ocağı yapıp duruyordum, senin oğlan olacak abi dedi. Nereden bildin dedik. Benim hanım da aynı böyleydi, oğlan oldu dedi.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Bazısı anne görünüşünden derdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

1.5.1.6.2.1. Karın şişkinliği yukarıda olur.

(Akçaova/Humayın T.; Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Muratlar/Nezife İ.; Yaraş/Durkadın T.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden çocuğun cinsiyetini neyle anlardık? Ben sana kendimden anlatayım. Kimisi kadının şişkinliği yukarıda oldu mu erkek derlerdi. Ben Mehmet’in oğlan olacağını bildim. Oğlan olduğunda devamlı yukarı kıpradı. Böyle farkına vardım.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Senin çocuğun çok yukarı çıkmış, oğlan derlerdi.”

(Akyer/Melek K.)

“Karnı göğüs altı gibi yukarıda olur.”

(Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Muratlar/Nezife İ.; Yaraş/Durkadın T.; Yeniköy/Sadike G.)

1.5.1.6.2.2. Bebek, karnın sağ tarafında kıprar; kadının karnı ve arkası küçük olur.

(Akçaova/Humayın T.; Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Ayten A.; Sarnıç/Pembe D.; Taşlı/Gülten S.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Oğlan olduğunda devamlı sağa kıpradı. Böyle farkına vardım.”

(Akçaova/Humayın T.; Muratlar/Ayten Y.; Sarnıç/Pembe D.)

“Karnı küçük olursa oğlan derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.; Orhaniye/Ayten A.)

“Kıçı olmadı mı oğlan olur deniyordu.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Olurdu. Benim rahmetli kaynanam çok bilirdi o işleri. Hatta böyle bir iki aylık falan hamile geldi mi, kadınlar gelirdi. Dur dedi, ben hamile miyim bebek var mı bakıver derlerdi. Rahmetli kaynana böyle böyle bakardı. Bu sağ tarafta diri, ufak bir katılık olurmuş. Onun için bilirdi yani. Kızım derdi, oğlan çocuğu genellikle sağda durur derdi.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Doğunca bilirsin. İşte anne zayıf olursa, karnı dar olursa oğlan denirdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

1.5.1.6.2.3. Annenin arkası dışa doğru, çarıklı, dağınık olur.

(Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bak bazı söylentiler olurdu. Poposu dışa doğru çıktıysa bu oğlan doğuracak derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kıçı çok çarıklı, dağınık oldu mu oğlan doğacak derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

1.5.1.6.2.4. Bebek, göbekte; karın sivri, öne doğru, tümsek olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Nasibe K.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Asiye Ç., Nazenin T.; Esençay/Ayşe A.; Gazeller/Gülizar A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Gülsevim A.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Kafaca/Gizem (?), Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kirametdin/Sultan D.; Kozağaç/Nilgün K.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P., Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Orta/Fatma T.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Yaraş/Durkadm T.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağkaya/Sevim Ü.; Yeniköy(Yerkesik)

Feriştah U.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bazı kadınlar, böyle bilen kişiler oğlan olmasını karnının şeklinden bilirlerdi. Yani sivri olursa oğlan derlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Asiye Ç., Nazenin T.; Esençay/Ayşe A.; Gülağzı/Gül F.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Nilgün K.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Hürriyet S.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.)

“Karnı önünde, toplu oldu mu oğlan denirdi.”

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Dağpınar/Ayten K.; Gazeller/Gülizar A.; Gülağzı/Gülsevım A.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gizem (?); Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kıran/Nuray U.; Meke/Fatma U.; Orta/Fatma T.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yenibağkaya/Sevim Ü.)

“Oğlanın karnı söbü* olur, yani sivri olur derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Karnın böyle tumbek oldu mu oğlan olurdu.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.; Hacırustem/Bakiye K.; Meke/Emine G.; Orhaniye/Cemile P.; Yaraş/Durkadın T.; Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Oğlanda karın biraz daha önde, yuvarlak oluyor.”

(Denizova/Nasibe K.; Kuyucak/Sadika P.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Oğlan doğacaksa sadece karın bölgesi olur diye bir inancımız vardı.”

(Göktepe/Nafıle K.)

“Yusyuvarlak olursa hani taş gibi, ilgen* gibi oldu karnı o erkek derlerdi. Yaşlılar bilirdi.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Evveli şimdi göbeği topan olana oğlan doğuruyor deriz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Karnı böyle dolu olursa oğlan derlerdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Oğlan olacağı zaman göbek dümbek*, karnı sivri, kalça büyük olur derler.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

1.5.1.6.2.5. Annenin yüzü çirkinleşir; kaşları dökülür, çillenir.

(Algı/Gülfide B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Nevin D.; Çırpı/Sultan Ö.;
Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Gazeller/Arife E.;
Kozagaç/Feride B.; Özlüce/Meryem Ç.; Yemişendere/Halise G.;
Yeşilyurt/Adile Ö., Kadın Ayşe S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yüzü alacalaşırsa oğlan derlerdi.”

(Algı/Gülfide B.; Çırpı/Sultan Ö.)

“Kaşları filan hamileyken dökülüyor ya, o zaman oğlan derlerdi.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Yüzünde çil olursa oğlan derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.; Gazeller/Arife E.)

“Oğlan gözlerinin önünü, yüzlerini bahank* eder, leke yani.”

(Doğan/İnci Y., Ummuhan A.)

“Bir de nereden biliyor musun? Hamilelerin yüzünde çığıt olur. Ona çığıt derlerdi. O olursa oğlan olur denir.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Yüzünde leke olursa oğlan diyorlar.”

(Kozagaç/Feride B.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Şimdi hamile kadının simasında böyle çil olur, çocuk kara kara, yuvarlandırmış gibi yaparmış.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hamilelikte anne çirkin olursa oğlan derler.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Ben hep lekeli oldum da çirkin oldum, yüzlerim kapkara oldu diye aynaya bakar dururdum.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Azıcık suratından bilirler. Oğlan olursa siyah oluyorsun.”

(Yörüköğlü/Ayşe Ö.)

1.5.1.6.2.6. Anne güzelleşir, yüzü temizdir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Göktepe/(?); Karacaören/Dudu A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadika A.; Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annenin çilinden, hani oğlan derler ki annesine güzelliğini verir. Oğlan doğuracak güzel olurmuş.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şimdi şöyle benzinden bile belli olur. Çillenmezsen erkek olur.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Oğlan anneyi güzel eder.”

(Çaybükü/Zehra .; Göktepe/(?); Kötekli/Sadıka A.; Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Yüzün değişmezse temizse, güzelse oğlan derlerdi.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Eskiden bir de cildi düzgünse oğlan olacak demektir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

1.5.1.6.2.7.Tatlıya ve acıya karşı aşırı düşkünlüğü olur.

(Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Hasibe D.; Gazeller/Arife E., Hörü D.; Göktepe/Nafile K.; Kötekli/Sadıka A.; Muslihittin/Nurgül U.; Orta/Fatma T.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Adile .; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı rnekler

“Acı, bol yenirse oğlan denirdi.”

(Algı/Gülfide B.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Yerikliğinde tatlı yersen oğlan olurdu denirdi.”

(Bağyaka/Fatma T.; Çiftlik/Hasibe D.; Gazeller/Arife E., Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Nafile K.; Muslihittin/Nurgül U.; Orta/Fatma T.; Sungur/Bakiye Y.)

“şimdi acı biber yerlerse erkek derlerdi. Çok acı yedirir oldu mu erkek derlerdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ye tatlıyı çıkar Hakkı’yı derler de var mı yok mu orasını bilmiyorum.”

(Kötekli/Sadıka A.)

“Oğlan doğdum, dört ay kıpradığım yerde bal yedim. Ben kendimi öyle bilirim.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Ye ekşiyi doğur Ayşe’yi derlerdi. Ye tatlıyı doğur Hakkı’yı. Bayanın canının ne çektiği önemlidir.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Erkekse bal, tatlı ister.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Ye tatlıyı doğ oğlanı derler.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Oğlan bal yedirir.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.6.2.8. Ekşiye, eriğe, ete, ota karşı aşırı düşkünlüğü olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ö.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Günlüce/Nurten B.; Gülağzı/Gül F.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Dudu A.; Kıran/Mukaddes E.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Emine G., Melek K.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Yaraş/Fatma A.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Erik yerse erkek derler. Aslında ye tatlıyı çıkar Hakkı’yı, ye eriği çıkar Ayşe’yi derler ama tersine. Ekşi yiyen oğlan, tatlı yiyen kız olur derler. Tatlı yerse kız derler.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Ben oğlanda ekşi elma vardı, ekşiyi çok yedim. Çok da güzel olurdu.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Bazı kişilerin yediklerinden belli olur. Bazı kişiler eti çok sever, oğlan doğacak derler.”

(Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Yaraş/Fatma A.)

“Valla ben kendimce hep ekşi yedim, oğlum olur diye düşündüm. Öyle de oldu.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Canı et, ot isterse oğlan derler.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Ekşi yedi mi oğlan olur deniyordu.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Müzeyyen U.; Kıran/Mukaddes E.; Kuyucak/Sadika P.)

“İşte aş yerdiğin zaman çağla, erik yenir. Ekşi yersen oğlan olur.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Yeşillik ye oğlan olsun derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Ben Hüseyin’de şimdi yalan söylemeyeyim canım erkeçten* et istedi mi? Aşağıdan gelirken erkek kesilmiş, kanı akmış buz gibi yağlı. Buraya geldim, anne İlhamgile bir kilo et aldıriversene dedim. Ne etiymiş dedi, böyle etti. Teyzem vardı, buraya geliyormuş. Kızım ben sana aşdan* pişireyim dedi. Bir tane horoz kesmişler, akşam saptık oraya. Allah’ım, o et ne kadar güzeldi. Hani oğlan çocuğu eti çok sevdireyor.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Erik yedin mi oğlan olur derler.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Babalığımdan utanırdım da öteki eve göçerdim, ekmeğin arasına koyardım ekşiyi yedim. Oğlum oldu.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Acı, ekşi yenirse oğlan oluyor. Benim çocukların ikisinde de ekşi yiyelim gelirdi.”
(Meke/Emine G.)

“Ben Erdal’da et yedim, bunda et yedim.”
(Meke/Melek K.)

“Üzüm yiyelim geldi, oğlan oldu.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Ekşi yedin mi oğlan denirdi. Abinde ekşi yedim. Bir limon yiyelim geldi ama sorma. Yakınında bakkal çakkal yok, o zaman Milas’ın Turgut ilçesindeyiz. O limon sapsarı gözümün önünde. Kocadam üç, dört limon getirdi, armut gibi yedim. Oğlan oldu geldi.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Oğlan bal, et yedirir.”
(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.6.2.9. Minderin altına gizlenen bıçağın üstüne oturur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bozyer/Dudu O.; İkizce/Müzeyyen U.; Kozağaç/
Aynur Ö.; Muslihittin/Arife Y.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Gültekin Ö.;
Yeşilyurt/Özlem K., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden hamile, gebe kalan kadınlara deneme yaparlarmış. Bıçakla makas koyarlarmış. Hani nereye oturacak diye minderin altına gizlerlermiş. Birinin altına bıçak koydular, birinin altına makas koydular. Kadın geldi bıçağı üstüne oturdu, ha oğlan doğuruyor; makasın üstüne oturdu, ha kız doğuruyor. O da varmış yani.”
(Akkaya/Gülender Ç.)

“Bazısı makas, bıçak koyarmış. Bıçağın üstüne oturdu mu erkek derler.”
(Bozyer/Dudu O.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Gültekin Ö.; Yeşilyurt/Özlem K., Zühre K.)

“Bir de bana komşular makasla bıçak koydular. Kolayıma geldi buraya oturdum dedim, ama gönlüm oradaydı dedim. Bıçak oradaymış.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Makas, tarak koyarlardı. Tarağın üstüne oturursa oğlan derler. Kelleyi ayırdın mı kabak çıkarsa oğlan derler.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Mesela hamile kadın dışarıya gidiyor, içerideki insanlar divanın üstüne bir örtü seriyor. Bir yere makas, bir yere bıçak koyuyorlar. İçeri gelen kadın hiç bilmiyor. Bıçağa oturursa oğlan olacak diyorlar.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Mesela minderin birinin altına bıçak koyarlar, birine makas koyarlar. Bunun birinden birine otur derler. Nasıf'ta babaannesi oturturdu, bıçağa oturmuşum. Ne bileyim ben altına ne koyduklarını? Rahmetli babaannesi iki tane küçücük minderi koymuş, bana onlardan birine otur dedi. Bunlar ne olacak dedim. Otur sen dedi. Ben de birine oturdum, Nasıf'ım geliyor dedi. Gari kocasının adını koyacak.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

1.5.1.6.2.10. Bebek, anne karnında erken kıpırdar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Müştakbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Oğlan daha çabuk kıpırdar, hareket eder. Evet, oğlan iki buçuk üç aylıkta belli olur, hareket eder. Çabuk hareketlendi mi oğlan denir mesela.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Üç ayda canlanırsa oğlan denir.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Mesela üç buçuk aylık canlanırsa oğlan diyorlar.”

(Kıran/Nuray U.)

“Kıpırdamasından belli olur. Şimdi oğlan bir buçuk aylıkta kendini belli eder.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

1.5.1.6.2.11. Kelle ayrılır; kemik tüysüz, kabak, etsiz, düz çıkar.

(Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Dudu O.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Esençay/Ayşe A.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gülsevım A.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenibağkaya/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela kurban kesersen çenesini ayırırsın. Sağı mı alıyorsun? Solu senin olsun derlerdi. Ayırırlar, tüysüz çıktı mıydı oğlan derlerdi.”

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Sarnıç/Pembe D.)

“Kelle ayırırız. Şimdi ben hamileyim, eskiden ultrason yok. Kellenin o kabak yanı çıktı mı yani etsiz yeri, oğlan denir.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kelleyi pişirdiğin zaman böyle ayırdığın vakit kabak, etsiz çıkarsa oğlan derler.”

(Denizova/Süheyla K.; Doğan/Ummuhan A.; Gülağzı/Gülsevım A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenibağkaya/Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

“Yapardık. Şimdi keçi kesiyorduk. Kelleyi ikiye kesiyorduk, ocakta pişiriyorduk. Sağ Fatma’nın, sol Sultan’ın deniyordu. Saçlı çıkmazsa oğlan deniyordu.”
(Derinkuyu/Leyla D.; Kafaca/Gülayşe A.; Muratlar/Ayten Y.; Yenice/Gül Ö.)

“Kelle ütülür, ayrılır. Habersiz yapılır. Çenesini ayırırken kemikli çıktı mı oğlan olacak denir.”
(Esençay/Ayşe A.; Fadıl/Mükerrem A.)

“Kellenin çene kemiği düz çıkarsa oğlan derlerdi.”
(İkizce/Müzeyyen U.)

“Kelleyi ayırırlar, gabeş* çıkarsa oğlan olurmuş.”
(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Mesela kelleyi temizlerken oturursun, çenesini satırla böyle ayırdın mı kemik sadece çıplak çıkarsa, oğlan derler.”
(Müştabek/Huriye Ö.)

“Kelle ayrılır. Şimdi iki kadın hamile olursa biri sağı biri solu seçer. Bir ayırırım alt çene kemiğinde etsiz, kabak çıkarsa oğlan derdik. Aslı oluyor. Bizim komşu ayırdı. Meryem seninki oğlan, Ayşe’ninki kız dedi. Aynı oldu.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Mesela kim gebe diyelim; Sultan ile Aliye gebe. Biri onun, biri onun derlermiş. Onu bir ayırıyorsun, eğer kemik düz çıkarsa oğlan derlerdi. Yani öyle bir inanç vardı. Tabii, canım onların haberi olmuyor. Onu yapan kişi kendi kafasından belirliyor.”
(Taşlı/Gülizar Y.)

1.5.1.6.2.12. Bebek, anne karnında çok hareketlidir ve kayar.

(Fadıl/Mükerrem A.; Kuyucak/Sadika P.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bulunuyordu. Nasıl? Şimdi oğlan olursa insanın karnında kayarmış derler.”
(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuk dört buçuk aylıkken seyrecek, karnında kıprayacak benim çocuk tekmeleyip durur, kıprayıp durur denir.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Oğlan hamilesi biraz da taleşeli olur derdi.”

(Taşlı/Gülten S.)

1.5.1.6.2.13. Bebeğin doğumu erken olur.

Açıklayıcı Örnek

“Oğlan erken oluyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

1.5.1.6.2.14. Bebeğin doğumu geç olur.

Açıklayıcı Örnek

“Şimdi doğumdan on gün, yirmi gün geçti mi oğlan derlerdi, cinsiyetini öyle belirlerdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

1.5.1.6.2.15. Kadının başında değişiklik meydana gelir, başına tuz ekilir.

(Çamoluk/Adile Y., Kübra P.; Kozagaç/Lütfiye Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kafasının arkası çevrimli olursa oğlan derlerdi. O zaman oğlan olur.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Kadının başına tuz ekerlermiş. Önce kulağını ellerse oğlan olurmuş. Bende denemişler.”

(Çamoluk/Kübra P.)

“Bıyığını kaşırsan oğlan derler.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

1.5.1.6.2.16. Kadının göğüs ucu kara olur, pembe olur.

(Esençay/Fatma D.; Göktepe/Güllü D.; Sungur/Bakiye Y.; Yeniköy/
Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göğüslerinin ucu siyah olursa oğlan olur derler.”

(Esençay/Fatma D.; Sungur/Bakiye Y.; Yeniköy/Sadike G.)

“Göğsü pembe olursa oğlan olur denirdi. Olup geldi mi öyle bilirsin.”

(Göktepe/Güllü D.)

1.5.1.6.2.17. Karın, doğumdan hemen önce sarkar.

Açıklayıcı Örnek

“Karnı doğumdan önce hemen sarktı mı, oğlan derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

1.5.1.6.2.18. Bulantısından tahmin edilir.

Açıklayıcı Örnek

“Tahmin edenler olurdu. Şöyle bulantı çerçevesinde kimisinininki çok fazla olur, kimisinininki eksik olur; bu kız, bu oğlan diye tahmin edenler olur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

1.5.1.6.2.19. Göğüsten gelen süt, suyun dibine çöker.

(Emirbeyazıt/Asiye Ç.; Yeşilyurt/Feriştah K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de altı aydan sonra anneden biraz süt geliyor. O sütü bir bardak suya akıtıyorlar. Süt dibe çökerse oğlan derler. Ben yaptım.”

(Emirbeyazıt/Asiye Ç.)

“Hamile kaldıktan sonra göğsünü suya sıkıyorlar. O göğsündeki suya aktığında dibine oturursa oğlan denirdi.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

1.5.1.6.2.20. Kadının beli ağrır, zorluk çeker.

Açıklayıcı Örnek

“Oğlanda belin ağrıyor. Oğlanda çok zor oluyor.”

(Gazeller/Hörü D.)

1.5.1.6.2.21. İşkembenin sidikliği ve ciğerin yanında bulunan küçük etler ocağa atılır.

(İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sidiklik pırr derse oğlan derlerdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bir de işkembenin yanındaki sidikliği ateşe atardık, kız mı oğlan mı diye bakardık. İşkembenin kenarında sulu zarı oluyor. Onu ocağa atıyorsun, ucundan ince bir şıvkırma* olursa oğlan oluyor. Koyunca pat diye sönuveriyor, köz toparlayıp bir yere getiriyor. O erkek oluyor.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Bir de ciğerlerde etin arasından sulu sulu, hugudan etler çıkar. Onu ocağa attın mıydı tırr ettirirse oğlan deriz.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

1.5.1.6.2.22. Doğum olacağı zaman ağrı yukarıdan tutar.

Açıklayıcı Örnek

“Doğum yapacağın zaman ağrı yukarıdan tartarsa oğlandır. Biz oralardan bilirdik.”

(Yaraş/Durkadın T.)

1.5.1.6.2.23. Kadın, sol tarafından kalkar; bebek solda durur.

(Çiftlik/Nevin D.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sol tarafından kalkarsan oğlan olur derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Oluyor. Solda duran oğlandır.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

1.5.1.6.2.24. Bebek, aşağıda olur.

(Günlüce/Nurten B.; Taşlı/Gülizar Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi oğlan çocuğu olursa aşağıda olur.”

(Günlüce/Nurten B.; Taşlı/Gülizar Y.)

1.5.1.6.3. Bebeğin İkiz Olup Olmadığını Tahmin Etme

Yöre insanları bebeğin anne karnının büyüklüğüne, akrabalarındaki ikiz dünyaya getirme durumuna bakarak veya herhangi bir şekilde anlayarak ikiz olup olmadığı hakkında tahmin yapabilmektedir. Özellikle ultrasonun olmadığı dönemlerde kadınların arasında bu yöntemler oldukça sık kullanılmaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Anlaşıldı.”

(Bozyer/ Dudu O.; Meke/Emine G.)

“O nasıl anlaşılmış? Mesela sülalende kız tarafı, oğlan tarafı fark etmiyor. Birisi ikiz doğurduysa, onun da ikizi olabilir derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Önceden denemelerle belli oluyor. Çocuğun kıpırdaması farkı oluyor.”

(Karşiyaka/ Hidaye K.)

Yukarıda kadınların bazı yöntemlere başvurduğunu belirtsek de bazı mahallelerimizdeki kaynak kişiler ikizin önceden tahmin edilemediğini, dünyaya geldiğinde ancak bilinebileceğini belirtmiştir. Hatta kaynak kişilerimizden birisinin “Karnı büyük olursa öyle derler ama belli de olmuyor. Mesela benim karnım çok büyüktü, ikiz ikiz dediler; tek oğlan oldu.” (Gülağzı/Gülsevım A.) ifadesine göre önceden yanlış tahminde bile bulunulabilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Hiç olmuyor, ikizi bilemiyorlar.”

(Avcılar/Fatma K.; Gazeller/Arife E.; Meke/Fatma U.; Yeniköy/Ayşe S.)

“İkiz olacağı dünyaya gelince bilinirdi.”

(Esençay/Tennur U.; İkizce/Hacer D.)

“Çocuğum, hamileyken bilinmezdi.”

(Göktepe/Nafıle K.)

“Benim hiç belli olmuyordu, karnım küçüktü.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kadın kendi dahi bilemezmiş, doğduğunda bilinirdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Evveli ikiz olacağı bilinmezdi ki. Sonra doğum anında artık [bilinir].”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

1.5.1.6.3.1. Yatınca göbek ikiye ayrılır, ortasında çizik olur.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Sevim Ç.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Esençay/Fatma D.; Günlüce/Nurten B.; Göktepe/Güllü D.; Karamehmet/Nurten Ş.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim annem ikiz doğurdu ama hiç anlamadı. Böyle yatınca göbek ikiye ayrılıyormuş, onu söylerler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Şimdi, ikiz doğuracak annenin göbeği böyle ortasından çizik olurmuş. Böyle ikiye ayrılır gibi görünürmüş.”

(Bayır/Sevim Ç.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Esençay/Fatma D.)

“Çocuklar karnında böyle ayrılırmış. Ben onu duydum.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Ben bilmiyorum da ikiz çocuk oldu mu karnın ikiye bölünürmüş, öyle derlerdi. Hani iki taraf karşılıklı olur diyorlar.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Böyle yüz yukarı yatarsan karnında işaret oldu mu ikiz denirdi. Başka türlü nereden bakıp anlayacaksın? Oradan işaret koyardı çocuklar.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Yüzü yukarı yattığı zaman karnı ikiye bölünürmüş.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

1.5.1.6.3.2.Karın çok büyük, taşkın, ağır, çatal olur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Dağpınar/Ayten K.; Fadıl/Mükerrem A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Meral P.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/ Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karnı büyük olunca biliyorlar, bilmezler mi? İkiz doğuracak bu diyorlar.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Suat Ç.; Karamahmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Meral P.; Kuyucak/Sadika P.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Şimdi ikiz çocuğu doğumdan önce pek anlayamıyorlar. Bazısının karnı kocaman oldu mu kız ikiz mi doğuracaksın derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Kızım benim annem ikiz doğurdu, biri kız biri oğlan oldu. Karnı taşkın olurdu.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Anlaşılır, ağır olur. Kişi zaten tahmin eder, karın büyük olur. Karın kısmı çamçatal olur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Doktora gitmiyorlar, biraz şişlikten algılanıyor.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuk böyle kımıldıyor ya karnı geniş oluyor.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Benim annem ikiz doğurdu; Sultan Ebe derler, yaşlı insanlardandı. Nine, çocuk ağır oluyor derdi. Gari kocakarı, kızım ikize bakarı* bu derdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Anlaşılır. Doğacağı vakit böyle karnı çatal olur.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“O kadın zaten ağır olur.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Kadının karnı çatlayacak gibi olur, çok heybetli oluyor ya. Ay o kadının karnı çatlıyor derdim. Kadın kımıldatamazdı kızım, böyle yatsa kadın iyice kalkamazdı.”
(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Anlaşıldı, karnı kocaman olurdu.”
(Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/ Feriştah U.)

1.5.1.6.3.3. Bebeğin biri sağda biri solda olur.

(Bozyer/Gülayşe Ş.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/
Leyla D.; Esençay/Fatma D.; Göktepe/Güllü D.; Kuyucak/Fatma K.;
Muratlar/Ayten Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kızım benim annem ikiz doğurdu, biri kız biri oğlan oldu. Karnı taşkın olurdu. Biri bir yanında koşardı, biri bir yanında koşardı.”
(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Zaten kendileri hissedermiş. Soğanların Hediye Yengem rahmetli, benim çocuk ikiz derdi. Biri bir tarafa, biri bir tarafa yatar derdi. İki de kızdı.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“O karnından anlaşılmaz mı canım? Biri sağa, biri sola gider.”
(Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.)

“Biri bir yanda biri bir yanda gidermiş.”
(Esençay/Fatma D.; Göktepe/Güllü D.)

“Şimdi çocuk iki yerden kıpırdar. Oradan kımıldarmış, buradan kımıldarmış.”
(Kuyucak/Fatma K.)

“İki tane iki yani seğirse ikiz oluyor diyorlardı. Benim annem ikiz doğurdu; Sultan Ebe derler, yaşlı insanlardandı. Nine, çocuk benim iki yandan seğredi, ağır oluyor derdi. Gari kocakarı, kızım ikize bakarı bu derdi. Karnı hem sağdan hem soldan canlanırmış.”

(Muratlar/Ayten Y.)

1.5.1.6.3.4. İki kalp sesi duyulur.

(Göktepe/Şadinaz Ç.; Yerkesik/Vacide U.; Yeşilyurt/Kadriye S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle bir kış günü, kar yağıyor. Onun ikiz olacağını daha önceden tespit etmişim. İki ayrı yerden kalp sesi alınıyordu.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Tabii ki, ikiz çocuklarda net bir şekilde iki kalp sesi alınır. İlk aylarda aksam daha kalabalık olur. İlerleyen aylarda da iki çocuk arasında boşluk, bölünme olur.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Anlaşılır, çift kalp sesi olur. Hem sağında hem solunda olur.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“İkiz çocuğu anca son aya varınca bilirler. İki tane [kalp] atarsa ikiz, bir tane atarsa tektir.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.6.4. Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi

Bebeğin cinsiyetinin erkek ya da kız olmasının önemi kimi ailelerce reddedilse de Anadolu’da olduğu gibi Menteşe yöresinde de önemle takip edilmektedir. Özellikle bebeğin erkek doğup doğmayacağı baba için kritik bir durumdur. Çünkü soyun devam edip etmeyeceği ve buna bağlı olarak babanın gururunun, doğacak olan erkek bebeğe bağlı olduğuna inanılır. Bunda ataerkil bir toplum olmamız ve soyadın erkeklerle devam ettirilmesinin etkisinin büyük olduğu

kanaatindeyiz. Bu noktada kız bebeğin doğumunun erkek üzerindeki etkisini “Kız oldu geldi, adamın şekli değişti.”(Yeniköy/Ayşe S.) ifadesiyle örnekleme tam da yerinde olur. Alan araştırmamız boyunca bu konuda erkek bebeğin baskın olduğunu belirtenlerin yanı sıra kız bebeğini de çok istediğini belirten aileler olmuştur. Bu isteğin altında yatan nedenlerin başında kızın anneye ve babaya yardım edip onlara bakmak için fedakârlık yapması gelmektedir. Doğacak olan erkekle ilgili araştırmamız sırasında ilginç bir bilgiye rastlamış bulunmaktayız ki bunu özel olarak belirtmemiz gerekmektedir.

Açıklayıcı Örnek

“Erkek çocuk babaya göre daha önemlidir. Eğer ilk çocuk olursa baba havalara uçar. Oğlan on yaşına kadar babanın, ondan sonra annenindir. “Akıllı başına erdi mi, iki tarafı karıştırmaya başlayınca oğlan annenin olur. Ama deden bana hiç demedi.”
(Bayır/Sevim Ç.)

Günümüzde kız ve erkek çocuklarıyla ilgili yargılar değişiyor ve iki cins de eşit duruma geliyor olsa da toplum olarak kız çocukları üzerindeki baskıyı ne yazık ki devam ettirmekteyiz. Bu baskıların başında kızın dışarıya göndermemek gelmektedir. Ayrıca kızın olan adamlara toplum içindeki bakış açısını anlatan bir örnek de aşağıda verilmiştir. Kaynak kişinin ifadesine göre oğlu olan adamlar kızın olanların başına şapkalarını koyuyor. Bu noktada kendindeki “erkek babası” durumunu “kız babasına” bulaştırmak inancı görülmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii, şimdi Menteşe’ye kızını salabilir misin? Kız evladını salamazsın ki.”
(Sungur/Fatma Y.)

“Oğlanları olan adamlar şapkalarını, kızın olan adamların kafasına giydirirlermiş. Bak benim oğlum oldu, şapkamı giy de senin de oğlun olsun derlermiş. Kahvede birbirleriyle dalga geçerlermiş. Sanki bir şey mi oluyor? Sağlıklı olsun.”
(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Araştırma alanımızda yalnızca iki mahallede, yukarıda bahsedilen dengelerin günümüzde değiştiğini ifade edilmiş, kızın da oğlanın da ailenin yanında durmadığı belirtilmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden oğlan akşam sabah evine geliyor, ama kız ilin* elinde. Şimdi öyle değil. Kız da ilin elinde, oğlan da elin kızının elinde.”

(Denizova/Hörü K.)

“Şimdiyse bu devirde oğlan da kız da aynı.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

1.5.1.6.4.1. Soyun devamı, evin dumanının tütmesi için oğlan istenir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Nurcan Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Fatma D.; Çamoluk/Adile Y., Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D., Osman D.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Ali D., Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G., Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Ali U., Arife E., Hörü D., Nermin E.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U., Şengül Ç.; Kafaca/Gizem(?); Karacaören/Gülsün A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö., Nilgün K.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö., Mehmet Ö.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S., Sadıke G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B., Sevim S.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi oğlan dumanımızı tütütsün diye istenir teyzesi, hani mesela evimizin dumanını oğlan tütütsün. Kız çıkıp gidiyor ya, evde oğlan kalıyor. Burası kayınpederin evi, mesela biz kaldık. Kapısı açılsın, ışığı yansın amacıyla oğlan istenir.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şimdi önce bir dumanı tütsün, soyu yürüsün, evi şaysız kalmasın diye biyo oğlan istiyor. Oğlan burayı yalnız yürütür, ondan istiyorlar.”

(Avcılar/Fatma K.; Bağıyaka/Fatma T.)

“Oğlan neden olur kızım? Evin direğidir. Şimdi benim çocuklar iki tane: Bu kız bir yakaya gidecek, oğlan kalacak. Oğlan ne olur? Ocağı tütürüyor.”

(Bağıyaka/Kadriye Y.)

“Eski insanlar oğlu olsun ki babasının ocağı tütsün, evinde yaksın, ismimiz tükenmesin diye ister.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Şimdi erkekler hep oğlan olsun der. Oğlan olmadı diye karılarını boşayan var.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Bak iki tane çocuktan sonra babası oğlan istedi, bu oldu geldi.”

(Bozyer/Nurcan Ş.)

“İlla çeşit aranıyor. Bacası tütsün diye, soy ismimiz sürsün gibisine oğlan istenir.”

(Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Songül Ç.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Alı U., Arife E.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Şengül Ç.)

“Oğlan yurdu bekleyecek.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Kimisi oğlan çocuğu olsun diye çok tamah* ediyor.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Oğlan yuvamızı kursun diye istenir. Hani evimiz yıkılmasın diye yaparlar. Eskiden bir tane oğlumuz olsun, dumanımızı tütütsün, evimiz yıkılmasın denirdi.”

(aybükü/Zehra Ö.)

“Oğlan, oğlan başlarına türbe yaptırmış da adamlar ondan çok isterdi.”

(iftlik/Nevin D.)

“Nedense erkekler evvela oğlan olsun der.”

(iftlik/Osman D.)

“Oğlanı çok severler. Adamlar illa oğlan olacak derler.”

(Dağdibi/Humayın K.; Düğerek/Feriye G.; Esençay/Fatma D.; Karamehmet/Nurten Ő.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Oğlan çocuğu ileride ocak, baca tütürür.”

(Dağpınar/Ayten K.; Düğerek/Saniye G.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Meke/Emine G.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sungur/Bakiye Y.)

“Şimdi öyle bir Şey yok. Ocağı tütürecek olan oğlan oluyor anladın mı? Yani sen ölsen gitsen, evde kim kalacak? Oğlan evladı.”

(Derinkuyu/Ali D.)

“Hele bir kızım olsun, oğlum olsun; oğlan kıyında* ok duruyor.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Oğlan sülaleyi getirip götürüyor, ondan oğlan istenir. Soyu devam etsin diye istenir.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Oğlan olursa istediği yere götürür.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Oğlan çocuğu evde ocak yakacak, kucağa yatacak denir.”

(Esençay/Tennur U.)

“Burada ayıran olur, benim eşim illa oğlan istedi, üçüncüde oğlan oldu.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Bak Ali’nin ocağı sönecek. Bir oğlan var, verelim dedik; almadı. Biz ne yapalım?
Ev yapalım evin başına, yok.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Genelde sülale resin, soyu devam etsin diye oğlan çocuğu istenir.”

(Glağzı/Gl F., Gülsevrim A.)

“Bir tane oğlancığım olsaydı da oraya bir ev yapsam, akşam sabah yanımda dursa
olmaz mıydı ya?”

(kizce/Hacer D.)

“Oğlanda ocağı evin içinde kakacak, soyadı yürütecek.”

(kizce/Müzeyyen U.)

“Bayanlardan ziyade babalar daha çok oğlan olsun der. Ama kızlar babaya daha çok
düşkün olur.”

(Kafaca/Gizem(?))

“Denmez mi canım? Kız olsa, biri oğlan olsa denir.”

(Karacaören/Gülsün A.)

“Tabii, ocak tütsün; evim, damım yıkılmasın diye oğlan istenir. Oğlan mecbur
kalacak.”

(Kıran/Nuray U.)

“Sülalenin her şeyini yürütmesi için oğlan daha fazla isterlermiş.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Ocağımız yansın diye oğlan istenir.”

(Kozagaç/Aynur Ö., Nilgün K.)

“Erkek dumanını tütütsün diye, hani oğlan olursa evin kalan dumanını, babasının dumanını tütürür derlerdi. Bizim buralarda pek ayırt etmiyorlar da gene de illa oğlan isteniyor. Eskiden dumanını tütütsün derler.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Yok, erkekler oğlan ister. Adam oğlan istedi. Bir tane oğlan bulduk, oğlan oldu diye bana altın lira ediverdi.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Canım oğlan evde olacak.”

(Meke/Fatma U.)

“Oğlan soy ismini taşıyor, neslini sürdürüyor.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Şimdi genelde babası oğlum olsun diyor. Tabii, oğlan olursa eşi daha çok seviliyor. Neden oğlan isteniyor? Soyadı yürüsün, babasının soyadını taşıyın. Evveli adam karısına, oğlan olmazsa seni eve getirmem demiş; çok büyük yemin etmiş. Allah kimseye büyük keder vermesin. Oğlu olmuş; iki kolu, bir ayağı yok olmuş. Allah evlatlarımızı özürsüz, kusursuz versin.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Cinsiyeti kesilmesin, ünü kesilmesin, daha güzeli lakapları kaybolmasın diye oğlan istenir.”

(Müştabbey/Mehmet Ö.)

“Erkek soyu devam ettirir.”

(Orhaniye/Ayten A., Cemile P., Zerrin A.; Şeyh/Hatice C.)

“Oğlan çocuğu senin soyadını gttryor. Soyadı batmadığı için oğlan azıcık daha makbul görünüyor.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Oğlan merhametsiz oluyor. Kimi de ocağım tütsün diye oğlan istiyor.”

(zlce/Meryem .)

“Kızım bak bu neden istenir biliyor musun? Tamam, hepsi Allah vergisi de oğlan olsa; hasta olsam doktora götürür getirir denir. Ama oğlan hayırlı, oğlan olsa kıyında olur; yine ateşini, şeyini yakar.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Tabii, Şimdi Mentefe’ye kızını salabilir* misin? Oğlanı salsan varabilir, ondan sevilir. Nereye salsan salarsın. Oğlan babanın ocağını yakar, saldığın yere gider.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Biz ikisini eşit istedik ama adamlar genellikle oğlanı çok istiyor. Herhalde erkek olduğundan istiyorlar. Bana göre oğlan hiç yakın değil. Oğlanı ailecek kız alıyor.”

(Şenyayla/Habibe .)

“Oğlanlar genellikle kızlar gibi olmuyor. Oğlanları nereye salsalar gönüllü iş olarak salıyorlar.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Eskiden varmış. Yani nasıl varmış? Benim soyum yürüsün hesabı oğlana daha çok meyil var. Kıza değil de oğlana daha çok meyil var.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Mesela oğlan çocuğunu slalenini sürdürsün diye istersin.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Oğlan dumanımı tütütsün, neslim tükenmesin derler. Oğlan isteyenler ocağım, sonum tükenmesin derdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Mesela benim adam oğlan istedi. Oğlan doğuruyorsun, oğlan doğuruyorsun dedi. Oğlan olursa dana kesiyorum derdi.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Soyadımız yürüsün, ocağımız sönmessin diye oğlan istenir.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“Burada çoğunlukla sülaleyi koysun diye oğlan çocuğu isteniyor. Oğlum oldu mu ah bir tane de kızım olsaydı diyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Oğlan ocak tütürüyor ya, ilk oğlan istenir. [Oğlan] baca tütürüyor; kız gidiyor ya, evler oğlana kalacak. Ah, bunlar hep eski inanç kızım.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Şimdi babalar ekseriyetle oğlan ister. Neden? İsmimiz kaybolmasın, ocağımız tütüsün diye oğlan evladı isteniyordu.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Benim oğlana çok tamahım vardı.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Benim oğlan kardeşim yoktu, ilk çocuk gövdemde kaldı. Oğlan olsun dedim, hepsi oğlan oldu bak, kız yok.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Şimdi oğlan çocuğu evin dumanını tütürsün derler. Oğlanın soyu kesilmiyor.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.6.4.2. Anneye, babaya daha bağılı olduğu ve yardım ettiği için kız istenir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Osman D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karacaören/Dudu A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Fatma K.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Taşlı/Gülten S.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Sevim S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız çocuğu anneye babaya daha düşkün oluyor, anneye babaya daha çok hizmet ediyor. O yüzden mesela kız çocuğu istiyorlar.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Hasta olduğun zaman kız tabii her taraflarını yıkıyor, bakıyor. Oğlan edebiliyor mu? Oğlan etmez, elin kızını nereden edecek?”

(Algı/Gülfide B.)

“Şimdi erkekler hep kızını aşağıda görüyorlar. Kız daha yakın olur, annelerine yardımcı olur diye kadınlar kız ister. Anneye, babaya bakar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kadınlar da kız olsun der.”

(Çiftlik/Osman D.; Düğerek/Feriye G.; Gazeller/Hörü D.; Günlüce/Nurten B.; Kuyucak/Fatma K.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“E kız çocuğu da anneye yakın olur, ondan isterler. İşte öyle gidiyor.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kızını olan zengin olur. Sağlığına, hastalığına kız bakar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kız evladı da anne için çok önemlidir. Erkekler daha ziyade kız da istiyor. Sonra ne yaptık biz? Kocam ölmezden evveli bu çocuklar üst üste oldu. Koca tütüncü, kaynana hasta; onun yemeği, ekmeği ayrı olur. Babalık titiz. Evde ini* var. Sonra bir kız alalım dedi. Kızı aldık. Kız da tamah ediliyor.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ya kızlar daha sevimli olduğu için aranıyordu. Kızlar da hani yarın gelecek zamanda anneye babaya kim bakacak, kim edecek ilgisiyle [istenir].”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kız çocuğu özlemi olan, sülalesinde fazla kız olmayan, kıza düşkün olan kız çocuğu ister.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kız çocukları anneye, babaya daha yakın olur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.; Kötekli/Sadık A.; Orhaniye/Zerrin A.; Yenice/Gül Ö.)

“Kadınlar da yardım etsin diye kız çocuğu ister. Kız çocuğu anneye daha yakın olur.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Kız çocuğu oğlan çocuğundan daha sevimli oluyor.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Kimi erkek kızım olsun ister.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Herhalde kızı daha çok seviyorlar. Kız ele gidiyor ama baksana kız bakıyor.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Bana göre kız çocuğu da çok güzel.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Evet, kızlar aslında daha iyidir.”

(Orta/Fatma T.)

“Çocuğum, kız çocuğu daha güzel, daha hayırlı evlattır.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kız çocuğu isteyen oğlanı sevmiyor. Kız merhametli oluyor.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kızım bak bu neden istenir biliyor musun? Tamam, hepsi Allah vergisi de bir tane kız olsa; çöksem*, altımı üstümü alır.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Şimdi burada ilk çocuk kız olsun istiyorlar.”

(Taşlı/Gülten S.)

“E yarın bir hasta olsan elbette kız evladın bakacak, el bakmayacak ya yavrurum.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Kız evladı da anne, babaya daha çok düşkün olur; daha çok bakar diye düşünülür. İşte hep bunlar isteniyor.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Zamanına göre kız aranıyor. Evveli gençliğimizde kız çocuğu aklımdan geçmezdi. Benim çocuklarım kızdan fazla denirdi. Evlendirdikten sonra oğlanlar anneye fazla düşkün olmuyor. Sözümde benimkiler okudu gitti. Yılda biyo geliyorlar, gelseler de kadınlar burada dirlik vermiyor. Hoş beş edemiyorsun. Ama kız olsa kızınla yaparsın.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Kızı olmayan kız istiyor.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

1.5.1.6.4.3. Kız, gelin gittiği yerin soyunu devam ettirip kendi soyunu devam ettirmediği için istenmez.

(Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çakmak/Fatma D.; Çamoluk/Adile Y.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Leyla D.; Dokuzçam/Fatma C.; Esençay/Tennur U.; İkizce/ Hacer D., Yeşim U.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Ayşe D.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö., Mehmet Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Şenyayla/Hürriyet S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız çıkıp gidiyor ya, evde oğlan kalıyor.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Tabii, kızın olsa şimdi elin olacak, el senin durduğun yerde durur mu?”

(Avcılar/Fatma K.)

“Şimdi benim çocuklar iki tane: Bu kız bir yakaya gidecek, oğlan kalacak. Tabii, kız ele gidiyor, elin [soyadını] alıyor. Kız elin oraya gitti, tamam bitti.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Kız oldu mu hep soy ismi değişiyor ya oğlan oldu mu soy ismi değişmez. Kız gidiyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Bazı kişilerde olurdu, bizim ailede olmadı. Şimdi ben evde üçüncü kızım. Babam çok ayırım yapmış, beni çok dışlamış; anneme bundan ötürü çok baskı yapmış. Bazı ağzı boşlar, karın kız mı oğlan mı doğuruverdi? Ocağın söndü der.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Şimdi benim altı tane kızım oldu yavrum. Benim adama herkes oğlu olmadı, bunların ocağına baykuş tünedi dediler. Ondan kerî*, altı kızdan kerî; iki tane de oğlum oldu, biri öldü yavrum.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kız çocuğu evlenir gider.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Kimisi oğlan olmasın, kız olsun diye tamah ediyor. E ne olacak senin kız başka yere gidecek, soy değişecek. Sonra başka yerde Ahmet, Mehmet doğuracak.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Kızı kaçıyor gidiyor diye sevmezler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Kız çocuğunu eloğlu koyuverirse sana gelir öyle bakabilir. O şekilde istenir.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kız kalkıp gidiyor. Elin oğlunun gönlü olursa alıyor doğrusu.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Kız çocuğu seni oraya buraya götüremez. Kız ne kadar da olsa elin elindedir.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Kız elin çorbasını savuracak derler.”

(Esençay/Tennur U.)

“Şimdi benim kızların hepsi çıktı gitti çocuğum, yalnız kaldım. Hepsi gitti. [Kızın] mezarının nerede olacağı belli olmaz, doğru. Teyzen var orada, eşiyle haberi olursa gelir, olmazsa yok.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kızın mezarının nerede olduğu belli olmaz diyorlar. Babam hep öyle der. Yavrum, kızın nerede olacağı belli olmaz, evi de belli olmaz diye başlardı.”

(İkizce/Yeşim U.)

“Oğlan olmadı mı kız hep ele gidiyor.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kiramettin/Sultan D.; Meke/Fatma U.; Muslihittin/Nurgül U.; Kozağaç/Ayşe D.; Salihpaşalar/Halise O.; Nazik A.)

“Kızın soyadı ayrı sülaleye gittiği için değişiyor. Sanki kız olsa baca tütüyor mu?”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Mesela kız İzmir’e, Aydın’a gitti.”

(Kıran/Nuray U.)

“Kız, el içindir.”

(Meke/Emine G.)

“Kız evleniyor, kızda iki soy isim var: biri kızlık, biri evlenince.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kız lakap taşıyor ki.”

(Müştabbey/Mehmet Ö.)

“Tabii, kız gidiyor, başkasının soyadını taşıyor.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kızı ele veriyorsun, elin oğlu alıp gidiyor. Adın batıyor.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Mesela kızlar ele bakıyor. Kıza gittiği yerde illa bir şey mi olacak, bir şey mi yapacaklar diye düşünüyorlar.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Bu kız çocuğu ele gitmez mi derler. Kızın soyu kesiliyor.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.6.4.4. Her ikisi de istenir; önemli olan hayırlı ve sağlıklı olmasıdır.

(Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü., Sultan Ö.; Çiftlik/Osman D., Umman A.; Dağpınar/Ayten K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Esençay/Ayşe A.; Kafaca/Hülya A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Lütfiye Ç.; Kuyucak/Sadika P.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yeşilyurt/Sergül B.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ben öyle şeyler hiç aramadım, yeter ki eli ayağı düz olsun.”

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.)

“Kızın yeri ayrı, oğlanın yeri ayrı.”

(Algı/Gülfide B.)

“Allah özürsüz versin.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Her ikisi de ihtiyaçtır. Oğlan olsa kızın olmasa ah dersin.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Her ikisi de istenir kızım.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü., Sultan Ö.; Çiftlik/Osman D.; Kıran/Mukaddes E.)

“Böyle bir şey gelir geçer ama eli ayağı düz olsun. Kız olsun, oğlan olsun önemli değil; sağlıklı sıhhatli olsun.”

(Çiftlik/Osman D.)

“Kız oğlan diye ayrılmaz yavrum da illa kız ve oğlan birer tane olacak.”

(Çiftlik/Umman A.)

“O Allahın vereceğin bir şeydir. Yalnız tabii ki hem oğlan hem kız olmasını istersin.”
(Dağpınar/Ayten K.)

“İşte pazarda oğlansız, hamamda kızsız etmesin derler.”
(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kız oğlan ne fark edecek kızım, yerinecek* kadar olmasın; hem kızım hem oğlum olsun diye istenir.”
(Esençay/Ayşe A.)

“Oğlanı olan kız istiyor, kızını olan oğlan istiyor.”
(Kafaca/Hülya A.)

“Bazısı Allah’tan kız ister, tabii oğlan isteyen de var.”
(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Aynen, kız veya oğlan hayırlı olsun.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Hayırlıysa yakar da söndürür de.”
(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Ayrım olmaz.”
(Kuyucak/Sadık P.)

“Yalnız kimisi de ayırmıyor.”
(Müştabey/Huriye Ö.)

“İşte kız, oğlan hayırlı [olsun].”
(Yeşilyurt/Sergül B.)

“İkisinin de yeri ayrıdır.”
(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.7. Aşerme

Aşerme, gebe kadının hamilelik dönemindeki en sıkıntılı süreç olarak adlandırılabilir. Günümüzde daha çok istediği şeyleri yeme duygusu olarak bilinse de aslında tam tersi kadının bir şey yiyememesi durumudur. Örnek²⁷, “Halkımızın ‘aşerme’ durumuyla ilgili adlandırma, anıştırma ve yakıştırmaları da oldukça zengin ve renkli bir tablo çizmektedir. Deyimin aslı aş yerme, bu biçimiyle yiyecek şeylerden tikslenme demektir. Yermek fiilinin ‘beğenmemek’, ‘kötülemek’ anlamını biliyoruz. Deyim giderek anlam değiştirmiş ve yüklü kadının kimi yiyecekleri canı çekmesi, onları tatmaktan kendini alamaması demeye gelmiştir.” ifadesiyle aşermenin ne olduğunu güzel bir dille belirtmiştir. Aşerme sürecinin kolay ya da zor geçmesi kadının isteklerine ve aile yapısına bağlıdır. Bu durumu en güzel “Bazı kişiler yerikliğinde zorluk çeker. Onu yiyecektim, bunu yemeyecektim dediği olur. Bazı aile anlayışlı olur, onun her istediğini karşılayabilir.”(Bayır/Sevim Ç.) ifadesi açıklamaktadır. Kaynak kişilerimizin bir kısmı bu noktada “utanma” duygusundan bahsetmişlerdir ve özellikle aile büyüklerinden veya çevrelerindeki insanlardan çekindiklerini belirtmişlerdir. Çünkü gebeliğin duyurulması gibi aşermenin de paylaşılması gerekli görülen bir şey değildir.²⁸

Açıklayıcı Örnekler

“Utandıklarından canım istedi diye bir insandan bir şey istenmezmiş. Şimdi öyle değil.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Aş yerikliğinde senin zaten her şeyi yiyenin gelmez. Şu yediğimiz mis gibi ekme sana çirkin kokar. Şöyle bir komşuya vardın, ekme ediyor yahut yemek pişiriyor; canın çeker. Çünkü kendininkini yiyemiyorsun, insana komşununki tatlı gelir. İşte bulantı insana bunu yaptırır. Ama sen diyemezsin, diyebilersen iyi olur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

²⁷ Örnek, **a.g.e.**, s. 188.

²⁸ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 203.

“Şimdi aş yediğimden, utancımдан avcuma kıstırır; cebime saklardım da babalığımдан saklı yerdim. Öyle utangaç insandık. Çok arlı insandık. Bunu yiyessim var diyemezsin, mümkün mü? Şimdi sıkıysa bulunmasın değil mi?”

(İkizce/Hacer D.)

“İstediğin olursa onu söyleyemezsin. İstersen ayıp olur.”

(Yenice/Gül Ö.)

Araştırma alanımızda aşermeyle ilgili oldukça fazla bilgiye ulaşılmıştır. Aşeren kadının yediklerine bakılarak cinsiyet tahmini yapılmış, bebeğin güzel olması veya çirkin olmaması için birtakım inançlar ortaya çıkmıştır. Genellikle mevsiminde olmayan şeylerin istenildiği, kadının kendi evinde pişen değil de başkasında pişen yiyeceklerin güzel geldiği belirtilmiştir. Ayrıca eski zamanlarda geçim derdinin olması, yiyecek çeşitliliğinin bugünkü gibi olmaması istenilen yiyeceklerin bulunmasını zorlaştırmıştır. Yöre halkınca, istenen yiyeceklerin bir başkası tarafından bulunup getirilmesi işlenmiş büyük bir sevap ve hayırdır. “Ne canın isterse atla yetiştirmek varmış. Kadın aş yerikliğinde hasta oluyor ya, ona eletersen* istediğini getirirsen Hacıya varmış gelmiş gibi hayrın varmış.”(Karamehmet/Gülsüm Ö.) ifadesi bu durumu net bir şekilde açıklamaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Zaten hamilelikte mevsimi olmayan şeyleri isterir.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Canın ne çekiyorsa, elma yiyessin gelir, yersin.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Canının isteyesinden olur o. Ben hamileyken her yediğim yemekte sabun yiyor gibi olurum. İlla sabun kokulu yiyor gibi olurum.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Canının çektiği bir şeyi bulur, yedirirse o çok sevaptır.”

(Dağpınar/Ayten K.; Meke/Dilber K.)

“Bak şimdi hamile kadın yemediğini bulup yiyemiyor ya, bir verdin mi o hora geçer* derler.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Evveli öncelerden yoktu, ne isteyip nerede bulacaksın?”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Hem aş yeren insana yardımcı olursan cennetlikmişsin.”

(Karamehmet/Nurten Ş.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“İstedini yiyesi gelirmiş.”

(Meke/Emine G.)

“Kimisi aradı da biz öyle bir şey görmedik kızım.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

1.5.1.7.1. Aşermeyle İlgili Adlandırma, Niteleme, Benzetme ve Yakıştırmalar

Menteşe yöresinde kadının canının istediği şeyleri yeme veya bir şey yiyemediği döneme *aş yerme*, *aşerme*, *aş yerikliği*, *yeriklik*, *can çekmesi* adları verilmektedir. Bu dönemde gebe kadının, canı bir şey yemek istemez; midesi bulanır, hasta olur. Canı belli başlı yiyecekleri yemek ister.

Açıklayıcı Örnekler

“Ona aşerme denir.”

(Akyer/Hatice B.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Aş yerikliği deriz. İşte hasta olur, yemek yiyesi gelmez.”

(Akyer/Melek K.)

“Aş yermek denir.”

(Bayır/Suat Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Umman F.;

“Aş yerme derler. Ben İrem’deyken bir tuhaf oldum, hiçbir şey yiyesim gelmedi. Yemek yapmak için tarlaya ot toplamaya geldim. Yanda* roka varmış. O rokadan buldum geldim. O rokayı yiyince böyle gözümün önünden kalkmış gibi şamşavk oluverdi. Üç tane çocuk doğurdum, başıma hiç öyle gelmedi.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Yalnız orada bir komşu vardı, bu evde yediğimi hemen kusardım; o evde yediğim aynı yemeği kusmazdım. Oradan bir buyrum yediysen karnım doyardı. Yeriklik dediğim o.”

(Çiftlik/Gülsüm T.)

“Şimdi kadınlar hamile oldu mu aş yererler. Canları onu bunu ister. Onları alır yedirirler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Yeriklik [denir]. Mesela her bir şeyi canın çekti, farz et canın domates çekti; domatesi yiyessin var, ne yersen ye aklın domateste duruyor.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Aş yermesi diyoruz. Kimi aş yerginciliğinden kusuyor, kimi yemek yemez; yediğini istifra eder. Öyle öyle oluyor işte.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bir şey yiyessin gelmez. Sağda solda bir şey burnuna kokar. O zaman aş yediğini bilirsin.”

(İkizce/Hacer D.)

“Aş yermesinde canının istediğini yemesi gerekiyor. Aş yeren ne istediye o gün yemesi gerekiyor.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Ben aş bile yermedim. Aş yermek var da bizler aş yermek görmedik çocuğum.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Aş yeriyor, aş yerikliği denir kızım. Ama onu bana sorma. Ondan zor ne var? On beş gün başımdaki adama kapıyı bile açtırmadım. O, evin içine girdiği vakit; sen bu odaya girme, öteki odada yat dedim. On beş gün böyle oluyor, ondan sonra birer kırık yemeye başladım.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Yüklü kaldı mı ağzı bozular. Her şeyi canı istemez, yiyemez, içemez. Canı ne isterse getirtir, yer.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Aş yermesi denir. Kimisi kusar, evinde yemek yemez; bulantı yapar, evindeki kokar.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Can çekmesi ya da aş yermesi derler. Aşları sevmemiş anlamına geliyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Aş yererken erik istiyorsan erik bulur gelirler. Karpuz istiyorsan, onu bulur gelirler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Aş yerme denir, aş yerip duruyormuş derler. Şimdi gövdende kalıyor çocuk iki aylık, bir aylık neyse; kışın erik istiyor, karpuz istiyor, salatalık, öyle bir şeyler ister.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Bazısı ekşi yer. İlk çocuğumda devamlı limonla ekmek yedim çünkü başka türlü yiyemedim. Börülceden, ekşilemeden*, başka şeylerden tiksindim. Limonla ayva yedim.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Aş yerme denir. Şimdi çarşıda her şey var, canın ne isterse alabiliyorsun. Tabii, ne istediye veriyoruz. Mesela salatalık yiyelim geldi ama buralarda o salatalıklardan yoktu. Bulamazsan Muğla’larda, nerelerde varsa buldurup geliyorsun.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Evveli evveli yavrum biz ne yiyelim? Bulduğumuzu yedik. Aş ererken bostan istedin, kavun istedin değil mi? Bulur gelirsin. Gittiği yerden bulunur, bulunmazsa öyle kalır. Çocuk oluncaya kadar o aş eriliyor.”

(Yerkesik/Raşide U.)

“Aşerme: Canın istiyor, illa ki ekşiyi veya tatlıyı çok istediği oluyor veya mide bulantıların olduğunda onun iyi geldiğini düşünüyorsun. Bence psikolojik, istediğin zaman iyi geldiğini düşünüyorsun. Ben kızlarda karpuz istemiştim ama kışındı. İstedğim için değil, düşündüğüm için aklıma geldi. Bembeyaz karpuz buldular geldiler, ben kıpkırmızı karpuz istiyorum. Kış günü kıpkırmızı karpuzu nereden bulacaksın?”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Çocuk gövdeme düşmüş, haberim yok. Turşu yiyip duruyorum. Allah kızım, dedi. Bir daha yine kurduk, turşuya doydum.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

1.5.1.7.2. Aşermenin Giderilmemesinin Yarattığı Sıkıntılar

Bazı mahallelerde aşerilen yiyeceğin yenmemesinin bir sıkıntı yaratmayacağı, bebekte bir eksiklik olmayacağı; sadece kadının aklının orada kalacağı belirtilmiştir. Bu durumu “Canın çektiğini yine bulur gelir, yedirirlerdi. Yemezse bir şey olmaz, bundan ötürü çocukta bir eksiklik olmaz. Tabii, hamile olduğunda yedirmek gerekiyor. Eskilerde nerede bulacaksın çocuğum? Şimdi burada olmayanı pazardan getiriyorlar. Hörü Ablanın gelini hamileydi, canı yeşil erik çekmiş. Kışın dondurucudan buldular geldiler.” (Esençay/Ayşe A.) ifadesi örnelemektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Bulup da yiyemezsen o aklından çıkmaz gari.”

(Çakmak/Fatma D.)

“[İstedğini yemezsen] bir şey olmaz ama bulurduk, alırdık, yerdik.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Yemezse bir şey olmaz, ne olacak?”

(Çiftlik/Hasibe D.; Meke/Dilber K.)

“Yerse iyi olur, yemezse aklı orada kalır.”

(Düğerek/Feriye G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Canı istemezse kanı düşer.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Yalnız bak aş yeren kadın ne istiyorsa o bulunur, yedirilirdi.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Aslında bulmak zorunda, insan doğsa gitse aklı onda kalıyor.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Onu canın istiyorsa illa ki bulduracaksın. Aş yerikliği çok kötüdür, canın çok ister.

Yersen daha iyi olur.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Yalnız bu Allah’tandır. Biz her dediğimizi bulup yiyemedik ama benim çocuklarımda bir şey olmadı.”

(Yemişendere/Halise G.)

“İstedğini yemek için almak mecburiyetindesin. Bir şey olmaz da illa yiyeyim diye kafan ona takılır.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

Yöre halkının çoğunluğunun ifadesine baktığımızda aşerilen yiyeceğin bulunamaması ve kadına yedirilememesi durumunda bebekte bir eksiklik veya sakatlık olacağı inancı vardır. Bu eksiklikler genellikle bebeğin kulağı, kolu, ayağı, eli veya vücudunun herhangi bir bölümüdür. Aşeren kadının canı ne istiyorsa en kısa

sürede bulunup yedirilmelidir. Bu konuyla ilgili kaynak kişilerimizin örnekleri aşağıda verilmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“İnancımıza göre aş yediğini yemezse çocuğun bir yeri eksik olur derler.”

(Akçaova/Humayın T.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Hacırustem/Bakiye K.; İkizce/Müzeyyen U.; Kozağaç/Aynur Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“Şimdi o zamanlarda aş yererken istediğini yemezsen çocuğun bir yakası* eksik olur denirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Çocuğun bir tarafı eksik olur diye umduğum budur diyip avcunu yalayacakmışsın.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Eğer istediğini bulamazsa çocuğun bir yerinde engel olur derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“O canının istediğini başındaki adam nerede olsa illa bulacak. Hamile kadının yediğinden değildir o, canı çekiyor. Adam onu bulmak mecburiyetindedir. Yemezse kulağı eksik olurmuş.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“İstediyini bulamazsan çocuğun eli ayağı düzgün olmaz. Eskiden kocakarı lafları böyleydi.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Gördüğünü yiyeceksin, istediğini yemezse sakat olur. [Gittiği yerdeki kişi] vermezse günah, çocuk sakat olur derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Yemezse ne olur, hasta olur. Devamlı çıkarır, zayıf olur. Ama evveli dağa giderlermiş, aş yerikliğini bilen yokmuş.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Aş yerikliğinde, düşünde uyurken bir şeyler gösterirler. Onu bulamazsan eksik olur derler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Bulamadığının sakıncası olmaz da çocuk zayıf olur derler, kendin zayıflarsın.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Aş yediğin zaman ne istersen onu vereceksin. Vermezsen, yedirmezsene eksik olur derler. Onu duydum. Bir lokma olsa tadacaksın.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“İlla yiyesin geldiği şeyi bulurduk. Yoksa bir yeri eksik olur derler. Mesela orada ekmek etsen, o ekmeği canın çekti mi alırdık.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Canın bir şeyler ister, ondan sonra gece gündüz rüyalarına girer. Canın bir şey istemiştir, bulamamışsındır; rüyalarına girer. Onu illa bulursun, [yoksa] çocuğun bir yanı eksik olur derler.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Eskiden yemezse yarım olurmuş derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Şu bizim komşu var, onun Milas’tan bir arkadaşı varmış; buraya gelmişler. Kızı 74-75-76’larda Almanya’daymış. Domatesin yoluna deli olmuş. Patlıcanla domatese deli olmuş, yiyememiş. Patlıcanı rüyasında çiğ bile yemiş. Göstermek gibi olmasın, çocuğun bir tarafı komple ufaktı dedi.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Çocuğun bir yerlerine aynısı çıkar diye illa onu bulup yediriyorlar. Tabii, amcamın kızının oğlu vardı, canı kestane istemiş yiyememiş de burasında kestane şekli çıkmış.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Şimdi bak, evveli birisi nar istemiş. Kocasına, bana nar alıver demiş. Kocasını orali olmamış. Komşusunun narı avluya inip duruyor. Dayanamamış, çok çekinmiş. Mıhla delmiş, suyunu sormuş*. Şimdi zaman gelmiş, çocuk büyümüş, kocaman olmuş. Eskiden testici gelirmiş, çocuk hep mıhla testileri delermiş. Bugün yarım böyleymiş. Adam, babası kim demiş, gösterivermişler. Adam anlatmış, ya bu oğlan seninmiş; kaçyon* testi satmaya geldiysem hep mıhla deldi, bir tane testi satılmadı demiş. Adam düşünmüş, karısına gelmiş. Her yakaya başvurduğum, mıhla deldiği testinin cevabını bulamadım demiş. Bu kabahat sende mi bende mi demiş. Kadın düşünmüş, aklına gelmiş. Ben yeriklikteyken sana nar alıver demiştim. Almadın, canım çok çekti; komşunun narını mıhla deldim de sordum demiş. Adam, gördün mü yaptığın işi demiş. Bu çocuk yarım cehennemlik demiş. Çocuk dinlemiş, babasından af dilemiş. Bundan sonra asla etmem baba demiş. Ama kadın çok çekmiş.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Bulabilirsen ye, bulamazsan yenmez ama atalardan kalma bir laf var: Eğer aş yerdiğinde canının istediğini yemezsen bir yeri eksik olur derler. İlla ki aş yerdiğinde onu buluverecekmişsin, yiyecekmişsin.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Bazısı ekşi elma ister, onu yemezsen çocuğun eksik olacağını düşünüyorsun. Onu yemek zorunda olduğunu hissediyorsun. Nerede olursa olsun onu bulup yediriyorsun.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Aş yerikliğinde olur. İstediginde onu yiyemediğinde, bulamadın mı çocuğun bir yakası özürlü olur.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“İstedigini yiyemezse çocuk eksik olur kızım. Bizim köyde Antepli bir gelin vardı, komşumuzdu. Onların orada küllü könbe derler. Şimdi, anneannemden istemiş. O ne kızım, ben bilmem demiş. Ama kocan biliyorsa gösteriversin, ben yapayım demiş. Adam da göstermemiş. Çocuk doğdu, göstermek gibi olmasın ayağının buradan ötesi yoktu.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Burada kadının biri aş yerken canı kestane istemiş; ona bulunmamış, ondan çocuğun ağzı açık, yılık* oldu.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Yemedin mi çocuk sakat, eksik olur derlerdi. Onu buldururduk. Hatta bir tanesi bulamadı, çocuğun parmakları yoktu. Muhakkak yemesi lazımdır.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Eskiden bulunmazdı. Diyelim ki kavun, meyve ister; bulunmazsa bir yerleri eksik olur derler ama ben ona inanmıyorum. Yemek birine kokarsa memesi ağrır veya çocuk eksik olur derler.”

(Orta/Fatma T.)

“İstedigini yemezse çocuğun bir yanı eksik olur derler. Bulup da yiyemeyenler olurdu. Evvelkilerin eksikliği çok olurdu.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“[Sakıncası] olmaz mı? Zayıflar. Zayıf düşer; çocuk da kendisi de zayıf düşer.”

(Salihpaşalar/Nazik A.; Sungur/Bakiye Y.; Yenice/Gül Ö.)

“İstedigini yemezse çocukta bir belirti oluyor, onu illa bulacak. Bizim köyde bir tane olmuş, çocuğun içi böyle oyuktu.”

(Şeyh/Birgül İ.)

“Özürlü olur, bir şey olur diye [istedigini] yemek zorunda kalırlar.”

(Taşlı/Gülten S.)

“İstedğini bulamazsa çocuk üzgün olur.”

(Yaraş/Durkadın T., Fatma A.)

“Yerginlikte yiyemediği bir şey varsa o çocukta mutlaka bir şey oluyor. Ayağında, elinde, gözünde, bir tarafında eksiklik olur. Bulup yemesi lazımdır.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bir yanı eksik olur hesabı, umduğum budur hesabıyla sağ avcunu yalasin denirdi. Bilhassa bulamazsan mecburdur.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“İstedğini yiyemezse kulağı eksik olur derler. Bir yakası eksik olur, dudağı yarık olur derler. Bigırık* bile olsa verin, yerine gelir derler.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“[Yiyemezsen] sakat olur derler.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

“Hayır, istediğin şeyi yemek zorundasın. Yemezsen çocuğun bir yakası mutlaka eksik oluyor. Dayımın hanımı vardı, evveli fıstık yiyesi gelmiş. Utanmak vardı. Fıstık yiyesi gelmiş, söyleyememiş. Şimdi kulağının orasında yen gibi bir şey vardır, aynı fıstık gibidir. Hiç söylememiş, onu söylemek zorundaymış.”

(Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Ben sana Canfedan yengeyi anlatıvereyim. Kulağının yarısı [kıkırdak kısmını gösteriyor] yok. Senin kulağın neden böyle dedim. Hani kabuklu fıstıklar var ya, annemin canı fıstık istemiş de bulamamış dedi. Evet, çok istediğin bir şeyi yiyemezsen bir yeri eksik olur diyorlar.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Yiyemezsen sakıncası olur derler.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“İsteddiğini bulamazsan çocuk küçük olur.”

(Zeytin/Humayın K.)

1.5.1.7.3. Aşermeyi Gidermek İçin Yapılan Uygulamalar

1.5.1.7.3.1. Avuç içi veya toprak yalanır, göğse sürülür.

(Avcılar/Fatma K.; Çamoluk/Zahide P.; Gülağzı/Gül F.; Karamehmet/
Nurten Ş.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Özlem K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evvel çekse de bak sağ avcunun içini böyle yala derlerdi. Eskiden yok, nereden alacaksın? Çocuğun bir tarafı eksik olur diye umduğum budur diyip avcunu yalayacakmışsın.”

(Avcılar/Fatma K.)

“İsteddiğini yiyemiyorsun, alamıyorsun ya avcunu yala derler.”

(Çamoluk/Zahide P.)

“Bir de isteği yerine gelsin, göğsü şişmesin diye avcunun içini yala, göğsüne sür derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Bulamazsan avcunu yala, toprak yala derler.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“[İsteddiğini] illa yemen lazımdır. Şimdi mangal falan yaksalar, çok koksa elinizi yalayın derler. Göğüs damarların çekiyormuş, ağrı oluyormuş.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Bir şey koktu mu kayınvalidem göğsün ağır olmasın diye elini yala, göğsüne sür dedi.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Bulamazsa ummasın diye avcunu yalar, göğsünün üstüne basar. Bazıları toprak da yalar.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.5.1.7.3.2. Köpek tasından su içirilir, içine elma batırılıp yedirilir.

(Akçaova/Humayın T.; Çiftlik/Gülsüm T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çok aş yerene eski insanlar köpeğin tasından su içirirlermiş. Habersiz yapılıyor.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Canının istediğini ye derlerdi. Hamile kaldım ne yiyorum ne içiyorum. Ne canı istedi, onu buluverir gelirler. Ben zaten ufaktım. Annemgile komşular demiş ki: Köpek yalağını yıka da elmayı batır. Yedirirsen o hastalığı, pisliği götürürmüş. Yedirmiyor ya bu pis hastalık. Ben öyle yerinden hazzı bilmedim yavrum. Bana öyle etmişler. Canım çekiyor diye umut etmedim.”

(Çiftlik/Gülsüm T.)

1.5.1.7.4. Aşermeye İlgili İnançlar

1.5.1.7.4.1. Aşeren kadının yediklerine göre cinsiyet tahmini yapılır.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ö.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Gülağzı/Gül F.; Hacırustem/Bakiye K.; İkizce/Müzeyyen U.; Kıran/Mukaddes E.; Kötekli/Sadika A.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Aysel K.; Yaraş/Fatma A.; Yeşilyurt/Ferîştah K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ekşi yiyen oğlan, tatlı yiyen kız olur derler.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Bağyaka/Fatma T.)

“Ekşi yenirse kız, acı ve bal yenirse oğlan denilirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Biz eskiden aş yerikliğin çok oldu mu oğlan derdik.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Valla ben kendimce hep ekşi yedim, oğlum olur diye düşündüm. Tatlı yersem kızım olur falan dedim. İkisi de aynı oldu.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Canı ekşi isterse kız derler. Oğlan et, ot bir şeyler ister.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Tatlı, bal yersen kız; ekşi yersen oğlan olur derlerdi.”

(Doğan/İnci Y.; Kıran/Mukaddes E.)

“İşte limon severse oğlan olurmuş, tatlı severse kız olurmuş. Meyveye çok düşkün olursa kız olurmuş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Aş yermeye normal aş yererken ekşi yersen kız olur diye bilgimiz var.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Acı yedin mi kız derlerdi. Ye acıyı, tatlıyı; doğur Ayşe’yi. Ekşi yedin mi oğlan olacak denirdi.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Valla ara yerin lafı; ye ekşiyi, çıkar Ayşe’yi derler mesela. Ye tatlıyı çıkar Hakkı’yı da derler ama var mı yok mu orasını bilmiyorum.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Aş yermesinde oğlan et yedirir, kız ekşi yedirir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“İlk kız doğurdum, serin domates yedim; kese yoğurdunu soğuk suyla ezdim, içtim. Oğlan doğurdum sonra, dört ay kıpradığım yerde bal yedim. Kız ekşi, limon, erik, koruk yedirir.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Kız olursa hep ekşi ister: erik, çağla gibi. Erkekse de bal, et, tatlı ister. Yani her şeyden erebilir.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Ben Emrah'ta çok aş yeriği çektim, eriği çok yedim. Muammer'de ayva yedim.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

1.5.1.7.4.2. Aşeren kadının istediğinin bulunması ve güzele bakması hem bebeğin hem annenin olumlu yönde gelişimini sağlar.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Meke/Emine G.; Kıran/Mukaddes E.; Muratlar/Nezife İ.; Şenyayla/Habibe Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela kim güzelse ona bakılırdı.”

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Muratlar/Nezife İ.)

“İstedini bulursa çocuk daha güzel, zekâlı, akıllı, özürsüz olur.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Evet, canının istediğini alır, bulur, yersen; canlı olursun, kuvvetli olursun derler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Yerikliğinde bir, iki ay içinde kime bakarsan çocuk ona benzermiş.”

(Meke/Emine G.)

“İstedin yemek olursa canlanırsın.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Yerikliyken, aş yererken güzele bakarsan güzel olur; kime bakarsan ona benzer deniyordu. Hamile oldun mu kırk günlükken kime bakarsan ona benzer derler.”
(Şenyayla/Habibe Ç.)

1.5.1.7.4.3. Aşeren kadının yapmaması gerekenler vardır.

(Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Kuzluk/Humayın Ö.; Yerkesik/Raşıde U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Aş yererken ciğer yersen bir tarafın muhakkak ciğer beni olurmuş. Aş yererken filancaya bahane bulma, çocuğun öyle olur denir. Sakata bakma çocuğun öyle olmasın derlerdi.

(Bayır/Suat Ç.)

“Aş yererken çirkine bakma, güzele bak derler.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Aş yererken ciğer ellediğinde nerene dokunursan ciğer beni olur.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Aş ererken elini ciğere değdirirsen, böyle edersen [dokunuyor] orada kapkara ciğer beni olur. Aş ererken her şeye bahane bulunmaz.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

1.5.1.8. Gebe Kadının Kaçınmaları

Kadın, gebe kaldığını öğrendikten ve bunu paylaştıktan sonra doğuma kadar dikkat etmesi gereken süreci başlamaktadır. Özellikle bebeğin oluştuğu ilk üç veya dört ay oldukça önemlidir. Çünkü bu süreçte kadının baktığı, yediği, dokunduğu herhangi bir şeyin bebekte olacağı inancı bulunmaktadır.²⁹ Yaygın bir inanç da çocuğun ana karnında ilk oynadığı sırada, annenin baktığı, gördüğü, yediği

²⁹ Büyükokutan, a.g.t., s. 218.

nesnelerin etkileyici gücünün çok daha yoğun ve belirleyici olmasıdır. Çünkü çocuğun oluşumu, o andan başlamış sayılmaktadır.³⁰ Bundan dolayı annenin korkuları artmakta ve birtakım önlemler almasına, bir şeylerden kaçmasına neden olmaktadır.

Araştırma alanımızda bahsedilen kaçınımlar oldukça fazladır. Günümüzde de bu kaçınımlar geçerliliğini hâlâ korumaktadır. Sadece kaynak kişilerimizden bazıları bu konu hakkında bir kaçınma olmadığını belirtmiştir. Böyle bir cevap vermelerinin nedeni olarak kendi başlarına gelmediği için bilmemeleri düşünülebilir. Çünkü bu kaçınımların inanmayla da ilgili olacağı apaçık ortadadır. İnsanlar başına gelene inanır, gelmeyene inanmaz.

Açıklayıcı Örnekler

“O zamanlarda pek sakat işi olmazdı.”

(Esençay/Ayşe A.; Esençay/Fatma D.)

“Yok, evveli işin içinde öyle sağlık mağlık olmazdı.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Önceden biz bilmiyorduk kızım. Şimdi iki, üç aylık oldu mu bakıyorlar; onu almak zorunda kalıyorlar.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

Burada değinmemiz gereken bir nokta vardır; o da bebeğin sakat doğmaması için insanların Allah'tan özürsüz çocuk istemeleri, sağlıklı olması için dua etmeleridir.

Açıklayıcı Örnekler

“Allah'ım özürsüz, hatasız, kazasız versin denirdi. Eli ayağı düz olsun, sağlıklı olsun denirdi.”

(Esençay/Fatma D.)

³⁰ Örnek, **a.g.e.**, s. 192-193.

“Sakat olmasın diye Allah’a dua edersin.”

(Esençay/Tennur U.)

“Ama güzele ama çirkine bir şey diyemeyiz.”

(Kuyucak/Fatma K.)

1.5.1.8.1. Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler

Bu bölümde gebe kadının gebeliği süresinde yememesi, bakmaması ve dokunmaması gereken nesnelere belirttik. Mahallelerde verilen örneklerden sadece bir tanesinde farklı bir durumla karşılaşmıştır. Onda da kadının canı istediğinde istediğini yerse bir zarar gelmeyeceği, canı istemezse bir sıkıntı olacağı görüşüdür.

Açıklayıcı Örnek

“Hamileyken canı isterse bir şey olmuyormuş, canı istemezken yerse oluyormuş. Bizim gelin de balık yedi, tavşan eti yedi, tavuk yeme dediler. Ben ye kızım dedim.”

(Denizova/Hörü K.)

1.5.1.8.1.1. Ciğer ellemez, yemez; yerse bebekte leke, ciğer beni olur.

(Akçaova/Ayşe B., Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Elif B., Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ö.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Gülây K., Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevîm A.; İkizce/Hacer D., Şengül Ç., Yeşim U.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Gülizar P.; Kıran/Sevim Y.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kozağaç/Nilgün K.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Humayın Ö.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Raşıde U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Özlem K., Selemiye T., Sergül B.; Zeytin/Ferîştah U., Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle çocuğun kulağını kıpkırmızı ciğer beni etmiş.”

(Akçaova/Ayşe B.)

“Ciğer beni ederler. Ben denedim. Oğlanda ciğer yeme, çocuğun yüzü şöyle böyle olur dediler. Görünmeyecek bir yerimi böyle elledim. Şimdi Mehmet’in orasında bir morluk vardır.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Gebe kadına çocuğunda ben olur diye ciğer dokundurmazlar. Ciğer ellersen ben olur.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sultan Ö.; Camikebir/Gülzade B.; Göktepe/Gülay K.; Gülağzı/Gülsevim A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Salihpaşalar/Halise O.)

“Ciğer yersen ben olur.”

(Algı/Elif B.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Suat Ç.; Denizova/Süheyla K.; Kıran/Sevim Y.)

“Evveli annem ben karnındayken ciğer yemiş, ayağını kaşımış. Bende vardı, hem de burada ayağımda. Tabii, aslı var.”

(Algı/Gülfide B.)

“Bir de keçilerin, malların ciğerlerinden kendi doğramayacak. Ciğer beni olur derler.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Hamileyken ciğer doğradığında karnını oynama derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuklarımin bir tanesinde et yiyesim geldi, beyim bir oğlak kesiverdi. Hiç unutmam ciğeri pişirirken elbisemin üstünden buramı kaşdım ama bilerek değil. Sonra çocuk dünyaya geldiğinde bu şekilde lekeyle doğdu.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Karaciğer yer de bir yerine dokunursa işte oraya ben olur derler.”

(Denizova/Hörü K.; Esençay/ Fatma D.; Esençay/Tennur U.; Kiramettin/Zehra A.; Köteklî/Sadîka A.; Orhaniye/Ayten A.)

“Nasıldı biliyor musun? Öteberiyi elleme, elledin mi çocuk lekeli olur. Ciğer şey ettin mi benli olur derlerdi. Sözüm farkına varmazsın ellermişsin, böyle çocukta ben olurmuş.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Elini ciğer kanına bulaştırırsan ya da bir yanına dokunursan, ciğer beni olur.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Ciğer elleme, çocukta leke yapar derler.”

(Göktepe/Nafîle K.; Orhaniye/Zerrin A.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Özlem K.)

“Ciğer yeme derler, ciğeri hiç yedirmezler.”

(Gülağzı/Gül F.; İkizce/Yeşim U.)

“Ciğer yenir çocuğum, doğrarken ellemeyeceksin.”

(İkizce/Hacer D.)

“Ciğer yedikten sonra karnına dokunma, et beni olur diyorlarmış.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Ekşi yersen, ciğer yersen bir yanını elleme, ciğer beni olur derler.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Mesela ciğer de elledi diye ben oluyor ama o inanca bağlıdır.”

(Karşiyaka/Gülizar P.)

“Çocuk ilk kıpramaya başladığında ciğer ellediysen es kaza bir yerine değersen ciğer beni olur. Denedim, dokunduğum gibi aynısı oğlumun dizinde de kahverengi izi çıktı.”

(Kozagaç/Nilgün K.)

“Şimdi aş yererken ciğeri eller de nerene dokunduysan orası ciğer beni olur bak.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Ciğere dokunma ben olur derlerdi. Onun aslı oluyor bak, kiminin yüzünde gözünde oluyor. Hamile kadın yergin* olduğunda ciğer yerken neresini ellerse orada olurmuş derlerdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Ciğere hiç dokunmuyor, yemiyor. O oluyor.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Evet, hamile kadın ciğer yemeyecekmiş. Yerse bile başkası pişirecek, ellemeyecekmiş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bir de hamileyken hani ciğer [yeme denir].”

(Taşlı/Gülten S.)

“Aş ererken elini ciğere değdirir de böyle edersen [dokunuyor], orada kapkara ben olur. Ciğer beni olur.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Ciğer yemezsin; ciğeri oynamazsın.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Bizde de İbrahim’de kaşınmış, böyle edivermiş. Poposunun üstünde ciğer beni vardır. Görünmeyecek yerde yine bereket versin, bazısının yüzünde ciğer beni oluyor ya.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Mal kestikleri zaman, karaciğerine dokundukları zaman ben yapar.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“İlk hamile kaldığı zaman aş maş yererken, [ciğer] doğrarken dikkat edeceksin. Bir yerine bulaştırmayacaksın. Benim adamın [ciğer beni] vardı. Kayınvalide doğrarken parmağıyla kulağının arkasına öyle edivermiş, kulağının arkası parmak gibi ciğer benidir. Kömür gibiydi.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Gebeyken ciğer yedirmezler, çocuğun yüzü ciğer beni gibi olur.”

(Zeytin/Feriştah U.)

“Kadınım, ciğer yemezler.”

(Zeytin/Humayın K.)

1.5.1.8.1.2. Tavşan eti yenmez, tavşana bakılmaz, tavşan kucaklanmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Gülizar P.; Kıran/Sevim Y.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Fatma U.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/İlkay Ş., Raşide U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Özlem K, Selemiye T.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tavşan eti yedirmezlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.; Orhaniye/Ayten A.; Bağyaka/Kadriye Y.)

“Valla hamileyken tavşan eti yedirmezlerdi. Tavşanın dudağı gibi yarık olur diye yedirmezlerdi. Tavşan eti yedirmezler.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Tavşana bakma damağı yarık olur denirdi. Onun aslı olmaz mı canım? Evveli doktorda diktirirlerdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Tavşan eti yeme çocuğun tavşan kulaklı, tavşan gibi gözleri açık olur derler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Tavşan eti yemezler, dudağı yarık olur.”

(Balıbey/Meryem D.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Kafaca/Gülayşe A.; Orhaniye/Cemile P.; Özlüce/Meryem Ç.; Yeniköy(Yerkesik)/ Feriştah U.; Yerkesik/Raşıde U.; Yeşilyurt/Özlem K.)

“Tavşan eti yeme, çocuğun dudağı çatlak olur derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Bir de tavşan eti yersen; ağzı ayırık tavşana benzer, ağzı yarık olur derler.”

(Bayır/Sultan Ö.; Göktepe/Nafile K.; Kıran/Sevim Y.; Muslihittin/Nurgül U.)

“Tavşan eti yenmez, çocuğun damağı yarık olur derler.”

(Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.)

“Tavşan eti yeme, tavşan dişli veya dudaklı olur derlerdi.”

(Doğan/İnci Y.)

“Tavşan eti yersen şaşılı olur, dişleri yamuk biter derlerdi.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Tavşan yeme, çocuğun çok zıplar derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Tavşan eti yenmez derlerdi. Tavşan gibi olur.”

(Gülağzı/Gülsevrim A.; Muslihittin/Arife Y.)

“Koca kulaklı olur. Tavşan gibi hıççıklı [dudak-burun oynatan] olur diye tavşan eti yemezler.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Dudağı yarık olmasın diye hamileyken tavşan yemez.”

(Karşiyaka/Gülizar P.)

“Şimdi bizim köylerde ormanların içinde tavşan olur. Çocuğun dudağı yarık olur diye tavşanın etini hamile kadınlara yedirmezler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Dudağı yirik* olur diye tavşan eti yenmezdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Gözleri kocaman olur diye tavşan yedirmezler ama ben yedim bir şey olmadı.”

(Meke/Fatma U.)

“Tavşan yersen tavşanın burnu çatal ya çatal burunlu veya tavşan dişli olur derler.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Tavşan kucaklamazlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Tavşan eti yersen çocuğun gözü açık olur derler.”

(Sungur/Bakiye Y., Sungur/Fatma Y.)

“Tavşan etini yersen dudağı yarık olur denir. Bazen oluyor ama ben yedim hiç yarık olmadı.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Valla evveli burada tavşan yemişler de dudağı yarıktı, böyle dikip birleştirdiler.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bak teyzemin ağızı sakattı, tavanı komple yarıktı. Evvelki zamanlarda para, pul yok; ameliyat olmamış, hâlâ daha suyu zor içer. Orada amcamın kızı var, onun çocuğu da böyle dünyaya geldi. Onun ağızı da yarıktı. Evet, [tavşan eti] yemiş. Dudak ve tavan böyle yarıktı. Düzelmedi tabii, şimdiki zamanlarda böyle estetik falan olabilir ama başka dertler var.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Tavşan yeme, tavşan yersen dudağı açık olur derler. Evet, öyle deyimler vardı kızım.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Bir de yüklü kadınlar tavşana bakmazlar. Kulakları, burnu, dudağı tavşan gibi olur derlerdi.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Çocuk sakat olmasın, damağı yarık olmasın diye tavşan eti yemezler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.8.1.3. Balık yenmez, yenirse balık ağızlı olur.

(Bayır/Sevim Ç.; Denizova/Süheyla K.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Balık yeme, balık ağızlı olur derler.”

(Bayır/Sevim Ç.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.)

“Balık yeme, çocuğun dilsiz olur.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Balık yenmez.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“Balık yeme cansız olur.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

1.5.1.8.1.4. Sakata bakılmaz, gülünmez, ayıplanmaz, bahane bulunmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Suat Ç.; Doğan/Ummuhan A.; Göktepe/Nafile K.; Kuyucak/Sadika P.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö., Zuhul G.; Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir sakat görsek gülmezdik, ayıplamazdık.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Sakatlara bakma denirdi. Bahane bulma derlerdi.”

(Algı/Gülfide B.; Doğan/Ummuhan A.; Göktepe/Nafile K.; Muratlar/Ayten Y.; Yeniköy/Ayşe S.)

“Aş yererken birisine mahana* bulma, çocuğun öyle olur denir. Sakata bakma, çocuğun öyle olmasın denirdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Filancanın burnu böyle, gözü şöyle demeye hakkımız yok; onu Allah yarattı.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Bir de karşında sakat birini gördün mü ona ay sakatmış diye bahane olarak konuşmayacaksın, üzülmeye söyleyeceksin. Ona bahane buldun mu veyahut güldün mü eğlendin mi sana da gelebilirmiş.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

“Hani bahane bulma derler. Mesela özürlü bir çocuk var benim komşum, evvelki yaşlılarımız bahane bulma başına gelir derler.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Mesela sen mana* buldun, başına geldi. Neden biliyor musun? Allahın işine karışmış oluyorlar. Aslında kınamayacaksın.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Mana bulmazsın, mana bulursan belki öyle olur. Dalga geçilmez.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Başkasının zayıf tarafıyla dalga geçmezsin. Hani alay etmeyeceksin ki çocuğunda da o kusur, özür olmasın; sakat kalmasın.”

(Yenice/Zuhal G.)

1.5.1.8.1.5. İşkembe ve karın ellenmez; kelle yenmez.

(Balıbey/Meryem D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Nuray U.; Meke/Emine G.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Halise O.; Yerkesik/İlkay Ş., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sümüklü olur diye kelle yedirmezler. İşkembe, karın elletmezler; boklu olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Kelle yedin mi sümüklü olur derler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Nuray U.; Meke/Emine G.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Bulantı olduğu zamandan çocuk canlanana kadar kelle yiyemezlerdi. Çocuk sümüklü olur derlerdi, ondan yerikliğinde tercih etmezlerdi.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kelle yemeyin kıllı olur, sümüklü olur derler.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Çocuk sümüklü olur diye oğlak, dana kafası yedirmezlerdi.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

1.5.1.8.1.6. Araba (zenci), esmere, huysuza, çirkine, sevmediği kişiye ve ölüye bakmaz; yaramaz çocuklara laf etmez.

(Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Dağpınar/Ayten K.; Esençay/Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Karşiyaka/Gülizar P.; Kozağaç/Ayşe D.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Fatma U., Melek K.; Muratlar/Nezife İ.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Sadike G.; Yeşilyurt/ Sergül B.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çirkin, arap* gibi birisine baktın mı arap gibi çocuğun olur, karnını öteye dönderler. Bir ölen oldu mu ölü benizli olur diye bakma derler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Diyelim ki karşıda bir tane huysuz insan varsa ona bakma, gülme denir. Ona bakma, onun yanına gitme, onu ayıplama, ona gülme derlerdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Sevmediğin kişilere bakma, ona benzer derler. Bazı kişiler çok esmer olur ya esmerlere bakma, çocuğun öyle olur derler. Bir insan özürdür, kekemedir, bakarsan çocuğun ona benzer denir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Güzele bak, bahane bulma derlerdi.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Çirkinlere varmaz, çirkin insana bakmaz. Çirkin huylu olmasın diye huyu çirkin olana bakmaz.”

(Bozyer/Dudu O.; Karşiyaka/Gülizar P.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Şimdi şöyle bir şey var: Hamile kaldın, yerikliğindeyken sen beni sevmiyorsun ya, çocuk sevmediğin kişiye benziyor.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Evde ailenin içinde dedesi olsun, babası olsun, huysuz olan insan olursa sakın ona çekmesin derler.”

(Esençay/Tennur U.)

“Eğer ölüye bakarsan ölü benzi gibi sarı, soluk olur derlerdi.”

(Fadıl/Mükerrem A.; Kozağaç/Ayşe D. Meke/Fatma U., Melek K.; Salihpaşalar/Halise O.; Muratlar/Nezife İ.)

“Çirkine bakma, çirkin olur diye söylemler olurdu. Hele hele arap olur diye araba hiç baktırmazlardı. Bizim köyde araplar vardı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Ölüye bakma; sarı, soluk benizli olur derler. Bir de çok yaramaz çocuklara laf etme, bahane bulma; çocuğun aynısı olur derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Aş yererken bazı sevmediği insanlara ve hamileyken ölünün yanında ölüye bakmazlar.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Karnında çocuk varsa, mesela ölüm olduysa sakın ölüye bakma; çocuğun yüzü ölü yüzü olur derlerdi. Bir kötü hastalıkta, herhangi bir şeyde önceden onlara bakma derlermiş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Ölüye bakarsan çocuk ölü benizli olurmuş derler. Çünkü evvel ben kıza hamileyken Nuriye'nin babası öldü. Ben oraya vardım, hamileyim ya doğurup giderim. Bana sen bakma, çocuğun sonra ölü benizli olur dediler.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Çocuk arap olur diye araplara bakma denir.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Ya şimdi şöyle derler: Diyelim ki benim oğlan kardeşim huysuz. Diyelim dayısına çekmesin.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Başındakiler büyük söz söyleme derler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“Kendine bakmayıvereyim dersin.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.8.1.7. Deveye, kediye, köpeğe, maymuna bakılmaz.

(Balıbey/Meryem D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Kafaca/Gülayşe A.; Kozagaç/
Nursel Ö.; Orhaniye/Zerrin A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Deveye bakma, dudağı sarkık olur. Köpeğe bakma, köpek gibi olur derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Kediye, köpeğe bakılmazdı. Şimdi kızım kedi ve köpek pis ya, o tarafa bakılmazdı.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Hamileyken çocuk ilk gövdeye düştü mü ister kedi, ister köpek olsun, neye bakarsan bak aynı fotoğrafını alır. Ondan sakınacaksın. Taşkesiği’nden bir kadın varmış, aş yerikliği varmış. İzmir’de fuara gitmiş, maymuna bakmış. Çocuk dünyaya geldiğinde her yanı maymuna dönmesin mi? Yaşadı derler dururlar.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Bizim zamanımızda deveye bakma çocuğun tüylü olur derler.”

(Kozagaç/Nursel Ö.)

“Bir de bana maymuna bakma dediler. Hani hamileyken kıllı olurmuş. Bir kere sirk geldi de beni yollamadılar.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

1.5.1.8.1.8. Ekşi, acı, tatlı, tuzlu, yumurta, turşu, üzüm, nar yemez.

(Bayır/Sultan Ü.; Gülağzı/Gülsevım A.; Kozagaç/Ayşe D., Lütfiye Ç.; Kuyucak/Fatma K.; Taşlı/Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Raşıde U., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hamile kadınlar tuzlu, acı macı, ekşi, turşu yemeyecek. Üzüm yeme, çocuğun cırtlak olur derler. Üzüm yumuşak ya, üzüm yeme derler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Lafım çok ya eskiden yumurta yenmez. Tatlı yersen çocuk aksi olur, acı olur derlerdi.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Hamileliğinde aş yererken üzüm aldı mı asmayı kurutur. Bizim orada kurur derler.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Ben aşeriyormuşum, evimizin önündeki asma çok güzel üzüm veriyordu. Kurudu, bir daha hiç üzüm olmadı.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Ekşi yedin mi çocuk sinirli olur, gök aygıt yedin mi gözleri gök olur.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Ekşiyi çok yersen çocuğun eşşoğlu olur derlerdi. Ekşiyi çok yersen şirret olur çocuğun, belacı olur derler.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Çocuğa bazı şeyler dokunur diye özellikle acı, ekşi yemez.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Şimdi sözüm, nar değmesi vardır. Nevişi teyzen akşam evde nar yemiş, nereye değdiyse çıkıyor. Nar yemiş de oraya değivermiş, orada nar gibi tumbeltnmiş*. Ameliyat ettirdiler.”

(Yerkesik/Raşide U.)

“Şimdi biz siyah üzüm böğürtlen üzümü deyiveririz. Onlardan yeme; çocuğun kara, çirkin olur derler.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

1.5.1.8.1.9. Oya, dantel etmez; kirman eğirmezler.

(Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.)

Açıklayıcı Örnekler

“Oya, dantel etme derlerdi. Çocuğa zarar verir.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Kirman eğirirler ya, gebe kadına kirmanı eğirme derlerdi. Göbeği kordonuna dolaşık olurmuş derler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

1.5.1.8.1.10. Temiz olmayan yerden bismillahsız geçilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Kül dökülen yerlerden, çöplüklerden bismillahsız geçme; sürekli yatıp kalkarken bismillah de derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

1.5.1.8.1.11. Soğuk su ve ilaç içmez, ağır bir şey kaldırmaz, eşinden korunur, yüksekten atlamaz, hızlı yürümez.

(Akçaova/Humayın T.; Çırpı/Pembe Ü., Çiftlik/Umman F.; Gülağzı/Gül F.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Vacide U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hamileyken soğuk su içmeyin derlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Ağır bir şey kaldırmazlar.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Düşer müşer diye ağır kaldırmazdık. Eşimizden bile korunurduk.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Yüksekten atlama, hızlı yürüme derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Çocuk sakat olmasın diye bazı zarar veren şeyler vardı. Bizlerde de böyle ağır bir şey kaldırmazlardı ama kimisi kaldırır. O da çocuğa zarar verir. Yatar kalkarken dikkat et, çocuğun bir yanı sakat olmasın derler.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Sağlıklı olması için kendine dikkat edecek. Çocuğa zarar gelmesin diye haplar içmez, ağrı kesici kullanmaz. Doğuma kadar ağırları olduğu zaman yatar. Erkeklerin dikkat etmesi lazım, zaten son dönemlerde ilişkiye giremez.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Şimdi hamile kalan kadın iki, üç ay hareketlerini etkilemesin, düşük yapmasını etkilemesin diye yakın münasebette bulunmamalıdır. Ağır kaldırmaması gerekir. Aşırı hareketten çekinir.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Ağır kaldırma, çocuğun düşer derlerdi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

1.5.1.8.1.12. Fındık, fıstığı çok yemez; güvercin veya keklik yerse güvercin bağırlı olur.

(Çiftlik/Nevin D.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Fazla fındık, fıstık yeme; çocuk zayıf olur derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Güvercin yerse güvercin bağırlı olur.”

(Denizova/Hörü K.)

“Keklik yerse kekligi bedeni alacalı ya, çocuğun bedeni alacalı olur. Güvercin yerse güvercin bağırlı olur.”

(Denizova/Süheyla K.)

1.5.1.8.1.13. Kaplumbağaya, yılan, ayıya, kurbağaya bakılmaz; kaplumbağa okşanmaz, hayvanlara dokunulmaz.

(Kozagaç/Ayşe D., Feride B., Lütfiye Ç., Nursel Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kaplumbağayı okşama derler.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Mesela aş yererken kaplumbağaya bakma, iyi olmaz diyorlar. Saçı olmaz, dişi olmaz diyorlar.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Yılan bakma, yılan iyi çıkmaz derler.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Ayıya bakma çocuğun tüylü olur derler.”

(Kozagaç/Nursel Ö.)

“Hayvanlara dokunmazlar. Gözleri kurbağaya benzeyecek diye kurbağaya bakmazlar.”

(Orta/Fatma T.)

1.5.1.8.1.14. Deliyi ve içki içeni tanıma, ona gülme derler.

(Günlüce/Nurten B.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Olmaz mı? Olurdu. Şimdi bir deli geçiyor, oradan anne ona bakıp gülmez. Sakat olur diye gülmezdi, eğlenmezdi. İşte böyle olurdu. Sözüm içki içen olur, onu tanıma derler.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Deliye gülme çocuğun deli olur derlerdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

1.5.1.8.1.15. Sakız çiğnemez, gök gözlüye bakmaz.

(Bayır/Sultan Ü.; Kıran/Sevim Y.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gök gözlülere bakmayın, gök gözlü olur derler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Sakız çiğnersen çocuğun sümüklü olur derler.”

(Kıran/Sevim Y.)

“Çok sakız çiğneme derler, çocuğun boklu olur derler.”

(Taşlı/Gülten S.)

1.5.1.8.1.16. Çocuk hırsız olmasın diye izinsiz hiçbir şey almaz.

(Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim bir tek şey aklıma gelirdi. Elmalar çok olurdu biliyor musun? Hiç ellemedim. Yiyesim gelirdi ama ne olur olmaz, Allah’ım çocuklarım hırsız olmasın diye o aklıma gelirdi. Çocuğum hırsız olur hesabıyla almazdım yani.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Tabii, denirdi ya hamileyken elin aygıtını alırsan çocukların da aynı şey olacaktır.”
(Taşlı/Gülten S.)

1.5.1.8.1.17. Sigara içmez.

Açıklayıcı Örnek

“Hamileyken sigara içmek yasak derler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

1.5.1.8.2. Düşük Tehlikesi Olan Kadının Yaptıkları

Araştırma alanımızda kaynak kişilerin ifadelerine bakıldığında daha önce düşük yapmış veya düşük tehlikesi olan kadınlar “subuhanlı” olarak nitelendirilmektedir.³¹ Subuhanlı olarak nitelendirilen kadınlar, okuma ve muska yaptırma gibi dini yöntemlere; köydeki bilirkişilerin yaptıkları birtakım uygulamalara ve tıbbi tedavi yöntemlerine başvurmaktadır. Eskiden “Evveli hocaya doktordan çok inanılırdı.” (Balıbey/Meryem D.) ifadesinde belirtildiği gibi doktor yerine hocaların tercih edilmesi, insanların güvenli bulup bulmamasıyla ilgilidir. Çünkü inanç, özellikle eski zaman insanların en büyük dayanağıdır. Subuhanlı olarak nitelendirilen düşük tehlikesi olan kadınlar çocuklarını korudukları gibi kendilerini de korumak zorundadır. Bunun için aşağıda verilen iki örnekte de belirtildiği gibi kadın, kalabalık yerlere veya düğüne gitmemelidir.

Açıklayıcı Örnekler

“Evet, subuhanlısın falan kalabalığa, düğün yerine gitme derler.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Mesela subuhanlı insanlar da kalabalık yere gitmezlerdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

³¹ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 196, 197.

1.5.1.8.2.1. Kadına veya bebeğe subuhanlı denir; hocaya muska, hameyli muskası yaptırılır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Alğı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Kübra P.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Esençay/Fatma D., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırustem/Bakiye K.; İkizce/Şengül Ç.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A., Gülsün A.; Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Lütfiye Ç.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K., Sadika P.; Meke/Emine G.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Halise O.; Şenyayla/Hatice K.; Yaraş/Fatma A.; Yenice/Zuhal G.; Yeniköy/Sadike G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Raşide U., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk subuhanlıymış denir. Hocaya gidilir; hugudan muska, hameyli edilirdi. Bilgili hocaya gidilir. O muska çocuk doğana kadar vücuttan çıkarılmaz. Hocaya da giderlerdi tabii. Hani üç harfliler gelmesin, düşürmesin diye muska yaptırılırdı.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Mesela ben subuhanlıyım diye, hani çocuk düşmesin diyen muska yaptırılırdı. Daha evvel düşük yapmışım, hamile kalınca Aydın’dan biri geldi muska ediverdi. Aydın’dan Muğla’ya geldi, muska yaptı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Vardı vardı, subuhanlı diye hocaya gidiyorlardı.”

(Akyer/Hatice B.; Derinkuyu/Leyla D.)

“Hocaya gidilir, muska yaptırılırdı. Subuhanlı denirdi.”

(Alğı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Denizova/Süheyla K.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Güllü D.; Hacırustem/Bakiye K.; Kıran/Mukaddes E.,

Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Orhaniye/Zerrin A.; Şenyayla/Hatice K.; Yaraş/
Fatma A.; Yenice/Zuhal G.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Çocuğu olmayan, olup da düşünlere subuhanlı derler. Hocalara gidiyorlar. Hani ara yerlerdeki köy hocalarına gidiyorlar: Muska yaptırıyorlar küçük bir şey, içilecek, tütülecek, boy muskası yaptırıyorlar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Subuhanlı derlerdi; çocuğu karnında sıkarlardı, öldürdü.”

(Bozyer/Dudu O.; Karacaören/Gülsün A.)

“Muska ettirirler.”

(Camikebir/Güzlade B.; İkizce/Şengül Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Muska yaptırır, inancı olan ettiriyor. Ben bilmiyorum ama bildiğim insanlar var, yarıyor.”

(Çamoluk/Kübra P.)

“Evet, subuhanlı denir. Kırklı yere, çocuk evine varamazsın. Subuhanlı muskası yazdırılırdı. Benim iki tane düştü, ikisi de beş aylıktı.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Hocalara başvururlardı. Bazı kişilere faydasının olduğunu gördük, boy muskası yaparlarmış. Tabii, biz yaşamadık; yaşayanlar anlatıyor. Ondan sonra çocuk kalıyor, arkası devam ediyor.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Evveli annemin çocuğu karnında kan oluvermiş. İlk çocuk olmazmış, düşermiş. Ondan kerî muskalık olmuş. Hocanın yanına gitmişler, ondan sonra çocukları olmuş. Muska falan yaptırdı, ondan kerî çocukları oldu.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Orman mühendisi vardı. Bizim babalığımın sülalesinde muska vardı. O muska çocuğu olmayandan olmayana taşınırdı. Ben bunu taktım, çocuğum oldu denirdi. Bizim başımıza gelmedi ama subuhanlı diye takılırdı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ona subuhanlı diyorlar, hoca rüyanda korkuyor musun diye soruyor. Korkunca çocuk düşüyor diye boynuna takmak için kâğıda yazıyor, onu düğümleyip üçgen gibi muska ediyor. Şeytanlı şey olmasın, düşük yapmasın diye faydası oluyor.”

(Esençay/Fatma D.)

“Bizim burada subuhanlı denir, hocaya gittiler. Ayşe’ye muska ettiler. Ondan kerri hoca okur, suyun içine katılır ve içilir.”

(Esençay/Tennur U.)

“Subuhanlı derlermiş, öyle korku yaparmış. Subuhanlı olduğu zaman düşermiş. Hocaya hameyli muskası yaptırılır.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Subuhanlı diye muska yazdırırlar gelirlerdi.”

(Kafaca/Gülayşe A.; Orta/Fatma T.)

“İşte çocuk olmuyor, düşüyor. Yedi, sekiz aylıkken karnından düşüyormuş.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Bende mesela oğlan çocuğu durmuyor. Subuhanlıysan ne kızın ne oğlun olur.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Mesela çocuk öldüğü zaman çocuk subuhanlıymış, yaşamadı diye hocaya muska yaptırılmış. İşte biri ölünce bir daha olacağında muska yaptırıp geliyorlar.”

(Kötekli/Sadık A.)

“Şimdi bu subuhanlı dediler ablam, on tane çocuk annesi. Hocaya giderler.”

(Kuyucak/Sadık P.)

“Subuhanlı derler, hocaya giderler kızım. Bir muska yaparlar, bağrına takarlar kızım.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Büyüklerimizden duyardık, subuhanlı denirdi.”

(Meke/Emine G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Var, ona subuhanlı diyorlar. Çocuk durmadığı, düşü düşüverdiği zaman subuhanlı diyorlar. Cinlilerle olan subuhanlı olurmuş.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Tabii, vardı; subuhanlı diyorlardı. Hocaya gidiyorsun, subuhanlı muskası yaptırıyorsun. O yapılan muskayı takıyor veyahut bir yere göm diyorlar, gömülüyor.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Evveli bizim hocamız vardı, o da öldü. Ona muska ettirirdik kızım, faydası olurdu. Çünkü inanıyoruz. Subuhanlı diye muska yazılıyor, hameyli yazılıyor. Filan hoca iyiymiş deyip üç, beş sayıyorsun.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Ona ne edecekler? İmam yanına varır gelirler, muska ederlerdi. Kaynanam eşimi on iki tane muskayla meydana getirmiş. Çocukları yaşamamış, Dursun yaşadı. Düştü düştü gitti, hoca durdurdu.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Bir, iki çocuk düştüğünde hocaya gidilirdi, muska ettirir gelirsin. O muskalar atılmazdı, sonra o muskaları çocuğa takarsın.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

1.5.1.8.2.2. Doktora gidilir; ayaklarını dikip yatar, rahme dikiş atılır.

(Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Dudu O.; Çiftlik/Hasibe D.; Denizova/Hörü K.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Melihat Ö.; Esençay/Fatma D.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşıyaka/Hidaye K., Nezahat U.; Kuyucak/Sadika P.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.;

Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Hüsniye T., Vacide U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Kadriye S., Sergül B., Sevim S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Valla teyzesi ayaklarını dikip yatarlardı herhalde. Ayaklarını dikip yorgan döşek koyardı ayaklarının altına, yatarlardı.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Doğan/İnci Y.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.)

“Vardı, kadını yataktan hiç kaldırmazlardı. Çocuğun düşme tehlikesi var diye yüzü yukarı böyle yatırırılar, aylarca yatakta bakılır.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Tabii ki de düşükte doktora giderlerdi.”

(Bozyer/Dudu O.; Esençay/Fatma D.; Hacirüstem/Bakiye K.)

“Dokuz ay boyunca korumalı, herhalde yatıyor, yürümemesi gerekiyor.”

(Çiftlik/Hasibe D.; Denizova/Hörü K.)

“Çocuk düşmesin diye rahatsız olunca bazı kadınları kaç ay yatırırılar. Ama düşecek çocuk da düşermiş. Aşağıda olurmuş da düşermiş.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Şimdi o da var burada. İlk kızı büyüdü, kocaman oldu. Sonra kadının gövdesinde bir tane daha kaldı, çocuk düşmüş. Doktora çıkmış ama çocuk düşmüş. Rahminde durmadı. O Nezahat hiç yatağından kalkmadan dünyaya öyle getirdi. Doktor ağır bir şey tutmayacak, yatağından kalkmayacak demiş.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Ayaklarını göğe dikip yatıyor. Bu gerçek, eskiden ayağını dikip yatıyordu. Doktor, hekim yoktu.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Sürekli yatırırın, başka ne yapacak?”

(Karşıyaka/Nezahat U.; Orta/Gültekin Ö.; Şenyayla/Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Sevim S.)

“Doktora götürürler. Yaşasın diye kıpırdatmazlar, hareket ettirmezler. Böyle böyle korursun.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Çok ağır kaldırmıyor, öyle şeyler duydum. Tabii ki yatıp dinleniyor.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Karnında çocuk durmayanlar için eskiden gidip gelmeye doktor yok. Mesela dağda yaşıyorsun, hamilesin; rençpersin, dağda inek, keçi arkasında koşturuyorsun. Çocuğun durmuyor, ne yapacaksın? O zaman kıpramaman gerekiyor. Ayağının altına yastık koyup böyle üç ay dikmen gerekiyor.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Şimdi cahil olanlar okuturlar ederler, gerisi doktora gider.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Genelde ağır kaldırmıyorlardı.”

(Orta/Fatma T.)

“Çocuk azıcık büyüyünceye kadar yatar. Azıcık üç, dört aylık oldu mu o zaten düşmez.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Şimdi şimdi tedavisi var.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Şimdi eğer daha önce düşük yapmışsa genelde yatak istirahatıyla takip edilir.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Benim ilk çocukta yaylaya göçtük, kayınvalidem küp gibi köşkü beraber tutuverelim dedi. Tuttuk. [Bebek] daha yeni gövdemde; bir, bir buçuk aylıktı. Gece kanama olmuş. Tütüne gidiyoruz diye beni kaldırdı. Anne, ben öyle kanın içinde kalmışım dedim. Beni o vaziyette koydu gitti. Sabaha kadar dursan, ne oldun sen diyen yok. Başımda adam da yok, o zamanlarda Marmaris’te çalışıyor. Sabahleyin eltim geldi, bugün tütüne gitmemişsiniz ya dedi. Yenge böyle böyle oldum dedim, doktora gittik. Düşük tehlikesi var, ilk çocuğu düşürürsen arkası düşük işler dedi. Yargın* üstü yatacağın dedi. Yemeği yatağın içinde yiyeceğın, tuvaletini yatağın içinde yapacağın dedi. Sonra sekiz ayda dünyaya geldi.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Vardır, istirahat etmesi gerekir. Onlar rahatlı doğurur. Rahim ağzı genişse düşer.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Dokuz ay yatıyorsun kızım. Ondan sonra rahme dikiş yapıyorlar. Bizim komşu vardı, hamile kaldı. Rahmi diktiler, dokuz ay böyle ayakları dikili yattı.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Öyle düşürme zamanı oldu mu, doktora başvurdu mu kıpramayacaksın.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

1.5.1.8.2.3.Köydeki bilgili ebelerle gidilir, kasık çekilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Gülağzı/Gül F.; Zeytin/Ferishtah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle yukarı kasık çekerlerdi. Dedim ya kocakarı kasık çeker.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Gene köyün ebesine, hatta o köyün ebesi bazı şeylerden anlamazlarsa başka köylerdeki kadınlara giderler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“O kadın öldü ya, onun yanına giderlerdi de baktırırlardı.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.8.2.4. Hocaya gidilir, okutulur.

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Kübra P.; Derinkuyu/Leyla D.; Esençay/Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K., Nezahat U.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hatice K.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hocaya gidilir, hocaya okuturlar. Namaz kıl, abdest al, destur savur oku derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Hocalara gidiyorlar. Hani ara yerlerdeki köy hocalarına gidiyorlar, okutuyorlar.”

(Bayır/Suat Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Fadıl/Mükerrem A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Nezahat U.; Muratlar/Ayten Y.; Şenyayla/Hatice K.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadike G.)

“Burada bir hoca vardı, şimdi öldü. Ona çok güvenirlerdii, kırk gün falan okunurdu.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Okuturlar.”

(Çamoluk/Kübra P.; Derinkuyu/Leyla D.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Bizim burada subuhanlı denir, hocaya gittiler. Ayşe’ye muska ettiler. Ondan keri hoca okur, suyun içine katılır ve içilir.”

(Esençay/Tennur U.)

“Çocuğu düşüyor, bunu okutalım derler.”

(Hacirüstem/Bakiye K.)

“Hemen hocaya giderdik çocuğum. Hoca ne derse gari [yapılır].”
(İkizce/Hacer D.)

“Hocalara gider, hep baktırırız.”
(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Şimdi cahil olanlar okuturlar ederler, gerisi doktora gider.”
(Orhaniye/Ayten A.)

“Evvveli bizim hocamız vardı, o da öldü. Ona okuturduk kızım, faydası olurdu. Çünkü inanıyoruz.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

1.5.1.8.2.5.Kadını silkelere.

Açıklayıcı Örnek

“Eskiden çocuğun yerinde kalması için ırlama, yani silkeleme yaparlardı. Onu ebeler yapardı. Eşi olduğu gibi düşmesin diye silkelere. Bizde eş derler. Oraya büyük bir bez sararlardı, öyle olurdu.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

1.5.1.8.2.6.Göbeğe bir şeyler konulur veya sarılır.

(Çiftlik/Umman F.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeğe sabun koyarlardı, şamıyla sarıverirlerdi. Duyardım.”
(Çiftlik/Umman F.)

“Beline kuşak bağlarlar.”
(Orta/Fatma T.)

1.5.1.8.2.7. Adak adanır, erene gidilir.

(Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Güllü D.; Kiramettin/Sultan D.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenice/Gül Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Adaklar kesiyorlar, bir yerlere gidiyorlar.”

(Fadıl/Mükerrem A.; Kiramettin/Sultan D.)

“Yedi aylıkken düşük yaptım, bir buçuk saat sonra öldü. İki tane düştü, biri de dört buçuk aylıktı. Gövdemizde kaldı, adanmaya gittik. Çocukların ikisi de adandı, öyle oldu.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Erene gidilirdi. Erende pilav milav edilirdi. Allah verir olursa, erenden buldum faydayı derdik.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Erenlere götürülüyor.”

(Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Erene gidilirdi, orada dua ederlerdi.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kimisi subuhanlı oldu, çocuk yaşamadan doğdu, çocuk öldü der. Orada tepede bir eren var. Erene gittiler, üç tane taş aldılar geldiler. O erenden taş alacaksın, taş aldığın yeri belli edeceksin derler. Sonra çocuk gövdende kaldıktan sonra taşı oraya koyup geliyorsun.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.1.8.2.8. Ocakta bir şeyler tütürülür, yedi evden çaput toplanır.

(Esençay/Ayşe A., Meke/Emine G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Korkunca çocuk düşüyor diye ocakta bir şey tütürülür, edilir.”

(Esençay/Ayşe A.)

“Şimdi annemin çocuğu durmamış, durmamış ölmüş. Kocanam rahmetli yedi evden çaput toparlamış da çaputtan henteri etmiş, giydirmiş. Ondan sonra çocuğu olmuş, adını Dursun koymuş.”

(Meke/Emine G.)

1.5.1.8.2.9. Adamla kadın ilişkiye girdiğinde kadın yattığı yerden kalkmaz, belinin altına yastık koyar.

(Yeşilyurt/Selemiye T., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk olsun diye yaşlılar bana adamla yattığın zaman şeyi [spermi] dökülmesin diye yakında kalkma derdi.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Çocuğu olmayanlar belinin altına yastık koyup da rahim hani şey yapsın diye adamla ilişkiye girerken öyle yapın derlerdi.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

1.5.1.9. Gebe Kadının İstenen Niteliklere Yönelik Uygulamaları

Gebe kadın, nasıl ki çocuğunda istemediği şeylerin olmaması için kaçındıkları oluyorsa aynı durum çocuğunda istediği şeylerin olması için de bulunmaktadır. Bunun için genellikle kadın istediğini yer, sevdiği kişilere bakar. Bunu, “Canın bir şey istedi mi getirtirirler.” (Avcılar/Fatma K.) örneğiyle açıklayabiliriz. Yöre halkının inandığı ve yaptığı daha bir sürü uygulama vardır ki onları maddeler halinde aşağıda sıralamış bulunmaktayız. Ayrıca görüştüğümüz kaynak kişiler doğacak bebekte güzellik şartı aramamakta, gelecek olanın Allah’tan geldiği için sağ salim doğmasını istemektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Allah hayırlısını versin, eli ayağı düzgün olsun deriz.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Allah el ayak düzgünlüğü versin, kimseye muhtaç etmesin, sağ selamet kurtarsın denir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Biz hiç güzele, çirkine bakmayız. Kız olsun oğlan olsun, eli ayağı düzgün olsun. İşte bu.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Ben hiçbir şey yapmadım. Cenabı Allah ne veriyse o oldu. İnancın iyi olsun.”

(İkizce/Hacer D.)

“O, Allah’ın vereceği şey; güzellik. Şu kılımı yaratmaya kudretimiz yok.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Olmaz mı canım? Acaba kız mı oğlan mı? Hayırlı olsun, eli yüzü sakat olmasın denir.”

(Sarnıç/Pembe D.)

Bunların dışında duruma farklı bir bakış açısıyla yaklaşan kaynak kişilerimiz de bulunmaktadır. İfade edilenlere göre istedikleri özellikler tabii ki de bulunmaktadır ancak çocuk anne ve babanın genini aldığı için öncelikle ya anne babaya ya da akrabalarından herhangi birisine benzeyecektir. Gelişen teknolojiyle birlikte tıbbın da ilerlemiş olması, bu söylemleri doğrulayıcı niteliktedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Anneye babaya benzer çocuk derler. Gene sülaleye de benzer derler.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Yavrum annesi babası güzel olursa, güzel olur.”

(Esençay/Ayşe A.)

“Oğlan dayıya, kız halaya eker derler.”

(Esençay/Fatma D.)

1.5.1.9.1. Bebeğin Güzel Olması İçin Yaptıkları

1.5.1.9.1.1. Güzel kimselere bakar.

(Algı/Gülfide B.; Akyer/Hatice B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sultan .; Bozyer/Dudu O.; aybk/Zehra .; iftlik/Nevin D.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat .; Fadıl/Mkerrem A.; Gazeller/Hr D.; Gktepe/Gll D., Nafile K.; Glağzı/Glsevım A.; Gnlce/Nurten B.; İvizce/Hacer D.; Karamehmet/Nurten Ő., Glsm .; Karşıyaka/Glizar P.; Kozağaç/Nilgn K.; Kozağaç/Aynur .; Ktekli/Sadıkա A.; Kuyucak/Fatma K.; Kuzluk/Humayın .; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T.; Ortaky/Fatma K.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe .; Yenibağkaya/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/zlem K., Selemiye T., Sergül B.; Yörükoğlu/Elif .)

Açıklayıcı rnekler

“Olmaz mı canım? Şimdi aş yererken kim güzelse ona bakılırdı.”

(Algı/Gülfide B.; Doğan/Ummuhan A.)

“Güzele bakarsan güzel olur denir.”

(Akyer/Hatice B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sultan .; aybk/Zehra .; Göktepe/Güllü D., Glağzı/Gülsevım A.; Nafile K.; Karamehmet/Gülsüm .; Kozağaç/Aynur .; Ortaköy/Fatma K.)

“Güzele bak; kız olursa gözü, kendi Şatır olsun denirdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“AŞ yererken irkine değil, güzele bak derlerdi.”

(Bozyer/Dudu O.; Yeniköy/Ayşe S.)

“Güzel insanlara bak, ona benzesin derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.; Dokuzçam /Fatma C.; Karşıyaka/Gülizar P.; Kozağaç/Nilgün K.; Kuzluk/Humayın Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Sungur/Bakiye Y.; Yeşilyurt/Sergül B.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“O Allah’tan gari. Güzele bak, bir şeye bak derler. Onun gibi olsun diye derler.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Mesela güzele bakmak [vardır].”

(Fadıl/Mükerrem A.; Kötekli/Sadika A.)

“Mesela sen güzelsin, ben sana bakayım çocuk güzel olsun denirdi.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Şimdi birisinin kaş, gözü güzel oraya bak dersin.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Evet, tamam, güzele bakarsa güzel olur derler ama hiçbir şeye önem vermedim.

Filancaya bak, güzel olsun.”

(İkizce/Hacer D.)

“Ay on beşliyen aya bak derler. Hani parlak olsun diye derler.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Hoşuna gidenlere bakar.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Çocuk güzel olsun diye sen güzelsen sana bakar, o güzelse ona bakar.”

(Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenibağkaya/Sakine S.)

“Mesela güzele bakarlar, güzel şeyler yaparlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Güzel olduktan sonra, çocuk güzel olur derler.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Filanca güzelmiş, ona bakayım da çocuğum aynı onun gibi olsun diye bir şey yaparlar.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Güzel bir resim gördüğünde veya güzel birisine baktığında güzel olsun derler ama çocuk anneye, babaya benzer.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Tabii, kim güzelse benim de çocuğum güzel olsun diye ona bakarlar.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

1.5.1.9.1.2. Kocasına bakar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Doğan/Ummuhan A.; Hacirüstem/Bakiye K.; Kozağaç/Lütfiye Ç.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Melek K.; Çiftlik/Nevin D.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Bakiye Y.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kocana bak kocan gibi olsun derler.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Hacirüstem/Bakiye K.)

“Evet, babası güzelse babasına bak derler.”

(Doğan/Ummuhan A.; Çiftlik/Nevin D.; Ortaköy/Fatma K.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Kocanı çok seversen kocana benzer. Kocan kızdırırsa çirkin olur derler.”

(Kozağaç/Lütfiye Ç.)

“Kocana bak; kocan sımalı* olsun derlerdi. Kocana bak da ele benzemesin denir. Çocuklarım bütün baba sımalıdır.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Mesela kocasına bakarsa kocasına benzer derler.”

(Meke/Melek K.)

“Kocası çok güzeldir, aşırı dünya güzelidir; aman ona benzesin.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“E ben adama çok bakmışım, İsmail aynı babasına benzedi.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kocana bak deriz.”

(Sungur/Bakiye Y.)

1.5.1.9.1.3. Aynaya, kendisine bakar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Zehra A.; Meke/Melek K.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Şeyh/Hatice C.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Aynaya bak, kendine bak kendin gibi olsun derler.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kendisine benzesin diye aynaya bakardı.”

(Karşiyaka/Hidaye K.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.)

“Aynaya bakarlarmış.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Kendisine bakarsa kendine benzer derler.”

(Meke/Melek K.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“Yine aynaya bak, kendin güzelsen çocuğun güzel olur derler.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kendisine benzemesini istiyorsa aynaya, kendine bakmak var.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Aynada kendine çok bakarsan kendine benzer derler.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

1.5.1.9.1.4. Kime benzemesini istiyorsa ona bakar.

(Algı/Gülfide B.; Çamoluk/Songül Ç.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.;

Kafaca/Gülayşe A.; Meke/Emine G.; Muratlar/Nezife İ.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela sülaleden filancaya benzesin denirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Bir insana dikkatli bakarsan ona benzer derler.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Şimdi kime en çok bakarsan onun gibi olurmuş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Onun ağzına bak, onun ağzı gibi ufak, konuşması gibi güzel olsun denir.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Görümcem vardı, adı Mesude’ydi. Kaşlı gözlüydü. Ben ona çok baktım, aş yererken ona bakardım ne yalan söyleyeyim.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Yerikliğinde kime bakarsan ona benzermiş derler.”

(Meke/Emine G.)

“Şimdi gebeyken aş yerme olur. Çocuk gövdende kaldığı zaman mesela burada güzel kim var? Mehmet güzel. Güzel olsun diye onlara bakıyorsun.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Çocuk kime benzer? Çocuk ilk kıpırdadığı an karşısında kimi görürse ona benzer. Şimdi mesela bazen çarşıda insan görüyoruz. Ne kadar tanıdığım insana benzer diyoruz. İnsanlar ikiz yaratılmış. Çok kişi birbirine benzer. Bu böyle o an denk gelirmiş. Hani çocuğun ilk kıpırdadığı zaman ben seni gördüm, en azından bir ağzın gözün ona benzermiş. Yaşlı insanların söylediği budur. Mesela çocuğum güzel olsun diye düşünebilir. Diyelim bir artist seviyor, aman çocuğum ona benzesin diye düşünebilir.”

(Müştabkbey/Huriye Ö.)

“En çok sevdiği kimse ona benzesin diye ona bakardı.”

(Orta/Gültekin Ö.; Şeyh/Hatice C.)

“Kime bakarsan ona benzer deniyordu. Hamile oldun mu kırk günlükken kime bakarsan ona benzer derler.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

1.5.1.9.1.5. Bebeğin olacağı hemen duyurulmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Karşıyaka/Nezahat U.; Kozağaç/Aynur Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Orhaniye/Cemile P.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden çocuk güzel olsun diye bir iki ay anmazlardı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Güzel olsun diye söylenmezdi.”

(Karşıyaka/Nezahat U.)

“Çocuk, altı ay anılmazsa güzel olur.”

(Kozağaç/Aynur Ö.)

“Evveli ne derler biliyor musun? Çocuk güzel olsun anmayayım derler. İki üç ay anmazlar.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kaç ay söylemezsen o kadar güzel olurmuş.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Kimisi Hüsniye gebeymiş, neymiş saklarsa çocuk güzel olurmuş dediler; hiç güzel olmadı. O Allah’ın işi.”

(Yenice/Gül Ö.)

1.5.1.9.1.6. Ekşi, ayva, elma, soğan, ayva, keklik yenir.

(Gazeller/Arife E.; Muslihittin/Arife Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağkaya/Sakine S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Erik, ekşi olan her şeyi yerdik.”

(Gazeller/Arife E.)

“Ayva yersen çocuğun çok güzel olur dediler, ben ayva yedim.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Çocuk güzel olsun diye soğan yerlermiş; südün çok olur çocuğun güzel olur.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Mesela güzel olsun diye elma yersin.”

(Yenibağkaya/Sakine S.)

“Ona, keklik yersen keklik gibi olurmuş diyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Ayva yersen çocuk güzel olur dediler.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

1.5.1.9.2. Bebeğin Görünüşüyle İlgili Yaptıkları

1.5.1.9.2.1. Ben olması için karabiber dokundurulur veya yutulur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Doğan/Ummuhan A.; Göktepe/Nafile K.; Orhaniye/Cemile P.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/İlkay Ş.; Yeşilyurt/Adile Ö., Feriştah K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karabiber yut, benli olsun derler.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Doğan/Ummuhan A.; Göktepe/Nafile K.; Orhaniye/Cemile P.)

“Ben yapmadım da karabiber ederlermiş. Benli olsun diye karabiberi böyle banarlarmış, böyle oraya gondururlarmış, yerlermiş.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ben olsun diye ciğer beni yaparlar. Bir de kırmızı renkli bir şeyden nokta nokta ben yaparlar.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bir de ben olsun diye karanfil koyuyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Beni olsun diye karabiber yutarlarmış. Belki benim annem yutmuş. Buralarımda [yüzünü gösteriyor] iki tane vardı, hem sağda hem solda.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Bir de çocuklarda ben istedin mi yüzünde yahut neresinde, karabiber tanesini oraya değdirip yutacaktım.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Ormancıların Atiye yengeme karabiber yersen çocuğun benli olur demişler. Seninki dövülmüş karabiberi avucuna koyup ye. Rahmetli Fehmi’de böyle karabiberi yuttuğu

gibi kalmış. Karabiberi dokundurmuş, yutmuş. Boğazında mıydı neredeydi bilemiyorum.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

1.5.1.9.2.2.Gamzeli olması için ayva, elma, erik yenir veya yüze dokundurulur.

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Çamoluk/Zahide P.; Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Nasibe K.; Esençay/Tennur U.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gizem (?); Karamehmet/Özlem S.; Kirametin/Zehra A.; Kozağaç/Nilgün K.; Ortaköy/Fatma K.; Yenibağkaya/Sakine S.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ayva ye gamzeli olsun derler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Elma yiyen gamzeli olur derler, ben bir onu bilirim.”

(Bağyaka/Fatma T.; Çamoluk/Zahide P.; Esençay/Tennur U.; İkizce/Hacer D.)

“Yüzlerine elma sür de elma ye denirdi.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Elma, ayva yedin mi çocuğun gamzeli olur.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Gamzeli olsun diye yanağına elma koyarlar. Hatta ben yaptım, kızımın yüzleri gamzelidir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“O, yeni moda. Biz geline ayvayı yedirirdik, ayvanın göbeğini yanağına bastırırdık. Çocuk gamzeli olsun diye yaptık.”

(Denizova/Nasibe K.)

“Ayva yedin mi gamzeleri olurmuş.”

(Kafaca/Gizem (?); Kozağaç/Nilgün K.)

“Ayvanın çürüğünü yediği zaman çocuğun gamzeleri olurmuş.”
(Karamahmet/Özlem S.)

“Mesela gamzeli olsun diye yanağına ayva koyarlarmış.”
(Kiramettin/Zehra A.)

“Gamzeli olsun diye erik ye derler.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Gamzesi olsun diye ayva yersin.”
(Yenibağkaya/Sakine S.)

“[Gamze olması için] ayvanın her şeyini yiyecekmişsin. Öyle olurmuş.”
(Yeşilyurt/Adile Ö.)

1.5.1.9.2.3. Gözlerinin mavi ve yeşil olması için belirli şeyler yenir, gözleri renkli olan kişilere bakılır.
(Göktepe/Nafile K.; Muratlar/Ayten Y.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağkaya/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim çocuklarım hep mavi gözlüydü, çocuk benzesin diye millet benim çocukların gözüne bakardı.”
(Göktepe/Nafile K.)

“Mesela bir şey istedin; erik, ekşi yediğin zaman çocuğun gözleri mavi olsun derlerdi. Gözleri gök, güzel olsun diye erik yedirirler.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Mesela öyle mavi gözlü, yeşil gözlü biri olduğu vakit bak derlerdi.”
(Taşlı/Gülizar Y.)

“Gözü yeşil olsun diye erikti, payamdı* onları ye hamileyken derler.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Mesela çağla zamanında çağla yersin, çocuğun gözleri mavi olur. Çocuk kaldığı andan itibaren iki, üç ay içerisinde yersen olur. Bizim gelin çağla yedi, oğlanın gözleri maviydi. Yeşil erik yedir, çocuğun gözü yeşil olurdu.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Gözleri mavi olsun diye güzele bakarsın.”

(Yenibağkaya/Sakine S.)

“Renkli gözlere bak, gözleri renkli olur derler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

1.5.1.9.2.4.Gözlerinin güzel olması için güzel gözlülere bakılır.

(Esençay/Ayşe A., Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yine evvelden cahil laf çok olurdu, göz zinası bu; yoldan geçene mi baktın diyorlar.”

(Esençay/Ayşe A.)

“Çok güzel olursa yoldan geçerken gözlerime baktın, ondan mı bu kadar güzel oldu derler.”

(Esençay/Tennur U.)

“Senin gözün güzelse ona bakayım da çocuğum ona çeksin gibisinden.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

1.5.1.9.2.5.Yanaklarının kırmızı ya da pembe olması ve bebeğin kalçalı olması için elma yenir.

(Bayır/Sevim Ç.; Gazeller/Gülizar A.; Yemişendere/Halise G.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Elma yanaklı olsun diye elmanın kırmızısını yer.”

(Bayır/Sevim Ç.; Zeytin/Ferîştah U.)

“Kalçalı olsun diye elma yerdik.”

(Gazeller/Gülizar A.)

“Pembe veya elma yanaklı olsun elma yenir.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.5.1.9.2.6.Gözlerinin siyah olması için zeytin yenir veya göze sürülür.

(Bayır/Sevim Ç.; Derinkuyu/Leyla D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Zeytin gözlü olsun diye böyle zeytini gözüne sürer yer. Öyle bir şeyler var.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kara gözlü olsun diye zeytin yenirdi”.

(Derinkuyu/Leyla D.)

1.5.1.9.2.7.Dudaklarının kırmızı olması için kiraz; teni sarı olsun diye ayva yenir.

(Bayır/Sevim Ç.; Kafaca/Gizem (?); Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kiraz dudaklı olsun diye kiraz yer.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kiraz yedin mi dudakları güzel olur.”

(Kafaca/Gizem (?))

“Sarı olsun diye ayva yenir.”

(Yemişendere/Halise G.)

1.5.1.9.2.8.Çıra çiğnenir, kurbanın kalbinden kalbinin düzgün olup olmadığına bakılır.

(Çiftlik/Nevin D.; Denizova/Süheyla K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de çıra çiğne, çıra gibi olsun derlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kalbinin bozukluğuna düzgünlüğüne bakmak için kurban kesilir, kurbanın kalbine bakılır.”

(Denizova/Süheyla K.)

1.5.1.9.2.9.Saçını boyarsa veya kına yakarsa bebek doğunca kızıl olur.

Açıklayıcı Örnek

“İşte saçını boyarsan, kına yakarsan çocuk kızıl doğuyor.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

1.5.1.9.3. Bebeğin Karakteri İçin Yaptıkları

(Balıbey/Meryem D.; Dağpınar/Ayten K.; ESENÇAY/TENNUR U.; GÜLAĞZI/
GÜLSEVİM A.; İKİZCE/HACER D.; YEŞİLYURT/GÜLÜMSER E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hani oğlan olursa huyu güzel olsun, huyu güzel olanlara bak denirdi. Bir de çalışkan olanlara bak derlerdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Tabii ki herkes heves eder buna, çocuğunun güzel ve zekâlı olmasına heves eder.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kuru üzüm ye çocuğun akıllı olsun derler.”

(ESENÇAY/TENNUR U.)

“Ekşi yersen güzel, iyi huylu olur derler.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Zengin yerlere götür, çocuk zengin olsun.”

(İkızce/Hacer D.)

“Hayatın stresli geçtiyse kızım, çocuk stresli oluyor. İyi geçtiyse sakın oluyor.”

(Yeşilyurt/Gülümser E.)

1.5.2. Doğuma Hazırlık

Doğumu yaklaşan her anne kendince hazırlık yapmak ister. Doğum yaklaştıkça kundak takımı düzülür, beşik yapılır.³² Araştırmamızın bu bölümünde kaynak kişilere günümüzde olan hazırlıklardan çok, imkânların az olduğu zamanlarda neler yapıldığını sormak olmuştur. Eski zamanlarda en belirgin olarak yapılan hazırlıkların başında kundak, bez, zıbın, beşik, yorgan, yastık bulunmaktadır. Malzemelerin bol olmaması ve satın alma gücünün azlığı, aileyi en az şekilde hazırlık yapmaya itmiştir. Burada değinilmesi gereken nokta yine inanç konusudur. Çünkü çoğu kaynak kişinin belirttiğine göre hazırlık yapılmamasının nedeni, bebeğe zarar geleceği ve ömrünün kısa olacağı düşüncesidir.³³ Günümüzde olanakların artması, nesnelere çeşitlenmesiyle birlikte hazırlık döneminde annelerin bebekleri için aldıkları da artmıştır. Cinsiyetinin de kesin olarak tahmin edilebiliyor olması en başta alınanların rengini belirlemektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi cinsiyeti belli olunca her şey alınıyor.”

(Avcılar/Fatma K.)

“[Şimdi] oğlan oldu mu mavi, kız oldu mu kırmızı [yapılır].”

(Bayır/Suat Ç.)

³² Orhan Acıpayamlı, *Türkiye’de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, Ankara, Atatürk Üniversitesi, 1974, s. 39.

³³ Büyükokutan, *a.g.t.*, s. 226.

1.5.2.1. Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar

1.5.2.1.1. Bebek için kundak, bez, kıyafet, yastık, yorgan, beşik hazırlanır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Adile Y.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma Ç., Filiz G.; Dügerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Esençay/Tennur U.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Nermin E., Nuray B.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacirüstem/Bakiye K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Özlem S., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Ayşe D., Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Fatma U., Emine K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P., Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Aysel K.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü., Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U., İlkey Ş.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Özlem K., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Oyalı moyalı kundak edersin.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Vallaha teyzesi ben Yatağan’da olduğum için zıbınlar hazırladım, battaniye hazırladım, bez hazırladım. Eskiden insanlar nerede bulsunlar da hazırlasınlar ki? Varsa eski donu yırttılar, çaput ettiler. Eski eteği varsa çaput ettiler. Bir üst baş diktilerse çocuklara diktiler yani. Çocuğun giyeceğinin pijamasına üstüne çittilerse* basmadan pempirden diktiler yani. Eskiden bezin içine sararlardı çocukları, don nerede?”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Tabii canım, icabında bez dikilir hazırlanırdı. Şimdiki gibi satın mı var? Kundak, bez dikilirdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Hazırlığı nereden bulacaksın? Bu bezlerden yırtar da sararız diye bir bohçalık hazırlardık.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kendimize göre ne giydireceğiz, ne edeceğiz diye hazırlardık. Mesela bu eteği boz, elinde dik, onu giydir. Az yıpranmış eski çarşaf mı var; kundağını, bezini ayarlırsın.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Öyle bir çaputa sararlar.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Evveli battaniye mi var kızım? Evveli başında bir şey yok, peştamal ve henterilerden üstüne kundak yaparız.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Bezi, giyeceği hazırlanır. Yorganını, döseğini, bezini, giyeceğini kızın annesi yapar. Tabii, çocuğa beşik gibi bir şey yapılır. Anne ayrı yatakta, çocuk ayrı bir beşikte yatar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hazırlardık. Patik yaparlardı. Gömlek dikerlerdi. Çocuğa zarar vermesin, boyunlarına sürmesin diye dikişini dışına dikerlerdi.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Şimdiki gibi çok aygıt yok da hazırlanırdı yavrum, hazırlanmaz mıydı? Şapkalarını elimizde dikerdik.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Çaputunu, kundağını, ipini, peştamalını hazırlarsın. Öyle öyle.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Önceleri öyleydi, dikilirdi. Humayın* gibi bezlerden dikilirdi. İyi kötü tığla kendin kıyılarına oya edersin. Çocuk kundağı diye o kundak işlenirdi. Kız, oğlan olacağını bilen mi var? Kız olursa pembeden, oğlan olursa ipliğini maviden edelim derdik. Çocuk daha olmadan ikisinden de eder, kenara koyarsın canım. Kız olursa kullanırsın, öteki oğlan olursa kullanırsın. Öyle olurdu.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Tabii, her şeyi olur. Kızınki pembe, oğlanın ki mavi olur. Yeleklerini, aygıtlarını, kundaklarını pembe öfersin.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Evveli yoktu, ne bulursak olurdu. Kız olursa da oğlan olursa da aynısını alırdık.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Bizim zamanımızda bir iki tane etek açardık, çaputa sarardık. Ondan sonra hugadarcık* gömlek dikersin. Şimdi yatak alınıyor, şimdiki durum ayrı.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Eski henteri varsa yırtarız kızım.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Hazırlanır, çocuğun giyeceği, kırıklığı dikilirdi. Çaputunu, bezini hazırlarlar. Bezlerden pazenlerden, basmalardan hazırlıyorduk.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Anası, evvelden basmalar olurdu. Basmalardan kendimiz urgularız*. Çok düğümlü olmasın, dikimli olmasın gibi hafifçe kendimiz diker giydiririz. Ne bulursak giydiririz. Naylonu, bezi katlar sararız.”

(Doğan/İnci Y.)

“Beyaz kaput alırdık, bez ederdik.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Eski ötelermizi berilerimizi bozardık, onlardan çaput ederdik. Şimdi naylon tuz torbası var biliyor musun? Öyle onları bozar, yıkardık.”

(Dokuzçam/Fatma Ç.)

“Tuz torbası olur, ondan bez yapılır.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Giyim hazırlanır, yattığı beşığı hazırlanır.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Evvelden kâğıt bez mi vardı? Bezler, giyecekler, aygıtı, kundağı, battaniyesi, yatağına kadar her şeyi hazırlarız. İkişer tane daha kundak ederdik. Salıncağını yaparız.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Çocuğa yatak yapılırdı. Karyolası alınırđı, yorgan yapılırdı; o zamanlar her şey bol değıldi, ufak tefek giysiler yapılırdı. Hani tamah ettik bak hâlâ daha kundak işleniyor. Bir de kol bezleri olurdu çocuğum.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bu doğuracağı zaman kazak da aygıt da vermedim. Böyle bu gömleklerden, incecik tülbentlerden küçücük iki tane gömlek diktik gittik. Öteki türlü pazardan da aldık. Azıcık etmeye ettik, Fatma’yla kundak ettik.”

(Esençay/Tennur U.)

“Bizim dönemimize geldiğimizde, ufak tefek atlet eskilerinden, beyaz bezlerden, onlardan hazırlar koyardık. Ben kundağını falan yaptım yani.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kundaklar hazırlardık. Önceleri kırk gömlek derdik, onu hazırlarız.”

(Gazeller, Nermin E.)

“Kırk gömleği olur, kenarı yırtıktır.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Neler hazırlayacaksın çocuğum? Geçen gün belli değil, çocuğa bir bez kırıverirdim, önlük ederdim. Olmayacak, etmeyecek şeylerden; böyle buraları yarık [olurdu]. Evveli kullandığım kuşaklardan bir eski kuşak bulurdum. Onun dışında çocuğa battaniye ederdim.”

(Göktepe/Güllü D.)

“O zamanlarda hiç yok yavrum, rastgele hazırlarsın. Çünkü hazırlayacak bir şey de yok. Elimizde tülbentten gömlek dikerdik. Şimdi iç atletleriniz var ya, onları elimizde küçük küçük dikerdik. Renk diye bir şey yok.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Eskiden daha çok örgü işleri yaparlar. Bir de teyzesinin çocuğu, amcasının çocuğu, yengesinin çocuğunun eskilerinden ne varsa onları götürürler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Eskilerden bez dikilirdi. Satın, hazır bez mi var? Bezden bir şeyler yaparlardı. Beyaz bezlerden alınırdı. Kundak hazırlardık, çocuk kundağa sarılırdı.”

(Gülağzı/Gülsevrim A.)

“Yapardık. Evvel evvel hazır bez yoktu, bez dikerdik. Bohçalar eder, kundağı katardık. Öyle olurdu.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Ne yapalım? Kundak olarak tülbentlerden hazırlık yapardık. Kendimiz elimizde kumaş varsa yenilerden birer tane elbise dikerdik. Basmalardan bez hazırlarız. Kendimiz elimizde kumaş varsa yenilerden birer tane elbise dikerdik.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Hazırlanırdı. G6mlek hazırlanırdı. Şimdi her Şey kolay, evveli 6yle değildi. aputlardan bez eder, altlarına koyardık. Ayaklarına, kollarına ayrı saracak yapardık. Biz de beşik yapardık.”

(Kafaca/G6layŐe A.)

“Ne oluyor? Senin sırtına giydiğin eteklik yok mu? Onları yırtar, hazırlarsın. Eskiden 6yleydi.”

(Karaca66ren/G6lseri A.)

“Hazırladık, hazırlamaz mıyız? Şimdi hep hazır alınıyor. Diker koyardık.”

(Karamehmet/G6ls6m 6.)

“Dokuma bezlerden g6mlek yaparlardı.”

(Karamehmet/6zlem S.)

“Ben yaptım, kırk sene var ama ne ettim işte? Hugudar hugudar mermerŐahiden* ellerine y6z6ne bez, ondan sonra içine 6n6 açık g6mlek, 6n6 kapalı atlet gibi zıbını tığbattıdan* ederdik. Yine pazenden zıbın, pijama dikerdik. Kundak yapardık, eskilerden bez yapardık.”

(Karamehmet/Nurten Ő.)

“Eskiden sadece kundak vardı. Zıbın yerine pijama vardı, onu elimizde dikerdik. 6yle 6zel bir hazırlık olmazdı. PeŐtamallardan kundak yapardık. aputtan bez olurdu. Hazır bez hiç yoktu.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Olurdu. Ellerinde g6mlek dikerlerdi, içine atlet dikerlerdi. Kundak, yorgan, yastık hazırlanırdı.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Pazen battaniyeler alınır gelinir, kundak olurdu. Kıyısına tığbattı ederdik. Şimdi 6yle kundak mundak yok.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Eski etekleri, bezleri yırtar ondan hazırlık yapardık güzelim. Mesela en basitinden bir tane battaniye örülürdü.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Şimdi bizler az buçuk yaptık ama mesela bizden önce kaynanamgiller pek hazırlık yapmazmış. Eskiden çocuk kıyafetini eskitmesin diye eskiyi dikerlermiş. Mesela kalan eskilerden kıyafet dikerlermiş. Zaten doğduktan sonra bezin arasına sarıyor, kıyafet giydirme pek yok. İmkân da yokmuş. Bir iki tane oldu mu zaten eskiler kundak ediyor.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Neler yapacak? Giyecek aygıt, ayağına giyecek, başına giyecek yapılırdı, örülürdü. Yelekler, patikler ne giyecekse örülürdü yavrum.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Çaputlar olurdu, yırtardık. Ben hep çaputun arasına sardım.”

(Meke/Emine K.)

“Eskiden sadece atlet dikerdik; çaputtan kulak, şapka dikerdik. Herkes azıcık azıcık yapar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Tabii bez, kundak, zıbın, karyolasını kurar hazırlarsın.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Eskiden beşik hazırlanırdı, tahta beşiğimiz vardı. Herkes kendine ne bulursa onu yapar.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Valla bir eşya hazırlıyorduk desek yalan olur, ne bulursak giydirdik. Oradan bazen kendimiz evlerde parçalardan gömlek gibi zıbın dikeriz. Bazen de hediye getiren olurdu. Eskiden böyle şeyler yoktu, onlar şimdi var. Kendin ne alabilirsen. Biz öyle dört dörtlük hazırlık bilmiyoruz.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Bez dikerdik. Kundak işlerdik.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“E tabii eskiden hazır bez yoktu ki, bez falan hazırlanırdı. Mesela kendin zıbın dikersin, o zamanlar hazır bir şey yoktu ki. Eskileri yırtar dikersin, bez yaparsın.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Yapardık, evvel hazır bez mi var kızım? Temiz bezlerimizden keseriz, toplarız, katlarız. Birtakım giyeceklerden toplarız, bohçalarız. Çocuğumuzun her şeyini, aygıtını hazır bulundururuz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Eskilerden, başörtü yazmalardan, yemenilerden giyecek dikerdik. O zaman bedeni çok taze oluyor ya, ince yemenilerden seçerdik. Kundakları, mendilleri her şeyi onlardan olurdu.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Ne hazırlığı yapıyoruz kızım? Üzerinde eskileri varsa onlardan olur.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Hazırlanır. Şimdi doğmadan bir ay evveli kırk pusatını ayrı edersin; hugıdar gömlek bezini elde dikerdik kızım. İki tane hugıdar hugıdar dikeriz.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Bebek şeyleri, kundaklar hazırlardık.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Bizim günümüzde hazırlık mı var? [Doğunca] dört tane eski bluzun arasına sarıyorsun.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Çocuk doğduğu zaman hazırlayın, önce hazırlamayın derlerdi. Belki ölecek, belki kalacak iyi olmaz derlerdi.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Tabii tabii, bütün hazırlıkları yapıyordu. El örgüleri, battaniyeler, patikler, yelekler.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Sargı için bez mez gibi çember deriz biz ona. Mesela kola dolamak için güzel, sıkı. Öbür türlü bez yok.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Çoğunlukla beyaz, mavi, pembe karışık olurdu. Kız da olsa oğlan da olsa aynı şeyleri giydiriyorsun. Eskiden kendimiz gömlek, şapka dikiyorduk kızım. Şimdi her şey hazır [var]. Eskiden böyle şeritli şapkalarımız vardı. Mesela pantolon, kazak, şapka örüyorduk. Kundağın falan işlemlerini hep kendim yaptım. Yarına doğum yaparsam il ayıplar gibisine eve girdiğimiz zaman yapıyorduk.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bezleri yıpranan eşyalardan etmişler güzelim.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kızım, eskiden evveli kendimiz naylondan muşamba yapardık. Kumaşlardan sargı bezi, ara bez koyarlarmış. Eskiden böyle bez mi var? Şamılardan kundak bezi yaparlarmış. Herkes kendi elinden geldiği kadar eski kumaşlardan, eski donlardan olurmuş. Öyle parayla aygıt alıp aygıt hiç hazırlamamışlar.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Hazırlayan hazırlardı, hazırlamayan da hazırlamazdı. Çaputunu hazırlar. Gömlek desen öyle zamanlarda hazırlayan olacağını pek sanmam. Çaputa sararlardı. Başından şamıyı çıkarır, kundak hazırlarsın.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kullanacağın her şeyini hazırlarsın: kundağını, giyeceğini, bezini... Evveli bez hazırlanırdı.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Beşiğini meşiğini hazırlarsın.”

(Yeniköy/Sadık G.)

“Çocuğa kundak, kolluk, bez hazırlarsın.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Hiçbir şey yoktu. Eski pijamaları bozar, çocukları sararsın. Eskinin içinde büyülerdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Elimizde zıbın dikerdik, şimdiki gibi çarşıdan alma yoktu. Kumaş alır gelir, kendimiz dikerdik. Kundak hazırlar, onları işlerdik. Salıncak örtüleri işlerdi. Çocuğun kollarını bağlamak için kolluk yapardık.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Doğacak çocuğa hiçbir şey hazırlanmaz. [Sadece] doğmadan evveli üç tane çaput, bir tane altına naylon, bir tane de gömlek [hazırlanırdı].”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Kızın annesi yorganını, yastığını, minderini, battaniyesini hazırlar. Eskiden adet kızın annesiydi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Normal beşik, yatak [hazırlanır].”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Örgüler, patikler ördüm.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

1.5.2.1.2. Bebek için doğmadan hazırlık yapılmaz; ya doğduğu anda ya da doğduktan sonra hemen hazırlanır.

(Akyer/Hatice B., Melek K.; Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Esençay/Ayşe A.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; İkizce/Şengül Ç.; Meke/Melek K.; Kıran/Nuray U.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Muratlar/Ayten Y.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sungur/Fatma Y.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yerkesik/Raşide U.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hiç yapmazdık.”

(Akyer/Hatice B.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Esençay/Ayşe A.; Gazeller/Nuray B.; Kuyucak/Sadika P.; Taşlı/Gülten S.)

“Yapmazdık. Şimdi çocuk yaşamaz diye kaynanamgiller hiç hazırlık yapmadı.”

(Akyer/Melek K.)

“Evveli ne olacak? Evveli yoktu kızım. Doğdu mu alırsız gari.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Hiç hazırlık yapılmadı. Ne olduğunu bilemezsin ki! Olmazdan hiç hazırlık yapılmaz.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Evveli hazırlık yokmuş. Çocuk doğmadan bir şeyler hazırlarsan, çocuk yaşamaz derlermiş. Ondan bir şey hazırlanmazmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Eskiden kılık kıyafet nerede? Ben hiç hazırlamadım, ende öte yandaki kadın hazırlamıştır. Doğunca çaputun arasına dola bakalım.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Hazırlanmaz. Doğunca yapılır. Pencere eskisine dolaştırıverirsin, sar kuşağa gitsin. İyi gelmez denirdi. Bir tane çaput yırtılıp oraya konmazdı. Çocuk meydana geldi miydi eski henterileri, eski donları varsa yırtıp yırtıp koy.”

(İkizce/Hacer D.)

“Doğunca ölecek mi, kalacak mı? Eskiden iyi gelmezmiş.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Şimdi çocuk doğmadan hazırlanırsa iyi gelmez diye düşünülürmüş.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Eskiler zaten çocuğa bir şey giydirmezlerdi.”

(Meke/Melek K.)

“Yok, ya nerede kızım.”

(Kıran/Nuray U.)

“Şimdi bizler az buçuk yaptık ama mesela bizden önce kaynanamgiller pek hazırlık yapmazmış.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Doğduktan sonra yapacaksın. Önceden yapmak iyi değil, uğurlu gelmez diye hiç yaptırmazlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Hayır, hazırlık yapılmazdı, çok nadir yapan olurdu. Çocuğun öleceği düşünülürdü, yaşamaz derlerdi.”

(Orta/Fatma T.)

“Hiç hazırlama, çocuğun yaşamaz denirdi. Çok tamah etme içinde kalır denir. Mesela böyle etek, şamı, kazak eskiyse hiç atılmazdı. Doğduğunda yastık, döşek edersin. Çocuğu eski çaputun içine sararsın.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Evveli yok, hiç hazırlamazdık. Bir çocuk dünyaya geldi mi bir gömlek dikerdik. Kırkı çıkana kadar onunla dururdu.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Şimdi bir de bak çok emin olanlar hazırlık yapmazlar. Neden? Doğmadık çocuğa don hazırlanmaz diye hani bir batıl inanç gibisine diyeyim. Bir deyim yani.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Şimdi her şey hazır, evveli öyle hazır şey yoktu.”

(Yerkesik/Raşide U.)

“Eskiden öyle bir şey yok. Çaputtan bile bulsan gayıl olursun.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Hiçbir hazırlık yok kızım. Doğacağı zaman bir tane çaput eskisi koyacaksın, için sararlar. Bir tane gömlek eskisi, halı eskisi bulursan; bir suya koyarlar, içine sarıverirler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

1.5.2.1.3. Hazırlığı anne yapar.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Çamoluk/Adile Y.; Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Orhaniye/Cemile P., Zerrin A.; Muslihittin/Nurgül U.; Ortaköy/Fatma K.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü., Sakine S.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kendimiz yapardık da, asıl kızın annesiyle, çocuğun annesi yapar.”

(Algı/Gülfide B.)

“Hazırlıkları çocuğun annesi yapar.”

(Bayır/Sevim Ç.; Muslihittin/Nurgül U.)

“Olduğu kadar kendimiz yapardık.”

(Bozyer/Dudu O., GlayŒe Œ.; Günlüce/Nurten B.; Çamoluk/Adile Y.; Yenibağyaka/Sevim ., Sakine S.)

“Sen kendin de yaparsın da kız tarafı yapar. Yorganını bilhassa kızın annesi yapardı. Battaniyeyi kendin de yaparsın, anneanne de alırdı.”

(iftlik/Nevin D.)

“Benim analığım da yoktu, annemden de bir Œey görmedim. Hep kendim dikerdim.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Basmalardan kendimiz urgularız.”

(Doğan/İnci Y.)

“Büyükler baŒımızda, her Œeyi kendin de biliyorsun. Büyükler hazırlamaz, kendin hazırlarsın.”

(Emirbeyazıt/Melahat .)

“Ben de yaptım, annem de yaptı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kendimiz yaparız. Evveli annede babada düzen var mıydı?”

(Kafaca/GlayŒe A.)

“Byklerimden, annemden, kaynanamdan hiç görmedim kızım.”

(Karamehmet/Nurten Œ.)

“Bilmezdin, cahildin kendin yaparsın. KomŒulardan ğrenirsin.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Annemiz de yapmıŒtır, ekseri kendin yapıyordun. O zamanlar anne manne bir Œey etmezdi.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Bazı anneler anlayışlı olur, hazırlar. Bazı anneler anlayışsız olur, kendi yapar.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Anne, anneanne, babaanne [yapar]. Evet, bu üç kişi hazırlık yapar.”
(Yaraş/Fatma A.)

“Valla kızım anne baba tarafımız hiç yapmadı. Burada herkes yapar. Genelde kendi çocuğun ailesi yapar.”
(Yemişendere/Halise G.)

“Kendimiz büyüklerimize sorarak yapardık. Şunu şöyle etsek nasıl olur, bunu böyle etsek nasıl olur [diye sorulur]. Onlar tarif eder, biz yapardık. Eskiden büyüklerimiz çalışıyordu ki kızım, toruna bir şey hazırlanmazdı. Herkes kendi hazırlardı.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

1.5.2.1.4. Hazırlığı annenin ailesi yapar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Hülya A.; Kötekli/Sadika A.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Özlem K., Sergül B., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“İlk çocuk olduğu zaman kızın annesi hazırlıyor mesela. Eskiden varmış bu, çocuk olduğu zaman kızın annesi çocuğun yorganını, döşegini, yastığını yaptırmış.”
(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kendimiz yapardık da, asıl kızın annesiyle, çocuğun annesi yapar.”
(Alçı/Gülfide B.)

“Daha çok annenin annesi yapar. Babanın annesi oralı olmaz. Yorganını, döşegini, bezini, giyeceğini kızın annesi yapar.”
(Bayır/Sevim Ç.)

“Herkes aynıydı, aslında kızın annesi hazırlar.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Kafaca/Hülya A.; Yeniköy/Sadike G.)

“Sen kendin de yaparsın da kız tarafı yapar. Yorganını bilhassa kızın annesi yapardı. Battaniyeyi kendin de yaparsın, anneanne de alırdı.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Ben de yaptım, annem de yaptı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Evet, kız tarafı daha çok hazırlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Annemiz de eder. Yapan da olurdu, yapmayan da .”

(Günlüce/Nurten B.)

“Mesela seksenlerden beri bizimkilerin ilk çocuğunda kız tarafı hazırlık yaptı. Daha önce var mı bilmiyorum.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Annemiz de yapmıştır, ekseri kendin yapıyordun. O zamanlar anne manne bir şey etmezdi.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Bazı anneler anlayışlı olur, hazırlar. Bazı anneler anlayışsız olur, kendi yapar.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Anne, anneanne, babaanne [yapar]. Evet, bu üç kişi hazırlık yapar.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Evveli kız annesi yapardı. Şimdi yapsa da çoğunu anne babası alıyor.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kızın annesi yorganını, yastığını, minderini, battaniyesini hazırlar. Eskiden adet kızın annesiydi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“İlk çocuğu benim anne tarafım yaptı. Genelde anneanne yapıyor.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Kız evi çok yapar. Oğlan tarafı da eder de kız tarafı azıcık kıprak olduğundan mı [daha çok yapar] bilmem.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Ekseriyetle kızın ailesi yapıyor, [oğlan annesi] o kadar şey değil.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Kız annesinin [yaptığını] başka yerlerde bilmiyorlar.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

1.5.2.1.5. Hazırlığı babanın ailesi yapar.

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Günlüce/Nurten B.; Ortaköy/Fatma K.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Özlem K., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kendimiz yapardık da, asıl kızın annesiyle, çocuğun annesi yapar.”

(Algı/Gülfide B.)

“Eskiden böyle şeyleri kaynana yapardı.”

(Bozyer/Dudu O.; Günlüce/Nurten B.)

“Kayınvalide daha anlayışlı olursa kayınvalide hazırlar. Kişiye göre değişiyor.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Anne, anneanne, babaanne [yapar]. Evet, bu üç kişi hazırlık yapar.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Ben kendimden pay biçeyim mesela babaanne hazırlar. Kundağın falan işlemlerini hep kendim yaptım.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Oğlan tarafı da eder de kız tarafı azıcık kıprak olduğundan mı [daha çok yapar] bilmem.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Çoğu babaanne bilinçlidir, isteklidir, zevk alır; ondan yapar.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Ben oğlanların hepsine de yaptım.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

1.5.2.2. Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Pratikler

Gebe kadının doğumu yaklaştıkça hareketlerine dikkat etmesi gerekmektedir. Doğumun kolay olması için birtakım şeyler yapması gerektiğine inanmaktadır. Kadına elinden veya eteğinden herhangi bir şey dağıtması, sık sık hareket etmesi, çamaşır yıkaması, yürümesi veya rahmi açmak için çömelerek iş yapması söylenir.³⁴ Bu uygulamalar, eski zamanlardan beri kadınların kendi yaşamlarıyla iç içe olduğu için kadınlar doğum yapmakta zorluk çekmemiştir. Bu yüzden günümüzde doktorlar tarafından da tavsiye edilmektedir.

1.5.2.2.1. Gebe kadın elinden, eteğinden bir şeyler dağıtır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Algı/Gülfide B.; Gülağzı/Gülsevim A.;
Karamehmet/Gülsüm Ö.; Muratlar/Nezife İ.)

³⁴ Özkan, a.g.t., s. 83.

Açıklayıcı Örnekler

“Doğmadan evvel elinden aygıt dağıt derler.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Öyle pek bir şey olmaz da eteğinden bir şey verirken soğan yahut erik gibi, doğumun iyi olur denilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Hamile insanlara eteğinden sabun ver, çocuğun sabun gibi kaysın derler.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Bir de hamileyken eteğini açıp da bir şey dağıtırsan çocuğun tez olur derler. Çoluk çocuğa çerez dağıt, şeker dağıt, eteğine kat da dağıt denir.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Eteğine hep bir şey kat, komşuna bir şey verirken eteğinle ver derler.”

(Muratlar/Nezife İ.)

1.5.2.2.2. Gebe kadın çok hareket eder, yürür, koşar, gezer.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Sultan Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/
Güllü D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hareket et, gez, yürü.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Doğum kolay olsun diye ne yaparlar biliyor musun? Genelde yürüyüş yapılır.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Gezdirirlermiş böyle kolundan tutarlarmış. Gezdirirlermiş, normal doğursun diye kıpratırlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Evveli böyle açılıns diye gezdirilirdi, kalk kalk, koş koş derlerdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

1.5.2.2.3. Koynundan üç kere sabun, şeker kaydırır.

(Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Fadıl/Mükerrem A.; Kozağaç/Aynur Ö.,
Nilgün K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sabun kalıbı kaydırırlardı.”

(Bozyer/Dudu O.; Kozağaç/Aynur Ö.)

“Hamileyken tez kurtulayım diye sabunu kaydırırsın, elbisesini yıkasın diye yaşlılara
hayrına verirsın.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Misal koynundan böyle sabunu, şekerini, her şeyi üç kere atarlarmış. Fakirlere
verirmişsin, sabun gibi akar diye bir şeyler ederlermiş. Başını yuğsun*, o etsin bu
etsin diye verirlermiş. Aşağıdan çıksın diye hamilelere verdirirlermiş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Bizde sabun kaydırırlar. Göğüsten üç defa Kulhuvallah’la Elham okuyarak sabun
kaydırırdık ki, yağ gibi çabuk çıksın derdik.”

(Kozağaç/Nilgün K.)

1.5.2.2.4. Çömelerek iş yapar; çamaşır yıkar, tarlada çalışır.

(Bayır/Sultan Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Çiğdem D.; Gülağzı/Gül
F.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö.; Müştakbey/Huriye Ö.;
Meke/Emine G.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Bakiye
Y.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çömelerek iş yapılması normal doğumu daha da kolaylaştırır denir.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Bir gün önceden çamaşır yıkatırlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Akşama kadar ekin biçersin, akşam ezanında doğarmış. Eskiden yleymiş.”

(Göktepe/ ığdem D.)

“Otur, amaşır yıka derler. Aılsın, normal doğum yap derler.”

(Glağzı/Gl F.)

“Rahim açılsın diye oturup çamaşır yıkıyor. Son zamanlarda meşip çamaşır yıkıyor.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Kolay olsun diye mel derlerdi. Hani gün aşırı pusat musat yıkarsan, tuvalete oturursan bile mel derler. Çocuğun kasığa düşsün derler.”

(Kuzluk/Humayın .)

“Eskiden doğumlar evde oluyordu. Eskiden melip çamaşır yıkıyorduk. Bayanların çatısı açılıyor, doğum daha kolay oluyor. Benim kaç tane çocuğum var, hiç sezaryen olmadım. Eskiden doğumlar böyle kolaymış.”

(Müştabey/Huriye .)

“Bir yakanda düğümlenen bir şey bulundurma derlerdi. Hani biyo bağlı bir şeyler durdurmazlardı, zerlerdi.”

(Meke/Emine G.)

“Mesela meldiğin yerden çamaşır yıkarsan öyle kolay olurmuş.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Evvel iş çoktu kızım, bizim köylük yerde iş çok değil mi? Biz doğurana kadar iş ederiz, çocukların doğması kolay olur.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Evveli kadınlar bütün gezerdi, ekin tarlasında, keçide. Dağda gezdiğin için doğumların bazısı kolay olurdu.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Devamlı hareket, hareket. Ben zaten genellikle yaz döneminde, o tütün kırım zamanında gündüz tütün kırdım geldim. İkisi de gece oldu. Hareket, hani evde fazla oturmayacaksın.”

(Taşlı/Gülten S.)

1.5.2.2.5. Banyo eder.

Açıklayıcı Örnek

“Ağrı tutuncaya kadar rahat edersin diye banyoya gir derler.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

1.5.2.2.6. Gebelik anılmaz.

Açıklayıcı Örnek

“Sancı tez olsun diye gebelik anılmazdı.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

1.5.2.2.7. Doğumu kolay olana gidilir.

Açıklayıcı Örnek

“Doğumu güzel olana giderler. Mesela benim doğumum çok kolaydı, kim hamile olsa doğuma yakın beni götürürlerdi.”

(Kozagaç/Nilgün K.)

1.5.2.2.8. Gebe kadın, kuşları besler.

Açıklayıcı Örnek

“Doğum kolay olsun diye kuşları beslemek, kuşlara bir şey vermek vardır.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞUM SIRASI

Doğum, bir kadın için tarifi mümkün olmayan en güzel duygudur. Çünkü doğası gereği kadın doğurgandır ve annelik içgüdüsüyle doludur. Günümüzde doğum yapmak oldukça kolaydır, hatta kadın acı çekmeden bebeğini kucağına alabilmektedir ancak eski zamanlara baktığımızda hem doğum yapan hem de doğumu yaptıran kadın için durum hiç de kolay değildir. Bunun için çeşitli yollara başvurmuşlar, bilgili gördükleri herkesten yardım almışlardır.³⁵ Yeri gelmiş yerinde kimse olmadığı için tek başına doğum yapıp kucağında bebeğiyle tarladaki işine gitmiştir. Anadolu'da olduğu gibi Menteşe'de de yokluk ve zorluk içinde doğum olayı gerçekleştirilmiştir. Örnek: Doğum denen biyolojik olayın gerçekleştiği bu aşama çok önemlidir; bu nedenle de çevresinde doğumu kolaylaştıracak, çabuklaştıracak birtakım uygulamaların kümelenildiği görülmektedir. Çocuk isteğinden başlayıp aşırma ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canlının ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, geçiş dönemlerinden birincisi olan doğumun en dramatik noktasıdır. Başka bir söyleyişle, bütün o hazırlıklar, doğum olayı ile yani çocuğun gizel dünyasından gelmesiyle gerçekleşecektir. Bu gelişin kolay olması ve anneye çocuğa zarar vermemesi için birtakım yollara ve çarelere başvurulmaktadır.³⁶

2.1.Doğumu Yaptıran Kişiler

2.1.1.Okumamış Olanlara Verilen İsimler

2.1.1.1.Kocakarı, yaşlı insan denir.

(Akçaova/Humayın T.; Algi/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Günnaz G.,
Suat Ç.)

³⁵ Özkan, a.g.t., s. 84.

³⁶ Örnek, a.g.e., s. 194-195.

Açıklayıcı Örnekler

“Başına kocakarıları alırlar gelirler, yaşlı insanlardı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Evvelden de kocakarılar vardı; hani yaşlılar. Onlar bilir doğurtur; onu getirirlerdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Evveli doğurtan kocakarı olurdu.”

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Günnaz G.)

“Eskiden benim kocanam, annemin annesi ebeymiş. Bizim komşulardan biri doğum yapacak olmuş, doğum yaptırmaya kocanamı çağırmışlar. Hep kocakarılar vardı.”

(Bayır/Suat Ç.)

2.1.1.2. Bilirkişi, bilgili, becerikli, ebe, köy ebesi denir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.;
Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Günnaz G., Sevim Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“İsim verilmezdi de ebe geliyor denirdi. Çok doğum yapmış, becerikli insanları yardımcı olsun diye çağırırlardı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Ebemiz derdik. Yani ebe dediğimiz Gülsüm yahut Fatma teyzen.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Dedim ya hani köy ebesi, belli bir kadınlar varmış, onlar yaptırmış. Okumuşluğun bir şeyi yok, cahil bunlar bilirkişiler yani. Mesela doğum ettirirler kadınlara, annemgillere hep birileri doğum ettirmiş. Annem derdi Gülayşe doğurttu beni derdi. Yok yok, okuma yok yani. Köyde bilirkişiler bunlar. Bilgisizler, ondan sonra tecrübesizler, eliyle.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Ebe denir. Okumamış kızım, evveli okumadan kocakarılar doğurturdu.”

(Akyer/Melek K.)

“Evvelden ehlişi vardı. Onlar bilir doğurtur; onu getirirlerdi.”

(Algı/Gülfide B.)

“Ebe deriz, okumamış okumamış.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Yok canım, köy ebesi, o zaman diplomalı ebe diye bir şey mi var?”

(Bayır/Günnaz G.)

“Bilen bir kişi olurdu. Yaşlı da olur, genç de olur. Pratik, bilgisi, bilinci olan yaptırırdı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

2.1.1.3. Eli dualı, tecrübeli, yardımcı denir.

Açıklayıcı Örnek

“Ona şöyle derler: Filancanın yardımcısı veyahut eli dualı, yardımcısı, doğurtan, kaldıran. Okumamış kişi bilhassa namazında, abdestinde olanlar. Eğitim görmüyor da diyelim ki ablam Aysun’u, Elif’i, beni doğurttu; o tecrübeli oluyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

2.1.2. Okumuş Olanlara Verilen İsimler

2.1.2.1. Ebe denir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bozyer/Dudu O.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K., Şadinaz Ç.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E.; Kötekli/

Sadika A.; Kuyucak/Fatma K., Sadika P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P., Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Bakiye Y.; Şeyh/Birgül İ., Hatice C.; Taşlı/Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Vacide U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadriye S.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Okumuşa ebe deniyor zaten. Okumuş ebe.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Çiftlik/Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Fadıl/Mükerrem A.; Günlüce/Nurten B.; Karamehmet/Nurten Ş.; Köteklî/Sadika A.; Meke/Fatma U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Okumuşa da okumamışa da ebe denir. Ebe bayağı doğurturdu.”

(Bozyer/Dudu O.; Gülağzı/Gülsevîm A.)

“Benim zamanımda ebeydi. Benim ebe araştırmada çalışıyor.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Sonradan çok ebe geçti buradan. Hatta benim son iki çocuklarımı ebe yaptırdı.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Sonra ebeler gelmez mi canım?”

(Denizova/Süheyla K.)

“Yine bizleri ebeler doğurttu. Evet, okumuş ebelerdi.”

(Doğan/İnci Y.)

“Okumuş da geldi.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Evveli Habibe Ebe vardı, okumuştı.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Eskiden öyle kontroller yoktu. Belediye ebesiyle doğurdum. Çocuğum kiloluydu. Doktor, şimdiki Muğla’nın kızları olsaydın çoktan doktoru başına toplardın dedi. Hani ebelerle dünyaya geldi, doktorlarla olmadı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bak, diplomasıza ebe kadın deriz. Yaşlı kadınlarımıza ebe kadın deriz. Bak diplomalıya sadece ebe, ebe hanım, ebe hemşire deriz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Diplomalı ebe diyorlardı.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Ebe bize sonra geldi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Okumuşa ebe ana denir.”

(İkizce/Hacer D.; İkizce/Müzeyyen U.)

“Sonra yeni gelen bilinçliydi, okumuştı. Bir de doğumu güzel yaptırdı.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Daha sonra okumuş geldi.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Sonra okumuş ebe de geldi. Hani dar olursa, çocuk çıkamayacaksa hemşireler Muğla’da, Muğla’ya gidilir.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Olmayacaksa bir doktor, başka bir bilgin ebe çağrılır.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Bir kocakarı ebe vardı, evde doğurtuverirdi. Doğum için çağırmaya gittim kızım, yer de buzlu; böyle bir sıypırıverdim*, bir sıypırıverdim yola, o kadını almaya gittim.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Yattım, hiç ağrım yok. Suyum geldi. Suyum gelince zaten doğum yapıyorum dedim. Güngör abim nereye gidelim dedi, aşağıda bir traktör vardı, ona haber edelim dedi. Bozyer’de bir köy ebesi vardı. Öğrenci, stajyer gibiymiş. Orada yokmuş, sonra kaynanam bir kadın vardı, onu çağırmaya gitti.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Hani bu okumuş ebeler sonra çıktı. Okuyana hemşire derler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Okumuşa da devlet ebesi deniyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Şu anda da ebe deniyor.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Ebeler doğum yaptırır. Hep ebe denirdi.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Ebe deniyordu, gene de daha önceden okuyorlar.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Sonra beni belediye ebesi varmış, o yaptırmış.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“İlk çocuk, büyüğü hastanede doğdu. Öbürleri evde oldu. Ama evimize okumuş ebe getirdik.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Buraya ebe ta 73-74‘te geldi, o da hiç kimse çağırmadı.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Bizim köye ebe geldi, beş sene kaldı.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Okuyan da var.”

(Şeyh/Birgöl İ.)

“Ebeler yaptırır. Genelde okumuş oluyor ama tahsilleri az olmuş oluyor.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Sonrakilere zaten devlet köylere normal ebe vermiş.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Şimdi canım ben burada sağlık ocağında çalışırken tabii ki genelleme olarak ebe hanım diye hitap ederler.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Hasan abinin doğumunda bile ebe Vacide Abla vardı, buraya o geldi. Doğum yapıyorum diye üç gün bekledik, olmadı. Bekledik ama olmadı. En sonunda Muğla’ya gittim, Muğla’da doğum yaptım.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Ebe deniliyordu, ben diplomalı ebeyim.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“[Okumuş ebe] bizden sonra geldi, bizim günlerimizde yoktu.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.1.3. Doğum Yaptırana Para veya Hediye Verme

Doğum yaptırmak gibi zor ve uğraştırıcı işle uğraşan kadınlara aileler ellerinden geldikçe yardım etmek ister. Bu yardım etme ya bir gıda ürünü vermektir ya hediyelik kumaş ya da para verme şeklinde olmaktadır. Her ne verirse versin bu insanın isteğine, durumuna ve paylaşımcılığına bağlıdır. Araştırmalarımıza göre yöre halkı bu konuda oldukça cömert bir yapıya sahiptir. Kendi elinde az olsa bile karşısındakiyle paylaşmaktan asla geri kalmamakta ve ne yapması gerekirse onu yapmaktadır. Bazı ailelerde gerçekten hiçbir şey olmadığı için ya da doğumunu kendi yaptığı için bir şey verme gereksinimi duymamıştır. Ayrıca doğum yaptıran kadın da kendince mütevazı davranmakta, çoğu zaman kendisine verileni kabul etmemektedir. Aşağıdaki örnekler de bu durumu açıklamaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Herkesin isteğine kalmış bir şeydir.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“O kişiye göre değişir. Sen kibirlenirsin, gelesin gelmez, o zaman az çok bir şey verirsin. Ama kibirlenmezsin, gelir vazifeni yapar gidersin. Adam vereyim derse reddedersin.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Verilirse verilir, verilmezse verilmez. Zaten verileni almazlar.”

(Denizova/Süheyla K.)

“O kocakarılar bir şey vermeyiz de ebe analara veririz.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kimi ister, kimi istemez.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Veren verirdi, vermeyen vermezdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

2.1.3.1. Hiçbir şey verilmez.

(Akyer/Melek K.; Camikebir/Gülzade B.; Çırpı/Sultan Ö.; Dağdibi/Humayın K.; Derinkuyu/Ali D., Leyla D.; Dokuzçam/Fatma C.; Gazeller/Gülizar A., Nuray B.; Karacaören/Gülseri A.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hatice K.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Vermezdik kızım, öyle doğuma komşular gelir.”

(Akyer/Melek K.)

“Şimdi var o, evveli yoktu.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Bir şey vermezler.”

(Çırpı/Sultan Ö.; Dağdibi/Humayın K.; Dokuzçam/Fatma C.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.)

“Bir şey almazdı.”

(Derinkuyu/Ali D.)

“Öyle bir şey olmuyor. Evveli para mı var?”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Para mara hiçbir şey yoktu.”

(Gazeller/Gülizar A., Nuray B.; Karacaören/Gülseri A.)

“Verilmezdi, ebe zaten köyün ebesiydi. Ona ne vereceksin?”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Ya yardım etmiş gibi oluyor, ona bir şey verilmez.”

(Şenyayla/Hatice K.)

“Nerede verecekler? Hayırına.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Eskiden nerede veriyorsun?”

(Taşlı/Gülten S.)

2.1.3.2. Para verilir.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Müzeyyen U.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kötekli/Sadika A.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Orhaniye/Ayten A.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şeyh/Hatice C.; Yemişendere/Halise G., Hatice Ç.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sergül B., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evladına muhtaç olana aylığı olmadığından [para] verirdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Para verirsin.”

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Çiftlik/Nevin D.; İkizce/Müzeyyen U.; Muratlar/Nezife İ.; Orhaniye/Ayten A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şeyh/Hatice C.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Şimdi ev arasında doğum yaptıran bir kadın olurdu. Para verirdik.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Beş on kuruş para da verirdik.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Veririz. Olduğu kadar üç, beş kuruş eline para verirsin.”

(Doğan/İnci Y.)

“Verilir, doğum parası aldı.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Para olan para verir.”

(Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevim A.)

“Verirdik. Evvelki zamanlarda az çok on lira, beş lira neyse para verirdik. Zaten yevmiye on lira. Bir yevmiye verirsin.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Verilirdi. Ne bileyim, eşim para vermiştir.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Ebeye para verirdik. Mesela kendi köyünden bilen bir insan olsa vermeyebilir de ebelere verirdik.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Para işi yeni çıktı.”

(Muratlar/Ayten Y.; Yemişendere/Halise G.)

“Vermez miyiz canım? Eve kadın gelir, emek çeker. Para veririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Gereken beş kuruş verirlerse verirler, vermezlerse helalleşirler. Benim annem öyleydi.”

(Yemişendere/Hatice Ç.)

“Herhalde para verirler. Hediye gibi şey verilir mi bilmiyorum.”

(Yenice/Gül Ö.)

“O, gönlünden kopan bir şey; para veriliyor.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“İstediğin kadar para verilir. Hugıdan para veremez.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

2.1.3.3. Para yoktur; hediye olarak içinden ne gelirse, elbiselik malzeme, şamı, yiyecek verilir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş., Nurcan Ş.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Düğerek/Feriye G.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Hacer D., Şengül Ç.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö., Ayşe D.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B.; Zeytin/Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ben bir kere başında bulundum, bir tane elbiselik aldılar, geldiler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Kendi içinden bir tane elbiselik, şamı verirlerdi. Zaten o zamanlarda milletin alacak durumu yok. Nenem rahmetliye biz bakıyorduk, şamısını verirdik.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Verilir. Mesela bir tane şamı atıverirsin yahut bir, iki metre basma veya pazen verirsin. Evveli para mı varmış?”

(Algı/Gülfide B.)

“Pek verilmezdi de yine yardımcı olunurdu. Evde ne bulursan verirdik, para almazlardı. Misal senin patatesin, soğanın yok; birer poşet olanından doldururverirdik.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Yiyecek, şekerdir, kahvedir, çaydır ya da elbiselik kumaş verilirdi. Gönlünden ne çoşarsa verirdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Gönlünden ne düşerse verilirdi. Mesela un, bir ölçek yarım ölçek darı, buğday verilir. Evveli para nerede? Para yok.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Hediye, gönlünden ne çıkarsa verimiz.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Para olmazsa kendine göre bir eşya alıverirsin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Verimiz, [bir şey] verilir.”

(Bozyer/Nurcan Ş.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Emine G.; Muslihittin/Arife Y.; Yeniköy/Ayşe S.)

“Verirdik. Buğday verimiz, un verimiz.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Mesela, lokum, sigara, öyle şeyler [verilir].”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Sabun, yağ verirdik. Hediye de verirdik.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Gene gönlünden ne koparsa verirsin. Şunu ver demezler de öyle ediverirler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Evveli para yoktu. Hediye olan hediye verir. Çocuğum evveli giyecek ne var? Biz evvel evlerimizde dört metre basmalar bulundururduk, onları hediye ederdik. Karınca kararınca, mesela bir oyaly tülbent verirler veyahut etek yap diye basma verirler. Kendilerince yumurta, yoğurt koyarlar; bu da bizim yaptığımız ekmek derler. Hemen hemen boş gönderen hiç olmazdı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Tabii ki o zamanlar hediye verirlerdi. Para geçmiyordu, hediye verirler. Hele kız isteyenin kızı olursa veya oğlan isteyenin oğlu olursa tamam. Artık onu baştan aşağıya giydirirler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Paran yoksa iki metre pazen; hediye olarak gönlünden ne koparsa verilir.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Elbise veren elbise verirdi. Öyle.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Ebe hanım getiririz de, ona da çok zaman sonra gönlümüzden ne koparsa veririz.”

(İkizce/Hacer D.)

“Hayrına kendin şamılık, yazma gibi bir şeyler alırsan alırsın.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Doğuma ne vereceksin? Gönlünden ne koparsa, yardım falan hediye verirsın.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Para yok zaten, havlu veya sabun verilir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Verirler kızım. Para kendinde yok zaten, para veren bilinmezdi. Peşkir* denirdi, şimdiki havluya; peşkirden birer tane, yazma varsa yazma verirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Her şeyden az çok verilirdi. Böyle evveli paha biçilirdi, gönlünden ne koptuysa verirsın.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Eskiden evde ne varsa bir tane yazma, eteklik, elbise vermişlerdir.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Köy gömleklerinden dokuma gömlek verilirmiş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“O gönlünden ne koparsa; etek etsin diye basma verirler, gömlek alıverirler.”

(Meke/Fatma U.)

“O gönlünden ne koparsa verir. O zamanlar kocakarının börülcesi mi yok? Katıverirsin. Tarhanası mı yok? Kat. E sandıkta varsa iki metre basma verirsin. Diksin giysin diye pazen verirsin, şamı verirsin.”

(Muratlar/Ayten Y.)

Mesela o zamanlarda hediye bilen mi var kızım? Bir havlu, bir yemen [verilirdi].”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Evde ne varsa verilirdi. İlla o gün verilecek diye bir şey yok. Buğday gibi, bahçeden bir şeyler verirsin.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Para yerine hediye veren de olur. Herkes artık imkânına göre.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Tabii canım verirsin. Onu öyle boş gönderirler mi?”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Gönlünden koparsa, imkânın varsa elbiselik kumaş alırlardı. Evdeki imkân neyse onu yaparlardı.”

(Orta/Fatma T.)

“Hiç verilmez mi? Evveli ihtiyaç çok kızım. Her şey ihtiyaçtı. Buğday, aygıt verirsin. Eşya varsa eşya verirsin.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Eskiden para verilmezdi, hediye veriliyordu. Mesela elbise, eteklik, bluz alıverirsin. Şamı alıverirsin. Kenarlarını yapıverirsin, doğum yaptırdı diye verirsin.”
(Yemişendere/Halise G.)

“Yardım ediverdiler diye hediye gibi bir şeyler alıyorlar.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Önceden hediye alırsan hediye verirsin. Öyle verirdik.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

“O, gönlünden kopan bir şey; hediye veriliyor, iç çamaşırı, kumaş, etek, para gibi öyle şeyler [verilir].”
(Yeşilyurt/Sergül B.)

“O zamanlarda istemezdi. Gönlünden ne çıkarsa verirsin.”
(Zeytin/Humayın K.)

2.1.4. Okumuşa veya Okumamışa Güvenme Durumu

Konu başında belirttiğimiz gibi eski zamanlarda eğitim görmüş insanlar yokken kadınlar kendi kendilerine doğum yapmış veya etraflarında tanıdık, tecrübeli insanlar yardımıyla doğum yapmıştır. Bundan kırk yıl kadar önce özellikle köylerde eğitim almış bir sağlıkçının olmaması, tecrübeli olan kadınlara çok fazla güvenilmesine neden olmuştur. Sonrasında köylere eğitilmiş ebeler gönderildikçe durum değişmeye başlamıştır.³⁷ Tabii, bu durum burada yazdığımız gibi birden ve kolay olmamıştır. İki farklı noktada bulunan iki insan arasından hangisi deneyimliyse onun çağrıldığını “Benim adam ikisini de çağırdı.”(Derinkuyu/Leyla D.), “Deneyimli hangisiyse o olur.”(Kozağaç/Lütfiye Ç.) ifadelerinden anlamaktayız.

Alan araştırmamızda dağ köylerinde ebelik yapmış olan eğitilmiş kadınlarla da görüşmemiz mümkün olmuştur. Çoğu kaynak kişinin söylemiş olduğu “biz ebelere güveniriz” ifadesinin tam tersine kendilerine halkın ilk başta tepkili olduğunu, çocuk

³⁷ Büyükokutan, a.g.t., s. 234.

doğurmamış kadının doğumdan anlamayacağı söylenmiştir. Eğitimli ebeler bu ön yargıyı yıkmak için uzun süre savaştıklarını, ondan sonra halkla iç içe olunca güvenin arttığını belirtmişlerdir. Bizce de ebe olan kaynak kişilerin söylemlerinde doğruluk payı vardır. Çünkü daha önce hiç tanımadıkları yabancı olan bu kadınlara doğum gibi bir hassas konuda güvenmelerini biz de bekleyemeyiz. Bu yüzden ebelere güvendiğini söyleyen kaynak kişilere şüpheli yaklaşımdan kendimizi alamamış bulunmaktayız.

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi, mesleğe ilk başladığım yıllarda halkın kendilerine özgü doğum yapma şekillerini değiştirmede çok zorlandım. Bana küçük, bu bilmez, bu ne anlarmış diyorlardı. Normal şekilde uzanarak doğum yapmanın daha sağlıklı olduğunu, daha kolay olduğunu anlatana kadar çok uğraştım. Sonra baktılar ki doğum yapan bir kadın hamile bir kadına: ”Sen deli misin? Ebe geldi, bana rahatça yaptırdı, daha kolay oldu. Mesela ben ilk doğumlarda ölmüştüm.” diye söyleye söyleye, kulaktan kulağa yayıldıkça, kabullenilmem daha kolay oldu.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Şimdi yaşımız çok küçük olduğu için, yeni mezun olunca hemen köye gittik. Hem toplum için hem ebe için bu bir dezavantajdır. Tabii ki yaşımız küçük olduğu için, yabancı olduğumuz için ilk yadırgamışlardır. Ondan sonra onlar kendi alışkanlıklarını bir müddet devam ettirdiler. Tabii, bu bir diyalog meselesidir. O nedenle halkla iç içe olduğun zaman, kendini soyutlamadığın zaman kısa sürede bu şeyleri aşmışsındır. O nedenle adapte olduk ve köylülerle kaynaştık.”

(Yerkesik/Vacide U.)

2.1.4.1. Okumuşa güvenilir.

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Ali D.; Dokuzçam/Fatma C.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Kozagaç/Feride B.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ende sağlık ebesine daha çok güvenilmez mi? Ne olur kocakarılar kızım? Sağlıkta, görülmüş bir ebe daha iyi olur.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Tabii, diplomalı ebeye daha çok güvenirim. Onun gene ilacı, bulamacı var yahut da yırtık olsa dikeyor.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Okuyan olursa daha iyi olur.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Ali D.; Dokuzçam/Fatma C.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“İşte imkânlarımız olduğu zaman ebeye güvenimiz de, gitme imkânımız yok. Ben otuz yedi sene önce gidemedim, aniden doğum yaptım. Misal bilirli karılar geldi.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Ya diplomalı ebeye daha çok güvenimiz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Sonra sonra alıştıkça, mesela ebe her şeylerini gelip sordukça eskisi istirahate çekiliyor, yenisine başlanıyor.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Deneyimli daha güzel bilir. Ötekiler daha anca öğrenmiştir.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Diplomalı ebe iyisi ama olmayınca köy ebesi var. Mecburen o var.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Korkarsa ebeyi çağırır. Tabii eskiden köylüler ebe geldi diye seviniyorlardı ama şimdi tabii hiç doğum etmemiş, evlenmemiş bir bayan oraya ebe olarak gelse; doğum edecek olan tereddüt edebilir. Hiç etmedi, görmedi diye tereddüt edebilir.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Okunan olmaz mı güzelim? Okunan olur.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Ebeyi çağırırsın.”

(Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.)

“Diplomalı ebeye daha çok güvenilir. Neden? O daha bilinçlidir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Okumuşa güvenmez mi canım? Evveli olmadığından mecbur köy ebesini getiriyorsun.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Ebeye başvurulur kızım. Eskiler ne kadar da olsa bir şeyi yok ki. Yani bir bilinci yok diye ebeye başvuruluyor.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Okumuş başka olmaz mı? Eski zamanlardan beri okumamış yaptırmış.”

(Yörüköglü/Elif Ö.)

2.1.4.2. Okumamışa güvenilir.

(Çiftlik/Umman F.; Denizova/Hörü K.; Gazeller/Hörü D.; Gülağzı/Gül F.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Fatma U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ebeler yoktu ki. İğne korkusuna ebelerden çekinen, kocakarılarına danışan olur.”

(Çiftlik/Umman F.)

“O bizim çocuk doğurtan kocakarı da çok iyiydi, güçlüydü; her şeyi bilirdi.”

(Denizova/Hörü K.)

“Şimdi zaten köyde doğurtan yok. O okumamış kadına eskiden Allaha güvenir gibi güvenirdik. Bilmiyorum, ben çok güvenirdim.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Tabii ki eskiyi hep daha çok tutarlar. İlk baş tutarlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Belki o şeye bağlı ama daha önceden bilirkışıye daha fazla güvenmişlerdir.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Canım okumamış ebe başka olmaz mı? Tabii şöyle bir şey var: Bazı insanlar eli sebepli olurmuş. Yani eski ihtiyarların eli sebepli olduğu için onu çağırırlarmış.”

(Meke/Fatma U.)

“Şimdi, bazı köy kadınları çok bilinçlidir. O daha çok bilinçliyse, doğumu ettirir.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Daha bilgili diye kocakarıları seçerler.”

(Orta/Fatma T.)

“Çocuğum ebe 73-74’te buraya geldi. O da hiçbir kimse çağırmadı yani. Ebe gelip de filan kadını doğurtmadı. Kadınlar çocuğu kendi doğururdu, mesela beni çağırırlardı filanca doğurup gider; doğurtalım.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Eski kafalar eskiye gider bak.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

2.2. Odada Bulundurulan Araç ve Gereçler

Araştırma alanımızda birçok mahalle merkezdeki hastanelere uzak bulunmaktadır. Öyle ki geçmiş zamanlarda araba yokken merkeze inmenin (hava şartları, aracın olmaması, yolların bozukluğu da göz önünde bulundurulursa) iki veya

üç gün sürdüğü mahalleler bulunmaktadır. Bu yüzden mahallelere ebeler gelmeden önce kadınlar ev ortamında doğum yapmaktaydı. Bu yüzden kimi zaman evde doğum sırasında işe yarayacak hangi eşya varsa kullanmışlar kimi zaman da hiçbir şey bulamadıkları için olduğu gibi doğum yapmışlardır. Hatta çok daha eski insanların değil evin odasında tarlaya giderken doğum yaptığını bilmekteyiz. Böyle durumda kadın doğum yapacağını bilemediği için hazırlıksız yakalanması en muhtemel olan şeydir.

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiler tarlaya giderken bile doğum yaparlarmış.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Hani tarlalarda marlalarda kendi haliyle doğurtanlar da olurdu.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

2.2.1. Odada hiçbir şey bulunmaz, malzeme yoktur.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Sevim Ç.; Çiftlik/Umman F.; Denizova/Hörü K.; Gazeller/Arife E., Hörü D.; Kıran/Mukaddes E.; Meke/Emine G.; Yenibağyaka/Sakine S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yok, hiçbir şey yok çocuğum. Allahım nasıl çektiyse öyle su gibi akıt derdik.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Hiçbir şeyi olmazdı. Bismillah der, ellerini yağlar; şimdi siz bilmiyorsunuz, el vurur aşağıdan bakar. Zor zahmet doğdururlar işte.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hiçbir şey yok.”

(Çiftlik/Umman F.; Denizova/Hörü K.; Kıran/Mukaddes E.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“Elle, ıkına ıkına doğduruyorsun, Başka bir şey yoktu.”

(Gazeller/Arife E.)

“Bir şey, araç mı var? Bizim köyde evveli bir şey yoktu.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Odada ne bulursan, başka bulunacak bir şey yok.”

(Meke/Emine G.)

2.2.2. Odada sıcak su, çarşaf, naylon, bez, makas, leğen, havlu, sabun bulundurulur; eski ceket veya çarşaf serilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Nurcan Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Dügerek/Feriye G., Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kozagaç/Aynur Ö., Ayşe D., Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Vacide U.; Yeşilyurt/Kadriye S., Sergül B., Sevim S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir çaput, bez olur.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Valla döşeğin üstüne çarşafıla naylon mu sererler ne bileyim teyzesi? Ne bileyim eskiden naylon var mıydı, döşeğin üstüne mi serdiler? Sıcak su, çocuğun eşyalarını hazır ederlermiş.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Sıcak su olur. Altına bez gibi naylon gibi şeyler serilir.”

(Akyer/Melek K.)

“Doğumda su mu getirilir, sabun getirilir. Bez hazırlayın denilir. Doğumda kadın el vurur ya, elinin sabunlu olması gerekir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Temiz elbiselerden yırtarsın; böyle parçalara ayırır, koyarsın.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ilık su hazırlarlar, genellikle ılık suyla doğumu yaptırıyorlar. Şimdi doğum olacağı zaman eski ceket, eski çarşaf gibi şeyler serilir. Oraya kundağı hazırlar, koyarlar.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Sıcak su ederler. Başka öyle öteki türlü hiçbir alet kullanılmazdı, elle yapılırdı.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Su, sıcak su verilir.”

(Bozyer/Dudu O.; Nurcan Ş.; Denizova/Süheyla K.; Dügerek/Feriye G.; Orhaniye/Zerrin A.; Sungur/Bakiye Y.; Yeniköy/Ayşe S.)

“Sıcak su hazırlanır, makasını, şeyini hazırladım; kendim kestim.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Bez, ılık su bulunur.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Gülağzı/Gülsevım A.; Kozagaç/Aynur Ö.; Orta/Fatma T.)

“Tabii canım, sıcak suyu hazırlıyorlar. Annen varsa sıcak su kaynatırlar. Havluyu, bezi zaten kendin hazırlaya koyuyorsun.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Rahime sabunla zeytinyağı sürülür. Eskiden evlerde oda mı vardı kızım? Nereye rast gelirse [doğum olurdu].”

(Çiftlik/Umman F.)

“Her tarafa pislik, kan man bulaşmasın diye kilim yazarız. Ondan sonra zaman geçtikçe naylon çıktı. Evveli öyle ayrı ev mi var kızım? Aynı bu ev içinde doğarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Sıcak su ve çocuğa kundak yapacağız ya bir tane şamı olurdu. Döşeğe kan gitmesin diye naylon yazılır.”

(Doğan/İnci Y.)

“Oraya döşek koyuverdiler, yastığı başımın altına koydular. Sıcak su getirdiler, ben öyle doğdum. Leğen olur anası. Altımıza, döşeğe naylon yazarız.”

(Doğan/ Ummuhan A.)

“Sıcak olsun diye ateş yakarlar.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Çocuk doğuyor diye her şeyini, bezini hazırlarız. Leğen hazırlanır.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Mesela leğen, sabun, ıbrıkta sıcak su. Bunlar. Kışsa soba yanık olur. Makas.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Yavrum doğumu evin içinde yapacaksın zaten. Evin içine bir naylon yazarlar. Yaz kadını, mis gibi bir çarşaf yazarlar. Tavana bir tane ip bağlarlar, sancın tuttukça o ipi asılırsın.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Genelde su kaynatırlar, o suyu nasıl kullanırlar bilmiyorum ama sürekli sıcak su kaynar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“İplik, makas olur. Onları ister, başka ne isteyecek? Sarmak için kundağını ister.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Doğum malzemeleri olarak eski çarşafın varsa iki, üç kat altına yazarsın*. Çocuğun doğacak diye makasını hazırlarsın.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Bez, çarşaf serilir.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Evde sıcak su bulundurursun. Şey aksın diye tepsi olurdu. Bizim doğduğumuz zamanlarda naylon nerede? Doğalı kaç sene oldu.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“E çocuğun giyeceklerini, kundağını, aygıdını buraya koyarsın. Son düşerse diye ilgen koyarsın, çocuğu banyo ettirmek için ılık su bulundurursun. Bir tane havlu koyarsın.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Tencerede su kaynar, ılıştırıp çocuğu banyo ettirmek için kullanılır. Kundağını eskilerden yırtarsın. Yere bir naylon serilirdi. Şimdiki gibi bir hazırlık yoktu.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Kızım bir tane eteklik, eski don varsa çıkınlarılarmış. İşin gerçeğini konuşursak yok, ne yapacaksın?”

(Kıran/Nuray U.)

“Sıcak su, yağ, ondan sonra bez olurdu.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Altına naylon, bez sererlermiş.”

(Kozagaç/Feride B.; Şenyayla/Hürriyet S.)

“Valla kan boşandığı zaman geçmesin diye altına kalınca bir şeyler yazarlardı. Öyle fazla kalınca bir şey hazırlanmadı. Tabii makas, makasla göbeğini kesiyorsun.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Makas bulundurlardı.”

(Meke/Dilber K.)

“Ocakta su kaynatırlar, o sıcak suyla pansuman ederler. Aşağı tarafları temiz olsun, çocuk mikrop almasın diye oralarını yıkarlar. Temizlik bezleriyle çocuğunu geri alıyorsun, çekiyorsun. El ilağanları* var, hani el çanakları, ona zeytinyağı sabunu katıyorsun. Çocuğu çaputa sarıyorsun, doluyorsun, sıkıyorsun.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Bez, sıcak su, leğen geldi. Hatta ben gittim aldım.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Neler hazır bulundurulur? Şimdi eldivenler var ama eskiden yokmuştur. Elllerine naylon poşet geçirip göbeğe bastırırlar.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Leğen, bez falan olur. Başka ne olacak?”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Naylon yazarsın; altına bez yazar, üstüne bir çarşaf gererler. Doğum yaptırırlar.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Şimdiki gibi bir şey mi var, battaniye, çarşaf, öteberi mi var? Bir eski aba, ceket varsa onu atarlar. O zamanlar keçe meşhurdu, altına onu çekiverirsin.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Altına naylon yazarlar. Göbeği kesmek için makas olur.”

(Salihpaşalar/ Halise O.)

“E canım pis oluyor diye çarşaf, çuval bulurlar. Makas bulunmaz mı canım?”

(Salihpaşalar/ Nazik A.)

“Zaten çaputunu, her şeyini ısıtıyorsun.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Oralardan eski bez, ne bulursak hazırlardık. Sıcak su, sabun, bez toplarız.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Biz kundaklıyorduk ya çocukları, doğum anında çocuğu beleyeceğimiz bezler olur. Makas hazırlarsın, insan ya var yok bağlayacaksın ya makasın sapıyla ipi bükür; geçirir, ilmek edersin. Tabii eskiden hastane gibi değil, evin içinde doğum yapacaksın; naylon değil de gübre torbaları vardı. O torbalardan koyarsın, üstüne bir tane eski bir şey koyarsın. Onun üzerine doğarsın.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Temiz makas, ona dikkat ederlermiş mesela.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Eskiden peştamal derdik, onu hazırlardık. Ondan sonra şamıyı kundak gibi hazırlarsın.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Ona normal su hazırlarsın, sıcak su hazırlayıp çocuğu suya katıyorlar.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Eskiden çaput yastık olur. Onun üstüne oturturlar, onu dayarlar.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Altına naylon gibi katı bir şey yazıyorlar. Bir de üstünden bez seriyorlar ve bir de sıcak su hazırlıyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Temiz bir muşamba alkolle güzel bir silinir, hastanın altına yerleştirilir. Hastanın altına biraz daha yükselti yapılır. Hasta üzerine yatırılır ve doğum başlatılır. Tabii, eskiden hijyen ve sterilizasyon yoktu. Mikrop kapıp kapmadığını, enfeksiyonu bilemez.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Aynı hastanelerdeki gibi pense, makas, göbek bağı olurdu. Ona azıcık yüksek bir yer hazırlarız. Böyle kışının altına saz yastığı koyuverirdim.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Göbek kesmek için [makas bulunur].”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Bir makasla iplik koyardık oraya.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Makas, çaput, sabun, iplik hazırlarlar. Göbeğini iplikle bağlarlar. Sındığla*, makasla göbeğini keserler.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

2.3.Odada Bulunan Kişiler ve Sayısı

Doğum sırasında eğer ihtiyaç varsa ebe yanında birilerini ister. Bu kişiler genellikle doğum yapan kadının çekinmeyeceği kişiler olmalıdır. Çekindiği bir insan yanında olursa doğum yapamayacağı inancı hâkimdir. Bu yüzden gebe kadının fikri alınır. Genellikle kadının annesi, yengesi, eltisi veya bir arkadaşı odada hazır bulunur. Bu noktada mahallelerimiz içinde sadece birisinde kızın annesinin girmesinin yasak olduğu “Fatma yengem doğum etti de oraya kız annesi varmaz dediler. Evveli kız annesi doğum yaparken gelmezdi.” (Kozagaç/Ayşe D.), “Kız annesinin yanına melek varmaz, yardım etmez derler. Kız annesinin canı çok yanıyor ya ondan varmaz derler.” (Kozagaç/Feride B.) örnekleriyle belirtilmiştir. Böyle bir inanışın varlığının dikkatimizi çekmemesi mümkün değildir.

Doğum başlayacağı zaman ebe, odada çok insanın olmasını istemez. Bunun anneyi bunaltacağını düşünür. Ancak kırsal kesimde kadınların her işe düşünmeden atıldığını, doğumun zor olduğu zamanlarda insanların yardım etme isteğinin olduğunu düşünürsek odanın kalabalık olmasından kaçınılamayacağı da bir gerçektir. Böyle bir ortamda kavganın, gürültünün, stresin olduğu kaynak kişilerce belirtilmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Odaya yaşlıların geneli girer, öyle bir iki kişi olmaz.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Şimdi herkes girmek ister, öyle bir adet vardı. Hasta yanında bir iki kişi ister. Herkes çıkar, ondan sonra muayene ederim. Daha zamanı değil, bekleyin derim.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Çok ağrın tutarsa, iki gün sürdüyse herkes başına üşüşür. Hem üzerine dolarlar. Bahane ederler, kavga ederler. Kimisi çaykalayalım biyo derler, kimisi silteleyelim der. Öyle öyle, ünleşirler*, karışırlar.

(Zeytin/Ferîştah U.)

“Kimisi olacak der, kimisi olmayacak der.”

(Zeytin/Humayın K.)

Doğum odasına girmesi yasak olanların başında erkekler gelmektedir. Günümüzde hastanelerde doğum anında eş olsa da kırsal kesimdeki insanlar için aynısını söylemek mümkün değildir. Bu noktada araştırma alanımızda bulunan mahallelerden yalnızca iki tanesinde eşin de girebileceği belirtilmiştir ki eğer bu durum gerçekse üzerinde durulması gereken farklı bir nokta olabilir.

Açıklayıcı Örnekler

“Kocasını girer.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Bir eşin olur, bir de kadın olur.”

(Gazeller/Hörü D.)

2.3.1. Herkes giremez; ebeyle birlikte iki veya üç kişi olur.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akyer/Hatice B.; Algı/Gülfide B.; Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Ayşe S., Nevin D., Umman F.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Dügerek/Feriye G., Saniye G., Mehmet G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö., Ayşe D.; Kötekli/Sadika A.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Hatice K.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Raşıde U., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Herkesi koymazlardı kızım.”

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.)

“İki kişi, üç kişi olur.”

(Akyer/Hatice B.; Denizova/Hörü K.; Gülağzı/Gülsevım A.)

“Doğum odasına bir doğurtacak kadın girer, kızın annesi yahut kaynanası girer. Başka çok insan girmez.”

(Algı/Gülfide B.)

“Öyle kalabalık mı var kızım, bir insan alır gelir; iki, üç kişi çağırır. Gönüllü komşu varsa, bir de bilirkışı kocakarı gelir.”

(Akyer/Melek K.)

“Ebenin yanında biri daha olur. Sözümde benim kendi annem mi var, kardeşim mi var, o girer. Bir de o ebe kadın olur. Gerisine kapıyı kapatırız, dışarıda beklenir. Bahane bulur diye çok kişi koymazdık.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Hiçbir kimse girmezdi, bir ebe girerdi.”

(Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Evveli üçer insan girerdi.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Evvel zamanlarda ebenin yanına kendi kafalarından cümbür cemaat giriyorlardı. Benim hiç kimse olmadı, tek başımdım.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çok kalabalık olmaz.”

(Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Filiz G.; Düğerek/Saniye G., Mehmet G.)

“Kim oluyor? Bir tane, iki tane komşun varsa gelir; yardım ederse eder.”

(Doğan/İnci Y.)

“Fazla insan olmaz. Bir ebe olurdu kocakarılarından, bir de sen. Başkaları olmazdı.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Böyle toplanıverirler de sonra dağılırlar. Bir kişi olur, doğurtacak insan olur. Başka bir insan, annesi bile girmez.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Yok, bir görüncem bir de ebe vardı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Annen olur, yengen olur, kaynanan olur.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Bir eşin olur, bir de kadın olur.”

(Gazeller/Hörü D.)

“şimdi doğum sırasında sadece ya bir komşunu alırsın, ya bir teyzeyi alırsın. Doğum odasına öyle fazla bir insanı almazsın. Üç kadın bile çoktur. Ya bir ya iki kadın içeriye alınır. Teyze olabilir, komşu olabilir. Öyle curcuna kimseyi doldurmamız.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Mesela başında bir kişi, iki kişi olur. Ona nasıl hareketler yapacağını, ıkınmasını, bacaklarını açmasını söyler. İp verirler, onu ısır derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Çocuk olmaz, nazar olur diye çok kalabalık olmazlar. En çok iki kişi, üç kişi bile zor.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Yok, bir kişi olur. Ürker diye girilmez.”

(İkizce/Hacer D.)

“Doğum yaptıracak olanın yanında bir, iki tane daha olabilir.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Başımda elimle kaynanam vardı.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Yok, az olur. Bir ebe olur, bir de annen olur. Başka insan olmaz.”

(Karamehmet/Nurten ř.)

“Çok kalabalık olmaz, az olur. Eltin varsa o olur.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Mesela kaynanası, kendi annesi varsa girer.”

(Kıran/Nuray U.)

“Yok, kalabalık olmaz, iki kişi olur. Bir de kaynanan varsa o orada kundağını hazırlar.

“Kiramettin/Sultan D.)

“Az kişi olur. Bir kendi vardı.”

(Kozagaç/Aynur Ö.; Muslihittin/Nurgül U.)

“Bir, iki kişi olur.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Gene birkaç kişi olurdu. Yardım etmek için üç dört, beş altı kişi olurdu.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Çok insanı sevmez, olmaz. En fazla üç kişi olur.”

(Meke/Dilber K.)

“Yaşlı insanları alırız. Çok oldu mu insan sıkılır. Mesela ebe girer, bir de varsa annesi girer. Kendi olduğu zaman daha iyi, rahat doğar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“İki kadın girse yeter.”

(Muslihittin/Arife Y.; Şenyayla/Hatice K.)

“Aslında doğum odasında kalabalık olunmaması gerekiyor. Köy evlerinde mesela ebe olur, yanında bir de yardımcı olabilir. Genelde anneanne istiyorlar. Anneanne, babaanne veya hiç yoksa yenge olabilir. İki, üç kişi olabilir. Çok kalabalık olmaz.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Bir tane ebe olursa bir tane de yanında yardımcısı olur yani.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“İnsan kalmaz kızım. Bir kocakarı, nine, doğacak kadın kalırdı.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Hayır, bir kimseyi koymak istemem. Baktın tutamayacaksın, sabredemeyeceksin; iki sağlam kişi getirir.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Ben fazla katmam canım, kadınlar annesi varsa katar.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Fazla bir insan katmazlar.”

(Sungur/Fatma Y.)

“En yakınlar. İlk önce anneler varsa, sağsa, hani kendi annesi ya da kayınvalidesi. Bir de dediğim gibi ebe. Veyahut da bir şey yapıyorsan, en yakınım, eltisi. Öbür türlü yok, dışarıdan insan olmaz.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Özel oda yok. O ortamda adam olmuyor tabii, dışarıya çıkarıyorlar. Kadınlar da alınmaz; alınacak olan bir, iki kişi olur, bir de doğum yaptıran kadın olur.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Yaşlılar olur, hani o işi bilen insanlar girer.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Yok, bir tane kadın alırlar. Bir, iki kişi olur, yardım eder. Bir sürü kişi girmez. Hatta ele güne duyurmadan doğsun derler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Çok koymuyorlar, iki üç kişi yardım edecek kadar koyarlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Bir insan görmez. Şimdiki gibi serili mi? Bir görse ebe görür.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Evde doğum yaptıysan sadece oğlan evinden ebenin yanına oğlanın yengeleri falan girer. Sıkılıp utanmasın diye anne, baba zaten gelmezdi. Sadece ebenin yanına beyinden tarafta olan gelir.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

2.3.2. Doğum yapan kadın çekinir diye kimi isterse o girer.

(Akçaova/Humayın T.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Orta/Fatma T.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Kadriye S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sıkılır diye kimi istersen, gönlünü çekeceğin kişi olurdu.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Kızın annesini pek getirmezler, ondan çekinir. Yine sorarlar kim gelsin? Kimden utanmayacaksın o gelir. Rahat olması önemli, çekindi mi doğum edemez derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Doğum yapacak kişi daha çok kime kanı ısınıyorsa onu ister. Eltisi, görümcüsü, doğum yaptıracak kadın olabilir. Daha çok kendi annesini ister. Sıkılır diye belli bir insanı istemez.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Önce annesini çağırırsın, başka ne olacak? Kadının annesi, kaynanası da olur. Kaynanadan çekinir, kardeşi varsa kardeşini çağırırsın. Mecbur kalmadıktan keri dıştan insan koyulmaz.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kadının çekinebileceği kimseler giremez. Annesini isterse annesi, kaynanasını isterse kaynanası girer.”

(Orta/Fatma T.)

“İstedığı birini getirir, istemediğini getirmez. Kalabalıkta doğuramaz. Mesela kızın annesi, kayınvalidesi olabilir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Azıcık doğum zamanı geldi mi, kızım sen kimi yanına koymak istiyorsun derim. Filanca gelsin dedi mi ben sanki evvelden dostuymuşum gibi filanca buraya gelsin derim.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

2.3.3. Erkekler ve çocuklar içeriye giremez.

(Akçaova/Humayın T.; Çiftlik/Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Karacaören/Gülseri A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Halise O.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Kadriye S., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocukları koymazlar.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Erkeklerle bile söylemezdik.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Şimdi doğum sırasında çocuklar da erkekler de girmez.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Şenyayla/Hürriyet S.)

“Doktora ihtiyaç olur diye babalığım, kocam aşağıda beklemiş.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Mesela babalar giremez. Hamile kadının babası, kayınpederi giremez.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kimler alınmaz? Kızlar pek girmez. Sonra doğumu zor olur diye kızları içeriye pek katmayız.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Küçük çocukları almazlar. Erkekler de kapı dışında bekler.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Koca girmez, korkmasın diye evlenmemiş bir kız girmez.”

(Orta/Fatma T.)

“Erkek girmez.”

(Salihpaşalar/Halise O.; Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Erkekleri getirmeyiz.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Mesela doğum edecekleri zaman çocukları koymazlar.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“[Babayı] yanına koymazlar, şimdi koyuyorlar. Fotoğrafını bile çekiyorlar.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“[Baba] dışarıda bekler.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

2.4.Doğumun Başladığının Belirtileri

Kadın, doğumun başlayacağını vücudunda ortaya çıkan belli başlı belirtilerden anlayabilmektedir. Bunların başında beline ağrı girmesi, yüz renginin değişmesi ve suyunun gelmesi gelir. Bu başlık altındaki örneklerimizin sayısı azdır. Çünkü alan araştırması sırasında sorulan sorular içerisinde böyle bir soru yer almadığı için sorulmamıştır. Zaten soracak olsaydık aşağıda ifade edilen belirtilerden başka bir belirti de bulabileceğimiz düşünülmemektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“O zaman beline müthiş bir ağrı girer.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Bir de doğacak kadının doğmadan önce suluğu patladı derlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Onun bir şeyi mi var? Rahim ağrıyla açılmış.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“İnsanın renginde bir kızarma oluyor. Bir açılıp bir kızarıyormuşum. Allah, ertesi gün ağrım falan yoktu. Doğum edeceğim gari. Önce su boşanıyor, çocuğun olacağını öyle biliyorsun.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Kasığımdan bir ağrı girdi, kaynanama kasığımdan ağrı girdi anne dedim. Bir de belimden cız dedi. Tuvalete gittiydim, su boşaldı. Bana, sus yaşanma* dedi. Şimdi ağrı gecikti mi yakında dünyaya gelmez diyorlar.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

2.5. Doğum Yaptırma Şekilleri

Doğum için en uygun ortam hazırlandıktan sonra en kritik süreç doğum anıdır. Bu noktada doğumu yaptıran kişinin yöntemi oldukça önemlidir. Çünkü yanlış bir hareket bebeğin ve annenin hayatını kaybetmesine neden olabilir. Bebek ters geliyor olabilir ya da annenin rahmi dar olduğu için bebek çıkmakta zorlanabilir. Yöre halkından araştırmamız boyunca sık duyduğumuz yöntemlerin başında ayakta, ipe asılarak yaptırılan doğum gelmektedir. Köye eğitilmiş ebeyle yatarak doğumlar artsa da insanlar eski alışkanlıklarından vazgeçmeyerek ip yöntemini kullanmaya devam etmişlerdir.³⁸ Hemen hemen tüm yöntemlerin bu şekilde anlatıldığı “Şimdi ip yöntemi çok güzel bir şeydir. Komşu teyze vardı, onlar boynuna asılıyordu. İp yöntemini bir öğrendim, normal doğum yapana çok güzel. Ayakta olur. Gülüm bak, buraya çarşafı yazıyorlar, ipe bir tutunuyorsun; çömüyorsun böyle ıkınıyorsun. Açılma olduğu zaman ebe zaten başında. Çocuk geleceği zaman hemen

³⁸ Büyükokutan, a.g.t., s. 236.

seni yatırıyor. Sancı gittikçe belini ovarlar.” (Göktepe/Nafile K.) örneğini verirsek yerinde bir hareket olur.

2.5.1. Çömelerek, diz çökerek doğum yapar.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Balıbey/Meryem D.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Çiftlik/Ayşe S., Gülsüm T., Umman A., Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kiramettin/Sultan D., Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Yenice/Gül Ö., Vasile G.; Yerkesik/İlkay Ş., Raşide U., Vacide U.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kimisi çömeldiği yerden, oturduğu yerden doğuyor.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çekinme çocuğum, ıkın ıkın derler. Yatmadım ben. İşte benim gelin divanım vardı. Ben böyle çömeldim, ninem rahmetli: “Gelinim utanıyorsun.” dedi. Böyle ovalayıp, okudu.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eskiden yatma mı var canım? Yatma yok, çömelerek, eğilerek, gezerek olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Oturarak yaparız.”

(Bağyaka/Kadriye Y.; Günlüce/Nurten B.; Kiramettin/Sultan D.)

“Doğum yatarak olmaz, çömelerek olurdu. Çocuk tam haznede olacağı sırada yatırılırdı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hiç yatarak yapılmazdı. Şimdi önüne böyle yorgan döşek yığarlardı, onun üstüne böyle ardınırdı, diz çökerdi. Ebe kadın da ardında, sıkın sıkın diye hep öyle doğurtulurdu.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Böyle çömeltirler kızım, çocuğu arkadan alırlar.”

(Çiftlik/Ayşe S.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Orta/Fatma T.; Sungur/Bakiye Y.)

“Söylemesi ayıp, seni çömeştirir; böyle bağıra bağıra taşın kovuğundan bir kaya alıyor gibi içinden alır.”

(Çiftlik/Gülsüm T.)

“Yavrum bizim köyde doğumlar ne olacak? Doktor yok bir şey yok, domeştirirsin* kendi kendine olur.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Domeşerek, oturarak yaptırılırdı.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Diz çökerek olur.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Ondan sonra kadını oturttururlarmış, dizlerinin üstünde öne doğru eğdirir; çamaşır yıkar pozisyonu verirlermiş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Cahilliğe bak. Şimdi orada komşumuz çocuk dünyaya getirecek olmuş. Annemi, bir de babaannemi alıp götürmüşler. Öğleye kadar uğraşmışlar, doğumu yaptıraramışlar. Ben vardım, kadını çömeltmişler. Ama bizim ebe öyle etmemişti.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Sancı tutuyor, tabii o zaman pijamanı çıkarıyorsun. Oturuyorsun, önüne yastık yığıyorsun. Öyle doğum oluyor. Oturarak oluyor canım. Yukarıdan bir şey tutsan, aşağıdan da çocuğu tutmak zorundasın.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Bizim ne olacak? Çömelerek. Ebeler yatırıp da doğuruyor. Bizim oralarda çömelirsin.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Daha önceden bizim daha büyüklerimiz çömeltilermiş. Onlarda ebe de yok.”

(Kötekli/Sadika A.)

“İki dizin üstüne çökerek, ıkındırarak olurdu.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Şimdi anne böyle tuvalete oturmuş gibi aşağıya kendi kuvvetini verecek. Göbeğin üstüne bastırarak bebek dışa meyil veriyor. Zaten bebek yoluna girdiyse çıkıyor. Hafif bir kafası çıkma yaptıysa, doğurtan eliyle çocuğun kafasını tutuyor. Buradan asılabiliyor. Zaten ondan sonra artık çıkar. Ama ters doğum gelirse o çok zor. Genelde çömeş de ıkın derlerdi.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kasığına basar, bacağına öteye çeker, öyle olurdu. Diz çöktürürlerdi kadına.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Dizimin üstünde doğum ettim.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Basılacağı zaman da yatmazdık. Çömeştirirsin böyle.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Bazı insan oturup da doğurur. Fatma yengeni öyle doğurtular; böyle oturdu, çömeşti de doğurdu.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Ne bileyim, oturup çömeştirdiler. Böyle kocakarı vardı, arkamı sıvazlardı.”

(Yeniköy/Vasile G.)

“Bize anlatıverirdi, bizi böyle çömeştirirlerdi derdi.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

“Evvvelki insanlar bir yakayı, bir insanı görmezdi. Etrafını örterler; oturduğu, domeştiği yerden [doğurur].”

(Yerkesik/Raşide U.)

“şimdi şöyle bir şey var, o zamanlarda çok eski insanların deneyimleri de güzelmiş. Mesela o zaman çömeldiği yerden doğum yaptırıyorlardı. Bugünümüzde de bu yöntemler uygulanmaya başladı. Neden? Yer çekimi kolaylığı ile doğum daha kolay ve hızlı. Ama tabii eski koşullarda değil de bugünkü koşullarda [geçerlidir]. Bugün, yüksek bir yerde altına su dolu şeyler [konuluyor]. Onun içerisine akıtmak kaydıyla doğumu gerçekteştiriyorlar.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“Diz çöktürürler gari; çığrın bakalım, sıkın bakalım, çığrın bakalım, sıkın bakalım.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.5.2. Yatarak doğum yapar.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çamoluk/Adile Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Sadık P.; Meke/Dilber K., Emine G.; Muratlar/Nezife İ.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Gültekin Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; şenyayla/Hürriyet S.; şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Kadriye S.; Yerkesik/Zekiye U.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kimisi yattığı yerden doğuyor.”

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Dağdibi/Humayın K.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Meke/Dilber K.; Emine G.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Evveli hemşire aygıt mı var? Yatarak olur.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Benim çocuk öbür evde oldu. Karnımın üstünden bastırarak şimdi oluverir, şimdi geliverir darken, şimdi doğacak hiç ağrı hissetmeyeceksin deyip öyle doğum yaptık. Yatarak yaptırılır.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Çocuğun boynu kısmasın derler, bacağı dayar ve diz çöktürürler. Yatırırlar. Çocuk sıkılmasın, ön tarafın açık olsun diye diz çöküp yatarak olurdu.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Yattığın yerden de olur. Gücün kuvvetin yoksa yattığın yerden olur.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Yatar yatar. Dineldiği yerden çocuk mu olur?”

(Düğerek/Feriye G.)

“Odanın birine alırlar, yatarak yapılır.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Yatarak olur, oraya yüksekçe minder koyarlar, yatırırlar. Biraz sırtı yüksek altı alçak olur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Yatarak doğurttu. Kız siz endekini öldürüyor musunuz dedim. Aynı ebenin yaptığı gibi tepsiyi aldım geldim, üstüne bir tane bez yazdım, dōşeęe koydum. Ondan sonra böyle yukarıdan doğurttum.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Mesela ilk doğumda ebe beni yatırdı. Yatarak yaptım. İkincide zaten ebe gelmeden kendi açılınca oldu.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Bazen yatırırılar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Şimdi her insana göre [değişir], bazı adam yataraktan dünyaya gelir. Kimisinin de yatarak olurdu. Biz kendimiz öyle olduk.”

(Muratlar /Nezife İ.)

“Eskiden beri yatarak olur, ayakta olmaz.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Usul usul böyle çocuğa bakarsın, kelle yukarıda mı aşağıda mı? Rahim açılmış mı diye elimle bakarım. Çocukta ölüm tehlikesi varsa mecbur bakarım. İkın kızım, ıkın ıkın çıkar. Baktın gördün vakit yoksa yattığın yerden doğarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Yerde, yer minderinde yatarak olur.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Şimdi yatırıyorlar. Böyle azıcık yükseğe yatırsan azıcık hazneyi açtırsan daha rahat olur. Ebe hep yatırdı, buradan [karnından] bastırarak çıkarttırıyordu.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Yatarak yaptırılmış kızım, yatırılmış.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Doğum yatarak oluyor da ilkin geziyorsun.”

(Yenice/Gül Ö.)

“İkin ıkın diye basıyorlar, bir şey ediyorlar. Altına bir şey yazıyorlar, yatırıyorlar böyle yaşlılar doğurtuyor.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Onu hemen yaptırmayız. Aşağıda tam açılır, çocuk aşağıya indiği zaman yatırırız.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Ben hastanelerde yatarak doğdum. Burada da doğdum.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

2.5.3. Asılarak, ocağın ve kapının başına doğum yapar.

(Akçaova/Humayın T.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Sevim Ç.; Suat Ç.; Dağpınar/Ayten K.; Dokuzçam/Fatma C.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Nuray B.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Sungur/Fatma Y.; Yaraş/Durkadın T.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Sevim S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/ Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kimi doğsun diye ipin üstüne ardınırmış.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Eskiden böyle üç gün ipte asılırdık. Dineldiğim yerden doğurttular. Neler çekildi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Ocağın başına durdururlar da yaptırırlar.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Sancısı geldiği zaman böyle bir şeye asılıp, kendini aşağıya doğru sıkınacağın bir yere tuttururlardı. O zaman senin böyle aşağıya doğru karnını ovarlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kadını böyle yukarıya asmışlar. Kadın kaç gün asılmış. Ondan sonra kocanam varmış, şimdi ben bunu ellersem başım ağrır. Ben bunu ellemeyeyim demiş.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Eskiden doğumlar şu şekilde yapılırdı: Bu tavana bir ip asarız, ipi ulaşabileceğimiz kadar uzatırız. Bu ipi tutar, ipten güç alırsın. Sana doğum yaptıran kişi de belin ağrıyor ya, belini tutar, basar. Dizlerinin üzerine oturarak ipi tutarsın, sancın geldiği sırada o ipten kuvvet alırsın. Nefesini aşağı verirsin.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Şimdi gari kadının ağrısı tutsa, buğlanır*, ovalarlar, yargınlanır, ıknıver denir. Bir de bu kapiya böyle dineltirler de tuttururlar. Kimi kocakarı böyle ettirirdi.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Şimdi eskiden doğumlar, annem iki gün asılı kalmış. Böyle sana nasıl tarif edeyim? Bizim eskiden özlerimiz* vardı. Öze ip takarmışsın, ipte doğum yaparmışsın. O ipe kendin kuvvetini verirmişsin, altına leğenler konulmuş. Analarımız, ninelerimiz öyle yaparlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Böyle bir ip atıverdiler, ipin üzerine göbekte dediler. Ben göbektim böyle tuttum, kasıldım oldum. Gizem’de evin içinde oldum.”

(Gazeller/Nuray B.)

“İşte yukarıya bir ip bağlıyorlardı, kadınları oraya koltuklarından asıyorlardı.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Bir naylon serer üstüne seni yatırırklar. Divana tutturur böyle ıkın sıkın derken üstünden biri basar veya yukarıya bir ip bağlarlar. Kendi ağırlığıyla ıkınırken bebeğin doğması sağlanırdı. Annem Adnan’ı öyle doğurdu.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Dineldiği yerden de ediyorsun. Böyle yattığın yerden asılarak, sıkınıyorsun, ıkınıyorsun.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Bu pencereden kapıya asılsın diye ip bağlarlardı. Doğum etsin diye doğacak kadını ipin üstüne bindirirlerdi.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Annemin kulakları çınlasın, bu ocak başında doğum yapmış. Böyle kemeri tutmuş, öyle doğum yapmış annem.”

(Kozagaç/Feride B.)

“İp atarlarmış.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Şimdi ocağın oraya kadını durdururlar, ıkın ıkın derler. Yatırmazlar bile. Kimisi kolay olur. Ayakta olur. Buraya ebe geldi, benim komşu vardı; buna köylü doğuruşu yaptırın dedi. ıkın dedi, öyle öyle yaptırdılar. Kendi bildiğini yaptırmadı.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Evvvelki insanlar anneme etmişler, anlatıverir dururdu. Kuvvet alsın diye belinden ip bağlamışlar, asıltmışlar.”

(Meke/Fatma U.)

“Ateşe, ocağa bastık. Belini ovarsın, bir de yukarı ip takarız. İpten aşağı asıl, asıl; bağırma, ıkın ıkın. Ben öyle doğurdum. Ağrıdan yatamıyorsun ki.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Ben yalnız bir elim ipte, belim ocakta, diz [üstündeydim]. Belini de bir kişi boyuna sürter.”

(Muratlar /Nezife İ.)

“Çocuk olurken tavana bir ip asarlardı, o ipte sallarlardı. Öyle olurdu.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Böyle yukarıya ip asardık, salıncak kurardık. Koltuklarımız ağrımasın diye minder koyar, ipi kollarımızın altına geçirirdik. Belinden tutarlar, aşağı ıkın derler.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Valla eskiden yatırmıyorlardı. Mesela yukarı dineltiyorlar. Hatta bir golan* takıyorlar asılıyorsun.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kızım, kapının [kolunu] böyle tuttum, ıkırırken çocuğu doğurdum. Şalvarın içine çocuğu aldım.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Kızım evveli doğanlar ne ederlermiş? Oraya evin ortasına ip takarlar, asarlarmış. Çoğu öyle doğmuş.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“İki gün böyle ipe asılıyorsun, ipte kalıyorsun. İlk çocuğumda dokuz gün ipte asıldım. O zamanlar araba yoktu. O tarafta eli sebepli bir kadın dururdu. Gece oradan aldılar, geldiler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.5.4. Ayakta doğum yapar.

(Akyer/Melek K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Çakmak/Fatma D.; Denizova/Süheyla K.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; Göktepe/Güllü D.; Şadinaz Ç.; Özlüce/Meryem Ç.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Şenyayla/Habibe Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ayakta yaparız.”

(Akyer/Melek K.; Çakmak/Fatma D.; Özlüce/Meryem Ç.)

“Dinelterek* yaparız.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ayakta da olur. Gücün kuvvetin olursa ayakta olur.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Yine ayakta olur canım, nereye yatıyorsun?”

(Gazeller/Hörü D.)

“Ağrıdan yatamazdık ki, ayakta olur.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Ayakta dururdu insanlar, çoğu ayakta gücünü versin diye dururdu.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Ayakta doğum yaptırmaya çalışıyorlardı. Biraz yüksekçe bir sandık buluyorlardı, kadın onun üzerine yüzükoyun yaslanıyor, arka tarafından doğum yaptırmaya çalışıyorlardı.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Halam vardı; halamın boynuna sarılırken dikelerek, ayakta doğum yaptım.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Ben yatamam, ayakta doğarım. Yattım mı zaten her yanım iğneli deşik* olur, yatamam. Biz ayakta yaptık.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

2.6. Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Uygulamalar

Bazen doğum anında işler yolunda gitmeyebilir ve doğum zorlaşabilir. Özellikle ilk doğumun ve erkek çocuğunun zor olduğu “İlk çocuk zor olur. Hani önden ağzı açılıyor ya, ondan sonra o kadar olmuyor.” (Bayır/Sultan Ü.), “Erkek zor doğuyor.” (Bayır/Sultan Ö.) örnekleriyle belirtilmektedir. Bu noktada tecrübeli yaşlı kadınların bilgilerine ve ebelerin yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. İster okumuş ister okumamış olsun, ikisi de bir canı kurtarmak için elinden ne gelirse yapar. Menteşe bölgesinde bu konuyla ilgili Anadolu’nun diğer bölgelerindeki uygulamalara benzer uygulamalar tespit ettik. Bunların başında kadını yürütmek, karnını veya belini ovmak, yorganda sallamak gibi uygulamalar gelmektedir.³⁹ Bunun dışında sarı inek etrafında dönmesi, dolu tüfeklerin boşaltılması gibi farklı uygulamalar da bulunmaktadır. Gebe kadının doğum anında utanmaması, sıkılmaması gerekir. Eğer utanırsa doğurmakta güçlük çeker.⁴⁰

Açıklayıcı Örnekler

“Sıkılır, doğum olmaz diye gücürgenir* diye elbise bile çıkarmaz; çocukları donumuzun içine doğardık.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Yalnız insan çok oldu muydu insan gücürgen olur, doğmaz.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ebe, sıkılma kızım koyuver kendini der.”

(Bayır/Sultan Ü.)

Ayrıca doğumun zorlaşmasına neden olan durumların başında susuz doğumun olması, rahim darlığının olması, bebeğin kalp ritminin bozulması gelmektedir. Böyle durumlarda baş edilebilirlerse anneye derin nefes alması ve sırtının altına yastık konulması gerektiği söylenir. Eğer baş edilemezse annenin derhal tam donanımlı bir hastaneye götürülmesi gerekmektedir.

³⁹ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 226.

⁴⁰ Özkan, **a.g.t.**, s. 83.

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii, susuz doğum çok zordur. Su önünden boşandı mı doğum çok zor oluyor.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Derin derin nefes al derler.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Hazne dar olunca onu sağlık ocağına veya doktora, Muğla’ya gönderiyorsun.”

(Yemişendere/Halise G.)

“En sonunda hastaneye götürdüler, ameliyatla oldu.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Şimdi eğer doğum güçleşirse kalp sesleri bozulur, çocukta bir şey olur. Çocuktaki kalp sesini düzeltmek için kalp takviye ilaçlarımız vardı. Ama baktık gördük, düzelmedi; hemen hekime başvurulur.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Sırtının altına yastık koyarlar da böyle yatırırılar.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

Bütün bu veriler haricinde araştırma alanımızda sadece üç kaynak kişi, bir yöntemin olmadığını söylemiştir. Biz bunun doğru olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü bu kadar geniş bir bilgi sahibi olunan bölgede bu yöntemlerden en az birini bile duymamış olmaları mümkün değildir.

Açıklayıcı Örnekler

“Yok, bak bugün çığrınır, yarın çığrınır; yarından sonra Allah izin veriyse çıkar, izin vermediyse küt gider.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Bir şey olmaz.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Hayır, bir şey yok. Kolonya bile yok. Allah iyiliğini verir, oradan çocuk olur; çaputun içine bağlayıverirler.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

2.6.1. Kadını yorgana, çarşafa, battaniyeye koyup sallarlar.

(Akçaova/Ayşe B., Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Sevim Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Ayşe S., Umman A.; Derinkuyu/Leyla D.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Saniye G.; Gazeller/Ali U., Hörü D.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.; Paşapınarı/Fatma İ., Hayriye A.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Durkadın T.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Feriştah K.; Zühre K.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çarşafın yahut yorganın içine koyarlar, sallarlarmış.”

(Akçaova/ Ayşe B., Humayın T.)

“Evveli doğumlarda yorganı yazarlar da yorganın içine katarlar. Çocuğu döndürmek için sallarlar.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Onu sallarlarmış böyle yorganın içinde, aşağı yukarı nasıl sallıyorlarsa onu bilmiyorum.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Çocuk yerine gelsin diye sallarlardı.”

(Akyer/Melek K.; Camikebir/Gülzade B.; Karşıyaka/Hidaye K.)

“Doğum kolay olsun diye çarşafın içine katarlar. Biri bir ucundan, biri bir ucundan tutar da böyle sallarlar.”

(Algı/Gülfide B.)

“Doğmayanı battaniyeye bile koydular salladılar.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Çocuk dönmemiş olabilir, anneyi battaniye veya bir şeyin içine koyarlar ve sallarlar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Anneyi böyle battaniye veya yorganın içine yatırırđık. Böyle böyle sallardık.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Çok zor olursa yorganın içine koyarlar da böyle yuvarlarlar.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Yorganların içinde yorganlırsın.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Bir de doğumunu edemediği zamanlarda yorganlıyorlardı. Üç, dört tane kadın kolay olsun diye yorganın içinde öteberi sallıyorlardı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Bir tane çarşafın içine katarlar, öteberi öteberi sallarlar. Sancısı fazlalaşsın diye iki kişi böyle yüğgülerlerdi*.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Olmadığı zaman battaniyenin içerisine koyup öyle sallıyorlar.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Ne olurdu biliyor musun? Bizim olmadı da hani battaniyeye katıp böyle sallarlarmış.”

(Gazeller/Ali U.)

“Tez olsun diye böyle ırlarlardı.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Çabuk olsun diye bir bohçaya katarlardı, böyle böyle sallarlardı.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Doğumun zor olacaksa seni biyo yatırırılar, ufak bir battaniye varsa içinde sallarlar.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Bir de battaniyede iki kişi sallıyor.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Hamile olan insanı sallamışlar sallamışlar.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Bazen bacaklarından tutar, sallarlar.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Eskiden yorganları bilmem ne ederlerdi.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Bir de çocuk oynasın çabuk olsun diye battaniyenin içine katarlar, sallarlardı.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Gerisi gelsin diye çarşafın üstünde yorgan ürgüleme* deriz biz, öteye beriye ırladılar*.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Ağrı tutsun diye kilimin içine katardık. Mesela kilimi böyle iki kişi tutarsın, beni içine böyle yatırıyorsun. Biz sallıyoruz, bu çocuğun doğmasını çabuk hızlandırıyoruz.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Annemler şuraya yastık koyarlarmış. İki kişinin biri başını tutarmış, biri ayaklarından tutarmış. Sağa sola çocuk bir yere gelsin diye sallarlarmış.”
(Muslihittin/Nurgül U.)

“Yorganın içine koydular, salladılar ettiler yavrum da öyle doğdum.”
(Paşapınarı/Fatma İ.)

“Onu evveli çarşafa dolarlardı. Doğsun diye bir beri bir öteye sallarlar.”
(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Namazla* deriz, doğacak diye onun içine katar ırlarlardı, sallarlardı.”
(Sungur/Bakiye Y.)

“Ya dönmedi mi etmedi mi bacaklarını sallarlarmış eski kadınlar mesela. Ürlümek şeklinde sallamak, kolaylaşsın doğumu diye.”
(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bir de battaniyeye koyarlar, bir aşağı bir yukarı sallarlar. Çocuk dönmediyse dönsün derlerdi.”
(Yaraş/Durkadın T.)

“Çok şey etmişler yavrum, kayınvalidem battaniyelerin içinde kadını sallamışlar. Çocuğu tersse döndürelim diye çok uğraşmışlar. Analığım anlatıverirdi.”
(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kolay olsun diye sallarlarmış.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Mesela salladıkça çocuk yerinden ırırsın* denirdi.”
(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Beni yorganın içine koydular, böyle böyle salladılar; ağrı sıklaştı. İki kişi salladı, kalktım.”
(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Benim çocuğun biri olmadı da, bana yaptılar battaniyede ırgaladılar. İŖte sallarlardı, böyle ırgalarlardı.”

(Yörükoğlu/Elif .)

“Ŗimdi çocuk dönsün diye arŖafın içine koyarlar, teberiye sallarlar.”

(Zeytin/FeriŖtah U.)

2.6.2. Odanın iini sıcak tutarlar, kadını terletirler.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Göktepe/Ŗadinaz .; Karamehmet/
Gülsüm .; Kiramettin/Sultan D.; Muratlar/Nezife İ.)

Açıklayıcı rnekler

“Eskiden normal doğumlarda ne ederlerdi? Bol bol ısıtırlar, sıcak tutarlardı. Terletirlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Ocağı yakarsın, sıcak olur.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kadın terleyince, ısınınca doğumu kolay olur diye ocağa ne kadar kütük varsa atmıŖlar, kadını bunaltmıŖlar.”

(Göktepe/Ŗadinaz .)

“Bir de olsun diye analığım çadır evin içinde bir ateŖ yaktı, bir de olmadı, kanterlerim çıktı. ığıra ığıra ığırdım.”

(Karamehmet/Gülsüm .)

“AteŖ yakarlar, terletirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Odun atarlardı, ona kocaman kütük derdik. AteŖi çok yakarlardı.”

(Muratlar/Nezife İ.)

2.6.3. Kocasının avcundan veya ayakkabısından su içer.

(Akçaova/Ayşe B., Humayın T.; Balıbey/Meryem D.; Karacaören/Gülseri A.; Kötekli/Sadika A.; Muratlar/Nezife İ.; Özlüce/(?) Ç.; Yenice/Gül Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kocasının pabucunun içinden su içirirler.”

(Akçaova/Ayşe B.; Balıbey/Meryem D.; Kötekli/Sadika A.; Özlüce/(?) Ç.)

“Çocuk çabuk olsun diye, kocasının avcundan su içirirlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.; Karacaören/Gülseri A.)

“Evde kalan ayakkabı varsa ondan su içirin [derdi]. Böyle bir şeyler ettik.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Doğursun diye adamın ayakkabısından kadına su içiriyorlar.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Ondan sonra beynin pabucundan su içirirler. İçtim, içtim.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.6.4. Kadının koynundan üç kere sabun kaydırılır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akyer/Melek K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Denizova/Süheyla K.; Karacaören/Gülseri A.; Hacirüstem/Bakiye K.; Kötekli/ Sadika A.; Meke/Emine G.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Şenyayla/Hürriyet S.; Yaraş/Durkadın T.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ondan sonra sabun gibi kaysın diye koynundan sabun atarlar. Rahmetli ninem sabunu okudu, üçyon attı.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kocakarılar seni okurlardı. Benim bir kocakarı geldi de üçyon sabun kaydırıverdi. Kaynanam o sabunu okuyuverdi. Onu başka yere verirsin.”

(Akyer/Melek K.)

“Sabun mabun atarlar. Üçyon kulhuallahu oku, sabunu koynundan aşağı at dedi. Çocuk kolayca çıkar dedi.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Koynundan üçyon sabun atarız.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Sabun atarlar, bilinçli kişi okur, sabun gibi kaysın diye üçyon koynundan koyar; alt yandan çıkarır.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Çocuk sabun gibi kaysın, doğumda zorluk çekmesin diye kadını dineltirlerdi. Kulhuallah, Elham okurlar; sabunu üç defa koynundan atarlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“[Koynundan] sabun gibi kaysın, yağ gibi kaysın diye sabun atıyorlar.”

(Bayır/Sultan Ü.; Denizova/Süheyla K.; Kötekli/Sadık A.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Çocuk sabun gibi kaysın, çabuk olsun diye koynundan sabun atarlardı. Altı, yedi kişiye o sabunu dağıtırsın. Okurlar, üfürürler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Koynundan sabunu atar, aşağıdan çıkarırsın; o da başkasına verilirdi.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Tez doğsun diye koynumuzdan aşağıya yağ geçirirlerdi. Yağı şişeye katıp, üç kere geçiriyorlar. Oradan sabun geçirilirdi.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Çabuk doğum olsun diye doğum başladıysa koynundan sabun atarlar.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Burandan [koynundan] aşağı sabun koyarsan çocuk tez olurmuş.”

(Meke/Emine G.)

“O sabunu içinden attığın zaman çabuk doğarmış.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Gebenin koynundan sabun koyuyorlarmış.”

(Orta/Fatma T.)

“Hiçbir şey yapılmaz. Doğuma gelen kadınlar sabun gibi aksın, insin diye koynundan sabun geçirirlerdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Bana koynumda sabun attırırıldı, çocuk çabuk olsun diye. Sabun gibi kaysın diye sabun verirdik.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Olmayanlara sabun katarlar üst kıyılarından, sabun gibi kaysın derler.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Çocuk kaysın diye buradan [koynundan] aşağıya sabun atarlar. Tekrarlarlar, yine aşağıya atarlar.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.6.5. Rahmine, karnına zeytinyağı sürülür; doğum yaptıran rahme el ile müdahale eder.

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yemişendere/Halise G., Hatice Ç.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Zeytinyağını çanağa katarlar kızım, aynı mallara doğurttuğu gibi. Evde doğan kadınlara öyle ederlerdi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“[Doğurtan kadın] zeytinyağı istedi.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Karınlarını yağlayıveririz.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Kaysın diye annenin haznesi yağlanır.”

(Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Denizova/Süheyla K.)

“Çocuk tez doğsun diye çanağın içine zeytinyağı katarlar, onunla yağlarlar.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Eyelerine yağ sürerler.”

(Denizova/Hörü K.)

“Elini yağlar, mikrobunu kırar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Zorsa kolay olsun diye annenin rahmini yağlayabilirler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Hatta ilk çocuğum ters oldu, ayaktan geldi. El vurarak çıkarttırdı.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Eğer çocuk olmadıysa elleri yağlar, bir el vurup endeki çocuğu oradan alabiliyorlardı. Eski kadınlar yapıyordu. Şimdi öyle değil.”

(Yemişendere/Hatice Ç.)

“Ebe dediğim kadın ipekli çaputla beni yağladı, oramı bütün üzdü*. Üzüldüm, oramdan kırk gün iltihap aktı. O gidiş, bu gidiş dikiş yok, bir şey yok.”
(Yenice/Gül Ö.)

“Tabii, zeytinyağı da ediyorlar. Aşağıdan çocuğun kafası çıksın diye sürüyorlar.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

2.6.6. Kadının beli ısıtılır, sıvazlanır ve başka bir kadın, doğum yapacak olan kadını sırtına alarak sarsar.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Gülsüm T., Umman A., Umman F.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Göktepe/Nafile K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamahmet/Gülsüm Ö.; Kozağaç/Aynur Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Sarnıç/ Pembe D.; Yeşilyurt/Sergül B.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Belini ısıtırsın.”
(Akçaova/Ummuhan K.)

“Omuzlarına alıp sallarlar, sırtını ovarlar. Sancısı sıklaşsın denir.”
(Bayır/Sevim Ç.)

“Elleriyle ardını üçyon yargınlarını silkelerler. Sabret diye diye ırgırlarlar*. Kadın çığrınır*, doğurturdun.”
(Bayır/Sultan Ü.)

“Çocuk dönmediyse diye bacağından silkelerler, yargınını sıvazlarlar.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Anneyi arkana alırsın.”
(Çırpı/Sultan Ö.)

“Çocuk çıksın diye ne yapıyorlardı biliyor musun? Şimdi bu genç değil mi? Benden azıcık genç. O beni yargınına alır, silter* silter koyuverir. Ebe kadın silte bakalım, çocuk aşığı insin der.”

(Çiftlik/Gülsüm T.)

“Böyle yargınlarlar, siltelerler*.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Kolay olsun diye böyle yargınlarından ovkularlardı*.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Yargınını sıvazlarlar.”

(Denizova/Hörü K.; Sarnıç/Pembe D.)

“Temiz olsun diye yargınını silkelerler, yargınını sıvazlarlar.”

(Denizova/Süheyla K.)

“İhtiyar insanlar doğurtturuyor ya, doğacak genç kadınları sırtına alıyorlardı; silkeliyorlardı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Sancı tuttukça belini ovuyorlar, sancı belden tutuyor ya.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Kadını yatırırılar, bacaklarından silkelerler. Irgılandıktan sonra o çocuk ırıldıği yerden yerine gelirmiş.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Evveli benim adam ikizmiş. Çocukları bir düşüvermiş keçi sağarken, çocuklar yerine gelsin diye ikiyon, üçyon sallamışlar. Keçi sağayım diye keçi silkelemiş sürümüş. Sancı başlamış.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Belini ovarlardı, dizini ovarlardı. Bacaklarını sıkarlardı. Kolay olsun diye beli ovulur derler.”

(Kozağaç/Aynur Ö.)

“Belimi ocağa verdim, belimi böyle bas bas, sür. Yanımdaki yaşlı adam belini sür kızım; ısındıkça suyu boşalır, çocuk koyuverir [dedi]. Üç gün sonra tam sahurda, ocağın karşısında oldu.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Koltuklarından toplu olarak tutarlar, böyle anneyi silkelerler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Belini ovuyorlar.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Ters doğan bile olur. Bilen kadınlar çocuk bacağına gitti derler, düzelsin diye siltelerler. Biyo belini çaykarlar* otururlar. Öteberi öteberi, altını üstünü döndürürler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.6.7.Kadın, elinden bir şey dağıtır, ağrısı başladığında bunu saklar; sarı ineğin etrafında döner.

(Akçaova/Humayın T.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğumu kolay olmayana cimri derler. Elinden aygıt dağıt derler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Bir de sarı ineğin etrafından üç defa döndürüyorlarmış. Anneme yaptırmışlar da ben oradan biliyorum. Bir de ağrısı başladığı zaman söyleme, tavuk gibi dıkrama* derler. Ağrın iyice sıklaşınca haber ver, kendi haline kalsın derler.”

(Orta/Fatma T.)

2.6.8. İpe asılarak ıkınır, kendini sıkır.

(Akyer/Melek K.; Çiftlik/Umman A.; Doğan/İnci Y.; Göktepe/Nafile K.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Lütfiye Ç.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sevim S., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle ip asarlardı, koltuğundan ve belinden basıverirlerdi. Evet, doğum kolay olsun diye yaptırırlardı.”

(Akyer/Melek K.)

“Ebeler oturur ıkın derler.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Kendimi sıkardım. Pencereler ağırdı, çocuk aşağı insin diye asılacak yerine, kapılara asılırdık. Öyle kendin yapardın.”

(Doğan/İnci Y.)

“İpe asılmanın faydası çok olur.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Yukarı asmışlar, bağıra bağıra ölmüş derlerdi.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Doğum kolay olsun diye tavana ip asılırdı.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Bağırmasın diye ağzına mendil verirler [ıkınır].”

(Kozağaç/Lütfiye Ç.)

“Bilirkişiler bir taraftan bir tarafa ip atlarmış, ipe böyle dayanır ve ileri geri yürürmüş kıpırdasın diye.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Annem erkek kardeşimi doğurduğunda ip takmışlar da o ip te sallandı yine de olmadı. Bir de şurada ocak var ya oraya yapış, sallan, dikel derler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Üç gün karnım ağrıdı, üç gün ip te asıldım. Ortaya ip koyardık.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Yukarıda dilmeler* olur, kadına tuttururlar, aşağı sallandırırılar.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Şimdi bizim buralarda kalmadı gari, evlerde almalık* olurdu. Almalığı, kapıyı tuttururlar; tollandırırılar*. Tollandı mı çocuk aşağıdan çıkıveriyor.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“İp asıyorsun, yapışıyorsun.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Pencerelerin bir yakalarına ip bağlarlar, onu tutturup asıtırılar.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Nurten’inkini gördüm, ebe getirttiler. Üç, dört saat uğraştılar. O karyolanın iki demirine ip bağladılar, ıkın ıkın olmadı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“İp takarlarmış, ipi asıtırırlarmış.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Doğum sancısı başladı. Çocuğun kafası çıktı, ağrı kesildi. Ağrı kesilince karşıya ip bağladılar. Elime ipi verdiler; çocuk ölüyor, ıkın dediler.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

2.6.9. Kadın gezdirilir, hareket ettirilir.

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Umman A.; Dağdibi/Humayın K.; Düğerek/Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Gülayşe A.; Kiramettin/Sultan D.; Muratlar/Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle sıcaklıkta hareket ettirirler.”

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Düğerek/Saniye G.)

“Gezdirirsin.”

(Çiftlik/Umman A.; Kafaca/Gülayşe A.; Kiramettin/Sultan D.; Muratlar/Nezife İ.; Sungur/Fatma Y.; Yenice/Gül Ö.)

“Evveli kızım ağrı çekerdik üç dört gün, şimdi ağrı çekmiyorlar. Doğum kolay olsun diye gezdirirler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Gezdirirlermiş, böyle kolundan tutarlarmış.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kadını önce odanın içerisinde yürütürlermiş, nefes alması sağlanırmış.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Eskiden sancısı girdi mi kolay olsun diye durmadan gezin derlerdi.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

“Gezersin, gezmez de evde oturur durursan doğumun zor olur derlerdi.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

2.6.10. Karnından bastırılır, ıkınır, çömelir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Gülfidan G. B., Suat Ç., Sultan Ü.; Çamoluk/Adile Y.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Müzeyyen U.; Kafaca/Gizem (?); Kıran/Mukaddes E.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/

Fatma K.; Sarnıç/Aysel K.; Taşlı/Gülizar Y.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/
Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şey bastırarak bastırarak, ıkın bastır.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Ikın diyorlar, göbeğine bastırıyorlar. Ikın diyorlar ıkınıyorsun.”

(Bayır/Gülfidan G. B.)

“Sıcak suyla, elle bastırırlar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Karnından bastır bakalım, bastır bakalım; çocuk çıktıktan sonra bacaklarından tutarlar.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Öyle bir şeyimiz olmaz, sadece karınlarından basar; şimdi oluverir, şimdi geliverir der.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Tabii, karnına basar böyle yağlılardı*.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kolay olsun diye karnına bastırıyorlar. Öyle kolaylık olsun diye ederlermiş.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Yukarıdan bastırıyorlar değil mi?”

(Kafaca/Gizem (?))

“Atiye yengem karnını böyle böyle ovardı.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Ebe olan yaşlı insan karnına aşağıdan, alttan basar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Eskiden sancısı girdi mi kolay olsun diye durmadan ıkın, çömeş derlerdi.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Çocuk aşağıya salsın doğsun diye kocakarı belimi buradan bağlamış. Ben onu duydum.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Öte yüzden, beri yüzden böyle böyle kışının yanına [bastırıldığını gösteriyor] ediveririz.”

(Sarıç/Aysel K.)

“Mesela zorlanıyorsa o karnın baş tarafından yardımcı olsun diye öbürkü önünden alacağı vakit arkadan baskı [yapılırdı].”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Yukarıdan, karnından basarlar. İkın diye şey ederler. Yardımcı olurlar, onlar söylenirdi.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“İkınmayla, üstümden basmalarıyla çocuğu doğurdum.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

2.6.11. Kadına bir şeyler içirilir veya ağzına bir şeyler sokulur; öğürmesi sağlanır.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ben bir kere teyzemi gördüm. Çocuktum, doğum ettiriyorlardı. Bağırmasın diye saç örgülü ya saçını ağzına tepmişlerdi teyzemin. O anda nasıl gördüm ben onu, çocuğum hiç aklımdan gitmiyor bak. Bağırmasın diye, sesi duyulmasın diye saçını ağzına tepmişlerdi. Hani öğürsün, öğürerek çıksın çocuk diye herhalde.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kendini zorlasın, öğürsün diye sevmediği şeyler yedirilir. Öğürünce ıkınır, rahmi açılır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

2.6.12. Doğumu kolay ve çabuk olan kişileri getirirler, avcundan su içirirler.

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; Göktepe/Güllü D.; Meke/Fatma U.; Yaraş/Durkadın T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğumu tez olanın avucundan su içirirler.”

(Balıbey/Meryem D.; Meke/Fatma U.)

“Bazı kişilerin doğumu tez olur, sancı çekmez. Onun avcundan su içirilir. Benim gibi tez doğum yapsın denir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kimi insanın ayağı uğurludur deriz, güzel olur.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Kocanamı aldılar geldiler, sabah saat altıda doğdum. Kapıdan girdi, adımını attı; ben doğdum bak. Doğumu iyiydi.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Sen güzel meydana doğduysan benimki de öyle olsun diye senden bir yudum su içirirlerdi. Senden bana bulaşsın diye su içirilirdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Doğumu erken olanlar, bilgili olanlar avucundan su içirirler.”

(Yaraş/Durkadın T.)

2.6.13. Kadının kıyafetinin önü yırtılır, saç bağı çözülür.

(Bozyer/Dudu O.; Karacaören/Gülseri A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi bayan yardıma gelmiştir, çocuğu varsa yanında böyle tez doğsun diye önünü yırtarlardı.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Bir de yakamı yırtarlar, başın örgülüyse onu çözerler.”

(Karacaören/Gülseri A.)

2.6.14. Doğumun kolay olması için belli başlı kalıp sözler söylenir.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Denizova/Süheyla K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi kadın gebe ya, kapıdan girdik mi “göçün göçem” deriz. Çocuk dönmediyse öyle dedin mi çocuk döner.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Şimdi doğuran kadınlara kapıdan girdin mi, eller göçmüş biz de göçelim derler.”

(Denizova/Süheyla K.)

2.6.15. Kadını sıcak suyun üstüne veya buhara çömeltirler.

(Camikebir/Gülzade B.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de sıcak suyun üstüne çömeltirler.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Çam buharı verirler.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Yaparlar, çam buharı verirler. Kiremidi kızdırırlar, buharını verirler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

2.6.16. Rahme küçük bir kesik atılarak genişletilir.

(Göktepe/Nafile K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bak bu kızım çok zor oldu. İlk doğum öyle zor oldu ki sonunda kadın beni yatırdı, eliyle rahmi yırtmak zorunda kaldı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Kadın geldi, reşat altını bulun gelin dedi. O zamanlarda kadınların boyunlarında var. Sonra oramı kesmiş; bir saat, iki saat sonra çocuk indi.”

(Zeytin/Feriştah U.)

2.6.17. Kapalı kapı, sandık açılır; tüfek boşaltılır.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela rahmetli eşim sandığı, kapıları açın denirdi. Tüfekte sıkı varsa eşğin yakınında boşaltın denirdi.”

(Muratlar/Nezife İ.)

2.6.18. Sandık üstünden atlatırlar.

(Sungur/Fatma Y.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“Oraya bir sandık koyarlar, sandığın üstüne böyle söğtendirirler*.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Oradan hani aşağıya insin diye demin çocuk düşürtme şeyi var ya, sandık üstünden tülletmişler*.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

2.6.19. Kadın, yemek yiyemez; bağırılmaz.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela doğum sırasında çocuk sıkıştırıyor diye yemek yiyemezsin. Doğum kolay olsun diye nefesini dışarıya çıkarıyorsun, bağırılmıyorsun. Bağırıldın mı çocuk hazinede kısıılıyor. Ağzıma yastığı aldım, ıkındım.”

(Yemişendere/Halise G.)

2.7. Doğum Sırasında Yapılan Uygulamalar

Doğum sırasında kadının terlemesi kaçınılmazdır. Çünkü tahmin edilemeyecek kadar büyük bir kuvvet harcamaktadır. İşte bu doğum anında terden dolayı ortaya çıkan ter damlaları silinmezse kadında leke veya çil yapacağına inanılmaktadır.

Açıklayıcı Örnekler

“Doğumunda sancuları çekerken terlediği zaman o çilleri silerlermiş. Geçermiş.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Evveli saçlar aşağı sallanırdı. Çocuk dünyaya gelirken saçınla terini sileceksin. O ecel terini saçınla sildin mi kız yüzü gibi kalırmış. [Silmezsen] çilli kalır denirdi. Ama ilk çocukta [yapılır].”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Doğum ettiği zaman saçının teliyle bu yüzündeki teri sileriz. Teri benek benek kalmasın diye sileriz.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Bir de doğum yaparken ya da yaptıktan sonra yüzünde leke varsa terini saçınla sürttüğün zaman lekelerini almış.”

(Bayır/Sultan Ö.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞUM SONRASI

3.1.Bebekle İlgili İşlemler

Bebek, anne karnından çıktıktan sonra yapılan her türlü uygulamayı ve buna bağlı olarak inançları bu başlık altında toplamış bulunmaktayız. Bu bölümde bebek için kritik olan “kırk” günlük süreciyle yaklaşık olarak yaşına kadarki süreci sınıflandırmaya çalıştık.

3.1.1.Göbek Bağıyla İlgili İşlemler

Bebek doğar doğmaz yapılan ilk işlem elbette ki anneyle bebeği birbirine bağlayan göbeği kesmektir. Göbeği sağlıklı bir şekilde kesmek, bağlamak ve sonrasında bakımını yapmak oldukça önemlidir.⁴¹ Düzgün bir şekilde yapılmadığı takdirde bebeğin ölümüyle bile sonuçlanabilir. Göbekte ilgili oluşturduğumuz başlıklarda göbek bağıyla ilgili bahsetmemiz gereken noktalar bulunmaktadır. Örneğin, “Göbek kesene para verirdik.” (Çaybükü/Zehra Ö.), “Göbek kordonunu ebe kesti. Ne kadar kesildi bilmiyorum.” (Çiftlik/Nevin D.) ifadelerini incelediğimizde göbek kesene para verildiğini ve göbeği ebenin kestiğini anlamaktayız. Bu noktada para verme âdetinin her mahallede olmayacağını düşünsük de göbeği ebeden veya doğurtan kadından başkasının kesmeyeceği apaçık ortadadır.

Yörede nadiren de olsa göbek kordonunun kendiliğinden kesildiğiyle ilgili hatıralar derlenebilmektedir:

“Sındığla, yani makasla keserdik çocuğum. Benim en sonki çocuk Allah yukarıdan kesip düşürdü. Allahım bu son etsin dedim, ondan sonra da çocuk görmedim. Allah karnımda kordonu kesti. Ondandır da çocuğum olmadı.”

(Yaraş/Durkadın T.)

⁴¹ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 255.

3.1.1.1. Göbek Bağının Kesilmesi ve Uzunluğu

3.1.1.1.1. Göbek, dibinden bir parmak kadar kesilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Suat Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Adile Y.; Dağpınar/Ayten K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karamehmet/Özlem S.; Kiramettin/Sultan D.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Hürriyet S.; Şeyh/Birgül İ.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Kadriye S.; Kuyucak/Sıdıka P.; Kuzluk/Humayın Ö.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğdu mu göbeği dibinden bağlarsın, bükersin. Gene bir parmak keseriz.”

(Akçaova/Ummuhan K.; Çamoluk/Adile Y.; Dağpınar/Ayten K.; Kafaca/Gülayşe A.; Meke/Dilber K.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hürriyet S.)

“Bir parmak kadar, bu kadar kesiyorlar. Zaten dibinden şuradan bağlıyorlar. Mesela şu kadar bir fazlalığı oluyor.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Göbek kordonunu şöyle ediyorlar, evveli santim mi var? Bir ölçü, parmak ölçüsüyle keserler bağlarlardı.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Çocuğun göbeği şu kadar bir şeydir o, bir parmak kadardır. Onun ipini hazırlarsın, ipi bağlarsın. Sıkarsın, oradan kendi düşer.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Uzunluğu çok olmaz, şöyle şu kadar bir parmak kadar olur.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bir parmak kestiğın zaman göbek çok güzel olur derler.”

(Göktepe/Nafıle K.)

“Onu gari yaşlılar bilir. Şu kadar kalacak, bir parmak olacak derler.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Gene kıvrıyorlar, bayağı oluyor. Oradan dibinden bağlarıydı.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Şöyle yaparlarmış, bir parmak şeklinde öyle anarlar.”

(Karamehmet/Özlem S.)

“Göbeğini şu kadar, bir parmak kadar keserler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Göbeği dipten düzgün bağlarsan sivri olurmuş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Bak ölçümüz budur, bir parmak kadar işte. Oradan çocuğun göbeğini iplikle bağlarız, makasla keseriz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Boyunu göbekten böyle bir parmak kadar keserler, oradan dibinden bağlarlar.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Çocuğun göbeğini hugudar [bir parmak] kesersin. O sonra kurur.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Hugudan bir parmak kadar olur kesilir. Ondan sonra düşer.”

(Şeyh/Birgül İ.)

“Böyle bir parmak kadar, serçe parmak kadar yerden göbek kesiliyor. Ondan sonra iple bağlanıyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Göbekte şu kadar, bir parmak kadar kesilme oluyor yavrum. Mesela göbeğin ucunu bağlayıverirlermiş.”

(Yenibağyaka/ Sakine S.)

“Şöyle ölçersin: Onu ikiye katlayacak şekilde plasenta tarafından şu kadar uzunlukta kesersin. Göbekten bir parmak geriden bağlar, sonra bir daha bağlarsın.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Bir iplikle tutarsın, hugudan olur [parmak gösteriyor]. Onun kalan yerini kordondan bağlarsın.”

(Kuyucak/Sıdıka P.)

“Parmağınla ölçermişsin.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Göbeğini görmedim de kesip dibinden düğümlüyorlar.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.1.1.1.2. Göbek; iki, üç, dört veya beş parmak uzunluğunda kesilir.

(Akyer/Melek K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çiftlik/Umman A.; Günlüce/Nurten B.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Muratlar/Ayten Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle hugudan olur, keserdik. Dibinden iplikle bağlarız. Böyle üç parmak kadar kalır.”

(Akyer/Melek K.)

“Onu böyle parmakla ölçersin, iple bağladın mı iki, üç parmak ölçersin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Göbeğini bak böyle üç parmak bırakırsın. Oradan bağlarsın.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Biz böyle parmağımızla üç parmaklık ölçeriz, bağlarız. Üç parmak da üstünden ettik mi keseriz. Yani altı parmak kalır, öyle keseriz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Evveli ölçersin, göbeğini bağlayıp dört parmak kesersin.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Böyle dört parmak ölçerler, ucunu keserler, bağlarlar.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“İlkin iple bağlardı, böyle dört parmak ederler. Kocakarı böyle ölçer de oradan bağlayıverirdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

3.1.1.1.3. Göbek; bir karış, el uzunluğunda kesilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Algı/Gülfide B.; Çamoluk/Adile Y.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; İkizce/Hacer D.; Kıran/Mukaddes E.; Kötekli/Sadika A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Sevim S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeği çıkkın olmasın diye bağladıktan sonra hugudan [bir karışı gösteriyor] bırakırlardı.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kesiliyor böyle bir karış kadar olur. Düğümlersin, öyle durur.”

(Algı/Gülfide B.)

“O zaten bir karış kadar bir şey olur.”

(Çamoluk/Adile Y.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Kıran/Mukaddes E.; Sungur/Fatma Y.)

“Onu ben bilmiyorum da, doğum ettiren kadınlar böyle uzunlukta [elini gösteriyor] keserler.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Ne bileyim ben bir karış kadar oluyor bakarı.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Bir karış kalıyor. Öte yanını kesiyorsun.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kısa kesilirmiş; hugudan, el kadar kesilirmiş.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Çocuğun göbeği oldu mu kesilir çocuğum. Hugudan bir karış bir şey olur.”

(İkizce/Hacer D.)

“Şu kadar [eliyle bir karış gösteriyor] anca oluyor. Eskiden onu kıvrıp ipe bağlardı.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Şimdi şu kadar bırakıyorlardı göbeğini, onu bağlıyorlardı. Göbeğini bir karış kadar bağlıyorlar.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Göbek bağımlı bağlattırıyorlardı bize. Çocuğun sonu düşüyor ya, onu kesmeden önce çocuğun göbeğini bağlıyorsun. Zaten ipleri bükerdik, ipliğimizi hazırlardık. Sıkıca bağlardık, ondan sonra keserdik. İki karış kadar olur.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Göbeğini böyle hugudan, bir karış bağıyorlar. Gerisini oradan kesiyorlar, o kendiliğinden kuruyor.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kocakarılar, çocuğun göbeğinden öyle bir karış ölç; öyle kesiver dediler. Ömrü uzun olsun diye dediler.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Hugudan, bir karış anca kesilir.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Uzunluğu hugadar, çocuk kadar oluyor. Ende kadar olur, geri kalanını düğümlerler. Hava almasın diye bağlarlar.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.1.1.4. Düğüm atılabilecek kadar, normal boyutta kesilir.

(Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.)

Açıklayıcı Örnekler

“Düğüm atılacak kadar kesilir.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Göbeği fazla kesmeye gerek yok kızım, düğüm atılacak kadar olurdu. Biz evveli iple bağlayıverirdik.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Böyle ucundan hugudan bir şey kesersin. Normal kesilir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Böyle bağlar da oradan keserler. Dibinden değil de azıcık uzun keserler.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Doğdu mu göbeğini bağlarlar. Uzun da olmayacak, kısa da olmayacak. Normal keseceğiz.”

(Çiftlik/Umman F.)

3.1.1.1.5. Santim olarak ölçülerek kesilir.

(Balıbey/Meryem D.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Gülağzı/Gül F.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Orta/Fatma T.; Yerkesik/Vacide U., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi onu bilinçli kişi biliyor ya, keser; dibini temiz iple bağlar. Beş, on santim ancak olur, öyle çok uzun olmaz.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Göbekten bir santim yukarisından sıkıca bağlayıp, ikiye katlayıp üstünden tekrar bağlardık.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“En fazla on santimi geçmemesi gerekiyor.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Eskiden santim mi var? Bak iki, üç santim ederlermiş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Onu aşağı yukarı otuz beş santim keserler. Otuz beş santimden yukarısı zaten olmaz.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Şimdi göbeği beş santim olur. İkiye katlanarak beş santim olacak şekilde bağlanır.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“O kendi kopmazsa şöyle on santim kadar bağlarlar.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.1.1.6. Göbeği iple bağlarlar veya mandalla tuttururlar.

(Akçaoca/Humayın T.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çakmak/Raziye D.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Zeytin/Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi bağlıyorlar, eskiden düğümlenirdi.”

(Akçaoca/Humayın T.)

“Sıkı bağlarsın.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Böyle güzelce sıkarsın, o orada kalır.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Şimdilerde mandal tutturuyorlar. Evet, bizim zamanımızda biz iple bağlıyorduk.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Göbeği iple bağlarız, sındığla kesilecek yerinden keseriz.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“İplikle bağlarız, oradan düşüverir o.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“İplikle [bağlarlar].”

(Zeytin/Humayın K.)

3.1.1.1.7. Göbek, gevşek bağlanırsa çocuk tuvaletini tutamaz.

(Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çakmak/Raziye D.; Günlüce/Nurten B.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Nezahat U.; Kozağaç/Aynur Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gevşek olursa çocuk işer durur derler.”

(Avcılar/Fatma K.; Çakmak/Raziye D.; Karamehmet/Nurten Ş.; Orhaniye/Zerrin A.; Şenyayla/Habibe Ç.)

“Azıcık gevşek bağlarsan büyüse bile yatağına işer durur.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Tabii, gevşek bağladın mı çocuk sidikli olur derler.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Sıkı bağlanmazsa çişli olur.”

(Karşiyaka/Nezahat U.)

“Sıkı olmazsa çocuk ölür.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Tabi tabi, çok işer derlerdi. Göbek bağı çok gevşek bağlamışlar derlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Gevşek bağlanmaz, gevşek bağlanırsa çocuk çok işer derler.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.1.1.8. Göbek, sıkı bağlanırsa tuvaletini tutar.

(Günlüce/Nurten B.; Karamehmet/Nurten Ş.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Biz köy yerlerinde sıkı bağlarız işeyemez bile, sonradan işer.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bizde çiş etmesin diye mih gibi iplikle bağlardı.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Yalnız güzel sıkarsan çocuk çişini güzel tutar derler.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Sıkı bağlanırsa çocuk yatağına işemez. Halk arasında öyle denir.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.1.1.9. Göbek; uzun kesilirse ve uzun bağlanırsa çıkık olur, tuvaletini tutamaz.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Dağdibi/Humayın K.;
Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Göktepe/Nafile K.;
Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kozagaç/Aynur Ö.; Yerkesik/Vacide U.;
Yeşilyurt/Gülümser E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeği çıkık olmasın diye bağladıktan sonra hugudan [bir karışı gösteriyor]
bırakırlardı.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Göbek uzun kalırsa çişini yaparmış, yatağını ıslatmış derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.; Bayır/Suat Ç.)

“Göbeği böyle uzun olur.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Uzun bağlarsan çocuğun sesi sürgün* olur derlerdi.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Bağ uzun kalırsa göbek çıkık, topan olurmuş.”

(Denizova/Süheyla K.; Göktepe/Nafile K.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Çok uzun kestini mi hugudan, çocuk bülüğü gibi uzun olur. Çocuğun göbeğini çok
uzun kestini mi iyi olmaz. Böyle uzun bağladın mı göbeği böyle uzuyor.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Uzun oldu mu sesi uzun olur. Erkeklerin sesi çok çıksın diye uzun bağlarlar.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Uzun olursa anne, bebek bakımını yaparken çektirebilir, bezleriyle kopartabilir. Çünkü bebeğin hayatı söz konusu, enfeksiyon riski daha yüksek olur.”

(Yerkesik/Vacide U.)

3.1.1.1.10. Göbek; kısa kesilirse ve dibinden bağlanırsa çukur olur, tuvaletini tutar.

(Bayır/Sevim Ç.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Göktepe/Nafile K.; Kozagaç/Ayşe D.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Vacide U.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kısa kesersen çocuk çiş yapamazmış.”

(Bayır/Sevim Ç.; Dağdibi/Humayın K.)

“Kısa kesersen çocuğun sesi kısık olur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Dibinden bağlarsan iyi, güzel olurmuş.”

(Denizova/Süheyla K.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Kısa kesersen de çukur olur derler. Öyle bir inancımız vardı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Azıcık kısa kes de dili kısa olsun denir.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Kısa olursa kızım iyi olmaz, ölür.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Kısa kesilirse kanama olabilir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kısa olursa da yine iple bağlanıyor ya, bebeklerin göbekleri ilk doğduğunda ödemlidir. Bağladıktan sonra ödem çözülecektir ve ip gevşeyecektir. İp gevşeyince de atabilir. Kısa olunca da bağlayamazsın, çürümeye başlamıştır. Bebek için yine ölüm tehlikesi olur.”

(Yerkesik/Vacide U.)

3.1.1.1.11. Göbek, aşağıya doğru sarılırsa tuvaletini tutamaz.

Açıklayıcı Örnek

“Bir de göbeği aşağıya doğru kalırsa çişini yaparmış.”

(Bayır/Sevim Ç.)

3.1.1.1.12. Göbek, yukarıya doğru sarılırsa tuvaletini tutar.

(Bayır/Sevim Ç.; Karşiyaka/Hidaye K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yukarıya doğru koyarsan çişini yapmazmış. Büyüdüğünde yatağını ıslatmazmış.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Sonra çişli olmasın diye göbeğini yukarıya çevirirsin.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

3.1.1.1.13. Göbek sağa doğru sarılır.

Açıklayıcı Örnek

“Onu gazlı bezin içine sararsın. Çocuğun sağ tarafına doğru koyarsın.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

3.1.1.1.14. Göbek bağını kesen kişi banyo eder.

(Avcılar/Fatma K.; Çiftlik/Umman A.; Muratlar/Nezife İ.; Yeşilyurt/
Kadın Ayşe S., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk doğdu mu göbeğini keserler, bizim burada göbek bağı kesenler banyo eder. Hemen banyoya girer. Çocuğun şeyini [kanımı] sen temizleyeceksin.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Göbeğini anasına kırktırırlar*. Göbeği kırkacak olan insan önce banyo ederdi, ondan sonra kırktırırlardı.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Çocuğu yerden kim kaldırırsa çocuğun göbeğini keserdi. Göbeği kesen de banyo ederdi, kendim de banyo ederdim.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Onu keserken banyo edilirmiş.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Onu kesersen banyo edecekmışsin. Kendim acıyla, titreye titreye kestim.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.1.2. Göbek Bağının Bakımı

Göbeğin kesildikten sonra bakımı, en az kesilme şekli kadar önemlidir. Çünkü bebeğin dışında duran ve mikrop kapmaya en uygun kısmı göbeğidir. Genellikle en geç on beş gün içinde düşen göbeği yöre halkı bir bezle üstünü kapatarak korumakta ve kolay düşmesi için, bebeğin rahatlaması için göbeğini yağlamaktadır.

3.1.1.2.1. Göbek bağı kesildikten bir süre sonra düşer.

(Akyer/Melek K.; Çiftlik/Umman A.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Kozağaç/
Ayşe D.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“O bir hafta sonra düşer.”

(Akyer/Melek K.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Bağladığım yerden göbek kırılır, üç günde düşer.”

(Çiftlik/Umman A.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“Evveli çocukların göbekleri üç, dört günde düşerdi. Şimdi on beş günde düşmüyor.

Evveli sıkı bağlandığından üç günde düşer.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“En çok üç, dört gün içinde, beş gün sürmez göbek düşüyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.1.2.2. Zeytinyağı, karacaot, bal sürülür; lök edilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Algi/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Çiftlik/
Nevin D.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.;
Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Ayşe D.; Kuyucak/Sıdıka P.; Müştakbey/
Huriye Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenibağyaka/ Sakine S.; Yenice/Gül Ö.;
Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle karacaotlu, zeytinyağlı çaput edersin.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Zeytinyağı süreriz.”

(Algi/Gülfide B.; Çiftlik/Nevin D.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“Göbeğine lök çaput yaparlar, sıcak zeytinyağını ısıtırlar, karnına koyarlar. O çaput
aşağı yukarı kırk çıkıncaya kadar durur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Tez düşün diye yağlayıp dururuz.”

(Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Onu oradan bağlıyorlar, göbeğin üstünden göbek bezi koyuyorlar.”
(Emirbeyazıt/Melahat .)

“O göbeği kalır. Onu da zeytinyağlı bez ederler, düşene kadar yağlarlar.”
(Kiramettin/Sultan D.)

“Zeytinyağı kızdırır soğutursun. Onu srverirsin.”
(Kozagaç/Ayşe D.)

“Eğer çocuğun göbeği Őiştiiyse oraya zeytinyağlı çaput koyarsın.”
(Kuyucak/Sıdıka P.)

“stne bir bez koyarlarmış, sararlarmış.”
(Yenibağyaka/ Sakine S.)

“Oraya aput koyuyorlar.”
(Yenice/Gl .)

“Onu yağlıyorsun üstünden, bez koyuyorsun.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Oraya üstünden bez konur, yağlarlar. Eskiden yağlı bez koyarız, göbek haliyle düşer.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.1.2.3. Mumlu muşamba edilir, göbek tozu ekilir.

(Fadıl/Mükerrem A.; Muratlar/Ayten Y.; Müştabbey/Huriye .;
Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı rnekler

“Ballı, yağlı bir muşamba ediyorsun. Göbeğini her sarışta o sargıyı üç kere, dört kere değiştiriyorsun. Isıtıyorsun, göbeğine düşünceye kadar koyuyorsun.”
(Fadıl/Mükerrem A.)

“Göbek bağı düşün diye inek yağından muşamba yaparız. Göbeğine koyar sararız. Göbeğini sıcak tutar, hiç karnı ağrımaz.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Evveli göbek tozu deniyordu, kurusun diye üstüne ekerlerdi.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Mumla* muşamba yapıyorlar, çocuğun göbeğini yağlayıp kapatıyorlar. Göbek düştükten sonra da o muşamba kırkı çıkıncaya kadar devam ediyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.1.3. Göbek Bağının Saklanmasıyla İlgili İnançlar

Alan araştırmamızda bu konuyla ilgili olarak tıpkı Anadolu’da olduğu için birtakım inanmalar mevcuttur. Bebeği anneyle birbirine bağlayan bu bağın saklanmasıyla yöre halkı, bir bakıma çocuğunun geleceğini de belirlemektedir. Özellikle okumasını istiyorsa okulla ilgili, öğrenmesini istediği meslek varsa onunla ilgili yerlere göbek bağını gömmektedir. Bu bahsettiklerimiz hem kız hem oğlanı etkiliyor olsa da cinsiyet bakımından ayrılık gösteren inançlar da bulunmaktadır. Bunların başında kız çocuğunun dışarıya gitmemesi için göbek bağının sandığa saklanmasıyla iş yapması için ev araçlarına takılması bulunmaktadır. Yine oğlan için incelediğimizde yöre halkının ana geçim kaynağı tarım olduğu için buna bağlı olarak göbek bağını tarla araç ve gereçlerine takmaktadırlar.

Kaynak kişilerimizin hemen hepsinden bunlarla ilgili bilgi almış olsak da araştırma alanımızdaki mahallelerin yalnız üçünden göbeğin kesildiği makasla veya bıçakla ilgili inanmalara da rastlamış bulunmaktayız. Görüşmüş olduğumuz kişiler göbeğin kesildiği aletleri saklamanın bebeği kötü olan birtakım şeylerden korumak adına yapıldığını belirtmişlerdir.

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeğini kestiğimiz bıçağı çengele takardık, o yanından eksik kalmazdı. Kundağının içine koyardık. Çocuk kırklandığı zaman o da kırklanır.”

(Akyer/Melek K.)

“Onu makasla mı, bıçakla mı neyle kestiye; çocuğun kırkı çıkıncaya kadar şeytan, bir şey gelmesin diye başının altına koyarlar.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Kırkı çıkıncaya kadar o sındığı bir daha açmayız. Onu çocuğun yatıverdiği yerde altına koyarsın, kırkı çıktı mı sındığın ağzını açarsın.”

(Karacaören/Gülseri A.)

3.1.1.3.1. Okusun, öğretmen olsun diye kitabın, Kuran’ın arasına konulur; okulun bahçesine atılır, gömülür.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Çamoluk/Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Hasibe D.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Saniye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Kafaca/Hülya A.; Kıran/Mukaddes E.; Fadıl/Mükerrem A.; Karacaören/Gülseri A.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Zehra A.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülten S.; Yaraş/Durkadın T.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Özlem K., Sergül B., Sevim S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Okusun diye kitabın arasına koyarlardı.”

(Akçaova/Humayın T.; Avcılar/Fatma K.; Düğerek/Saniye G.; Muratlar/Nezife İ.; Özlüce/Meryem Ç.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Üniversite okuluna koy göm, okusun adam olsun derler; yani öyle bir inanç var.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Cumhur’unkini okulun önüne attık. Aslı oluyor.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Göbeği gömerdik. Okulun betonu var ya, defterin arasına kalemle göbeği geçirdim; oraya koydurduğum geldim.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Okusun, öğretmen olsun diye okula veya öğretmenin evine gömerdik.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Hasibe D.; Kafaca/Hülya A.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Zehra A.; Yeşilyurt/Özlem K.)

“Kızsa okulun önüne gömerler, gelirler. Kız okusun, öğretmen olsun diye böyle atılırdı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Burada sonra okusun diye okula atarlar.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Onun göbeğini alıyorsun, ne istiyorsan kitap arasına koy, öyle bir şeylere konurdu.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Yalnız göbeğini Kur’an’a mı koy dediler, biz onu yapmadık.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Köylerde ilkokul vardı, öğretmen olsun diye götürür bahçesine gömerlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Ben sadece iki kızım oldu. Birisini ebesi musafın içine koyacaksın göbeğini dedi. Doğunca hani okusun dedi. Onu musafın içine koyduk.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Evvelleri çocukların göbekleri düştüğünde: Oğlanlarinkini Kur’an’ın arasına koyardık.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Yalnız ben okulun bahçesine gömdüm. İkisi de memur; biri polis, biri öğretmen oldu.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Okula konuyor.”

(Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Sergül B.)

“Birisini de okulun üstüne [attım]. Bir tanesi öğretmen çıktı, biri de sağlıkçı çıktı ama bir tanesi tutmadı.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.1.3.2. İnançlı olması, hoca olması için camiye, erene gömülür.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Çamoluk/Adile Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Hasibe D.; Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuyucak/Sadika P.; Muratlar/Ayten Y.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Yenibağyaka/Sevim Ü., Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Sergül B., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kimisi inanca göre camiye koyar.”

(Akçaova/Humayın T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenice/Gül Ö.)

“Yalnız göbeğini camiye at, inançlı olsun. Yani Allahına tapsın.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Dindarlık olsun diye göbeği camiye koyarlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Ben şimdi çocuğumun göbeğini caminin önüne attırdım geldim.”

(Bayır/Suat Ç.; Çamoluk/Adile Y.)

“Yetişmişlerden olsun gibisine camiye, erene gomersin.”

(aybk/Zehra .)

“Hoca olsun diye caminin avlusuna gomersin.”

(iftlik/Hasibe D.; Derinkuyu/Leyla D.; Kırın/Mukaddes E.; Kırmettin/Zehra A.)

“Burada sonra okusun diye camiye atarlar.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Erkek oldu mu camiye koyarlar.”

(Kozagaç/Aynur .)

“Gobeği düştü m onu hemen okurlar. Toprağa gomlyor ya kardeşiminkini elleri kalemliler, dilleri kelamliler olsun diye caminin duvarına gomdm geldim. Oradan ortaokul okudu, orman muhafaza memuru oldu, emekli oldu.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“nceden imam olsun derlerdi, camiye gomerlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Ben Ramazan Abin hoca olsun okusun diye caminin duvarının dibine gomp geldiydim. İlk zaman namaza çok taktıydı, sonra bıraktı.”

(zlce/Meryem .)

“Camiye gitsin diye camiye atın derler.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Evveli gobek düştüğünde bazısı hoca olsun diye caminin önüne gomer.”

(Yenibağyaka/Sevim .-Sakine S.)

“Camiye koy gel; evveli yleydi. Babası oğlaninkini camiye koydu geldi, hiç camiden çıkmazlar. Öyle bir inançtır.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Biyo caminin önüne göm gel derler.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Birininkini hoca olsun diye caminin üstüne attıydım.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.1.3.3. Çocuk evden gitmesin diye sandığa, yastığının, merdivenin altına konulur; duvara sokulur.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Suat Ç.; Çamoluk/Songül Ç.; Çiftlik/Hasibe D.; Dokuzçam/Fatma C.; Göktepe/Güllü D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Bakiye Y.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kız çocuğuyrsa, evden gitmesin diye evin içindeki sandığa koyar. Çocuğunun göbeğini, evine bağlı olsun diye kimisi evin içinde sandığa koyar.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Evden gitmesin diye yastığın içine koyarlar. Başının altında durur.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Sandığa koy evde dursun. Onu biliyorum yani.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kızlarınkini de evden hiç çıkmasın, evcil olsun, dışarı gitmesin diye sandığın içine koyarlar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Büyük kızınkini merdivenin dibine koydum. Koymasam iyiymiş. Bir yere gidiyor gımışanmıyor*.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Evden çıkmasın diye evin avlusuna gömersin.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Göbek bağı düşer, atmayız, saklarız. Sakladın mı şimdi gömeceksin. Çocuk öyle eve tapıyor.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Göbeği sandığa katarsın.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Kız olursa sandığa koyarlar.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Çocuklarım dışarı gitmesin, hani gözleri dışarıda olmasın diye sandığa koydum.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Göbeğini, düştüğü zaman yine evine dönsün diye duvarın kovuğuna sokarlar.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Göbek düştükten sonra sandığa koy gel. Kızınki hâlâ sandıkta duruyor. Evde dursun diye konulur, durdu.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.1.1.3.4. Malcı olsun, tarla işi yapsın diye hayvanlara, sabana takarlar; tarlaya gömerler.

(Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Umman A.; Muratlar/Nezife İ.; Özlüce/Meryem Ç.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Onları da malcı olsun diye malların yanlarına takarız.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“Oğlansa sabanın kulpuna takarlar, orada bekler.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Arabanın direksiyonuna, evveli öküzle çift sürülürdü ya sabanın sapına takılırdı.”
(Muratlar/Nezife İ.)

“Okutmayacaksan mala, maşata tak veya tarlaya göm derlerdi. Malcı olsun, mal gütsün, baksın derlerse keçinin, koyunun, ineğin boynuna takıveriyorlar. Tarlada ekin, orak, çift, çubuk etsin derlerse tarlaya gömüp geliyorsun.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Bak göbeği düştüğü zaman bir şeye sarıyoruz. Kimisi çiftçi olsun diye tarlaya gömermiş.”
(Yemişendere/Halise G.)

3.1.1.3.5. Kız çocuğu iş yapsın diye düvene, tezgâha, süpürgeye, çıkırığa, çamaşıra, ıstaraya bağlanır.
(Çiftlik/Umman A.; Kafaca/Gülayşe A.; Muratlar/Nezife İ.; Yaraş/Durkadın T.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kızsa çıkırığa bağlarlar, orada bekler.”
(Çiftlik/Umman A.)

“Süprüntü süpürsün diye süpürgeye asılır.”
(Kafaca/Gülayşe A.)

“Kız çocukları iş yapsınlar diye ya süpürgeye ya çamaşıra takılırdı.”
(Muratlar/Nezife İ.)

“Kızlarınkini ıstar* dokurduk evveli, ıstaraya bağlardık.”
(Yaraş/Durkadın T.)

“Düven* dediğimiz yere asılırdı.”
(Yenice/Gül Ö.)

“Vardır. Mesela eskiden süprüntü süpürsün diye süpürgeye atarlar. Eskiden bizim dokumalar vardı, dokuma öğreneyim diye tezgâha atmışlar. Durgun olmasın diye yapılır.”

(Yeşilyurt/Gülümser E.)

3.1.1.3.6. Buğday çok olsun diye ambarın içine konulur, incir ağacının dibine gömülür.

(Avcılar/Fatma K.; Kiramettin/Sultan D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir poşetin içine katarız, buğdayımız çok olsun diye ambarın içine katarız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Benim kaynana onu incir ağacının dibine gömerdi.”

(Kiramettin/Sultan D.)

3.1.1.3.7. Çocuğun yapmasını istediği işle ilgili bir yere koyar.

(Gazeller/Hörü D.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Özlem K., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbek bağını atmayız, ne mesleği yapacaksa sıvanın içine katarız.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Kimisi temelci olsun diye diye temele gömermiş.”

(Yemişendere/Halise G.)

“İşte herhangi bir devlet dairesinin oraya atarsan memur, amir olur gibisine söyleyenler var.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Birisini sağlık ocağının üstüne attırdım geldim.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.1.3.8. Paranın yanına konulur.

Açıklayıcı Örnek

“Onun göbeğini alıyorsun, ne istiyorsan; ister paraya koy, öyle bir şeylere konurdu.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.1.1.3.9. Güzel olması için gülün dibine konulur.

Açıklayıcı Örnek

“İkinci kızımın da dedim ki hani güzel olsun, güllerin içine koyacağım göbeğini dedim. Gülün içine koydum ama doğuştan, Cenab-ı Allah’ın yarattığı gerçekten de farklı bir güzelliği vardır. Öbürü de okudu.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.1.2. Sonu ile İlgili İşlemler

Bebeğin anne karnında oluşumundan doğumuna kadar beslendiği ve geliştiği kısma tıpta plesenta olarak adlandırılan parçaya halk dilinde son denilmektedir. “O çocuk çıktı mıydı hemen o [son] rahim göbeğin altına düşer.” (Yeşilyurt/Kadriye S.) Annenin doğum yaptıktan sonra zorluk çektiği kısım son düşürmektir. Kimi kaynak kişi son düşürmeyi bebek doğurmakla eşdeğer tutmuş kimi ise doğumdan daha zor olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kadın, kaç tane bebek doğurduysa o kadar gün son ağrısı çekeceği belirtilmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Çok zor düşüyor derler. Kimininki içeride kalırmış, öyle eriye eriye akıp düşüyor; kimininki asıldı mı düşüveriyor.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kadın doğum yaptıktan kerı, bir çocuk doğduysa bir gün [ağrı] çeker; iki çocuk doğduysa iki gün çeker. Böyle devam eder. Yedi çocuk doğduysa yedi gün çeker. Adına son ağrısı denir. Hiç unutmam çocuğu emzirmeye başladın mı ağrı girer. Çocuğa memeyi vermeye gör, ben bunları çok takip ettim.”

(Göktepe/Nafıle K.)

Son, anne karnından mümkün oldukça hızlı ve dikkatli bir şekilde çıkarılmalıdır. Aksi takdirde annenin ölümüyle bile sonuçlanabilmektedir. Hastane olanaklarının olmadığı dönemde bu durumdan dolayı pek çok kadının öldüğü ifade edilmiştir. Bu yüzden kadınlar kendilerince yöntemler geliştirmiş ve annenin içerisinden sonu sağlıklı bir şekilde çıkarabilmiştir. Anne karnından çıkan son yöre halkının ifadesine göre atılmaz, gömülür.

Açıklayıcı Örnekler

“Babaannem onu okudu, götürüp gömdü. Sonu toplardı gömdü.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Bir yere gömersin, çöpe möpe atmazsın.”

(Müştabkbe/Huriye Ö.)

“Gider bir yakaya, toprağa gömer gelirsın.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Sonunu gömüyorlar.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.2.1. Kadından Çıkan Parçaya Verilen İsimler

3.1.2.1.1. Son denir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağıyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Adile Y.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/

Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Gazeller/Nermin E.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadık A.; Meke/Dilber K., Melek K.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö., Zuhale G.; Yeniköy/Sadık G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/ Kadriye S., Sergül B.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Son [denir].”

(Akçaova/Ummuhan K.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Suat Ç.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Saniye G. Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadık A.; Meke/Melek K.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Pembe D.; Şeyh/Hatice C.; Yenice/Zuhale G.; Yeniköy/Sadık G.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Ona son deniyor. O son ne biliyor musun? Çocuğun torbası, çocuğu içerde tutan torbadır.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Çocuğun sonu, ağrı yapar. Fazla durmaz o, düşüverir.”

(Akyer/Melek K.)

“Sonu diyorlar. Ebe ücretli gelirse sonunu alıverir.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Son düşer, onu gömdürürler.”

(Balıbey/Meryem D.; Kıran/Mukaddes E.)

“Biz de son derlerdi. Sonu düşmedi derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“İlkin sonunu bilmezdim. Analık şimdi o sattığımız tarlada orak biçip duruyordu. Babalık, ende çocuğun sonunu güzel göm kızım dedi. Allahım bu sonu ne? Bu sonu ne? Benim daha ilk çocuk. Hâlbuki son, çocukta o saat düşmüş. Ben bilmiyorum. Adamla analık tarlada, yatıyorum, bekleyen yok. Üç gece, üç gündüz ağrı çektim. Ertesi gün kuşluk gari, babam yoğurt satmaya gitti. O zaman tuvalet mi var? Kuşluk vakti çalının arkasına gittim. Gittiydim, pat düştü. Hııı, babalığın dediği son bu dedim. Onu böyle bir şeyle aldırıverdim, çapayla kazdım gömdüm.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Eskiden bizim zamanımızda da aynı çocuğu olduktan sonra sonu düşmez derlerdi. Çocuğun arkasından beş on gün sonra da gelirdi zaten.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Aynı keçilerdeki gibi sondur.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Sonu düşer.”

(Dağdibi/Humayın K.; İkizce/Hacer D.; Kiramettin/Sultan D.; Meke/Dilber K.)

“Şöyle bir parça sonu vardır, onu alırsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çocuğa sahip oldun mu sonu çaputun içine sarar gömeriz.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Son deniyor. O son düşerse ondan sonra dinleniyorsun.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Son diyorlar, kendi düşer. Ama benim oğlanın ki düşmedi.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Son denir kızım, hiç de zor çıkmaz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Adı yine sondur. Mesela kimisinde on, on beş dakika içerisinde gelir; kimisinde de yarım saat, bir saati bulur.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Son diyoruz. Bazısının geç düşerdi, bazısının doğumdan hemen sonra düşer.”

(Günlüce/Nurten B.)

“O son, çocuk kadar oluyor.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Çocuğun sonu aynı ineklerdeki, etenin düştüğü gibi düşüyor.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Ona son denir. Kendimde Ayten Ablaninki tez düştü de, Süleyman Abininki düşmedi.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Son, çocuğun sonu derler. Mesela sonun ucu oluyor, çocukla beraber çıkıyor. O sonun ucunu koparmadan asılmaya çalışacaklar. O da zaten pat diye düşer.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Son deniliyor. Asılttırlardı onu, aşağıya çıkardı.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Çocuğun sonu oluyor ya, çocuğun yaşadığı yere son diyoruz.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Evet, sondur. Eskiler son der. Sonu düşmedi diyorlar. Mesela doğarken ürkütmeyin derlerdi. Çocuk hatalı falan doğsa çocuğu ürkütmeyin. Veyahut da hem kalabalık

olmasın hem başında tingildemeyin*, bir şeyler olmasın. Çocuğum rahat ol, sonun düşmez derlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Son denir. Aynı çocuk gibi olurmuş, büyük olurmuş.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Son denir. Bilgili, uzman kadınlar düşürtür.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Son denir. Aynı çocuk gibi kocaman oluyor.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Sonu düşmedi derler. Öyle asılmaz, asılırsan parça kalır, kanama yapar.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“O son berbat oluyor, bu kadar çocuk gibi oluyor kızım.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

3.1.2.1.2. Eten denir.

(Algı/Gülfide B.; Gülağzı/Gülsevım A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eten* denir, o sonra düşer.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kimisi eten der.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

3.1.2.1.3. Eş denir.

(Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Ayşe S.; Kafaca/Hülya A.; Sarnıç/ Pembe D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk eşi deriz.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Eşim gel, eşim gel diye sallarlardı, iniverirdi.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Çocuk doğdu ya sona, eşim geldi sen de gel denirdi. Ona eş derlerdi.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Eş [denir].”

(Kafaca/Hülya A.)

“O çıkmadı değil mi? Karnını ovarak eşim gel edersin. Göbeği kesmezsin. Eşim gel, eşim gel, böyle siltelersin. O çıktıktan sonra göbeğini bağlarsın.”

(Sarıç/Pembe D.)

3.1.2.1.4. Plasenta denir.

(Göktepe/Şadinaz Ç.; Orta/Gültekin Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Plasenta [denir].”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Tıpta o, plasentadır.”

(Orta/Gültekin Ö.)

3.1.2.1.5. Gömlek denir.

Açıklayıcı Örnek

“Kimisi gömlek der.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

3.1.2.2. Sonun Düşmesi İçin Yapılanlar

3.1.2.2.1. Sıcak bir şeyler; tarhana, çorba, ihlamur, kına kekiği, şekerli su içirilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Nurcan Ş.; Çamoluk/Adile Y.; Dağdibi/Humayın K.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kirametdin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö., Ayşe D.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Son düşün diye tarhana çorbası kaynatır, içirirlerdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.; Kuyucak/Fatma K.)

“Tez düşüversin diye bir şeyler kaynatılır, içirilirdi. Ihlamur gibi sıcak bir şeyler içerdik. Öteden beri kına kekiği içerdik, o da iyi gelir. Adaçayı gibi biz ona kına kekiği deriz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Üşürse düşmez, düşürmek için o ılık şeyleri içirirler. Acısız tarhana, un çorbası içirilir.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Sancısı geçsin diye sıcak bir şey yedirir, içirirler.”

(Bayır/Sevim Ç.; Dağdibi/Humayın K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Sonu düşün diye ballı şekerli su içirirler. Eskiden öyleydi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Sıcak bir şeyler kaynatırlar da içirirlerdi.”

(Bozyer/Nurcan Ş.; Hacırüstem/Bakiye K.)

“Düşmeyeninki düşün diye ılık çorba, çay için derlerdi.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Bana düşmesi için sıcak bir tarhana içirdiler.”

(Doğan/İnci Y.)

“Ona da sıcak sıcak su veriyorsun. Sıcak su iyi gelir, düşürtüyor.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Tatlı yedirirler, ılık ılık pekmez verirler. Hem içinin beresini alır.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Tabii, düşmesi şarttır. Böyle aşağıdan sallayıverirdi ebe, sonunu düşürüverirdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bana karacaot içirdiler. Değirmende çevirdiler de kahve gibi pişirdiler.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Evet, sıcak çorba içirilir. O zamanlar çay mı var?”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Düşün diye tarhana çorbası içirirlerdi, un çorbası edilirdi.”

(Kıramettin/Sultan D.)

“Çorba ederler.”

(Kozagaç/Aynur Ö.; Muratlar/Ayten Y.)

“Son ağrısı geçsin diye tatlı, pekmez verirler.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Bugün durur, yarın durur, düşer. Tarhanayı kaynatırlar, son düşün diye üstünün zıvık* yerlerini kadına içirirler.”

(Kuyucak/Sadık P.)

“Evvelki insanlar sonu düşün diye sıcak çay içirirler. Tarhana kaynatıp içirirler, çorba içirirler.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“[Düşmesi için] zeytinyağı içiriyorlar.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Çay içirirler, çorba içirirler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Son ağrısı olmasın diye tarhana çorbası pişirirler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“[Düşmesi için] ona sıcak bir şeyler, çorba falan yedirilir.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Şekerli su iç derlerdi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

3.1.2.2.2. Anason içirilir.

(Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş., Nurcan Ş.)

Açıklayıcı Örnek

“Düşün diye anason içirilir.”

(Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş., Nurcan Ş.)

3.1.2.2.3. Şişeye, testiye üfletilir.

(Akçaova/Humayın T.; Fadıl/Mükerrem A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir yere üfletirlerdi. Şişenin içine yahut eskiden testiler olurdu, onlara üfletirler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Sonum düşmedi, bana bir şişe yağ içirdi. Bu rakı şişeleri var ya, bir üfletti bir asıldı, çıktı geldi. Sadeyağı eritti, içirdi, ondan sonra rakı şişesine soluttu. İçinde şişmeden çıkaralım dedi ebe kadın. Evet, tereyağ tereyağ.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.1.2.2.4. Doğum yaptıran kadın rahme el vurur, karnına bastırır.

(Algı/Gülfide B.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğurtan kadın onu el vurup da alıyor.”

(Algı/Gülfide B.)

“Karnını basarsın, birden çıkmıyor; basınca düşüyor.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Düşmezse ebeler alır.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Onu ebe çıkarır. O kanı zaten ebe oradan bastırınca çıkıyor.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuğun kordonunun ucu zaten sondadır. Bir elinle bastırır, usul usul kaydırır; iner, alırım.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Onu böyle kaydıra kaydıra düşürürler.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

“Herhalde bastırırlar çıkarırlar. En şeysi o olur.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Şimdi süpürge var ya, süpürgeleri böyle böyle katı yerinin sapıyla bastırırlardı. Hemen şapıdak düşerdi, öyle zorluk görmezdik. Tez düşer.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Son kolay düşün diye ebeler, başındakiler sonu basıyor, iteliyor.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Onu hemen bastı, buralarımı [kasıkları] yumuşattı. Sallaya sallaya o pisliği çıkarttı. Ondan sonra rahatladım. Böyle el gibi geldi çıkardı.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Oralarım oralarım bastırıldı ve sonum düştü.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.2.2.5. Isıtılan normal çanak veya miras çanağıyla karın ovulur, baskı uygulanır.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Dügerek/Feriye G.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşyaka/Hidaye K.; Karacaören/Gülseri A.; Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Sungur/Bakiye Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi doğum yapınca çocuktan sonra arkadaki son çıkmadı mı biz çanakla böyle ovardık. Anında iniverirdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Düşün diye çanağın götünü tutarlar. Ben öyle gördüm, bilmiyorum.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Sıcak çanak eder karnına basarlar.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Karnına sıcak bir şey basarsın. Üşüdüyse o son yakında inmez.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Son düşün diye onu kesmeden evveli çanak kapağı böyle karnına bastırılır. Öyle düşürürler.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Evveli şöyleydi: Senin evinde ne var: Miras çanağı*, miras yorganı. Düşün diye o, kadının üstüne atılıyordu. Miras çanağıyla karnımı böyle böyle silkelerdi. Benim üstüme miras yorganı örttüklerinden ben o sancıyı görmedim.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Sonu düşürmek için sıcak suyla karınlarını böyle ıslarlardı.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Göbeği kırktığın yerden tutuyorsun. Bir elle yukarıdan bastırılıyor, bir elle aşağıdan asılıyorsun. Zor düşüyor, sımsıkı tutup çekiyorsun.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Düşene kadar yukarıdan göbeğinden bastır.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Çanak ısıtıyorsun, karnına böyle çanağın götünü basıyorsun. Isıtıyorsun ya yavaşça arkana bir kişi geçer, onu aşağıya yavaşça akıtıyor.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Sonu düşün diye kapak çanağı olur haranılarda, onu bırakırlar.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Şimdi sonu çıkmazsa ne olur biliyor musun? Geline verilen miras çanağı vardır; yani eski, kalaylı demir çanaklar vardır. [Kadını] yatırırısın, karnına koyarsın. Yedi kere okuyorlar, yedi kere çeviriyorlar. O miras çanağıyla iner. İyilik geliyor diyorlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Demir, miras çanağı olacak; onu ocakta ısıtırlardı. Böyle tersini göbeğime koyar, kadın arkamdan bastırdı mı düşerdi.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Çocuk olduktan keri karnına tabak bastın mı onun sonu düşer.”

(Sungur/Bakiye Y.)

3.1.2.2.6. Sırtı, beli, karnı ovulur ve kasıktan sarsılır.

(Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Dağpınar/Ayten K.; Göktepe/Nafile K., Sarnıç/Pembe D.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evet, o sonun hemen düşmesi lazım. Sonu düşmezse yargınından, göbeğinden yardımcı siyeşleyebildiği* kadar siyeşler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Karnını ovarlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kolay çıksın diye buradan [kasıktan] sallarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Ebe kadın yatırır, karnını ovalaya ovalaya ittirir; çıkarır.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Karnını ovarak eşim gel edersin. Göbeği kesmezsin. Eşim gel, eşim gel, böyle siltellersin. O çıktıktan sonra göbeğini bağlarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Düşmesini bekliyorlar, düşsün diye karnını ovuşturuyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.1.2.2.7. Doktora gidilir.

(Bayır/Sevim Ç.; Gazeller/Nermin E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Son zaman düşmezse doktora giderler, doktor alırdı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“O şöyle olur: Doktora gittik, böyle ediverdiler düştü.”

(Gazeller/Nermin E.)

3.1.2.2.8. Kadın diz çöker veya sıcak suyun üzerine çömelir; üşümemesi sağlanır, mum sarılır, sıcak tutulur.

(Bayır/Sevim Ç.; Gülağzı/Gül F.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karamahmet/Gülsüm Ö.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.; Orta/Fatma T.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sıcak su buğusu yaparlar, üstüne çömeltilerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“O sonun düşmesi lazım diye birazcık seni dizinin üstüne çömeltiler.”

(Hacirüstem/Bakiye K.)

“Genelde karnına sıcak su koyarlar. Karnını sıcak tutarlar, ayaklarına hemen çorap giydirirler. Çabuk düşün diye koyarlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Sıcak tarhana pişirirler, sararlar.”

(İkizce/Hacer D.)

“Düşmezse, onu doktora götüremezsen, evde sıcaklıkla düşün diye sıcak buğu muğu verirsin. Sıcak şeylerin üstüne çömeltilsin.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

“Ayağını sıcak tutuyorlardı.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Ne kadar çekmiş bilemeyeceğim, mallara verilen saman var ya, o samanı buğu etmişler. Aşağıdan dumanıyla düşün diye saman buğusu vermişler.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Sıcak su buharının üstüne falan oturtuyorlar. Samanın buharına falan durduruyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Sıcak yumuşatsın hesabıyla mum falan öyle şeyler yaparlarmış yani.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Sıcak tutsun diye mum falan [yapılırdı].”

(Taşlı/Gülten S.)

3.1.2.2.9. Bitkisel ilaçlar, tılsımlar yapılır.

(Bayır/Sevim Ç.; İkizce/Hacer D.; Kuzluk/Humayın Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Düşmezse yine bir tılsımlar yaparlardı. İlaç yaparlar. Şimdi çörek otunu kavururlar, döverler, tereyağıyla aynı macun gibi yaparlar. Onu yedirirler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Dağlarda dağ şalbası* olur, onu alır gelirsin; karnının üstüne vurursun, o düşer derler. Dağda kayaların arasında çıkar, iki çeşit olur. Karnına vurulacak şalba ayrı olur. Şalbayı döverler döverler karnına vururlar.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bir çingene adam gelmiş de babama sonu düşmeyene susamı sürtersin de hamur eder koyuverirsin demiş. Oğlum susam onu akıtıverirdi, niye etmedin demiş.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

3.1.2.2.10. Kadın dokuma beze sarınır, hayvanın gemini kadının üstüne atarlar.

(Meke/Dilber K.; Salihpaşalar/Nazik A.)

Açıklayıcı Örnek

“Elde dokumaya iteye* derdik. Büyükler onu bürlenirmiş. Tez düşmesi için büyüklerimiz onu bürlemiş.”

(Meke/Dilber K.)

“Kolay düşün diye hayvanın gemini üstüne atarlar.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

3.1.2.2.11. Bir şey yapılmaz, kendi düşer.

(Kuyucak/Sadika P.; Paşapınarı/Hayriye A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sonu kendi düşün diye ellemezler. Öyle yaramazlık yapmazlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Sonu düştü mü kuşak sıkıverirlerdi. O kendi düşer gider, haberin bile olmaz.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

3.1.2.2.12. Tıbbi olarak kredi uygulaması yapılır.

Açıklayıcı Örnek

“Şöyle yapılır: Bizim dilimizde kredi denilir, kredi yapılarak onun toplanması sağlanır. Pat diye bastırılmaz, yoklarsın; geliyorsa geliyordur. Gelmiyorsa bir müddet daha beklenir. Sonra baktın plasenta geliyor, hemen parçalı yüzünü içine çevirerek yavaş yavaş elinle döndürürsün. Hafiften kendi ağırlığına bırakılır, asla çekilmez. En küçük zar kalıntısı kalırsa büyük kanamalara neden olur. Çıktıktan sonra da kontrol etmek lazımdır.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

3.1.2.3. Sonun Düşmemesinin Kadına Verdiği Zararlar

3.1.2.3.1. Vücutta fazlalıktır, düşmesi gerekir; tehlikelidir, zehirler.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bağyaka/Kadriye Y.; Çamoluk/Adile Y.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Ali D.; Gazeller/Hörü D., Nermin E.; Göktepe/Nafile K., Şadinaz Ç.; İkizce/Hacer D.; Kötekli/Sadika A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Yemişendere/Halise G.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Ferîştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“O vücutta fazlalık olur. Teyzesi o sonun düşmesi lazım.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Son düşmedi mi tehlikelidir.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Tabii düşmezse içinde kalıp zehirlenme tehlikesi oluyormuş.”

(Çamoluk/Adile Y.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Ali D.; Gazeller/Nermin E.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yemişendere/Halise G.)

“Olmaz, düşmezse insanı kötü eder.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Onu çıkartmak zorundadır.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Düşmezse tehlike olur, büyük kanamalara yol açar. Normalde kadın doğum yaptıktan sonra taş gibi sertleşir ve toplanır. Eğer sertleşmezse problem var demektir, kanama başlar.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Tabii, düşmezse hasta olur.”

(İkizce/Hacer D.)

“O son düşmezse olmaz.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Zehirlermiş insanı, mecbur düşecekmiş.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Zararı olur, olmaz mı? O karnında şişer.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Sonu, kadınlar elinde boşlamaz. Geri gitti mi alamazlar.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.2.3.2. Kadında son ağrısına neden olur.

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/
Gülayşe Ş.; Derinkuyu/Leyla D.; Kafaca/Gülayşe A., Kafaca/Hülya A.;
Kozagaç/Aynur Ö.; Meke/Dilber K.; Ortaköy/Fatma K.; Yemişendere/
Halise G.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun sonu, ağrı yapar. Fazla durmaz o, düşüverir.”

(Akyer/Melek K.)

“İki, üç gün çocuk ağrısı gibi son ağrısı çekersin.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kadın sancı içinde kıvrılır.”

(Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Ben dört tane doğum ettim, son düştükten sonra dört gün doğum sancısı girermiş.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Ben birincide ağrı görmedim, ikinci de bilemedim, üçüncüde ağrıdan duramadım. Böyle kavradı, sanki çocuk doğurmuş gibi vurdu. Burada Ayşe vardı, Hatmanı

teyzem derim, geldi bacaklarını yukarıya dik, karnını çek dedi. Bacaklarını dikip çektin mi, ağrı bıçak gibi kesiliyor.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Birinci de olmuyor da ikinci çocukta eş ağrısı aynı çocuk ağrısı gibi oluyor.”

(Kafaca/Hülya A.)

“İki, üç tane çocuk olunca son ağrısı olur.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Zaten düşmezse duramazsın ki, ağrısı olur, sancısı olur, zararlı olur.”

(Meke/Dilber K.)

“Akıntı olur, sancı yapıyor.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Zaten son zamanı ben sancıdan ölüyorum.”

(Yemişendere/Halise G.)

“O, çocuk ağrısından fazla oluyor. Düşmezse zehirlermiş. Çocuk ağrısı yarım saat tuttuysa, o beni kaç saat tuttu.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.2.3.3. Kadının ölümüne neden olur.

(Bayır/Suat Ç., Sultan Ö.; Çiftlik/Umman F.; Denizova/Hörü K.; Derinkuyu/Leyla D.; Gülağzı/Gül F.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şeyh/Hatice C.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Kadriye S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“O sonu düşmeyen kadın öldü.”

(Bayır/Suat Ç., Sultan Ö.; Denizova/Hörü K.)

“Şart o düşecek yoksa ölürüz.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Son, kadını ölümüne yollar.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Şeyh/Hatice C.)

“Onun içeride kalmaması gerekir, çünkü kadına ateş yapar, hasta eder, ölümüne kadar götürür.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Düşmezse ölebilir, çok büyük kanamalar geçirir. Kan kaybından ölür.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Annemin benim üstüme çocuğu olmuş da sonu düşmemiş, öyle ölmüş.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Son düşmezse eskiden zararı olurmuş. Kadın burada ölmüş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Son hiç çıkmazsa kadın ölür derler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Çocuğun yatağına hemen kan oturuveriyor. Kan ürümüş diyorlar. O orada kaldı mıydı ebe de gelse çıkarma imkânın yok. O anda ölürsün.”

(Yemişendere/Halise G.)

“O düşmezse zaten ölür, mutlaka düşmesi gerekiyor. İlk doğumdan sonrakilerde son ağrısı olmazmış.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Onu ovup ovup sıkmak lazımdır. Sıkmazsan kadın kan kaybından ölür.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

“Zararı var, geri gitti mi alamazsın. Oradan yavaşça çekerler. Kimisi çocuğa bakar, kimisi asılır asılır sürükler. Böyle dürterler, çekerler atarlar. Boşladın mı şişiverir, ölür.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.2.4. Bebeğin Sonuyla İlgili İnançlar

3.1.2.4.1. Bebek çok konuşkan olursa sonunu köpeğin yediğine inanılır.

(Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Azıcık konuşkan olursa, sonunu köpek mi yedi derler.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Sonunu köpek yerse, köpek gibi olurmuş. Sonunu köpek mi yedi derler.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.2.4.2. Sonu düşmeyen kadının göğüs derisi bir yere gelir, göz olduğuna inanılır.

Açıklayıcı Örnek

“Kendi anneminki düşmemiş. Düşmediğinde böyle mesela göğüs derisi bir yere geldi mi göz olmuşsun derler. Anneme sen doğurdun mu demişler. Doğmuşmuş, sonra son düşmemiş.”

(Kötekli/Sadika A.)

3.1.2.4.3. Doğacak bir sonraki bebeğin cinsiyeti tam tersi olsun diye son çevrilir.

Açıklayıcı Örnek

“Yalnız doğum yaptıktan sonra kız oğlan fark etmez, sonu çevirirlerdi. Şimdi üst üste kız oluyor, oğlan olsun diye sonu tersine çevirirlermiş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

3.1.3. Bebeğin Yıkanması ve Tuzlanması İşlemi

3.1.3.1. Bebeğin Yıkanması

3.1.3.1.1. Doğduğu gün banyo ettirilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bağıyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Gülay K., Güllü D., Şadinaz Ç.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm K.; Nurten Ş.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şeyh/Birgül İ.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağıyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/Ferişta U.)

Açıklayıcı Örnekler

“[Hemen banyo] ettirirler.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Çakmak/Fatma D.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kuzluk/Humayın Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Sungur/Fatma Y. Şeyh/Birgül İ.; Yenibağıyaka/Sakine S., Sevim Ü.)

“Doğdururuz, ilgenin içinde banyosunu ettiririz.”

(Bağıyaka/Kadriye Y.)

“Çocuğu hemen hafifçe banyo ettirirler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Eskiden kızım çocuğun hemen göbeğini keselerdi, su ısınmış olurdu, çocuğu hemen yıkarlardı. Ondan sonra yatırırılar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Şimdi yıkıyor, evveli hasta olur diye yıkamazdık.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Hemen yıkanır. Ilık suyla yıkarsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Çocuk doğunca yıkarlar, kundaklarlar. Yatırırsın, emdirirsin. Çocuk tuzlanıyor da biyo önce yıkanır.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Hemen yıkanır. Çocuğu mis gibi yıkarsın, oraya koyarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çocuğu doğdu mu suya sokarlar, banyo ettirilir. Hemen sıcak suyu hazırlayakoyarlar böyle. Banyo etmeden sarılır mı?”

(Denizova/Süheyla K.)

“Suya sokup çıkarılıyordu.”

(Göktepe/Gülay K., Güllü D.)

“Bebek doğduğu zaman banyo yaptırırız.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Yengem vardı, canı kızıl olsun diye sütünü emmeden anasını çocuğu suya katar. Doğar doğmaz hem de soğuk suya katardı.”

(Karamehmet/Gülsüm K.)

“Hemen yıkarız. Zaten ilgenin içinde ılık su hazırды. Vücudunu yıkarsın.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Yıkamak için beklemeyiz. İlgenin içinde durularız sargı bezinin içine sararsın.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Biz [hemen banyo] ettirirdik. Benim başımda iki tane kadın dururdu.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Hemen banyo ettiriliyor, hani böyle bir suyun altına tutuveriyorlar.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“O zaman doğdu muydu hemen soğuk suyla yıkıyorsun.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hayır, hemen banyo ederler, kundağın içine sararlar. Al, yatağına yatır.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Evet, hemen suya koyarlar ve tuzlanır.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Hiç yıkanmaz mı? Çocuğun her bir yakasını yıkarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Çocuğu doğumdan sonra yıkarız.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Soğuk moğuk olmazsa hemen yıkarlar.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“[Doğunca] yıkarlar da öyle sararlar, koyarlar.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.1.3.1.2. Doğduğu gün banyo ettirilmez; üç, yedi gün suyuna konulur.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Balıbey/
Meryem D.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Umman F.;
Dokuzçam/Filiz G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/Nermin E.;
Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gülsevîm A.; Günlüce/Nurten B.;
Hacırüstem/Bakiye K.; Karacaören/Gülseri A.; Kırın/Mukaddes E.;
Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Feride B.; Meke/Dilber K., Emine G.;

Muslihittin/Nurgül U.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Gültekin Ö.; Ortaköy/
Fatma K.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülten S.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike
G.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Selemiyeye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“O gün, doğduğu gün hiç yıkamazlar. Hiç yıkanmaz.”

(Akçaova/Ummuhan K.; Dokuzçam/Filiz G.; Gazeller/Nermin E.; Orta/Gültekin Ö.)

“Biz hemen ettirmedik kızım. Üç gün sonra banyo ettirdik, güzel sabunla yıkardık.”

(Akyer/Melek K.)

“Hemen yıkanmaz; iki gün, üç gün durur.”

(Algı/Gülfide B.; Camikebir/Gülzade B.; Kıran/Mukaddes E.)

“Mesela üç gün suyuna koyarlar. Sonra yedi gün suyu derler. İlk önce çocuk, sonra annesi banyo eder.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Hemen yıkanmaz, kundaklarlar.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Göbek yara oluyor diye iki gün yıkanmazdı.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Yedi gün suyuna girerdi.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ondan keriy sarılırdı, üç günden keriy biyocuk böyle bakılırdı.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Gülüm evveli çocuğumuzu yıkamazdık, silip kundaklardık; iki üç gün sonra yıkarız.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Hemen banyo ettirilmez. Çocuk tuzlanır; yarım saat, bir saat, üç saat durdururlar. Ondan sonra yıkanır.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“Bak biz hiç yıkamadık, tabii çocuk iki üç günlük oldu mu biyo sileriz. Elini yüzünü güzelce silersin.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Hemen ettirilmez, üç gün sonra.”

(Hacırustem/Bakiye K.; Yeniköy/Ayşe S.)

“Burada yıkanmıyor. Bayağı iki-üç gün duruyor, ondan kerı yıkarsan öyle.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Üç gün sonra, yedi gün sonra banyo ettirirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Üç ya da on beşte banyo ettirirler.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Dünyaya geldiğı gün yıkamazdık, ondan kerı kırk gün kırklardık.”

(Meke/Dilber K.)

“Doğduğı gün [banyo] ettirmezlerdi, üç gün sonra ettirirlerdi.”

(Meke/Emine G.)

“Evin içi soğuk ya yıkanmıyordu, kanını siliveriyorduk. Üç gün suyunda yıkanır ablacım.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Ondan sonra, iki üç gün sonra ettirirler banyosunu.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Şimdi çocukları yıkamayız. Çocuk bir gün tuzlu durdu mu ertesi gün banyo ettiririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Hemen ettirmiyoruz. Üç gün sonra banyo ettirip tuzluyorduk.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Doğduğu an yıkamıyoruz. Öbürsü gün, her gün yıkarız.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Doğduğu zamandan sonra üç gün, yedi gün suyuna koyarlar.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“Çocuk dünyaya geldikten sonra üç günlük, bir haftalık banyo ettirirsin.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Dünyaya gelince üç günlükte [suya] koyarlar.”

(Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

3.1.3.1.3. Göbek bağı düştükten sonra yıkanır.

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kötekli/Sadık A.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeği düşmedikten keri yıkamazdık.”

(Avcılar/Fatma K.; Orta/Fatma T.)

“Eskiden göbeği düşmeyince erken banyo ettirmezdik. Üç, dört gün, bir hafta sonra çocuk banyo ederdi. Doğunca hemen çıkınlayıverirler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ondan sonra da kesinlikle göbeği düşene kadar banyo yaptırılmaz. Günlük temizliği yapılır.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Göbeği düştükten sonra ederler.”

(Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.)

“Genellikle göbeği düştükten sonra banyo ederler değil mi?”

(Kiramettin/Zehra A.)

3.1.3.2.Bebeğin Tuzlanması

(Bozyer/Dudu O.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Bebek, doğduktan hemen veya bir süre sonra tuzlanır. Bunun yapılmasının amacı bebeğin güzel kokmasını sağlamaktır.⁴² Kimi köylerde tuzun haricinde bal, karanfil gibi tatlı ve hoş kokulu maddeleri kullanırlar. Yöredeki köylerin ikisinde tuzlama işleminin biraz daha büyük tören şeklinde yapıldığı belirtilmiştir. Öyle ki gelen kişilere yemek hazırlanır ve yedirilir, içirilir.

Açıklayıcı Örnekler

“Önce yemek hazırlarsın, konu komşuyu çağırırsın. İstersen tuzlayınca yediriyorsun, istersen tuzlamadan önce yediriyorsun.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Konu komşuyu toplarız, çağırırız; herkes tuzlayacağız diye gelir. Tuzlayana hediye verilir..”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

Günümüzde modernleşme ve teknolojinin artmasıyla bazı gelenekler uygulanmamaktadır. Tuzlama olayına da aynı şekilde bakılmakta, gençlerin bu işlemi uygulamadığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili “Benim gelinler [çocuklarını] tuzlatmadı.”(Yeşilyurt/Sevim S.) örneğini vermek mümkündür.

⁴² Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 259.

3.1.3.2.1. Bebeğin Tuzlanma Zamanı

3.1.3.2.1.1. Doğduğu gün tuzlanır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Bağıyaka/Kadriye Y.; Çakmak/Fatma D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Ayşe S., Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Gülağzı/Gül F.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Sevim Y.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Meke/Emine G.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Yenibağıyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadıke G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğduğu gün bir tuzlanır. Çocuğun bedeni tuzlu suyla tuzlanır. Üç gün tuzlu durur. Üç gün suyunda yine tuzlu suyuyla bir suya katarsın, yıkarsın çocuğu; ondan sonra mışıl mışıl uyur.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eskiden hemen tuzluyorlardı, şimdi tuzlamak yok artık. Evet, doğduğu zaman yaşken yapmak gerek onu.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Doğdururuz, ilgenin içinde banyosunu ettiririz; ondan sonra sararız tuzlarız.”

(Bağıyaka/Kadriye Y.)

“Doğduğunda tuzlarlar.”

(Çakmak/Fatma D.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Kıran/Sevim Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Paşapınarı/Hayriye A.; Sarnıç/Pembe D.)

“Hemen yıkanır. Ilık suyla yıkarsın, ondan sonra tuzlarsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kızım, doğduğunda hemen tuzlardı. Suya koyuyorlar, hemen tuzluyorlar.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Banyo ettikten sonra tuzlanıyor.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Eskiden hemen tuza bastırırlar. Hemen çocuğu tuzlarlar. Leğenin içine sadece tuzu koyarlar, çocuğu ıslatırlar. Çocuğu da onunla beraber sararlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Ama yavrum bizde çocuk oldu mu hemen suya katarız [tuzlarız].”

(İkizce/Hacer D.)

“Hemen suyun içine yatırırısın, o yaşlığıyla her yeri tuzlanır.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Zaten ilgenin içinde ılık su hazırđı. Vücudunu tuzlarsın.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“İlgenin içinde durularız, böyle bir tuzlarız, sargı bezinin içine sararsın.”

(Kuyucak/Sadıka P.)

“Evet, doğduğu gün tuzlardı. Banyo edinceye kadar tuzlu durur; yine banyo yaptırırken içine tuz atar da yaptırırdık.”

(Meke/Emine G.)

“Akşam olduysa sabahleyin, sabahleyin olduysa akşam tuzluyorsun. Şimdi tuzlanmıyor gerçi de evvelleri öyle olurdu.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hemen tuzlanır. Tülbentten elenip de öyle olurdu.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Evet, hemen suya koyarlar ve tuzlanır.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Kanını yıkarlar, sonra tuzlarlar.”

(Yenibağyaka/Sevim .)

“Hemen yıkanmıyor, tuzlanıyor.”

(Yenice/Gl .)

“Evvelki insanlar burada doğduğunda tuzlardı.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“Hemen ocuğa tuz sürerler.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Evet, evde doğarsa kokmasın diye hemen tuzlanır.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Doğunca önce tuzluyoruz.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Azıcık yle [tuzlu] durdururuz, ondan sonra banyo ettiririz. Ben ilacı dinlemezdim, evde yine tuzlardım. “

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“O ocuk doğunca tuzlanıyor kızım.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.3.2.1.2.Doğduğu gün tuzlanmaz, doğduktan iki gün, üç gün, yedi gün, bir hafta, iki hafta sonra tuzlanır.

(Akyer/Melek K.; Alđı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Sultan .; Bozyer/Gülayşe Ő.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Fatma D.; Çamoluk/Adile Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nermin E.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İvizce/Hacer D.; Karacaören/Gülseri A., Gülsün A.; Karamehmet/Gülsüm K.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Ayşe D.; Kuzluk/Humayın ., Sebahat .; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye .; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Birgl İ., Hatice C.; Taşlı/Gülten S.; Yaraş/Durkadın T., Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yörükoğlu/Ayşe .; Elif .; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı rnekler

“Ondan sonra [ç gün sonra] tuzlardık.”

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Ayşe D.; Kuzluk/Humayın .; Yaraş/Fatma A.; Orta/Fatma T.; Sungur/ Bakiye Y.)

“İki, üç gün sonra tuzlanır.”

(Alđı/Gülfide B.)

“[Doğduğu] gün tuzlamazlar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Çocuğu [doğduktan] üç gün sonra tuzlu suyla banyo ettiriyorsun.”

(Bayır/Sultan .)

“Yedi gün sonra tuzlanır.”

(Bozyer/Gülayşe Ő.)

“Sonra da tuzlanır.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Hafta içerisinde, üç gün içinde tuzlanırdı.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Üç, dört gün, bir hafta durur. Ondan sonra tuzlarız, ondan sonra öpülür.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Evet. Bir hafta, on gün geçecek.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Azıcık iki, üç gün durur. Hani göbeği azıcık geçsin diyorlar. Bir hafta sonra tuzlanır.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Bir hafta sonra tuzlanır.”

(Gazeller/Nermin E.; Göktepe/Güllü D.; Karacaören/Gülseri A., Gülsün A.; Muratlar/Ayten Y.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Şimdi bir hafta, on gün sonra çocuğu cıscıbilak açarız. Tuzu doldururuz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Düşmeden de tuzlardık. Köy yerlerinde ne bileceksin? Göbeği düşmeden üç günlük, dört günlük oldu mu çocuğu tuzlayıverirlerdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Şimdi hastanelerde yedi gün sonra diyorlar.”

(İkizce/Hacer D.)

“Sonra tuzlarsın, ne zaman tuzlarsan tuzla.”

(Karamehmet/Gülsüm K.)

“Hemen tuzlanmaz.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Ertesi gün tuzlarlar.”
(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Yok, benim torunun çocuğu var, onu artık bir zaman sonra tuzladık.”
(Orhaniye/Ayten A.)

“Sarılık bulmazsa üç gün sonra tuzlanır.”
(Sungur/Fatma Y.)

“Hemen ettirmiyoruz. Üç gün sonra banyo ettirip tuzluyorduk.”
(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Tuzlanması on beş günlükken olur.”
(Şeyh/Birgül İ., Hatice C.)

“Üç gün, eskiden üç günde tuzlanıyordu. Üçüncüsü gün yazıyorsun böyle üstünü dolduruyorduk tuza.”
(Taşlı/Gülten S.)

“Tuzlardık. O da üç güne varmazdı.”
(Yaraş/Durkadın T.)

“Sardık, ettik; üç gün sonra tuzlarız.”
(Yemişendere/Halise G.)

“Beş on gün veya yirmi gün sonra tuzlarsın ama tez tuzlarsan iyi olur.”
(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“İki gün sonra bir tuz atarlar. Ağzı kokmasın diye ağzına tuzla karanfil verirler.”
(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.3.2.1.3.Kırkı içinde, kırkı çıktıktan sonra tuzlanır.

(Karamahmet/Nurten Ş.; Kötekli/Sadık A.; Muslihittin/Nurgül U.;
Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırkı içinde tuzlanır, kimi kırkı çıktıktan keri tuzlanır.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Hemen tuzlanmaz, kırkı içinde tuzlanır.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Derisi zaten taze, yirmi veya kırkın içinde tuzlanır.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Kırkında tuzlarlar. Kırk suyu oluyor, o tuzla, karanfille ilaçlıyorsun.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.1.3.2.1.4. Göbek bağı düştükten sonra tuzlanır.

(Avcılar/Fatma K.; Günlüce/Nurten B.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/
Aynur Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Sungur/Fatma Y.; Yenibağyaka/Sakine S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Göbeği düşene kadar da tuzlamak için beklerdik.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Göbeği düştükten sonra suya katar tuzlardık. Çocuğun göbeği bir hafta sonra düşerse bir hafta sonra tuzlarız.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Göbeği düştükten sonra tuzlanır.”

(Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.)

“Bir hafta ya da on gün sonra, göbeği düşerse öyle tuzlarız.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Sarılık bulursa göbeği düştükten keri tuzlanıyor.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Doğduktan sonra hemen tuzlanmaz. Mesela göbeği on beş gün sonra, düştükten sonra tuzlanır. Göbeği mikrop kapmasın diye düşmeden tuzlamazlar.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.1.3.2.1.5. Bebek, bir gün tuzlu kalır.

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/İsmail E., Mukaddes E.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K.; Ortaköy/Fatma K.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Yaraş/Durkadın T., Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/ Hüsniye T.; Yeşilyurt/Sevim S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tuzla azıcık bir gün durur.”

(Akyer/Melek K.; Balıbey/Meryem D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.)

“Bir gündüz bir gece bekletiriz. Fazla bırakmayız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Ondan sonra bir gün durur, ondan sonra yıkarlar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Bizim zamanımızda yirmi dört saat kalırdı.”

(Dağpınar/Ayten K.; Kıran/İsmail E.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Yaraş/ Durkadın T., Fatma A.)

“Zaten ebe geliyor da ertesi günü yıkıyorlar.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Bedeni katılsın diye yirmi dört saat durur.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Bugün tuzladın mı ertesi gün banyo ettirirsin, yirmi dört saat duruncaya kadar.”

(Meke/Dilber K.)

“Çocuk bir gün tuzlu durdu mu ertesi gün banyo ettiririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Bir sararsın; bir gün, yirmi dört saat duracak.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Evveli bir gün tuzlu durur, ondan sonra yıkanır.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Hayır, akşam doğduysa sabahleyin yıkarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Bugün tuzladıysak yarın yıkarız. Bir gün kalıyor. Yarım saat, bir saat ağlar. Ondan sonra uyur. Şimdi bir saat bile durdurmuyorlar. Genelde zaten hastanede ilaçlanıyor diye kimisi tuzlamıyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Tuzda bir gün duracak, çocuğu ondan sonra banyo ettirilir.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Bir gün duruyor, ondan sonra yıkanıyor.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Öyle bir gün durur, ondan sonra banyo ettirilir.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Banyoları herhalde bir gün sonra olmuştur.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Bir gün kalır. Bedenine iyice vurur.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.3.2.1.6. Bebek iki, üç gün tuzlu kalır.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bağıyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Gülağzı/Gül F.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Feride B.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evvel üç gün bırakırlardı.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.)

“İki, üç gün tuzlu durur, ondan sonra yıka gari.”

(Bağıyaka/Kadriye Y.; Gülağzı/Gül F.)

“İki gün tuzlu bırakırlar. Bazısı üç gün tuzlu bırakır.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Evveli üç gün tuzun içinde bekletirdik, üç gün sonra yıkardık.”

(Doğan/İnci Y.)

“Sadece tuzla tuzlanır, o da üç gün durur.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Bedeni katılsın diye iki gün durur.”

(Kıran/Mukaddes E.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Halise O., Nazik A.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Zeytin/Feriştah U.)

“O tuz kaç gün duruyor? Dört gün bile duruyor.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Annem tuzlardı, benim Rahime’yle Halil İbrahim üç gün tuzun içinde durdu.”

(Kozagaç/Feride B.)

3.1.3.2.1.7.Bebek birkaç saat tuzlu kalır.

(Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Fatma D.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Düğerek/Feriye G.; Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gülsevim A.; İkizce/Hacer D.; Karacaören/Gülseri A.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y.; Özlüce/Meryem Ç.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Birgül İ., Hatice C.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Zekiye U.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bazısını sabahleyin tuzladın mı akşam olunca yıkanır. Kırk gömleği dikilir.”

(Akyer/Melek K.)

“Fazla tuzlanmaz ya bir saat, yarım saat kadar durur.”

(Algı/Gülfide B.)

“İki, üç saat kalır.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Akşama kadar durdurursun.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Bir, iki saat kalsa yeter.”

(Çiftlik/Nevin D.; Muratlar/Ayten Y.)

“Azıcık durur da yıkarız.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Bir iki saat tuzla durdu mu banyo ettirirler. Hani çok yakmasın diye.”
(Düğerek/Feriye G.)

“Durursa iki saat falan konur.”
(Gazeller/Hörü D.)

“Ondan kerî beş on dakika durdu mu silkeriz. Akşama doğru banyo ettiririz.”
(Göktepe/Güllü D.)

“Çocuğu kundaklarız, en az beş saat uyur. Ondan sonra çocuğu yıkarız kızım.”
(Göktepe/Nafîle K.)

“Çocuk tuzlanır; yarım saat, bir saat, üç saat durdururlar.”
(Gülağzı/Gülsevîm A.)

“Sadece tuzla tuzlarız. Çok durmaz; yarım saat, bir saat durur.”
(İkizce/Hacer D.)

“Çocuk akşamdan sabaha kadar tuzlu kalıyor.”
(Karacaören/Gülserî A.)

“Uyuyacak, uyanınca yıkayacaksın.”
(Muslihittin/Arife Y.)

“İki, üç saat duruyor. Dört, beş saat durduran oluyor. Uyandıktan sonra durmazsa yıkıyorsun.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“İki saat, üç saat yatırırız, ondan sonra banyo yaptırırız.”
(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Dört saat öyle kalıyor.”
(Şeyh/Birgül İ., Hatice C.)

“Öyle yirmi dakika, beş dakika durur. Çünkü derisi daha tazedir. Kayınvalidem benimkileri tez tuzladı.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Yarım saat kadar sarıyorsun.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Tuzlarız, mesela yarım saat sonra bir saat sonra o tuzu yıkarız.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Sabahleyin tuzlarsan akşama doğru durularsın.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Çok durdurmazlar.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.3.2.2. Tuzlanmasının Nedenleri

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Filiz G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuzluk/Humayın Ö.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Paşapınarı/Hayriye A.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yaraş/Fatma A.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Sevim S., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Teri güzel koksun diye tuzlanır.”

(Akçaova/Humayın T.; Karamehmet/Gülsüm K.)

“Kokmasın diye aslında, faydası oluyor o tuzun vücuda.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Tuzu az olursa kokar derler. Ağzını tuzlamazsan ağzı kokar yahut çok konuşur derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Kokmasın derlerdi. Hem pişiği önler, hem de nefesi, teni güzel koksun denir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Çocuğun eli bol olsun diye tuzluyorsun. O inanç var.”

(Bozyer/Dudu O.)

“İçine vücudu ağır kokmasın diye karanfil katarsın.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Bedeninin yaşıyla derisi, eti kokmasın diye tuzlarsın. Ağız kokusu için karanfil döver, ağzına sürersin.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Tuzlanmayan çocuk kokar.”

(Çiftlik/Umman F.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Kafaca/Gülayşe A.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Taşlı/Gülizar Y.)

“Adamın vücudu kokmaz.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Ağzı kokmasın diye ağzına da yaparlar.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Kokulu olsun diye karanfil ederiz.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Evveli etmeyenler [tuzlanmayanlar] var, Şimdi kokuyor.”

(Dokuzcam/Filiz G.)

“Pişik olur tuzlanmazsa.”

(Emirbeyazıt/Melahat .; Taşlı/Gülten S.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Şimdi tuzlanmazsa ende ocuk tuzlanmadı deriz. Güzel olsun, kokulu olsun diye.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Ağızları, bacak araları kokmasın diye tuz, karanfil sürülür.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Ağzı, ayağı kokmasın diye yapılır.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Ağızlarının kenarına yara, ağrı olmasın diye tuzlanır.”

(Kozagaç/Aynur .)

“ocuk sözünü tutsun diye biyo tuzu tülbentten elersin.”

(Kuzluk/Humayın .)

“ocuk tuzlanmadı mı kokar derlerdi. Hâlâ daha tuzlarız. Tuz vücudunun her yanını pişirir, olgun olur, terlemez.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Boyunlarına karanfil ekin, teri güzel koksun derdi. Ağzına azıcık karanfil ekeriz tıkamasın diye.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Hani hastalık olmasın diye tuzlardık onu.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Güzel koksun diye ağzına, kollarının altlarına karanfil koyarsın.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Terlemesin diye tuzla şey ediyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Tuzlamazsak deri kokar denir. Giydirir, sararız, kundaklarız.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Bildiğin normal tuzla tuzladın mı çocuğun teri, vücudu kokmazmış.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Teri kokmasın diye tuzlarlar kızım. Eskiden çocuğu tuza yatırırılar. Bir de kol altlarına karanfil sürerler.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.1.3.2.3. Bebeğin Tuzlanan Yerleri

(Akçaova/Ummuhan K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ü.; Çakmak/Fatma D.; Çamoluk/Adile Y.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Sungur/Fatma Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk kokmasın diye avuçlarının içine karanfil dövülür, kısıtırılır. Kulak arkalarına, koltuk altlarına, bacak aralarına ayakkabıda kokmasın diye karanfil edilirdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Ağzını tuzlamazsan ağzı kokar yahut çok konuşur derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Ertesi gün kollarının altlarına, bacak aralarına, boyunlarına, ağzına, kulak arkalarına, pişik olacak yerlerine tuz atarlardı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Çok tuzlardı. Koltuklarının altlarına, gözlerine mözlerine tuzu doldururlardı. Bir şey olsa annen seni tuzlamadı mı? Seni az tuzlamışlar derler. Gözleri şibillenmesin*, çapaklanmasın diye tuzlarlar. Bir daha banyo edinceye kadar durur.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Eh, tuz olmaz mı? Ebe bir avuç tuzla her yanlarını tuzluyor.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Doğdu mu yıkanır. Her yanını tuzlarsın.”

(Çakmak/Fatma D.)

“Şimdi olmuyor da eskiden hiçbir tarafı kalmadan bir torba tuzla tuzlanır. Oncağızım nasıl dayanmışlar? Kulaklarına, gözlerine, burunlarına o tazecik çocuk nasıl dayanmış?”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Bağırır durur, yakında emmez. Ağzına bal, şeker suyu bulaştırırız. Yım yım yım eder. Gözlerine mözlerine ekerdik.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Tırnak arkaları, ayakları, koltuk altları, kasıklarının yanları, her yanı tuzlanır. Gözlerine, burunlarına da yapılır.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Gözlerinin içine bile tuz atarlar.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Sonra iki tane bilirkşi çocuğu tuzlar. Tuzlama çok önemli. Çocuğu ilk suya koyar gibi ıslarız. Evveli değirmenden çekme tuzlar olurdu. Onu elekten eleriz, ince kısmıyla çocuğu bembeyaz güzelce tuzlarız. Bir gözlerine gitmeyecek gibi

ayarlayacaksın. Başka her yeri komple olur. Bir de ağzının içine gitmeyecek. Giderse ağlıyor tabii; yakıyor, ağzı köpürür. O zaman yüz aşağı tutacaksın, ken* yatıracaksın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Ağzı kokmasın diye ağzına da yaparlar.”

(Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.)

“Kokacak yerlerini güzelce tuzlarız bak. Koltuk altlarını, ağızlarını yaparız.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Boyunlarını, koltuk altlarını, hep böyle kıvrak yerlerini tuzlarız.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Onu koltuklarının altına, boyunlarının altına süreriz. Güzel olsun, kokulu olsun diye.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Tuzu doldururuz, her yanını tuzlarız. Parmak aralarını, koltuk altlarını pişirir. Ağzına burnuna teperiz, çocuğu bir kundaklarız; çocuğu ters yüz aşağı bir tutarız, kusar. Ondan sonra uyur kalır.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Çocuğun ağzına karanfil sürteriz. Tuzu sürter sürter tülbentten geçirir, kuruturuz. Onu bohçaya yazar böyle üstüne bez koyar, o bezin üstüne tuz ekeriz. Çocuğu suya katar bir yatırırız, tuza beleriz. Çocuğun her tarafına, parmak aralarına, böyle buralarına yapıştırırız. Tuzladıktan sonra çocuğu yan tutuverirsin, biyo kusar. O tuzu kustu mu uyuyuverir, tuzda rahatlayıverir.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Hemen suyun içine yatırırısın, o yaşlığıyla her yeri tuzlanır.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Ağızları, bacak araları kokmasın diye tuz, karanfil sürülür.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Kulak arkalarına, ayak parmak aralarına, ağzına tuzla karanfil karıştırılıp sürülür.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Önce biyo çocuğu suda ısladık. Isladıktan sonra bezleri yazarsın. Herkes bacak arasına, koltuk altına bir şey doldurur. En son sarardık, sardıktan sonra parmak aralarını güzel tuzlarsın. Tuzlayıcı kadın ağzına kokmasın diye karanfil sürer. Burunlarının, kulağının içine kadar tuzlanır. Ondan kerî çocuk bayılır zaten. Bayıldıktan sonra yan tarafına serine serine tutarsın. Kızıl olmasın diye kirpiklerinin diplerine sürerler. Ona tuz suyu derler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Her tarafını tuza belerler.”

(Meke/Fatma U.)

“Önce suya katarız, çocuğun üstünü ısıyoruz. Sonra koltuk altlarına tuzu ekıyoruz, koltuk altlarına gül ekıyoruz.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Boyunlarına karanfil ekin, teri güzel koksun derdi. Ağzına azıcık karanfil ekeriz tıkamasın diye.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Ağızlarının içine, koltuklarını, parmak aralarını, her yakayı kokmasın diye tuzlarlar.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Koltuğunun altına, boyunlarına sürüyorsun.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Her yanına tuzu incecik sürter, tülbentten elersin. Ondan kerî çocuğu ıslarsın, banyo ettirirsin. Bezin üstüne koyarsın, her yanına ekiverirsin; ağzını, gözünü her tarafını tuzlarsın. Sonra o kendi dökülür.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Ağzını, damağını derler. Damağına karanfil yaparlardı. Ağzı güzel koksun, şu koltuk altlarına karanfil sürerlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Teri güzel koksun diye ellerine, koltuk altlarına, ayaklarına, boyun altlarına, şuralarına [kasıklar], kulak arkalarına koyarız.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bütün vücuduna, koltuk altlarına, parmak aralarına, bedenlerine kokmasın diye sürüyorsun.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Koltuk altları, bacak araları, ayakları tuzlanır.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Her tarafını tuza beliyorsun. Her bir tarafına, bacak aralarına avuç avuç koyardık.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.3.2.4. Tuzlanırken Kullanılan Malzemeler

(Akçaova/Ummuhan K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Çamoluk/Songül Ç.; Çaybüktü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nermin E.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Dilek A., Gülsevîm A.; Günlüce/Nurten B.; Karacaören/Gülserî A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yemişendere/Halise G.;

Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk kokmasın diye avuçlarının içine karanfil dövülür, kısıtılır. Kulak arkalarına, koltuk altlarına, bacak aralarına ayakkabıda kokmasın diye karanfil edilirdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“O zaman karanfil katarlar.”

(Balıbey/Meryem D.; Doğan/İnci Y.; Doğan/Ummuhan A.; Karacaören/Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Sungur/Fatma Y.)

“Karanfil dövülür, tülbentten elenir, pişik yerlerine konur.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Tuzu sürteriz, tülbentten eleriz.”

(Bozyer/Dudu O.)

“İçine vücudu ağır kokmasın diye karanfil katarsın. Kalın tuzdan asla etmezler, çok ince olur.”

(Bozyer/Gülâyşe Ş.)

“Ağızına mersin şeker dövüyorsun, onu sürüyorsun.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Ağız kokusu için karanfil döver, ağızına sürersin. Eski bir bezin içine sararsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Bağırır durur, yakında emmez. Ağızına bal, şeker suyu bulaştırırız.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Tuz, karanfil, gül kurusu. Böyle bir şeylerdi işte. Onları da kocakarılar hazırlıyor.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“İçine şatır* kokulu yıkanan ot var; adını bilmiyorum, o konur. Ağzına, koltuk altlarına karanfil koyarız.”

(Gazeller/Hörü D.)

“İçine tesbih otu konur.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Tuz, mersin, karanfil döveriz.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Karanfili hem tuzun içine ekeriz, hem kundağın içine ekeriz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Karanfili dövdük, tuzla karıştırdık.”

(Gülağzı/Dilek A.)

“Suyun içine kokusunu alsın diye karanfil de konur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Çocuğın ağzına karanfil sürteriz. Tuzu sürter sürter tülbentten geçirir, kuruturuz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Çocuğın büyüklüğüne göre tuz, karanfil yapılır.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Çocuk sözünü tutsun diye biyo tuzu tülbentten elersin. Eledikten sonra karabiber, karanfil, kokulu baharatlardan herkes alır atar. Para atarlar. Çocuk bayılır gari.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Tuzlayıcı kadın ağzına kokmasın diye karanfil sürer.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Koltuk altlarına gül ekıyoruz.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Boyunlarına karanfil ekin, teri güzel koksun derdi. Ağzına azıcık karanfil ekeriz tıkamasın diye.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Tuzla bal karıştırılır.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Bir tek tuz olur.”

(Orhaniye/Zerrin A.; Taşlı/Gülten S.)

“Tuz, karanfil, mersin yaprağı falan koyuyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Hayır, sadece tuzla tuzluyorsun. Tuzun içine başka bir şey koymuyorsun. Ağzı kokmasın diye iki, üç tane karanfili dövüyorsun ağzına atıyorsun.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Mersin katarsın.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Göbeğini de mumlardık. Beyaz bezlerden muşamba ederdik, zeytinyağıyla yağlayıp onu, göbeğine koyardık. Karanfil, mersin dövüp tülbentten eliyoruz. Ağzına şeker, karanfil sürüyoruz.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“O da mesela güzel ezersin karanfili toz halinde. Sürdürüverirlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bir tane tabağa tuzu güzelce inceltiriz; içine karanfil, gülkurusu katarız. Bazıları çocuğun vücuduna pekmez sürer de öyle tuzlar. Kimisi güzel olsun, düzgün olsun, yakmasın diye bal sürer de öyle tuzlar.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Ter kokmasın diye, çocuğum kokulu olsun diye karanfil koyarsın.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Şimdi benim Feyzullah'ta kırkı çıkıncaya kadar teri kokmasın diye azıcık azıcık suyun içine tuz katarlardı.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Yok, sadece tuzla olur.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Evvelden tatlı sakız vardı. Onlardan sürter, katarlardı.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“İçine karanfil katarlar, her şeyi katarlar.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.4. Doğduktan Sonra Verildiği İlk Kişi

3.1.4.1. Annesine verilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; Gülağzı/Gül F., Gülsevrim A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Şengül Ç.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Meke/Emine G.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yemişendere/Halise G., Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden valla teyzesi bilmiyorum, herhalde annesinin yanına yatırılırdı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“İlk emiversin diye annesine veriliyor.”

(Algı/Gülfide B.; Bağıyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/ Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Şengül Ç.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Sadık P.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.)

“İlk çocuksa annesi kucaklar; zaten annesini döşegin içine yatırırverirler.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Evvvela annesi iyiyse kucaklamak için alır.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Anne doğum yaptığı için anneye verilir. Al bak kızına, oğluna denir. Ağrısını, sancısını durdursun diye anneye verilir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Annesinin kucağına verilir, bizimkiler öyle etti.”

(Meke/Emine G.)

“Babası olmazsa anneye verirler. Şimdi babası evde yok, kime vereceksin? Ya babaanneye ya anneye vereceksin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Doğum yapınca önce annesinin kucağına verilir. Ne bileyim, annesinin kokusunu alsın diye verilir. Çocuk zaten ilk kokuyu seçermiş. Anne kokusu başkasının kokusuna benzemezmiş. Onun için önce anneye veriliyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Ne bileyim gari, herhalde bana emdiresin diye vermişlerdir.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.1.4.2. Babasına verilir.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ö.; Çiftlik/Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/Hörü D.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sungur/Fatma Y.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Babasına verirler.”

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ö.; Çiftlik/Umman F.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/Hörü D.; Kiramettin/Sultan D.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“Eğer toplu bir ailede yaşıyorsan ilk defa kayınbabaya verilir, kaynanaya verilir. Ondan sonra babaya verilir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“İlk çocuksa babası kucaklar.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Anne doğum yaptığı için babaya da verilir. Al bak kızına, oğluna denir.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Babasına müjde ederler, onun da kucağına verirler. Oğlansa verirler, kızsa vermezler.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Burada babasına verirler. Babacı olsun diye babasının kucağına verirler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Dışarıya, babasına gider.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Babası evde olursa babasının kucağına verilir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Para alalım diye babasına veriyorlar.”

(Sungur/Fatma Y.)

“İlkyon* babanın kucağına verilir.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Babası bekliyorsa babaya verilir.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“İlk babaya koşturup gidiyorlar ya.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“İlk ya babaanne vardır, ya dede vardır. Ona verirler. Sonra babaya verirler.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Annesine verilse olur da hani halsiz olursa yanı başında babaya [verilir].”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

3.1.4.3.Kayınbabaya, kayınvalideye yani babaanneye, anneanneye verilir.

(Akçaova/Fatma P.; Bayır/Hafize K., Sevim Ç., Suat Ç.; Muslihittin/Arife Y.;
Ortaköy/Fatma K.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/
Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K.; Gülümser E., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yavrum hastanede bana verdiler, babaannesi al torunu sev dediler.”

(Akçaova/Fatma P.)

“Eskiden babaanneye veriyorlardı, hani kaynanaya. Gençler utanıyordu.”

(Bayır/Hafize K.)

“Eğer toplu bir ailede yaşıyorsan ilk defa kayınbabaya verilir, kaynanaya verilir. Kurallarda böyle, sevincini paylaşsın diye ilk anne baba alan olur.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Babaannesi varsa babaannesine verilir.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Dedesi, büyükleri alıyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Babaannesi varsa, evde hep birlerse babaannenin kucağına verilir. Şimdi babası evde yok, kime vereceksin? Ya babaanneye ya anneye vereceksin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“E filana, kayınvalideye verelim de çocuk ona çeksın diye bir laf da vardır.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Babası beklemiyorsa büyüklere verilir. Babaanne, anneanne olur.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“İlk ya babaanne vardır, ya dede vardır. Ona verirler. Önce dedeye, babaanneye verilir.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Evveli doğumda babaanne olurdu.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Orada babaannesi bulunur, babaanneye verilir. Çünkü köy yerinde kızın annesine vermek ayıp olur diye oğlanın annesine verilir.”

(Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Annesine verilse olur da hani halsiz olursa yanı başında babaanneye [verilir].”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

3.1.4.4.Yanında kim varsa ona verilir.

(Akçaova/Humayın T.; Gazeller/Nuray B.; Kafaca/Gülayşe A.; Kuzluk/Humayın Ö.; Sungur/Fatma Y.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Sevim S.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U., Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yanında kim varsa verirler.”

(Akçaova/Humayın T.; Gazeller/Nuray B.; Sungur/Fatma Y.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Sevim S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Annesinin kucağından evveli biyo başındakiler çocuğu kucağına alır.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Biz hangimiz olsak kucaklayıveririz yavrum.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Annesi alamaz, kıyısındakiler, başkası alır.”

(Zeytin/Feriştah U.)

“Hayır, doğarken annesi alamaz, ötekiler alıverir.”

(Zeytin/Humayın K.)

3.1.4.5.Kimsenin kucağına verilmez, direkt yatırılır.

(Denizova/Hörü K.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kimsenin kucağına verilmez ya, orada tuzluyorlar, sarıyorlar, yatırıyorlar. O zaman salıncak mı var?”

(Denizova/Hörü K.)

“Hayır, [verilmiyor]. Suya katılıp yatırılıveriyor.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

3.1.4.6.Yeni doğum yaptığı için anne kucağına alamaz.

(Muslihittin/Nurgül U.; Sungur/Bakiye Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Zaten anneni yatırıyorsun ya kadın halsiz kalıyor. Çocuğu kucağına alamaz.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Zaten annesi alamaz.”

(Sungur/Bakiye Y.)

3.1.4.7.Hısım akraba, kardeş alır.

Açıklayıcı Örnek

“Babası yoksa hısım akraba alabilir, kardeşi alabilir.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

3.1.4.8.İlk doğurtan kadın alır.

Açıklayıcı Örnek

“İlkin doğurtan kadın alırdı.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

3.1.4.9. Akıllı, iyi insanlara verilir.

Açıklayıcı Örnek

“İyi, güzel kadınlar kaldırsın çocuğu derler. Nerede akıllı bir insan varsa onun kucağına verilir. Akıllı olsun diye akıllısına verirler.”

(Avcılar/Fatma K.)

3.1.4.10. Kötü insanlara verilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Çocukları doğduğu zaman çarpkın* kadınlar ellemesin, kaldırmasin derler. Ona çeker derler. Huysuz olur derler. Aynı ona çeker diye kötü insanların kucağına verilmez.”

(Avcılar/Fatma K.)

3.1.4.11. Bebeği kucağına alan kadına elbiselik hediye verilir.

Açıklayıcı Örnek

“O çocuğu yerinden kaldırdı diye genelde elbiselik alınırdı.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.1.4.12. Okuması için erkeğin kucağına verilir.

Açıklayıcı Örnek

“Erkeklerin eline verirdik, doğdu mu okurlar.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

3.1.5. Bebeğin Müjdelenmesi

3.1.5.1. Bebek, müjdelenir.

(Hacıüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kuyucak/Sadika P.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.; Zeytin/Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“O anda orada babası olmazsa müjde edilir.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Oğlun oldu, kızın oldu müjde denir.”

(İkizce/Hacer D.)

“Oğlun var, kızın var diye müjde ederler.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Oğlun oldu, kızın oldu derler.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Kız olduysa kız oldu, oğlan olduysa oğlan oldu [denir].”

(Zeytin/Humayın K.)

3.1.5.2.Bebeği müjdelemezlerdi.

(Karacaören/Gülizar A.; Çamoluk/Adile Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Müjde bilen mi var?”

(Karacaören/Gülizar A.)

“Bir yere bir şey diyecek halimiz yok. Zaten kendi annem gelirdi, kaynanamgille ev zaten bir yerde. Haber edecek yerimiz yoktu.”

(Çamoluk/Adile Y.)

3.1.5.1.Müjdeleyen Kişiler

3.1.5.1.1. Doğumu yaptıran kişi, ebe müjdeler.

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Çiftlik/Nevin D.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Gülizar A.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Kafaca/Gülayşe A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Fatma K.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Hasibe Ç.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğum ettiren kadın müjdelere.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Gülizar A.; Gülağzı/Gülsevim A.; Kafaca/Gülayşe A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K.; Meke/Fatma U.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Fatma Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Gülümser E.)

“Ebe verir. Oğlun oldu, kızın oldu diye kayınpederine yahut babaannesine müjde ederler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Valla benim analığım olmadığından ilk ebe eşime haber verdi. Tabii bu, analığa babalığa müjdedir.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kamil doğdu, ebe oğlanı kızını deyişmedi. Yandaki komşu geldi eline parasını verdi.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Ebenin tahsis ettiği bir kişi orada vardır, görevlendirdiği kişi vardır. İçeride yardım eden iki kişi var ya, onun birisi müjde diye dışarı çıkar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“[Müjdeyi] doğurtan ebe, kocakarı verir.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Oradaki ebe veya yanındaki yardımcısı müjdelere.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Başında doğurtan ebe, nine müjdelere.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Başında doğurtturan ebe varsa müjdeyi o verir.”

(Şenyayla/Hasibe Ç.)

“Oğlun oldu, kızın oldu diye ebe haber verir.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.5.1.2. Yanındaki kadınlardan biri veya kim varsa o müjdeler.

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/Nuray B.; Göktepe/Nafile K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Emine G.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Taşlı/Gülten S.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Sergül B.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yanındaki kadınlar müjdeler.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Meke/Emine G.; Yerkesik/Zekiye U.)

“Şimdi onu, oğlun oldu veya kızın oldu diye yanındaki yardımcı verir.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Evvel kim doğurttuysa verir.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Oğlun oldu, kızın oldu diye kim müjde ederse [eder].”

(Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Orta/Fatma T.)

“İşte evde olanlar verir.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Orada kim varsa; kadınlar, komşu müjdeler.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kim denk gelirse, o arada kim varsa o müjdeler.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Yanında kim varsa o müjdeler. Zaten kocakarılar anlatırlar, müjde derler. Müjde oğlun, kızın var derler.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Babaya müjdeyi içeride olan komşu kadın verir.”

(Göktepe/Nafise K.)

“Başındaki insanlar müjdeler.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Ebe yoksa mesela içeriden en yakın kim çıktıysa o müjdeler.”

(Kötekli/Sadika A.)

“İlk kim babasına müjde verebilirse o verir.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“İçeriden çıkanlar oğlun oldu kızın oldu diye müjdeyi verir.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Başında kim doğurttuysa müjdeler.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Müjdeyi kim veriyor? Evdeki insanlar vermez mi?”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“İçerideki insanlar müjdeler.”

(Sarıncı/Pembe D.)

“Kim müjdelerse, sözüm burada oldu, ben müjdelerim.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Yanıdaki, doğum yaptığında yanında kim varsa [müjdelər].”

(Taşlı/Gülten S.)

“Evveli içeriden biri [müjde] verirdi yavrum.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Başındaki insanlar, başımızda kim varsa [müjdeyi verir].”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Müjdeyi kim verecek? Başında olan verecek.”

(Yörüköğlü/Elif Ö.)

“Başındakiler gider, annesine babasına müjde eder gelir.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.5.1.3. Aile üyelerinden birisi müjdelər.

(Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Umman F.; Düğerek/Feriye G.; Göktepe/
Nafile K.; Günlüce/Nurten B.; Kiramettin/Sultan D.; Müştakbey/Huriye
Ö.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kim verecek? Kendimiz gelirse herkes kendi evine, insanına verir. Müjde ederler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Müjdeyi ebe vermez, kendimiz veririz.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Hısımları verir, annesi, babası, kendi insanları verir.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Teyze verir.”

(Göktepe/Nafise K.)

“Müjdesini kim verecek? Ninesi verecek, dedesi verecek.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Eltin varsa eltin, bir eltin yoksa görümce varsa o eder.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Mesela çocuğun babasının annesi, kız kardeşi bahşış alayım diye babaya müjde eder. Mesela kızın kardeşi vardır, enişte bebeğin oldu diye çocuğu alır gelir; kucağına vermek için, ondan bahşış ister.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Yengesi varsa, analığı varsa, kayınvalidesi, anası [müjdeler].”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Doğum esnasında ailede kim varsa, kim gördüyse müjdeler.”

(Yeniköy/Sadika G.)

3.1.5.2.Müjdeleyene Verilenler

3.1.5.2.1. Müjdeyi verene bahşış para verilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Saniye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Gültekin Ö.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadika G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden beri geliyor bu müjdelik veriliyor. Müjdelik bahşış veriliyor.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Varsa beş, on kuruş para atılır. O müjdesiz olmaz, müjdesini alır.”

(Algı/Gülfide B.)

“Para verilir. Bir lira, iki lira verilir; evveli şimdiki gibi beş lira mı vardı?”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kim verirse bahşış alır.”

(Bozyer/Dudu O.; Kötekli/Sadika A.)

“Müjdeleyen olur; beş, on kuruş gene verilir.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Para veren para verir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Karşiyaka/Hidaye K.)

“Para verirdik.”

(Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gülsevım A.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö. Muratlar/Ayten Y.)

“İşte hayırlı olsun oğlun oldu diye müjde edene beş, on kuruş para veriyorlardı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Para verilirdi. Mesela oğlan olduysa verirler, kız olduysa vermezler.”

(Doğan/İnci Y.)

“Müjde edene para veriyorlar.”

(Düğerek/Saniye G.; Gülağzı/Gül F.)

“Tabii bir müjdelik parası verilir.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ona para verirler, büyük para verirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Olanlar üç lira, beş lira neyse para verirlerdi.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Mesela çocuğun babasının annesi, kız kardeşi bahşış alayım diye babaya müjde eder. Mesela kızın kardeşi vardır, enişte bebeğin oldu diye çocuğu alır gelir; kucağına vermek için, ondan bahşış ister.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Müjde diye ne yapacak en güzeli para verir.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Tabii, müjde verene para da ver. Müjdelik derler.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Ona müjde parası alırım. Müjde parası verilirdi.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Verilir, bir para verirsin.”

(Şenyayla/Hürriyet S.; Taşlı/Gülizar Y.; Yenice/Gül Ö.)

“Mesela müjde edene parası olan para verirmiş.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Müjde diye para isterler.”

(Yeniköy/Sadik G.)

“Herhalde ebeye müjdelik parası gibi para veriyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Ona müjdelik parası verirler.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Eskiden yok canım; beş, on kuruş olduğu kadar verirler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.5.2.2. Herhangi bir şey, müjdelik verilir.

(Akyer/Hatice B., Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Gizem (?); Kuyucak/Sadika P.; Meke/Fatma U., Emine G.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Hasibe Ç.; Yerkesik/Zekiye U.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir şey veren olur.”

(Akyer/Hatice B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Denizova/Hörü K.; Göktepe/Nafile K.; Meke/Fatma U.; Salihpaşalar/Halise O.)

“Bir şey veren de olur, vermeyen de olur.”

(Akyer/Melek K.)

“[Müjdelik] verirler. Şimdi dışarıda çocuğun babası dışarıda bekliyorsa, bir oğlun oldu, kızın oldu diye hemen müjde ederler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Gönlüne göre bir şey verilir.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kişiye göre verdiği müjdelik de değişir.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Muştuluk* verilir.”
(Dokuzçam/Fatma C.)

“Müjdelik verirler.”
(Düğerek/Feriye G.)

“Veriliyor, ne istersen ne verirsen verirsin.”
(Fadıl/Mükerrem A.)

“Ne isterse, gönlünden ne koparsa onu verirsin.”
(Günlüce/Nurten B.)

“Bir şey verilirdi, genelde öyle olması lazım.”
(Kafaca/Gizem (?))

“Çocuğun babası müjdelik verir.”
(Kuyucak/Sadika P.)

“Tabii, içinden aklından ne geçerse [verir].”
(Meke/Emine G.)

“Parası yoksa yine bir şeyler verirler.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Evde babası olsun, babaannesi olsun müjdelik üç, beş gönlünden ne koparsa verir.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Huy, oğlun kızın oldu! Müjde ver bana derler. Veren olursa veriyor.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Bir şey veren de olur, vermeyen de olur. Her insan bir değil.”
(Sarnıç/Pembe D.)

“Alıveren alıverir, alamayan alıvermez.”

(Şenyayla/Hasibe Ç.)

“Eskiden bir şey verilmezdi ama şimdi şimdi veriliyor.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Müjdeliği bazı veren olur, bazı vermeyen olur.”

(Yörüköğlü/Elif Ö.)

3.1.5.2.3. Hediyelik, gıda veya tekstil ürünleri verilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Göktepe/Nafile K.; Hacirüstem/Bakiye K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuyucak/Fatma K.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hasibe Ç., Hürriyet S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela havludur, ne bileyim eteklik... Alabildiğini yani.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Yazma atılır.”

(Algı/Gülfide B.)

“Şimdi sen doğum yaptın değil mi? Annene müjde giderdi. Doğum yaptı kızın; oğlumuz, kızımız var der. Ondan hediye alır. O da ikram, bir şey verir. Doğum yaptıran kadın halası, teyzesi varsa hepsini dolaşır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Eskiden hediye verilir.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kim verirse hediye alır.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Hediye veren verir, vermeyen vermez. Sabun veren sabun verir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Ebeye lokum, sigara, verirdik. Ne varsa tavuk ver, yumurta ver.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Onu çocuğun babası verir. Çocuğun müjdesini verene babası hediye alır. Onu ille baba yapar.”

(Göktepe/Nafie K.)

“Müjde yerine bir hediye verilirdi.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Yoksa hediye verilir. Kumaş, havlu veya bir şey verilir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Bazısı hediye verir, bazısı vermez. Ben müjde edenin başına bir çember alıverdim.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Evde babası olsun, babaannesi olsun müjdelik bir hediye verir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Ne varsa verirsin. Buğday verirsin, un verirsin.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Bir pijamalık mı alıvereceksin, bir çemberlik mi, yoksa bir yemeni mi alacaksın, öyledir.”

(Şenyayla/Hasibe Ç.)

“Verilir, bir tane hediye alıverirsin.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Hediyesini alır. Babadan hediye alıyor. Mesela benim iki oğlan arasında kız oldu. Benim adam ebeye demiş ki, kız olursa sana bilezik alıvereceğim. O da kız oldu, çocuk da yaşamadı. Sonra da vermemiş, ebe laf etti durdu. Sonra herhalde alıverdi.”
(Yemişendere/Halise G.)

“Hediye alan hediye alır.”
(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.1.5.2.4. Hiçbir şey, para verilmez.

(Akyer/Melek K.; Balıbey/Meryem D.; Çakmak/Raziye D.; Karacaören/
Gülsün A.; Kıran/Nuray U.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.;
Şenyayla/Hasibe Ç.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir şey veren de olur, vermeyen de olur.”
(Akyer/Melek K.)

“Evvelleri müjdeledi diye bir şey vermek yok.”
(Balıbey/Meryem D.; Çakmak/Raziye D.)

“Para bilen yok kızım o zaman.”
(Karacaören/Gülsün A.)

“Nerede, para nerede?”
(Kıran/Nuray U.)

“Huy, oğlun kızım oldu! Müjde ver bana derler. Verme kudreti olmayan vermiyor.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Bir şey veren de olur, vermeyen de olur. Her insan bir değil.”
(Sarnıç/Pembe D.)

“Alıveren alıverir, alamayan alıvermez.”
(Şenyayla/Hasibe Ç.)

“Müjdeliği bazı veren olur, bazı vermeyen olur.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.5.2.5. Çiçek verilir.

Açıklayıcı Örnek

“Verilir, ben hepsine çiçek verdim.”

(Çiftlik/Osman D.)

3.1.6. Bebeğin Doğumunun Kutlanması ve Verilen Hediyeler

Bebeğin doğumu her ailede büyük bir sevinçle karşılanır. Çünkü çocuk, ailenin büyümesi, genişlemesi ve soyun devamı demektir. Yöre halkı bebeğin doğumunu çeşitli şekillerde kutlamaktadır. Genellikle bir şeyler dağıtılır, yedirilir, içirilir. Doğum öncesi kısmında, “Bebeğin Cinsiyeti” bölümünde belirttiğimiz hususlar doğum sonrasında da yer almaktadır. Burada ifade etmek istediğimiz oğlan veya kız doğumunda sevinme şekilleridir. Toplamış olduğumuz bilgilere bakarak kıza da oğlana da sevinilmektedir. Ancak oğlan, soyu devam ettirdiği için bunun çevredeki insanlarla kutlanmasının daha farklı olduğu tespit edilmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Bazı kişilerde vardı, oğlanda eğlence ederler, çocuğuna giyecek alır. Sevinçlidir, iki arkadaş toplanıp yiyip içmişlerdir. Havalara tabanca, tüfek atarlar. Kahvede çay, kahve ikram eder; benden der. Oğlanın hediyesi der.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Oğlan çocuğunda daha farklı sevinçler oluyor.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

3.1.6.1. Adandıysa adak veya kurban kesilir, yemek verilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.;
Bağyaka/Fatma T.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Bozyer/

Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Adile Y.; Çiftlik/Hasibe D.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Ali D., Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Dügerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nuray B.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/ Gül F.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Hacer D.; Karacaören/Dudu A., Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/ İsmail E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A. ;Meke/Emine G., Fatma U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Aytan A., Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Zühre K.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela büyük kızımın babaannesi adanmış. Oradan erenden taş almış diye oğlak kestik. Mesela oğlu oldu diye babama yedi adak kesmiş dedem. Yani dört kızdan sonra oğlu olmuş, yedi adak kesmiş. Yedi kurban ile oldu bu derdi babaannem rahmetli. Böyle adak adayarak kesen de var.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Oğlak, keçi, adak kesersin. Sağ selamet, eli ayağı düzgün oldu diye adak keserdik, dağıtırdık.”

(Akyer/Melek K.)

“Tabii bir gelin yakında üç sene, beş sene sonra doğarsa; o zaman adak, hayvan keserler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Tabii evde yeme içme olur.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Adadıysan kurban kesilir; önceki yaşamazsa, sonraki çocuk yaşarsa adar.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Olur. Şimdi mesela benim çocuğum sağ selamet doğdu diye bir şey edersin veyahut bütçen neyse kırkı çıktıktan sonra kesersin.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Sadettin doğduğu zaman oğlan oldu diye kaynatam hayvan kesmişti. Gelene yemek koyuyorlardı. Üç gün yemek verdi.”

(Bayır/Hafize K.)

“Şimdi ilk doğum oldu mu yemekler vurulurdu. Babalar oğlanı seviyor, anne kızını seviyor. Adak, kurban keserler. Bizim burada iki kişinin üç, dört kızdan sonra oğlan oldu, dana kesti.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Var, çocuk doğdu mu kesilir. Kız, erkek fark etmez; ilk oldu mu kesiliyor.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Çocuk doğdu mu adak, kurban keserler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.; Derinkuyu/Ali D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Dügerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Taşlı/Gülten S.; Yeşilyurt/Zühre K.)

“Tavuk, horoz kesen keser. Hali vakti yerinde olan keser. Çocuğu sonradan olan da adak keser.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Hani çok üstüne düşenler, kız veya oğlan olsun; eli ayağı düz olsun, sağlam olsun diye sevincinden kurban keseceğim dermiş. Ama bizim burada öyle bir şey olmaz.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Sevindik, Gülsüm doğduğu zaman dana kestik, kurban kestik”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“O da kişiye göre değişir. Şimdi ilk çocuğunda kestiysen son çocuğunda da kesmen lazımdır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Fark etmez, çocuğu yakında olmadıysa; olunca keserler, dağıtırlar.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Ben sonraki çocuğu doğurduğumda kollarım böyle dolanıkmış. Analık, gidin tekeyi alın gelin keselim dedi. Hani öyle keserler, dağıtırlar. Sağlıklı oldu diye de yapıyorlar. Yapan yapıyor.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Keçiyi kesiyorsun, konu komşuya dağıtıyorsun.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Şimdi on, on beş gün sonra çocuğu tuzlarız ya; o gün işte konum komşuya, hısım akrabaya haber ederiz. Yemek hazırlanır, çocuk tuzlanır; yenilir, içilir. Bizim burada öyle olur. O gün keçi meçi kesilir. Şimdi öyle bir şey eden yok.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Erkek çocuk önemli, kurban kesenler olur. Ben öyle hayatımda ayırım yapmadım.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Bütün çocuklar doğduğunda kendilerine, durumlarına göre bir şey yaparlar. Kurban keserler, onu birilerine yedirirler, herkesi eve çağırırlar ya da dağıtırlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Tabii kurban kesen de olur, kesmeyen de olur. Bak bizim burada yemekli ederlerdi. Hani böyle aynı mevlüt gibi hayvan keserler, yemek vururlar. Yemek yedirirler, çocuğu tuzlardı.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Vardı. Çocuk olunca adak kesilirdi. Biz hep çocuk oldu mu adak keserdik. Babalığım öyleydi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kırkı çıktıktan sonra bile keserler.”

(Karacaören/Dudu A.)

“Kurban kesiliyor da sonra göbek şeyi diye işte çocuğa adaklık olarak kesiliyor.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Yapan yapar, yapamayan yapmaz.”

(Kıran/İsmail E.)

“Bu erendekinden ayırdır. Mesela çocuğum oldu diye evde de adağını kesersin.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Her insan yapmaz da vardır, [adak] oluyor.”

(Meke/Emine G.)

“Ben çocukların ikisinde de [kurban] kestim.”

(Meke/Fatma U.)

“Kutlama vardı. Bir tane ne adadıysan hani oğlak alıp kesebilirsin. Mesela çocuğum sağ selamet doğsun horoz keseceğim dersin. Biz horozu kestik mi hiç tüyünü soymadan dul kadına veririz. O dul kadının ihtiyacı var ya biz soymayız, kendi soyup yiyecek.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“Tabii kesilir, insan ne adadıysa muhakkak kesilir.”

(Orhaniye/Aytan A.)

“Var tabii, kimisi öyle keser.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Var, mesela bir hayvan kesilir, o dağıtılır. İnsanın inanişına göre kız olursa dağıtacağım der, oğlum olursa dağıtacağım der. Ama genelde kız değil de erkek çocuklarda yaparlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Önceki yaşamadıysa, bu yaşarsa adak keselim, kurban keselim derler. Biz çok adak kestik.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“[Hayvan] kesmek isteyen keser, şart diye bir şey yok.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Evveli yemek vurulurdu, gelenler hep yerdı kızım.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Sağ selamet kurtuldu diye kesilir.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Hepsi için kurban kesilir.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Olur, var. Keserler, dağıtırlar, kuvveti varsa, pay ederler.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Onu yapan oluyor. Tuzlayacağı zaman kesen kesiyor, Adak adayan oluyormuş.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Erenlerde adak kesiliyor, yemek veriliyor.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Var, var. Dedigin gibi kurban kesilir, dağıtılır.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Mesela adam kız istiyor, kız olmuş. Ona kurban kesiyor, adak yapıyor, hediye ediyor. Mesela kaç yıl çocuğu olmamış, benden çok yaşlı kadın benim küçük oğlana bir olarak doğum yaptı. O, kesti.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Hani adadıysan yavrum keserler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Sevindiyse, adadıysa, adağı dağıtacaksın.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Yok ya, adak gönlünden kesen olur.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Yapan yapıyor. Çoğunlukla oğlанда ediyorlar. Uzun zaman sonra doğan için adak kesip dağıtıyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Olmadıysa adak yapılıyor. En fazla sağlıklı olsun, hayırlı olsun diye bir adak kesilir. Kan uçurulur, eşe dosta dağıtılır. O kadar.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Doğduktan sonra kurban kesilir.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Vardı, adak kesersin, dağıtırsın. Bir tane oğlak bulursun, kan uçurursun.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.6.2.Lokum, şeker, bisküvi, baklava dağıtılır.

(Akyer/Melek K.; Alçı/Gülfide B.; Çiftlik/Nevin D., Osman D., Umman F.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; Meke/Emine G.; Muslihittin/Nurgül U.; Yemişendere/Hatice Ç.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Lokum verirsin.”

(Akyer/Melek K.; Göktepe/Nafile K.; Hacırüstem/Bakiye K.; Meke/Emine G.)

“Şeker alır dağıtırlar.”

(Algı/Gülfide B.)

“Olmaz mı hiç canım? Lokum, bisküvi, dağıtılırdı.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kızlarda lokum gibi bir şeyler dağıttık. Oğlanda daha çok yaptık.”

(Çiftlik/Osman D.)

“Oğlan öndedir, lokum dağıtılırdı.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Dağıtılır, mesela eskiden lokum vardı. Lokum verilir, bir şey ederler.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Köylerde yine lokum var, eskiden de lokumlar vardı. Bir de beyaz şekerler vardı.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Çocuk dünyaya gelince arkadan komşular ünledi: Ahmet! Ahmet! Gel, oğlun oldu. Büyük oğlan olduğunda karşıda dükkân var, koşarak dükkâna gitti. Dükkândan lokum mokum getirdi, orada olanlara dağıttı. Tabii, kurtuldu kendisi diye yaptı.”

(Yemişendere/Hatice Ç.)

“Hemen şekerli bir şey, lokum alınır gelinir; dağıtılır.”

(Yeniköy/Sadık G.)

“Eskiden [bir şey] verilmezdi, sadece baba gider oğlum oldu, kızım oldu diye tatlı bir şeyler alır gelir. Dağıtılırdı. Lokum, baklava gelir.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.6.3. Üzüm ve çerezden güvet, gövet yapılır.

(Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Özlüce/
Meryem Ç.; Yeşilyurt/Feriştah K., Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gelenlerin tabaklarına üzüm, karışık çerez konulur. Ona güvet* derler.”

(Bayır/Hafize K.)

“Gövet* denilirdi, gövet ettik derler. Çerez, üzüm hazırlanır. Gelenin tabaklarına üzüm, çerez koyuverirler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Gövet, çerez, kuru üzüm dağıtılırdı.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Gövet koyarlar. Üç dört tane çanağın içine leblebisini, şekerini, kuru üzümünü, yemişini, ne varsa düzülürdü.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Çocuğu olmuş göbet* etmiş denilir.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Mesela bir tane tepsinin içine her bir şeyi koyarlar, gelene yedirirler.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Ben olunca çok sevinmişler. Babaannem üç tane oğlan torundan sonra ilk kız torun olunca çok sevinmiş. Güvet etmişler. Eskiden fıstık, leblebi gibi şeylerden güvet olurmuş.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Oğlan olsun, [kız olsun] ayırmazlar. İkisinin de güvetesini* ederler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.6.4. Kahvede çay, kahve ısmarlanır.

(Bayır/Sevim Ç.; Kuzluk/Sebahat Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kahvede çay, kahve ikram eder; benden der. Oğlanın hediyesi der.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kahvede, toplumda çay, kahve söylenir.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

3.1.6.5. Adanmadıysa adak kesilmez.

(Avcılar/Fatma K.; Algı/Gülfide B.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Kıran/İsmail E.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kurban kesmeyiz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Öyle hayvan kesilmez.”

(Algı/Gülfide B.; Dağdibi/Humayın K.)

“Hiç kesmediysen sonrakilere de kesmeye gerek yok. Evet, hepsine eşit davranacaksın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Adamazlarsa etmezler.”

(Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Yapan yapar, yapamayan yapmaz.”

(Kıran/ İsmail E.)

“Kesmeyen kesmez. Ben bir şey dağıtmadım.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Yok, adamadığına kesmezler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

3.1.6.6. Şerbet, çörek yapılıp dağıtılır.

(Emirbeyazıt/Nazenin T.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Nurgül U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gaynar edilirdi, dağıtılırdı. Gaynar şerbeti*, gaynar deriz biz ona.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ekmekten çörek yaparlar; yağlarlar, dağıtırlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Babaanneler bir şerbet falan yapıyorlardı.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

3.1.6.7. Bebeğin doğumuyla birlikte abla ya da abi olan çocuklara bir şey verilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Çiftlik/Umman F.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annem en küçük kardeşime mi herhalde en küçüğü, onu biliyorum çünkü ötekiyle dört yaş var. Bizim babaannemin eşiğinin, ineğinin, öküzünün bokunu döktüğümüz yere samra* deriz ya, böyle bir şeyimiz vardı. Orada dedem rahmetliyle dedemin kucağında ben, annem evin içinde doğum ediyor. Annem doğduktan sonra dedem bana yumurta verdi, kardeşin sana yumurta getirdi diye. Hani kardeşimi seveyim diye. Ben bunu hiç unutmuyorum bak. Bilmiyorum başkasının yaptığını ama dedem bana yaptı.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Rahmetli babam oğlan diye duydu, çok sevindi de bana şeker alıverdi geldi.”

(Çiftlik/Umman F.)

3.1.6.8. Doğan bebek için mevlüt okutulur.

(Muratlar/Ayten Y.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mevlüt, yasin okuturlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Hali vakti iyiye mevlüt okutulur.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bazısı mevlüt gibi bir şey okutur.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.1.6.9. Hiçbir şey yapılmaz.

(Avcılar/Fatma K.; Denizova/Süheyla K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bizim burada yapmayız. Allah özürsüz kedersiz vermiş diye bir şey yapmayız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Hayır, bizde öyle şey yok.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Eskiden yok, bizlerde yapılmadı.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.7. Bebekle İlgili İnançlar ve Uygulamalar

3.1.7.1. Annesini emdikten sonra ölürse cennetlik denilir.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuk annesini emer de ölürse cennetlik derler ama emmediyse olmuyormuş.”

(Yeniköy/Sadike G.)

3.1.7.2.Bebeğin ölümünün nedeni annesinin subuhanlı olmasıdır.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela çocuk kırkı çıktı çıkmadı, ölmüş. Yaşlılar demiş ki: kırkıyken küçük çocuk işemez falan. Çocuğun o zaman belki şeyi tıkalıydı, bilen yok. Sonradan hocaya gitmişler, anneye subuhanlı demişler, muska yaptırmışlar anneye.”

(Kötekli/Sadika A.)

3.1.7.3.Saçlı doğan bebeğe büyü işlemez.

Açıklayıcı Örnek

“Bir de çocuk doğuştan hani saçlı doğuyor ya, çocuk saçlı doğarsa o çocuk hani yaramayacak, olmayacak derlerdi. Bazen çıkarmış ama doğruymuş yani. Bilhassa saçlı doğarsa çok güzel olur. [Büyü] yaramazmış yani.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.1.7.4.Ağladığı zaman dua okunur, babasının ayakkabısıyla ağzına üç kere vururlar.

Açıklayıcı Örnek

“Çok ağlayan çocuğa üç kulhuvallah bir elham okurlar, babasının ayakkabısıyla üç kere vurdular.”

(Akçaova/Humayın T.)

3.1.7.5.Bebeğin ölüp ölmeyeceğini anlamak için midenin üstüne yağ konur.

Açıklayıcı Örnek

“Şu midenin üstüne anataş diyorlar, şu beyninin yumuşak yeri gibi yumuşak oluyor çocuk doğduğunda. Oraya ineklerin yağından koyuyoruz. İster sana yağı, ister inek yağı olur. Oraya tuz varmıyor, o bezle beraber kuruyor. Varırsa ölür derler.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

3.1.7.6.Kıza altı aylık olunca kına yakılır.

Açıklayıcı Örnek

“Kıza altı aylık kınası yakılır.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

3.1.7.7.Bebeğin bağına onu koruması için ekmek koyulur.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğa kırklıyken barnına* ekmek koyuyorlardı. O ekmek din direği ya, koruyormuş.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.1.7.1. Bebek İlk Doğduğunda Yapılanlar

3.1.7.1.1. Bebek; doğurtana, ilk kucaklayana, tuzlayana benzer.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Gülşen Ç., Balıbey/Meryem D.; Bozyer/
Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Başında kim varsa; kaldırana, tuzlayana çeker derler.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Doğurtan kişi çok önemli, hani o kaldırdı mı ona çeker.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Çocuk ilk doğduğu zaman, ilk kim kucaklarsa ona benzer.”

(Bayır/Gülşen Ç.)

“Doğurtan insan küskün olursa çocuk da küskün olur derler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Şimdi ilkin kim kaldırırsa ona çeker derler.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Ağzını diye duymadım, tuzlarken kim tuzlarsa benzermiş derler.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.1.7.1.2. Bebekte kıl olmasın diye göbek ve yarasa kanıyla karıncanın sirkesi sürülür.

(Bayır/Sultan Ö.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.;
Kozagaç/Lütfiye Ç.; Yeşilyurt/Sergül B., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karıncanın yumurtasını çocuğun belli bir bölgelerine sürdüğün zaman [tüy] çıkartmazmış derler.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Evveli tüy bitmesin diye aşağısına göbek kanını sürerlermiş. Şimdi sen hamilesin, çocuğu doğuruyorsun ya; çocuğun göbeğinden kan geliyor ya o kanı sürüyorlarmış.”

(Denizova/Hörü K.)

“Göbek kanını koltuk altına, ayıp yerlerine sürüyorlarmış, kıl olmuyormuş yani.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Şimdi çocuk doğduğunda kırklı oluyorsun ya, dağa taşa götürüyorsun. Çocuğun edep yerlerine, koltuk altlarına karıncanın sirkesini çaldın mı o çocukta tüy bitmiyor. Öyle bir inancımız vardı. Bak çocuklarımın birine yaptım.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Çıkıntı [son demek istiyor] oluyor ya, hani onu bacaklarına, kollarına, koltuk altlarına, neresine sürersen kıl çıkmazmış.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Çocuk ilk olduğu zamanlarda kıl mıl, olmasın diye yarasa kanı sürecekmışsin. Her yerine sürdün mü hiç tüy olmazmış.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Çocuk doğduğunda kız olursa orasında kıl olmasın diye yarayı öldürüyorlarmış da kanını sürüyorlarmış.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.1.7.1.3. Bebeğin kafası, kulağı yamuk olmasın düzgün olsun diye yazma, örtü bağlanır; burnu düzgün olsun diye sıkılır.

(Balıbey/Meryem D.; Çamoluk/Adile Y.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Emine G., Fatma U.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Daha kırklyken alnına çeki yaparlar. Alnı tümbek olmasın, düz olsun diye yapılır. Burnu azıcık yuvarlak olmasın, söbü olsun diye burnunu sıkırlar. Kafası yarık olmasın diye alnını sıkırlar. Şimdiki gibi doktor mu var?”

(Balıbey/Meryem D.)

“Çocuk taze ya, neymiş? Çocuk böyle kulağının üstüne yatarsa kulağı yamuk olur derlerdi. Devamlı bir tarafına yatmasın diye değıştirip dururlardı.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Çocuklar doğdu mu alnı dümbek olmasın diye başına yazma bağlanırdı. Alnına bir de delikli gök boncuk bulur, takardık.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Başı tümbek olmasın diye başına yazma sıkırlar.”

(Meke/Emine G.)

“Kırk gün kırk çıkana kadar [başına yazma sıkılır] kafası dopdolu olur derlerdi.”

(Meke/Fatma U.)

“Ağlayınca çocuğun alnı yarılmasın, alnı tümbek olmasın diye alnına şamı sıkarsın. Bağlarsın.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Çok güzel olurmuş. Yaparlar, nasıl yaparlarmış? Mesela sadece doğduğu gün akşamı hariç her gün, kırk gün çocuk banyo yaptırılırmış. O anda sivrim yüzlü olsun ince olsun diye mesela şöyle edip [göstererek anlatıyor] burunlarını şöyle şöyle yaparlarmış.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Şimdi yapmıyorlar da biz eskiden çocuğun başına yazma sıkardık. Bazı çocukların doğumdan sonra kafası çatlak oluyor, hırpalanıyor, sonra hastalık oluyor. Onun için kafası çatlak olmasın diye doğdu mu şamıyı bağlardık. Kırkı çıkıncaya kadar durduruyorduk. Kafası sivri olmasın; yuvarlak, güzel olsun diye dikkat ederdik. Kırkı çıkana kadar bir gün sağa, bir gün sola yatırırısın.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Çocuk olunca kafası kocaman ya: Yazma, şamı bağlarsın.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Alnı düz olsun diye sıkarlardı, kulaklarını böyle bağarlardı.”

(Yeniköy/Sadık G.)

3.1.7.1.4. Yanakları pembe olsun, güzel olsun diye göbek kanı sürülür.

(Dağdibi/Humayın K.; Göktepe/Güllü D.; Muratlar/Nezife İ.; Yeşilyurt/
Adile Ö., Feriştah K., Gülümser E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bebeğe göbek kanı sürdün mü yanakları al al olur derler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Göbek kanını yanaklarına güzel olsun pembe olsun diye çalardık.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Doğunca kız olursa güzel olsun, pembeleşsin diye buralarına [yanaklarına] şeker ekerler. Bizim bir koca ebe vardı, başımızda o dururdu, tarif ederdi.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Çocuk dünyaya geldiği zaman göbeği bağlanıp da kan oluyor ya, böyle çocuğun yüzlerine sürdüğün zaman pembe pembe olurmuş.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Elma yanaklı olsun diye göbek kanından sürülür.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Yüzleri pembe pembe olsun diye göbek kanından sürerlermiş.”

(Yeşilyurt/Gülümser E.)

3.1.7.1.5. Kime çekmesi isteniyorsa o kişi bebeğin ağzına tükürür.

(Çamoluk/Adile Y.; Kuzluk/Sebahat Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela etrafında kim daha çok konuşursa, kime çeksin dersin çocuğun ağzına tüpürüverdin* mi ona çekermiş derlerdi. Eskiden o da olurdu.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Çocuk, ilk ağzına açan kişiye benzesin diye sakın sözlü kimi seviyorsam; kaynanama veriyorsam kaynanam ağzına tüpürür.

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

3.1.7.1.6. Taş gibi olsun diye kundağının üstüne taş konur; düzgün olsun diye hasır yastığa sarılır, göğsü katı olmasın diye yağla ovulur.

(Gülağzı/Gülsevım A.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk dünyaya gelince taş gibi olsun diye küçük bir taş koyarlar. Neresine koyarsan; kundağın üstüne veya çocuğun üstüne olur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Ondan sonra şimdiki gibi hazır bez mi var? Şu diyeyim eteklerden, şu şalvarlardan, eski şeylerden yırtarlar böyle bir sürü yapar yastık. Ama bu fistan yastıklardan [kırılmış bezle doldurulmuş] yok, hasır yastık olurmuş önceden. Benim ablam anlatırdı, onun üstüne hem düzgün olsun hem güzel sarılsın diye çocuğu koyarlarmış. Öyle şeyler yaparlarmış da.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Çocuğun poposunu, kasıklarımı yağlarsın, öyle fazla sancısı olmaz. Bir de göğüslerini ovarsın, hani ovmazsan orası daha katı katı olur. Ovdun mu katılık gider. Kız çocuğuna daha çok edersin, göğüsleri ufak olurmuş derler.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.1.7.1.7. Kaşları olsun diye karanfil, horoz dışkısı sürülür.

(Yeşilyurt/Feriştah K., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karanfili yakarlar da kaşı böyle çizerler. Kaşlarım çok karaydı benim, horoz bokunu sürmüşler. Kaşları yoksa karanfil çekerler. İlk kakasına konak boku* deriz, onu sürerdik.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Çocuk doğunca kaşları yoksa konak bokundan sürerlermiş.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.1.7.1.8. Tatlı olsun diye ağzına tatlı verilir, vücuduna bal sürülür.

(Muratlar/Ayten Y.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğa önceden tatlı yedirirlerdi. Tatlı dilli olsun diye ağzına bal, lokum, pekmez, şeker verirler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Ablamın kaynanası [çocuk] bal gibi olsun diye [vücuduna] bal sürmüş.”
(Yeşilyurt/Adile Ö.)

3.1.7.1.9. Teri kokmasın diye güvercin tüyü yakılıp sürülür.

Açıklayıcı Örnek

“Teri kokmasın diye güvercin tüyü yakarlar. Güvercine ev kuşu deriz biz. O tüyü yakıp oralarına sürerlermiş. Günahmış aslında ama eden olurmuş.”

(Yeşilyurt/Ferîştah K.)

3.1.7.1.10. Bebeğin başının altına kül konulur.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğun başı yumuşak olsun, kafası delinmesin diye altına kül koyarlarmış. Eskilerden öyle duyardım ben.”

(Gazeller/Ali U.)

3.1.7.1.11. Paracı, tutumlu olsun diye parayı sevenlerin cebinden para çeker; tarımla uğraşsın diye holozun üstüne yatırılır.

(Taşlı/Gülizar Y.; Zeytin/Ferîştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk büyüyünce mesela zengin, azıcık paracı olanların cebinden para alsın çocuk derlerdi. İlk hani ufak, adımını yeni atıyor. Elini hareket ettirmeye başladı mı oradan para alsın, onu çeksin yani paracı olsun, tutumlu olsun hesabıyla.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Harmanlarda holoz* deriz, kalbur deriz. İleşber* olsun diye onu bulur gelir, çocuğu hemen onun üstüne yatırır.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.1.7.1.12. Anne gebeliğinde kabak yemişse bebek kabak doğar.

Açıklayıcı Örnek

“Şimdi mesela çocuk kabak olsa bu [anne], kabak yemiş derler. Ondan kabak olmuş diye söylerlerdi.”

(Meke/Dilber K.)

3.1.7.1.13. Ölen bebek kızsız kadınlar, oğlansa hocalar yıkar.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela böyle doğup ölüveren kız çocuklarını bayanlar yıkıyor. Oğlan çocukları vefat ederse, hocalar yıkar.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.1.7.1.14. Bebek yatağına yatırılmadan okunur.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğu koymadan okuruz, üfürürüz.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

3.1.7.2. Bebek İlk Doğduğunda Kaçınılan Durumlar

3.1.7.2.1. Cildi bozulmasın diye adetli kadın bebeğe bakmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Gülşen Ç.; Kozağaç/Aynur Ö., Nilgün K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Aybaşı olan çocuğa bakmaz derlerdi. Aslı yok ama yara olur denirdi. Pis bakmış derler, sivilce çıkarmış da suya koyarlar. Aybaşı bezinin suyuyla öyle çocuklara banyo ettirirlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Yeni doğan çocuklara adetliyken bakılmaz derler. Cildi bozulmuş.”

(Bayır/Gülşen Ç.)

“Şimdi sen kız değil misin? Yüzün çirkinen çocuğa baktın mı bütün sivilce olur. Çocuğu göstermeyeceksin.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Pis bir insan gelirse çocuğa bir şey geçmesin, hasta olmasın diye çocuğun bezi halı altına sokulur.”

(Kozagaç/Nilgün K.)

“Çirkine baktırmazlar, aybaşı olan kadınlara kırklıyken göstermezler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.7.2.2. Yeni doğan bebeğe yeni giysi giydirilmez.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Yerkesik/Raşıde U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yeni doğan çocuğa yeni aygıt giydirmezler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuğa doğduğu gün biz yeni elbise bile giydirmezlerdi. Eski düşen gömlek eskileri, adamların yıprattığı; ondan dikiverirler, urlayıverirlerdi*.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kırklı çocuğun çaputunu hazırlamazlar. Azıcık durur da öyle hazırlarsın.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

3.1.7.2.3. Kırklı bebek yalnız bırakılmaz.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Hasibe D., Nevin D.; Doğan/İnci Y.; Göktepe/Nafile K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yerkesik/Hüsniye T.; Zeytin/Feriştah U., Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğu kırklı [yalnız] bırakmazsın.”

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Çiftlik/Nevin D.; Doğan/İnci Y. Göktepe/Nafile K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yerkesik/Hüsniye T.)

“Çocuk annesiyle kalır, yalnız bırakmazlar. Kırklı çocuk yalnız kalmazdı. Çocuğu şeytan değiştirir derler, inanç yüzünden derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Yalnız kalırsa bir şey olmaz da hani çocuğu mu saklıyorlarmış, ne yapıyorlarmış. Öyle bir inanç vardı.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Kırklı çocuk evden çıkmaz, bir komşuya gidemezsin.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“[Bebek yalnız kalmaz] birisi gelir. Mesela bir yere gittin. Komşu veya akraba çağırırlar, çocuğun yanına bırakırlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Çocuğu şeytan değiştirir diye yalnız kalmasın derler. Yanında mutlaka biri olur.”

(Orta/Gültekin Ö., Fatma T.)

“[Yalnız] bırakılmaz, şeytan değiştirir derler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

“Kırkı çıkıncaya kadar [yalnız] bırakılmaz.”

(Zeytin/Humayın K.)

3.1.7.2.4. Bebeğin ensesi koklanmaz, koklanırsa aksi olur.

(Algı/Gülfide B.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun ensesini kokma aksi, sinirli olur derlerdi. Hâlâ da ben şimdi öyle ediyorum. Ensesini koklarım, aksi olursunuz derim. O, inadına aksidir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Ensesini öpme aksi olur derler.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

3.1.7.2.5. İkinci vakti bebek uyutulmaz, yıkanmaz; bebek uyurken anne uyumaz.

(Balıbey/Meryem D.; Emirbeyazıt/Nazenin T.)

Açıklayıcı Örnekler

“İkindide çocuğu uyutmazlar, suya koymazlar. Vakitsiz uyku derler, iyi gelmez derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Bebek uyurken anneyi de uyutmazlardı.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

3.1.7.2.6. Bebeğin üstünden geçilmez.

(Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun üstünden geçtiğin zaman çocuk büyümmez derler. Eskiler öyle derler.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Ufakken çocuğun üstünden geçilmez. Çocuğun üstünden geçilirse basık kalır, büyümemiş. Yaşlılarımız öyle derlerdi.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Üstünden geçme boyu kısa olur derler.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

3.1.7.2.7. Bebeğe kırkına kadar dua okunmaz.

(Yemişendere/Halise G.; Yemişendere/Hatice Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırk içinde çocuğu devamlı okursan çocuk devamlı okunur denilir. Çocuk hani fazla okunmaz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Çocuğu, hastalığı geçmez diye kırkına kadar okumazlardı.”

(Yemişendere/Hatice Ç.)

3.1.7.2.8. Ziyarete gelen kirli kadınlara gösterilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela kırklıyken bakmaya gelenlere çocuğu göstermezdik. Neden? Kadın kirliyse çocuğun yüzünde sivilceler çıkar.”

(Müştabkbe/Huriye Ö.)

3.1.7.2.9. Bebeğe giydirilen ya da yedirilenler habersiz alınmaz.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğuna taktığın eşyayı, yedirdiğin eşyayı birinden habersiz almayacaksın. Onu, hamileyken yahut doğduğu zaman yedirdiysen o zaman çocuk hırsız olurmuş derler. Her şeyi parasıyla alacaksın yahut da biri oluyorsa haberi olacak, gönlünden gelecek.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.8. Bebeğin Beslenmesi

Anne, bebeğini mümkün olan en sağlıklı şekilde beslemek durumundadır. Bu bakımdan bebek için en yararlı olan besin anne sütüdür.⁴³ Süt sıkıntısı yaşamadığı

⁴³ Büyükokutan, a.g.t., s. 247.

takdirde hiçbir anne bebeğine süttten başka bir şey vermemiştir. Hatta öyle ki bebeğin sağlığına zarar gelmemesi için su bile verilmemesi gerektiği “Çocuğa altı ay olana kadar bir şey verilmezdi. Su dahi verilmezdi. Çocuğun midasını bozarsın diye süt olan kadınlar yaşına varana kadar vermezdi.” (Özlüce/Meryem Ç.) ifadesiyle örneklendirilmektedir. Günümüzde anne sütüyle birlikte mamalar verildiğini bilsek de kadınlarımız eskiden bebeklerini sadece emzirmiştir. Sütü olmayan anneler şimdiki imkânları bulamadıkları için ya bebekle aynı yaşıt olan ineğin sütünü vermişler ya bir süttanne bulmuşlar ya da çorba, muhallebi benzeri gıdalar yedirmişlerdir.

3.1.8.1. Ağız Açma İşlemi

(Yeşilyurt/Feriştah K., Kadın Ayşe S., Özlem K., Selemiye T., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Üç ezandan sonra ağız açılır deriz. Evveli öyleydi.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Ağızını açan kimse onun gibi olur derler.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Ağızını ilk kim açarsa ona benzer; hani onun gibi yer, içer derler. O da bir inanıştır.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Ağız açmasına yemeği düzenli, güzel yiyen varsa ona açtırırlar. Bazı insanlar illa bana çeksın diye kendisi açmak ister.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“İlk ağız açıyorken ismini söylerler, Bismillahirrahmanirrahim diyerek çocuğun ağızına şekerli su verirler. Benim ortanca oğlanı amcası açtı ağızını; huyu aynı amcasıydı.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.8.2. Bebeğin Annesini Emmesiyle İlgili Uygulamalar

Menteşe ilçesinde yapılan araştırmalarımız sonucunda bebeğin annesini emmesiyle ilgili birçok uygulama ve inançlara ulaşılmıştır. Kaynak kişilerimizden yalnızca birisi diğer köylere göre farklı bir şey söyleyerek “subuhanlı” olduğu gerekçesiyle bir annenin çocuklarını hiç emzirmediğini belirtmiştir. Diğer köylerimizde bu tip bir inanç var mıdır emin değiliz. Çünkü böyle bir inancın varlığı deşifre aşamasında ortaya çıkmış olup alan araştırması sırasında fark edilmemiştir. İlerleyen süreçte yeni bir çalışma yapılacak olursa bu konunun üzerinde durulmasında fayda görmekteyiz.

Açıklayıcı Örnek

“Benim komşu var, çocukları hiç emdirmeydi. Subuhanlı dediler, üç tane kız büyüttü; hiç emdirmeydi. Biyo, ikiyo* emdirdi, sen subuhanlısın dediler, emdirmeydi.”

(Kıran/Mukaddes E.)

3.1.8.2.1. Bebeğin Annesini Emme Zamanı

Alan araştırmamızda bebeğin annesini emmesiyle ilgili çeşitli söylemler bulunmaktadır. Kimi kaynak kişiye göre bebek hemen annesini emmeli kimi kaynak kişiye göreyse bebek ezan duymalıdır. Bizce doğru olan bebeğin en faydalı besinlerin başında gelen anne sütünü mümkün olan en kısa sürede emmesidir. Günümüzde buna insanların inancı azalsa da yer yer devam ettiği görülmektedir. Bu bilgilere bakıldığında yalnızca bir kaynak kişimiz bebeğin uzun bir süre emzirilmediği bilgisini vermiştir. Açıkcası hiçbir annenin sütü olmadığı takdirde bebeğini emzirmeyeceğine inanmak oldukça güçtür. Bu yüzden bilginin doğruluğu hakkında şüphemiz bulunmaktadır.

Açıklayıcı Örnek

“Bazısı bir yaşına, beş altı aylığa kadar emdirmezmiş.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.1.8.2.1.1. Doğduğunda hemen annesini emer.

(Algı/Elif B., Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Adile Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Dügerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Gazeller/Gülizar A., Hörü D., Nuray B.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Gülağzı/Gül F.; Karacaören/Gülseri A.; Kiramettin/Sultan D.; Kozagaç/Aynur Ö.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Emine G., Melek K.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hasibe Ç.; Taşlı/Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Vacide U.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hemen emiyor.”

(Algı/Elif B., Gülfide B.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Dokuzçam/Fatma C.; Gazeller/Gülizar A., Hörü D., Nuray B.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Karacaören/Gülseri A.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P. Meke/Emine G., Melek K.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Hasibe Ç.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

“Memisini unutmasın diye tez verirler.”

(Balıbey/Meryem D.; Gazeller/Gülizar A.; Gülağzı/Gül F.)

“Hemen memeyi gösterirler çocuğa, bazısı emer bazısı emmez.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Hemen emmeye başlar. Azıcık zor sorar.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Tabii canım, önce bir deneme olsun diye hemen verilirdi.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Hemen alışsın diye emdirirler. Emmedi mi sonra zor olur.”

(Dügerek/Feriye G.; Kozagaç/Aynur Ö.)

“Hemen sütün mü geliyor? Ama alışsın diye memeyi veriyorsun. O da sanki arıyor.”
(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Ağız sütü deriz. Annesini hemen emer de çocuk zorluk çeker. Zorluk çektiği için iki gün, üç gün uğraşır.”
(Kiramettin/Sultan D.)

“Bismillah dersin, sağ göğsünden emdirirsin kızım.”
(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Beklenmez, doğduktan sonra hemen annesini emdirelim derler.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Çocuğun bilhassa annesini emmesini çok düşünürler.”
(Taşlı/Gülten S.)

“Biz eskiden hemen veriyorduk. Yeni doğunca senin ağrı mağrı kesilmeden emzirebiliyorlardı. Zor alıyor, yakında alamaz diye yaparlar. Evet, emdi mi sakinleşiyor. Emmeyince çocuk uykuya dalmıyor.”
(Yemişendere/Halise G.)

“Hemen veriyorlar, şimdi mesela sezeryandan çıktın, çocuğu hemen emdir diyorlar. Normal doğumda zaten gelene kadar emdiriyorsun.”
(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Anne sütünü emsin diye hemen verirler. Şimdi hastanelerde bile öyle ediyorlar. Hani bilsin memeyi unutmasın diye verirler.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kesinlikle annenin hemen vermesi gerekir. Çünkü süt kanallarının açılması, harekete geçmesi için, aynı zamanda bebeğin emme refleksi güçlensin diye hemen vermesi gerekir.”

(Yerkesik/Vacide U.)

“[Hemen verilmezse] unutuverir. Benim Servet unuttu da on yedi gün hiç emmedi.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

3.1.8.2.1.2. Annesini emmek için ezan okunması beklenir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T., Gültekin Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Şenyayla/Hasibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S., Sadıke G.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğu emdirmek için üç ezan beklerler. Ondan sonra ezanla beraber emdirirler. Kulağı ezan duysun denir.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Ben sabah ezanından sonra doğum ettim. Öğlen, ikindi, akşam ezanından sonra çocuğa meme verdim. Üç ezandan sonra memeyi verdim.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şimdi çocuk olduğu zaman üç ezan duyarsa ondan sonra emer. Ona melekler suyunu verir derler.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Üç ezan geçtiğinde verilir.”

(Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gülsevım A.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Yeniköy/Ayşe S., Sadıke G.)

“Emmeden evvel ezan okunur.”

(Göktepe/Güllü D.)

“İşte bir ezan okunur, kulağına ezan okuyuverdik.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Üç ezan çağrılır. Üç ezan çağrıldı mı göğsünü yıkar verirsin.”

(İkizce/Hacer D.)

“İki ezan geçirirler.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Ezan sesi duymadıktan sonra verilmez derler.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Kimi ezan sesi duysun derler.”

(Orta/Fatma T.)

“Aslında ezan okunduktan sonra emzirirler. Mahalleden birisini çağırırlar, ezan okur. Ezandan sonra emsin derlerdi.”

(Orta/Gültekin Ö.)

“Üç ezan beklenirdi. Kulağına ezan okunur, ondan sonra emdirirlerdi.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Bizim burada dedem vardı, kulağına ezan okur, ondan sonra çocuğa memeyi verirsin. Bizde emzirmeden önce dedem kulağına ezan okur, verirdi.”

(Şenyayla/Hasibe Ç.)

“Hayır, hiç vermediler çocuğum. Eskiden ezan beklettirirlerdi.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Bir ezan beklerler.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Eskiden ilk okununca emdirin denilirdi kızım. Ezan duysun çocuk da öyle emdirelim denirdi.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.8.2.1.3.Hemen emmez; bir süre sonra emzirilir.

(Akçaova/Humayın T.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Doğan/İnci Y.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Özlüce/Meryem Ç.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Nurgül U.; Ortaköy/Fatma K.; Paşapınarı/Hayriye A.; Şeyh/Birgül İ.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Yerkesik/Raşıde U.; Yeşilyurt/Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hemen emdirmezler.”

(Akçaova/Humayın T.; Bağyaka/Fatma T.; Çırpı/Pembe Ü.; Doğan/İnci Y.; Göktepe/Nafile K.; Kafaca/Gülayşe A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Muslihittin/Nurgül U.; Paşapınarı/Hayriye A.)

“Şimdi hemen emmez çocuğum. Neden emmez? Çocukların kafasına belli bir zamana kadar yarık derlerdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Çocuk doğduktan bir iki saat sonra hemen çocuğa annesinin memesi verilir. Ona ağız açma denir. Şimdi o ilk sütü var ya, ağız sütüdür. O çocuğa emdirilir. Emdirilmezse sağılır, çocuğun ağızına damlatılır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hemen emmez. Verirler de bir iki saat geçer, memeyi unutmasın alışsın derler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Hemen emmez. Kaç gün sonra değil de o akşamına sadeyağ* ile balı karıştırırlar. İnek yağına sadeyağ deriz biz. Onu yalattırlar, çocuğun ağzını tatlıyla açarlar.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Hemen emmez, hemen emmez. Zaten anne baygın olur, çocuk ağlar uyur.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kimisi emer, kimisi emmez.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“Hemen emmez. Çocuk ağlamaya başladı mı emdirirlerdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bir saat sonra falan emdirirler.”

(Hacırustem/Bakiye K.)

“İşte ağlamaya durdu mu emdiriverir.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Biraz bekler ondan sonra sarı su derler bir şey gelir. Onu emer. Ondan sonra normale döner.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Hemen doğdu muydu emdirmiyorsun. Yarım saat, bir saat sonra ağlıyor zaten, o zaman emdiriyorsun.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Emzirmeye çalışılır ama tabii süt inmediği için hemen emmez.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Doğar doğmaz sözüm sütü üç saat sonra veririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“İki saat sonra verirler.”

(Şeyh/Birgöl İ.)

“Hemen o zaman emer mi canım, azıcık beş dakika sonra emer.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Doğar doğmaz emer mi canım?”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Hemen emmez, neyle emiyor?”

(Yerkesik/Raşide U.)

“Doğumdan hemen bir, iki saat sonra verilir.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

3.1.8.2.1.4.Bebek, üç gün sonra emzirilir.

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Derinkuyu/Leyla D.; Kıran/
Mukaddes E.; Zeytin/Ferîştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Zaten doğduktan sonra sütü olmuyor ki kızım, üç gün sonra gelir. Alışsın diye emdirmeye başlarlar da süt olmaz.”

(Akyer/Melek K.)

“Zaten üç gün sütün olmaz ki. Ondan kerî sütün gelir.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Annesinin sütü üç gün sonra, bir hafta sonra iner.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Hemen emmez. İki gün, üç gün en fazla, üç günü geçmez.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Bazısının sütü hemen inmez; bir, iki gün sonra iner.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.8.2.1.5.Bebek ve anne banyo ettirildikten sonra süt verilir.

Açıklayıcı Örnek

“Bir de üstleri başları yıkanır, [ondan sonra sütü] veririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

3.1.8.2.2. Bebeğin Annesini Emmeden Önce Yapılanlar

3.1.8.2.2.1. Annenin göğsüne soğan sürülür.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.;
Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Dağpınar/Ayten K.; Günlüce/Nurten B.;
Karşıyaka/Hidaye K.; Sungur/Fatma Y.; Taşlı/Gülten S.; Zeytin/ Feriştah
U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğun ağzına memeyi vermek için memenin başına soğan sürülür. Yara olmasın diye soğanla yıkanır, okuyup üflenir.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Biz evveli soğan sürterdik.”

(Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Hafize K.)

“Bazısı ucuna soğan sürer. Ondan sonra ılık suyla yıkarlar.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Eskiden bizim çocuklar doğduktan sonra, annesinin memesi verilmeden önce, ağısı* alınsın diye memesinin başına soğan sürülürdü.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Çocuk memeyi unutmasın diye bir soğan keseriz, o soğanla göğsünün ucunu böyle temizleriz. Ondan sonra çocuğu emdiririz.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Bizim zamanımızda biyo soğan sürerlerdi, göğsünü soğanla yağlardı. Ondan sonra çocuğu verirler, emdirirdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Annenin memeye soğan sürülür, sonra güzelce sabunlar. Ondan sonra bebeği emdirir.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Göğsünü yıkarsın, ondan keri soğanı sürtersin. Onu siler, çocuğu emdirirsin.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Hemen oraya mesela soğan kokuturlar. Evet, sütü gelsin hemen hesabıyla bir soğan, bir şeyler yaparlar yani.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Annenin memesini mikrop kapmasın diye soğan kabuğuyla yıkarlar.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.1.8.2.2.2. Annenin göğsü sabunlu suyla temizlenir, içindeki sıvı sıkılarak boşaltılır.

(Balıbey/Meryem D.; Düğerek/Feriye G.; Göktepe/Şadinaz Ç.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuyucak/Sadika P.; Paşapınarı/Hayriye A.; Yerkesik/Vacide U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sütün zehri geçsin diye memesinin ucundan sarı bir su çıkarırlar.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Sonra annesinin memesinin uçları yarık yarık olur, hani cıvıt derler. Onu sabunlu bezle silersin.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Önce meme başını bir güzel temizler, arkasından veririm.”

(Göktepe/Şadinaz Ç.)

“Annenin memeye soğan sürülür, sonra güzelce sabunlar. Ondan sonra bebeği emdirir.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“İlk annenin göğsünü böyle ikiyon, üçyon* sıkırlar. Böyle bezle yıkarlar, ondan sonra çocuğa verirler.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Hemen memeyi sağarsın, ucundakini alırsın. Hani keçilerin nasıl sütünü alırsın, o da öyle.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Meme bakımını, hijyeni sağladıktan sonra verilir.”

(Yerkesik/Vacide U.)

3.1.8.2.2.3.Bebeğin ağızına şekerli su verilir.

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Muslihittin/Nurgül U.; Salihpaşalar/Halise O.; Sarnıç/Pembe D.; Yerkesik/Raşıde U.; Sungur/ Bakiye Y.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle fincana şekerli su ederiz, ağızına çay kaşığıyla dımnatırız*.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Memenin üstüne şekerli bir su dökülür, çocuğu kafasından tutar; göğsünü sıkı sıkı verirdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Şekerli su veririz.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Yerkesik/Raşıde U.)

“Hemen sütün mü geliyor? Bebeğe hafif şekerli suyu kaşıkla ağzına veriyorsun.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Annenin sancıları geçtikten sonra ilk önce ıhlamur, şekerli su, lokum verilir. Eskiden ıhlamur bile bilmezdik.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Şeker şerbeti, şeker suyu verirlerdi.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“O zaman tatlı, şekerli suyu verirsin.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Bir su verirlerdi.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Çay kaşığıyla şekerli su veririz, birer kaşık yalatırız.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Annesinin göğsünü yıkarsın.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Öncesinde ona şekerli su verirler.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.1.8.2.2.4.Bebeğe tereyağ ve bal verilir.

(Çiftlik/Nevin D.; Kozağaç/Aynur Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ağzına ilk olarak fincanın içine tereyağla bal konulur, verilir; ondan sonra anne sütü verilir.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Önce ağzına kabayağ* verirsin.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

3.1.8.3. Bebeğin Sütanneye Verilmesi

Annenin sütü olmadığı takdirde zaman zaman komşularından ya da akrabalarından bebeği emzirenler olmuştur. Burada amaç bebeğin açlık çekmemesidir. Çok eskiden beri varolan bu uygulama için iki köyümüzden kaynak kişilerimiz eskiden yapılmayıp günümüzde yapıldığını ve zenginlerin sütanneye verdiğini belirtmiştir. Verilen bu bilginin doğruluğuna şüpheyle yaklaşmaktayız çünkü tüm köylerde olmasa da birçoğunda kadınların kendi arasında çocuklarını emzirmekte sakınca görmediğini bilmekteyiz.

Açıklayıcı Örnekler

“Zenginlerde vardı ama fakirlerde sütanne diye bir şey yoktu.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Eskiden sütanne diye bir şey mi var? O şimdi var.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.1.8.3.1. Sütanneye verilir.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çamoluk/Songül Ç.; Dokuzçam/Filiz G., Fatma C.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; İkizce/Müzeyyen U.; Meke/Fatma U.; Orhaniye/Zerrin A.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy/Ayşe S., Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Verilir, verilir.”

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Dokuzçam/Filiz G.)

“Daha eskiden yaparlarmış.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Mesela önceden oluyormuş, sütün aynı yaşta olursa onu emdirebilir. Ama şimdi mama var.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Verilirdi. Şimdi evveli benim annem hasta olmuş. Çocuk olmuş, süt de yokmuş, sütü kesilmiş. Akralara gitmişler, bak akrabaya da gidiliyor. Akraaba, senin çocuğu emdiririm ama benim çocuk ne emecek demiş.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Verilir, yakınında sütanne bulunursa verirsin. Her zaman sütanneyi nereden bulalım?”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Evveli emdirirlermiş. Benim öyle şey olmadı. Sütanne olarak seninle aynı zamanda doğurana emdirirlerdi. O zaman sütkardeş olurdu.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bizde küçük çocuklar, seninki benimki birbirlerini bilecek mi diye biraz ay farkı vardı olmadı. Onunkisi az daha, bir, iki ay küçüktü. [Sütanneye] verdik de, onu biliyorum.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“[Sütanne] olurmuş, evveli mesela aynı olan çocukların annesinde süt olmayanını emdirirlermiş.”

(Meke/Fatma U.)

“Tabii sütü olmayan öyle ediyordu, sütannesi var diye duyuluyordu.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“O da mesela çok yakın, bizim çocuklar değil. Emdiren varmış yle.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Evveli varmış.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Evveli annesi ölen mlen olursa verirlerdi.”

(Yeniköy/Sadike G.)

3.1.8.3.2. Sütanneye verilmez.

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Hafize K.; iftlik/Umman F.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Saniye G.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Karacaören/Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur ., Feride B.; Muratlar/Ayten Y.; Orta/Fatma T.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; şenyayla/Habibe .; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Selemiye T.)

Açıklayıcı rnekler

“Sütanneye vermezdik.”

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; iftlik/Umman F.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Saniye G.; Göktepe/Nafile K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur ., Feride B.; Muratlar/Ayten Y.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; şenyayla/Habibe .)

“Sütanne diye bir şey bilmiyoruz ki. Kızım eskiden başka insana emdirmezlerdi.”

(Bayır/Hafize K.)

“Burada elin çocuğuna süt vermezler. Birbirine alım kesim olur diye vermezler.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Yoktu çocuğum. Kimi emdireceksin annem? Âlemin çocuğu kucığında, bir sene buzağlı gezersin, bir sene de danalı gezersin. Senin yerine emdiriverir mi?”
(Göktepe/Güllü D.)

“Olmazdı. Yemenin içine lokum katarsın, çocuğun ağzında oynasın.”
(Karacaören/Gülseri A.)

“Hayır, sütanneye verilmez. Mutlaka süt bulunacağı söylenirdi.”
(Orta/Fatma T.)

“Kızım sütanneye kim veriyor? Mesela keçi meçi bulurlar, şey ederler.”
(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Vermezdik. Bizim buralarda öyle görmedik.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

“O zamanlarda sütanneye verme diye bir şey yok. Hiç duymadım.”
(Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

3.1.8.3.3. Akrabalardan birisi emdirir.

(Akçaova/Humayın T.; Balıbey/Meryem D.; Doğan/İnci Y.; Gülağzı/Gül F.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annemin ilk çocukları yaşamamış. Birisi kırkıkyken, birisi iki yaşına girmiş ölmüş, arkasından bir daha ölmüş. Üst üste üç tane ölmüş. O zamanlar halamın gelinini almaya Karakuyu’ya gitmişler. Giderken emen çocuğu ne fikirde bıraktınız gittiniz? Ende çocuk ağlıyor, emdirivereyim demiş. Halam emdiriyor, oradan biz sütkardeş olmuşuz. Bu, mecburluktan olmuş.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Bazı kişilerin sütü zehirli olurmuş. Çocuğa dokunurmuş, emdirdi mi çocuk yaşamazmış. Sen de yeni doğum ettiysen gönlünden emdiriverirsin. Bir iki ay emdiriverirdi. Akrabadan da oluyor. Çokcası akraba olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Gerçi ablam hasta oldu, çocuğunu emdirdim. Hani mecbur kaldım.”

(Doğan/İnci Y.)

“Varmış, mesela çok sütü olan birisi olursa; çocuğun çok cılız, küçük doğduysa veya hiçbir şey yemiyorsa akrabalarından birisi onu emzirebilirmiş. Dışarıdakine verilmezmiş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Verilmez mi? Olmayınca sütanne tutacaksın. Akrabadan olur.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Sütanesi bulunur. Akrabadan da olabilir.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kendinde akraba varsa kardeşinin karısı falan emdiriverirdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

3.1.8.3.4. Komşulardan birisi, bir başkası emdirir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Fadıl/Mükerrem A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A., Hülya A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Kötekli/Sadık A.; Meke/Dilber K.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden sütanne değil de mesela iki kişinin sütünü emmişim. Sütanne mi oluyor o zaman? Ben emmişim mesela çok zayıfımışım. Benim öldü diye işte babaannem annem rahmetli elimi ayağımı bağlamış, yas ediyorlarmış başımda öldü öldü diye.

Hiçbir şey yememişim. Yeni doğduğumda babam da yok, askerde. Bizim de komşu varmış, suya geliyormuş. Eskiden herkesin suyu mu var? Mahalle arası çeşmelerden su alınırdı. Kadının da ikizleri varmış altı aylık, biri ölmüş ikizinin. Suyu gelmiş, suya geçerken tabii yol üzerinde evimiz. Bizim oraya sapıyor, ses var bizim orada. Ne oldu, ne oldu? E öldü çocuk. Ağlıyorlarmış başımda. Durun bakayım demiş kadın, verin bakayım onu bana demiş. Bir emdireyim bakayım ben demiş. Ölenin memesi de doğuyormuş yani, biri birinin biri ölenin memesiymiş. Babaannem rahmetli demiş -ikisi de rahmetli oldu ya- sen bizle eğleniyor musun? Bizim çocuğumuz öldü, uzandı, elini ayağını bağladık. Durun bakayım demiş, biyon demiş mememi vereyim, belki çocuk acından öldü. Sonra kadın memesini vermiş bana, ben şıpır şıpır emmişim, gözümü açmışım. Ondan sonra o kadın beni hep emdirmiş annemin sütü olmadığı için. Eskiden emdiriyorlarmış yani birbirlerinin çocuklarına emdiriyorlarmış.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Konum komşudan da oluyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Anca annesi ölürse başka kadın emdirebilir.”

(Bayır/Hafize K.; Camikebir/Gülzade B.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Meke/Dilber K.)

“Sütü olmayanın çocuğunu başkası emdirebilirdi. Tabii güvenilir kişiye verilirdi. Mesela şimdi ben hasta oldum, onun sütü var; çocuklarımız aynı yaşta, o zaman emdirilir. Evveli öyle emdiren varmış.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çok eskiden sütanneye verilen, emdirilen var. Ama biz o günleri yaşamadık. Mesela bunun sütü çok, komşuyuz ya benim sütüm olmadı, çocuk aç. Çocuk aç kalmasın diye emziriyor.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çok hasta olursa, ziyaretine gelirlirse birer emdirirlermiş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Hayır olsun diye birbirine değişip emziren olurdu.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Sütümüz yetmediğinde birbirimize konum komşudan emdirirdik. Kime denk gelirse verilir. Bak ben emmemişim, annemin göğsünü tutmamışım. Dilbar teyzemgil varmış, acımdan öleceğim diye onun sütünü emmişim.”

(İkizce/Hacer D.)

“Yok canım, emzirmek için kim varsa olur. Önemli değil.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Bak mesela köyde Murat var ya, Muratla bunun kendi oğlu yaşitti. Mesela annesi hasta olmuş, bu ikisini de emzirmiş.”

(Kafaca/Hülya A.)

“Mesela hiçbir şeyi olmazsa önceleri birbirlerinden emdirirlermiş.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Evet, bulunur. Benim iki tane sütannem vardır. Annemin sütü olmamış ben de ağlıyordum. Kadınlar da yazık kırklı gelmişler, emdirmişler.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Sütanesi bulunur. Tanıdık, güvenilir bir insan da olur.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

“[Bizim komşunun] oğluyla beraber benim çocuğun kırkı karıştı. Yaşlıydı biraz, vardım, bakmasını da bilmiyor. Çocuğu oğlak gibi tutmuş; sen beni yirmi dört saat uyutmadın, Allah bu zamana kadar vermedi de şimdi verdi diye çocuğu şey ediyor. Hemen aldım elinden, çocuğu sardım sarmaladım; bir emdirdim, çocuk uyudu. Şimdi sütanesiyim. Benim emdirdiğim iki tane çocuk var. İki, üç günde bir emdirirdim. Öyle sütanne olur da tabii, devamlı olarak olmaz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Eskiler, annesi öldüyse sana emdirirmiş, bana emdirirmiş. Çocukları öyle kadınlar arasında emdirirlermiş.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Evveli buralarda sütanneye verilmiş. Çocuğu başka yere emdirmişler.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Sütü olmazsa başka türlü kadın vardı, hasta olduysa o emdirir.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.8.3.5. Bebeği emzirene para veya hediye verilir.

(Balıbey/Meryem D.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“O zamanlar yoksulluk ya az bir para ücretiyle de olurdu.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Şimdi sütanesi varsa emdiriverdiyse bir eteklik verirsin.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

3.1.8.3.6. Emzireceğin zaman bebeklerin babalarından izin alınmalıdır.

(Bayır/Sevim Ç.; Orhaniye/Ayten A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Emzireceğin zaman kendi çocuğunun babasından ve emzirdiğin çocuğun babasından izin almak lazım olmuş.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Bizdeyken babam rahmetli sütanneye verelim demiş, annem istememiş.”

(Orhaniye/Ayten A.)

3.1.8.3.7. Emzirilen bebekle emziren kadının bebeği sütkardeş olur.

(Dağpınar/Ayten K.; İkizce/Hacer D.; Meke/Emine G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ona sütkardeşi denir.”

(Dağpınar/Ayten K.; Meke/Emine G.)

“Benim Şengül, komşunun çocuğuyla kardeş oldu.”

(İkizce/Hacer D.)

3.1.8.4. Sütü Olmayan Annenin Bebeğini Besleme Yöntemleri

Araştırma alanımızda geçmiş dönemde sütü olmayan annenin çok olmadığı görülmektedir. Şimdiki gibi çok çeşitli yiyecek olmadığı halde insanlar sağlıklı beslendiği için böyle bir sıkıntı görülmediği belirtilmektedir. Bu durumun nadir görüldüğü, eğer kesildiyse de bunun nedeni olarak annenin laf duyup canının sıkılmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden süt boldu.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Eskiden süt akarmış adamlardan.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Annenin canı sıkıldığı zaman, bir yerden laf duyuyorsa, yemediği için sütü kesilir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Biz ne mama kullandık ne de süt kullandık.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Ama şöyle bir şey var ki, ben sana bir şey söyleyeyim mi? Eskiden sütsüz olan bir anne yokmuş. Hani çok nadir yani bak. Sadece açlıktan çok şey yok.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.1.8.4.1. Bezin içine lokum konulur, bebeğe verilir.

(Akyer/Hatice B., Melek K.; Bağıyaka/Fatma T.; Çamoluk/Adile Y.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U., Sevim Y.; Yaraş/Durkadın T., Fatma T.; Yeşilyurt/Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Lokum yedirirler, lokumu bezin içine koyar da emzik edilir.”

(Akyer/Hatice B., Melek K.; Bağıyaka/Fatma T.; Çiftlik/Umman F.; Günlüce/Nurten B.; Kıran/Sevim Y.; Yaraş/Durkadın T.)

“Daha öncelerden ufacık bezin içine lokum koyarlarmış. Ona lastik, iplik bağlarlarmış. Bebeğin ağzına verirlermiş.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Ben çokçası lokum verirdim. Çaputun arasına sarardık, böyle ağzına koyuverirdim de emerken uyurdu.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Hiç süt için bir şey verilmezdi. Verirsen lokum verirsin.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Eskiden lokumla büyürdü. Bezin içine lokum koyarsın, çocuk lokumu emer.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Lokumu incecik bir tülbente böyle dolarsın, çocuğa meme diye verirsin.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Evvel çaputun içine lokum koyarlarmış. Bir tarafa gittiysem, mesela burada babası dedesi varsa lokum eder.”

(Kıran/Nuray U.)

“Sütün az olursa lokumla bisküviyi çığnersin, bezin içine koyarsın, sararsın. Sorguç* olur.”

(Yaraş/Fatma T.)

“Çocuk çığrınıyor, ne versin kocakarı? Bezin içine lokum koyarlar.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Lokum yedireyim diye çalışırsın. Onu tülbindin içine koyarız, burkar burkar çocuğun ağzına veririz. Emzik gibi şapbak şapbak [emer].”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.1.8.4.2. Bebeğin yaşına uygun keçi veya inek sütü, kimi zaman suyla karıştırılarak verilir.

(Akyer/Melek K.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Çamoluk/Adile Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Fadıl/Mükerrem A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kırmettin/Zehra A.; Kozagaç/Aynur Ö., Zehra Ö.; Kötekli/Sadık A.; Meke/Emine G., Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/ Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O., Nazik A.; Taşlı/Gülizar Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Süt, keçi sütü verirdik.”

(Akyer/Melek K.)

“Şimdi mesela sığır sütünü sulandırıyorlar, öyle verirler.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Kızım fakirlik vardı. Biz zengin insan değildik, dayın doğdu her gün biz Kara Kemallerden yirmi beş kuruşa bir bardak süt alırdık.”

(Bayır/Hafize K.)

“Eskiden süt piirirdik. Anne sütünden daha kuvvetli gelir diye içine azıcık su katılırdı. Mesela keçi sütü olsun, inek sütü olsun ocuk bir aylık, iki aylık, be aylıksa; buzağı da keçiler de yaıt olacak.”

(Bayır/Suat .)

“İnek sütünü verseler mesela katıysa ana sütü gibi olsun diye içine su katılır, karıştırılır.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Evveli mama mı var? Süt alır gelir, piirirdik.”

(aybk/Zehra .)

“Evveli bir Şey mi var kızım? Mallardan süt ısıtır verirdik.”

(iftlik/Umman F.)

“Sütle ballı yağ yedirilir.”

(Dağdibi/Humayn K.)

“Hayvanın sütü verilir, verilmez mi canım?”

(Denizova/Süheyla K.)

“Evveli inek, keçi sütü var. Öyle bir Şey veriyorsun.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Süt alırlar, yarı yarıya su koyarlar, öyle süt içirirler.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Dışarıdan alınan süte su karıtırıyorsun. Çocuğun midesine dokunmasın diye suyla karıştırılır. Hafif Şeker atıyorsun, çok atılmaz.”

(Emirbeyazıt/Melahat .)

“Eskiden inek sağılırdı, verilirdi.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gülsevim A.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/
Zehra A.; Kozağaç/Zehra Ö.; Meke/Emine G., Fatma U.; Orta/Fatma T.; Özlüce/
Meryem Ç.)

“Eğer çocuğumuza sütümüz az geliyorsa taze inek sütüne geçeriz. Evveli köyde inek
çoktu.”

(Göktepe/Nafile K.)

“İnek sütüne su koyarlarmış, onu içirirlermiş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Eskiden keçi, inek sütü vardı. Onlar verilir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Bigırık sütün içine su katarsın.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Eskiden mama yapılmazdı. Çocuğun ayına, yaşına uygun ineğin sütünü suyla
karıştırırlar da verirlerdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Şimdi evveli inek, keçi vardı. Mesela yarım bardak [inek] sütüne yarım bardak su
katarlardı.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Mesela inekten süt sağıverirsin. Sütanne olmazsa; çocuk kaç aylık veya yaşındaysa
ineğin buzağısı da öyle olacak. O zaman onun sütünden içirirler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Kendi yaşıyla bir inek sütü olur.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Keçi sütünden içirirler.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“İnek sütü suyla yarı yarıya mı olurdu?”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Bulurlar keçi meçi, içine su katarlar.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“İnek sütüyle [beslenir].”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.1.8.4.3. Buğday unu, pirinç unu, nişasta pişirilir; pelte, mama, muhallebi ve bulamaç yapılır.

(Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Suat Ç.; Çiftlik/Umman F.; Denizova/Hörü K.; Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F.; Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Kafaca/Gülayşe A.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U., Sevim Y.; Kozağaç/Aynur Ö., Feride B.; Orhaniye/Ayten A., Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Sadike G.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Özlem K., Selemiye T.; Zeytin/Ferıştah U., Nuray U.)

Açıklayıcı Örnekler

“O zaman buğday unundan pelte* olur.”

(Algı/Gülfide B.)

“O zamanlarda süt mü var? Şimdi bile nişasta ederiz. Çocuğa pirinç unu, nişasta pişirir veririz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Muhallebi gibi bir şeyler yedirmeye büyütülür.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Benim sütüm yoktu, ocuk yesin diye pirinç unundan mama yapardık.”

(Bayır/Hafize K.)

“Niastayla pelte eder onu yedirirdik. Pirinci yıkardık, kurutur pirinç unu ederdik, sütle bulamaç yapardık.”

(Bayır/Suat .)

“Niastadan pelte ederdin. Sıcak suyun içine bir kaığın ucuyla ezdik, azıcık Şeker koyduk. Hiçbir insana söylemedik.”

(iftlik/Umman F.)

“Bulamaç verilir.”

(Denizova/Hörü K.)

“Evveli mama mı var canım? Pelte verilir. Buğdayı ıslıyorsun, sıkıyorsun, ocakta piirip çocuğa veriyorsun.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Salep, pelte gibi ettik, onu iirdik.”

(Emirbeyazıt/Melahat .)

“Stm az olurdu. Mamalı büyüttüm, mama yedirirdim.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Evveli pirinç unu verirdik. Çocuğum, pirinç unu var ya alıyorsunuz. Unu kendimiz yapardık. Buğday, pirinç unu verilir; öğütülür de ununu verirdik.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Pirinç unu verilir.”

(Glağzı/Gl F.; Kırın/Sevim Y.; Kozağaç/Feride B.; Talı/Gülizar Y.; Yeniköy/Sadike G.)

“Niastasından pelte edilirdi.”

(Glağzı/Glsevime A.)

“Evvel evvel hiçbir şey yoktu, mama yoktu yavrum. Nişasta peltesi eder onu verirdik. İşte öyle şeyler verirdik.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Evveli üzümler çoktu, pekmez ederlerdi. Pelte, helva yedirirlerdi.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Pirinç suyu, ondan sonra mama verilir.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Mama yok, pirinç unu var. Unu kavururlarmış da bulamaç ederlermiş.”

(Kıran/Nuray U.)

“Pelte gibi sıvıyla edersin.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Pirinç unu verilirdi. İşte pirinci nemlendirirler, değirmenlerde çekerler.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Mama verirler. Mesela pirinci yıkarız, öğütürüz, öyle yediririz. Pelte ederiz.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Çocuğa emzik veririz. Evveli şey mi var kızım? Çocuk azıcık üç aylık olduktan sonra muhallebi edersin, biyo pelte ederiz. Çocuklar onu severdi, onunla beslenirdi. Hem çocuklara dokunmazdı.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Sütsüzse azıcık pirinç unu verirdik. Çocuğa vermek için mama, o zamanlar mama da yoktu. O zamanlarda pirinç unu [verilirdi].”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Annenin sütü olmayınca: eskiden ona un bulamacı deriz [onu yedirirler]. Bir de buğdaydan nişasta çıkartıyoruz. Nişastanın içine şeker koyuyoruz, onu pişirip çocuğu besliyoruz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Nişastayı cıvıka edip veriyorduk.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“şimdi sütü olmayan mama veriyor.”

(Yeşilyurt/zlem K.)

“Nişastayla [besliyorlar]. [İnek] sütü vermiyorlar.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Nişastadan helva ederiz.”

(Zeytin/Feriştah U., Nuray U.)

3.1.8.4.4. Çörek otundan macun yapılır, höşmerim yedirilir; bal, pekmez, yağ verilir.

(Bayır/Sevim ., Suat .; Dağdibi/Humayın K.; Kuyucak/Sadık P.; Taşlı/
Gülizar Y., Gülten S.)

Açıklayıcı rnekler

“Eskiden ocuk meydana getirdiğimiz de çörek otu dövülür, güzelce kavrulurdu; ince elekten elenirdi. O, tuzsuz tereyağıyla macun edilirdi. ocuk ağladıkça mercimek tanesi kadar verilirdi.”

(Bayır/Sevim .)

“Tereyağı, şekeri ve unu kavurur höşmerim ederdik.”

(Bayır/Suat .)

“Sütle ballı yağ yedirilir.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Tereyağıyla unu kavururlar, ne kadar yiyecekse bir parmak kadar koyarlar. Tütün tarlasına götürür, orada yedirirler.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Ballan pekmezi yalancı memeye batır.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Pekmezi yalancı memeye batır batır ver.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.1.8.4.5. Çorba ve süt tozu içirilir, ıhlamur, bisküvi verilir.

(Algı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Kozağaç/Feride B.; Muratlar/Ayten Y.; Sarnıç/Pembe D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sütle çorba eder içirilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Un çorbası gibi bir şeyler yedirmeye büyütülür.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Süt olmadığı zaman ıhlamurla bebek bisküvisi verilirdi.”

(Kozağaç/Feride B.)

“Süt tozu alırlardı, süt tozu içirirlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Çocuğa bisküvi buluruz.”

(Sarnıç/Pembe D.)

3.1.8.4.6. Şekerli su verilir.

(Bağyaka/Fatma T.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Kuyucak/Sadika P.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yaraş/Durkadın T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şekerli su verirler.”

(Bağyaka/Fatma T.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yaraş/Durkadın T.)

“İlk önce sütün gelmiyor ya şekerli su veriyorsun.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Efendim, annesinin sütü yoksa çay kaşığıyla şekerli su içirirler.”

(Kuyucak/Sadika P.)

3.1.8.4.7. Afyon sakızı verilir.

Açıklayıcı Örnek

“Memeden önce de mesela şey yaparlarmış. Beyaz şey* [afyon sakızı] dedim ya biraz önce çemberi tülbent, onun içine katarlarmış mesela dışından güzelce bağlarlarmış. Çocuk onu emermiş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.1.9. Bebeği Kötü Etkileyeceğine İnanılan Durumlar ve Alınan Önlemler

Doğum gerçekleştiği andan itibaren bebek ve anne tehlikeli bir süreç içerisinde. Bu yüzden bebek ve anneyi korumak için birtakım önlemler alınır.⁴⁴ Kırk gün boyunca bebek yalnız bırakılmaz, başının altına bir şeyler konulur, çamaşırları dışarıda bırakılmaz, yıkanan suyu belirli bir yere dökülür.⁴⁵

Araştırma alanımızda bebeği şeytandan korumak için her gün gümüş kırığının üzerinde yıkamak ve bezi yakıp yatağının altında, bebeğin üstünde tutturmak gibi inançlar da görülmektedir.

⁴⁴ Özkan, **a.g.t.**, s. 87.

⁴⁵ Büyükokutan, **a.g.t.**, 279.

Açıklayıcı Örnekler

“Bizim Sevdiye olduğunda yengem hugudan gümüş kırığı aldı, gitti, taşın altına koydu. Çocuğu her gün bu taşın üstünde yıkayacaksın dedi. Gümüş kırığına şeytan çarpmazdı.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Altında kor söndürürsün, buharı alır gelirsın. Yağda yedi tane küçük gök bez koyar, yakarsın; onları korun üstünde yatağın altında tütütürsün. Çocuğun üzerine tütütürsün.”

(Yaraş/Fatma A.)

3.1.9.1.Başının Altına Konulanlar

3.1.9.1.1. Başının altına demir parçası, makas, bıçak, ısırın, maşa, tarak, gümüş para ve yüzük konulur.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Algi/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Bayır/Sevim Ç., Bayır/Suat Ç., Bayır/Sultan Ü.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Dügerek/Feriye G., Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Gülay K., Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Dilek A., Gülsevim A.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Raşıde U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Başının altına bıçak, demir, maşa koyarsın. Büyüklerimiz şeytan çekmesin gibisinden derler.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Bıçak, makas koyarlar.”

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ü.; Gülağzı/Gülsevım A.; Yenibağyaka/Sakine S.)

“Bıçak konulur.”

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Hafize K.; Şeyh/Hatice C.)

“Başının altına makas koyarız. Böyle böyle büyüttük işte.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Göbeği makasla, bıçakla veya neyle kestiyse şeytan gelmesin diye kırkı çıkana kadar başının altına koyarlar.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Şimdi inancımız, çocuğu şeytan değiştirir derlerdi. Eğer yalnız koyacak olursan, çocuğun yatağının altına makas, bıçak koyarlardı. Şeytan kovar derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Çocuğun kırkı çıkıncaya kadar uykusunda korkmasın diye makas, bıçak koyarsın.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Makas [koyulur].”

(Camikebir/Gülezade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Hacıüstem/Bakiye K.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Salihpaşalar/Nazik A.; Şenyayla/Habibe Ç.)

“Çocuk doğunca beşik oluyor ya yastığının altına makas koyuyorlar. Bir şey oluyormuş ama ne oluyormuş bilmiyorum.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Şeytan gelir derler. Bıçak, makas koyardık.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kırklı çocuğun altına bıçak, makas konulur.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Makas koyarlar, makas bıçak işte o geleni kesecek.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Makas da koyarlar altına değil mi?”

(Düğerek/Saniye G.)

“Makas, bıçak [konulur]. Ben hiç makası yatağının altından almadım.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Beşiğin altına, yattığı yatağın altına makası duydum.”

(Göktepe/Gülay K.)

“Demir parçası falan konurdu.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Şayet [yalnız] bırakılmışsa kırk gün o çocuğun yastığının altında bir tane bıçak, makas bulundururuz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Nazar gelmesin diye bıçak, makas konulur.”

(Gülağzı/Dilek A.)

“Koyarlardı çocuğum; oraya döşeğin altına makas, bıçak koyarlar.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bıçak, makas gibi bir şeyler önceleri konuyordu.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Başının altına gümüş para, gümüş yüzük koyarsın. Biz öyle ederdik.”
(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Şeytan karışmasın diye makas koyarlardı.”
(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Kızsa makas, erkekse bıçak koyarlar.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Kırklıyken çocuğun başucuna bıçak koyarsın.”
(Kıran/Mukaddes E.)

“Makas koyarlar, tarak koyarlar.”
(Kiramettin/Sultan D.)

“Efendim başının, yastığının altına ilkin bıçak, ısırın* koyarsın. Salıncağın içine yattı mı yine demir parçası koyarsın.”
(Kuyucak/Fatma K.)

“Bıçak mıçak, demir parçası koyarlar.”
(Kuyucak/Sadika P.)

“Gece uykusunda seğirse korkmasın diye başının altına makasla bıçak koyarsın.”
(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Şeytan gelmesin diye yastığının altına makas koyarlardı. Başka bir şey yok.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Demir gibi bir şey konulur. Gümüş koyarız, makas koyarız, bıçak koyarız.”
(Muratlar/Nezife İ.)

“Yastığının altına muska, bıçak koyarlardı.”
(Muslihittin/Nurgül U.)

“Korkmasın diye bir bezin içine makas, bıçak dikersin. Ben öyle ederdim. Bir ufak demir parçası, koyardım. Zaten demir, bıçak onları kesiyor.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Ya bir makas koyarsın, ya bıçak koyarsın. Kırklıyken şeytan değiştirmesin diye konur. Bak bunlar hep olmuş geçmiş yavrum. Şeytan işi olursun yavrum.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Korkutmasınlar diye bıçak, makas koyarsın.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Yatağının altına bıçak, makas koyarız. Düşünüyorum da gelen bir şey olursa kessin gibisinden mi konurdu acaba?”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kırkı çikincaya kadar bıçak koyarlar.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Çocuk rüyasında korkar. Korkmasın diye demir, tarak, bıçak koyarlar.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Çocuğun başının altına bıçak koyarlar. Bıçak koymazsan, makas koyarsın.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Eski insanlar başının altına tarak koyarlar.”

(Yerkesik/Raşide U.)

“Yastığının altına bıçak koyarlardı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

3.1.9.1.2. Başının altına ekmek, buğday, karacaot konulur.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Bağyaka/
Kadriye Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Hasibe D.;

Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; İkizce/Müzeyyen U.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö., Lütfiye Ç.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Emine G.; Melek K.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Raşıde U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ekmek koyarlar.”

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Doğan/İnci Y.; Özlüce/Meryem Ç.; Şeyh/Hatice C.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Raşıde U.)

“Bir şey varsa başının altına ekmek kırığı koyarlar.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ekmek kırığı koyarsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Derinkuyu/Leyla D.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Doğdu mu başının altına ekmek koyarız.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Yastığının altına ekmek parçası koyuyorlarmış.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Bir somun ekmek koyarlar.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Çocuğun başının altına hugudan ekmek kırığı koyarlar. Çocuğu şeytan değiştirmesin derler.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Ekmek parçası bile koyuyorlardı. Teyzem senin yastığının, başının altına bile doldurduydun.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Kırklıyken çocuğun başucuna biraz ekmek koyarsın.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Benim kaynana hugudan ekmek koyardı.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Ekmek koyarsın, karacaot koyarsın.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Karacaot konur, nazara çok şeydir.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Çocuk bereketli olsun diye ekmeği sarar, yastığın altına koyarlardı.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Başının altına şeytan gelmesin, çarpmasın diye kırk gün ekmek kırığı koyarlar. Büyükler bizim çocukları öyle terbiye eder. Şeytan değiştirir derlerdi.”

(Meke/Emine G.)

“Buğdayla ekmek kırığı koyduk.”

(Meke/Melek K.)

“Yastığının altına ekmek koyarlardı.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Bir tane kuru ekmek, koyardım.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Bak evvelden mesela çocuğun başının altına ekmek kırığı koyardık.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Şeytan değişmesin diye ekmek koyarız. Bismillah deriz, kulhuvallah okuruz, elham okuruz, yastığın altına koyarız.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Ekmek, bir şey koyarlar.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Kırkı çıkıncaya kadar ekmek koyarlar.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Korkar derler. Eski insanlar ekmek koyarlardı kızım. Hiç başka bir şey koydular mı bilmiyorum.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Yastığın altına ekmek koyarlardı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Ekmek kırığını tülbindin içine çıkınlarsın, çocuğun başının altında durur. Karacaot çıkınlarsın, beşiğin altına koyarsın.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.9.1.3. Kur’an, muska, nazarlık, gök boncuk konulur.

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Hasibe D., Nevin D., Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Günlüce/Nurten B.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Yaraş/Fatma A.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Selemiye T.; Zeytin/Humayın K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk ağlıyor diye, gece korkmasın diye hocalara muska yaptırırdık, nazarlık yaparız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Yastığının altına, ağırlık çökmesin diye muska koyarlar.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Okunmuş kâğıt, muska koyarsın. Ufak bir Kur’an varsa Kur’an koyarsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Gök boncuk takarız.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“Nazarlık takılırdı. Kur’an gibi şeyler koyarlarmış.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Çocuğa zaten mavi boncuklar olurdu ya, nazarlıklar; yastığına falan ondan takıyorsun.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuğun başının altına hemen Kur’an koyarlar.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Hameyli kâğıdı koyarlar, bir kâğıt koyarlar.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Çocuğun başının altına muska ettirirsin koyarsın. Hani nazar gelmesin, ondan sonra şeytan ilişkisi olmasın denir.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Kur’an muran, küçük din şeyleri konurdu.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Muska, ayet konurdu. Şimdi cevşen deniyor ya, evveli öyle bir şey mi var canım?”

(Göktepe/Güllü D.)

“Muska ettiririz, yazdırırız; yastığının altına koyarız. Kırklı çocuğa muska olmaz derler ama kırkı çıktıktan sonra korunsun diye koyarız, ederiz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“İşte yasin kitabı gibi elham derlerdi, onu koyardık.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Kızım hocaya gider nazar muskası yazdırırlardı. Dua kitabı, muska koyarlar.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Küçücük Kur’an koyarsın.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Evet, küçük Kur’an’lar falan konurdu.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Korkutmasınlar diye Kur’an koyarsın.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Kur’an kitabı koyarlar. Korkmasın diye nazar muskası ederler.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Çocuğun başının altına musaf konurdu.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Salıncağın ucuna şeytan çarpmasın diye musaf konur.”

(Zeytin/Humayın K.)

3.1.9.1.4. Kömür konulur.

(Müşakbey/Huriye Ö.; Şeyh/Hatice C.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kömür koyardım.”

(Müşakbey/Huriye Ö.)

“Kömür konurdu. Hani mangal kömürü var ya, ona da gelmez diyorlar.”
(Şeyh/Hatice C.)

3.1.9.1.5. Ezelttere, sedef, sarımsak konulur.

(Kötekli/Sadika A.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden ezelttere* derlermiş, yastığının altına onları koyarlarmış. Develik mi neydi? Bitki yani. Eski insanlar ona ezelttere derdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Dağda ezelttere otu vardı, ezelttereden eve getirir koyarlar. Şeytan ona hiç gelmezmiş. Eve assan eve bile uğramazmış.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Korkmasın diye yastığının altına kokar sedef koyarız.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

“Bebeğin yatağına sarımsak koyarlar.”

(Orta/Fatma T.)

3.1.9.1.6. Süpürge teli konulur.

Açıklayıcı Örnek

“Süpürge teli koyarlar.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.1.9.1.7. Herhangi bir şey konulur.

Açıklayıcı Örnek

“Yastığının altına falan bir şey koyarlar.”

(Yenice/Zuhal G.)

3.1.9.2. Çamaşırlarıyla İlgili İşlemler

Araştırma alanımızda çamaşırların kavak dalına asılmasıyla ilgili inanç bulunmaktadır. Bunu “Bak hâlâ aklımdadır, kocakarı bana bezleri çamla piynar ağacına serme derdi. Yaban şerri gelir derdi. Ebe, nereye sereyim derdim. Kavak dalı kes gel kızım, ona ser derdi. Piynar dişlidir; çocuğun vücuduna kaçar, uyumaz derdi. Çamın pünçürüğü* de diken gibi batar derdi.” (Muratlar/Nezife İ.) ifadesiyle örnekleyebiliriz. Böylece bebeğin kötülüklerden uzak tutulacağına inanılırdı. Bir başka inanış ise gece yörede uçan, adı hatırlanamayan bir kuşun çamaşıra konması durumunda bebeğin hemen ölmesidir. Bu durumu “Valla bizim nineler gece bir kuş geçer derler, ne kuşuydu aklıma gelmiyor. O kuş sıçarsa ömrü kıt olur derler. Bir anda ölür, yaşamaz.” (Yemişendere/Halise G.) ifadesiyle örnekleyebiliriz.

3.1.9.2.1. Çamaşırların Dışarıda Bırakılıp Bırakılmaması

Bebeğin çamaşırları ile ilgili sorduğumuz sorulara genellikle dışarıda bırakılmaz cevabını aldık. Sadece iki kaynak kişi bırakılacağı bilgisini paylaşmıştır.

Açıklayıcı Örnekler

“Bırakılır, eskiden bırakılırdı.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Onlar eski devir kızım, yeni devir değil.”

(Denizova/Hörü K.)

Araştırma alanımızda hemen hemen tüm kaynak kişiler çamaşırlara şeytanın veya üç harflilerin zarar verdiğini belirtmiştir.⁴⁶ Sadece bir kaynak kişi ilginç bir bilgi paylaşımında bulunmuştur. Conculas adı verilen bir varlığın olduğu ve bebeğin kıyafetini giydiği “Conculas, pusadını giyer derler. Ne bileyim, conculas diye bir şey giyer.” (Denizova/Süheyla K.) örneğiyle ifade edilmiştir. Kaynak kişiye sorduğumuzda ne olduğunu bilmemesi bizi araştırma yapmaya yönlendirmiştir.

⁴⁶ Özkan, a.g.t., s. 88.

Konuyla ilgili Önal⁴⁷: “Muğlalı anlatıcılar concolaz garısı için: ‘Bu albastı değil, o çocuk ve gebeye dokunur.’ demektedirler. Sorgun’da cangulaz veya koncaloz olarak bilinir.” İfadesini kullanmıştır. Hasan Özbaş’ın makalesinden⁴⁸ “Bazı evlere congolos uğrarmış. Açık bulunan su ve yiyecek dolu kapların içine kusarmış veya işermiş. O su veya yiyecekten yiyen veya içenler marazlı (hastalıklı) olurmuş.” şeklinde aldığımız bilgiye göre conculas geldiği yere zarar veren bir varlıktır.

3.1.9.2.1.1.Çocuğun çamaşırları kırkılyken dışarıda bırakılmaz, akşam olmadan toplanır.

(Akçaova/Fatma P., Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algi/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ü.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Raziye D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Denizova/Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacirüstem/Bakiye K.; İkizce/Şengül Ç.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö., Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K., Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyayla/Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Durkadın T.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Kadın Ayşe S.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

⁴⁷ Önal, **a.g.e.**, s. 62.

⁴⁸ Hasan Özbaş, “Yozgat’ta Congolos”, **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi**, (Mart 1967), S. 212, s. 4349.

Açıklayıcı Örnekler

“Bırakılmaz.”

(Akçaova/Fatma P., Humayın T.; Balıbey/Meryem D.; Bozyer/Dudu O.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Şenyayla/Hürriyet S.; Şeyh/Hatice C.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Kırklıyken bırakılmaz.”

(Akçaova/Ummuhan K.; Akyer/Melek K.; Bağyaka/Fatma T.; Dağdibi/Humayın K.; Derinkuyu/Leyla D.; İkizce/Şengül Ç.; Kıran/Nuray U.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Yaraş/Durkadın T.; Yeşilyurt/Ferîştah K.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Bırakılmaz, bırakılmaz. Kırklı çocuğun çamaşırları bırakılmaz.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Gün batmadan alırsın.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kırkı çıkıncaya kadar bırakılmaz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kırklıyken, zemheri gününde kalmaz.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Kırklıyken bırakılmasın derlerdi. Hemen gün aşmadan toplanırdı.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kırklıyken bezleri dışarıda kalmaz.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Taze çocuğun bezi bırakılmaz, günah.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Kırkı çıkıncaya kadar bırakılmaz çocuğum.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kırk basar diye kırkıyken kalmaz.”

(Camikebir/Güzzade B.)

“Bırakmazsan iyi olur.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Dışarıda bırakılmaz.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Gece dışarıda bez bırakılmaz.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuk kırkıysa kırkı çıkana kadar hiç kalmaz.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çocuklarıinki dışarıda bırakılmaz.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Zemheride bırakılmaz. Şimdi iri insanın bile pusadı dışarıda bırakılmaz.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Bırakmazdık. Kırkıyken hiç bırakılmaz. Çocuğun kıyafetlerini, hiçbir şeyini bırakmayız.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kırklı çocuğunkini kırklı diye bırakmazlar.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Dışarıda bırakılmaz, ayaz yedirilmez.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Bırakılmaz. Evveli çocuğun çamaşırları, bezleri alınır.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ya ne havası derlerdi? O zaman kaynanam bıraktırmazdı. Zemheri gibi bir şeylerde, hani gece ayazında aldırır.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Bırakılmaz. Eskiden hiç çamaşır bırakmazdık ama şimdi almıyoruz.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Çamaşırlar dışarıda durmaz derler. Ne bileyim öyle denir.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Asla bırakılmazmış. Akşam ezanı okunmadan önce toplarsın.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırklı çocuğun bırakılmaz.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Bezini dışarıda bırakmayız.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Şimdiki gibi evveli böyle bez mi var? İçeride kalır.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Bırakılmaz. Kırkı çıkıncaya kadar bırakmayın.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Kırklıyken kesinlikle dışarıda bırakılmaz.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Kırklıyken serdiğin yerden alırsın.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Günah olur diye kırkıyken bırakılmaz.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Kırkıyken dışarıda bırakılmazdı güzelim.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Zaten kırkıyken gün aştıktan sonra çocuğun kıyafeti dışarıda bırakılmazdı. İnanç o.”

(Kötekli/ Sadıka A.)

“Kırklı çocuğun pusatı dışarıda kalmaz. Gün aşar aşmaz dışarıdan pusatını toplarsın. Orada evin hayatında* olsun, yine alırsın.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Kırklı pusat dışarıda kalmaz, bırakılmaz.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Gün aşmadan toplayın derlerdi.”

(Meke/Dilber K.)

“Kırkıyken, kırkı çıkana kadar kalmaz.”

(Meke/Fatma U.)

“Giyecekleri, çamaşırları bırakılmaz.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Bırakmayız, bezleri filan toplanır.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Yok, dışarıda bırakılmazdı. O artık bir inanış diyelim.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Hayır, gün aşmadan önce o bezler toplanır.”

(Orta/Fatma T.)

“Kırklıyken kırk basar diye bırakmayız.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kırkı çıkana kadar bırakılmaz.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Hayır, kalmaz. Biz evveli öyle şeyler görmedik.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Bu aylarda [kışın] doğanın çaputunu dışarı atmazlar.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Aslında bırakılmaz. Annem gece ölünün pusatı serilecek, dirinin pusatı gelmez denirdi.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Bırakılmaz, eskiden bırakılmazmış.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bırakılmaz. Kırklıyken bırakılmaz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kalmaz, hiç bırakılmaz. Zaten kırklı çocuğunki hiç bırakılmaz, gün aşmadan böyle vakit oldu mu toplanır.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Bırakılmaz, gün girmeden alınır.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kırklı çocuğun çamaşırlarını gün batmadan alırsın. Gün battı mı durmaz derler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Zaten kırklı çocuğunki dışarıda bırakılmaz.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kırkına kadar bırakılmaz, gün aşmadan toplanır.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Bırakılmaz. Kırklıyken hiç bırakmazdık.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Büyükler çocuğun çamaşırlarını dışarıda bırakma derlerdi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Kırkına kadar bırakılmaz.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.9.2.1.2. Çamaşırlar kırk günden sonra dışarıda bırakılır.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Alđı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Sevim Ç., Suat Ç.; Çakmak/Raziye D.; Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten ř.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; şeyh/ Hatice C.; Yaraş/Durkadın T.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırkı çıktıktan keri bırakırız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kırkı çıktıktan sonra zemheri dışında bırakırsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kırkı çıktıktan sonra zarar etmez.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kırkıdan sonra kalır.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.1.9.2.2. Çamaşırların Dışarıda Bırakılmama Nedenleri

3.1.9.2.2.1.Şeytan, üç harfliler gelir; bebeğe zarar verir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Alçı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Sevim Ç., Suat Ç.; Çakmak/Raziye D.; Çiftlik/Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Şeyh/Hatice C.; Yaraş/Durkadın T.; Yenice/Gül Ö.; Yerkesik/Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şeytan işer derler.”

(Akçaova/Humayın T.; Orhaniye/Cemile P.)

“Şeytan siğer* derlerdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“İnancımıza göre yani bilmiyorum, üç harfliler gelir şey eder, sürtünür, şey eder belki de. Dokunur diye.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şeytan karıştır diye bırakmazdık.”

(Akyer/Hatice B.)

“Çocuk kırk pusatları gün battı mı şeytanlanmasın diye durmaz.”

(Algı/Gülfide B.)

“Tabii, o zaman şeytanlar çarpar derler.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Gece çocuğun bezini dışarıda bırakırsan iyi gelmez, şeytan gelir derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Şeytan değiştirir.”

(Bayır/Hafize K.; Düğerek/Feriye G.)

“Kırklıyken çocuğun bezi dışarıda kaldığı zaman şeytanlar kullanır derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Şeytan değiştirir diye kırkı çıkıncaya kadar dışarıda kalmazmış. Şeytan görmesin derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Şeytan ulaşır.”

(Çakmak/Raziye D.; Karacaören/Gülseri A.)

“Neden bırakılmaz? Şeytanlar saklar, melekler rahatsız olur diye gece dışarıda bez bırakılmaz.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“İşte bunlar inanç, şeytan değiştirir derler.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Şeytan gelir diye kaynanam bıraktırmazdı.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Şeytan karışır diye bırakmayız.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Şeytan çarpması olurmuş.”
(Gülağzı/Gül F.)

“Kırklı ya, şeytan işi olur.”
(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Şeytan karışır diye bırakmazdık.”
(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Cin vardır, cin çarpar inancı vardı.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Şeytanlar giyer, şeytanlar yapışır.”
(Kuyucak/Fatma K.)

“Şeytan bir şey eder diye bırakılmaz.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Şeytanlar, ölümler el atarmış.”
(Orta/Fatma T.)

“Şeytan şey olur derlerdi.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Eski insanlar diyor, şeytan değiştirdiğini bilen mi var?”
(Sarıç/Pembe D.)

“Yok, şeytan işi olur diye bırakılmaz.”
(Şeyh/Hatice C.)

“Şeytan çevirir, alır derlerdi.”
(Yaraş/Durkadın T.)

“Şeytan şey etmesin diye kırklı insanın çamaşırı, pusadı; çocuğun pusatları dışarıda kalmaz.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Üstüne şeytan işer diye hiç dışarıda bırakmazdık. Akşam gün girmeden çocuğun pusatları toplanırdı.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.9.2.2.2. Yıldız görmesin denir.

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Dağdibi/Humayın K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Günlüce/Nurten B.; Kozağaç/Feride B.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Şenayla/Hürriyet S.; Zeytin/Ferîştah U., Zeytin/Nuray U.)

Açıklayıcı Örnekler

“İldız* görmeyecek çocuğun bezleri derler. Ne bileyim kızım eski zaman insanları öyle derdi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Abu, kırklı dışarıda yıldız görmesin derler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Yıldız görmesin derlerdi, ne bileyim?”

(Bozyer/Dudu O.)

“Ayazda ıldız görmesin diye bırakmazdık.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Ne bileyim, yıldız görmesin derlerdi kızım.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“İldız görmez derler. Biz de öyle deriz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Yıldız görmesin diye kırkıyken dışarıda bırakılmazdı güzelim.”

(Kozagaç/Feride B.)

“İldız görür derler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“İldız görmediğinden mi acaba gari?”

(Meke/Fatma U.)

“Yıldız görmesin diye bırakılmaz.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Yıldız göstermeyiz.”

(Zeytin/Feriştah U., Zeytin/Nuray U.)

3.1.9.2.2.3.Bebeği hasta edeceği düşünülür, mikrop kapar.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Suat Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Kuzluk/
Humayın Ö.; Müştakbey/Huriye Ö.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Taşlı/
Gülizar Y.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çiy yağar, hastalık varmış içinde derlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Hasta olur diye kırkı çıkıncaya kadar dışarıda kalmazmış.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Mikrop kapar.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Kocakarılar hastalık gelir, bir şey olur derlerdi.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Bezi mikrop alır derler. Biz öyle biliyoruz.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Kızım, hasta eder diye kırklyken bırakılmaz.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Gece çocuğunu bırakırsan çiy düşer, hastalık bulur diyerekten normal elbiselerini bile bırakmazlarmış. Bilhassa şu yaprak dökümünde bırakmazlarmış.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.1.9.2.2.4. Kedi köpek çamaşırı götürür.

(Bayır/Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dokuzçam/Filiz G.; Sarnıç/Pembe D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sidik, bok kokusuna kedi, köpek götürür. İçeride bir yerlere sererler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Kedi, köpek yer.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Köpek götürür diye bırakılmaz.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“Hayır, kedi var köpek var orada; basacak, kirli durmaz mı?”

(Sarnıç/Pembe D.)

3.1.9.2.2.5. Bebeği kırk basar, kırklı diye bırakılmaz.

(Camikebir/Gülzade B.; Dokuzçam/Fatma C.; Hacirüstem/Bakiye K.; Gülağzı/Gül F.; İkizce/Hacer D., Şengül Ç.; Kıran/Nuray U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırk basar diye kırkıyken kalmaz.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Kırklı diye bırakmazlar.”

(Dokuzcam/Fatma C.; Hacırüstem/Bakiye K.)

“İşte kırk çarpması olurmuş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırk basar denir.”

(İkizce/Hacer D., Şengül Ç.)

“Kırk basar diye kırkıyken bırakılmaz.”

(Kıran/Nuray U.)

“Kırk basar derler.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kırk basar diye bırakmayız.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kırklı diye dışarıda bırakılmaz.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Çocuğa kırk basar diye kırkına kadar bırakılmaz.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Kırkı çarpar diye hiç dışarıda bırakmazdık.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.9.2.2.6.Bebek korkar, uyuyamaz; bir şeyler olur, üstüne karanlık çökmesin denir.

(Gazeller/Gülizar A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Muslihittin/Arife Y.;
Müştabbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Öyle bırakılırsa çocuk uyumaz derler.”

(Gazeller/Gülizar A.)

“Çocuk bir şey olur denir.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Çocuğu korkuturlar derler.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Gece üstüne karanlık çökmesin derler.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

3.1.9.2.2.7.Günah olacağına inanılır, bezi kimse görmesin denilir.

(Kiramettin/Zehra A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yerkesik/
Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Günah olur diye kırkıyken bırakılmaz.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Olmaz, günah derler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kırklı çocuğun bezi görülmesin diye dışarıda hiç bırakılmazdı.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Günahtır diye bırakılmaz.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.1.9.2.2.8. Bebeğin giysilerinin tabiatüstü varlıklar tarafından parçalanacağına inanılır.

Açıklayıcı Örnek

“Hayır, bismillahsız yapışmaz sakın ha, doğrarlar. Hep Allahın ismini okur, Bismillahirrahmanirrahim dersin. İçeri alınır.”

(Kuyucak/Sadika P.)

3.1.9.3. Bebeğin Giysilerinin Yıkanması

3.1.9.3.1. Suyun Döküldüğü Yerler

3.1.9.3.1.1. Her yere dökülmez; ayak basmayacak yere, kenara dökülür.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide D.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çakmak/Raziye D.; Çamoluk/Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Umman F., Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K., Sadika P.; Meke/Dilber K., Emine G., Melek K.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yaraş/Fatma A., Durkadın T.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadike G.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Yerkesik/Zekiye U.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/ Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hayır, ayak basmayacak kenarlara dökülür.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Yok yok, dökülmez. Yıkanan sular, samrı diyoruz ya, çamaşır yıkadığın yerlere dökülür mesela. Çamaşır yıkadığın yer ayak basan yer olmaz.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kırk gün ayakaltına dökülmez. Ayak basmayacak yere dökersin.”

(Algı/Gülfide D.)

“Şeytan çarpar diye bulaşık kaplarını yıkadığın yere dökmeyiz, bir tarafa dökeriz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Sapa bir yere, ayak basılmayacak yere dökersin.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Öyle her yere dökülmez, ayak basılmayacak yere dökersin.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Hayır, şimdi kırklıyken çiğnenmeyecek bir yere dökerler. Çor çocuk oynarken o sabunlu suyun üstünden geçmesin derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Çocuğa bir sakınca, ağırlık gelmesin diye ayak basmayacak yere dökülürdü.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Ayakaltına dökülmez. Şeytan bilmem ne eder diye üstünden geçilmez.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Dökmeyiz. Ayrı bir yer yapar, ayrı bir yerde yıkarız.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Her bir yere döker miyim? Şeytan ulaşır. Bir yere dökeriz.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Belli bir yere dökülürdü. Doğumdan sonra kuyu kazılır, oraya dökülürdü. Öyle ayakaltına, rastgele bir yere dökülmez.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“İyi var kötü var gibisiyle [her] yere dökülmez.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Bismillah der, bir kenara dökeriz kızım.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Canım bismillah dersin, çamaşır suyunu ayak basmayacak bir yere dökersin.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Tarlaya dökeriz. Onu zaten kıyıya dökersin.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Kırklı çocuğunki insanların basacağı yere dökülmez. Zaten çamaşır suyu insanların geçeceği yere dökülmez.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Yok, zaten onu [belli] bir yerde yıkarsın. Devamlı bir çamaşırılık yerin vardır, sular oraya dökülür, orada yıkarsın.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Onu imkân olduğu kadar ayakaltına değil de kıyı bucağa dökeriz.”

(Doğan/İnci Y.)

“Bulduğun yere dökülmez diye bir yerde yıkarsın.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Yok, selamete ederiz onu, hiç ayak mı bastırırız? O yıkanacak bezlerin suyu sapa yerde durur.”

(Düğerek/Feriye G.)

“[Her yere] dökülmez. Belli başlı bir yere dökülürdü.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Ayak basmayacak yere dökülürdü. Ben başka pusatları yuğdum mu onun pusatlarını ayrı yıkardım.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Çocuğun bezlerini yıkadığımız suyu şeytan karıştır diye bismillahsız dökmeyiz. Belli bir yere dökülür.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Belli bir yere dökülür. Ayakaltı, çiğnenmeyecek yere mesela duvarın dibi çiğnenmez.”

“Gülağzı/Gülsevım A.)

“Hayır, belli bir yere dökeriz. Şimdi abdestlik altları olur, sözüm elini yuğacak, tuvalete oturlan, kurban kesilen yerlere dökülmez. Dökmeyiz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Dökülmez, insan varmayacak yere dökülür.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Böyle bir kıyıya, kıyı bir yakaya dökülür. Tabii, kırklyken haylayacaksın. Ben bezinizi mezinizi, hepinizi ta bu duvarın dibinde yıkadım.”

(İkızce/Hacer D.)

“Her yere dökülmez, ayak basmayacak bir yere dökeriz.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Atılmaz, onu bir yerde yıkarsın. Başka yere dökmezsın.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Çocuğun çamaşırını belli bir yerde yıkarsın, oraya dökersin.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Ayakaltına dökülmez, günah.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Ayakaltına dökülmez; kıyı yere, çiğnenmeyecek yere dökülür.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Bismillah derler, oraya bir taş dibine, çiğnenmeyecek yere dökerler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Mesela kenarıya dökerlerdi, çiğnenen bir yere dökmezlerdi. Ayakaltına dökülmezdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Ayakaltı olmayacak bir yere, tuvaletin içine dökülür. Bismillahla dökersin.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Herhangi bir yere dökülmez, hep bismillahla dökülür.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Belli başlı bir yere [dökülür].”

(Meke/Dilber K.)

“Kesinlikle ayakaltına dökülmezdi.”

(Meke/Emine G.)

“Her yere dökülmez.”

(Meke/Melek K.)

“Ayak basılan yere, ayakaltına dökülmez.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Herhangi bir yere dökülmez.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Her yere dökülmez, bir ağaç dibine dökülür. Bir duvar köşesine, bir ağaç dibine dökülür.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Yola gitmesin, basılmasın diye kocakarılar ayak basmayan yerlere dökerlerdi.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Ayak basmayacak yerlere, duvar diplerine dökerlerdi.”

(Orta/Fatma T.)

“Öyle ayakaltına, çiğnenecek yere dökmezdik kızım. Mesela bir kenara dökerdik.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Onu ayak basmayacak yere döküyorlar kızım.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Hayır, sapa bir yere dökersin.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Devamlı bir yere döneceksin kızım.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Zaten bir yerde, taşın üstünde yıkıyorsun.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Kırk gün hepsini belli bir yere dökersin.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Her yere dökülmez.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Evet, banyo ettirdiğin su da dökülmezdi. Ayak basmayacak, o bilhassa temel başlarına deriz. Çiğnenmeyecek, bilhassa basılmayacak yere dökme derlerdi. Temel başları çiğnenmez, oraya dökün derlerdi.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Ondan kerî çocuğun küçükkken bezlerini yıkıyorsun ya, o her bir yere dökülmez. Belirli bir yere. Benim kaynanam üç yol ayardına dök gel kızım derdi.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Kenara, batıya dökersin.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Dökmezsin dökmezsin. Bir tarafa, kenara dökersin.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Suyunu [her yere] dökmezler. Onu döktüğümüz bir yer olur. Bir çukur yaparız, kendi çamaşırımızinkiyile beraber çukura dökeriz. Ondan sonra o çukuru kırk gün sonra kapatırsın. Kırkı çıktıktan sonra normale dönüyorsun.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Hayır, mesela banyon varsa oraya dökersin. Ayakaltına zaten dökmezsin.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Ayakaltına dökülmez, bir şey uğrar derler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Bir yere dökülür, bir yere dökülür.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Dökülmez, dökülmez çocuğum.”

(Yeniköy/Sadîke G.)

“Çamaşır yıkadığın yere dökersin, başka yere dökülmez.”
(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Belli bir yere dökülür.”
(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Rastgele yerde çocuğun eşyaları yıkanmaz, [her yere] dökülmez. Normal döktüğün yere dökülür.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

“Bismillahla ayrı bir yere dökersin.”
(Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Dökülmez; sapaya, kenara, ayak basmayacak, bulaşık mulaşık değmeyecek yere dökersin.”
(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.9.3.1.2. Herhangi bir yere dökülür.

(Akyer/Melek K.; Camikebir/Gülzade B.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/
Süheyla K.; Özlüce/Meryem Ç.; Şenyayla/Habibe Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yer aramazdık.”
(Akyer/Melek K.)

“O dökülür.”
(Camikebir/Gülzade B.)

“Çocuğun kırkı çıktıysa dönebilirsin.”
(Dağpınar/Ayten K.)

“Herhangi bir yere dökülür.”
(Denizova/Süheyla K.)

“O fark etmez, [herhangi bir yere dökülür].”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kırkı çıktıktan sonra fark etmez diye [herhangi bir yere] dökülür.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

3.1.9.3.2. Yıkandığı Suyla İlgili İnanışlar ve Uygulamalar

Kaynak kişilerimizden ikisinin ifadesine göre bahsi geçen uygulama ve inançların günümüzde değiştiği, günümüzde hazır bezlerin kullanılmasıyla bez yıkamanın ortadan kalktığı ifade edilmiştir. Bu bölümde verilen açıklama ve örnekler eskiden yapılanlarla ilgilidir. Ayrıca eskiden günah olduğuna daha çok inanılırken şimdi günah olduğuna inananların olmadığı belirtilmiştir.⁴⁹

Açıklayıcı Örnekler

“Eskiden günah varmış, şimdi yok ablacığım.”

(Karşıyaka/Meral P.)

“Şimdi bez yıkama mı var, çöpe at gitsin.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.9.3.2.1.Çamaşır suyunun olduğu yerde şeytan olur, çocuğun üstünden geçer.

(Akçaova/Humayın T.; Ummuhan K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çamaşır suyunun olduğu yerde şeytan çok olur.”

(Akçaova/Humayın T.)

“O [şeytan], kırklı çocuğun üstünden geçer. [Suyu herhangi bir yere dökmeyi] makbul görmezlerdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

⁴⁹ Özkan, a.g.t., s. 88.

3.1.9.3.2.2.Dökülen suyun üstünden geçilmez; yıkanan yerde ocak, kül olmaz.
(Bayır/Hafize K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Dökülen suyun üstünden geçilmez.”
(Bayır/Hafize K.)

“Yıkadığımız yerde kül, ocak olmaz.”
(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Öyle yol içine, kül döktüğün yerlere dökülmez. Çocuğa kırk basmasın denir. Kırkıktan sonra zararı yok.”
(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.1.9.3.2.3.Sabah vakti temiz yere dökülür.
(Çaybükü/Zehra Ö.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/Hörü D.; Gülağzı/
Gül F.; Karamahmet/Gülsüm Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sabahleyin bismillah dersin, o zaman dökeriz.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Böyle temiz bir yere dökersin.”
(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Hep temiz bir yere dökülür, hiç pis yere dökülmez.”
(Gazeller/Hörü D.)

“Yere asla dökülmezmiş. Mesela akşamdan yıkadıysan onu yere dökmüyorsun, lavaboya dökmüyorsun. Çünkü o zaman sular dışarı gittiği için, göz gördüğü için onları bir leğende ya da bakırda* topluyorsun. Sabahleyin döküyorsun.”
(Gülağzı/Gül F.)

“Bismillahsız yere koymazsın. Temiz yere dökeriz.”

(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

3.1.9.3.2.4.Bebeğin çamaşırı diğere çamaşırıldan ayrı yıkanır, saban geçen yere dökülür.

(Bozyer/Gülayşe Ş.; Muratlar/Ayten Y.; Karacaören/Gülseri A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğunki kendi pusatlarında yıkanmaz.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Tarlaya, saban geçen yere dökeriz. Kırk içindeyken öyle boş yere dökülmez, şeytanın şeyi olmasın diye sabahleyin tarlaya dökersin.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Suyunu saban geçen yere dökersin.”

(Karacaören/Gülseri A.)

3.1.9.3.2.5.Demir çivi, eşek nalının olduğı yere ve yaş ağaç dibine dökülür.

(Fadıl/Mükerrem A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Nezife İ.)

Açıklayıcı Örnekler

“Belli başlı bir yere demir çivi çakarlardı; bismillah der su, oraya dökülürdü. Eşek nalı falan koyarlardı.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çocuğun çaputunu, pusatını bir yaş ağaç dibinde yüğersin*.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Evveli şey [makine] mi vardı? Çocuğun bezi dışarıda orada yıkanırđı. Oraya tahta koyarız, bir tane de elimizde tahtadan bir şeyle vururuz; ıbrıktan suyu dökeriz, elimiz değmeden çocuğun pisliğı yere gider. O tahtanın altına üç tane mih koyardık, o mihı

kaybetmezdik. Üç gün bezini orada yüğerdik. Yaban, şer karışmasın diye de o mihı da atar dururduk.”

(Muratlar/Nezife İ.)

3.1.9.4. Sarılık Olmaması İçin Yapılanlar

3.1.9.4.1. Bebeğin üzerine sarı renkte tülbent örtülür ya da sarı renkte bir şey giydirilir, altın takılır.

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Suat Ç.; Çiftlik/Nevin D.; Dokuzçam/Fatma C.; Göktepe/Nafile K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Muratlar/Nezife İ.; Taşlı/Gülizar Y.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sarılık olmuş diye çocuğun üstüne sarı eşarp atarız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Sarılık olmasın diye sarı elbise, yemeni, öteberi giydirilirdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Sarılık olmasın diye sarı tülbent örterler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Sarılık olmasın diye sarı yemeni örterlerdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Sarılık olmasın diye sarı öteberiyi üstüne atarız.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Sarılığını alır diye çocuğa sarı örteriz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Sarılık olmasın diye sarı elbise giydirilir ya da altın varsa altın takar.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Sarılık olmasın diye sarı yemeni [örtülür].”

(Muratlar/Nezife İ.)

“O, sarı örtülüyor üstüne. O doğru, sarılığı alsın diye.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Sarılık olmasın diye sarı yemeni örtülür.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Sarılık olmasın diye çocuğa sarı bir şey örtülür.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.1.9.4.2. Bebeğin üzerine kırmızı eşarp örtülür.

(Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Dudu O.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sarılık olmuş diye çocuğun üstüne kırmızı eşarp atarız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Beşiğinin üstüne kırmızı tülbent koyarlar.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Çocuğun üstüne al örterler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

3.1.9.4.3. Bol su verilir, ışık yakılır.

(Göktepe/Nafile K.; Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sarılığı atlatsın diye bol su verirdik. Başka hiçbir şey yapmazdık kızım.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Sarılık olmasın diye ışık yakarlar, bol bol şekerli su verilir.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.1.9.4.4. Hamur vurulur.

Açıklayıcı Örnek

“Şimdi, çocuklar yemez içmez oldu, hasta oldu, rahatsız oldu. Annesini emmez, mız mız eder durur, çocuk sapsarı sararır. Böyle gözlerine bakarlar sapsarı, kirpikleri karışır, bunlar birbirine giriverir. O zaman ihtiyarlarımız gelir bakarlar, anlarlar: Endeki çocuk sarılık olmuş derler. Oradan hamur vuran eski yaşlılarımız var ya, oraya gidiyorsun, hamur vurduruyorsun. Mesela bu yoldan gidiyorsun; insanlar yolda gidip gelirken karşılaşınca konuşur ya, konuşmuyorsun. Evine öteki yoldan konuşup geliyorsun. Çocuk iyileşiyor; sabahleyin ezandan evveli o çocuğun karnındaki hamuru alıyorsun, okuyorsun, üflüyorsun. Üç yol ayarında bir kenara koyup geliyorsun. Şimdi sarılık oldu diye hemen küvete [küvez] alıyorlar. İçine hamur, kekik, katran katarlar. Azıcık soğan, karabiber, tuz katarsın. Yoğurduktan sonra çocuğun karnını katranla belersin, ondan sonra kokusu gitsin diye [hamur] belersin.”

(Yerkesik/İlkay Ş.)

3.1.10. Bebeğin Uzun Ömürlü Olması İçin Yapılanlar

3.1.10.1. Annenin Yaptıkları

3.1.10.1.1. Anne, düğüne ve mevlüde gitmez.

(Akçaova/Humayın T.; Ortaköy/Fatma K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annemin çocukları güzel güzel olurmuş, nazar olurdu derdi. Biz küçükken hiç düğüne gitmezdi. Sen subuhanlısın, kalabalık yere gitme demişler. Çocuklarım yaşasın diye ne düğüne ne mevlüde giderdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“[Anne] kalabalığa götürmez. Subuhanlı çocuğa zarar gelir. Ben çocuğumu yedi yaşına kadar düğüne çıkarmadım.”

(Ortaköy/Fatma K.)

3.1.10.1.2. Subuhanlı olduğu için muska takar.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Göktepe/Nafile K.; Yerkesik/Raşıde U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hugudan muskası vardı.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Hem anneye hem çocuğa ikisine bir boy muskası yapılıyor.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Boy muskası yaptırılır, adı hameylidir. O kadın, çocuğu olup doğup büyüyene kadar takınır. Çocuk üç, beş yaşını aştı mı bırakılır. Çünkü ben de kızıma yaptım, öyle doğurabildi.”

(Göktepe/Nafile K.)

“[Hamileyken] muska ettirir gelirsin. Sonra çocuk kendini kurtarana kadar çocuğa takarsın. Evveli muskalar atılmazdı, dururdu.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

3.1.10.1.3. Annesinin sütü iyi gelmez denir, başkasından süt bulunur.

Açıklayıcı Örnek

“İlk çocuk öldü, o Allahtan. İki öldü, üç öldü, buna bir tedbir almam lazım. Kimisi der ki annesinin sütü dokunuyor, emdirmeyelim. Başka bir yerden, komşudan süt alırız.”

(Dağpınar/Ayten K.)

3.1.10.2. Bebeğe Yapılanlar

3.1.10.2.1. Muska yapılır, bebek onu yedi yaşına kadar takar.

(Akkaya/Gülender Ç.; Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.; Gülağzı/Gül F.; Kozağaç/Ayşe D.; Nursel Ö.; Kötekli/Sadika A.; Orhaniye/Zerrin A.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Taşlı/Gülizar Y.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Naime U., Raşide U., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hem anneye hem çocuğa ikisine bir boy muskası yapılıyor. O çocuk yedi yaşına kadar o muskayı taşır. Evet, yedi yaşına kadar.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Muska yaptırılır, çocuğa takılır.”

(Algı/Gülfide B.; Kötekli/Sadika A.; Orhaniye/Zerrin A.; Özlüce/Meryem Ç.; Taşlı/Gülizar Y.)

“Yapılırdı, çocuklara muska filan yaptırırsın. Subuhanlı derler.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Ondan sonra hocaya başvururuz. Hoca gerekeni yapar; muska mı edecek, kâğıt mı yazacak, ne edecekse. Cenab-ı Allah ömür verdiyse yaşayacak.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Ablası, subuhanlı derler; hocaya giderler, muska yaptırırlar. Faydası olan olur, olmayan olmaz. Doğup ölenlere subuhanlı diyorlar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Çocuk yaşasın diye hocaya giderler, muska yazdırırlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Subuhanlık dediklerine muska yazdırırlarmış.”

(Kozağaç/Ayşe D.)

“Yedi yaşından sonra muskası da boynundan kaybolmuş.”

(Kozagaç/Nursel Ö.)

“Bak çocuk yaşamadığı zaman sonrakine hocalara muska ettirir, gelirlerdi. Çocuğa takarlardı.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Muska ettirirler, kâğıt yazdırırlar.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Çocuk muhakkak subuhanlı olur, yaşasın diye muska falan yaptırırlardı.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Subuhanlı bu diye hocaya muska yaptırıyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Evet, [muska] çocuğu koruyor; büyük olana kadar bir tane boynunda veya yeleğinde duruyor.”

(Yerkesik/Naime U.)

“[Hamileyken] muska ettirir gelirsin. Sonra çocuk kendini kurtarana kadar çocuğa takarsın. Evveli muskalar atılmazdı, dururdu.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Teyzemin önceden üç tane çocuğu öldü. Sonra muska yaptırıldılar da çocukları öyle doğdu, yaşadı.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.1.10.2.2. Hocalara götürülür, okutulur.

(Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Denizova/Hörü K.; Derinkuyu/
Leyla D.; İkizce/Hacer D.; Kozagaç/Ayşe D.; Müştakbey/Huriye Ö.;
Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sabuhanlı çocuğu hocalara okuturlardı.”

(Avcılar/Fatma K.; Orhaniye/Zerrin A.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Çocuğu okutursun.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Subuhanlı diyorlar, hocaya mocaya okutuyorlar.”

(Denizova/Hörü K.)

“Hocaya gidilir, okutulur.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“Eskiden olurdu çocuğum. Yaşamayan da düşen çocuk da subuhanlı diye hocaya götürülürdü.”

(İkizce/Hacer D.)

“Subuhanlık dediklerini okuturlarmış.”

(Kozagaç/Ayşe D.)

“Şimdi babaannemin ilk çocukları subuhanlı diye ölmüş. Üç kızının üçü de ölmüş. Ondan sonra bir tane oğlan olmuş. Subuhanlı diye, okunsun diye hocaya gitmişler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

3.1.10.2.3. Başkasından alınan kırk parça bezle kıyafet dikilir ve bebek, on beş gün başka yerde kalır.

(Çiftlik/Ayşe S., Umman A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Senden benden parça parça böyle kırk türlü bezden çocuğa gömlek dikmişler, o gün giydirmişler. Başka birinin evinde yaşasın diye, on beş gün baktırmışlar.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Kırk türlü yazmadan gömlek diktik, Şehnaz’ın orada Yüksel on beş gün durdu. Ondan sonra emdirdiler. O zamana kadar emmedi.”

(Çiftlik/Umman A.)

3.1.10.2.4. Erene gidilir; adak kesilir, mum yakılır, taş yapıştırılır, bez bağlanır.

(Derinkuyu/Leyla D.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yerkesik/Hüsniye T.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk meydana gelirse, kırkı çıkarsa adak keseriz. Yürürse yine adak keseriz.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Mesela daha önce çocuğu olmadığı için erene gitti ya, o çocuk olduysa o erende kurban keser gelir. Önce çocuğum olsun diye adar gelir. Olursa onu yerine getirir, kurban keser. Oradan, o adaktan hiçbir şey gelmez buraya. Orada yenir, kalırsa kalır.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Var, annem adak adamış. Benden sonra doğan kızı beş aylıkken öldü, oğlan yedi aylıkken öldü. Annem çok üzüldü. Annemi türbe gibi bir yere götürdüler. Orada adak adamış. Demiş ki bundan sonra doğuracağım çocuk yaşasın, üç yaşına gelsin, yürüsün; öteki de doğsun, yürüsün, ölmesin. Şimdi bu kız kardeşim doğdu, üç yaşına geldiğinde bir tane oğlan oldu. Annem çok sevindi. Kamyon tutuldu, kurban bulundu. Herkes oraya doldu, doluştu. Dualar edildi.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Yaparlar. Mesela çocuğum yaşasın, uzun ömürlü olsun diye böyle erenlere giderler, mum yakarlar. Ağaçlara bez bağlarlar, taş yapıştırırlar.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

“Onun için eren ederler kızım.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Yaşarsa baba ona bir kurban kesecek, bir yemek verecek. Bir çocuğum olursa şunu adaklayacağım denir.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Şimdi bir tane kadın öyle oldu. İki tane çocuk dünyaya çıktı, hastaneden güzel doğum yaptı geldi. Çocukların ikisi de öldü. Sonra tavsiye ettiler, tepede bir eren var. Erenden taş alacaksın, taş aldığın yeri belli edeceksin derler. Oraya gitti, taşı aldı geldi, bir tane çocuk dünyaya getirdi. Sonra o taşı oraya koydu. Yemek ettiler, mevlüt gibi bir şey okuttular, keçi kestiler. Yediler, içtiler; çocuk şimdi okula gidip geliyor.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.10.2.5. Yedi yerden, yedi Mehmet’in olduğu evden alınan parçayla bebeğe giysi dikilir.

(Derinkuyu/Leyla D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Nursel Ö.; Muslihittin/Arife Y.; Orta/Fatma T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yedi yerden parça alınır, o çocuğa dikilir ve giydirilir.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Evveli öyleydi. Yedi yaşına kadar yedi Mehmet adlıdan gömlek dikilirmiş. Annem yapmış.”

(Kozağaç/Aynur Ö.)

“Abime de subuhanlı demişler. Yedi tane Mehmet adlı insandan gömlek parçası kesilmiş, onlar dikilmiş. Yedi yaşından sonra o gömlek de zaten eskimiş gitmiş.”

(Kozağaç/Nursel Ö.)

“Bir de yedi Mehmet’ten parça topladı, gömlek dikip giydirdi. Senin ev, benim ev olmaz. Adı Mehmet olanın evinden olacak. Yedi evden olacak.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Çocuğu olmayanları yedi evden alırlar, onunla zıbın dikerlerdi.”

(Orta/Fatma T.)

3.1.10.2.6. Bebek yedi yaşına kadar yıkanmaz, silinir.

Açıklayıcı Örnek

“Yaşar abimi annem yedi yaşına kadar sadece silmiş. Tepeden aşağı su dökülmezmiş.”

(Kozagaç/Nursel Ö.)

3.1.10.2.7. Kocakarı ilacı yapılır.

Açıklayıcı Örnek

“Kocakarı ilaçları yaparlar.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

3.1.10.2.8. Mevlüt okutulur.

Açıklayıcı Örnek

“Ya çok şeysen, adamın hali şeyse mevlüt falan okutmuş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.1.10.2.9. Altı yaşına kadar başkasından alınan kıyafetlerle büyür.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğa altı yaşına kadar kendinden pusat giydirmeyeceksin, sağdan soldan almayacaksın dediler. Başkasından giyecek.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.1.11. Zar İçinde Doğan Bebekler

(Akçaova/Humayın T.; Çırpı/Pembe Ü.; Müştakbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yırtıyorlar, zarından çıkarıyorlar. Zaten ikizler ayrı ayrı zarda meydana geliyor. Zarıyla doğana etki, büyü tutmaz derler. Doğuştan öyle derler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Onu iyiye yoruyorlar.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Zar içinden çıkamıyor, zarını yırtamıyor. Çıkınca zarı çıkarıyorlar. Bazen bayandan su harlar, suyu patlar. O suyla beraber çocuk da gelirse çabuk doğar. Eğer su önce patlarsa, çocuk kuru kalıyor; doğumu zor oluyor. Zarı içinde patlatması lazım ama çocuk patlatamadığı için zorlanıyor.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

3.1.11.1. Zar İçinde Doğan Bebeklere Verilen İsimler

3.1.11.1.1. Gömleğiyle doğdu denilir.

(Algı/Gülfide B.; Dağpınar/Ayten K.; Karacaören/Gülseri A.; Taşlı/
Gülizar Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Gömlek içinde denir.”

(Algı/Gülfide B.)

“O, dışının gömleğidir.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çocuklar zaten gömleği yırtılıyor, öyle çıkıyor.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Zarlandı çocuk derlerdi, gömleğini yırtıverdik rahatladı derlerdi. Doğarken yani.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Ne bileyim gömlekle geldi diyorlar. O iyi bir şey herhalde, doğduğunda bile gömlekle doğdu diyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“O gömlekle çıktı derler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.1.11.1.2. Bürgülü, duvaklı, kendinden kundaklı doğdu denilir.

(Bayır/Sevim Ç.; Çırpı/Pembe Ü.; Yeşilyurt/Kadriye S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk haznedenden bürgüsüyle gelmiş derlerdi.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Benim Kamil böyle zarın içinde oldu. İlk olan oğlan böyle canlı değildi. Bağyakası'na giden Hatice ablamınki de öyle olmuş dediler. Allah çocuk öldü dediler. Duydum ben; suya katın dedim. Leğene bir kattık, çocuk ağlayıverdi. Kendinden kundaklı deniyor.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Zarı yırtarsın. Duvak derler, halk arasında duvaklı doğdu derler.”

(Yeşilyurt/Kadriye S.)

3.1.11.2. Zar İçinde Doğan Bebeğe Yapılanlar

(Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş., Nurcan Ş.; Dağpınar/Ayten K.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Yemişendere/Halise G.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Böyle bildiğin gibi zar içinde doğuyor. Bir yerini delerler; onu, çocuğu öyle çıkarırlar.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Onu doğurtan kadın patlatır, çocuğu alır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Oluyor, onun sarı suyunu silerler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Onu yırtarsın.”

(Bozyer/Nurcan Ş.)

“Dışının gömleğini parlamadıysa* parlayıverirsin; çocuğu alır, oraya koyarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Valla şimdi zarla doğanın zarını patlatıyorlar. Sıyırıyorsun, onu alıyorsun.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Zarla doğar da, ebe onu patlatır. Çocuk hava alsın diye onu patlatır biliyor musun?”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Zaten genelde onu çıkmadan yırtıyorlar. Baktılar gördüler kapalı, çocuğun nefes alması için hemen yırtıyorlar. Onu doğum yaptıran ebe yapıyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Boğulmasın diye çıkarırlar, keçi gibi sıyırıverirler kızım.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.2. Lohusalık

Yeni doğum yapmış kadına yöre halkı “kırklı, lohusa, doğum yapmış kadın” isimlerini vermektedir. Lohusa adı kırklıya göre daha yeni verilmeye başlanan bir addir. Genel adı kırklıdır. Tıpkı bebek gibi anne de kırk günlük süreçte tehlike altındadır. Kendisine dikkat etmesi gerekmekte, buna bağlı olarak kaçınması gereken durumlar vardır.⁵⁰ Kendisini toparlamak için sıcak şeyler tüketmeli, asla soğukta kalmamalıdır. Çünkü üşütürse sonucu ölüme kadar gitmektedir. Kadının mezarının kırk gün açık olduğu inancı da buradan gelmektedir.⁵¹

Kadının kırk gün boyunca kötü şeylere denk gelmemesi için dışarı çıkmaması gerektiği kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir. Ancak burada değinmemiz gereken bir konu vardır ki o da yöre halkının geçim kaynağı tütüncülük ya da tarım ve hayvancılıkla uğraşmak olduğu için kadının evde kalması pek mümkün değildir. Genellikle en fazla üç, dört gün dinlenen kadın işini halletmek için tekrar tarlaya ya da ev işine dönmektedir. Ayrıca herkesin doğum yapabileceği, doğumun kolay atlatılan bir olay olduğu görüşü de bulunmaktadır. Bu ifadeyi “Analık, köpekler bile doğar derdi.” (Akçaova/Ummuhan K.) örneğiyle ailelerin ne kadar doğal karşılayabileceğini belirtebiliriz.

Açıklayıcı Örnekler

“Dışarı çıkar kızım, on beş kırkı kırklar ertesi gün çıkar.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Burada köy yerinde çıkar, sakınca yok.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Dışarıya çıkar, doğduğunun ertesi günü bile çıkardı.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

⁵⁰ Büyükokutan, **a.g.t.**, s.237.

⁵¹ Özkan, **a.g.t.**, s. 86, 87.

3.2.1. Yeni Doğum Yapmış Kadına Verilen İsimler

3.2.1.1. Kırklı denir.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Algi/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ö., Sultan Ü.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çiftlik/Nevin D.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kıramettin/Zehra A.; Kozagaç/Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Nezife İ.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Sadike G.; Yeşilyurt/Feriştah K., Selemiye T., Zühre K.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bizde kırklı derler.”

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Algi/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Suat Ç., Sultan Ü.; Camikebir/Gülzade B.; Düğerek/Feriye G.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Nezife İ.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Pembe D.; Yeşilyurt/Feriştah K., Selemiye T., Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

“Kırklı kadın denir.”

(Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çiftlik/Nevin D.; İkizce/Hacer D.; Kıran/Nuray U.; Meke/Dilber K.; Özlüce/Meryem Ç.; Yeniköy/Sadike G.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Kırklı iki insan birbirini görürse kırk karışır.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Kırklı insan denir.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Evveli böyle kırklı insan görüştü mü birbiriyle iğnen varsa iğne, çatal iğne değişirlermiş.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kırk gün kırklı denir.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Evveli kırklı denirdi.”

(Kozagaç/Feride B.; Kötekli/Sadika A.)

“Şimdi mahallede iki kırklı varsa kırkı çıkıncaya kadar birbirlerine göstermeyiz.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kırklı veya kırkı çıkıyor denir.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kırklı, kırklı kadın oluyor.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Kırklısın ya, kırklısın.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.2.1.2.Lohusa denir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ö.; Kozagaç/Feride B.; Müştakbey/Huriye Ö.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi lohusa kibarlaşmışıdır.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Lohusa ismi verilir.”

(Bayır/Sevim Ç.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sergül B.)

“Doğum yapan lohusa kadınların kırk gün mezarı açık olurmuş.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Şimdi lohusa deniyor.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Bir bayan doğum ettiği zaman lohusa denirdi.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Hasta, lohusa derler ona.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.2.1.3.Doğum yapmış denir.

(Gazeller/Hörü D.; Göktepe/Nafile K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Öyle bir isim yok, doğum yapmış deniyor.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Evveli lohusa yoktu, yeni doğum yapan kadın derler.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Yeni doğum yaptı diye hiçbir şey denmez. Sadece yeni doğum yaptı deniyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.2.1.4.Bir şeyler denir.

Açıklayıcı Örnek

“Lohusalığı, bir şeysi yok da bir şeyler denir.”

(Kuyucak/Sadika P.)

3.2.2. Lohusa Kadına Doğumdan Sonra Ağrısını Geçirmek İçin Yapılanlar

Araştırma alanımızda annenin ağrısını geçirmek için birtakım yöntemler olduğu kaynak kişilerce belirtilmiştir. Sadece üç kaynak kişimiz bir şey verilmediğini ve kendi kendine geçmesini beklediklerini ifade etmişlerdir.

Açıklayıcı Örnekler

“Evvellerde hap map nerede? Bir an evvel geçsin diye çekiyorsun. Bir de açıkça yerdeysen o daha kötü olur.”

(Göktepe/Güllü D.)

“İlaç falan yok ki, çocuğun sütünü keser derlerdi.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Son ağrısı olur derlerdi. Ona bir şey ederler miydi bilmiyorum.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

3.2.2.1.Lohusa Kadına Yedirilenler ve İçirilenler

3.2.2.1.1. Sıcak çorba, tarhana sıcak bir şeyler içirilir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K., Hörü K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Derinkuyu/Leyla D.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D.; Nermin E.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamahmet/Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K., Sadika P.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Cemile P., Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yeniköy/Sadika G.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Naime U., Raşide U., Zekiye U.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Onun zaten son ağrısı olur; sıcak bir şey, tarhana içirirler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Tarhanayı ısıtıp kaynatırsın.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Sıcak sıcak çorba içirmişlerdir.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Evveli tarhana çorbası koyarlardı kızım. Tarhana çorbası beresini alır derler. Ballı şekerli çorba, sütlü çorba ederler yedirirlerdi.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Çorba kaynatırlar, içi boşaldığı için içirirler. Sıcak bir şey içirirler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“İçi bereli oluyor ya sık sık çorba içilir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Sadece çorba verilir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Gazeller/Nermin E.; Kıran/Nuray U.)

“Çorba yapıverirler, çorba yedik. Çocuk olunca acı falan olmazdı, sonraları yine acılı tarhana yapılırdı.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Çorba gibi tarhana gibi şeyler yenir.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Sonu düştükten sonra ağrı geçer. Ağrısı geçsin diye sıcak içirirler.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Zaten kadın kendine geldikten sonra çorba falan içiriyoruz.”
(Dağpınar/Ayten K.)

“Evveli tarhana marhana pişirilirdi.”
(Denizova/Süheyla K.)

“Doğumdan sonra mı? orba yedirilir.”
(Denizova/Hörü K.)

“Ağrın, sızın geçsin diye çorba yersin.”
(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Tarhana orbası verilir.”
(Derinkuyu/Leyla D.)

“orba, aygıt içirirler. Öyle hafif bir şeyler verirler.”
(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“orba, tarhana orbası, un orbası iiriyorlarmış.”
(Fadıl/Mükerrem A.)

“Sıcak bir şey içirirlerdi.”
(Gazeller/Hörü D.)

“Şimdi ikinci çocuk oldu mu ona son ağrısı derdik. Hap mı var? Sıcak bir şeyler yedirilirdi.”
(Göktepe/Güllü D.)

“Tabii, sıcak ılık şeyler, ondan sonra tarhanalar vardır o çorbalardan içirirler.”
(Gülağzı/Gül F.)

“O zaman sıcak bir şeyler yedirirler.”
(Kafaca/Gülayşe A.)

“Tabii canım, yeni doğana çorba içirirsin. Mesela bizde meşhurdur, tarhana çorbası edersin, un çorbası edersin, bunları içer.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Ezogelin, tarhana çorbası içirilir.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Tabii, yumuşak bir şeyler, çorba verilirdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Anneye sütlü çorba gibi şeyler yedirirler.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Gebe kadınlar doğurduğunda beresini alsın diye tarhana çorbası içiriyorlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Un çorbası yaparlardı.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Evet, eskiden tarhana içirilirdi.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Çorba içirilir, başka ne olur?”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Sıcak içiririz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Çorba içiriliyor, tarhana kaynatılır, içirilir.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Yumuşak bir şeyler yediririz, içiririz. Çorba, bir şeyler içiririz kızım.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Un çorbası gibi ediverirlermiş.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Ona evveli kızım, yumuşacık çorba ediverirlermiş.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Son ağrısı olmasın diye tarhana çorbası pişirirler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“İçini ısıtsın diye ona sıcak çorba gibi bir şeyler yediriyorlar. Çocuk oldu mu tarhana çorbası verirler.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“İçinin beresini alsın diye tarhana çorbası kaynatıyorlar. İlaç olarak herhalde başka bir şey yok.”

(Yerkesik/Naime U.)

“Zaten yok, ne içiyor? Tarhana çorbası.”

(Yerkesik/Raşıde U.)

“Sıcak şeyler içirilir, çorba içirilir. Öyle eskiden bu kadar çay falan yoktu.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Un çorbası içirirler”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Çorba, tarhana çorbası içirirler.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.2.2.1.2. Adaçayı, dağ çayı, ıhlamur, kına kekiği içirilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Hafize K., Suat Ç., Sultan Ü.; Muratlar/Ayten Y.; Şeyh/Birgül İ.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“O zamanlarda böyle şimdiki gibi çay mı var? Adaçayı ısıtıp kaynatırsın.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Sıcak, sıcak şeyler. Mesela eskiden böyle şeyler mi vardı? Adaçayı mesela, dağ çayı deriz biz ona. Dağdan toplanan çaylarımız vardı bizim.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Ihlamur gibi sıcak bir şeyler içerdik. Öteden beri dağdan kına kekiği içeriz, o da iyi gelir.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Ihlamur, bir de dağ çayı içilir.”

(Bayır/Hafize K.)

“Ihlamur, dağ çayı gibi şeyler içilirdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ihlamur, adaçayı verirler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Ilık ılık adaçayı, ihlamur verirlerdi. Doğum eden kadınlara onlar çok iyi olurdu.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Adaçayı gibi bir şeyler içirilir.”

(Şeyh/Birgül İ.)

“Devamlı işte sıcak bir adaçayı falan, ihlamur [içilir]. Öyledir.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.2.2.1.3. Bitkisel otlar kaynatılıp içirilir.

(Bayır/Sevim Ç.; Balıbey/Meryem D.; Camikebir/Gülzade B.; Gülağzı/Gül F.; Muratlar/Ayten Y.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Ferîştah K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ağrıyı kesmek için ilaç yoktu, belirli otlardan kaynatılır içilir. Limon, kekik kaynatılıp içirilir. Öyle bir şeyler olurdu yani.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Karacaot deriz, köylerde esas otçam derler [içilir].”

(Balıbey/Meryem D.)

“Otçam kaynatır, ağrıyı geçirsin diye içeriz. Doğum ettin mi onu kaynatır içeriz.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Genelde anneye ot çaylarından içirilir. Eskiden ağrı kesici mağrı kesici yokmuş.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Valla o zaman ağrısı kesilsin diye ilaç da yoktu. Bir şeyler ederler, içirirlerdi. Ağrısı kesilsin diye ot kaynatırlar. Gızlan* çayı, ebegümece otu derler. Bunları kaynatır içirirlerdi, ağrını keserdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Halk arasında bodur mamudu* diye bir ot var. Bir yerin ağrıdığı zaman kaynatıyoruz, içiyoruz, ağrıyı kesiyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Ağrı için bir ot kaynatırlarmış ama ne kaynatırlarmış?”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

3.2.2.1.4. Ilık su ve süt içirilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Sarnıç/Pembe D.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evveli süt bolmuş.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“İçi bereli oluyor ya sık sık süt içilir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Sıcak süt verirler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Sadece süt verilir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Ilık ılık süt içer.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Ağrı geçsin diye şekerli su verirlerdi.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Ilık su içirirler.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Gebe kadınlar doğurduğunda beresini alsın diye kaynamış keçi sütü içiriyorlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Yumuşak bir şeyler yediririz, içiririz. Süt, bir şeyler içiririz kızım.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Doğumdan sonra sıcak bir şey yedirirler. Süt içirilir. Öyle yemek türünden fazla bir şey verilmez.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.2.2.1.5. Anason içirilir.

(Akyer/Melek K.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Gülâyşe Ş.; Kuzluk/Humayın Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kan ağrısı çoğalmasın diye anason içirirlerdi. Önler mi diye anason içerdik.”

(Akyer/Melek K.)

“Evveli durumlarda çocuk doğduktan sonra, böyle burgu burgu kanama gelirse ona ısırgan denirdi. İnsan eşini çok arar derlerdi. Anason kaynatılır da anason içirilirdi. Benim çok ısırganım olurdu.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Anason içersin çocuğum.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Ne içirdiler bana? Anason içirdiler de öldürüyordu. Son ağrım çok tutardı.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

3.2.2.1.6. Yağ yutar, tereyağı yalatılır.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yağ yutar.”

(Algı/Gülfide B.)

“Tereyağ yalatılır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

3.2.2.1.7. Yağlı, acı, gaz yapan şeyler yemez; soğuk içmez.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.; Derinkuyu/
Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K.; Taşlı/
Gülizar Y., Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“[Çorbayı] acı macı ettin miydi kendisine de çocuğa da dokunur.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Havalanmasın* diye soğuk moğuk vermezler.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Doğum yaptıktan sonra acı çocuğa dokunur diye acı yemezdik. Pek yağlı yemezdik.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Soğuk su, bir şey verilmez.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Çocuğu çok emziriyor ya gaz olmasın diye gaz yapmayacak bir şeyler yedirirler.”

(Doğan/İnci Y.)

“Başka öyle dokunacak şeyler verilmezdi.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Doğurmuş kadınlara soğuk su içirilmez. Gaz yapmasın çocuğa derler.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Acı, ekşi çorba türü yedirilmezmiş. Kırk gün ona dikkat etmeye çalışırsın.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Acı, ekşi kesinlikle [yenilmez].”

(Taşlı/Gülten S.)

3.2.2.1.8. Pelte, bulamaç yedirilir; pekmez içirilir.

(Denizova/Hörü K.; Derinkuyu/Leyla D.; Gazeller/Nermin E.; Kuyucak/
Fatma K.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Sevim S.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Pelte yedirilir.”

(Denizova/Hörü K.)

“Ilık pelte verilir.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Bulamaç ediverirler.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Anneye pelte gibi şeyler yedirirler.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Doğumdan sonra sıcak bir şey yedirirler. Pelte ederler. Öyle yemek türünden fazla bir şey verilmez.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Vücudunda kan kalmadı, kan olsun diye pekmez içirirlerdi.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Ağrısı geçtikten sonra hemen ballı bulamaç ederler. Doğum yaptı mı hemen beresini alsın diye, sıcacık onu yedirirler. Başka bir şey yedirmezler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.2.2.1.9. Ağrı kesici ilaç içer.

(Avcılar/Fatma K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hap atardık, ağrı kesici hap atarız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Ağrı kesiciler kullanılır. Ağrı kesiciler ne biliyor musun? Eskiden novalgin gibi şeyler, mesela aspirin kullanırdık.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.2.2.2. Lohusa Kadının Ağrısını Geçirmek İçin Yapılan Diğer Uygulamalar

3.2.2.2.1. Karnına zeytinyağı, elma yağı, karacaot, kaymak sürülür.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Muratlar/Nezife İ.)

Açıklayıcı Örnekler

“Öyle karınlarına, göbeklerine zeytinyağı sürerler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Göbeğine elma, karacaot sürülür.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Zeytinyağıyla, inek sütünün kaymağıyla yağlattırırđık.”

(Muratlar/Nezife İ.)

3.2.2.2.2. Karnına sıcak bir şeyler sarılır, sıcak tutulur.

(Bayır/Sultan Ü.; Derinkuyu/Leyla D.; Günlüce/Nurten B.; Kuyucak/
Fatma K., Sadıka P.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ağrıyı geçirmek için sabaha kadar sıcak sıcak sararsın.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Bez ısıtıp koyarlar.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Evvel evvel hap yoktu. Böyle sıcak su koyarlardı. Arpa deriz biz, arpayı kavururlar, onu karnına koyarlardı. Sancı öyle dinerdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kalın tuğla, kiremit vardı; onu ocakta ısıtırsın. Göbeğine, kıcının altına koyarsın.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Bezin arasına tuğla sararsın. Evveli öyle yapılırdı, doktor yoktu ki.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Doğumdan sonra sıcak tutulur.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.2.2.2.3. Karnı bastırılır, karnına çam kabı bastırılır.

(Akyer/Melek K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de karnımıza çamın kabı vardı pürçük, onu basardık.”

(Akyer/Melek K.)

“Ağrısı için içinde bir şeyler kaldıysa azıcık bastırırlar ama pek bir şey ettiklerini zannetmiyorum.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

3.2.3. Lohusa Kadınlı İlgili Uygulamalar

3.2.3.1.Lohusa Kadının Yapması Gerekenler

3.2.3.1.1. Kendisine dikkat eder, korur.

(Akkaya/Gülender Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Meke/Dilber K.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Fatma Y., Bakiye Y.; Yeşilyurt/Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Lohusa lohusa yani şimdi Peygamber Efendimiz Allahümmesalli Seyyidine Muhammed, demiş kırk gün kadınlar lohusadır. Niye demiş onu biliyor musun? Yani kan kaybettiği için, kendisini toparlaması için kırk gün müsade verilmiş kadınlara. Evet, kırk gün dikkat etmesi gerekir yani.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kendini haylarsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Sungur/Bakiye Y.; Yeşilyurt/Sergül B.)

“Kırkı kadın kırk gün kendine bakacak derler.”

(Meke/Dilber K.)

“Kırkı çıkana kadar kadın kendini haylasın derler. Kırklanırsın ondan sonra geçer.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kalkıp gezeyim demez. Kendini muhafaza eder.”

(Sungur/Fatma Y.)

3.2.3.1.2. Karnına sıkı bir şekilde kuşak bağlar.

(Akçaova/Ummuhan K.; Çiftlik/Umman F.; Düğerek/Feriye G.; Meke/Emine G.; Muratlar/Nezife İ.; Sungur/Bakiye Y.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Feriştah K.; Selemiyeye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Karnın böyle şiş kalmasın diye koca kuşak sıktırırlardı.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eşi çıkanlara da beline kuşak bağlarlardı.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Doğuran insanın karnını sıkırlar. Ağırmasın diye belini demir gibi sıkırlar. Orasına bez koyarlar, dorgunu* çıkmış derler. Kimisinin dışına çıkıverir.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Karnının şişliği insin diye bez bağlardık.”

(Meke/Emine G.)

“Karnı şiş kalmasın diye bir şamı sıkardık. Şimdi bazı adamın karnı şiştir. Sıkmazlarsa şiş kalır.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“İlk çocuğumda rahmetli annem, ekmek iteyi yok mu hani sofraya bezi, onu beline sararsan son ağrısı tutmaz derdi. Sofra bezini bir siltelediler, çocuk olduktan sonra bir doladılar; orada bir saat kadar durdu. Allahıma çok şükür çocuklarımdan hiçbirinde son ağrısı çekmedim.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Bezle, çember şeklinde bir şeylerle sıkarlardı.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Sonra şişmanlık kalmasın, içinin falan çürük kalmasın diye bezle sıkarlardı.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Biz eskiden doğum yaptık mı karnımızı şamıyla sıkıyorduk, belimizi kaplıyordu. Karnımız tahriş olmasın, bir de kalkmak için daha dirençli olalım diye yapılırdı. Onu açtın mı zaten kalkmazdın. Kırk gün dururdu. İlk gevşek bağılıyorduk, sonra kırk güne varıncaya kadar karnımızı bir parmak kadar her gün sıkıyorduk.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Göbekli kalmasın diye kuşak bağlanırdı. Böyle bir tane koca kuşağı taş gibi sıkırlar.”

(Yeşilyurt/Ferîştah K.)

“On yedi, on sekiz yaşında gençsin; çocuk olduğu zaman göbek kalmasın diye göbeğini şamıyla, yemeniyle, yazmayla sıkırlar.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.2.3.1.3. Göğüs uçlarına soğan sürer.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Sultan Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Annenin göğsüne soğan sürüldü mü çatlamaz.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Bir de çocuk emmeye başlamadan önce annenin göğüs uçlarına soğan suyunu sürdüğün zaman göğüslerin yarılmazmış.”

(Bayır/Sultan Ö.)

3.2.3.1.4. Göğüs ağrımamın diye göğse bulaşık bezi sürülür.

Açıklayıcı Örnek

“Örneğin, kadın çocuğunu emdiriyor; bir şey umdu, bunu gördü, biz vermedik; göğsü ağrır derler. Oradan evin bulaşık bezini çalar gider, kadının göğsünü ovarlar.”

(Akçaova/Humayın T.)

3.2.3.1.5. Oturmasına dikkat eder.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela anne yeni doğum yaptıysa otururken de dikkat ediyor. Mesela bu bacağımın üstüne rahat oturabiliyorsam öyle oturuyorum. Aşağıya yazılarak* oturmuyorsun. Herhangi bir şey, kanama, açılma olur diye dikkat ediyorsun.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.2.3.1.6. Göğsündeki süttten incir ağacının dibine döker.

Açıklayıcı Örnek

“Hani göğüs geriliyor ya, süt sağdığında yemişin dibine dök gel, derler. Yemiş de sütlü ya.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.2.3.1.7. Eşiyle beraber olursa süttünü ya köklü ağacın dibine ya da çeşmeye akıtır.

Açıklayıcı Örnek

“Kırk gün sonra eşiyle beraber oldu mu bebeğini emzirdiği zaman; bir köklü ağacın içine veyahut çeşmeye süttünü akıtacak, çocuğuna öyle verecek. Süt, pis oluyormuş.”

(Müştabek/Huriye Ö.)

3.2.3.2. Lohusa Kadının Yapmaması Gerekenler

(Sungur/Bakiye Y.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii canım kırklıysa her bir yere eline su döküp oturamazsın, o zaman şeytan çeler, çarpılır.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“O zamanlarda kırk gün yeşil yaprak yemeyeceksin derlerdi.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.2.3.2.1. Kırk gün evden dışarı çıkmaz.

(Akçaova/Humayın T.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T.; Bayır/Sultan Ü.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Nevin D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten B.; Muslihittin/Nurgül U.; Yemişendere/Halise G.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Özlem K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırklı, kırkı çıkmadan bir yere gidemez.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Kırklı kadın çocuğuyla bir yere çıkmaz. Kırk karışır diye başka yere gitmezler.”

(Akyer/Melek K.)

“Gece çıkmaz, kocasıyla çıkar o zaman kırklı ya, pis ya şeytan görünmesin, çarpmasın derler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Zaten çocuğun kırkı çıkıncaya kadar hiç dışarı çıkmazdık. Bak, bir komşu evine gitmeyiz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Bizi kırk gün çıkarmadılar, ben evde kaldım.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Bir hafta, on gün çocuk doğuran kadın dışarı çıkmaz. Kırk gün dışarı çıkmaz.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Dışarı çıkmayacaksın derler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kırk çıkana kadar evde dururuz.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Kırlı kadın çocuğu kırk basar diye dışarı çıkmaz. Çıkarsan avluya kadar oralara su serpiyordun.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kırlı kadın bir yere gitmez, kırk basar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kırkın çıkmadan sokağa çıkamazsın, evinde durursun.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Şöyle bir şey, topluma gitmez.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Eskiden kırkına kadar hiç çıkılmazdı.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırlıyken dışarı çıkmaz derler.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Eskiden dışarı çıkılmazmış.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Kırklı kadın gezmez derler. Kırkı çıktı mı dışarıda gezebilir, bir yerlere gidebilir. Kırk gün gezmez.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Dışarıya kırk gün çıkma, çocuğa kırk basar denir. Evveli evveli tütünde çıkılırdı.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Lohusalı kadın üç harfliler denk gelmesin diye gece dışarı çıkmaz derlerdi. Bir şey üstüne denk gelmesin diye salmazlardı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Dışarı çıkılmaz diye biliyorum.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

3.2.3.2.2. Yalnız kalmaz.

(Çiftlik/Ayşe S., Nevin D.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y., Ummuhan A.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Orhaniye/Ayten A.; Paşapınarı/Hayriye A.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Selemiyeye T., Sergül B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Korkar diye yalnız bırakılmaz derler.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Yalnız bırakılmaz.”

(Çiftlik/Nevin D.; Doğan/Ummuhan A.)

“Kırklı kadın şeytanı tez bulur diye yalnız bırakmazlar.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Yeni doğmuş kadınla çocuğu yalnız bırakmazlardı.”

(Doğan/İnci Y.)

“Kırklıyken pek yalnız bırakılmaz. Şeytan işi mi oluyor, kırk mı basar diye evveli öyle bir şeylerden korkulurdu.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kırklı kadın yalnız bırakılmaz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Kimse kırkı çıkmadan lohusanın yanından ayrılmaz.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Anneyle çocuğu yalnız bırakıp giderler mi? Bırakılmaz.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Korkar diye yalnız bırakılmaz.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Evveli korkar diye bırakmazlarmış. Ben çok korktum tepindim. Özcan kahveye gitti, kayınvalidem eve gitti. Çocuk uyuyor diye yatıvermişim Sakine. Ama nasıl oldum biliyor musun? Sanki böyle üstümde tepiniyorlar. Bildiğim ne kadar dua varsa okudum. Özcan kahveden geldi, beni hocaya mı götürüyorsun, nereye götürüyorsun, ben kafayı yiyorum dedim. Ümüğümü sıkıyorlar gibi geldiler üstüme. O kadar çok korktum.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Yalnız bırakılmaz; şeytan şerrine uğrar, şeytan değiştirir.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Yalnız bırakılmaz, çocuğu şeytan değiştirir derler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Yalnız bırakılmaz. Onu korkuturlar diyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Bizim zamanımızda [bizi] yalnız koymadılar. Otuz gün, kırk gün annelerimiz başımızda bekledi. Kırklıyken gece dışarı çıkarsa cine, şeytana denk gelebilirmiş. O zaman kırklı demek subhanlı gibi bir şey demek.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Kırk gün [yalnız] bırakmazlar.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

3.2.3.2.3. Soğuk su içmez, açık giyinmez, kendini üşütmez.

(Akçaova/Ummuhan K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Göktepe/Nafile K.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife Y.; Sungur/Fatma Y.; Taşlı/Gülten S.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Özlem K., Sergül B., Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Belini üşütür diye kırk gün soğuk suyu içmezdik.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eskiden üşümesin diye, kırk gün soğuk su içirmezlerdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Lohusa kadın açık giyinmez. Ayağı çorapsız olmaz, sırtı gâvi* olur. Çok soğuk yiyip içmez derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Mesela hani üşütmesin derler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Doğum yaptık ya, soğuk su içmeyiz.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Soğukluyoruz diye banyo yapmazdık, katı bir şeyler giyerdik. Şişeye sıcak su koyar; göbeğine, yargınına koyardık. Kiremiti suyun içine atar ısıtırdık da üstüne domeşirdik*. Çok faydası olur.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Burada babamın amcasının kızı çocuk doğurmuş dediler. Kadın soğuk su içmiş, öldü.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Üşüyünce kadınlarda bir miktar kan olur. Geride kalan kan aksın diye kiremit taşı ısıtır, közleriz; kiremit taşıyı basarız. Onun üstünü ısıtıttıktan sonra su dökeriz, bir bezin arasına sararız. Ondan sonra o kan cıvır*, akar. Akınca kadın rahatlar. Evet, sıcak tutması şarttır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kendini üşütmeyecek.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Soğuk aldırılmayacaksın. Soğuk aldı mı içi hasta olur.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Soğuk su içmesin, ayağını suya değdirmesin derler.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Teyzem bir tek dilim karpuzdan ölmüş. Kırkıyken Söke’de evliydi. Buz gibi soğuk, bir dilim karpuzdan öldü.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Çocuğun kırkı çıkmadıktan sonra soğuk yere bile basmazsın.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Zaten soğuk yerlerde duramaz.”

(Meke/Fatma U.)

“Soğuk su da içirmezler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Bir şey olacak ayağına terlik, patik giy denir.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Kadın soğuğa çıkmaz, soğuk su içmez, perhizini yapar.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Devamlı belini sargıyla böyle sıcak tutarlardı.”

(Taşlı/Gülten S.)

“İşte üşütmesin diye sıkı tutarlar.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Sıcak tutmuşlardır, ilaç kullandık. Günümüzde artık böyle şeyler var. Üşütmemeye dikkat ettik.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Bütün damarlar açık kızım, tehlikeli diye ne kadar sıcak ol, soğuk ol; soğuk su içmeyeceksin.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Son düştükten sonra millet gelmeden yalınayak çıkıverdim, biyo salonun betonunun orayı yıkadım. Yazın hazıranda mermerini yıkadım, sonra gittim yattım. O gece hasta oldum.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.2.3.2.4. Bismillah demeden hiçbir şey yapmaz.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Çakmak/Raziye D.; Çiftlik/Nevin D.; Dügerek/
Feriye G.; İkizce/Hacer D.; Kıran/Mukaddes E.; Kozağaç/Aynur Ö.;
Kozağaç/Nilgün K.; Kozağaç/Zehra Ö.; Yeşilyurt/Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tabii bismillah demeyince her şey kırk.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Besmelesiz yatılmaz.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Çocuğu şeytan değiştirir diye bismillahlı koyacaksın; kulhuvallah, elham okuyacaksın.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuğu kucağına alırken, emdirirken, uyuturken Bismillahirrahmanirrahim denir. Bismillahsız hiç konmaz.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Çocuğu bismillahsız yatırmaz, kaldırmazdık.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bismillahsız çıkmaz.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Kırk gün Bismillahsız kalkmayacaksın, bir şey olmasın diye eşikleri geçtikçe Bismillah okuyacaksın.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Kırk gün eşikten Bismillahsız geçemez.”

(Kozagaç/Nilgün K.)

“Gece yarısı bir şey olmasın diye Bismillah okunur.”

(Kozagaç/Zehra Ö.)

“Kırklı diye bismillahsız çıkmaz, bez atılmaz. Bismillahsız banyoya, tuvalete zor girer derler. Şeytan bir şey eder derler. Dikkat edecek, her şeyi bismillahla koyacak.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.2.3.2.5. Kendisine dokunacak şeyler, acı, ekşi yemez.

(Bayır/Sevim Ç., Sultan Ü.; Çakmak/Raziye D.; Dağpınar/Ayten K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Acısız bir şeyler yenir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Acı, turşu yemezler; sütle çocuğa varıyor ya ondan ekşi yemez. Dikkat edecek kendisine, böyle bir ay perhiz eder.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Çocuğa dokunur, kabızlaşır diye acı, ekşi yenmez.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Acı yersen süt çocuğa dokunur. Ekşi, acı yedirmeyiz.”

(Dağpınar/Ayten K.)

3.2.3.2.6. Un çuvalına dokunmaz, yaptığı yemek yenmez.

(Akçaova/Ummuhan K.; Fadıl/Mükerrem A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evveli kırklı insanlar un çuvalına varmaz derlerdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kırklı kadının ellediği ekmek, pişirdiği ekmek, ettiği yemek yenmez denirdi. Ama mecbur yapılırdı.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.2.3.2.7. Çamaşır yıkanan yerden, suyun üstünden geçmez; çamaşırı dışarıda kalmaz, silinen bez ateşe atılmaz.

(Bayır/Suat Ç.; Karacaören/Gülseri A.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırkklı kadın çamaşır yıkanan yerden geçmezdi. Şeytanlı diye kırk basar, şeytan değiştirir, kadın hasta olur, ölür gider diye üstünden geçilmezdi.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Eskiden kırklı, suyun üstünden geçmeyecekmiş, onu söylerlerdi.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Kırklıyken kadının çamaşırını dışarıda bırakılmaz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kırklıyken sütün müdün gelince çarpmasın diye sildiğin aygıdın ateşe atılmaz. Sütün kesilir derler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

3.2.3.2.8. Eşiyle birlikte olmaz.

(Müştabbey/Huriye Ö.; Sungur/Fatma Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Hani benim evladımsın. Mesala kırk gün eşinin yanına varmaz, beraber olmazlar. Kırk gün, elli gün asla beraber olmaz.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Kırkı çıkana kadar kocasıyla yatmaz.”

(Sungur/Fatma Y.)

3.2.3.2.9. Özel durumda çocuğuna bakmaz.

(Kozagaç/Nilgün K.; Müştabbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Anne cenabetse, affedersin, üstü kirliyse o bebeğe bakamaz. Anne ilişkiye girdiyse bebeğin yüzüne tülbent örter. Gider duşunu yapar, çocuğunu emzirir.”

(Kozagaç/Nilgün K.)

“Mesela eşiyle beraber oldu mu çocuk kırklı veya bebekken yüzüne bakmayacaksın. Banyo ettikten sonra bakacaksın. Çocuğun yüzleri yara olur.”
(Müştabbey/Huriye Ö.)

3.2.3.2.10. Sıcak çay içirilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela kızgın çay içirmezlerdi; kanı pişirir, kanı akmaz derlerdi.”
(Muratlar/Ayten Y.)

3.2.3.2.11. Acı bir şey verilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Evden acı bir şey vermez derler.”
(Sungur/Fatma Y.)

3.2.3.3. Lohusa Kadınla İlgili İnançlar

3.2.3.3.1. Kadının mezarı kırk gün açıktır, ölüm tehlikesi vardır.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Sultan Ö.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dokuzçam/
Fatma C.; Göktepe/Nafile K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.,
Feride B.; Muslihittin/Nurgül U.; Salihpaşalar/Halise O.; Sungur/Fatma
Y., Bakiye Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Teyzemgiller kırk gün mezarı açık olur derdi.”
(Akçaova/Ummuhan K.)

“Doğum yapan lohusa kadının mezarı kırk gün açık olurmuş.”
(Bayır/Sultan Ö.)

“Bizde doğum yapan kadının çapası, küreği kırk gün başının ucundadır derler.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Üşütmesin diye, doğan kadının mezarı kırk gün açıktır derlerdi.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Kırk gün doğum yapan kadının mezarı açıktır derler.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Şimdi benim adamın halası oluyor. Kocaya vermişler. Bir sene oluyor, hamile kalmış; çocuğu dünyaya getirmiş, ölmüş. Dünyaya getirmiş, ölmüş. Çocuğu dünyaya getirmiş, ölmüş. Kadın subhanlıymış. Babası hoca Mehmet Efendiymiş. Bir gün rüyasında çocuklar dünyaya gelmiş; çocuklar da ölmüş, kadın da ölmüş. Karısına anlatmış; çocuklar dünyaya gelecek, kanın içinde kalacak, kendi de ölecek. Dediği gibi ölmüşler. Sonra iki tane çocuğu olmuş, hiçbiri de yaşamamış. Subhanlıymış.”

(Kafaca/Gülayşa A.)

“Kırklıyken kırk gün mezarı açık olur denir.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Kırk gün doğan kancığın kapısı açık derler.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Kırk gün mezarı açık derler.”

(Kozagaç/Feride B.; Salihpaşalar/Halise O.)

“Kırkına kadar mezarı açık derler.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Kırk gün beklermiş ölecek diye derler.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Cenabı Allahım kırk gün sabah kapısına tık tık eder.”

(Sungur/Bakiye Y.)

3.2.3.3.2. Kırklı kadının yanına erkek girmez, çok insan gelmez.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Hacıüstem/Bakiye K.;
Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırklı kadının yanına erkekler girmez.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Burada doğum yapan kadının yanına erkek gitmez derlerdi.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kırklı kadının yanına çok insan gelmez.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Kırkı çıkana kadar erkek gelmez. Erkek, kırklı kadına bakmaz derler. Tabii çocuğun babası gelir de kendi dayısı, amcası gelmez. Kırkı çıktıktan sonra gelirler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.2.3.3.3. Kadının yastığının altına bıçak, makas, deve tüyü; yatağının altına süpürge; odaların eşğinde demir, soğan koyulur.

(Çamoluk/Songül Ç.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Orhaniye/Ayten A.; Ortaköy/Fatma K.; Yerkesik/Hüsniye T.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela banyo yapana kadar annem bir ayağımın altına demir para koydurdu. Demirle ilgili şeyler, demir çivi, para koyduk. Öyle olunca daha iyi olurmuş.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Kadının yastığının altına bıçak, makas koyarız. Yatak altına süpürge konulur.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Eşiklere, odalardan odalara geçerken demir koyarlar, yastığının altına bıçak koyarlar. Demir sağlamdır, korusun diye konur.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Benim kızım da Çanakkale’de doğum yaptı. Hatta biz buradaydık, oraya hala gitti. Biz iş dolayısıyla buradaydık. Hala böyle Kur’an okuyan, şey eden birisi. Benim kız da hareketli, daha bir haftasında cd almaya gideceğim demiş. Hala Allah aşkına gitme, şeytan çarpar, şöyle olur demiş. Neticede eşiğe soğan koymuş, bir şeyler koymuş. Onun üstünden geçirmiş.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Doğuran kadının başının altına ya makas ya bıçak koyarsın.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“İnanç işte; kapı eşiğine basma çocuğa kırk basar denir.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Annenin başının altına deve yünü koyarsan bir şey gelmez derlerdi.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

3.2.3.3.4. Kadın yalnız bırakılır, bir sakıncası yoktur ancak uyumaması gerekir.

(Taşlı/Gülizar Y.; Sarnıç/Pembe D.; Yeniköy/Sadike G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bırakılır, [yalnız] kalır. Eski kadınlar kalır.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Yalnız kalır, öyle şey yoktur.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Yalnız kalır da uyumayacakmış derler. Yalnızken uyursa kırk basar derler.”

(Yeniköy/Sadike G.)

3.2.3.3.5. Kadını, şeytan aldatır derler.

Açıklayıcı Örnek

“Evet, şeytan aldatır derler.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

3.2.3.3.6. Lohusa kadının üstünden geçilmez.

Açıklayıcı Örnek

“Yeni doğum yapan kadının üzerinden geçilmez, günah derdi ninelerimiz. Allah herkese çocuk vermiyor, yeni doğum yapan kadın melek gibi sabı* olurmuş. Karnı temiz olduğu için kalbinde şeylik olmazmış. O yüzden ninem geçmeyin derdi.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.2.3.3.7. Kırk gün baş ağrısı çeker.

Açıklayıcı Örnek

“Kırk gün giren baş ağrısı çıkmaz derlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

3.2.3.3.8. Kırk gün damarı açıktır.

Açıklayıcı Örnek

“Kırk gün mesela şeyin açık derler, damarın açık. Kadının damarı açık derler.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.2.4. Sütünün Artması İçin Yapılanlar

3.2.4.1. Beslenmesine dikkat eder, sulu gıdalar yedirilir; gaz yapacak, acı, ot türü besinler yedirilmez.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç.; Zeytin/Nuray U., Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Beslenmene dikkat et derlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Süt artsın diye sulu gıdalar yedirilir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Karnabahar, kuru fasulye direk geçer, [yedirilmez].”

(Zeytin/Nuray U.)

“Acı macı, ot mot, kök mök vermeyiz. Biber yedirmeyiz. Acı yersen çocuğun içine geçirirsin, ishal olur deriz.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.2.4.2. Soğan, pırasa, sarımsak yedirilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ü.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Raziye D.; Çamoluk/Zahide P.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınarı/Fatma A.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G., Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Gülizar A., Hörü D.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; İkizce/Şengül Ç.; Karacaören/Gülseri A., Gülsün A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş., Özlem S.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö., Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sıdıka P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Melek K.; Muslihittin/Arife U., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Şenyayla/ Habibe Ç.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Şenyayla/Hürriyet S.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Zuhal G.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Adile Ö., Selemiye T.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim bildiğim kadarıyla soğan yedirirlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Soğan yerdik.”

(Akyer/Hatice B.; Algı/Gülfide B.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Zahide P.; Çiftlik/Umman F.; Dağpınarı/Fatma A.; Denizova/Hörü K.; Gazeller/Gülizar A.; Karamehmet/Nurten Ş., Özlem S.; Kiramettin/Zehra A.; Kozağaç/Aynur Ö., Feride B.; Meke/Melek K.; Muslihittin/Nurgül U.; Orta/Fatma T.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Biz evveli soğan yedirirdik.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Annenin sütü bol olsun diye genelde soğan ye derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Soğan türü şeyler yedirilir. Şimdi insan soğan yiyince çok su içer ya, su içtiğin zaman süt canlanır, kuvvetlenir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Sütü gelsin diye soğan yenir.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Soğan, pırasa yedirirler. Sütü gelsin diye bol bol verirler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Soğanı çok yedirirsin.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Annenin sütü azsa, yeterli değilse soğan yedirilirdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Kendin öyle ne pişirirsen. Süt olmayanlara soğan yersen sütlenir derdi.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Soğan, öyle bir şeyler yedirilir.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Soğanı çok ye derlerdi.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Soğan süt edermiş.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Hani soğan, öyle şeyler yedirirler.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Soğan yerlermiş. Süt olsun diye soğanı dövüp yediyorlar.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Daha eskiden soğan yenirdi.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Soğan yedirilir. Soğan ye derlerdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Kuru soğan verirlerdi.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Sütü olsun diye soğan yedirilir.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Pırasa ye diyorlardı.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“Soğan ye derlerdi, soğan sütlendirirmiş derlerdi.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Soğan sütlendirir ya.”
(Karacaören/Gülsün A.)

“Soğan, sarımsak gibi bir şeyler verirler.”
(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Süt olsun diye anne bol bol soğan yer.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Sütün olsun diye şunu da bunu da yedirirlerdi. Mesela süt olsun diye soğan yedirirlerdi.”
(Kötekli/Sadika A.)

“Soğan çok süt edermiş, o da çocuğu kabız edermiş.”
(Kuyucak/Sıdıka P.)

“Soğan yerdik. O zamanütün çok olur derler.”
(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Soğan süt yaparmış.”
(Muslihittin/Arife U.)

“Annenin sütü artsın diye yemekte bol bol soğan yedirirler.”
(Müştabek/Huriye Ö.)

“Soğan sütü tez getirir diye onları yerler.”
(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Soğan sütü getirir bak.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Sütü yoksa soğan yesin denilirdi.”
(Özlüce/Meryem Ç.)

“Soğanı pişirirler, yedirirler. Soğan süt yapar.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Kendin sütlenmek için soğan yersin.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Annede soğan yediririz.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Çoğunlukla soğan yenir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Soğan sütlendiriyor.”

(Yenice/Zuhal G.)

“Eğer ki süt gelmezse soğan yerler. Süt getirecek bir şeyler yaparlar.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Soğan ye, pırasa ye, sütün çok olsun derler.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Bol soğan ye, sütün çok olsun denir. İşte ne bulursa yer.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Kadının kendisine soğan yedirirsin.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Sütün olsun diye soğan yedirirler.”

(Yeşilyurt/Adile Ö.)

“Annede süt olsun diye soğan yedirirler.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Soğanı çok yedirirlerdi kızım.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Süt olsun diye soğan gibi bir şeyler yediririz.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.2.4.3. Ciğer, balık, et yedirilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K.; Çiftlik/Nevin D.; İkizce/Müzeyyen U.; Kozagaç/Feride B.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yeşilyurt/Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim bildiğim kadarıyla ciğer yedirirlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kanı döküldü, kan olsun diye ciğer yedirirler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Ciğer süt yapar diye ciğer yediyorlar.”

(Bayır/Hafize K.)

“Annenin sütü azsa, yeterli değilse ciğer, et yedirilirdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Ciğerdi, balıktı, o türlere çok yükleniyorduk.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Ciğer yenir.”

(Kozagaç/Feride B.; Salihpaşalar/Nazik A.)

“Et alırız.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Annede süt olsun diye karaciğer yedirirler.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.2.4.4. Helva, tatlı, pekmez, bal, lokumlu bisküvi yedirilir.

(Akyer/Melek K.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Raziye D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Nezahat U., Zehra A.; Kötekli/Sadık A.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muratlar/Ayten Y.; Muslihittin/Arife U., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Şeyh/Birgöl İ., Hatice C.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/ Kadın Ayşe S., Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tatlı yerdik.”

(Akyer/Melek K.; Çaybükü/Zehra Ö.)

“Helva yedirilir.”

(Alçı/Gülfide B.; Camikebir/Gülzade B.; İkizce/Hacer D.; Karşıyaka/Nezahat U., Zehra A.; Kötekli/Sadık A.; Şeyh/Birgöl İ., Hatice C.)

“Helva yeriz. O zaman nitekim de olurdu.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Sütü gelsin diye helva yersin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Yangın* yedirirsin, yangın yangın bal sütlendirir.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Annenin sütü azsa, yeterli değilse pekmez gibi şeyler yedirilirdi.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Ballı şeyler yedirilir.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Sütlaç diyelim, süt yapacak yumuşak bir şeyler yedirilir.”

(Doğan/İnci Y.)

“Helva yedirilir. Helva ye derlerdi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Annenin sütü artsın diye helva verilir. Bunlar sütlendirir.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Tahin helvası verirlerdi.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Sütü olsun diye tatlı, helva yedirilir.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Çoğunlukla helva, tatlı yedirilir.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Helva gibi bir şeyler yapılırdı.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Helva yedik. Neler ettik? Olmayacak oldu mu olmuyor.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Doğan kadının sütü gelsin diye helva yenir.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Nişastadan helva yaparız. Yangın ederdik, onun çok güzel helvası olur. Onları içirirdik, sütlü olurdu. İşte tatlı yediriyorlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Tahin helvası süt yaparmış.”

(Muslihittin/Arife U.)

“Sütü gelsin diye pekmezden helva yapılır.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Annenin sütü artsın diye yemekte bol bol helva yedirirler. Pekmez yedirirler.”

(Müştabbey/Huriye .)

“Genelde muhallebi gibi bir şeyler Muğla’da birdir. İşte pekmezler, tahinler öyle bir şeyler yedirilir.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Helva, pekmez türü şeyler yedirirlermiş.”

(Orta/Fatma T.)

“Sütü yoksa helva yesin denilirdi.”

(zlce/Meryem .)

“Helva sütü tez getirir diye onları yerler.”

(şenyayla/Habibe .)

“Kendin stlenmek için helva yersin.”

(şenyayla/Hürriyet S.)

“Sütün stlensin diye bal yedirilir.”

(Yaraş/Fatma A.)

“oğunlukla helva, tatlı şeyler yenir. Mesela pekmez gibi şeyler ye derlerdi. Çünkü bunlar süt getirir.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Mesela tatlı, lokum, helva gibi şeyler yenir.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Eğer ki süt gelmezse tatlı yerler. Süt getirecek bir şeyler yaparlar.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Gelenlere lokumla bisküvi veriyorsun ya onlardan bol bol ye de sütün çoğalsın denir.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Annede süt olsun diye muhallebi, tatlı yedirirler.”

(Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

3.2.4.5. Süt, meyve suyu, ayran ve su içirilir.

(Akkaya/Gülender Ç.; Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dokuzçam/Fatma C.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F.; Müştakbey/Huriye Ö.; Ortaköy/Fatma K.; Yenice/Gül Ö.; Yeşilyurt/Adile Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Benim sütüm olmadı, süt içtim.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Süt türü şeyler yedirilir. Şimdi su içtiğin zaman süt canlanır, kuvvetlenir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Hemen sütü gelivermez. Süt içirilir.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Suyu çok iç derlerdi.”

(Dokuzçam/Fatma C.; Göktepe/Güllü D.; Müştakbey/Huriye Ö.)

“Annenin sütü artsın diye sütle beslenirdi.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Ayran, süt verirlerdi. Onlar süt yapıyor derlerdi.”

(Glağzı/Gl F.)

“Sütü gelsin diye süt veririz, gıdalar geitiriz.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Süt yersin, daha da bir Şeyler vardı.”

(Yenice/Gl .)

“Sütün olsun diye süt içirirler.”

(Yeşilyurt/Adile .)

3.2.4.6. Pirinçli Şeyler, bulgur yedirilir.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Çamoluk/Zahide P.; Dağpınarı/Fatma A.; Denizova/
Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Saniye G.; Fadıl/Mükerrem A.;
Karşıyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Sebahat .; Meke/Melek K.; Salihpaşalar/
Gülhanım A.; Zeytin/Feriştah U., Nuray U.)

Açıklayıcı rnekler

“Biz evveli bulgur aşı yedirirdik.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Pilav yenir. Asma yaprağı sarması yenir.”

(Çamoluk/Zahide P.)

“Bulgur aşı yediririz.”

(Dağpınarı/Fatma A.)

“Bulgur aşı, öyle bir Şeyler yedirilir.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Bulgur aşı, yediririz. Süt yapar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Bulgur, öyle şeyler yedirirler.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Bulgur aşısı ederlermiş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Süt olsun diye anne bol bol bulgur pilavı yer.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Bulgur pilavı yedik. O zaman sütün çok olur derler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Süt olsun diye bulgur aşısı, pirinç yedirirler. Öyle bir şey yedirirlerdi.”

(Meke/Melek K.)

“Bulguru pişirirler, yedirirler.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Süt olsun diye makarna, bulgur aşısı gibi bir şeyler yediririz.”

(Zeytin/Feriştah U.)

“Bizim buralarda buğday yarması yaparlar, değirmende çekeriz. Onun içine süt koyarız, en çok onu yediririz. Küçükken değişik bir pirinçti.”

(Zeytin/Nuray U.)

3.2.4.7. Bazı otlar kaynatılıp içirilir.

(Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Garanana* derler bizde, sütümüz olsun diye onu içeriz.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Çörekotu, rezene -halk arasında otçam deniyor- içirirler.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.2.4.8. orba, tarhana, un orbası içirilir.

(Bayır/Sevim .; Bozyer/Gülayşe Ő.; Çamoluk/Zahide P.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; Karamehmet/Gülsüm .; Kuyucak/Fatma K.; Muratlar/Ayten Y.; Yenibağyaka/Sevim .; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı rnekler

“orba türü Şeyler yedirilir.”

(Bayır/Sevim .)

“Sütü gelsin diye çorba yersin.”

(Bozyer/Gülayşe Ő.)

“Tarhana yenir.”

(Çamoluk/Zahide P.; Karamehmet/Gülsüm .; Kuyucak/Fatma K.)

“İŞte tarhana yerlermiş. Bizde tarhana süt yapar diye doğum baŐlandı mı onu vururlarmıŐ*.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Annenin sütü artsın diye tarhana orbası verilir. Bunlar sütlendirir.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Doğuran kadına süt için çorba yaparız. Nişasta unundan çorba yapardık.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Analığım süt olsun diye un orbası ederdi.”

(Yenibağyaka/Sevim .)

“Süt olsun diye sütlü çorba gibi bir Şeyler yediririz.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.2.4.9. Bulamaç, pelte yapılıp yedirilir.

(Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.; Karamehmet/Özlem S.; Kozagaç/Lütfiye Ç.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Ayten A.; Yenibağyaka/Sakine S.; Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“Nişasta unundan bulamaç edersin.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Mesela nişastadan olan pelteyi yer.”

(Doğan/İnci Y.)

“Pelte yedirirsin.”

(Karamehmet/Özlem S.)

“Nişasta peltesi yedim. Bir daha doğursam da her gün yesem.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Nişasta unundan pelte, bulamaç yapardık.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Genelde pelte gibi bir şeyler Muğla’da birdir. Süt olsun diye onlar yedirilir.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Nişastadan pelte ederler.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Analığım süt olsun diye pelte ederdi.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

3.2.4.10. Darı yedirilir.

(Çamoluk/Songül Ç.; Fadıl/Mükerrem A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Mesela darı kavurması süt yaparmış. Onlardan yedik.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Darıyı taşla yararlanmış, onları yerlemiş.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.2.4.11. Börülce, taze fasulye yedirilir.

(Doğan/İnci Y.; Muslihittin/Arife U.; Orta/Fatma T.; Taşlı/Gülizar Y.;
Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kuru börülceyi haşlar yediririz. Süt yapar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Taze fasulye süt yaparmış.”

(Muslihittin/Arife U.)

“Genelde börülce haşlar yedirirlermiş.”

(Orta/Fatma T.)

“Börülce mesela süt yapar derlermiş.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Börülce verilir, börülce süt yapar.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

3.2.4.12. Canının istediği, süt yapan sıvı şeyler yedirilir.

(Bayır/Sultan Ü.; Çamoluk/Songül Ç.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gazeller/
Hörü D.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadika A.;
Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sen yemedikten sonra çocuğun nereden yiyecek, gıda alacak?”
(Bayır/Sultan Ü.)

“Sütün çok olsun diye süt yapıcı şeyler yersin.”
(Çamoluk/Songül Ç.)

“Annenin sütü artsın diye evde olanlarla, sıvı şeylerle beslenirdi.”
(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Canımızın istediğini yiyelim gelir.”
(Gazeller/Hörü D.)

“Sütü güzel olsun diye her şeyden veririsin.”
(Karamahmet/Gülsüm Ö.)

“Süt yapacak şeyler yer.”
(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Sıvı bir şeyler yedirirlerdi.”
(Kötekli/Sadika A.)

“Canı ne isterse yediririz. Gücün varsa ballı bir şeyler yediririz.”
(Sarıç/Pembe D.)

“Sütlenir diye canı ne isterse onu yedirirler.”
(Sungur/Bakiye Y.)

“Her şeyi çok yedirirlerdi kızım.”
(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

3.2.4.13. Ekmek, hamur işi yedirilir.

(Algı/Gülfide B.; Şeyh/Hatice C.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bolca ekme k yedirilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“Hamur işi de çok yeniyordu değil mi?”

(Şeyh/Hatice C.)

“Ekmeği çok yemiştir. Ekmeği yemezse sütü olmaz.”

(Yörükoğlu/Elif  .)

3.2.4.14. Hoşaf içirilir.

(Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.)

Açıklayıcı  rnekler

“Biz evveli armut yarardık, onu kurutur hoşaf ederiz. Pişiririz. Onlar kadınları sütlendirir denilirdi.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Evveli  yle bir Şey mi var?  z m hoşafı, yediririz. Süt yapar.”

(Doğan/İnci Y.)

3.2.4.15. Anason içirilir, yağ yedirilir.

(Balıbey/Meryem D.; Karacaören/Gülseri A.; Sarnıç/Pembe D.)

Açıklayıcı  rnekler

“Bir de anason i  derlerdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Yağlı bir Şeyler yiyelim denirdi.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Gücün varsa yağ yediririz.”

(Sarnıç/Pembe D.)

3.2.4.16. Sütliüenin ve incirin dibine annenin sütünü dökerler; anneye incir yedirirler.

(Çaybükü/Zehra Ö.; Göktepe/Nafile K.; Yenice/Gül Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sütli olsun diye azıcık sütü sağarlar, oralarda sütli ot olur. Sütliüenin dibine dökerler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Bir de annenin sütü çoğalsın diye annenin göğsünden süt alınır, incir ağacının dibine gömülür. İncir sütli ya, sütü bol olsun diye yapılır.”

(Göktepe/Nafile K.)

“İncir yersin, incir sütlendirir.”

(Yenice/Gül Ö.)

3.2.4.17. Ayva yedirilir.

Açıklayıcı Örnek

“Süt olsun diye pazar ayvası gibi bir şeyler yediririz.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.2.4.18. Annenin göğsüne bir şey sürülür.

Açıklayıcı Örnek

“Annenin sütü olsun diye annenin göğsüne bir şey sürülür.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.2.5. Lohusa Kadının Dinlenme Durumu

3.2.5.1. Lohusa kadın hiç dinlenmez; işlerini yapar.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Alçı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.;

Çiftlik/Gülsüm T., Umman A.; Dağdibi/Humayın K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karşıyaka/Hidaye K.; Nezahat U.; Kozağaç/Aynur Ö., Lütfiye Ç.; Kötekli/Sadıka A.; Meke/Emine G.; Orhaniye/Ayten A.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Yaraş/Durkadın T., Fatma A.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Sergül B.; Yörükoğlu/Ayşe Ö.; Zeytin/Ferishtah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“İki gün mü yatacak, üç gün mü yatacak? O zaman ben hiç iki gün yatmadım. Ateş yok, köz yok, eşyanı yıkayan yok, çorba getiren yok.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Eskiden bizim bu köyde iki kadın varmış, tütüne giderken dağda yolda kendileri doğmuş. Taşa çocuğun göbeğini kesmiş, bağlamış, eski setrenin* içine sarmış. Tütün dikmeye gitmiş kadın. Yok yok, şimdi de dinlenmiyorlar teyzesi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Yok, hiç dinlenmez. Yok, hemen işe giderdik. Ben hep gittim. Doğurdum, ertesi gün tütün dikmeye gittim.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kızım dinlense de bağda iş olduktan sonra gider.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Doğum yapmış kadın, o köhünü sarardı.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kendi başına olursan, işleyenin olmazsa mecbur işleyeceksin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Ben bir gün dinlendim. Çocuğu sarındım, tarlaya.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Dinlenmek yok. Bugün yattın, yarından sonra çocuğun kaniyla bulaşğını yıka, işe git.”

(Çiftlik/Gülsüm T.)

“Bir gün, iki gün yatan zordu. Hiç yatmayan da vardı yavrum.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Nereye dinleniyorsun? Kızım iş çok olurdu. Eksikliğin çoktu, fakirliğin çoktu.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Eskiden iş gayıttan* evde durulmazdı.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Nerede dinlenmek ablası? Biz tarlada doğduk, böyle şimdiki gibi nerede?”

(Doğan/İnci Y.)

“E nereye dinleniyor? Yayla işi de olunca ne kadar yattım, benimde bildiğim yok. Kalkmışımdır.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Evveli bugün kurtulursun, yarın ekine gidersin. O evvelden bu böyle.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Hemen kaldırırlar. Kadının şimdiki gibi hiç öyle bir şansı yoktur. O gün sadece doğum yaptığı gün yatar. Kadın akşamına yemek hazırlar. Genelde kayınvalide ve kayınpederin ayrı evleri yoktur.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Eskiden her bir insan dinlenemezmiş. Analığı babalığı işliyse dinlenemezmiş.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Kızım, evvelki insanların çalışmaktan başka bir şeyleri yoktu. İş vardı.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Annemgil keçi bile gütmüş! Ekmeğimizi, katığımızı bile ettik.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Dinlenmek yoktu çocuğum, doğduğunun ertesi günü işe gider.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Hemen tarlaya giderlermiş.”

(Karşiyaka/Nezahat U.)

“Doğum olunca burada duran hiç olmaz.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Ben kaç doğum yaptım, hiçbirinde bir gün yatmadım.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Yatıp dinlenmez. İyice hasta olmadıktan sonra, hani kalkamayacak duruma gelmedikten sonra kalkar işini görür.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Yalnız evveli [dinlenme] yokmuş. Benim analık deyiverir durur; çocuğu doğurdum da belime doladım da mala gittim der durur. Evveli öyle yatmak yok.”

(Meke/Emine G.)

“Eskiden tarlada doğuranlar bile olurmuş. Valla normal olarak dinlenmesi gerekir.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Evvelleri akşam da, sabah da mallarla [uğraşılır].”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Ertesi gün bile kalktım işe gittim. Biz öyle şey görmedik kızım.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Yavrum ben nasıl ettim çocuğum? Çocuğu doğdum ondan sonra gittim elbisemi yıkadım. Çocuğu salıncağa astım, evimi de temizledim. Adam öküzlere sürdü, sabahleyin çifte gitti. Annem de yok, geldi çocuğa baktı, malımızı de yiyecekledim.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Evveli çıkmış, doğmuş; ertesi gün keçiye gitmiş.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Eskiden doğurdun mu hemen tarlaya gidermişsin. Şimdi öyle şey mi var yavrum? Düşük yapsalar bile öyle kanla çalışırlarmış kızım.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Bir pet, bez koyarsın. Yatarsan oraya geceliğini giyer yatarsın. Ben temizlik ettim.”

(Yeşilyurt/Sergül B.)

“Başlamazsan kim işleyecek? İşini ediveren olursa başlamaz. Ediveren olmadı mı ertesi gün başlar.”

(Yörüköğlü/Ayşe Ö.)

“Dinlenmez, [işine] devam eder.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.2.5.2. Aile anlayış gösterir, yardım eden olursa lohusa kadın dinlenir.

(Bağyaka/Fatma T.; Balıbey/Meryem D.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö.; Gazeller/Hörü D.; Kiramettin/Zehra A.; Meke/Emine G.; Muslihittin/Nurgül U.; Paşapınarı/Fatma İ.; Salihpaşalar/Nazik A.; Taşlı/Gülten S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Sevim S.)

Açıklayıcı Örnekler

“İnsanına göre dinlenir.”

(Bağyaka/Fatma T.)

“Mesela kayınvalidesi yardımcı olursa dinlenirdi. Yardımcı olmazsa işine devam ederdi.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Yok, benim annem durdu. Annesi falan gelir. Dinlenir, dinlenmez mi hiç?”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Dinlenir, dinlenir yatar. Öyle dışarı mışarı çıkmayız.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Ona biz elletmeyiz, hizmet de ettirmeyiz. Dinlenir, dinlenir.”

(Düğerek/Feriye G.)

“O son düşerse ondan sonra dinleniyorsun.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Herkes aynı olmuyor, valla ben dinlenirim. Bir hafta hiçbir şey ellemem. Anca bir çocuğuma bakarım. Bana ebem bakardı.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Bir hafta yatar.”

(Kiramettin/Zehra A.)

“Tabii ki dinlenir canım.”

(Meke/Emine G.)

“Halsiz ya dinlenir ablacım ne olacak.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Çocuktan [iş] yapamazdım yavrum, kaynanam gelir ediverirdi.”

(Paşapınarı/Fatma İ.)

“Yok yok, azıcık durur.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Ben sana söyleyeyim mi? O bilhassa ırka bakıyor. Hımbılsa, uuyy, gelinim! Otur sen yeni doğum yaptın, şu bu derse o artık hımbıllaşıyor.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Hayır, yatar; iş yaptırmazlar. Hele ameliyatlıysa yatırırılar.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Dinlenirdi kızım.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Anne giyinip oraya yatıyor.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

3.2.5.3. Birkaç gün dinlenir, işine devam eder.

(Bayır/Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Ayşe S.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Feride B.; Muratlar/Ayten Y.; Muratlar/Nezife İ.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Halise O.; Sarnıç/Pembe D.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Önce anneyi giydirirler, yatırırılar. Öyle istirahat görmedim; yatarsın iki gün sonra kalkıp evin işine bakarsın.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Nerede bulacaksın dinlenmeyi a kızım? Üç gün sonra tütün tarlasına giderdik.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Evin işini ediveren, dışarı işini ediveren varsa çıkmazdı.”

(Çiftlik/Ayşe S.)

“Hayır, iki üç gün dinlenir. Kişiyeye göre değişir. Baktı kimse yok, ekmek edilecek; yavaş yavaş kalkarsın, bir elceğizinle usul usul hamurunu karıştırır, ekmeğini edersin. Evveli fırın ekmeği yok ya, ocakta olur.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Üle çıkmaz mı? Ben üç gün sonra orağa gittim.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Bizim zamanlarımızda iki gün dinlendin mi üçüncü gün tarlada yahut tütün tarlasındaydın.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Çok dursan yedi gün. Çocuğu yedi gün suyuna katarsın. Ondan sonra arkana sarın, nereye gideceksen git.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Çocuk oldu, bir gün, iki gün oldu; üçüncü gün çocuğu aldım, bezin içine bağladım. Tarlaya, tütün dikmeye gittim.”

(İkizce/Hacer D.)

“Şimdi koymuyorlar da biz kaldık. Mesela oğlan on iki günlükken mi, on beş günlükken mi tütün kırmaya gittik. Evde anneannem vardı, çocuğu ona bıraktım. Tarlada tütün fidanı yetmemiş. Bak daha aynı haftanın içinde bir bohça fidan yoldum, bir de oradan tarlaya gittim.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Üç dört gün ellemezler yatar. Ondan sonra bir hafta olur, üç dört gün olur.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Yok güzelim, en çok dinlenebileceğin üç gündür.”

(Kozagaç/Feride B.)

“İki, üç gün kaldırmayız, artık dinlenirdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Şimdi kızım birini Muğla’da dünyaya getirdim. Mesela sekiz günlükken sarındım, oduna gittik. İş güç var kızım.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Çocuğum, altı yedi gün dinlenirsin, hani birden kalkamazsın.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Bir gün, iki gün durmaz mı canım?”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Bir, iki gün anca durulurdu. Her şey sana bakıyor.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Dinlenir. Ben beş günlükken dokuyacak kilim çözdüm.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Ben kendimden pay biçeyim, üç günlükken oturdum inek sağdım.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Bir hafta, on beş gün yatar. En fazla on beş gündür.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Yedi günlükken tütün dikmeye gittim. Ağla ağla, ta çeşme gibi yere gittim.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.2.5.4. Kendisini iyi hissederse iş yapar, hissetmezse dinlenir.

(Avcılar/Fatma K.; Muslihittin/Arife Y.; Taşlı/Gülten S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kendini iyi hissedene işine gücüne devam eder. Kendini kötü hissedene yatar durur.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kimisi kalkıyor, gördüm. Doğumu kolay olan çabuk kalkar.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Ben sana söyleyeyim mi? O bilhassa ırka bakıyor. Canı kızılıysa ertesi gün ayağa kalkıyor. Hiç dinlenmiyor ama Allah’tan bir şey olmuyor bak.”

(Taşlı/Gülten S.)

3.2.5.5. Eskiden dinlenme yoktu, şimdi dinleniliyor.

(Akçaova/Ummuhan K.; Bayır/Suat Ç.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; İkizce/Hacer D.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.; Yenibağyaka/Sakine S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi gari evden çıkılmıyor.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Şimdi doğum yapan insanı yatırıyorlar, ederler. Evveli öyle mi?”

(Bayır/Suat Ç.)

“Şimdi kımıldayan yok.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Biz tarlada doğduk, böyle şimdiki gibi nerede?”

(Doğan/İnci Y.)

“Dinlenirdi çocuğum dinlenirdi ama bizde eskiden o yoktu.”

(İkizce/Hacer D.)

“Şimdi dinleniyor, kıpırdadığı yok.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Öyle şimdiki gibi on beş gün, bir ay nerede duruyorsun kızım?”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Şimdilerde dinlenir.”
(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.3. Kırklama

Kırklama; bebek ve annenin sıkıntılı süreci atlama, doğumun verdiği etkilerden temizlenmesidir. Lohusaya ve çocuğuna kırk basmaması için kırk gün içinde yapılan pek yaygın bir işlem vardır ki bunun adına “kırklama” denir.⁵² Bebek ve anne bu sayede rahatlar ve normal yaşamlarına dönerler. Acıpayamlı: Umumiyetle kırk gün sonra kırk basması tehlikesine maruz kalmamaları için kırklama adı verilen bir halk pratiğine tabi tutulurlar. Kısaca, kırklanırlar. Kırklanan lohusa ile çocuk lohusalık devrinin icap ettirdiği yasaklara uymak zorunda değillerdir. Çevrelerinde bulunanlara rahatça temas edebilirler.⁵³

Kırklama işlemi yöre halkının ifadesiyle genellikle belli zaman aralıklarıyla yapılmaktadır. Kırklanırken kullanılan belli başlı malzemeler, araç ve gereçler kullanılmaktadır. Temizlemek için hazırlanan suyla önce bebek ve anne, sonra da tüm eşyalar yıkanır.⁵⁴ Kalan su da kadının ayak bastığı her yere serpilir. Kırklamayı eğer ailede büyükler varsa büyükler, yoksa kendileri yapmaktadır. Kırklama yapıldıktan sonra anne ve bebek kırk gezmesine çıkar. Gittikleri evde mutlaka bir şeyler verilir. Bunu yapmaktaki amaç hem bebeğin uzun ömürlü, sağlıklı olması hem de gidilen evin bereketinin kaçmamasıdır.

3.3.1. Kırklama İşleminin Yapıldığı Zamanlar

3.3.1.1. Üçüncü gün kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Çaybükü/Zehra Ö.; Düğerek/Feriye G.; Hacırüstem/
Bakiye K.; Kafaca/Hülya A.; Sungur/Bakiye Y.; Yeniköy/Ayşe S.)

⁵² Örnek, **a.g.e.**, s. 203

⁵³ Acıpayamlı, **a.g.e.**, s. 93, 94.

⁵⁴ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 290.

Açıklayıcı Örnekler

“Üç gün [sonra] banyo ederdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Üç günde edersin.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Şimdi üç günlük banyo ettirirsin.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Üç gün suyuna girer.”

(Hacırustem/Bakiye K.; Sungur/Bakiye Y.)

“Üç gün sonra olur.”

(Kafaca/Hülya A.)

“Üç günlük oldu mu [suya] katarlar.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.3.1.2. Yedi gün, bir hafta sonra kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.;
Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Hacırustem/Bakiye K.; Kafaca/
Hülya A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Ortaköy/Fatma K.;
Sungur/Bakiye Y.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yedi gün [sonra] banyo ederdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuk cüce kalmasın diye bir haftalık yapılırdı.”

(Algı/Gülfide B.)

“Şimdi yedi gün sonra yapıyorsun, çocuk da kendin de [banyo] yapıyorsun.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Yedi günde edersin.”

(Çaybükü/Zehra Ö.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Hacirüstem/Bakiye K.; Kafaca/Hülya A.; Karşiyaka/Hidaye K.; Sungur/Bakiye Y.)

“Yedi kırkın olur.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Biyo yedi günde girersin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Güzelim, bir haftalık ederler.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Yedi suyuna kat.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.3.1.3. On, on beş gün sonra kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bozyer/Dudu O.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dokuzçam/Fatma C.; Günlüce/Nurten B.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Sungur/Bakiye Y.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

Açıklayıcı Örnekler

“On beş gün [sonra] banyo ederdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuk cüce kalmasın diye on beş günlük yapılırdı.”

(Alçı/Gülfide B.)

“On beş kırkı yaparız.”

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.)

“On beşinde yaparsın.”

(Bozyer/Dudu O.)

“On günde edersin.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Şimdi ona bak kırk deniyor. Bir on beşi kırkı olur.”
(Dokuzçam/Fatma C.)

“Biz bir on beş kırkına çıkarız.”
(Günlüce/Nurten B.)

“Biyo on beş kırkı derler.”
(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“On iki günlük suyuna girer. On yedi günlük suyuna girer.”
(Sungur/Bakiye Y.)

“On beş kırk var.”
(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

3.3.1.4. Yirmi, yirmi bir, yirmi iki gün sonra kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağpınar/Ayten K.; Düğerek/Feriye G.; Gülağzı/Gül F.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kötekli/Sadika A.; Muslihittin/Arife Y.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Bakiye Y.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/ Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yirmi bir gün [sonra] banyo ederdi.”
(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuk cüce kalmasın diye yirmi bir günlük yapılırdı.”
(Algı/Gülfide B.)

“Evvelden, daha eskiden yirmi birindeydi.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Yirmi bir günde edersin.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Üçyon kırklarsın: Yirmi gün oldu mu, otuz gün veya otuz altıncı gün, kırkıncı gün kırklanır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Yirmi bir günde ettirirsin.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Önce yirmi kırkı yapılır.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Şimdi geçmiş günü bilmiyorum ama bir yirmisinde yıkanır.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Yirmi günlük yapılır.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Bazısı mesela yirmi kırk yapar.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Yirmi günlükken yapılıyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Erkekse yirmi bir, kızsı yirmisinde yapıyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Yirmi bir günde girersin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Yirmi bir günlük suyuna girer.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Yirmi bir suyuna kat.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Ben galiba yirmi birde yaptım.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.3.1.5. Otuz, otuz bir, otuz iki, otuz altı, otuz dokuzuncu günlerde, bir aylıkken kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Suat Ç.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/ Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/ Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Gülağzı/Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/ Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö., Feride B.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kötekli/ Sadıka A.; Kuyucak/Sadıka P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/ Nezife İ.; Muslihittin/Nurgül U.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/ Meryem Ç.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O.; Sarnıç/Pembe D.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Otuz gün [sonra] banyo ederdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Otuzla kırk biri, otuzla kırk birinde [kırklanır].”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Otuz gün sonra kırklanır.”

(Akyer/Melek K.)

“Çocuk cüce kalmasın diye otuz günlük yapılırdı.”

(Algı/Gülfide B.)

“Otuz kırkı çıkar.”

(Avcılar/Fatma K.; Dağdibi/Humayın K.)

“Otuz kırkı vardır.”

(Bağyaka/Kadriye Y.; Derinkuyu/Leyla D.)

“Oğlansa otuz günde kırklanır.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Otuz kırkı denir, o zaman yaparsın.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Biyo otuz birinde kırkı çıkar.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Otuzunda otuz tane taş olur.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Bir ayda olur. Otuz günde edersin.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Doğduktan sonra otuz günlük oldu mu yapılır.”

(Çiftlik/ Umman F.)

“Üçyon kırklarsın: Yirmi gün oldu mu, otuz gün veya otuz altıncı gün, kırkıncı gün kırklanır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kırlama Şimdi otuz gün oldu mu, otuz kırkını yaparız.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Şimdi bir otuz kırkını yaparız. Otuz kırkında bir banyo ederiz.”

(Doğan/İnci Y.)

“Şimdi ona bak kırk deniyor. Bir otuz kırkı olur.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Otuz bir kırkı çıkar, onda da banyo olur.”

(Düğerek/Feriye G.)

“İcabında otuzunda da girilir.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Otuz gün, oğlan çocuğu otuz birinci gün; kız çocuğu otuzuncu gün kırklanır.”

(Glağzı/Gülsevım A.)

“Bir otuz kırkı oldu mu çıkarız.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Otuz gün suyuna girer.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Otuz kırkında biyo kırklarsın.”

(İkizce/Hacer D.)

“Otuz günde kırkı olur.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“E otuz kırkı var. Oğlan çocuğu için otuz kırkında kırkı çıktı derler ama sonra tam kırkta kırklarsın.”

(Karamehmet/Gülsüm .)

“Şimdi geçmiş günü bilmiyorum ama bir otuzunda yapılır.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Otuz günlük yapılır.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

“Otuz kırkı olur.”

(Kozagaç/Aynur Ö.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kuzluk/Sebahat Ö.;
Salihpaşalar/Halise O.; Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“İki defa olur; bir otuz, bir kırk.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Bir otuz kırkında kırklanırız.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Otuz günlükken de yaparız.”

(Kıran/Nuray U.)

“Bazısı otuz kırk da yapıyor.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Lohusalığı geçen kadına köyde otuz kırkı yaparlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Otuz kırkında kırklı suyla evi kırklarsın.”

(Meke/Fatma U.)

“Oğlarda otuz kırkı da olur, kırk da olur. İki defa olur.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Kırk basmasın diye çocuğu otuz dokuzuncu gün babaannemgil yıkardı.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Otuzunda yapıyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Otuz bir günde girersin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Şimdi, otuz günlük oldu muydu çocuğun otuz kırkı yapılırdı.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kırk basmasın diye bir otuz olur kızım.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Şimdi çocuğu otuz birinde kırklarız.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Otuz iki günlük suyuna girer.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Otuzuna küçük kırk deniyor.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Oğlanın otuz beş günlüğünde kırkını çıkarıyoruz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Otuz kırkında yıkarsın.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Otuz kırkını çıkarırsın.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Kırklama iki kere yapılır: bir otuzunda, bir kırkında.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Bir otuz kırkı yapılır.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Otuz kırkında yaparsın.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.3.1.6. Kırk, kırk bir günde kırklanır.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ü.; Bozyer/Dudu O., Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/ Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C.; Dügerek/Feriye G., Saniye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Nermin E., Nuray B.; Göktepe/Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevım A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Feride B.; Kıran/Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D., Zehra A.; Kötekli/Sadık A.; Kuyucak/Sadık P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K., Emine G.; Muratlar/Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S., Şeyh/ Hatice C.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Özlem K., Selemiye T., Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırk birinci gün banyo ederdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Otuzla kırk biri, otuzla kırk birinde [kırklanır].”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kırk gün sonra kırklanır.”

(Akyer/Melek K.)

“Çocuk cüce kalmasın diye kırk günlük yapılırdı.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kırk kırkı çıkar.”

(Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Halise O.)

“Çocuk kırk günlük olunca kırklama işi yapılır. Kırk günden sonra kırk birinci gün kırkı uçurduk derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kızı kırk günde kırklarlar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kırk gün oldu mu yapılır.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Kırk birde temelli* kırkı çıkar.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Kırk bir gün oldu mu temelli kırkı çıkar.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kırkında kırk tane taş olur.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Ne zaman kırklarsan kırkla. Koca kırkı olur. En çok kırk birinde yaparsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Doğduktan sonra kırk günlük oldu mu yapılır.”

(Çiftlik/ Umman F.)

“Biyo kırk günü kırklanır.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Üçyon kırklarsın: Yirmi gün oldu mu, otuz gün veya otuz altıncı gün, kırkıncı gün kırklanır.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kırk günde yapılır.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Kırklama şimdi kırk gün oldu mu kırkını yaparız.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Koca kırkı, kırk bir günde olur.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Koca kırkında [eşyaların] hepsini yıkarız.”

(Doğan/İnci Y.)

“Şimdi ona bak kırk deniyor. En sonu kırkı olur.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“En sonu kırk bir olur. Kırk birde çocuk kırklanır.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Kırklama kırk gün sonra [olur].”

(Düğerek/Saniye G.)

“Kırk, bir defa yapıyor. Kırk suyu denir.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kırkın sabahına geldik.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kırk günde çocuğu suya katarsın.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Bizde kırk gün sonra yapılır.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Otuz kırkı derler ama aslı kırktır. Asıl suyu kırkındadır. Otuz kırkında ediliyor mu bilmem, asıl kırk gün oldu mu kırkındadır.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Çocuk doğduktan sonra kırk birinci günü yaparsın. Kırk birinci günü yaparsın.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Normal kırkı olur.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırk gün olur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Koca hani kırk gün oldu mu çıkarız. Eskiden öyle ederdi büyükler, biz de aynı ediyoruz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kırkı, bir de kırk gün olur, evin içine serpersin o suları.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“Kırklama kırk kırkı dediğın vakit çocuğu suya katarsın, kırklarsın.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kırk kırkı, yani koca kırkı var.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Kırk birinde koca kırkı olur.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Oğlan çocuğu için otuz kırkında kırkı çıktı derler ama sonra tam kırkta kırklarsın.
Tam kırkını ayrı edersin.”
(Karamehmet/Gülsüm .)

“Ŗimdi gemiŖ günü bilmiyorum ama bir de kırkında yapılır.”
(Karamehmet/Nurten Ŗ.)

“Kırk günlük yapılır.”
(KarŖıyaka/Hidaye K.)

“Tam kırkı olur.”
(Kozagaç/Aynur .)

“İki defa olur; bir otuz, bir kırk.”
(Kozagaç/Feride B.)

“Kırk kırkında, kırk birinci gün kırklanırız.”
(Kıran/Mukaddes E.)

“Kırk günlükken de yaparız.”
(Kıran/Nuray U.)

“[Otuzundan] on gün sonra kırk kırkı olur.”
(Kıramettin/Sultan D.)

“Bir de kırk kırkı [var] değil mi?”
(Kıramettin/Zehra A.)

“Kırkı çıkınca kırklaması yapılır. Asıl olanı kırk.”
(Kötekli/Sadıka A.)

“Büyük kırkı kırk bir gün sonra yapılır.”
(Kuyucak/Sadıka P.)

“Bir de bütün kırkın olur.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kırk gün oldu mu çocuğu kırk basar derlerdi, bir daha kırklardın.”

(Meke/Dilber K.)

“Kırka koca kırk derler gari.”

(Meke/Emine G.)

“Kırklama kızım kırk gün oldu mu [yapılır]. Oğlanda otuz kırkı da olur, kırk da olur. İki defa olur. Kız çocuğunu kırkında kırklardık.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Bir de kırk günlükken yapıyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Kırk gün oldu mu kovanın içine kırk tane taş toplarız.”

(Müştabbey/ Huriye Ö.)

“İşte kırkinci gün banyolar olur, çocuk da anne de yıkanır.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“En sonda kırkında yapıyorlar. Kırkında da erkekse kırk birinci gün çıkartıyorlar. Kırkında kızı koyuyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Kırk bir sondur.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kırklama, kırk gün sonra kırklarsın.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Kırk basmasın diye bir kırk olur kızım.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Şimdi çocuğu kırk birinde kırklarız.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Kırk günlük suyuna girer.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Kırk birinci günde her şeyi yıkarsın.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Koca kırk var.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Kırkinci gün olur.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Bir de kırk günde yapıyoruz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Bir de kırk var.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“[Otuzdan] on gün sonra koca kırkı olur.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kırk bir kırkını çıkarırsın.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“O gari kırk gün oldu ya, kırk çıktı diye yapılır.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kırklama iki kere yapılır: bir otuzunda, bir kırkında.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Kırk kırkı yapılır.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Kırk gün sonra yapılır.”

(Yeşilyurt/Özlem K.; Zühre K.)

“Kırk günde yaparsın.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.3.1.7. Tatil günlerinde ve Perşembe günleri kırklanır.

(İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Tatil ve Perşembe günleri suya katardım.”

(İkizce/Hacer D.)

“Bir haftada kaç tane perşembe geliyorsa hep o zaman suya koyarız.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

3.3.1.8. Doğduğu gün hariç her gün kırklanır.

(Meke/Dilber K., Fatma U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Dünyaya geldiği gün yıkamazdık. Ondan keri kırk gün kırklardık.”

(Meke/Dilber K.)

“Bir dünyaya geldiği gün yapmazdık. Kırk gün, yani her gün suya koyardık.”

(Meke/Fatma U.)

3.3.1.9. Anne kırkıncı günde, bebek ondan üç gün sonra kırklanır.

Açıklayıcı Örnek

“Annesi kırkında kırklanır, temizlenir; üç gün sonra çocuğu kırklarlar.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.3.1.10. Bebek, tek günlerde kırklanır.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğu tek günlerde suya katarlar.”

(Yeniköy/Sadîke G.)

3.3.2. Kırklama Malzemeleri ve İşlem Basamakları

(Kötekli/Sadîka A.; Bayır/Hafîze K.; Sevim Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.;
Karamehmet/Nurten Ş.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeşilyurt/Selemiye T.;
Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bir de kırkında banyo ettirirken suyuna tuz atardık. Yarım saat, en fazla bir saat kalır. Asıl kırkında tuzlarız. Önce suyuna tuz atarız, ondan sonra kırk çıkarken tuzlarız.”

(Kötekli/Sadîka A.)

“Kırk uçtu gitti.”

(Bayır/Hafîze K.)

“Çocuk oldu, evdeki ağırlık gitti; kırk uçtu derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kırk benden çıksın, ben kırktan çıkayım deriz.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kırk benden çıktı ben kırktan mı çıktım diyordun?”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Kırkım çık, kırkım çık derlerdi sözümde.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Ben çıktım sen çık, ben çıktım sen çık dersin.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Kırk kırklamayı bizim gibiler yapıyor, şehirliler yapmıyor.”

(Yörüköğlü/Elif Ö.)

3.3.2.1. Kırklama Sırasında Kullanılan Malzemeler

3.3.2.1.1. İbrık, tencere veya kazan içerisindeki suyun içine otuz, kırk veya kırk bir tane taş konulur.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Melek K.; Algi/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ö., Sultan Ü.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Raziye D.; Çamoluk/Adile Y.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Düğerek/Feriye G., Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Nuray B.; Göktepe/Güllü D., Nafile K., Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karacaören/Gülseri A.; Karamahmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Humayın Ö.; Meke/Dilber K., Fatma U.; Muratlar/Nezife İ.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Sarnıç/Aysel K.; Sungur/Bakiye Y.; Şenyayla/Habibe Ç.; Şeyh/Birgül İ.,

Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Selemiyeye T., Zühre K.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğu kırklamak için ne yapaarlardı biliyor musun? Kırk bir tane taşı devamlı çocuğun banyo ettiğı suya koyarlar. Çıkınlarsın.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Ayak basmayacak yerden kırk bir tane taşı toplarsın. Suyu ısıtırsın, içine atarsın; o ısıttığın tencereyi başka yerde kullanmazsın.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Şimdi teyzesi biz ırbıg* deriz. Irbıgın içine şeyimize göre kırk bir taş toplarız, kırklı kadın diye suyun içine koyarız. O taşları çıkınlar atarız.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kırk tane taşı kazana katarsın, kaynatırsın.”

(Akyer/Melek K.)

“Kırklama işleminde ırbıgın içine taş koyarsın. Zaten orada kırk gün sobanın üstünde, ocağın kıyısında durur. İçine kırk tane küçük taş atarsın.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kırk tane taş ederiz. Taşları tam kırkında atarız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kırk tane taş sayarsın.”

(Bağyaka/Fatma T.; Dağdibi/Humayın K.; Dokuzçam/Filiz G.; Kötekli/Sadık A.; Meke/Dilber K.; Şeyh/Birgül İ.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Toprak damlardan kırk taşını alırsın.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Otuz kırkı çıkana kadar otuz tane taş sayar, çıkınlarsın. İbrıkların içine koyarsın, hiç çıkarmazsın. Otuz kırkı çıkana kadar onunla yıkarsın. Ondan sonra kırk tane çıkınlarsın.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Dışarıdan ufacık ufacık kırk bir tane taş toplardık. Bir bezin içine sarar, kırk bir gün o kabın içinde durur.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Suyun içine kırk tane taş çıkınladır, atılır.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kırklamada kırk tane taş bulur gelirim, beze sararım. Çocuğu kırklarım.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Kırk gün oldu mu kırk bir tane taş toplarlar, ıbrığın içindeki suyun içine koyarlar. Onu leğenin içine boşaltırlar.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Kırk gün, kırk bir tane taş sayarsın, taşı böyle çıkınlarsın.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Otuzunda otuz tane taş kırarsın, suyun içine koyarsın. Suyu ıbrıkta mı ısıtıyorsun nerede ısıtıyorsan otuzunda otuz tane olur, kırkında kırk tane.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Kırklanmaz mı? Kırk tane taş sayar, ıbrığın içine gelir katarsın.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Kırkı çıkana kadar kırk tane taş bulurlar gelirler.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Suyunu koyarsın; içine kırk bir tane taş atılır.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Caminin yanından kırk tane taş bulur geliriz. İbrığın içine katarız.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“Suyun içine kırk bir tane taş atılır. Kaynatmanın* içine konulur.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Doğduktan sonra otuz günlük oldu mu suyun içine otuz tane taş, kırk günlük oldu mu kırk tane taş konur.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Yıkayamadığını – şimdiki gibi makine yok – bir kazan kurarsın, içine kırk tane taş sayar atarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kırk tane taşı ıbrığın içine atarsın.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Kırk gün oldu mu kırk bir tane taş toplarız. Evveli ıbrıklarımız olurdu, içine atarız.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Otuz günde kaynatmanın içine otuz tane ufak ufak taş koyarız. Koca kırkta kazanın içine kırk bir gün de taş atarız.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Evveli ıbrık derdik, güğümlerin içine kırk tane taşı çıkınlar atarız.”

(Doğan/İnci Y.)

“Şimdi biz ıbrığın içine kırk tane taş toplarız. Ama bir beze kat, ama öyle kat.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Kırk bir tane taş toplanır.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Böyle ufak [kırk] taşı toplarlar.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Kırkında kırk suyu koyarlar. Taş toplarlar, içine atarlar.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Kırk tane küçük taş toplanır. Çıkına bağlanır, suyun içine atılır.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kırkın sabahına geldik. Bu sobanın üstündeki ıbrığa kırk tane taş koyarız.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Çıkının içine kırk tane taş katarsın, kırk gün suyun içinde durur.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Çocuk kırk günlük oldu mu kırk tane taş toplarsın, ıbrığa katarsın.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Kırk bir tane taş toplarsın. Kırk bir taşı yıkar, keseye katarsın. Onu ısıttığın suyun içine atarsın.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Normal kırkında kırk bir tane taş toplarlar. Leğenin içine koyarlar, çocuğu o suyla yıkarlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Bir ıbrık vardı, ıbrığı sobaya koy ısınsın. Çocuk ilk dünyaya geldiğinde: Oğlan olduğunda kırk bir tane, kız olursa kırk tane taş katarsın. Beze bağlanır, ıbrığın içinde durur.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“İbrığın içine kırk tane taşı bağlar, katarız.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kırk tane taşı sayarsın, bezle veya tülbent eskisiyle bağlarsın. İbrık vardır böyle, onu ıbrığın içine atarsın.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Kırk tane taşı sayarsın, suyun içine katarsın.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kırk gün oldu mu kırk tane taş sayarsın, oradan bir kazanın içine veyahut ıbrığın içine katarsın.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Tabii kırkı çıkınca kırk tane taşı çıkınlarsın, suya katarsın.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Kırk tane taşı toplayıp geliyorlar, banyo ettiğin ıbrığın içine katıyordun, oradan suyun içine boşaltıyorsun.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Otuz dokuzuncu günde kırk taşıyla yedi taş toplanır. Kırk günde de taş toplarsın.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“İbrığın içine çocuk doğduğundan beri ufacık taşlardan kırk tane, kırk bir tane taş koyar.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Kırk gün boyunca bezin içine kırk tane taş koyuyorlar. İbrığın içine katarlar. O taşın çıkını ıbrığın içinden hiç çıkmaz.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Şimdi kırk gün olunca camiden kırk bir tane taş alır geliriz. Ondan sonra ıbrığı sobanın üstüne koyar ısıtırız.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Kazanın içine kırk tane taş koyarlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Suyun içine kırk tane, kırk bir tane taş atılır; onunla yıkanılır.”

(Kuzluk/Humayın Ö.)

“Kayrak taşı atarlar.”

(Meke/Fatma U.)

“Çocuk dünyaya geldi mi ıbrık konurdu. İbrıkların içine kırk tane küçük küçük taş toplardık, çıkına katar, içine atardık.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Su, köy yerinde sobanın üstünden eksik olmaz. İçine kırk bir taş katılır.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Kırk gün oldu mu kırk tane taş toplarız. Suyun içine o kırk taş atarız.”

(Müştabey/Huriye Ö.)

“Kırk tane taş toplarsın, suyun içine koyarsın.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Kırk bir tane taş alırsın, taş kırk bir gün yıkarsın. Yıkadın mı o kovanın içine atarsın.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Çocuk doğdu muydu ıbrığın içine kırk tane taş, bir tane demir katılırdı.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Taş sayardık; taşı yıkar, suyun içine katarsın.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Kırk tane taş toplarsın, kırk bir tane taş.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“İbrığın içine kırk bir tane taş koyarız. Taşı da taş gibi olsun diye koyarız.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Kırkı çikana kadar bir tane çıkımın içine küçük küçük kırk tane taş sararsın. İbrığın içine atarsın.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“İbrığın içine kırk tane taşı beze bağlar atarsın. Onunla kırklarsın.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Taş koyuyorsun, işte onun suyuyla yıkanıyorsun.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Kırk tane taş yaparlar. Doğumdan bir hafta sonra kırk tane taş yaparlar. O kırk taşını suyun içine koyarlar.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Şimdi biz kırk tane taş toplardık. Bir tane ıbrığa koyuyoruz.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kırkına kadar kırk tane taş sayar, çaputa sarılır da ıbrığın içine konur.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kırk tane taş koyarsın, banyo ettirirsin.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Kırk bir tane taş toplarsın.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kırk tane taş suya konur.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“İbrığın içinde kırk tane taş vardır.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Kırk bir tane küçük taş bulursun, çıkınlarsın; suyun içine atarsın.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Kırk bir tane taş atarlar.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Evveli kızım böyle ıbrıklara su katarlar, onun içine kırk tane taş ederlerdi.”

(Yörüköğlü/Ayşe Ö.)

“Kırklama; kırk günde taş sayarsın, ıbrığın içine atarsın Annesi kırkında kırk taşla temizlenir.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.3.2.1.2. Bebeği kırklamak için kullanılacak suyun içine yumurta kabıyla su doldurulur, yumurta kabı atarlar.

(Algı/Gülfide B.; Bayır/Sevim Ç.; Meke/Fatma U.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O.; Sarnıç/Aysel K.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Zeytin/Ferîştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk yumurta gibi olsun diye yumurtayı ikiye bölersin, çocuğu banyo ettireceğin ilgenin içine yumurta kabıyla su doldurursun.”

(Algı/Gülfide B.)

“Suyu ısıtırız, bir yumurtayı deler ve içini boşaltırız. Yumurta kabıyla leğenin içine kırk kere su dökeriz, kırk birincide bırakırız.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Yumurta kabı atarlar.”

(Meke/Fatma U.)

“Bir yumurtayı açarsın, içine su koyarsın. Kırk bir defa boşaltır, banyo ettirirsin.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Yumurtanın tepesinden bigırık delersin, ona su doldurur ölçersin. Kırk bir sefer yaparsın.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“İbrığın içine bir tane yumurtayı kırarız; kırk bir dederiz. Yumurta, yumurta gibi olsun diye ederiz kızım.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta kabı konur.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kırklama, kırk günde yumurta kabı alırsın, ıbrığın içine atarsın. Yumurta gibi olsun çocuk derler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.3.2.1.3. Suyun içine zeytin, gül yaprağı; buğday, altın, demir para, çivi konulur.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Meke/Dilber K., Emine G., Fatma U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Paşapınarı/Hayriye A.; Sarnıç/Aysel K.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeşilyurt/Selemiye T., Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evvla zeytin yaprağı, buğday, altını suyun içine katarsın.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“[Suyun] içine buğday katarım, beze sararım, kaynatırım. Çocuğu kırklarım.”
(Bayır/Sultan Ö.)

“Suyun içine kırk bir tane buğday atılır. Kaynatmanın* içine konulur.”
(Çiftlik/Nevin D.)

“Kırk tane buğday sayarsın. Islarsın buğdayı oraya.”
(Dağdibi/Humayın K.)

“Yalnız çocuk kırklanırken altın yüzüğün varsa suyun içine atardık. Bilmem neden atılırdı? Ondan sonra kırklanırdı.”
(Denizova/Süheyla K.)

“Demir gibi olsun diye para koyarız. Zeytin yaprağı koyarız.”
(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Kırk buğday tanesi [suyun içine atılır].”
(Meke/Dilber K.)

“Zeytin yaprağı katardık, buğday tanesi katardık.”
(Meke/Emine G.)

“Buğday tanesi atarlar.”
(Meke/Fatma U.)

“Elinde gümüş veya altın yüzük varsa suyun içine atarız.”
(Müştabey/Huriye Ö.)

“Zeytin yaprağı sayardık; suyun içine katardık.”
(Paşapınarı/Hayriye A.)

“İbrığın içine zeytin yaprağını kırk tane böleriz. Zeytin yaprağını, zeytin gibi bedeni ışılasın, kara gözlü olsun diye ederiz kızım.”
(Sarnıç/Aysel K.)

“Buğday tenli olsun diye buğday konur.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kırk bir tane buğday tanesi çıkınlarsın, suyun içine atarsın. Suyun içine sağlam olsun diye bir tane sağlam çivi koyuyorsun.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Oğlansa katı olsun diye banyo edeceği suyun içine çivi atarsın. Varlıklı, nasipli olsun diye buğday atarlar.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Kırklama, kırk günde zeytin yaprağı alırsın, ıbrığın içine atarsın. Zeytinyağı gibi olsun derler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.3.2.1.4. Suyun içine bebeğin kokmaması için tuz, karanfil, defne yaprağı, bal veya kokulu herhangi bir şey konulur.

(Çaybükü/Zehra Ö.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeşilyurt/Kadın Ayşe S., Selemiye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Suyunu koyarsın; içine tuz koyarız. Eli ayağı düzgün olsun, kokmasın diye bir şeyler koyarız.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Karanfil koyarsın.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Çocuğu ıslıyorsun, güzel koksun diye tuz, karanfil, bal sürüyorsun.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Güzel koksun diye tehneli* yaprağı koyuyorlar. Aslında eskiden de koyuyorlardı.”

(Yeşilyurt/Kadın Ayşe S.)

“Güzel koksun diye tehneli yaprağı konur.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

3.3.2.1.5. Bebeğin kendisine ait sabunu, leğeni olur.

Açıklayıcı Örnek

“Ayrı ıbrık, ilgen, sabun olur. Çocuktan başka kimse kullanmaz.”

(Avcılar/Fatma K.)

3.3.2.2. Kırklamanın Yapılış Şekli

(Akçaova/Humayın T., Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Akyer/Hatice B., Melek K.; Alçı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ö., Sultan Ü.; Bozyer/Dudu O.; Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çakmak/Raziye D.; Çamoluk/Adile Y., Kübra P., Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Pembe Ü., Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K.; Denizova/Hörü K., Süheyla K.; Doğan/İnci Y.; Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Düğerek/Feriye G., Saniye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Arife E., Nuray B.; Göktepe/Gülay K., Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Günlüce/Nurten B.; Hacırüstem/Bakiye K.; Karacaören/Gülseri A.; İkizce/Hacer D.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/İsmail E., Mukaddes E., Nuray U.; Kiramettin/Sultan D.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Humayın Ö., Sebahat Ö., Meke/Dilber K., Emine G., Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y., Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Ayten A., Cemile P., Zerrin A.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Paşapınarı/Hayriye A.; Salihpaşalar/Gülhanım A., Halise O., Nazik A.; Sarnıç/Aysel K.; Sungur/Bakiye Y., Fatma Y.; Şenyayla/Hatice K., Habibe Ç.; Şeyh/Birgül İ., Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yenibağyaka/Sakine S., Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/

Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Özlem K., Selemiyeye T.; Yörüköğlü/Ayşe Ö.; Zeytin/Feriştah U., Humayın K.)

Kırklamanın en temel malzemesi, su ve onun içine atılan taştır. Atılan bu taşlar sayesinde bebeğın ve annenin sağlam bir yapısının olacağına inanılır. Bunların haricinde bahsi geçen malzemeler köyden köye değışiklik göstermektedir. Öncelikle bebeğın doğduğı ilk günden itibaren kırk gün sonra yıkanırken kullanılacak olan kırk taş toplanır ve çıkınlanır. Bazı köylerde kırk günden önce on beş, yirmi, otuz veya otuz birinci günlerde de kırklama yapılmaktadır. Kaçınıcı günde kırklanıyorsa suyun içine o kadar sayıda taş atılmaktadır.

Kırklama yapılırken yalnızca bebek veya annesi yıkanmaz. Onlarla beraber giydikleri giysiler, yattıkları yataklar, çarşafklar, yorganlar da yıkanır. Çünkü bebek ve anne, kırk gün içinde dokunduğı her şeye kirliliğini bulaştırmaktadır. Yıkanamayan eşyalara kırk çıkarmak için hazırlanan sudan serpilir. Kimi köylerde bu yapılanlara ek olarak kadının ayak bastığı yerler de kırk suyu ile temizlenmektedir. Kırk suyu ile öncelikle anne, sonra bebek yıkanır. Eğer anne yıkanmaz da sadece bebek yıkanırsa o zaman annesini ememez.

Kırklama işini yaparken yol göstermek için genellikle aile büyükleri bulunsa da bazı durumlarda anne yalnız kaldığı için tek başına yapmaktadır. Kimi köydeki kaynak kişiler kırklamayı yapan kişinin de kırklanması gerektiğini belirtmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk da annesi de banyo eder, o taşlar gömülür.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuğunu yıkarsın. Evin içlerindeki bütün eşyalar yıkanıyor, su serpilir. Kız çocuğunun kırkı kırk bir günde çıkar. Evveli oğlan çocuğuna aramazlar denirdi. O, kırk günde veya kırk bir günde de olsa zarar etmez. Otuz gün kırkı çıktı mıydı erkeklenir derlerdi.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Şimdi teyzesi biz ırbıg deriz. İrbıgın içine şeyimize göre kırk bir taş toplarız, kırklı kadın diye suyun içine koyarız. O taşları çıkınlar atarız. Bütün o yıkadığımız çocuğun bezi, çocuğu yıkadığımız su, annenin yıkandığı su hep o sudan geçer. İliştirirsin ama sudan geçer. Kırkına kadar hep böyle olur. Hem çocuğu hem anneyi o taş olan sudan yıkarız. Abdest aldırırız. Yani anne yıkanır abdest alır, çocuk da abdest alır ondan sonra emzirir yani. Mesala çocuğu yıkadık, anne yıkanmadı; emziremez. İlle onun yıkanması gerekir. Kırk günde, kırk bir günde o suyu evin her tarafına serpiştirirsin, yıkarsın. Her şeyini, çocuğu, anneyi yıkarsın. Ondan sonra evin içinden bir başlarsın o suyu hayata, bahçeye kadar taş bahçeye serptirirsin. Her yere.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Hem çocuk, hem annesi yıkanıyor.”

(Akyer/Hatice B.)

“Sıcak suyun içinde çocuğun elbisesini kaynatırsın. Evin içlerine kırklansın diye serperdik. Evet, anne de çocuk da kırklanıyor.”

(Akyer/Melek K.)

“Çocuk yumurta gibi olsun diye yumurtayı ikiye bölersin, çocuğu banyo ettireceğin ilgenin içine yumurta kabıyla su doldurursun. Yirmi birinde yirmi bir kere, otuz kırkında otuzyon* katarsın; onunla banyo ettirirsin. Kırkında kırkyon doldurursun, sonra esas su katar banyo ettirirsin. Ondan sonra evin içine serpersin. Anası, danası hep yıkanır.”

(Algı/Gülfide B.)

“On beş gün oldu mu kendin banyo yaparsın, bir de çocuğa banyo yaptırırsın, eşyalarını yıkamazsın. Otuz kırkı çıktı mıydı kendin yıkanırırsın, çocuğun bir iki eşyalarını yıkarsın. Tam kırkı çıkınca evin içinde ne kadar eşya varsa yıkarsın.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Elin doğduğunu ne bileyim kızım? Kendi doğduklarımı kırk günün akşamında suya koyar, sarardım, yatırırdım. Çocuğu kırklarsın, kendini kırklarsın. Her şey yıkanır, kırklanır.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Otuz kırkı çıkana kadar otuz tane taş sayar, çıkınlarsın. İbrıkların içine koyarsın, hiç çıkarmazsın. Otuz kırkı çıkana kadar onunla yıkarsın. Ondan sonra kırk tane çıkınlarsın. Kırkı çıkana kadar aynı şeyi yaparsın. O suyla yıkarsın. Çocukla anne yıkanır, baba da yıkanır. Evin eşyaları yıkanır. Kışın olur da yıkayamayacak olursan o suyu serperler, silerler. Hastalık uçsun gitsin derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Dışarıdan ufacık ufacık kırk bir tane taş toplardık. Bir bezin içine sarar, kırk bir gün o kabin içinde durur. Suyu ısıtırız, bir yumurtayı deler ve içini boşaltırız. Yumurta kabıyla leğenin içine kırk kere su dökeriz, kırk birincide bırakırız. O suyla çocuğu ve anneyi yıkardık. Evin içinde çocuğun ne kadar eşyası varsa; evdeki çarşaf, yatak örtüleri, giyecekler yıkanır. Evlerin içi yıkanır. Bir de sürahinin içine su konulur, evin içine serpilir. Çocuk yıkanırken anne de yıkanır, sonra temizken çocuğu emzirir. O taşları belli bir yere atarlar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“O kırk taşlı suyla çocuğu kırklarlar. Anne de o kır suyuyla banyo yapar. Evin içine su serpilir. Bütün yattığı yatalara, battaniyelere, yorganlara, nevresimlere su serperler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kırklamada kırk tane taş bulur gelirim, içine buğday katarım, beze sararım, suyun içine katar kaynatırım. Çocuğu kırklarım.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Çocuğu, kadını banyo ettirirler. Bir de o suyla odaların her yerine, kullandığı çarşaf, yatak, yorgan ne varsa su serperler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Kırk gün, kırk bir tane taş sayarsın, taşı böyle çıkınlarsın. Onunla banyo yapılır. Evine ne yaparsın? İstersen, yapabilirsen eşyalarını komple çıkarırsın, su serpersin. Çıkaramazsan da böyle suyu serpersin. Kırk benden çıktı diye suyu döker gidersin.”
(Bozyer/Dudu O.)

“Kırk çıkınca çocuğu suya katarsın. Pusadını yıkarsın.”
(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Suyu ıbrıkta mı ısıtıyorsun nerede ısıtıyorsan önce çocuğu yıkarsın, sonra kendin banyo edersin. Kırkında gari evin içinde yattığın, örtündüğün o şeyleri hep yıkayacaksın.”
(Camikebir/Gülzade B.)

“Kırkında [anneyi] kırk suyuna katarsın. Ondan sonra çocuğu da suya kattım.”
(Çakmak/Raziye D.)

“Onunla [kırk taşlı suyla] kendin de banyo yaparsın, çocuk da yapacak. Taş bitene kadar devamlı günlük, birer tane alıp yapacaksın. Evde ne kadar örtü, döşek varsa pılını pırtını, badanasına kadar olurdu. Perdelerini, eşyalarını yıkayacaksın. Süpürgeyi alıp ıslayacaksın. Kırk bana ben kırka bastım diye evin her tarafına, köşelerine süpürgeyle tavlarsın*. İçeriden başladın mı merdivene kadar uğurluyorsun, gari kırkı oradan çıkıyor.”
(Çamoluk/Adile Y.)

“Çocuğa duş aldıracaksın. Evde kaç kişi varsa o kırk taşının suyuyla banyo eder.”
(Çamoluk/Kübra P.)

“Yattığın yatakları, döşekleri kırk suyunda yıkıyorsun.”
(Çamoluk/Songül Ç.)

“Kırk çıkana kadar o suyla kırklar, yıkarız. Evimizin içine, her tarafına kapıya kadar su serperiz.”
(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Suya gireriz, o sudan içeriz. Bebek de yıkanır.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“İbrığın içindeki suyla suya gireriz*.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“İlkin bebeği banyo ettirirler, sonra kendisi banyo eder. Evin içlerine, dışarıda gittiğin tuvalete, döşeklere, yorganların üstüne su serpilir.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Çocuğa banyo yaptırılır. Evin içine hafiften su serpiyorsun, kendin banyo yapıyorsun. Herkes banyo yapıyor: Eşin, çocuğun biz öyle yaptık.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Annesi de yıkanır, çocuk da yıkanır, evde kim varsa hepsi suya girer. Evin içinde ne varsa yıkarsın, evin içine su serpersin.”

(Dağdibi/Humayn K.)

“Yirmi günde çocuğu biyon yıkarsın. Otuz günde çevrende başka bir kadın doğum yaptıysa hem çocuğu kırklarsın hem öteki kadının çocuğunun kırkı çocuğu basmasın diye kendin kırklanırsın. Otuz altıncı güne büyük kırk denir, evin içindeki eşyanın yıkayabildiğini yıkarsın. Evin içine, her tarafına o sudan çam dalıyla serpersin. Kırkıncı gün çocuğu, otuz altıncı gün kendin kırklanırsın. Büyük kırk denir. Kırk sende çıkar gider. Çocuk, üç gün temiz süt emer denir.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Şimdi eve gireceği gün evde abdest alıyorsun. Evveli sabahleyinse su serpilirdi.”

(Denizova/Hörü K.)

“Kırkı çıkacağı zaman bunun suyuna koyacaksın, evin içine biyo serpeceksin. Evveli serperdik. Şimdi o yok. Her şey yıkanır, kırklanır. Ta kapı dibinde, süpürgenin üstünde bile yapardık.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Biz kırklamayı böyle ederiz: Otuz günde çocuğu banyo ettiririz. Kaynatmanın içine otuz tane ufak ufak taş koyarız. Koca kırkta kazanın içine kırk bir gün de taş atarız. Çamaşırları yıkarız, son vakit çocuğu kırklarız. Kaç tane oda varsa evin içine o suyundan serperiz. Şimdi buradan girdiniz, oraya kırk suyunu serperiz. Anne de yıkanır.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Evveli ıbrık derdik, gğmlerin içine kırk tane taşı çıkınlar atarız. Onun suyuyla yıkarız. Otuz kırkında o suyla çocuğu banyo ettirir, kendin de banyo ederisin. Abdestini, gsln alırsın, çocuğa da aldırırsın. Koca kırkında hepsini yıkarız: Ne kadar çocuğun yattığı yatak, yorgan, döşek varsa yıkanır. Yıkanmayanlara su serperiz. Kırkı çıkardık gari, suyu serptik; dışarıya çıkardık. İbrıktaki taşları toplayıp gittik, kenara gömdük.”

(Doğan/İnci Y.)

“Evvela çocuğu imdiririz, ondan kerı kendimiz de imeriz, banyo ederiz. Her yeri temizleriz. Ondan kerı çocuğa memeyi veririz.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“ocuğun teberisi yıkanır.”

(Dokuzçam/Filiz G.)

“ocuğu banyo ettirdin mi kafasından o taşlı sudan dökülür, bir daha durulanır. Buna Allah tarafından temiz olsun diye kırklama denir. Annesi de eder.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Kullandığı eşyalar varsa onlar yıkanır, kırklanır. Çocuğun pusatları hepsi de aynı kırklı sudan geçer. Annesi de banyo yapıyor.”

(Düğerek/Saniye G.)

“Taş toplarlar, içine atarlar. O orada durur, sen banyo edersin. ocuk da anne de yıkanır, her Şey yıkanır.”

(Emirbeyazıt/Melahat .)

“Kırklanır. Kırk tane küçük taş toplanır. Çıkına bağlanır, suyun içine atılır. Ondan sonra da sudan dökünülür. Evde ne varsa her şey yıkanır. Kendininki, çocuğunki yıkanır. Her tarafa su serpilir, kırklanır.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kırk taşlı suyla çocuğu banyo ettiririz, kendimiz ederiz. Ondan sonra eve su serperiz, ne varsa yıkarız. Çamaşır yıkarız, eskiden çamaşır makinesi mi var?”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“O kırklı suyla kıyafetlerini, bezlerini yıkarsın.”

(Gazeller/Arife E.)

“Önce çocuğu yıkarız, sonra kendin yıkanırsın. Evlerin içlerine su serpilir. Kendimiz yapardık.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Annesi banyo ediyor, çocuk da o suyla banyo ediyor. Evin içine bir yerlere serpiliyor.”

(Göktepe/Gülay K.)

“Evvela annesi banyo eder, ondan kerî el yordamıyla gusül abdestini alırsın. Çocuğa banyo yaptırırsın, evlere su serpersin böyle bir iki evin içine, kırk gitsin diye. On dakika çocuğu emdirirsin, kırk gider. Çocuk da kendin de çıkarsın.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Önce sen banyo yaparsın, sonra çocuğunu yaptırırsın. Kalan suyu da bütün evin içine serpersin. Onunla da kalmazsın, bütün evin eşyalarını yıkamaya çalışırsın. Evini de kırklar, paklarsın. Suyu zeytin dalıyla serpersin. Zeytin dalı çok yaşıyor ya gülüm, yaz kış bulunduğu için [yapılır].”

(Göktepe/Nafîle K.)

“Normal kırkında kırk bir tane taş toplarlar. Ondan sonra gül yaprakları toplarlar. Gül yaprağı yoksa yeşil yapraklar, zeytin yaprağı falan toplarlar. Leğenin içine koyarlar, çocuğu o suyla yıkarlar. Kalan suyla anne yıkanır. Ondan sonra suyu evin

dört köşesine, elinle alırsın avucunla püskürtürsün. Tıs tıs tıs yaparsın. O taşlar atılmaz, bir süre bekletirsin. Ondan sonra o taşlarla gül yapraklarını böyle bahçeye atarsın. Herkes basmasın; çocuk ağaç gibi büyüsün, bereketli olsun diye özellikle ağaç dibine atılır.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Devamlı kırk çıkana kadar o ıbrıktaki sudan kullanırsın. O kırklı suyla çocuk da anne de yıkanır. Sonra çocuk emzirilir. Kullandığım eşyaları sudan geçiriyorsun, evin içine su serpiyorsun.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“İbrığın içine kırk tane taşı bağlar, katarız. O su ile çocuk ve annesi banyo eder. O kırk çıktığı zaman su katarsın, süpürgeyle hafiften böyle böyle dışarı çıkarız.

(Günlüce/Nurten B.)

“O kırk gün sularından katarsın zaten suları. Onunla artık kendini de yıkarsın, çocuğu da yıkarsın. Evin içlerinde neyin varsa yıkarsın, yıkayamadıklarına, evin içine o suları elinle serpiştirirsin.”

(Hacırüstem/Bakiye K.)

“Evvela çocuğu suya katarsın. Ondan kerı evin içlerine, gittiği yerlere hep suyu serpersin. Ondan kerı de kendin girersin.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Banyosunu yaparken katarsın, ondan sonra evin içine hep o kırk suyundan serpersin. Kırk çıkar gider.”

(İkizce/Hacer D.)

“Artık koca kırkta evinin her yerini kırklarsın, kırkı çıksın diye neyi varsa yıkarsın, evin içlerine serpersin. Çocuğu da suya katarsın, kendin de kırklanırsın.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Sen orada yıkanır gelirsın, ondan kerı çocuğu emdirirsın. Eski eşyaları yıkayamayacak olursın su serpersin. Onu yıkayan olursa yıkar. Sonra çamaşırlarını

yıkar, kırklarsın. Ondan sonra da o kırk taşı da üç yol ayardına* gömüp geliyorsun. Annem etmişti onu. Gün doğmadan mı geliyordu, bir şeyler oluyordu.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Otuz dokuzuncu gün kırk bana basmadı, ben kırka bastım diye yıkanırısın. Önce çocuğu sonra kendin yıkanırısın.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Anne de banyo eder.”

(Kıran/İsmail E.)

“İbriğin içine çocuk doğduğundan beri ufacık taşlardan kırk tane, kırk bir tane taş koyarız. Çocuğu o suyla banyo ettiririz. Kırkı çıktı, dökeriz artık onları.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Çocuğun aygıdı varsa çarşaf, öteberi, döşek yıkanır. Böyle her tarafa su serperler.”

(Kıran/Nuray U.)

“Çocuğun elini yüzünü, ayaklarını da suya katacağın zaman o sudan ediyorsun. Anne de yıkanır.”

(Kıramettin/Sultan D.)

“Kırk suyuna girdiğimiz zaman, bir şey ettiğimiz zaman, çaput yıkadığımız zaman o sudan kullanırız. Kırk basmasın diye yapılır. Kırk gitsin diye yıkanmayana su serpilir.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Banyo ettirilir. Çocuğa banyo ettirirsin: Üstünde, evinde kullandığın çarşafını, şeyini, hepsini yıkarsın. Anne de yıkanır. Şimdikilere bakarsan makine yıkıyor da kazanlar da olurdu. O kazandaki sudan da bir kaba katar gelirsın. Evin içine, yıkanmadık yerlere su serpersin. Ona kırkı çıktı denir. Sonra o tuzlamayı yaparsın.”

(Kötekli/Sadika A.)

“Çocuğu, kadını evin içinde ne varsa hepsini yıkarlar. Evin içini böyle temizlerler.”
(Kuyucak/Sadika P.)

“Suyun içine kırk tane, kırk bir tane taş atılır; onunla yıkanılır.”
(Kuzluk/Humayın Ö.)

“On beş günlükken hem çocuk, hem kendin banyoya girersin. En son kırk kırkında hem çocuk, hem kendin yıkanırısın; bir de evin içinde böyle neyin varsa yıkarısın.”
(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Evdeki insanlar da [kırklanır]. Kırk çıkıyor, bitiyor.”
(Meke/Dilber K.)

“Çocuğun bütün aygıdını, her yerini yıkarlar, sererler. Süpürgenin ucuyla, fırçayla evin her tarafına suyu serperler.”
(Meke/Emine G.)

“Kırlı suyla evi kırklarsın.”
(Meke/Fatma U.)

“Evet, ikisini de [anne ve çocuğu yıkarlar]. Evi dahi yıkarısın. Giydiğini, çarşafı, yastıkları, çocuğun eşyalarını yıkarısın. Kırkı çıktığı zaman artık o kırk pusatlarını giydirmeyiz.”
(Muratlar/Ayten Y.)

“Kırk gün oldu mu o suyla yıkarısın. Ondan sonra evin içinde Kulhuvalla'ı okuya okuya dolaşırısın. Biz öyle ettik. Hafif böyle [suyu] serpererek yaparsın. Banyo ettiririz. Biz büyüklerden böyle öğrendik.”
(Muratlar/Nezife İ.)

“Okunan suyla yıkanır, su serpilir.”
(Muslihittin/Arife Y.)

“Okunmuş suyla çocuğu yıkar, kendi yıkanır. Her taraf kalkar, yıkanır.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Sabunlanan çocuk o suyla yıkanır, çocuğa böyle büyük insan gibi abdest aldırırlar. Sonra annesi de yıkanır, temizlenmiş olur. Leğende kalan suyla evin içine, her yakasına su serpiyorsun. Evin içinde başka bir insan varsa yüzünü falan yıkıyor. Böylece kırk biter.”

(Müştabkbey/Huriye Ö.)

“İşte kırkncı gün çocuk da anne de yıkanır. Banyolar temizlikler olur.”

(Orhaniye/Ayten A.)

“Kırk tane taş toplarsın, suyun içine koyarsın ve çocuğu banyo ettirirsin.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“İlk önce çocuk, sonra anne yıkanır. Mesela evlere kırk basmasın diye su serpiliyor.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kullandığı her şeyi, bütün çocuğun ve annenin çamaşırları kırklanır. Evin içine bile yapılır.”

(Orta/Fatma T.)

“Kırk bir tane taş alırsın, taşı kırk bir gün yıkarsın. Yıkadın mı o kovanın içine atarsın. Ondan sonra kırklanırsın yavrum. Çocuğunu, kendini kırklarsın.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Şimdi, otuz kırkında çocuk, annesi, babası banyo eder. Çocuğun bezini, pusetlerini, çaputunu yıkarsın. Kırk kırkında dışarıya kazan vurulur, su kaynatılırdı. Kazanın içine o taşın suyunu alır; evin içinden çıkardığın eşyaları, halısını, kilimini, yorganını, döşeğini, çarşafını, çocuğun kesesini, çarını çaputunu yıkarsın. Siler süpürür, yeniden yazarsın. Çocuğu banyo ettirirsin; kendin, kocan banyo eder. Yine evde ufak olan çocuğun varsa banyo eder. Oradan bir bakır su alır gelirsın, süpürge nin ucuyla evin etrafına su serpersin. Vardığın yerlere, erim arasına*, güdenlere* serpersin. Kırkın çıkar.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Taş sayardık, zeytin yaprağı sayardık; taşı yıkar, suyun içine katarsın. Çocuğu onunla kırklarsın. Sadece çocuğu kırklarsın, sonra da kendin de suya girersin.”

(Paşapınarı/Hayriye A.)

“Bir yumurtayı açar, içine su koyarsın. Kırk bir defa boşaltır, banyo ettirirsin. Çamaşlırları yıkanır biter.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“O suyla hem çocuk hem annesi banyo eder. Her şeyi yıkanır, gittiği yerlere o kırk suyundan serpilir. Bahçelere, tuvaletlere, nereye gittiyse serpilir.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Evlerin içlerine yapılır.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Çocuğu kırk gün, gün aşırı suya koyarız kızım. Evin içinde ne varsa, çocuğun örtüsü, döşeği varsa hepsi kırktan geçer. Suya sokarız, yıkarız. Sonra evin içine süpürgeyle kırklandı diye serperiz.”

(Sarnıç/Aysel K.)

“Anne de çocuk da kırklanır.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Kırk suyuyla evi yıkıyorsun, su serpiyorsun. O zaman hepsi kırklanıyor.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Evet, süpürgeyle o kırk suyunu gezdiğin yerlere, o kırk suyunu serpersin. Mesela bezlerini bile onunla yıkarsın.”

(Şenyayla/Hatice K.)

“Kırk birinci günde çocuğunu, elbisesini, örtüsünü, döşeğini, evini, temizlersin. Her şeyini yıkarsın.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Her bir yere [su] çırparlar.”

(Şeyh/Birgül İ.)

“Şimdi mesela, annesiyle çocuğun kırkı karışmıyor, çocuğu ayrı yaptırıyorlar, anneyi ayrı yaptırıyorlar. Birbirlerini görmüyorlar.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Evet, kırklama diyorlar. Kazanı vururlar ocağa, o kırk taşını koyarlar içine. Ondan sonra ilk önce çocuğu yaptırırlar. Ondan sonra o şeylerinle evlere, süpürgesiyle o kaynar kazanın suyundan alırlar. Evin her tarafına, ne kadar evin varsa ya da kullandığı bir yer varsa.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“İbrıktaki suyu başka yerde kullanmıyoruz. Devamlı çocukların kendi çamaşırında kullanıyoruz. Kırk gün bittiğinde o gün evin içinde ne kadar eşyan varsa yıkıyorsun; perdeleri yıkayamıyorsak su serperiz. Evin dört bir tarafına su serpiyoruz. Temizleniyoruz. Otuz beş kırkında da yıkayabiliyorsun, yalnız kırk taşını dökmüyoruz. Kırk çıkınca döküyoruz. Taş ıbrığın içinde duruyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Otuz kırkında her şeyini yıkarsın, yıkamadıklarına su serpersin. Köşelere, bucaklara, çocuğun ve annesinin girdiği her yere su serpilir. Koca kırkında da aynı yıkarsın, yıkamadıklarına su serpersin. Kırıktan kurtulursun.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Temiz süt emsin diye kırklanırdı. Kırk bitti mi çıktı mı onu döküverirsin.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

“Koca kırkında evin her tarafını kırklarlar. Evde ne kadar tuttuğun örtü, pırtı, ne varsa kırklanır. Çocuğa kırk basmasın diye odaların her tarafına kırk suyu serperler. Kayınvalidemin oraya gittim, orada bile çocuk şey oluyor diye kayınvalidem kırk suyu aldı geldi, oralarda gezdim diye serpti. İlk çocuğu yıkarlar yavrum, sonra anneyi yıkarlar, çocuğu öyle emdirirler. Hani çocuğu yıkayıp da anneyi emzirmezler. O gün kırk tane taşla işin bitti mi hepsini döküverirsin.”

(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Kırk suyuna katıyorsun. Çocuğu ısıyorsun, güzel koksun diye tuz, karanfil, bal sürüyorsun. Kırk tane taş koyarsın, banyo ettirirsin. Anne banyo eder. Ondan sonra kendi eşyalarını giydiriyorsun, ne kadar eşyaları varsa yıkıyorsun. Etrafa da süpürgeyle su serpersin.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Çocuğu yıkadın mı hem çocuğun tepesinden hem annesinin tepesinden kırk çıktı diye o taşları dökersin. Çocuğun ve annenin üstündekileri, oralardaki fazla eşyaları da kırk çıksın diye yıkarlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Kırkı çıksın, kırk basmasın diye yapılıyor. Anne banyo eder, çocuk banyo eder. Ev temizlenir, su serpilir. Öyle kırklanırdı.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Kırklama işleminde önce çocuğu banyo ettirirsin, sonra annesi banyo eder. O kırklı taşın suyuyla yattığı odanın içine, kullandığı eşyalara, yıkanmayacak olanlara su serpilirdi. Çamaşırlarını yıkarız; her yere, ev içlerine su serperiz.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Çocuğun yıkanacakları varsa yıkanır, yıkanmayacaksa su serperiz. Evin her tarafına su serpilir. Anne yıkanır, çocuk da yıkanır.”

(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“Kırk gün sonra kırklı çocuk yıkanır, çocuğun bütün eşyaları yıkanır, anne yıkanır. Annenin eşyaları yıkanır. Her yere su serpilir. Annenin kırk gün kanaması oluyor, lohusalıktan çıkıyor. Ondan temizlenme gibi bir şeydir.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

“Kırkı çıkana kadar onunla [kırk taşlı suyla] banyo ettirirsin. Elbiselerini melbiselerini, bütün evin içlerine su serpersin, her şeyini yıkarsın. Eğer otuz kırkında yıkadıysan koca kırkında hepsini yıkamayiverirsin, su serpersin. Çocuğu banyo ettiriyorsun, kendin banyo ediyorsun.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Evveli kızım böyle ıbrıklara su katarlar, onun içine kırk tane taş ederlerdi. Onunla çocuğu banyo ettirirsin, annesi de yıkanır. O zaman evin içini de kırklarsın.”

(Yörükoğlu/Ayşe Ö.)

“Annesi kırkında kırk taşla temizlenir. Üç gün sonra yumurta kabı, zeytin yaprağı, taşı toplarsın. Çocuğu kırklarsın. Çocuk yumurta gibi, zeytin gibi, yağ olsun derler. [Evdekilerin] hepsi temizlenir. Su serpersin.”

(Zeytin/Feriştah U.)

“O kırk suyu zaten ocakta durur. Yetişemediğin yerlere su serpersin.”

(Zeytin/Humayın K.)

3.3.2.3. Kırklamayı Yapan Kişiler

3.3.2.3.1. Kırklamayı anne kendisi yapar.

(Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Bağyaka/Kadriye Y.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çırpı/Sultan Ö.; Derinkuyu/Leyla D.; Fadıl/Mükerrem A.; Gazeller/Hörü D., Nermin E.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Özlüce/Meryem Ç.; Sungur/Fatma Y.; Yemişendere/Halise G.; Yeşilyurt/Zühre K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kendimiz yapardık.”

(Akyer/Melek K.; Bozyer/Dudu O.; Derinkuyu/Leyla D.; Gazeller/Nermin E.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kırklanmayı kendimiz yaparız.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Kendimiz yaparız canım ama ilk çocukta bilmez.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Ben kendim yaptım.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Kendimiz yaparız. E kim ediyor kızım? İnsan mı var? Evveli herkesin işi doludur.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Kaynanamız yoksa kendimiz yaparız.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“E büyüğün olmazsa zaten kendin yapıyorsun.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Kim gelecek de onu edecek? Başkaları olsa anasına ettiriyor da bizler hep kendimiz ettik.”

(Gazeller/Hörü D.)

“Evet, kendimiz temizliyoruz.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kendi yapabilirse kendi yapar.”

(Meke/Fatma U.)

“Annenin iki insanı, kimsesi yoksa zor şartlar altında kendi yapar.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Şimdileri öyle şeyi mi var gari. Komşun edivermezse kendi işini kendin bitirirsin.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kırklamayı kendimiz yaparız kızım.”

(Sungur/Fatma Y.)

“Kırklama işini kendin de yapıyorsun. Benimkinde gelen bile olmadı.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Kendisi kırklar.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

3.3.2.3.2. Kırklamayı ailedeki büyükler yaptırır.

(Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Bayır/Sevim Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D.; Dağpınar/Ayten K.; Doğan/İnci Y.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Nafile K.; İkizce/Hacer D.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Nuray U.; Kozağaç/Feride B.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Emine G.; Fatma U.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Zerrin A.; Özlüce/Meryem Ç.; Yenice/

Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yeşilyurt/
Selemiyeye T., Zühre K.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Büyükler yaptırır kızım.”

(Bağyaka/Fatma T.; Fadıl/Mükerrem A.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye
Ö.; Orhaniye/Zerrin A.)

“İlk çocukta bilmez. Tabii anası, öteki anası gelecek, ettirecek.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Daha çok kaynana yapar kırklamayı, kızın kendi annesi de yapar.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Gelen olursa büyüklerinle yaparsın.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Kaynanamız varsa o kırklar.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“Kızın annesi geliyor kırklamayı birlikte yapıyorlar.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Onu genelde bizim buralarda anneler yapar.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Kırklamaya ninelerimiz, annelerimiz gelirdi.”

(Doğan/İnci Y.)

“Hangisi varsa, anne de anneanne de, babaanne de yapar.”

(Göktepe/Nafise K.)

“Ablam yapardı, gelin yapardı. Tabii, hem annem hem kendi annem vardı.”

(İkizce/Hacer D.)

“Çocuğun kırkı çıktığında burada başkası yıkar. Annen yahut da bir başkası olur.”

(Karamahmet/Nurten Ş.)

“Evde kim varsa, aile büyüklerinden bilgili, o yapar.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Annesi olanın annesi yaptırıyor.”

(Kıran/Nuray U.)

“En şeyi, yapan kayınvalidelerdir.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Hakkından gelemezsin diye yaşlı çağırırsın da çocuğa abdest aldirtırsın.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Onu zaten annesi yanında uyguluyor, büyükler gösterir.”

(Meke/Emine G.)

“[Kırklamayı] annesi varsa annesi yapıverir.”

(Meke/Fatma U.)

“Evveleri büyüklerini çağırırsın geliverirdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Önümüzde annemiz yapar, annemiz yoksa yengemiz yapar.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Kendiminkini kocakarı, kaynanamız yapardı. Torunları ben yaptım.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Doğum yapan yapmaz da annesi, anneannesi, babaannesi, teyzeleri yapardı.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“[Kırklamayı] ailenin büyükleri, yaşlıları yapar. Şimdi çocuğa abdestinle memesini versin diye yaşlılarımız çocuğu banyo ettiriyor.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Babaanne, anneanne kırklar.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Taze gelin bilmez diye kendimiz yaparız, kocakarılar yapar.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.3.2.3.3. Kim olursa, konum komşu yapar.

(Denizova/Süheyla K.; Kozağaç/Aynur Ö.; Kuyucak/Sadika P.; Orhaniye/
Cemile P.; Özlüce/Meryem Ç.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kim olursa kırklamayı yapar.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Gelenler yapıverir.”

(Kozağaç/Aynur Ö.)

“Herkes toplanır, konum komşu yapardık.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Anne görmez çocuğu, başkası yıkar.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Evvelleri komşunu momşunu çağırırısın geliverirdi.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kırklama işine bir veya iki kişi de çağırabiliyorsun.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.3.3. Ebeler kırkılar.

Açıklayıcı Örnek

“Ebe kadın çağrılır.”

(Bayır/Sevim Ç.)

3.3.3. Kırklamayla İlgili İnanmalar

3.3.3.1. Kırk günden önce bebek herkese gösterilmez, dışarı çıkmaz.

(Bayır/Suat Ç.; Şeyh/Birgöl İ., Hatice C.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk kırk gün olmayınca, kırklanmayınca her bir insana gösterilmez. Hiçbir tarafa çıkmaz.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Evden, birbirine iğne verirken öyle çıkıyormuşsun.”

(Şeyh/Birgöl İ.)

“Eskiden şeytan işi olur diyerekten kırkıncıdan önce çıkılmazdı, şimdi çıkılıyor.”

(Şeyh/Hatice C.)

3.3.3.2. Bebek kırkıyken cumadan önce banyo ettirilir.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela çocuğu kırkıyken banyo ettirdin mi cuma üstünden geçmesin, cumadan evveli banyo ettir denir.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.3.3.3. Güneş gibi olsun diye güneşe baktırılır.

Açıklayıcı Örnek

“Çocukları güneş gibi olsun diye güneşe baktırırız. Hani uzun ömürlü olsun gibisiyle mi, orasını bilmiyorum.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.3.3.4. Bebek, kötü kadınlara tuzlatılmaz.

Açıklayıcı Örnek

“Tuzlarken cadı kadınlara tuzlatmazdım.”

(Gazeller/Hörü D.)

3.3.3.5. Kırkı çıkana kadar bebeğin rahatsızlığı geçmez.

Açıklayıcı Örnek

“Kırklama yapıldıktan sonra çocuk eselir*. O zamana kadar çocuk gece gündüz durmaz. Kırkı çıktı mı ondan sonra belirir.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

3.3.3.6. Annenin yüzündeki lekelerin çıkması için bebeğin beziyle silinir.

Açıklayıcı Örnek

“Mesela annenin yüzü lekeliyse hani çocuğun bezini yıkarsın ya çamaşırlarını yıkarsın. O bez şeyliyken bezle yüzlerini sürtersin lekeler çıksın diye. O da vardı yani. Hani lekeler çıksın diye.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

3.3.4. Kırk Gezmesi

Yöre halkının ifadelerine göre kırk gezmesinin eski zamandan beri olduğu belirtilmiştir. Bebeğin kırklandıktan sonra dolaşmaya başlamasına kırk gezmesi ya

da kırk uçurma adını verirler.⁵⁵ Ayrıca araştırma alanımızda bebek yeni doğduğu için komşudan ateş alınmayacağı inancı bulunmaktadır. Bu durumu “Çocuk yeni doğdu ya, komşudan ateş alınmaz.” (Kıran/Mukaddes E.) ifadesiyle örnekleyebiliriz.

Açıklayıcı Örnekler

“Kırk gezmesi eskiden beri varmış.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Kırk gezmesi derler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kırk uçurmaya giderler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırk gezmesi olur, gezdirilir.”

(Kafaca/Hülya A.)

Araştırma alanımızda yalnızca iki köyde kırk gezmesinin olmadığı ifade edilmiştir. Hemen hemen her köyde böyle bir uygulamanın olup da sadece iki yerde olmaması şüpheli bir durumdur.

Açıklayıcı Örnekler

“Öyle bir şey vermezler.”

(Akyer/Melek K.)

“O hiç bizim burada olmaz.”

(Gazeller/Hörü D.)

⁵⁵ Özkan, **a.g.t.**, s. 89,90.

3.3.4.1. Kırk Gezmesinde Bebeğe Verilenler

Kırk gezmesine gidildiğinde evin sahibi öncelikle bebeğe bir şey verir. Araştırma alanımızda bununla ilgili birçok uygulama bulunmaktadır. Ayrıca araştırmamız sırasında iki köyde anneyle ilgili de uygulama olduğu belirtilmiştir.

Açıklayıcı Örnekler

“Ayrıca ne görürsen göğsün ağır olmasın diye alacaksın. Şimdi sıcak ekmeği vermeyenler, tattırmayanlar olurdu. Mesela o zaman göğsünde ağrı olur.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Göğsü ağrımasın diye, aklına gelmesin diye yemek memek varsa hemen verirler.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.3.4.1.1. Bebeğin koynuna yumurta, şeker, mendil koyarlar.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Hafize K., Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Çiftlik/Nevin D., Umman F.; Doğan/İnci Y.; Emirbeyazıt/Asiye Ç., Melahat Ö., Nazenin T.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Gülay K., Güllü D., Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Gülsevim A.; İkizce/Hacer D., Müzeyyen U., Yeşim U.; Kafaca/Gülayşe A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozagaç/Aynur Ö., Feride B., Lütfiye Ç.; Kiramettin/Sultan D.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Halise O.; Nazik A.; Şenyayla/Hürriyet S.; Şeyh/ Birgül İ.; Kötekli/Sadika A.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yeniköy (Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Nereye giderse ya koynuna yumurta koyarlar ya mendilin içinde şeker verirler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Yumurta koyarlar.”

(Akçaova/Ummuhan K.; Bozyer/Dudu O.; Doğan/İnci Y.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Şeyh/
Birgöl İ.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta verirlerdi.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Şimdi o zamanlar yumurta, mendil verilir.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta verilir.”

(Bayır/Hafize K.)

“Vardığın yerde çocuğa yumurta verilir.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta verirler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Yumurta gibi olsun gibisine koynuna yumurta katarlar.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Çocuk yumurta gibi olsun diye koynuna yumurta koyuverirler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Tabii çocuğa gittiği yerde yumurta verirler.”

(Çiftlik/Nevin D.)

“Tabii, koynuna yumurta katıvereceksin.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Bebek yumurta almazsa, evi fareler basarmış.”

(Emirbeyazıt/Asiye Ç.)

“Adettendir, çocuğun kundağına yumurta koyuverirler.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Çocuk sana geldiği zaman yumurta verilir.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta koyarlar.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Yumurta, o varmış canım.”

(Göktepe/Gülay K.)

“Gidiliyor, yumurta veriliyor.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Çoğunlukla gittiğin ilk ev yumurta verir. Başka bir hediye de olur ama ekseri yumurta olur.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Eskiden mendiller vardı, orada mendilin içerisine iki tane yumurta koyarlar, ondan sonra yumurtaları çocuğun koynuna sokarlar. Kundağına koyarlar, kapıya tık tık yaparlar, yumurta çalmaya geldi teyzesinden derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“İlk yumurta veriliyor.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Yumurta verirler. Tek yumurta koyacaksın. Herhalde iyi gelmiyor diye tek verilirdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Yumurta verilir ama sayı tek olacak.”

(İkizce/Müzeyyen U.)

“Yumurta verirler ama çiftli vermezlerdi, tekli verirlerdi.”

(İkizce/Yeşim U.)

“Tavukları varsa yumurta koyuverir.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Hani beni doğurturan kadın ne etti biliyor musun? Çocuğun eline yumurta tuttu, yumurta gibi olsun dedi. Onu kendi evinde yaptı yalnız, başka yerde etmedi.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Evlere gidersin, orada kırk basmasın diye yumurta verirler.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Kırklı gittiğin yerde ev gezmesinde şimdi ben buraya geldim. Yumurta koyarlar.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Verilir, yumurta gibi olsun diye yumurta verilir.”

(Kozagaç/Aynur Ö.)

“Eskiden bir yumurta vardı, para yoktu.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Yumurta verdiler. O günler ne kadar güzeldi.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“[Evde] keme* olmasın, fare olmasın diye yumurta verirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Yumurta mendile sarılır, verilir.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“İki tane yumurta verirler.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Tabii bir yumurta verilir.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Çocuğa yumurta verirler. Yumurta gibi olsun, dede nine olsun diye denir.”

(Orta/Fatma T.)

“Çocuğa [annenin veya babanın] annesi babası yumurta verir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Evveli yumurta gibi olsun diye çocuğun kundağına yumurta sokulurdu.”

(Salihpaşalar/Halise O.)

“Yumurta verirler kızım. Oğlan gezmeye gelmiş, kız gezmeye gelmiş, yumurta verilmez mi?”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Kırkı gitti mi yumurta da varsa verilir.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Önce birinci yumurta verirler.”

(Kötekli/Sadika A.)

“İlk defa kırktan sonra komşu evine çıktıysak o evden yumurta almak zorundayız.

Çocuk yumurta gibi toplu olsun diye deniyor. Eskiden beri öyle gelmiş.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Yumurta gibi olsun diye yumurta verilir.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Havlunun içinde yumurta verirler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

“Çocuğa yumurta da verilir.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Çocuk yumurta gibi olsun diye yumurta verirler.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Evet, ziyarete gittiğin yerde çocuğun koynuna yumurta koyarlar. Şeker verilir.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

3.3.4.1.2. Bebeğe para verilir, altın takılır.

(Akçaova/Humayın T.; Bayır/Suat Ç.; Çırpı/Pembe Ü.; Çiftlik/Umman F.;
İkizce/Hacer D.; Kozağaç/Lütfiye Ç.; Muratlar/Ayten Y.; Salihpaşalar/
Halise O.; Taşlı/Gülizar Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Nereye gidersen orada çocuğa bahşış verirler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Para verirler, gücü yeten altın takar.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Çocuğa [para] sokarız kızım. Yastığın altına beş lira, on lira soku veririz.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“Para varsa para verirlerdi.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Evvelden mendilin içine iki, üç bozuk para koyarlardı. Para verdiysen çift vermeyeceksin. Herhalde iyi gelmiyor diye tek verilirdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Para verdiler. O günler ne kadar güzeldi.”

(Kozağaç/Lütfiye Ç.)

“Para olursa verirler, altın varsa altın takarlar.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Şimdi para koyuyorlar.”
(Salihpaşalar/Halise O.)

“Paradır, yani öyle şeyler verilirdi.”
(Taşlı/Gülizar Y.)

3.3.4.1.3. Bebeğe hediye verilir.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Emirbeyazıt/Nazenin T.;
Göktepe/Nafile K.; Kötekli/Sadika A.; Ortaköy/Fatma K.; Sarnıç/Pembe
D.; Şeyh/Hatice C.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Neyi varsa, bir hediye verirler yani.”
(Akçaova/Humayın T.)

“Hediye varsa hediye verirsin.”
(Akkaya/Gülender Ç.)

“Yanına başka hediye de koyabilirsin.”
(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Başka bir hediye de olur.”
(Göktepe/Nafile K.)

“Hediye verirler.”
(Kötekli/Sadika A.)

“Çocuğa [annenin veya babanın] annesi, babası hediye alıverir.”
(Ortaköy/Fatma K.)

“Hediye veren verir.”
(Sarnıç/Pembe D.)

“Çocuğa hediye verilir.”

(Şeyh/Hatice C.)

“Öyle hediye gibi bir şey de verilir.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.3.4.1.4. Uzun ömürlü olması için bebeğin yüzüne ve kafasına un sürülür.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Avcılar/Fatma K.; Bayır/Sevim Ç.; Bozyer/Dudu O.; Gülayşe Ş.; Çiftlik/Umman F.; Göktepe/Çiğdem D.; Günlüce/Nurten B.; Karşiyaka/Hidaye K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Yenice/Gül Ö., Zuhâl G.; Yeniköy/Ayşe S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kuvvet olsun; kısmet olsun diye un ekerler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Biz öyle çocukla mocukla gezmezdik. Bereketli olsun diye un ekerler.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Oğlansa ak başlı dede olsun diye, kızsa ak başlı nene olsun diye ağzına un sürerler.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Erkekse burun üstüne; kızsa başlarına saçına ağarınca kadar yaşasın diye un sürülür. Ak sakallı dede oluncaya kadar yaşasın diye oğlanın bıyık yanlarına sürülür.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Un sürerler.”

(Bozyer/Dudu O.)

“Şimdi çocuk geldi mi böyle ançalarına un sürerler. Kızsa beyaz saçlı nine, oğlansa ak sakallı dede ol derler.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Yumurta yoksa ve oğlansa bıyık yerine un srtverirler.”

(iftlik/Umman F.)

“ocuğun yüzüne un serperlermiş, bereketmiş yani.”

(Göktepe/iğdem D.)

“şimdi yumurta vermezler de şey ederlerdi. şimdi bir eve vardın mı un çalarlardı
Çocuğa. ocuk saçlı sakallı olsun diye un sürerlerdi.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Kırklı gittiğin yerde ev gezmesinde şimdi ben buraya geldim. Erkek çocuksa uzun
mrl olsun diye bıyık, sakal kısmına unu sürerler.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Alnına, göbeğine, kaşına un çalarlar.”

(Kuzluk/Sebahat .)

“Bir de yanaklarına un sürerler.”

(Orta/Fatma T.)

“İlk vardığı evde bereketli olsun diye avcuna un verirlerdi. Buralarda yumurta
vermezler.”

(zlce/Meryem .)

“Ak saçlı nene olsun diye un ekerler.”

(Yenice/Gl .)

“ok yaşasın diye un ekilir.”

(Yenice/Zuhal G.)

“Kırk basmasın, yaşlansın, ak başlı dede olsun, ak başlı nine olsun diye un sürerler.”

(Yeniköy/Ayşe S.)

3.3.4.1.5. Giyecek veya yiyecek verilir.

(Algı/Gülfide B.; Balıbey/Meryem D.; Çaybükü/Zehra Ö.; Kozagaç/
Lütfiye Ç.; Muratlar/Ayten Y.; Orhaniye/Cemile P.; Taşlı/Gülizar Y.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çorap atıverirler yahut basma pazenden diker verirler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Bir parça basma diktir, giydir derler.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Koyundayken bir tane gömlek koyuverirler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Çorap verdiler. O günler ne kadar güzeldi.”

(Kozagaç/Lütfiye Ç.)

“Mesela nesi yok? Yazma yok, elbise verirler. Çocuğun ayakkabısı yoksa verirler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Tabii bir giyecek verilir.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Mesela şu anda takım var. Önceki, oğlansan alaca pijamalar olurmuş, onlardan. Kız ise pazendir, böyle şeyler.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

3.3.4.1.6. İçinden ne gelirse, ne verebilirse verilir.

(Algı/Gülfide B.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/
Güllü D.; İkizce/Şengül Ç.; Kafaca/Hülya A.; Kötekli/Sadika A.; Kuzluk/
Sebahat Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Şenyayla/Habibe Ç.;
Şeyh/Hatice C.; Taşlı/Gülizar Y., Gülten S.; Yeniköy/Sadike G.; Zeytin/
Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Canım şimdi çocuğun yaşı uzun olsun derler, ne verirlerse verirler.”

(Algı/Gülfide B.)

“Bir şeyler verirlerse verirler, vermezlerse vermezler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Evveli evinde olanlardan verilirdi canım.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Bir şeyler veriliyor.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Öyle tek, bir, üç, beş, yedi diye [bir şey] veriliyor.”

(İkizce/Şengül Ç.)

“[Ev] kemelenmesin derler. Kırkı çıktıktan sonra küçük çocuk eve geldi mi bir şey vermezsen [ev] kemelenir diye bir şey verilir.”

(Kafaca/Hülya A.)

“Şu anda [bir şey] veriliyor ama daha öncesinde veriliyor muydu verilmiyor muydu bilmiyorum.”

(Kötekli/Sadika A.)

“İlk defa geldi diye [bir şey] verirler.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Ev sahibine bağlıdır. O ne verirse.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Çocuğa [annenin veya babanın] annesi babası evinde ne varsa verir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Verirler, ne varsa verirler. Sözümler çocuğa bir şeyler, havlu verirler.”
(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Artık evinde ne varsa verilir.”
(Şeyh/Hatice C.)

“Verilir, isteyen verir.”
(Taşlı/Gülizar Y.)

“Ne isterse [verilir].”
(Taşlı/Gülten S.)

“Kedi, fare olur evimizde diye bir şeyler verirler.”
(Yeniköy/Sadike G.)

“Ne kaldıysa hepsini veririz.”
(Zeytin/Feriştah U.)

3.3.4.1.7. Bebeğin yüzüne siyah bir şeyle sakal, bıyık çizilir.

Açıklayıcı Örnek

“Siyah bir şeyle kara sakal, bıyık olsun diye onu ederlerdi.”
(Çiftlik/Umman F.)

3.3.4.1.8. Bebeğin koynuna ekmek konulur.

Açıklayıcı Örnek

“Sonra gezdiririz çocukları. Gittiğimiz evde üstüne bir parça ekmek koyarlar.”
(Fadıl/Mükerrem A.)

3.3.4.2. Kırk Gezmesinde Gidilen Yerler

3.3.4.2.1. İlk kayınvalideye, akrabalarına gider.

(Bayır/Sevim Ç., Bayır/Suat Ç.; Çamoluk/Adile Y.; Çaybükü/Zehra Ö.;
Gülağzı/Gül F.; Muratlar/Ayten Y.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/
Gülhanım A.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“İlk gittiği zaman babaanneye gider. Babaanne bebeği kucağına alır, anneyi de yanına alır; anneanneyi ziyarete giderler, bebek gezmesine götürürler.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Şimdi ev ziyaretlerine giderler. İlk kendi yakınlarına anneanne, babaanne, teyze, hala ziyaret edilir.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Ablası, teyzesi gibi kendi akrabalarına, kendi cinsinin oraya gidiveririm der.”

(Çamoluk/Adile Y.)

“Dedenin, babaannenin, amcalarının yanına giderler.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Akrabalara giderler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Kırklanınca çıkar. Kaynanasına, kendi insanına, amcaya, dayıya, anneye, babaya giderler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Kardeşi varsa kardeşinin yanına gider, annesi varsa annesinin yanına gider.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Anneannesine gider, babaannesine gider.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Ben gittiysem kayınvalidemin evine gitmişimdir yavrum.”
(Yenibağyaka/Sevim Ü.)

“Büyüklerine gider. Babaanne, dede, anneanneye gider.”
(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.3.4.2.2. Komşuya gider.

(Akçaova/Humayın T.; Akkaya/Gülender Ç.; Göktepe/Güllü D.;
Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Komşuya [gidilir].”
(Akçaova/Humayın T.)

“Komşu evine gidersin.”
(Akkaya/Gülender Ç.)

“Bir komşu yanına çıkılırdı yalnız, evvelki gelenek gibi bir şey.”
(Göktepe/Güllü D.)

“İlk defa kırktan sonra komşu evine çıktıysak o evden yumurta almak zorundayız.”
(Yemişendere/Halise G.)

3.3.4.2.3. İstedığı herhangi bir yere gider.

(Akçaova/Humayın T.; Çiftlik/Nevin D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Nereye gidersen.”
(Akçaova/Humayın T.)

“Nereye istersen gidersin.”
(Çiftlik/Nevin D.)

3.3.4.2.4. Uzaktaki bir eve gidilir.

Açıklayıcı Örnek

“Uzun ömürlü olsun diye uzaktaki eve gidersin.”

(Karşiyaka/Hidaye K.)

3.4. Kırk Basması

Anneyle bebeğin kırk günlük süre içerisinde gösterdiği bazı hastalıklı durumlar, Anadolu’da olduğu gibi Menteşe ilçesinde de “kırk basması” olarak adlandırılmaktadır.⁵⁶ Kırk basmasının başlıca nedeni olarak yeni doğum yapmış iki kadının karşılaşması gösterilmektedir. Kırk basmasına uğrayan bebeğin zayıfladığı, huzursuz olduğu, güçsüzleştiği görülmektedir. Kırk basan bebeği kurtarmak için kimi köylerde belirli uygulamalar bulunurken kimi köylerde bunun için bir yöntem bulunmamaktadır. Günümüzde kadınların ve bebeklerin hastanelerde doğumdan sonra yan yana bulunmaya başlamasıyla kırk basması inancı zayıflamış görülmektedir.

Açıklayıcı Örnekler

“Şimdi öyle bir şey yok da evveli öyleydi.”

(Göktepe/Güllü D.)

“Evveli vardı.”

(Yaraş/Durkadın T.)

“Mesela dışarı çıktığın zaman aynı kırklı bir insanla karşılaşsan iyi gelmez derler. Kırk basar derler. Artık inanan yok onlara; on, on beş gün sonra çıkıyorlar.”

(Yeşilyurt/Özlem K.)

⁵⁶ Büyükokutan, **a.g.t.**, s. 281, 282.

3.4.1. Kırk Basmasına Neden Olan Olaylar

3.4.1.1. Yeni doğum yapan iki kadın ve çocukları karşılaşırsa kırk basar.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç., Sultan Ö., Sultan Ü.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Camikebir/Gülzade B.; Çamoluk/Songül Ç., Zahide P.; Çırpı/Pembe Ü., Sultan Ö.; Çiftlik/Hasibe D., Umman A., Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/İnci Y.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nezenin T.; Gülağzı/Gül F., Gülsevim A.; Karacaören/Gülseri A.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten Ş.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kozağaç/Feride B.; Kötekli/Sadika A.; Kuyucak/Fatma K.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Arife Y.; Orta/Fatma T.; Orhaniye/Cemile P.; Ortaköy/Fatma K.; Özlüce/Meryem Ç.; Salihpaşalar/Nazik A.; Sarnıç/Pembe D.; Şenyayla/Habibe Ç.; Taşlı/Gülizar Y.; Gülten S.; Yemişendere/Halise G.; Yenice/Gül Ö.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yerkesik/Zekiye U.; Yeşilyurt/Feriştah K., Selemiye T., Sevim S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Sözümde bir tane daha hamile insan var; o doğdu mu birbirini görmesin, kırk basar denirdi evveli.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Kırk günden evveli ikisi ayrı ayrı çocuk doğdu mu kırk karışır derlerdi.”

(Akyer/Melek K.)

“Senin doğduğunun üç beş gün arkasından bir başka komşu doğarsa, kırk basar diye o çocuğu göstermezsin. İki çocuk birbirini görürse kırk basar derlerdi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Şimdi diyelim ben doğum ettim, sen de doğum ettin; sen benim yanıma gelemezsin.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Vardı. Şimdi senin çocuğun oldu, benim çocuğum aynı haftada, aynı günde oldu. Yahut tarlaya işe gidiyorsun, iki kişi rast geliyorsun. Senin aklına gelmiyorsa öbürkünün aklına geliyor, kaçıyor.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Şimdi bu mahallede iki kişi doğum yaptı değil mi? Kırkı kırklanmadıktan sonra o kadınlar birbirini görmeyecek. Çocuklara kırk basarmış.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Kırklı iki tane insan birbirini görürse kırk karışır.”

(Bayır/Sultan Ö.)

“Evdən çıktığın zaman karşıdan kırklı kadın gelirse, kırk basar.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Eskiden şimdi bir kırklı kadını gördün mü çocuğa kırk basar derlerdi.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Kırk basması şimdi sözümde benim çocuğum oldu, senin de oldu. Kırk basar diye [karşılaşınca] boncuk değiştiririz.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Mesela kırk gün içinde senin çocuk oldu, benim çocuk oldu değil mi? Birbirimize kırk basmasın diye iğne değiştiririz.”

(Çamoluk/Songül Ç.)

“Kırkı çıkmadan giderler mi iyi gelmez derler.”

(Çamoluk/Zahide P.)

“İki kadın denk gelirse, kırk basar derler.”

(Çırpı/Pembe Ü.)

“İki kadın denk gelirse, kırkı karışır.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“Kocakarı illa düğüne gidecek. Ben kırklıyım, gideceğim diye tutturdu. Biz çocuğu oraya götürdük, benimle doğum yapan kadın varmış. Ben onu görmedim, kadın beni görmüş. Bana kırk basmış.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“İki kırklı kadın doğurup birbirini görürse, kırk basar diye kaçarlardı.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Doğum yaptığın zaman seninle bir doğum yapan kadını bir ay görmeyeceksin.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Şimdi bir tane kırklı kadın diğeriyle aynı doğduysa, o kadınla konuşurmazlar, karıştırmazlar kızım.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Şimdi sen doğdun, ben doğdum, ikimiz kırklıyız. Yan yana gelinirse kırk basar.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Çocuğa kırk basıyor diye kaç tane kırklı kadın varsa birbirinden kaçır, saklanır.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Kırklı kadın bir yere gitmez, kırk basar.”

(Doğan/İnci Y.)

“Şimdi bir insan senden sonra doğmadı mı? O onu basar derler. Yeni doğan çocuğu ona göstermezler, ayrı duracak.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Kırklı insanın yanına kırklı insan gelmez, gelirse kırk basar derler.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Yeni doğan çocukla da yüz yüze gelmek zor, kırk basar derler. Kırklı çocuğa da öyle derler, kırk basar derler.”

(Emirbeyazıt/Nezenin T.)

“İki kırklı anne yan yana gelemezmiş, sokakta yürüyemezmiş. Karşılaşmaları bile sakıncalıymış.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Mesela iki kadın denk gelirse kırk basmasın diye gök boncuk değiştirlerdi.”

(Gülağzı/Gülsevım A.)

“Kırk karışır diye iki adam doğdu mu kırk basıyor diye bir yere geldiler mi bir şey değişiyorlar.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Kırklı kadın varsa birbirine yakınsa, kırk basar.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Vardır. Aynı seninle bir doğum yapan kırklı yanına gelirse, görürse, kırk basar derler.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“İki tane yeni doğum yapan kırklı bayan bir araya geldiği zaman kırk basardı.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Mesela o kırklı oluyor ya, ben de kırklıyım. Birbirimizin yanına gidip gelmezdik. O zaman kırk basar diyorlardı.”

(Kozagaç/Feride B.)

“Mesela aynı kırklılar birbirini gördüğü zaman, kırk bastı derlermiş.”

(Kötekli/Sadık A.)

“Şimdi sen doğarsın, ben doğarım, ikimiz bir doğarız. Bir şey değişmezsen çocuğa kırk basar.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Senin gibi kırklı bir başkası varsa, onun üstüne varamazsın.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“İki kırklı kadını bir araya getirmezler, şeytan çarpar derler.”

(Meke/Fatma U.)

“Şimdi ben doğum ettim, sen de doğum ettin. Kırk gün içinde birbirimizi göstermezler. [Görürsek] kırk basar çocuğu derler.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Sen de dünyaya getirdin, ben de dünyaya getirdim. İkimiz de mesafe aynı olunca kırklının yanına giderse kırk basar derler.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Yeni doğurmuş lohusa bir kadın gelirse, kırk basar.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“İki kırklıyı bir araya getirmezler.”

(Orta/Fatma T.)

“Karşındaki yeni doğum ettiyse o eve gitmezsin.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Sen orada kırklısın, başka bir kırklı insan gelirse kırk basar.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Çocuğu korumak için kırklı kadının yanına varmazsın. Kırk basar derler.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“İki tane çocuk olur, anneleri birbirini görürse kırk basar diye laf ederler.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Var, şimdi sen de çocuklusun ben de çocukluyum değil mi? Karşılaşırsan kırk basar.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Aynı senin çocuk gibi başka bir kadın doğduysa, o kadının çocuğunun kırkı basar.”

(Sungur/Bakiye Y.)

“Seninle bir bu da doğum yaptıysa onları kırk basıyor.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Evet, mesela onunla doğum yapan başka bir kadın varsa yanında, onunla görüşmez. Tabii bu çocuk kırk gün içerisinde de çocuğuyla beraber kadın hiçbir yere çıkmaz. Kırklı çocuk hiçbir yere çıkmaz.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Vardığı yerin kırkı basarmış denirdi.”

(Taşlı/Gülten S.)

“Doğum yaptın, şimdi başka yeni doğum yapmış biri gelirse onun kırkı diğerini basıyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Şimdi sen de doğurdun, ben de doğurdum. Bu iki kadının birbirine kavuşmaması lazımdır. Kavuşursa kırk basar denir.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Şimdi senin çocuk oldu, benim de çocuğum var. Şimdi ikisi de bir günde oldu, kırk basar diyorlar.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Şimdi aynı günde aynı iki çocuk doğduysa birbirlerinin olduğu yere gidilmez.”
(Yerkesik/Zekiye U.)

“Mesela kendisi gibi kırklı olan insanla karşılaşmaması istenir ama şimdi hastanede doğan doğana.”
(Yeşilyurt/Feriştah K.)

“İki kırklı birbirine kavuşursa kırk bastı derler.”
(Yeşilyurt/Selemiyeye T.)

“Aynı ayın içinde doğum yapan kadınlar karşılaştırılmazdı, kırk basar derlerdi.”
(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Eskiden olur derlerdi. Kırklı kadınlar birbirinin üstüne geldi mi basarmış.”
(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.4.1.2. Yeni gelin gelir görürse kırk basar.

(Algı/Gülfide B.; Emirbeyazıt/Nezenin T.; Karamehmet/Nurten Ş.; Meke/
Dilber K.; Muslihittin/Nurgül U.; Yaraş/Fatma A.)

Açıklayıcı Örnekler

“Doğan kadın çocuğun kırkı çıkana kadar gelin görürse kırk basıyor. O karşıdaki kuvvetli olursa, orayı yıldırıyor.”
(Algı/Gülfide B.)

“Evveli yeni gelinlerde de öyle denirdi.”
(Emirbeyazıt/Nezenin T.)

“Yeni gelin olursa kırk basar derler.”
(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Kırklı gelinle, kırklı kadın böyle yürüyüp [karşılaşırlarsa] kırk basar derlerdi.”
(Meke/Dilber K.)

“Yeni gelin geldiyse o da yapar, kırk basar.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Evveli vardı. Kırkımız karıştıysa gelinle çocukları birbirlerine göstermezler. Bir kadın vardı, senin çocuğuna nazar eder dediler. Kırk gün görüştürmediler.”

(Yaraş/Fatma A.)

3.4.1.3. Evdeki kedi bebeğin üstünden atlarsa kırk basar.

Açıklayıcı Örnek

“Evin içine kedi falan koymayacaksın, kedi üstünden atlar; kırk basar derler.”

(Çiftlik/Nevin D.)

3.4.1.4. Bebeğin arkasından tüküren birisi olursa kırk basar.

Açıklayıcı Örnek

“Başka birisi arkasından tükürürse “tu, tuh” derse kırk basar. Şimdi benim kardeşim vardı, çok hasta oldu; kırk basmış dediler. Aşağıda Hatçe yengen var ya, Topçu karısı, onun kırkı basmış. Benim çocuğum var aynı kırklı, o da kırklı; tükürürse kırk basar derler.”

(Kıran/Mukaddes E.)

3.4.1.5. Kirli olan kadın bakarsa, kirli yerlerden geçilirse kırk basar.

(Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Adetliyken de bakılmaz. Bakılırsa kırk basar.”

(Muslihittin/Nurgül U.)

“Mesela böyle çirkin bir yerlerden geçersen, çocuğa kırk bastı derler.”

(Müştakbey/Huriye Ö.)

3.4.2. Kırk Basmasına Uğrama Belirtileri

3.4.2.1. Aydeş olur; zayıflar, hasta olur veya ölür.

(Bayır/Suat Ç., Sultan Ü.; Bozyer/Gülayşe Ş.; Çiftlik/Umman F.; Dağpınar/Ayten K.; Dokuzçam/Fatma C.; Günlüce/Nurten B.; Karamehmet/Nurten Ş.; Kıran/Mukaddes E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk zayıflar, hasta olur.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Eyvah, çocuk iğle iğle* ölür; hasta oldu, kalkmadı denir. Nereye giderse gitsinler bu çocuğa kırk basmış derler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Çocuk zayıf, aydeş olur* derler. Çocuğu kırk bastı, ondan kerı aydeş oldu derler. Ya hasta oluyor ya ölüveriyor.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“Sararıyor, zayıflıyor, kuruyor.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Çocuğa kırk basarsa ne olur? Çocuk zayıf düşer.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Bir çocuk zayıf oluyor ya eselmiyor, hasta oluyor. Kırk basmış ona, böyle derler.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Tabii hasta olurmuş. O çocuk aydeş olurmuş, hani zayıf olurmuş. Ölecek gibi hasta olurmuş.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Ondan kerı çocuk zayıf olurmuş, Çok aydeş olurmuş.”

(Karamehmet/Nurten Ş.)

“Çocuk hasta olur.”

(Kıran/Mukaddes E.)

3.4.2.2. Büyümez, gelişmesi durur.

(Avcılar/Fatma K.; Dağpınar/Ayten K.; Yemişendere/Halise G.)

Açıklayıcı Örnekler

“Bücür бүcür kalır, ufak kalır derlerdi.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Çocuğa kırk basarsa ne olur? Çocuk gelişmez. Gün günü* altına gider.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Çocuk büyümüyormuş, küçük kalıyormuş, basık oluyormuş.”

(Yemişendere/Halise G.)

3.4.2.3. Bebek zarar görür, iyi gelmez.

(Bayır/Sultan Ü.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.)

Açıklayıcı Örnekler

“Herhalde zarar görürmüş, çocuğa iyi gelmezmiş.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Marazlaşır, kurur gider.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Kurur gider, çocuk marazlaşır.”

(Kuyucak/Sadıka P.)

3.4.2.4. Yemeden içmeden kesilir.

Açıklayıcı Örnekler

“Bir şey yemiyor, emmiyor.”

(Çiftlik/Umman F.)

3.4.2.5. Sürekli ağlar; kalkmak istemez, ağırlık çöker.

(Çiftlik/Hasibe D.; Gülağzı/Gül F.; Günlüce/Nurten B.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuk mesela yürüyecek, kalkmak istemiyor. Onun durumu beni etkiledi.”

(Çiftlik/Hasibe D.)

“Anne korkar, çocuk sürekli ağlar. O zaman kırk bastı, şeytanlar bastı derler.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Tabii ağırlık çökmüş.”

(Günlüce/Nurten B.)

3.4.2.6. Bebeğin başı büyür.

Açıklayıcı Örnekler

“Kafası, başı büyürmüş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

3.4.3. Kırk Basmasından Korunmak İçin Alınan Önlemler

Doğumdan sonraki kırk gün içerisinde anne ve bebeği tehlikeli sürecin beklediğini belirtmiştik. Bu bölümde kırk basmasını engellemek için yapılan uygulamalardan bahsedilmektedir. Yörede kaynak kişilerimizden yalnızca birisi kızın kırkının oğlana bastığı bilgisini vermiştir. Buna bakarak böyle bir inancın varlığını öğrenmiş bulunmaktayız.

Açıklayıcı Örnek

“En çok kız oğlana basar derler.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

3.4.3.1. Kırklı kadınlar dışarı çıkmaz; birbirini görmez, yol değiştirir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akkaya/Gülende Ç.; Akyer/Melek K.; Avcılar/Fatma K.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Sultan Ü.; Dağdibi/Humayın K.; Emirbeyazıt/Nazenin T.; Göktepe/Nafile K.; Kiramettin/ Sultan D.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Ayten Y.; Müştakbey/Huriye Ö.; Salihpaşalar/ Nazik A.; Taşlı/Gülizar Y.; Yaraş/Fatma A.; Yemişendere/Halise G.; Yeniköy/Sadike G.; Yerkesik/Hüsniye T., Zekiye U.; Yeşilyurt/Selemiyeye T.; Sevim S., Zühre K.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yeni çocuğu olanlar, kırklılar birbirini görmezler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Biz evveli kırklı insan görmezdik.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Evet, var. İki kırklı kadın yolda karşılaştı mı dönerlermiş birbirine mesela. Düğünümüz iki kişiydi bizim. Öteki evlenen kadın hemen doğdu, bana kırk bastı dediler. Kırk bastı Gülender’in çocuğu olmadı. Dönerler suratlarını konuşmazlar.”

(Akkaya/Gülende Ç.)

“İki kırklı kadın birbiriyle görüşmezdi.”

(Akyer/Melek K.)

“Şimdi çıkarıyorlar ya, biz evveli kırk gün evin içinden çıkmazdık.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Sen doğum ettin, ben doğum ettim. Benim yanıma kırklıyken gelmezsin.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Siz Şu yoldan gelirsiniz kırklı kadın yol deęiŐtiriyor, çocuğu saklayıp örtüyor.”

(Bayır/Sevim .)

“Eğer kırklıysan karşıdan karşıya geçerken karşıdan kadın geçerse kendini gstermeyeceksin.”

(Bayır/Sultan .)

“Şimdi bir tane kırklı kadın diğeriyle aynı doğduysa, o kadınla konuŐturmazlar, karıştırmazlar kızım.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Uzak durulurdu.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Kırk karışmasın diye kırk gün içerisinde başka doğum yapan kadınla görüşmez.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Evveli yleydi, birbirini grmezdin.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Şimdi sözüm, bunun da çocuğu benim de çocuğum oldu. İkisini bir alırsak görmeyin derler.”

(Meke/Dilber K.)

“Kırk gün içinde birbirine gstermezlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Şimdi mahallede iki kırklı varsa kırkı çıkıncaya kadar birbirlerine göstermeyiz.”

(Müştabey/Huriye .)

“İki tane ocuk olur; birbirlerini grmezlerse kırk basmaz.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Evet, mesela onunla doğum yapan başka bir kadın varsa yanında, onunla görüşmez.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“Bizi göstermediler de boncuk da değiştirmedik.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Birbirinin yanına gelmemeye çalışırsın.”

(Yemişendere/Halise G.)

“Evvel kırklılar birbirine bakmazdı çocuğum.”

(Yeniköy/Sadike G.)

“Eskiden iki doğumlu karşılaşmayın, birbirini görmesin derlerdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Aynı günde aynı iki çocuk doğduysa birbiriyle karşılaşmasın diye onun olduğu yere gidilmez. O çocuğu gördüysen, sen öteki yola gidersin, o çocuk bu yola gider. Yol değiştirirsin.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Kırk basmasın diye kavuşmamak isterlerdi.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Aynı ayın içinde doğum yapan kadınlar karşılaştırılmazdı.”

(Yeşilyurt/Sevim S.)

“Bir yere gitmemeye çalışırsın ama ben yedi günlükken gittim.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“Kırkı çıkıncaya kadar görüşmeyecek.”

(Yörükoğlu/Elif Ö.)

3.4.3.2. Boncuk, nazar boncuğu, düğme değişilir.

(Akçaova/Humayın T., Ummuhan K.; Akyer/Hatice B., Melek K.; Algı/Gülfide B.; Bağyaka/Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç.; Camikebir/Gülzade B.; Çaybükü/Zehra Ö.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Doğan/Ummuhan A.; Dokuzçam/Fatma C.; Fadıl/Mükerrem A.; Göktepe/Güllü D.; Gülağzı/Gülsevim A.; Hacırüstem/Bakiye K.; İkizce/Hacer D.; Karamehmet/Gülsüm Ö., Nurten K.; Karşıyaka/Hidaye K.; Kıran/Mukaddes E.; Köekli/Sadika A.; Kuyucak/Sadika P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Kiramettin/Sultan D.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Ayten Y., Nezife İ.; Muslihittin/Nurgül U.; Müştakbey/Huriye Ö.; Orhaniye/Cemile P.; Orta/Fatma T.; Özlüce/Meryem Ç.; Sarnıç/Pembe D.; Sungur/Fatma Y.; Şenyeyla/Habibe Ç.; Yaraş/Durkadın T.; Yemişendere/Halise G.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yenice/ Gül Ö.; Yeniköy/Ayşe S.; Yerkesik/Hüsniye T.; Zekiye U.; Yeşilyurt/Selemiye T., Zühre K.; Yörükoğlu/Elif Ö.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Boncuk değişirlerdi. Yeni doğum yapmış kadın oldu mu boncuk değişirlerdi.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Kırkklı insan gördün mü bir boncuk değiştirilir.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Boncuk değişirlerdi.”

(Akyer/Hatice B., Melek K.; Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.; Muslihittin/Nurgül U.; Sungur/Fatma Y.; Yaraş/Durkadın T.; Yenibağyaka/Sevim Ü.; Yeniköy/Ayşe S.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Boncuk varsa değiştirilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“İki kırklı, sen doğdun ben doğdum; kız oğlan olursa birbirlerine kırk karışmasın diye boncuk alırlar verirler.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Boncuk, nazar boncuğu olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Eğer karşı karşıya gelirlerse üzerlerinde boncuk yahut nazarlık ne varsa birbirleriyle değişiyorlar. Bu büyük bir inançtır yani.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Kırk basar diye boncuk değiştiririz.”

(Camikebir/Gülzade B.)

“Kırk basmasın diye boncuk verirsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Hani denk gelirse boncuk mu var, ne varsa onu değişirsın.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Mavi boncuk değiştirirler.”

(Doğan/Ummuhan A.)

“Boncuk değişirler. O ona verir, o ona verir.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“şimdi kırklyken senin üstüne birisi doğduysa -mesela on gün sonra- boncuk değiştirirsın.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

“Boncuk değişilirdi. Kırk basmasın diye her gün bir boncuk değişilir.”

(Göktepe/Güllü D.)

“İki kadın denk gelirse kırk basmasın diye gök boncuk değiştirilir.”

(Gülağzı/Gülsevim A.)

“İşte nazar boncuğu değiştirilir. İki kırklı karşılaşırsa, birinde nazar boncuğu varsa ötekine verirsin.”

(Hacıüstem/Bakiye K.)

“İki kırklı kadın birbirini gördü mü boncuk değişecek.”

(İkizce/Hacer D.)

“Kırk basmasın diye gök boncuk değişirsin.”

(Karamehmet/Gülsüm Ö.)

“Boncuk mu değiştirilmiş ne değiştirilmiş.”

(Karamehmet/Nurten K.)

“Kırk basmasın diye gök boncuk değişilirdi.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Bazısı boncuk değişir.”

(Kıran/Mukaddes E.)

“Mesela eskiden kırk basmasın diye boncuk değiştirilmiş.”

(Kötekli/Sadika A.)

“İkisi bir doğdu mu bir gök boncuk varsa yakanda onunla değişirsin, kırk basmaz derler.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“Karşılaşırsan değiş tokuş yapacaksın; yakandan bir düğme koparıp onu vereceksin.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kırk basmasın diye benim çocuğum olduysa, onun da çocuğu olduysa boncuk değiştirirler.”

(Kiramettin/Sultan D.)

“Görürlerse boncuk gibi bir şey değişiyorlar.”

(Meke/Fatma U.)

“Evveli gök boncuk olurdu, insanlar boynuna takardı. Gök boncuk değişirlerdi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Sen bana bir boncuk verirdin, ben sana bir boncuk verirdim. Boncuk olmazsa, gayletmeyiverirsen* kırk bastı derler.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Farz et zor şartlar altında görüştüler mi mavi boncuk değişirlerdi. Eskiden boncuk değişilirdi.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

“Vardır tabii, mesela boncuk değişilir.”

(Orhaniye/Cemile P.)

“Mesela sende boncuk varsa ona veriyorsun o sana veriyor.”

(Orta/Fatma T.)

“Birbirlerine boncuk alır verirler.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

“Kıza boncuk verirler.”

(Sarıç/Pembe D.)

“Evveli boncuk değiştirirlerdi. Boncuk değişin, kırk basmasın derlerdi.”

(Şenyeyla/Habibe Ç.)

“Karşılaşırlarsa birbirlerine eskiden boncuk verirler. O ona veriyor, o ona veriyor.”

(Yemişendere/Halise G.)

“İki kadın birbirine kavuşursa boncuk değişirler.”

(Yenice/Gül Ö.)

“Birbirinizden göz boncuk değiştirin derlerdi.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

“Eskiden karşılaşırsan boncuk değişilirmiş. Benim annem öyle derdi.”

(Yerkesik/Zekiye U.)

“Otuz kırkında kırklanana kadar iki kadın birbirine kavuşursa boncuk değişirlerdi.

Bir de gök boncuk değişirlerdi.”

(Yeşilyurt/Selemiye T.)

“Boncuk alır verirler; ben sana veririm, sen bana verirsin.”

(Yeşilyurt/Zühre K.)

“şimdi sen kırklısın, ben kırklıyım. Denk gelirsek benimki oğlansa, sen bana para veriyorsun; senin kızsın ben sana boncuk veriyorum.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.4.3.3. Mandal iğne, yüzük değişilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Algı/Gülfide B.; Avcılar/Fatma K.; Bozyer/Gülayşe ř.; Çamoluk/Zahide P., Songül Ç.; Çaybükü/Zehra Ö.; Denizova/Süheyla K.; Düğerek/Feriye G.; Günlüce/Nurten B.; İkiize/Hacer D.; Karacaören/Gülseri A.; Kozağaç/Ayşe D., Nilgün K.; Meke/Fatma U.; Muratlar/Nezife İ.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Sungur/Fatma Y.; şenyeyla/Habibe Ç.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekle

“Kırklı insan gördün mü mandal* değiştirilir.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Çatal iğne varsa değiştirilir.”

(Algı/Gülfide B.)

“İğne değişirlerdi, iğne.”

(Avcılar/Fatma K.)

“Birbirinden iğne alıverir değişirsin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

“İğne değiştirilir.”

(Çamoluk/Zahide P., Songül Ç.; Sungur/Fatma Y.)

“Kırk basmasın diye mandal verirsın.”

(Çaybükü/Zehra Ö.)

“Delikli iğne değişilir.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Elinde mandal mı var, birbirlerine verirler. Değişirler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Böyle kırklı insan görüştü mü birbirleriyle iğnen varsa iğne, çatal iğne değiştirirlermiş.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bazen de mandal varsa mandal değişeceksın. Oradan da geri döneceksın.”

(İkızce/Hacer D.)

“Eskiden iğne mi, yüzük mü, bir şey değiştirirler.”

(Karacaören/Gülseri A.)

“Mandal iğne değişirlerdi.”

(Kozagaç/Ayşe D., Nilgün K.)

“Görürlerse iğne gibi bir şey değişiyorlar.”

(Meke/Fatma U.)

“İstersen bir iğne olsun; sen bana vereceksin, ben sana vereceğim. O zaman kırk basmaz.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“İlla boncuk olması şart değil, iğne de olabilir.”

(Orta/Fatma T.)

“Yüzük verir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Mandal, yani çengelli iğne değişirlerdi.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“İğne değişsin, kırk basmasın derlerdi.”

(Şenyeyla/Habibe Ç.)

“Şimdi sen bir tane mandal veriyorsun, ben bir tane veriyorum. Seninkini ben alıyorum, benimkini sen alıyorsun.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

3.4.3.4. Yeni gelinle kırklı kadın bir araya gelmez.

(Akçaova/Humayın T.; Algı/Gülfide B.; Karamehmet/Nurten K.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yeni gelinle yeni çocuğu olanlar birbirini görmezler.”

(Akçaova/Humayın T.)

“Çocuğun kırkı çıkana kadar gelin görmeyecek.”

(Algı/Gülfide B.)

“Yeni evlenmiş birisiyle görüşmeyeceksin.”

(Karamehmet/Nurten K.)

3.4.3.5. Şamı, yemeni, basma, havlu değişirler.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akyer/Melek K.; Balıbey/Meryem D.; Çırpı/Sultan Ö.; Çiftlik/Nevin D., Umman A., Umman F.; Dağdibi/Humayın K.; Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Kıran/Nuray U.; Ortaköy/Fatma K.; Salihpaşalar/Nazik A.; Yenibağyaka/Sakine S.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırkklı insan gördün mü bir şamı değiştirilir.”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Basma falan değişirlerdi.”

(Akyer/Melek K.)

“Yemeni olur.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Seninle ben denk geldik mi sen benim yazmayı alırsın, ben senin yazmayı alırım, değişiriz.”

(Çırpı/Sultan Ö.)

“O zaman başındaki yazmayı değiştireceksin.”

(Çiftlik/ Nevin D.)

“Eğer kaçamazsa başlarındaki yazmayı değişirler. Ya şamı ya yazma değişirlerdi.”

(Çiftlik/Umman A.)

“Seninle bir doğum yapan kadınla görüştünüz mü hata kaza yolda kavuştun mu ben bu şamıyı vereceğim, o bana verecek.”

(Çiftlik/Umman F.)

“Hani denk gelirse başında şamı mı var, yazma mı var, ne varsa onu değişirsin.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Değişiriz. Şimdi çocuğun nesi var? Mesela şamısı, gömleği var. İkisi eşit olursa şamı değişirsin.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Biri oğlan biri kız olursa, biri şamı, biri para verir.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“İki kırklı kadın bir yere gelirse şamısını değiştir.”

(Kıran/Nuray U.)

“Bez verir.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Yazmalar değiştirlerdi.”

(Salihpaşalar/Nazik A.)

“Kırk basmasın diye havlu, peşkir değiştirirlermiş. Mesela ha dediğinde boncuk mu bulunur? Havlusunu varsa değiştir.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.4.3.6. Üzerinde ne varsa o değiştirilir.

(Akçaova/Ummuhan K.; Akkaya/Gülender Ç.; Balıbey/Meryem D.; Bayır/Sevim Ç., Suat Ç.; Bozyer/Dudu O.; Çakmak/Raziye D.; Dağdibi/Humayın K.; Denizova/Süheyla K.; Dokuzçam/Fatma C.; Düğerek/Feriye G.; Emirbeyazıt/Melahat Ö., Nazenin T.; Gazeller/Nuray B.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Kıran/Nuray U.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Meke/Dilber K.; Muratlar/Nezife İ.; Orta/Fatma T.; Ortaköy/Fatma K.; Sungur/Fatma Y.; Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.; Yörükoğlu/Ayşe Ö., Elif Ö.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırklı insan gördün mü üzerinde ne varsa [değişir].”

(Akçaova/Ummuhan K.)

“Konuşuyorlarsa bir şeyler değışirler.”

(Akkaya/Gülender Ç.)

“Benim yanıma gelirsen bir aygıt değıştirirsin. Sen bana verirsin, ben sana veririm.”

(Balıbey/Meryem D.)

“Eğer karşı karşıya gelirlerse üzerlerinde ne varsa birbirleriyle değışiyorlar. Bu büyük bir inançtır yani.”

(Bayır/Sevim Ç.)

“Birbirlerinin aygıtlarını değıştiriverirler, gelirler.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Bir şey değışiyorsun.”

(Bozyer/Dudu O.; Denizova/Süheyla K.; Sungur/Fatma Y.; Yörükoğlu/Elif Ö.)

“Çocuk olmuştur, sen kırklısındır, ben de kırklıyımdır. Kırk basmasın diye birbirinden bir şey alıverirler.”

(Çakmak/Raziye D.)

“Hani denk gelirse bir şey varsa, ne varsa onu değışirsin.”

(Dağdibi/Humayın K.)

“Öteberi, ne olursa değışirler. O ona verir, o ona verir.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Elinde bir şey mi var, ne olursa olsun birbirlerine verirler. Değışirler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Değışirler ama ne değışirler bilmiyorum. Kendi yanında bir şey getirir.”

(Emirbeyazıt/Melahat Ö.)

“Ufak tefek bir şey değışilir.”

(Emirbeyazıt/Nazenin T.)

“Aynı gittiğin yerde seninle beraber doğum yapan kadın karşılaşırsa bebeklerin bir şeyini değiştirirsin.”

(Gazeller/Nuray B.)

“Eğer zoraki görüşürse çocukların üstündeki elbiselerini değiştirirler.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Kötü şeyler olur diyerekten elinde çocuğun eşyalarından ne varsa birbirlerine verirlermiş. Mesela sen bir çorap veriyorsun, o bir çorap veriyor.”

(Gülağzı/Gül F.)

“İki kırklı kadın bir yere gelirse bir şeyler yaparlar.”

(Kıran/Nuray U.)

“Karşılaşırsan değiş tokuş yapacaksın; birbirine alış veriş yapacaksın.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Görürseniz bir şeyler değiştirirsiniz derler.”

(Meke/Dilber K.)

“Muhakkak bir şey değiştirdik.”

(Muratlar/Nezife İ.)

“Denk gelirlerse bir şeyler değiştiriyorlar. İlla boncuk olması şart değil, herhangi bir şey de olabilir.”

(Orta/Fatma T.)

“Kırk basmasın diye bir şey değiştirlerdi. Elllerinde ne varsa verirler.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Üstünde ne varsa değişilir.”

(Yeniköy(Yerkesik)/Feriştah U.)

“Bir şey değiştirmen lazımdır.”

(Yörükoglu/Ayşe Ö.)

3.4.3.7. Birbirlerine para verirler.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Dağpınar/Fatma A.; Düğerek/Feriye G.; Gazeller/
Nermin E.; Sarnıç/Pembe D.; Taşlı/Gülizar Y.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“İki kırklı, sen doğdun ben doğdum; kız oğlan olursa birbirlerine kırk karışmasın diye para alırlar verirler.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Biri oğlan biri kız olursa, biri şamı, biri para verir.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Elinde para olursa birbirlerine verirler. Değişirler.”

(Düğerek/Feriye G.)

“Demir para değişirsin.”

(Gazeller/Nermin E.)

“Karşılaşırsak oğlansa para veririz.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Bilhassa mecbur kalır görüşürlerse para değiştirirler.”

(Taşlı/Gülizar Y.)

“şimdi sen kırklısın, ben kırklıyım. Denk gelirsek benimki oğlansa, sen bana para veriyorsun; senin kızsın ben sana boncuk veriyorum.”

(Zeytin/Feriştah U.)

3.4.3.8. Makas değiştirilir.

Açıklayıcı Örnek

“Birbirinden makas değiştirsin.”

(Bozyer/Gülayşe Ş.)

3.4.3.9. Eve su serpilir, bebek banyo ettirilir.

(Orhaniye/Zerrin A.; Ortaköy/Fatma K.; Yerkesik/Hüsniye T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Evlere kırk basmasın diye su serpiliyor.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Evine başka kırklı insan gelirse kırk basmasın diye dımnam dımnam* su koyar serpersin.”

(Ortaköy/Fatma K.)

“Kırk basmasın diye banyo ettirirler.”

(Yerkesik/Hüsniye T.)

3.4.3.10. İğne değiştirilmez.

(Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Derinkuyu/Leyla D.)

Açıklayıcı Örnekler

“İğne iğletir* denir. İğne değişildiyse buğday, yumurta kabuğu bir de zeytin yaprağı koyarsın; ondan sonra kırk ufak taş sayar, koyarsın. Onunla kırklarsın.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Bir yörük karısı geldi, ne bileyim kırklı olduğunu. Tutturdu bana bir iğne verdi. Meğer iğne alınmayacakmış. Ben de verdim ona bir şey ama ne verdim bilmiyorum. Rahmetli halam; “Ah gidi gavur delisi!” dedi. Kız iğneyi niye aldın, çocuk iğne gibi olmaz mı dedi. Biz o iğneyi attık, sonra çocuk işe yaramadı. Doğru teyzemin yanına gittim. Buğday tanesinden çocuğu kırklayıverdik. Yumurta katacağıyla [yani

kabuğuyla], zeytin yaprağıyla, buğday tanesiyle kırkladı. Hiç ardına bakma dedi. Oradan bir gidişim vardı benim. İğne, bıçak verilmeyecekmiş.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“İğne değişmezler.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

3.4.3.11. Çamaşırılar dışarıda bırakılmaz.

Açıklayıcı Örnek

“Kırk basar diye kırklıyken çamaşırılar dışarıda kalmaz.”

(Camikebir/Gülzade B.)

3.4.4. Kırk Basmış Çocuğa Yapılan İşlemler

Kırk basan bebeği kurtarmak için yöre halkının uyguladığı belli başlı yöntemler olsa da bunun kolay olmadığı, bir şekilde halledilmeye çalışıldığı söylenmiştir. Ayrıca eskiden böyle durumlarda insanların tedavi için hastaneye gitmekten çekindiği, halk arasında bilgili kadınlara gidildiği örneklerle birlikte bu bölümde ele alınmıştır.

Açıklayıcı Örnekler

“O zamanlar çocuk hastane kapısından azıcık seyrek durur.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Neyle ediyorlarsa işte göstermeyecekler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

“Onu kolay kolay kurtarmak yok.”

(Çiftlik/Umman A.)

3.4.4.1. Kocakarı ilacı yapılır.

(Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.; Balıbey/Meryem D.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kocakarı ilacı yapılır.”

(Bağyaka/Fatma T., Kadriye Y.)

“Ona bir ilaçlama, kocakarı ilacı yapıyorlar. Evet, düzeliyor.”

(Balıbey/Meryem D.)

3.4.4.2. Bezeme, hamur hurması yapılır.

(Bağyaka/Kadriye Y.; Bayır/Suat Ç.; Dağpınar/Ayten K., Fatma A.;
Derinkuyu/Leyla D.; Kıran/Mukaddes E.)

Açıklayıcı Örnekler

“Kırk basmasında bezemeye götürürsün, benzetir ondan sonra pişirirsin.”

(Bağyaka/Kadriye Y.)

“Eskiden bezeme, hamur hurma denilirdi. Kırk basmış diye çocuklara sarımsaklı hamurla bezeme yapılırdı.”

(Bayır/Suat Ç.)

“Çocuğu tam üç yol ayarında oturtursun, aydeş pişiriyorum dersin. Üçyon yapılır. Bittikten sonra seni çağırıyorlar, hiç arkana bakmadan evine git diyorlar. Ondan sonra bir hafta içinde bezeme yapıyorlar. Mesela salı günü [aydeş] pişiren kişiye, yine aynı yere alıp varıyorsun. Çam katranıyla sarımsağı biregırığ biregırığ burnunun diplerine, anlarına, kasık yanlarına kocakarı sürttürüyor. Ondan sonra sen yine çocuğu alıp arkana bakmadan gidiyorsun. Ondan sonra çocuk toparlanıyor, kendine geliyor.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Ya salı ya cumartesi günü bezeme yapılır. Sarımsağı döverler, katranla karıştırırlar; kaç tane anları* varsa sürülür. Çocuk ondan sonra iyileşiyor.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Çocuğu bezeletiyorsun, katran yapıyorlar böyle göbeğine.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“İşte kurtulur gider, bazen bezettirirsin. Göbeğine, dübürüne bezeme olur; katran çalarlar. Bir şeyler ederler.”

(Kıran/Mukaddes E.)

3.4.4.3. Aydeş aşı pişirilir, kırklanır.

(Dağpınar/Ayten K., Fatma A.; Göktepe/Nafile K.; Günlüce/Nurten B.; İkizce/Hacer D.; Kafaca/Gülayşe A.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.; Kuzluk/Sebahat Ö.; Orta/Fatma T.; Şenyayla/Habibe Ç., Hürriyet S.; Yaraş/Fatma A., Durkadın T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Onu bilen kişilere kırklatırsın. Onlara eli sebepli kocakarılar deriz. Şöyle büyükçe sacayağı seviyesinde üç tane taş koyarız. Bunun üstüne bir tane haranı kaynatma koyarız. Onun altına bir tane ensi* koyarız. O haranın içine bir tane bez koyarız, çocuğu içine koyarız. Ona kırklama derler. Kocakarının yanında iki tane adam olur, annesi oraya gelmez. Çocuğu tam üç yol ayarında oturtursun. Birisi o taraftan birisi bu taraftan gelir. Selamın aleyküm, aleyküm selam denir. Selam veren ne ediyorsun der, aydeş pişiriyorum dersin. Üçyon yapılır. Bittikten sonra seni çağırıyorlar, hiç arkana bakmadan evine git diyorlar. Ondan sonra bir hafta içinde bezeme yapıyorlar. Mesela Salı günü pişiren kişiye yine aynı yere alıp varıyorsun. Çam katranıyla sarımsağı biregırığ biregırığ burnunun diplerine, anlarına, kasık yanlarına kocakarı sürttürüyor. Ondan sonra sen yine çocuğu alıp arkana bakmadan gidiyorsun. Ondan sonra çocuk toparlanıyor, kendine geliyor.”

(Dağpınar/Ayten K.)

“Üç yol ayarında yapılır. [Yoldan gelen] ne ediyorsun bu aydeşi [diyor]. Pişirebiliyor musun? Diyor. Hem pişiririm, hem şişiririm diyorsun. Ya salı ya cumartesi günü bezeme yapılır. Sarımsağı döverler, katranla karıştırırlar; kaç tane anları varsa sürülür. Çocuk ondan sonra iyileşiyor.”

(Dağpınar/Fatma A.)

“Aydeş aş vurdurduk, üç yol ağzına vururlardı.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Sözüm hani bir ulu ağaç olurmuş. Çocuk aydeş oldu mu orada derenin ağzı olurmuş, o derenin ağzında suya katarlar gelirlermiş.”

(Günlüce/Nurten B.)

“Bir tılsım vardı. Orada kazan vuracaksın, kazanın altına odun koyacaksın. Çocuğa kırk basmış da kırklattım denir. Evet, aydaş denir. Pişirdim, pişirdim derlerdi.”

(İkizce/Hacer D.)

“Şimdi kırk bastı mı aydeş pişir derler. Üç yolun içine kaynatmayı koyarlar, altına iki tane taş konur. Altında ateş yoktur. Ben aydeş pişiririm, pişirmek değil öbür başına geçiririm. Çocuğu kaynatmanın üstüne koyarlar. Ama o zaman çocuk iyi olur.”

(Kafaca/Gülayşe A.)

“Şimdi nasıl biliyor musun? Böyle üç yol ayardı olacak. Oraya kaynatma koyarlar, altına ateş yakarlar. Bir insan aşağıdan, bir insan yukarıdan gelir. Gocana ne ediyorsun? Çocuk pişiriyorum der. Pişirebiliyor musun der. Şişiririm bile der, öyle geçer. Oradan gelen de öyle der, geçer. Okur da öyle eder. Altına bir tane küçük ateş koyarlar. Kaynatmanın içinde su yok, temsilidir.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Burada bir kadının çocuğu marazlaştı da pişirdiler. Kocana kocana çocuk pişirebilir misin? Pişiririm, şişiririm bile der. O çocuk iyileşti. Çocuğu kaynatmaya oturturlar. Bu yakın civarlarda yaparlar.”

(Kuyucak/Sadika P.)

“O Peştalin Mehmet’in çocuğu üçyol ayardına yatırmışlar da üstüne gelen geçen ekmek kırığı atmış. Çocuk yine de iyi olmamış. Üç yol ayardında suya koyarlarmış. Bir de kırk basığı oldu mu kırk kişi, altına kırk tane odun sokarmış. Yıkanacağı suyun altına konurmuş.”

(Kuzluk/Sebahat Ö.)

“Kazanı kaynatıyorlar gibi koyuyorlar. Altına yanmış sönmüş odun koyarlar. Pişirme gibi olur. Evet, üçyolda yapıyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Üçyol ayardına su koyarlar, aydeş aşı pişirirler. Zaten içinde aş maş yok, kuru kuru suyu pişiriyorlar, çocuğa banyo yaptırıyorlar.”

(Şenyayla/Habibe Ç.)

“Aydeş aşı. Sen pişirebilir misin? Pişirmez miyim, şişiririm bile. Onu üçyolda yapıyorsun. Üç kişi gelir; bir odun sen getiriyorsun, bir odun öteki, bir odun da buradan gelir. Sen pişirebilir misin diye kocakarı başlar. Şişirdim bile deyip ocağın altına koyuyorsun.”

(Şenyayla/Hürriyet S.)

“Dört yolda kazan koyarlar. Oraya koca bir kazan koyarlar, kazanın içine katarlar. Yakıyor gibi altına odun, kozak* koyarlar.”

(Yaraş/Fatma A.)

“Çocuk zayıf oldu mu, kırk bastı mı çocuğu pişirirler. Kırk pişti mi derlerdi. Pişti mi? Şiştide bile derler. Öteden gelirler; selamın aleyküm, aleyküm selam. Pişti mi? Şiştide bile. Hani çocuk şişirecek. İki, üç kişi gelirler. Altına kuru odunu çatarlar.”

(Yaraş/Durkadın T.)

3.4.4.4. Delik kavaktan geçirilir.

(Denizova/Süheyla K.; Derinkuyu/Leyla D.;Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gülsevım A.; Karamehmet/Nurten Ş.; Karşiyaka/Hidaye K.; Orhaniye/Zerrin A.; Şenyayla/Habibe Ç.; Yaraş/Durkadın T.)

Açıklayıcı Örnekler

“Yalnız bir de delik kavaktan geçirilir. Orada çocuğun gömleğini bırakırsın.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Delik kavaktan geçirilir.”

(Derinkuyu/Leyla D.; Gülağzı/Gülsevım A.; Karamehmet/Nurten Ş.)

“Bir de endeki çocuğu Allan Kavağından geçirir gelin derlerdi. Yaşlanmış, delik kavaktır. Okuya üfleye, okuya üfleye üç delikten getirir geçirirsin. Dua ederiz, getirir geçirirsin.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Bir de şunu duydum, ağacın deliğinden geirilirmış.”

(Karşıyaka/Hidaye K.)

“Delik kavaktan geçirirler, içinde durdururlardı.”

(Orhaniye/Zerrin A.)

“Kavak mı diyeyim am mı diyeyim? Onun kavuğundan geçirirler, ondan sonra düzelirler.”

(şenyayla/Habibe .)

“Kavak ya da am ağacının kovuğundan geçirirler. Ağacın kovuğundan ben veririm, sen alırsın. Dolaşır gelirim, ben veririm sen alırsın. “Al vuranı, ver buramı” derler.”

(Yaraş/Durkadın T.)

3.4.4.5. Erene, hocaya gidilir; okutulur, muska yaptırılır.

(Dokuzçam/Fatma C., Filiz G.; Göktepe/Nafile K.; Gülağzı/Gül F.; Muslihittin/Arife Y.; Müştabbey/Huriye Ö.; Orta/Fatma T.; Yenibağyaka/Sakine S.; Yenice/ Gül O.)

Açıklayıcı Örnekler

“O zaman erene giderler.”

(Dokuzçam/Fatma C.)

“Hocaya giderler.”

(Dokuzçam/Filiz G.; Yenice/Gül O.)

“İyileşmesi için okutmaya götürürüz.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Okuturlar.”

(Gülağzı/Gül F.)

“Şöyle yaşlı bir kadına gidiyorlar; okuyor, bir şey yapıyor.”

(Muslihittin/Arife Y.)

“Hocaya götürüyorlar; okutuyorlar, öyle bir şeyle çözdürüyorlar. Gerekirse muska yaptırıyorlar.”

(Müştabkbe/Huriye Ö.)

“Çok ağlayana yapıyorlar, muska da takıyorlar.”

(Orta/Fatma T.)

“Herhalde okuturlarmış ya, öyle olması lazım.”

(Yenibağyaka/Sakine S.)

3.4.4.6. Bir şey yapılamıyor.

(Algı/Gülfide B.; Karşiyaka/Meral P., Hidaye K.; Özlüce/Meryem Ç.)

Açıklayıcı Örnekler

“Ona bir şey yapmıyorlar, o olmuyor gari.”

(Algı/Gülfide B.)

“Kurtarılmıyor.”

(Karşiyaka/Hidaye K., Meral P.)

“Öyle çocuğun nazarına baktırıyorlar, başka bir şey etmiyorlar.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

3.4.4.7. Doktora başvurulur.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğa kırk bastığı zaman doktora başvururlar.”

(Bayır/Sultan Ü.)

3.4.4.8. Çaput yakılır, tütürülür.

Açıklayıcı Örnek

“Çaput koparırlar, takarlar, yakarlar. Eğer anne çocuğu gördüyse, anneden bigırık parça alır, gelirler. Yazmanın üstünde, çaputun içinde tütüdürler.”

(Bayır/Sultan Ü.)

3.4.4.9. Köpek eniğinin üstünde kırklanır.

Açıklayıcı Örnek

“Kırk basarsa köpek eniğinin üstüne kabak sepeti kapatırsın, çocuğu üstünde suya koyarsın. Ama kalbini bozmayacaksın.”

(Çiftlik/Umman A.)

3.4.4.10. Habersiz alınan kiremitle kırklanır.

Açıklayıcı Örnek

“Şimdi kırk bir tane taş tedarik ederiz. Yalnız o taş, kırkından şüphelendiğin insanın evinden alınır gelinir. Kiremit olsun, bir şey olsun, ben aldım geldim. Çocuğa kırk bastı diye çocuğu onunla suya koydum. Hatice'nin evinin üstünden kiremidi çaldım geldim, bir insanın haberi yok. Zaten habersiz olacak.”

(Denizova/Süheyla K.)

3.4.4.11. Yağlı ekmek yapılır, keşkek dağıtılır.

(Denizova/Süheyla K.; Sungur/Bakiye Y.)

Açıklayıcı Örnek

“Hugudan yağlı külüng* edersin, yani yağlı ekmek edersin.”

(Denizova/Süheyla K.)

“Şöyle üçyol ayardına bir yemek vuruyorsun o zaman, diyelim keşkek vuruyorsun; onu dağıtırlar. O zaman o kırk basması gidermiş.”

(Sungur/Bakiye Y.)

3.4.4.12. Kazanın içinde, süpürge'nin üstünde kırklanır.

(Derinkuyu/Leyla D.; Muratlar/Ayten Y.; Salihpaşalar/Gülhanım A.; Sarnıç/
Pembe D.; Zeytin/Feriştah U.)

Açıklayıcı Örnekler

“Çocuğu kaynatmanın içine koyuyorsun, ona ateş yakmıyorsun. Kırk çıksın, kırk çıksın diye böyle eski insanlara yaptırıyorsun.”

(Derinkuyu/Leyla D.)

“Ne yapıyoruz biliyor musun? Şimdi ıbrığa kırk tane taş katıyorsun. Bu kırk taşı bir gün, bir gün döküyorsun. Kırkı çıksın diye ev ev dolaştırıyorsun, suya katıyorsun. Kırk basması derler. Onu bize kaynanamız yapıverir. Kaynana yoksa onu kendin yapamıyorsun. Sevdiğin arkadaşını ya da komşunu çağırıyorsun. Kendin yaptın mı olmuyor. Önceden öyleydi.”

(Muratlar/Ayten Y.)

“Süpürge'nin üstünde banyo ettirirler.”

(Salihpaşalar/Gülhanım A.)

“Kırklanır dururuz. Şimdi birbirimizi gördük değil mi? Sen de kırklısın, görüştük değil mi? Evveli sen kendin banyoda kırklanırsın. Ondan sonra çocuğu emdirirsin onu da kırklarsın.”

(Sarnıç/Pembe D.)

“Çocuğu kırk bastı, çocuğu kırklarız. Üçyol ağzına ayardına götürürüz. O kırk basan çocuktan [çaput] bir şey alırız. Habersiz alınır. Gece süpürgenin üstünde suya koyarız. Çocuğu süpürgenin üstüne oturturuz, orada kırklarız; arkamıza bakmadan çocuğu kırklar kaçarız.”

(Zeytin/Ferîştah U.)

3.4.4.13. Bebeğin karnına sıcak inek dışkısı sarılır.

Açıklayıcı Örnek

“Çocuğun karnına ineğin götünden düşen sıcak inek bokunu alır gelir, karnına vururuz. Düzeliyor.”

(Göktepe/Nafîle K.)

3.4.4.14. Üçyolun kavuştuğu yere ekmek atılır.

Açıklayıcı Örnek

“Üçyol ayardına çörek ekmek atarlardı.”

(Fadıl/Mükerrem A.)

3.4.4.15. Anne iç çamaşırını çıkarıp üç defa bebeğin üstünden geçer.

Açıklayıcı Örnek

“Bir de kırk bastı mı mesela anne külotunu çıkaracak, üçyon çocuğun üstünden geçecek.”

(Müştabbey/Huriye Ö.)

3.4.4.16. Üç defa ateşin üzerinden geçirilir.

Açıklayıcı Örnek

“Ateşten geçiriyorlar. Ocak yanıyor ya, çocuğu alır da kırk basan çıktı diye üçyon ateşten geçirirsin.”

(Özlüce/Meryem Ç.)

3.5. Al Basması

(Göktepe/Nafile K.; Kuyucak/Fatma K., Sadıka P.)

Açıklayıcı Örnekler

“Al basması vardır. Yeni olmuş çocuğa kırmızı örtmemeye çalışırız.”

(Göktepe/Nafile K.)

“Biliriz, al basmayı biliriz. Başka yerlerde al basmak, biz burada kürk basar deriz.”

(Kuyucak/Fatma K.)

“Evet, kürk basar. Allah! Baksana, çocuğu kürk basmış derler.”

(Kuyucak/Sadıka P.)

3.6. Karabasan Basması

Açıklayıcı Örnek

“Karabasma inancı var, okuturuz. Gece rüyasında korkuyorsa köyümüzdeki hocalara okuturuz.”

(Göktepe/Nafile K.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALARIN İNCELENMESİ

Araştırmanın bu kısmına kadar verilen üç bölümde derlediğimiz malzemeleri uygulama sırasına göre yerleştirdik. Sıra, belirtilen uygulamaların detaylı bir şekilde incelenmesine gelmiştir. Önceki bölümlerde belirtilen uygulamalarla ilgili çok fazla fikir belirtilmemiş, sadece belli başlı noktalarda gereken açıklamalar yapılmıştır.

Araştırmamız boyunca gördüğümüz bir nokta var ki o da günümüzde teknoloji ve bilim ne kadar ilerlerse ilerlesin kayıt altına aldığımız uygulamaların devamlı olacağı açıkça ortadadır. Meydana gelebilecek tek husus, bazı uygulamaların değişim geçirebileceğidir. Bu da çalışmamızın temeli olan uygulamaların büyük bir çoğunluğunu engellemeyecektir.

Uygulamaları incelerken Psiko-Sosyal metodunu kullanmış bulunmaktayız. Bu metoda göre çalışmamızda yer alan uygulamaları iki kısımda incelemekteyiz. Bunlar:

- 1) Uygulamanın temelini oluşturan, yani harekete dayalı olan temas ilkesidir.
- 2) Uygulamanın yapılması durumunda sonucunun ne olduğunu gösteren, yani olay gerçekleşmeden önce yapılan taklit ilkesidir.

Çalışmanın içerisinde yer alan tüm uygulamalar taklit ve temas ilkesine göre incelenmeye çalışılmıştır. Uygulamaları sınıflandırırken Frazer'ın sınıflandırmasını temel almış bulunmaktayız.⁵⁷ Frazer'ın sınıflandırması müspet (olumlu) ve menfi (olumsuz) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Olumlu büyüsel olanlar temel büyüsel uygulamaları, olumsuz büyüsel olanlar ise toplum tarafından tabu olarak nitelendirilen büyüsel uygulamaları ele almaktadır. Biz de bu yöneme göre uygulamaları incelemeye çalıştık. Ayrıca günümüz koşullarında sınıflandırmaya üç

⁵⁷ Acıpayamlı, a.g.e. s. 105.

başlık daha eklemiş bulunmaktayız. Bunlar: Dinî uygulamalar, halk hekimliği uygulamaları ve tıbbî uygulamalardır. Acıpayamlı'nın: "Türkiye'de doğum folkloruna ait tespit ettiğimiz pratikler, sihrî bir temel üzerine kurulmuş ve işlemektedir."⁵⁸ ifadesinden yola çıkarak uygulamanın sınıflandırması ne olursa olsun içeriğinde özel bir kuvvet bulunduğu açıkça ortadadır.

4.1. HABER VERİCİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Gebeliğin Başlangıcı

- 1) *Gebe kadın yere yattığı zaman göbeği ikiye ayrılırsa ya da göbeğinde çizik olursa ikiz doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.3.).*

İkiz, bir şeyin birbirine çok benzemesi veya birbirinin eşi olması durumudur. Annenin karnı iki nesnenin görüntüsünü oluşturacak şekilde taklitte bulunursa bebeklerin ikiz olacağı tahmin edilir (Taklit).

- 2) *Bebeklerin biri sağ tarafta, diğeri sol tarafta durursa ikiz doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.3.).*

Görünüş bakımından anne karnındaki iki varlığın birinin sağda birinin solda olması, iki farklı nesnenin ayrı yerlerde duran görüntüsü taklit edilerek ikiz olacağı tahmin edilir (Taklit).

Cinsiyet Tayini

- 1) *Gebe kadının kalçası genişlerse kız, karnı sivrilirse oğlan doğurur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kadının ve erkeğin dış görünüşüne bakarsak kadın, doğurganlığından dolayı geniş bir yapıya sahip olmalıdır, bu yüzden kalça genişliği kızı işaret eder. Oğlanda ise erkeğin cinsel organı sivri bir yapıya sahiptir, bu yüzden karnı sivriliği oğlanı işaret eder (Taklit).

⁵⁸ Acıpayamlı, a.g.e., s. 141.

- 2) *Gebe kadın çirkinleşirse kız, güzelleşirse oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Aile, doğacak ilk bebeğinin oğlan olmasını ister. Çünkü ailenin soyunun devamı oğlandan sağlanmaktadır. Kız ele gideceği için istenmemektedir. Bu durum annenin yüzüne yansır. Eğer çirkinleşiyorsa istemediği cinsiyetli bebeğin doğacağı, güzelleşiyorsa istediği cinsiyetli bebeğin doğacağına işarettir (Taklit).

- 3) *Gebe kadın güzelleşirse kız, çirkinleşirse oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kız, büyüdüğü zaman ele gitse de ailesine bakan kişi olduğu için istenmektedir ve bu yüzden sevilir. Oğlansa ailesinin yanında dursa bile pek bakım işiyle uğraşmaz, bu yüzden aileye kız kadar sevimli gelmez. Aileye bakma konusunda hayırlısı olduğu için kız anneyi güzelleştirir, oğlansa tam tersi olarak büyüdüğünde eşini tercih edeceği için annesini daha karnındayken çirkinleştirerek bunun haberini vermektedir (Taklit).

- 4) *Kıza hamile olanlar tatlıya, acıya; oğlana hamile olanlar ekşiye, ete aşerer (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Gebe kadın kız doğarsa bu durumu sevinçle, oğlan istemezde bu durumu üzüntüyle karşılar. Bu durum acı, tatlı, ekşi veya et yemesiyle bağdaştırılır (Taklit).

- 5) *Kıza hamile olanlar ekşiye, ete; oğlana hamile olanlar tatlıya, acıya aşerer (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kızın doğumu erkek istemediği için üzüntüyle, oğlan istediği için oğlanın doğumu sevinçle karşılanır. Bu durum ekşi, et, tatlı veya acı yemesiyle bağdaştırılır (Taklit).

- 6) *Kadın habersiz olarak gizlenen makasın üzerine oturursa kız, bıçağın üzerine oturursa oğlan olur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Makas kadın, bıçak erkek cinsel organını temsil eder. Kadının rahmindeki bebek kızsak makasa, erkekse bıçağın üstüne oturacaktır (Temas).

- 7) *Bebek anne karnında geç kıpırdarsa kız, erken kıpırdarsa oğlan olur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Erkek, yapı gereği kıza göre daha hareketlidir. Bu durum anne karnındayken bebekte ortaya çıkar (Taklit).

- 8) *Kurban kellesi ayrıldığında kemik etli çıkarsa kız, etsiz çıkarsa oğlan doğacağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kelle ayrıldığında çıkan et parçası yuvarlak olduğu için kadını; sivri, etsiz kemik parçası ise erkeği temsil etmektedir. Gebenin haberi olmadan yapılan bu işlem sırasında kelleyi ayıran kişi iki kadın arasında kellenin sağını ve solunu paylaşır. Hangi taraf kime denk gelirse o cinsiyette bebek doğurur (Temas).

- 9) *Gebe kadının karnındaki hareketlilik fazlaysa kız, ağır olursa oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kadın, erkeğe göre daha tez canlıdır ve işin çoğunu yapan taraftır. Erkekse ailenin başında bulunduğu ve sorumluluğunu aldığı için daha oturaktır. Bu durum anne karnındayken bebeğe geçmektedir (Temas).

- 1) *Gebe kadının vaktinden önce doğumu başlarsa kız, tam vaktinde veya vaktinden geç doğum yaparsa oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kadının yapı gereği erkekten daha sabırsız olduğu göz önünde bulundurulacak olursa bu durumda kızın vaktinden önce doğması, erkeğin vaktinde veya daha geç doğması olarak karşımıza çıkmaktadır (Taklit).

- 10) *Kadının midesi yanarsa, başına tuz ekildiğinde burnunu kaşırsa kız; kulağını kaşırsa oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kızın saçları bebeklik ve çocukluk döneminde uzatılır. Kadının gebelik sürecinde midesinin yanması bebeğin saçıyla temas ettiğine işarettir ve kız

doğuracağı tahmin edilir. Başına tuz ekilmesindeki amaç tuzdaki olumlu büyüsel kuvvetin kadına temas etmesi sayesinde bebeğin cinsiyetinin belirlenmesini sağlamasıdır. Burun ve kulağın neden kaşındığı hakkında bilgi sahibi değiliz ancak bunu cinsiyet belirlemek için kullandıkları apaçıktır (Temas).

2) *Gebe kadın sakızı çok çiğnerse kızı olacağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.1.).*

“Sakız” kelimesinin içindeki “kız” hecesinin kız çocuğuna yol açacağı düşüncesiyle sakız çiğneneceği düşünülmektedir. Bu noktada kız kelimesiyle kız çocuğu arasında temas ilkesi bulunmaktadır (Temas).

11) *Bir bardak suyun içine gebe kadının göğsünden damlatılan süt yüzeyde kalırsa kız, dibe çökerse oğlan doğacak denir (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Kız, büyüdüğünde baba evinden ayrılır, oğlan ise aileyi devam ettirir yani evinde kalır. Bu düşünceyle bardağa dökülen sütün yüzeyde kalması ya da dibe çökmesi bağdaştırılmıştır (Taklit).

12) *Kesilen hayvanın iškembe veya ciğerinin yanından çıkan et parçası ocağa atıldığında patlarsa kız, toparlanıp sönerse oğlan doğuracağına inanılır (1. Bölüm, 1.5.1.6.1., 1.5.1.6.2.).*

Burada et parçasının patlamasıyla kızın, etin toparlanıp sönmeleriyle oğlanın bağdaştırılmasının nedeni kadınla erkeğin üreme sistemiyle ilgili benzerliğin olması muhtemeldir. Bu duruma bakılarak bebeğin cinsiyeti belirlenir (Taklit).

3) *Gebe kadın erken doğum yapacak olursa oğlan doğuracağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.6.2.).*

Oğlanın çocukluk çağında oldukça hareketli olması durumu göz önüne alınarak anne karnında bebeğe yansıtılarak cinsiyeti belirlenir (Taklit).

Bazı uygulamalarda taklit veya temas olduğu düşünülse de açık bir şekilde ne oldukları hakkında yorum yapılamamıştır. Neden sivri karınlı olmak (1. Bölüm, 1.5.1.6), göğüs ucunun kararması veya sararması(1. Bölüm, 1.5.1.6.), kadının sağdan kalkması(1. Bölüm, 1.5.1.6.), karın şişkinliğinin yukarıda olması, ağrının kasıktan tutması(1. Bölüm, 1.5.1.6.), bebeğin sağda durması(1. Bölüm, 1.5.1.6.) kız; yaygın kalçalı olmak, göğüs ucunun pembeleşmesi veya kararması, kadının soldan kalkması, karın şişkinliğinin aşağıda olması, ağrının belden tutması, bebeğin solda durması erkeği temsil etmektedir? Bunları somut verilere dayandırarak açıklamak güçtür. O an için kişinin içinden geçerek söylenmiş durumlar olduğu kanaatindeyiz.

Diğer uygulamalarımız içerisinde açıklayamadığımız bir nokta da kırk basması üzerine olan uygulamalardır. Bebeğin zayıflaması (3. Bölüm, 2.), hasta olması (3. Bölüm, 3.1.), ölmesi (3. Bölüm, 3.1.), büyümemesi (3. Bölüm, 3.1.), gelişmemesi (3. Bölüm, 3.1.), kötüleşmesi (3. Bölüm, 3.1.), yemek yememesi (3. Bölüm, 3.1.), korkması, hareketlerinin ağırlaşması (3. Bölüm, 3.1.), sürekli ağlaması (3. Bölüm, 3.1.), kafasının büyümesi (3. Bölüm, 3.1.) kırk basmasına uğradığının belirtileridir ve herhangi bir taklit veya temas ilkesine dayanarak açıklamak güçtür.

Elde edilen uygulamalar içerisinde temas veya taklide girmeyen haber verici büyüsel uygulamalar vardır. Mide bulantısı, baş dönmesi, kusma, adetten kesilmesi, aşermesi, vücudunda meydana gelen değişiklikler, kasığının veya göbeğinin kontrol edilmesi, karın ağrısı, karnın şişmesi, karnının çok büyük olmasından dolayı ikiz doğurma ihtimalinin olması, uykusunun gelmesi ve hassaslaşması kadında görülen belirtiler olmaktan ibarettir. Bunları başka bir nedene bağlayarak açıklamak güçtür.

4.2. OLUMLU BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Gebe Kalmak İçin Çareler

- 1) *Kısır kadın sarmaşık otunu kaynatıp içerse kısırlığı ortadan kalkar (1. Bölüm, 2.1.).*

Sarmaşığın etrafında olan şeyleri sarıp sarmaladığı düşünülürse bu özellik oluşacak bebeğin rahme sarınması olarak kadına geçmektedir (Temas).

Gebeliğin Başlangıcı

- 1) *Gebe kadın güzel bir bebek doğurmak için güzel kimselere bakar (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Anne adayı, karşısında bulunan güzel kimseye bakarak onunla temasa geçmekte ve bu özelliği karnındaki bebeğine taşımaktadır (Temas).

- 2) *Bebeğinin kocasına benzemesini isteyen gebe kadın kocasına bakar (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kadın, eşindeki gibi olmasını istediği özelliklerin aynısının bebeğinde de olması için eşine bakarak bebeğine taşır (Temas).

- 3) *Gebe kadın, bebeğinin kendisine benzemesini istiyorsa aynaya ya da kendisine bakarak bunun gerçekleşeceğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Anne, aynadan kendi görüntüsüyle temasa geçerek aynı özelliklerin bebeğinde de olması için kendisine bakmaktadır (Temas).

- 4) *Gebe kadın, bebeğinin ailesinden veya sevdiklerinden kime benzemesini istiyorsa ona bakar (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Gebe kadın, bebeği kime benzesin istiyorsa o kişiye bakarak temasa geçer ve karnındaki bebeğine olmasını istediği özellikleri taşır (Temas).

- 5) *Bebeğin güzel olması için kadın, gebe olduğunun hemen duyurulmaması gerektiğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

İnsanların birçoğu nazar olgusuna inanmaktadır, bu yüzden sıkıntı yaşanmaması için genellikle saklanır. Bu durum bebeğin anne karnında güzelleşmesiyle bağdaştırılmıştır ve güzelliğine zarar gelmemesi için söylenmemesi gerekmektedir (Taklit).

- 6) *Gebe kadın, bebeğin güzel olması için ayva, keklik yemesi gerektiğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Ayva, parlak bir meyvedir, keklik ise güzel bir kuş türüdür. Ayvanın parlaklığının, kekliğin güzelliğinin anne karnındaki bebeğine temas etmesi için gebe kadın bunları yemesi gerektiğini düşünür (Temas).

- 7) *Gebe, bebeğinde ben olmasını istiyorsa karabiber tanesini ya yutar ya da beni istediği yere dokundurur (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Karabiber kara rengi ve yuvarlak şekliyle yüzde bulunan benlere benzediği için annenin temas etmesi durumunda ben şekliyle bebeğe geçer (Temas).

- 8) *Bebeğinin gamzeli olmasını isteyen kadın elma, ayva, erik yer ya da yüzüne dokundurur (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Bahsi geçen meyvelerin görünüş itibariyle iç kısmı çukurdur. Gebe kadın bu meyveleri yiyerek veya yüzüne dokundurarak çukurluk özelliğini bebeğine taşımaktadır (Temas).

- 9) *Gebe kadın bebeğinin mavi veya yeşil gözlü olması için bu renkte gözü olanlara bakması veya çağla bademle erik yemesi gerektiğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Çağla badem ve eriğin rengi yeşildir, kadın bunlardan herhangi birisini yeme işlemiyle yeşil rengini bebeğin gözlerine aktarır. Mavi ya da yeşil gözlü birisine baktığı zaman, bakma eylemiyle bu renkte gözlerin aynısı bebekte de olacaktır (Temas).

10) *Bebeğin gözlerinin güzel olması için güzel gözlülere bakması gerekmektedir (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Gebe kadın, gözü güzel olan kişiye bakarak onun bu özelliğini bebeğine aksettirir (Temas).

11) *Gebe kadın, bebeğinin kırmızı, pembe yanaklı veya kalçalı olmasını istiyorsa elma yemesi gerektiğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Elmanın renginin kırmızı ve yuvarlak olmasından dolayı gebe elmayı yediğinde bebeğe kırmızı ve yuvarlaklık özelliği aktarılır (Temas).

12) *Gebe kadın bebeğinin gözlerinin kara olması için siyah zeytini yer ya da gözüne sürer, kırmızı dudaklı olması için kiraz, sarı tenli olması için ayva yemelidir (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Zeytinin renginin siyah, kirazın kırmızı, ayvanın sarı olmasıyla gebenin bunları yiyerek bebeğine aktarması arasında oldukça belirgin bir temas bulunmaktadır (Temas).

13) *Bebeğin çıra gibi olması için gebe kadın çıra çiğner (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Çıra, görünüş bakımından ince ve uzundur. Gebe kadın eğer çırayı çiğnerse bebeğinin de bu özellikleri taşıyacağını düşünür (Temas).

14) *Kesilen kurbanın kalbine bakarak bebeğin kalbinin temiz olup olmadığı anlaşılabilir (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kurbanın kesiliş nedeni Allah'a adanmış olmasıdır, bu bakımdan kurban edilen hayvan da temizdir. Kadının karnındaki bebekle kurban arasında ilişki kurularak aynı temizliğin bebekte de olup olmayacağına bakılmaktadır (Taklit).

15) *Gebe kadın, bebeğinin kızıl saçlı olmasını istiyorsa saçına kına yakmalıdır (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kına saçta yakıldığında kızıl rengini vermektedir. Gebe kadının saçını bu dönemde boyamaması lazımdır ama kınanın kimyasallar gibi zararı olmadığı için kadınlar tarafından kullanılabilir. Bebeğinin doğuştan kızıl olması için gebe kadın saçına kına yakarak bu özelliği bebeğe taşımaktadır (Temas).

16) *Gebe kadın bebeğinin huyunun güzel olması için huyu güzel olana bakar (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kadın, bebeğinin huyunun güzel olmasını istiyorsa karşısında huyu güzel bir insan olduğunda ona bakarak bu özelliğin bebeğe aktarılmasını sağlar (Temas).

17) *Kuru üzüm yiyen kadının bebeğinin akıllı olacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kuru üzüm en yararlı olan besinlerin başında gelir. Zihin açan bir yapısı olduğu için bolca yenmesi gerektiği söylenir. Bu özelliği bebeğe aktarmak için kuru üzüm yer (Temas).

18) *Kadının stresli bir hayatı olmazsa bebeğinin sakin olacağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Annenin yaşamını nasıl sürdürdüğü bebeğinin hayatı için oldukça önemlidir. Çünkü anne ne yaşarsa bebek de aynısını hisseder. Bu bağlamda anne rahat bir gebelik dönemi geçirirse bebeğinin de sakin bir yaşamı olur (Taklit).

19) *Gebe kadın zengin yerlere giderse bebeği de zengin olur (1. Bölüm, 1.5.1.9.).*

Kadın doğduktan sonra bebeğinin zengin olmasını istiyorsa gebeliğinde zenginliğin olduğu yerlere gider. Zengin yerlere temas ederek zenginliği bebeğine aktarılır (Temas).

Aşerme

- 1) *Kadın avucunu veya toprağı yalarsa aşerme isteğini gidereceğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Kadın, yemek isteyip de yiyemediği bir şey oldu mu asıl yiyecek hayal edilerek toprak veya avuç yaladığı takdirde bu temas olayıyla aşerme duygusunu ortadan kaldırır (Temas).

- 2) *Gebe kadın avucunu yalayıp göğsüne sürerse göğsünü ağır olmaz (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Gebe, istediğini yiyemediği zaman göğsüne ağırlık yapmamak için avucunu yalayıp göğsüne sürerek hayali doygunluk yaşar. Böylece göğsü ağır olmaktan kurtarır (Temas).

- 3) *Aşerme hissini gidermek için köpeğin su içtiği tasta gebe kadına su içirilir veya yıkanmış köpek tasının içine elma batırılarak yedirilir (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Kadın için aşerme döneminde istemenin sonu yoktur. Aşermeyi önlemek adına köpeğin tası yıkanarak içinden su içirilir ya da tase batırılmış elma yedirilir. Böyle bir uygulamayı yapmaktaki amaç köpeğin etrafı kirleten bir hayvan olması ve aşermenin de kötü, pis bir duygu olması bağdaştırılabilir. İki pis olgu birbirine denk getirilerek ortadan kaldırılmaya çalışılır (Temas).

- 4) *Gebe kadın istediğini yerse bebeğin akıllı, özürsüz olacağını yorumlar (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Anne adayı istediği şeyleri yiyerek bebeğinde bir eksiklik olmasını engeller. Sevdiği yiyeceklerin verdiği mutluluk bebeğin gelişimini istenen yönde etkileyecektir. Ayrıca düzenli ve istekli beslenme yoluyla bebeğine sağlıklı bir büyüme dönemi yaşatacaktır (Temas).

Doğuma Hazırlık

- 1) *Doğumun kolay olması için kadın, gebeliğinin son döneminde elinden veya eteğinden herhangi bir şey dağıtır (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Gebe kadının doğum zamanı geldiğinde zorlanmadan doğum yapmak için eteğinden veya elinden bir şey vermesinin amacı, tıpkı verilen eşya gibi bebeğin hızlıca anne rahminden çıkmasının istenmesidir. Kadın, bu uygulamayı doğum öncesinde taklit ederek zamanı geldiğinde gerçekleşmesini sağlamaktadır (Taklit).

- 2) *Gebe kadın sürekli hareket ettirilir, gezerse doğumu kolay gerçekleşir (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Gebenin doğum vakti gelene kadar sürekli hareket etmesi bebeği de hareketlendireceği için doğumu kolaylaştıracaktır. Ayrıca sürekli yürütmesi kadının rahminin açılmasını sağlayacaktır (Taklit).

- 3) *Gebe kadın koynundan üç kere sabun ya da şeker kaydırarak doğumunun kolay gerçekleşeceğini düşünür (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Sabun kaygan bir nesne, şeker ise çabuk eriyen bir maddedir. Bu iki nesneyi doğum vakti yaklaştığında kadının koynundan kaydırmaktaki amaç, bebeğin de aynı hızla doğması istemidir. Üç defa yapılmasının özel bir nedeni yoktur, bu tip sayılar halk arasında kalıplaşmış sayılardır (Taklit).

- 4) *Sürekli tarlada çalışan, çamaşır yıkayan, çömelerek iş yapan kadının doğumu kolay olur (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Doğumu yaklaşan kadın rahmini genişletmek için birtakım uygulamalar yapmalıdır. Vücudunu iş yaparak sürekli uyarması, çömelerek iş yapması tamamen kolay doğuma yöneliktir. Çünkü bu uygulamaları yapmayan kadınların önceleri doğum sırasında zorluk çektiği gözlemlenmiştir (Taklit).

- 5) *Gebe kadına rahatlaması için banyo yapması gerektiği söylenir (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Banyo esnasında sıcak suyun vücutla teması sayesinde anne gevşeyip kasılmalarından kurtulacaktır, vücutta açılmaya neden olacaktır. Bu rahatlama doğumun kolay gerçekleşmesine yansıyacaktır (Temas).

- 6) *Doğumu kolay olsun diye gebe kadın gebeliğini etrafa duyurmamalıdır (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Daha önceki bölümlerden birinde gebeliğin ilk zamanlarda etrafa duyurulmamasının, bebeğin güzel olmasını sağladığını ifade etmiştir. Yine bir şekilde doğum yaklaştığında etrafa duyurmamak, kadını ve bebeği bir bakıma kötü gözlerden uzak tutmak demektir. Kötü niyetli kişilerin doğumu zorlaştıracığı düşüncesinden dolayı söylenmemelidir (Temas).

- 7) *Doğumu kolay olan birisinin yanına giden gebe kadının da doğumunun kolay olacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.2.2.).*

Doğumu yaklaşan kadın, doğum anı geldiğinde zorluk çekmemek için çevresinde daha önce kolay şekilde doğum yapmış kadını ziyarete gider. Tıpkı onun gibi kolay doğum yapmak için aynı ortamda bulunmaları ve onun gibi davranması yeterlidir (Taklit).

Doğum Olayı

- 1) *Gebe kadının doğumunu kolaylaştırmak için yorganda, çarşafta veya battaniyede sallarlar (2. Bölüm, 2.6.).*

Gebe kadını yorganda, çarşafta veya battaniyede hareket ettirmek suretiyle bebeğin de hareketleri arttırılır, böylece doğum da kolaylaşır (Taklit).

- 2) *Gebe kadın, kocasının avucundan veya ayakkabısından su içerse doğumun kolay olacağını düşünür (2. Bölüm, 2.6.).*

Su, akışkan bir maddedir. Bu özelliğinden dolayı kadına su içirilirse doğumunun kolay olacağı düşünülür. Kocasından içirilmesinin nedeni kendisinden çekinmesinden kaynaklandığını düşünmekteyiz (Temas).

- 3) *Gebe kadının koynundan üç defa okunmuş sabun atarlar, böylece doğumun kolay olacağını düşünürler (2. Bölüm, 2.6.).*

Sabun, kaygan bir yapıya sahiptir. Doğumu gerçekleşmeyen kadının koynundan kaygan madde atılarak doğumun hızlıca gerçekleşmesi taklit edilir (Taklit).

- 4) *Gebe kadının karnını veya rahmini zeytinyağıyla yağladıkları zaman doğumu kolay olur (2. Bölüm, 2.6.).*

Zeytinyağı kayganlaştırıcı özelliğinden dolayı kadına sürülerek bebeğin rahimden kolay çıkması sağlanır (Temas).

- 5) *Gebenin belini ovarlar, ısıtırlar veya başka bir kadın gebeyi sırtına alıp sarsarsa doğumu kolay olacağını düşünülür (2. Bölüm, 2.6.).*

Kadına yapılan ovma, ısıtma, sarsma gibi hareketler sancıyı arttırır ve bebeği hareketlendirir. Böylece olabilecek en kısa sürede bebek dünyaya gelir (Taklit).

- 6) *Gebe kadının doğumunun kolay olması için elinden bir şey dağıtması gerekir (2. Bölüm, 2.6.).*

Bu uygulama doğuma yakın bir zamanda da yapılabildiği gibi doğum anında da uygulanmaktadır. Amaç, doğumu gerçekleşmeyen kadının elinden bir şey vererek bebeğin kolayca anne rahminden çıkmasını sağlamaktır (Taklit).

7) *Gebe kadın ağrısı tuttuğunu saklarsa doğumu kolay olur (2. Bölüm, 2.6.).*

Gebe sanki hiç doğum yapmayacakmış gibi görünüp gebe olmayan insanı taklit etmek suretiyle ağrısını saklarsa insanların baskısından kurtulur ve daha kolay yapar (Taklit).

8) *Gebe kadını üç defa sarı ineğin etrafında dolaştırırlarsa doğumu kolay olur (2. Bölüm, 2.6.).*

İnek, doğurgan bir hayvandır. Doğumu gerçekleşmeyen kadın ineğin etrafında döndürülerek doğurganlığını inekten alarak taklit edilmesi sağlanır (Taklit).

9) *Gebe gezdirilip hareket ettirilerek doğumunun kolay olacağı düşünülür (2. Bölüm, 2.6.).*

Gebe kadının doğumunu kolaylaştırmak için gezdirmek veya hareket ettirmek suretiyle sancuları sıklaştırılır (Taklit).

10) *Doğumunun kolay olması için gebe kadının karnından bastırılır, ıkındırılır (2. Bölüm, 2.6.).*

Kadının karnından bastırmak, ıkınmasını sağlayarak bebeğe baskı uygulamak doğumu kolaylaştırmanın en pratik yollarındandır. Bebeğe bu sayede uyarı yollayarak doğumun gerçekleştirilmesi sağlanır (Temas).

11) *Gebe kadının öğürüp doğum yapabilmesi için ağzına saçı sokulur veya sevmediği yiyecekler yedirilir (2. Bölüm, 2.6.).*

Kadına sevmediği yiyecekler veya midasını bulandıracak saç ağzına temas ettirilerek midasının bulanması sağlanır. Bu bulantı sayesinde kadın karnına baskı uygular ve en hızlı şekilde doğum yapması sağlanır (Temas).

12) *Gebe kadının kolay doğum yapabilmesi için yanına kolay doğum yapan kadını getirirler, onun avucundan su içirirler (2. Bölüm, 2.6.).*

Suyun akıcı bir yapıda olduğunu bundan önceki uygulamaların birinde değinmiştik. Burada akışkan olan suyun, doğumu kolay olan kadının avucundan verilmesiyle iki yardımcı unsur birleşmekte ve kolay doğum yapan kadın avucundaki suyla bu özelliğini doğum yapacak kadına aktarmaktadır (Temas).

13) *Kadının doğumu çabuk olsun diye saçları bağlıysa çözülür veya kıyafetlerinin önü yırtılır (2. Bölüm, 2.6.).*

Kadının doğumu sırasında bağlı olan saçı çözülmesinin, kıyafetinin önü yırtılmasının nedeni bağlı veya kapalı olan nesnelere kadının rahminin kapalı olmasıyla bağdaştırılmasıdır. Eğer bu bağlar çözülürse veya kapalı olan nesne yırtılırsa annenin de rahmi açılır, bebeğin doğumuna engel olan durum ortadan kalkar (Taklit).

14) *Doğum yapan kadına kolaylık olması için “göçün göçem” veya “eller göçmüş biz de göçelim” ifadeleri kullanılır (2. Bölüm, 2.6.).*

Göçmek, bir yerden başka bir yere gitmektir. Böyle bir sözcüğü kullanılmadaki amaç, bebeğin anne karnından dünyaya göçünü yani doğumunu sağlamaktır (Taklit).

15) *Kadının rahmine sıcak su tutulur, çam veya kiremit buharı verilir (2. Bölüm, 2.6.).*

Sıcaklığın vücudu gevşetici, açıcı özelliği bulunmaktadır. Doğum yapamayan kadının rahmine sıcaklık verildiği takdirde açılma olur ve doğumu kolaylaştırır (Temas).

16) *Gebe kadının rahmine doğumu yaptıran kişi eliyle veya altınla ufak bir kesik atarak doğumu kolaylaştırır (2. Bölüm, 2.6.).*

Doğum anında sıkıntı yaşayan kadının rahmine kesik atmak suretiyle rahim ağzı genişletilir ve doğum kolaylaştırılır (Temas).

17) Evin içinde kapalı sandık varsa açılır, içi dolu tüfek varsa içi boşaltılırsa gebenin doğumu kolay olur (2. Bölüm, 2.6.).

Sandığın kapağının kapalı olmasıyla dolu tüfeğin, gebenin görünüşünden dolayı benzerliği bulunmaktadır. Kapalı sandığın açılmasıyla gebe kadının rahminin açılması, dolu tüfeğin boşalmasıyla gebenin karnındaki bebeğin doğması taklit esasına uygun sağlanmaktadır (Taklit).

18) Gebe kadın, sandığın üzerinden atlarsa doğumu kolay olur (2. Bölüm, F.).

Sandık, yerden belli miktarda yüksekte kalmayı sağlayan nesnedir. Doğum yapacak kadın sandığın üstünden atlacağı takdirde bebek uyarılacak, böylece doğum hızlandırılacaktır (Taklit).

19) Doğum esnasında kadının terleyen yüzü saçıyla silinirse doğum sonrasında kadının yüzünde leke kalmaz (2. Bölüm, 2.7.).

Doğum anında ateşle ısıtılan kadın elbette ki terleyecektir. Yüzde boncuk şeklinde olan ter taneleri, çoğu zaman süpürgeyle bağdaştırılan saç ile silinecek olursa kadının yüzünde çil, leke gibi benekler kalmayacaktır (Temas).

Doğumdan Sonra

1) Göbek sıkı bağlanırsa bebek altına yapmaz, tuvaletini tutar (3. Bölüm, 3.1.1.).

Bebeğin anne karnındayken birbirleriyle iletişimini sağlayan göbek bağı, doğumdan bire süre sonra bebekten ayrılmaz. Belirli uzunlukta kesilen göbeğin sıkı bağlanmasıyla, büyüdüğüde tuvaletini tutan çocuk arasında benzerlik vardır. Bebeğin göbeğinin sıkı bağlanması, idrar yollarının da sıkı olmasına neden olmaktadır (Taklit).

2) Oğlan çocuklarının göbeği uzun bağlanırsa sesi uzun olur (3. Bölüm, 3.1.1.).

Göbek bağının şekil olarak uzun tutulmasıyla erkek bebeklerinin sesinin uzun olması arasında taklit esasına dayanarak bir bağ oluşturulmaktadır (Taklit).

- 3) *Bebeğin göbeği yukarıya doğru sarılınca tuvaletini tutacağı düşünülür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Göbek düşene kadar yukarıya doğru sarıldığı zaman tuvaletin aşağıya inmesinin engellenmesi taklit edilmektedir, böylece çocuğun büyüdüğünde tuvaletini tutması sağlanmaktadır (Taklit).

- 4) *Göbeğin kesildiği makas, bebeğe şeytan gelmesin diye yastığının altına konulur (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Makas, içeriği bakımından demirden yapılmıştır. Demirin olumlu büyüsel kuvveti sayesinde şeytan bebeğin yanına gelemez. Bu yüzden göbeği kesilen makas bebeğin yastığının altına konulmak suretiyle temas ettirilir(Temas).

- 5) *Düşen göbek bağı, bebeğin büyüyünce okuması, öğretmen olması için kitabın arasına konulur veya okul bahçesine gömülür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Göbek bağı düşse bile bebekten bir parça olarak saklanmaya devam ettiği için kitabın arasına konulduğunda veya okula gömüldüğünde bu yerlerin özelliği bebeğe geçecektir (Temas).

- 6) *Bebek büyüdüğünde inançlı olsun, hoca olsun diye göbek bağı caminin avlusuna veya erene gömülür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Bebekle bağı sürekli devam eden göbek bağı caminin avlusuna veya erene gömülerek bu yerlere ait olan inanma özelliği bebeğe aktarılır (Temas).

- 7) *Bebek büyüdüğünde evine bağlı olması, evden gitmemesi için yastığın, merdivenin altına konulur veya duvarın içine sokulur, sandığın içine konulur (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Bebeğin büyüdüğünde evinden ayrılmaması, evine bağlı olması isteniyorsa evden dışarı çıkarılmaz. Böylece eve bağlılık özelliği göbek bağı aracılığıyla bebeğe aktarılır (Temas).

8) *Tarla işi yapsın diye göbek bağı tarlaya gömülür veya sabana takılır, malcı olsun diye hayvanların boynuna takılır (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Özellikle tarımla uğraşan ailelerin en büyük isteği kendilerine yardım eden çocuklarının olmasıdır. Göbek bağı tarımla ilgili yerlere gömülür veya takılırsa bu istekler bebeğe aktarılır (Temas).

9) *Kız çocuğunun büyüdüğünde iş yapsın diye göbek bağı düvene, tezgâha, süpürgeye, çakrığa, çamaşıra, ıstaraya bağlanır (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Kızlara doğduğu andan itibaren evde anneye yardımcı olacak kişi gözüyle bakılır. Ev işleriyle, dokuma işleriyle uğraşması için göbek bağı bunlarla ilgili yerlere temas ettirilir (Temas).

10) *Buğdayın bol olması için göbek bağı buğday ambarına konulur (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Buğday bolluk bereketi simgelemektedir ve insan yaşamının temel gıdalarındandır. Göbek bağı ise bebeğin anneden besin almasını sağlayan araçtır. Göbek bağı ambara konularak bu bereketin, besin bolluğunun devam etmesi sağlanır (Temas).

11) *Büyüdüğünde çocuğun hangi işi yapması isteniyorsa göbek bağı onunla ilgili yerlere gömülür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Bebeğin ileride yapmasını istediği işi kendince belirleyen aile, göbek bağı düştükten sonra onu bu işlerle ilgili yerlere gömerek bebeğe aktarılmasını sağlar (Temas).

12) *Bebeğin güzel olması için göbek bağı gülün dibine konulur (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Gül; rengi, kokusu bakımından çiçekler içerisinde özel bir yere sahiptir. Güzelliği sembol eden gülün dibine bebeğin göbek bağını gömerek bu özelliğin bebeğe temas etmesi sağlanır (Temas).

13) *Bebeğin sonunun düşmesi için kadının karnı miras çanağıyla ovulur, üzerine miras yorganı atılan kadın son ağrısı çekmez (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Yukarıda bahsedilen uygulamalarda kadının miras çanak ve yorganla temas ettirildiği görülmektedir. Burada adı geçen nesnelere “miras” olarak kalması önemli noktadır. Çünkü son da anne vücudunda kalmış, çıkması gereken bir parçadır. “Kalan” olarak nitelendirilen bu iki nesne arasında temas bağından faydalanılmaktadır (Temas).

14) *Sonun çabuk düşmesi için kadın dokuma beze sarınır, hayvanın gemi kadının üzerine atılır (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Kadının dokuma beze sarılması, kadının tehlikeli durumdan korunması amacıyla taşımaktadır. Burada asıl büyüsel öge “gem”dir. Gem, hayvanları kontrol etmek için kullanılır ve hayvanın yürütülmesini, koşturulmasını ve durdurulmasını sağlayan temel donanımdır. Burada sonun da kontrol edilmesinde gemin bu özelliğinden yararlanılmaktadır (Temas).

15) *Doğacak bir sonraki çocuğun cinsiyeti tam tersi olsun diye bebeğin sonu ters çevrilir (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Özellikle çok çocuklu ailelerde doğan bebek art arda kız veya erkek olduğunda sonu tam tersine çevirerek bir sonraki bebeğin cinsiyetinin değiştirileceği düşünülür (Taklit).

16) *Doğan bebek banyo ettirilir (3. Bölüm, 3.1.3.).*

Bebeğin anne karnında kazandığı olumsuz özellikler varsa yıkayıp temizlenmesi sayesinde bu etkilerden kurtarılıp kötülüklerden arınmış şekilde hayata başlaması sağlanır (Temas).

17) *Bebek, doğduktan sonra teri güzel koksun diye tuzlanır (3. Bölüm, 3.1.3.).*

Bebeğin tuzlanmasıdaki amaç kokmamasını, terlememesini, vücudunun pişkin olmasını sağlamaktır. Tuz maddesini başka bir yönle incelediğimizde hemen her yerde kullanılan büyüsel işlevi olan bir maddedir. Bebeğe temas

ettirilerek bir ömür karşılaştığı olumsuzları engellemek düşüncesi bulunmaktadır (Temas).

18) *Bebeğin akıllı olması için bebeği iyi kadınlar kaldırır (3. Bölüm, 3.1.4.).*

Akıl bakımından iyi olan kadınlar, bebeği kucaklamak suretiyle bu özelliği bebeğe aktarmaktadır (Temas).

19) *Ağlayan bebeği susturmak için dua okunur, ardından babasının ayakkabısıyla üç defa ağzına vurulur (3. Bölüm, 3.1.7.)*

Baba, ailenin başıdır ve çocuklar büyüdüğünde genellikle susmaları için babalarıyla korkutulur. Bebekliğinde bunun farkına varamadıkları için sembolik olarak böyle bir uygulama yapılıyor olabilir. Öncelikle bebeğe dua okunur, sonrasında ağzına babasının ayakkabısıyla vurarak susturma işlevi bebeğe aktarılmaktadır (Taklit).

20) *Bebeği ilk kim kucaklarsa veya tuzlarsa ona benzeyeceği düşünülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeği kucağına alan kişi ve yine bebeği tuzlayan kişi bebeğe temas etmek suretiyle kendisindeki özellikleri bebeğe aktarır. Bu yüzden istenen niteliklerin bulunduğu kişilerin temas etmesi tercih edilir (Temas).

21) *Bebeğin kılının olmaması için göbek kanı, yarasa kanı, karıncanın sirkesi sürülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğin büyüdüğünde özellikle edep yerlerinde kılının olmaması için bazı tüysüz nesnelere veya varlıklar temas ettirilir. Burada bahsedilen göbek, yarasa ve karınca sirkesinin kullanılmasının özel bir nedeni yoktur, sadece birer araçtır (Temas).

22) *Bebeğin kafasının ve kulağının düzgün olması için bez bağlanır, burnunun düzgün olması için burnunu sıkırlar (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğin dış görünüşüne şekil vermek isteyen anne bunun için bebeğinin başını bağlayıp burnunu sıkarak düzeltme yöntemini dener (Taklit).

23) *Bebeğin yanağının güzel ve pembe olması için göbeğin kanı sürülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Kan, kırmızı rengindedir. Kesilen göbekte bulunan bir miktar kan bebeğin yanağına sürülerek kırmızılığın bebeğe geçmesi tasarlanır (Temas).

24) *Bebek kime benzesin isteniyorsa o kişi bebeğin ağızına tükürür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğin benzemesi istendiği kişi ağızına tükürerek kendinde olan iyi yöndeki özellikleri bebeğe aktarır (Temas).

25) *Bebeğin kundağına taş gibi olması için taş konulur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Taş, dış görünüşü ya da yapısı bakımından bakıldığında sert ve dayanıklı bir yapıdadır. Bu bakımdan anne bebeğin kundağına taş koyarak bahsi geçen özelliklerin bebeğe taşınmasını sağlamaktadır (Temas).

26) *Bebeğin vücudu düzgün olsun diye yastığa sarılır, vücudu katı olmasın diye yağla ovulur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Yastığın şeklinin düz olmasından dolayı bebek bu düz yastıkla temas ettirildiğinde vücudunun da düzgün olacağı düşünülür. Yağ ise yumuşak, akışkan bir yapıdadır. Bebekle temas ettirildiğinde bu özellik aynı şekilde vücuduna aktarılmaktadır (Temas).

27) *Kaşları olmayan bebeğe ilk doğduğunda karanfil veya horoz dışkısı sürülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğin kaşları yoksa bunu sağlayabilmek için herhangi bir yere sürüldüğü zaman kara rengini ortaya çıkaran karanfil veya horoz dışkısı bebeğin kaşına temas ettirilerek kara renginin bulaştırılması sağlanır (Temas).

28) *Bebeğin vücuduna bal sürülerek, tatlı yedirilerek tatlı olacağı düşünülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Tadından dolayı tatlı ve besleyici olan bal, bebeğin vücuduna sürüldüğü ya da yedirildiği takdirde tatlı olma özelliği bebeğe aktarılır (Temas).

29) *Bebeğin terinin kokmaması için güvercin tüyü yakılır ve vücuduna sürülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Güvercin tüyünün ter kokusunu aldığı düşüncesiyle yeni doğan bebeğe yakılmış güvercin tüyü temas ettirilir (Temas).

30) *Bebeğin kafasının yumuşak olması ve delinmemesi için başının altına kül konulur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Yanan maddelerin ardından kalan kül, yumuşak bir yapıya sahiptir. Bebeğin yastığının altına koyarak bu yumuşaklık temas ettirmeye çalışılır, bir sıkıntı olmaması için önlem olarak konulur (Temas)

31) *Bebek, parayı sevsin veya tutumlu olsun diye parayı seven birisinin cebinden para çeker (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğe, parayı seven birisinin cebinden para aldırarak o kişinin tutumlu olma ve parayı sevme özelliği geçirilir (Temas).

32) *Tarımla uğraşsın diye bebeği holozun üstüne yatırırklar (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Tarımda oldukça sık kullanılan holoz tarımcılığı simgeleyen nesnelere birisidir. Tarımla uğraşan ailelerin en büyük isteği kendilerine yardım eden çocuklarının olmasıdır. Bu bakımdan bebek eğer holozu yatırılarak temas sağlanırsa tarımla uğraşması pek mümkündür (Temas).

33) *Bebek, kabak olarak doğduysa annesinin gebeliğinde kabak yediği düşünülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Kabağın dış kısmı tüysüzdür, gebeliği sırasında kabak yiyen kadın bu özelliği bebeğine aktarır ve bebek doğduğunda kafasında saçı olmadan doğar (Temas).

34) *Bebeğin ağız açma işlemini güzel insanlara benzemesi için güzel insanlara yaptırırlar (3. Bölüm, 3.1.8.).*

Doğan bebeğin ağızını ilk açan kişi güzel olursa bu güzelliği birbirlerine teması aracılığıyla bebeğe geçer (Temas).

35) *Bebeğin yastığının altına ekmek konulursa bereketli olacağı düşünülür (3. Bölüm, 3.1.9.).*

İnsanların temel besin kaynaklarının başında ekmeğin geldiğini düşünecek olursak bebeğin yastığının altına ekmek konularak bereketli olma durumunun bebeğe yansıtacağı düşünülmektedir (Taklit).

36) *Giysilerinin suyunun döküldüğü yere çivi, at nalı konulursa şeytan gelmez (3. Bölüm, 3.1.9.).*

İçeriğinde demir olan nesnelere olduğu yere gelmekten çekinen şeytani bu maddelerden yapılmış çivi veya at nalı ile giysilerin yıkandığı yere koyarak uzak tutmak mümkündür (Temas).

37) *Sarılık olmaması için sarı renkli bir şey örtülür veya sarı renkte bir şey giydirilip takılır (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Sarılık geçiren bebeklerin vücut rengi sarıya döner. Anne bebeğini bu hastalıktan korumak için bebek doğduğunda ya üzerine sarı örter ya da sarı bir giysi giydirir. Böylece sarı renk bebekle temas ettirilir ve gerçek sarılık olma durumundan kurtarılır (Temas).

38) *Sarılık olmaması için bebeğin üstüne kırmızı örtülür (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Uygulamanın bu bölümünde sarılık olarak bahsedilen konunun al basması olma ihtimali bulunmaktadır. Çünkü bebeğe kırmızı örterek sarılıktan değil, al basmasından kurtarılır. Yörede sarılık ve al basmasının tanımı karışmış olabileceğini düşünmekteyiz. Acıpayamlı⁵⁹: Al, ateşten, kırmızı renkten, demir eşyadan, süpürge, soğan, sarımsak vs.den korkar. Kırmızı renk, ateşe renk bakımından benzemesi dolayısıyla, ateşte bulunan bütün hassaları tevarüs etmiştir. Bu sebeple ateşten korkan manevi kuvvetler, kırmızı renk karşısında da aynı korkuyu duymaktadır.

Yukarıdaki açıklamaya bağlı olarak anne, bebeğini kurtarmak için üzerine kırmızı örter (Temas).

39) *Sarılığı atlatması için bol miktarda şekerli su verilir, ışık yakılır (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Sarılığa yakalanan bebeği ten rengi sarıya döner. Bu sarılığı gidermek için bebeğe su içirerek hastalığın akıp gitmesi sağlanır. Işık yakılmasındaki neden de ışığın renginin sarı olması ve bunu bebeğe tutarak sarı rengini uzaklaştırmaktır (Temas).

Lohusa

1) *Lohusaya ağrısını geçirmek için sıcak bir şeyler içirilir (3. Bölüm, 3.2.).*

Yeni doğum yapan lohusanın içi doğumdan dolayı yaralıdır, iyileştirilmeye ihtiyacı vardır. Doğumdan sonra ağrısını geçirmek için sıcak gıdalar yedirerek annenin kendisini toparlaması sağlanmaktadır (Temas).

2) *Lohusanın ağrısı geçsin diye çeşitli yağlarla ovulur (3. Bölüm, 3.2.).*

Yağların yemek suretiyle vücuda faydasının dokunduğu gibi dıştan ovularak da faydası bulunmaktadır. Ağrıyan bölge yağla temas ettirilerek ağrının geçmesi sağlanır (Temas).

⁵⁹ Acıpayamlı, a.g.e., s. 120.

- 3) *Karnına sıcak bir şeyler sarılır, sıcak tutulursa lohusanın ağrısı geçer (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusanın karnına sıcak nesnelere temas ettirilerek ağrısı dindirilmeye çalışılır (Temas).

- 4) *Lohusa kadın, doğumdan sonra belini kuşakla sıkarsa karnı düzgün olur (3. Bölüm, 3.2.).*

Gebeliği süresinde kadının karnı büyür ve genişler. Bebek doğduktan sonra vücutta bir boşluk oluşur. Eğer bu boşluk bir nesneyle sabit tutulmazsa kadının karnı sarkar. Karnının düzgünlüğü ise sıkı bağlamak şartıyla kuşak temas ettirilerek gerçekleşir (Temas).

- 5) *Lohusa, gördüğü şeyi yiyemediğinde göğsü ağrımaya diye gördüğü evin bulaşık bezini alır, göğsünü ovar (3. Bölüm, 3.2.).*

Bulaşık bezinde evdeki yiyeceklerin pişirildiği kapların artıklarının bulaşığı vardır. Burada “bulaşan”ın daha çok o yiyeceklerin enerjisi olduğu düşünülmelidir. İlkel düşüncede her şeyin etrafını saran bir enerji, diğer bir adıyla mana⁶⁰ vardır. Mana, çeşitli durumlarda ve şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Mananın güçlü olup olmaması isteyen kişinin onu ne kadar arzuladığıyla ilgilidir. Lohusa canının çektiği şeyin de manasının da bulaştığı bezle ovalanırsa bu manayı kendine geçirir. Böylece canı çektiği şeyi yemiş gibi olur (Temas).

- 6) *Lohusa, göğsündeki süttten göğsü gerilmesin diye incirin dibine döker (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusa, göğsündeki gerginlikten kurtulmak için sütlü olması bakımından kendisiyle benzer olan incirin dibine süttünü dökerek temasta bulunur (Temas).

⁶⁰ Mana: Bazı insanlarda, hayvanlarda, bitkilerde ve doğa unsurlarında alışılmışın dışında birtakım belirti ve fonksiyonlarla kendini gösteren kuvvetin Melanezya dilindeki karşılığıdır. (Sedat Veyis Örnek, **100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane**, Bilgesu, Ankara, 2014, s. 35)

- 7) *Eşiyile birlikte olan kadın, sütü temizlensin diye köklü ağacın dibine veya çeşmeye sütünden döker (3. Bölüm, 3.2.).*

Eşiyile temasta bulunan kadın kirli olarak adlandırılır. Genellikle böyle bir durumda anne bebeğini emziremez. Emzirebilmesi için sütünü temizlemelidir. Bunu da temiz suyun aktığı, kirli şeyleri alıp götürən çeşmeye ya da kökü derin olan ağacın dibine sütünü dökerek gerçekleştirmektedir (Temas).

- 8) *Lohusaya sulu gıdalar yedirilirse sütü artar (3. Bölüm, 3.2.).*

Yeni doğum yapan kadına sütünün yetersiz geldiği durumlarda sulu gıdalar yedirilerek sütün artması sağlanır (Temas).

- 9) *Lohusanın sütünü arttırmak için pırasa, soğan, sarımsak yedirilir (3. Bölüm, 3.2.).*

Pırasa, soğan ve sarımsak içerdiği besin değerleri bakımından süt arttırıcı özelliktedir. Lohusa kadına bol miktarda yedirilerek sütün artması sağlanır (Temas).

- 10) *Ciğer, balık, et yiyen kadının sütü de bol olur (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusaya kırmızı veya beyaz et ürünlerinden yedirilmesi önemli bir noktadır. Çünkü bu ürünlerin sütü arttırıcı yapısı vardır. Kadın bunları yiyecek sütüne temas ettirir ve sütü bollaşır (Temas).

- 11) *Tatlı besimler lohusa kadının sütünü arttırır (3. Bölüm, 3.2.).*

İçinde şekeri fazlasıyla bulunduran tatlılar lohusaya yedirildiğinde sütünü arttırır, böylece anne bebeğini çok daha rahat besleyebilir (Temas).

12) *Sütü artsın diye lohusaya sürekli su, süt, meyve suyu, ayran içirilir (3. Bölüm, 3.2.).*

Bu uygulamada sıvı bir madde olan annenin sütünü artırmak için yine sıvı olan maddeler içilerek temas ettirilir ve annenin sütünün artması sağlanır (Temas).

13) *Lohusa kadına pilav, bulgur gibi süt yapan yiyeceklerden yedirilir (3. Bölüm, 3.2.).*

İçeriğinde nişasta bulunan bulgur ve pirinç, bol miktarda kadına yedirilerek temas ettirilirse sütünde artış olur (Temas).

14) *Çorba, tarhana yedirilirse lohusanın sütü artar (3. Bölüm, 3.2.).*

Tıpkı su ve süt gibi çorba ve yöreye özgü olan tarhana da sıvı gıdalardır. Diğer uygulamalarda bahsettiğimiz gibi bu gıdalar sık miktarda verilirse lohusanın sütü artar (Temas).

15) *Taze fasulye ve börülce süt yaptığı için lohusaya bolca yedirilir (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusanın sütünü arttırmak için sütü arttırıcı özelliği olan taze fasulye ve börülcenin bu özelliğinin kadına temas etmesi için yedirilir (Temas).

16) *Lohusanın sütü bol olsun diye sütlügenle incirin dibine sütünü dökerler, lohusaya incir yedirirler (3. Bölüm, 3.2.).*

İncir ve sütlügen bitkisi sütlü bir yapıya sahiptir. Öyle ki koparıldıklarında veya parçalandığında dışına hemen sütü çıkar. Bu meyve ve bitkinin sütlü olma özelliğini kadına aktarılması için ya inciri yedirirler ya da bunların olduğu yere lohusanın sütünden dökerler (Temas).

17) *Anneyle bebeği kırk gezmesine gittiğinde annenin göğsünün ağrımaması için ne isterse verilir (3. Bölüm, 3.3.).*

Lohusanın gezmeye gittiği yerde canının istediği şeyi yiyememesi durumunda yaşadığı üzüntü göğüs ağrısı olarak yansır. Bu yüzden istediği yiyeceği yedirerek temas ettirmek suretiyle ağrıdan kurtarılır (Temas).

Kırklama

Bebekle annenin doğum öncesinde ve sırasında buldukları kirlilik durumundan arıtmak ve temizlemek, yaşamlarının yeni dönemine güzel başlangıçlar yapmasını sağlamak için yapılan uygulamaların tümüne kırklama denilmektedir. Kırklamayı yaparken kullanılan en temel malzeme sudur.

Kırklama yapmak için hazırlanan suyu içerisinde otuz, kırk veya kırk bir tane taş, kırk bir parçaya bölünmüş yumurta veya zeytin yaprağı, altın, gümüş, altın yüzük, kırk veya kırk bir buğday tanesi, gül yaprağı, para, kayrak taşı, tuz, karanfil, bal, defne yaprağı ve çivi atılır. Bu maddeler taşıdıkları özellikleri suyun aracılığıyla lohusaya ve bebeğe aktarmaktadır. Yumurta gibi olsun diye yumurta kabıyla kırk defa su doldurmak; buğday tenli, varlıklı, nasipli olması için kırk veya kırk bir buğday tanesi atmak; demir gibi olması için para, kayrak taşı atmak; bebeğin bedeni zeytin gibi ışılsın ve gözleri zeytin gibi kara olsun diye zeytin yaprağı koymak; taş gibi olması için taşın atılması; güzel kokması için bebeğe tuz, karanfil, bal sürmek; güzel kokması için defne yaprağı atmak; oğlan için katı olsun diye çivi atmanın nedenleri tamamıyla hem bebekte hem annede bu özelliklerin temas ederek aktarılmasını sağlamaktır (Temas).

Bu uygulamada belirtilen otuz, kırk, kırk bir sayılarının kullanılmasında özel bir neden yoktur. Acıpayamlı⁶¹: Bu pratikte görülen kırk defa tekrarlama motifi esasında hiçbir manası olmayan fakat pratiğe heybet verişi bakımından önem kazanan bir halk buluşudur. Üç, yedi ve yirmi sayılarının iştirakiyle teşekkül eden muhtelif motifler de aynı görüşün neticesi olarak pratiklere girmişlerdir.

⁶¹ Acıpayamlı, **a.g.e.**, s. 122.

1) *Bebek, güneşe baktırılırsa güneş gibi olur (3. Bölüm, 3.3.).*

Güneş, Dünya'yı aydınlatan ve ısıtan büyük bir yıldızdır. Bebek kırkılandıktan sonra güneş gibi parlak ve aydınlık olması için baktırılarak temas etmesi sağlanır (Temas).

2) *Kırk gezmesinde yumurta gibi olması için bebeğe yumurta verilir (3. Bölüm, 3.3.).*

Kırk çıktıktan sonra gezmeye gidilen evde bebeğe görünüş olarak benzemesi istenen yumurta verilir. Bebeğin kundağına veya koynuna konularak temas yoluyla bebeğe bu özelliklerin geçmesi sağlanır (Temas).

3) *Kırk gezmesine giden bebeğe uzun ömürlü olsun, bereketli ve kuvvetli olsun diye kızsı kafasına, oğlansa bıyık çıkacak yerine un sürülür (3. Bölüm, 3.3.).*

Bu uygulamada kullanılan un maddesinin rengi beyazdır. Beyaz renginin çağrışımlarından birisine baktığımızda yaşlılığı görürüz. Çünkü yaşı ilerleyen insanların saçı, sakalı, bıyığı beyazlar. Unun beyazlığıyla bebeğin ömrü arasında ilişki kurulur, ilgili yerlerine un sürülerek yaşlılığı hem temas yoluyla hem taklit yoluyla bebeğe aktarılır. Ayrıca undan her türlü yiyecek üretilebildiği için bereketi simgeler. Bebeğe sürüldüğünde bereketlilik aktarılmış olur (Taklit-Temas).

4) *Oğlan bebeğinin büyüdüğünde bıyığı, sakalı olsun diye kırk gezmesine gittiği yerde bebeğe siyah bir maddeyle sakal ve bıyık çizilir (3. Bölüm, 3.3.).*

Bu uygulamada siyah renkten anladığımız kömürdür. Kömür, özellikle insanlar arasında vücudunda kara bir yer varsa onunla ilişkilendirilir. Buna göre oğlan büyüüp yetişkin olunca sakalının, bıyığının da aynı kömür gibi olması için yüzüne sürülerek hem taklit edilir hem de temas edilir (Taklit-Temas).

- 5) *Kırk gezmesinde gidilecek ev uzak olursa bebeğin ömrü uzun olur (3. Bölüm, 3.3.).*

Lohusayla bebeğin kırk gezmesi için gittiği evin uzak olmasıyla bebeğin ömrü arasında bir bağ kurulmuştur. Burada gidilen yolun uzunluğuyla bebeğin ömrünün uzunluğu arasında taklide dayanan aktarım söz konusudur (Taklit).

Kırk Basması

- 1) *Kırk basmasından kurtulmak için kadınlar birbirine gök boncuk, nazar boncuğu veya düğme verir (3. Bölüm, 3.4.).*

Gök boncuk ve nazar boncuğunun dış görünüşüne bakıldığında ikisinin de rengi mavidir. Ancak biri tam mavi, diğeri göz şeklinde deseni olmasından dolayı birbirlerinden ayrılırlar. Bunları vermekteki amaç ortada bir nazar veya kırklı olma durumu varsa onların boncuklara geçip orada kalmasını sağlamaktır. Zaten nazar boncuğu genel olarak kötü bakışı çeksin kişiye isabet etmesin diye kullanılır. Diğer bahsi geçen düğmenin verilmesi de yine kırk basma durumunun geçişini engellemek için verilen bir araç olmasıdır (Temas).

- 2) *Mandal iğne, yüzük değişilirse kadını ve bebeği kırk basmaz (3. Bölüm, 3.4.).*

Gümüş, altın gibi maddeler koruyucu nitelik taşıması yönünden iki kadın arasında değişim yapıldığında birbirlerindeki kırklı olma durumunun geçişi engellenir (Temas).

- 3) *Yemeni, şamı, basma, havlu değişildiğinde kırk basmaz (3. Bölüm, 3.4.).*

Bu uygulamada bahsedilen örtülerin, havluların özel bir verilme nedeni yoktur. Sadece kadınların kırkının birbirine basmaması için temas edilmek suretiyle verdikleri araçlardır (Temas).

- 4) *Kırk basmasını engellemek için kırklı kadınlar birbirlerindeki paraları değişirler (3. Bölüm, 3.4.).*

Paranın içeriğinde de tıpkı diğer nesnelerdeki gibi demir, metal bulunmaktadır. Böylece olumsuz büyüsel varlıkların kadınlardan birbirine geçişi engellenir (Temas).

- 5) *Kırklı kadınlar birbirleriyle makas değişir (3. Bölüm, 3.4.).*

Makas, oluşumu bakımından demirden yapıldığı için olumsuz büyüsel kuvveti olan canlıları uzak tutmayı sağlar. Kadınlar makası birbirlerine vererek olumsuz geçişi de önlemiş olurlar (Temas).

- 6) *Bebek üç yolun birleştiği yerde, suyun içinde pişiriyormuş gibi yapılarak kırk basmasından kurtarılmaya çalışılır (3. Bölüm, 3.4.).*

Bu uygulamada iki farklı noktaya değinmek gerekmektedir. Birinci nokta bebeğin suyla temas ettirip yıkayarak hastalığının akıp gitmesini sağlamaktır. İkinci nokta ise bebeği pişirmiş taklidi yaparak ölümcül kuvveti öldürmeyi sağlar. Burada bahsi geçen üç sayısı sadece tekrar sayısı olmaktan ibarettir (Temas, Taklit).

- 7) *Kırk basmış bebeği yıkarlar (3. Bölüm, 3.4.).*

Suyun temizleyici gücü sayesinde kırk basmasına uğrayan bebek temizlenir ve kırktan kurtulur (Temas).

- 8) *Bebek, delik kavak içinden geçirilerek kırk basmasından kurtarılabilceği düşünülür (3. Bölüm, 3.4.).*

Kavağın delik olmasıyla kadının cinsel organı birbirine benzemektedir. Kırk basan bebeği delikten geçirilerek tekrar doğumu taklit edilir ve kırklı, hastalıklı durumundan kurtarılır (Taklit).

9) *Kırk basan kadının giysisinden bir parça alınır ve bebeğin üstünde tütürülür (3. Bölüm, 3.4.).*

Kırk basan bebeği kurtarmak için kimin kırk bastıysa o kişiden bir parça kumaş alınır. Burada bebeğin üstünde tütürmekteki amaç bebeğin üzerinde kötü manevi kuvvetler varsa onları kovmaktır (Temas).

10) *Kırkının bastığı düşünülen insanın evinden habersiz alınan kiremitle bebek banyo yaptırılır (3. Bölüm, 3.4.).*

Kırk basmasının iki kırklı kadının karşılaşmasıyla meydana geldiğini belirtmiştik. Bünyesi güçsüz olan bebeğe güçlü olanın kırk basar. Bebeği bu durumdan kurtarmak için kadın kırk basanın evinden habersizce kiremit alır ve bebeğine temas ettirmek suretiyle kiremidin üstünde banyo yaptırır (Temas).

11) *Bebek kazanın içinde veya süpürgeğin üzerinde kırklanırsa kırk basmasından kurtulur (3. Bölüm, 3.4.).*

Süpürgeğin işlevi evdeki kiri, pisliği süpmektir. Bebek süpürgeyle temas ettirildiği takdirde üzerindeki hastalığı alıp götürür. Kazanda ise yemek pişirilir. Bebek kazanda pişirilir gibi göstererek bebekteki hastalıklı durumun yok edilmesi amaçlanır. (Taklit, Temas).

12) *Bebeğin karnına sıcak inek dışkısı sarılırsa kırk basmasından kurtulacağı yorumlanır (3. Bölüm, 3.4.).*

İnek, doğurgan bir canlı olduğu için bebeğin annesiyle benzerlik göstermektedir. İneğin dışkısının neden sarıldığını tam olarak açıklayamamaktayız ancak sıcaklığının bebeğine iyi geleceği düşüncesiyle yapılıyor olması mümkündür (Temas).

13) *Bebek, üç defa ateşin üzerinden geçirilirse kırk basmasından kurtulur (3. Bölüm, 3.4.).*

Ateşin manevi kuvvetleri uzaklaştırmada kullanıldığını belirtmiştik. Kırk basmasına uğrayan bebeği kurtarmak için ateşin üzerinden geçirildiğinde

bebeği koruyacak ve hastalıktan kurtaracaktır. Üç defa yapılması ise klasik bir tekrarlama motifidir (Taklit).

14) *Anne, iç çamaşırını çıkarıp üç defa bebeğinin üstünden geçerse kırk basmasından kurtulur (3. Bölüm, 3.4.).*

Annenin korumacı yapısından kaynaklı kırk basmış bebeğin üstünden üç defa geçerek bebeğini koruması altına aldığı ölümöl kuvvetteki varlıklara göstermektedir (Taklit).

Al Basması

1) *Al basması olan bebeği kurtarmak için kırmızı örtülmemeye çalışılır (3. Bölüm, 3.5.).*

Kırmızı (al) örtüyle olan temasın al basmasını güçlendireceği düşünülerek bebeğe örtülmemesi için böyle bir yasak getirilmiştir (Temas).

Olumlu büyüsel uygulamaların taklit ve temasa dayananlarını yukarıda inceledik. Ancak bazı uygulamalarda yine açıklama getiremediklerimiz olmuştur. Gebenin kuşları beslediğinde doğumunu kolay gerçekleştirmesi (1. Bölüm, 1.5.2.), doğum yaparken belinin altına yastık koyması (2. Bölüm, 2.6.), kadının terletilmesi (2. Bölüm, 2.6.), bebeğin annesini emmesinden önce göğsüne soğan sürülmesi (3. Bölüm, 3.1.8.), köpek eniğinin üstüne kapatılan sepetin üstünde bebeğin yıkanması (3. Bölüm, 3.3.), yapılan yağlı ekmeğin veya yemeğin dağıtılması (3. Bölüm, 3.3.), üç yola ekmek atılması (3. Bölüm, 3.3.) uygulamaları kadının ve bebeğin yaşamını kolaylaştırmaktan başka işlev taşımamaktadır.

4.3. OLUMSUZ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Gebeliğin Başlangıcı

- 1) *Gebe kadın rahmini sivri bir aletle kurcalarsa bebek düşer (1. Bölüm, 1.5.1.5.).*

Kadın gebe kaldığını anladığında rahimde oluşan keseyi patlatmak için sivri, uzun cisimleri birleşmeyi taklit ediyormuşçasına kullanır. Bu cisimler görünüş bakımından erkeğin cinsel organını andırırsa da işlevi bebeğin oluşmasına değil, düşmesine yöneliktir (Taklit, Temas).

- 2) *Eğer kadın ağır yük kaldırır veya taşırsa bebek düşer (1. Bölüm, 1.5.1.5.).*

Gebe kadın gebeliğini sonlandırmak için ağır olan bir nesneyi temas etmek suretiyle kaldırır veya taşırsa bebek düşer (Temas).

- 3) *Gebe kadının karnına bastırılırsa veya ağır bir cisimle ovulursa bebek düşer (1. Bölüm, 1.5.1.5.).*

Gebe, bebeğini düşürmek istediği zaman karnına kuvvet uygulanarak veya ağır bir cisim olan değirmen taşıyla ovulursa bu isteğini gerçekleştirir (Temas).

- 4) *Gebe kadın yüksekten atlarsa veya düşerse kadın bebeğini kaybeder (1. Bölüm, 1.5.1.5.).*

Gebe kadın atlama, düşme gibi uygulamaları gerçekleştirerek bebeği rahimde hareket etmesini taklit eder ve böylece bebek kadının düştüğü gibi rahimden düşer (Taklit).

- 5) *Gebe kadın ciğer ellediğinde vücudunda nereye dokunursa bebeğin de aynı yerinde ciğer beni çıkar (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Ciğer rengi bakımından koyu renklidir ve kadın ciğere temas ettikten sonra kendi vücudunda bir yere dokunursa bebeğinde de aynı dokunduğu yerde ben oluşur (Temas).

- 6) *Gebe kadın yirik dudaklı, tavşan kulaklı, açık gözlü bebek doğurmamak için tavşan eti yememeli, tavşana bakmamalı veya kucaklamamalıdır (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Tavşanın dış görünüşüne bakıldığında kulakları uzun, gözleri büyük, dişleri önde ve dudağı yarıktır. Eğer gebe kadın tavşana yeme yoluyla temas ederse bu özellikleri bebeğe aktarır (Temas).

- 7) *Eğer gebe kadın balık yerse balık ağızlı, dilsiz bebeği olur (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Balık, suda yaşayan bir canlıdır. Ağzından nefes aldığı için sürekli ağzı açıktır. Diğer canlılardaki gibi sesi de duyulmaz. Gebe balığı yiyerek bu özellikleri bebeğe geçirmektedir (Temas).

- 8) *Gebe kadın sakata bakıp gülerse veya onu ayıplayıp bahane bulursa bebeğin de aynı özellikleri taşıyacağı düşünülmektedir (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebenin sakata bakarak güldüğünde, yadırgadığında, küçük gördüğünde aynı özellikler bebeğe de aktarılmaktadır (Taklit).

- 9) *İşkembeye dokunan gebe kadının bebeği boklu, kelle yiyen gebe kadının bebeği sümüklü olur (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

İşkembe, vücuttaki pisliklerin toplandığı yerdir. Bir hayvan kesildiğinde temizlenip yenilen yerleri arasında işkembe de bulunur. Eğer gebe kadın işkembeye temas ederse pis olma özelliği bebeğe geçecektir. Bunun dışında hayvanın kellesinde burun ve ağız kısmından dolayı yapışkan yapı bulunmaktadır. Gebenin kelleyi yiyerek sümüklü olma durumu aktarılmaktadır (Temas).

- 10) *Gebe kadın Arap'a, esmere, çirkine, huysuz birisine bakarsa bebeği de aynı onlara benzer (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebelik döneminde kadının kime baktığı oldukça önemlidir. Eğer bu kişiler arasında esmer, çirkin, huysuz özelliklerinden sahip birisi varsa gebe onlara bakmak suretiyle bebeğine aktarmaktadır. Yörede Arap'tan kasıt zenci kimselerdir. Ten rengi kara olan kimselere bakan gebe bu özelliği bebeğine aktarır (Temas).

11) *Ölen kişiye bakan gebe kadının bebeği de soluk benizli, sevmediği kişiye bakan gebe kadının bebeği de aynı özellikleri alacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebe kadın ölmüş olan kişiye bakarsa ölünün beniz rengi olan sarıyı bebeğine aktarır. Aynı şekilde sevmediği kişiye bakma şeklinde iletişime geçtiğinde sevmediği insanın özellikleri de bebeğe geçecektir (Temas).

12) *Gebe kadın deveye bakarsa bebek sarkık dudaklı veya tüylü, maymuna bakarsa maymun gibi kıllı olur (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Deve görünüşü bakımından dudağı sarkıktır ve derisi tüylerle kaplıdır. Gebe kadın deveye bakarak aynı görünüşü bebeğine yansıtır. Nasıl ki deveye baktığında bebek kıllı olursa aynı durum maymun için de geçerlidir. Eğer ki kadın maymuna bakarsa onun kıllı olma özelliğini bebeğine geçirir (Temas).

13) *Kedi veya köpeğe bakılırsa pis oldukları için kediye köpeğe benzer, pis olacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Dinimiz gereğince kedi, köpek gibi hayvanların evde beslenmesi pek hoş karşılanmamaktadır. İnsanlar tarafından da eğitilmedikleri sürece pis olarak görüldükleri için gebe kadın bu hayvanlara baktığı anda aynı özellikleri bebeğine aktarmaktadır (Temas).

14) *Gebe kadın üzüm, acı, ekşi, tatlı yerse doğacak bebekte sıkıntılı durumlar yaşanır (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Üzümün yumuşak olmasından dolayı yenildiği takdirde bebeğin içi de üzüm gibi yumuşak olur. Acı, ekşi veya tatlı yiyecekler gebeye dokunup gaz yaptığı için bebeğe de zarar vereceği düşünülmektedir (Temas).

15) *Gebe kadın oya, dantel işiyle uğraşursa bebekte sıkıntı meydana gelir, kirman eğirirse bebeğin kordonu dolaşacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Dantel, oya yapılırken veya kirman eğrilirken kullanılan malzeme olan iple bebeğin kordonu arasında bağ kurulmaktadır. Gebe bu işlerle uğraşır onlarla düğüm attığı takdirde bebeğin de kordonu boynuna dolacaktır (Temas).

16) *Gebe kadın temiz olmayan yerlerden bismillahsız geçerse sıkıntı yaşar (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Kadın yeni doğum yaptığında tehlikeli bir süreç içerisinde. Bu süreçte gittiği yerlere dikkat etmelidir. Eğer kendisini korumak için bismillah çekmezse pis yerlerde gezen kötü varlıklar tarafından rahatsız edilir ve bebek zarar görür (Temas).

17) *Gebe kadının düşük tehlikesi varsa subuhanlıdır, kalabalığın olduğu yerlere veya düğünlere gitmez (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebeliğin sonlanma sıkıntısı varsa gebe kadına “subuhanlı” adı verilir kalabalığın olduğu yerlere gitmez. Çünkü bu durumda olan kadına kalabalık yerlerde bakışlarla nazar değer ve bebeğe temas edip zarar verir (Temas).

Aşerme

1) *Gebe kadın canının istediğini yiyemezse bebeğin herhangi bir yerinde eksikliğin olacağına yorulur (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Gebelik döneminde gebenin istediği şeyi yemesi önemlidir. Eğer yiyemezse bebeğin vücudunda bir eksiklik olur ve bu eksiklik genellikle annenin isteyip de yiyemediği yiyeceğin şeklinde olur (Taklit).

2) *Gebe kadın aşerdiğini izinsiz yememelidir yoksa izinsiz eşya kullanma özelliği bebeğe de geçer (1. Bölüm, 1.5.1.7.).*

Kadın gebeliği döneminde bir başkasında görüp istediği şeyi izin almadan yerse kendi bebeği de izinsiz olarak eşyaları kullanır, yer, kısacası bu olumsuz özellik bebekle temas eder (Temas).

- 3) *Gebe kadın aşererken ciğere dokunursa bebekte aynı dokunduğu yerde ben olur (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebe kadın bebeğinde ben istemiyorsa gebeliğinde ciğerle temas etmekten kaçınmalıdır. Çünkü kara renkli olan ciğer kadının temasıyla bebeğine geçer ve neresine dokunduyorsa orada koyu renkli bir leke belirir (Temas).

- 4) *Güvercin veya keklik yiyen gebe kadının tıpkı bu canlılara benzeyen bebeği olur (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Bu hayvanlarla annenin temasa gelmesi hayvanlarda bulunan mananın çocuğa geçeceği, bu durumun da bebeğin görüntüsünü etkileyeceği düşünülmektedir (Temas).

- 5) *Kaplumbağa, yılan, kurbağa, ayı gibi hayvanlara benzer endişesiyle gebe kadına baktırmazlar, dokundurmazlar (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Daha önce gebe kadının bakmaması gereken hayvanların olduğunu açıklamıştık. Bu hayvanlar dışında gebe kadın kaplumbağaya bakarsa bebeğine dişsiz ve saçsız olma özelliğini, kurbağanın gözlerinin açıklığını, ayının tüylü oluşunu geçirecektir. Yılanı açıklamak gerekirse dinimizde de hoş görülmeyen yılan kötü mizaçlı, sinsi bir canlıdır. Eğer yılanı bakmak suretiyle temasa geçecek olursa bebeğinde de aynı özellikler bulunur (Temas).

- 6) *Gebe kadın deliye gülerse, içki içeni tanırsa aynı özellikler bebeğinde de ortaya çıkar (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Akli dengesini yitirmiş olan insanlar garip hareketler sergilediği için toplumdan dışlanır. Böyle bir insana gebeliğinde gülecek olursa delilik bebeğine aktarılır. İçki içen insanlar ise toplum içerisinde hoş karşılanmaz. Çünkü bu tip insanlar hiçbir işi yapamaz, hayırsız olurlar. Gebe kadın yolda

karşılaştığı takdirde görmezden gelmelidir, yoksa bebeğinde de aynı özellikler ortaya çıkar (Temas).

- 7) *Gebe kadın sakız çiğnemez, çiğnerse bebeği sümüklü olur. Gök gözlüye bakmaz, bakarsa bebeğin de gözleri gök rengi olacağı düşünülür (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Sakız çiğnemeyele bebeğin sümüklü olması arasında tek bir benzerlik olabilir o da şekil bakımından sakızın da sümüğün de uzayan yapısı olmasıdır. Gebe kadın sakızı çiğnediği takdirde bebeğine sümüklü olma özelliğini aktarır. Bebeğin gözlerinin renkli olması anneler tarafından istenen bir özelliktir ancak burada karşımıza istenmeyen durum olarak çıkmaktadır. Bunun nedeni renkli gözlü insanların nazarının daha çok değdiği, bu yüzden aynı özelliğin kendi bebeğinde olmasını istememesi olabilir (Temas).

- 8) *Gebe kadın bebeği hırsız olmasın diye izinsiz bir şey almaz (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Gebenin izinsiz bir şeyi alması kendi bebeğine hırsızlık özelliğini temas yoluyla geçirmesi demektir (Temas).

Doğumdan Sonra

- 1) *Bebeğin göbek bağı gevşek bağlanırsa tuvaletini tutamayacağı düşünülür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Bebeğin doğduktan sonra kesilen göbek bağının gevşek bağlanmasıyla tuvaletini tutamaması arasında bir bağ bulunmaktadır. Göbeği gevşek bırakmak bebeğin boşaltım sisteminde de gevşekliğe neden olur (Temas).

- 2) *Göbeği kısa bağlanan bebeğin sesi kısık olur (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Kesilen göbek bağının kısalığıyla bebeğin sesinin kısıklığı arasında ölçü bakımından benzerlik kurulmuştur. Kısa kesilmesi durumunda bu durum bebeğin sesine yansımaktadır (Temas).

- 3) *Göbeği kısa bağlanan bebeğin ömrü kısa olur, ölür (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Bebeğin göbek bağının kısa kesilmesiyle bebeğin ömrünün kısa olup ölmesi arasında şekil bakımından benzerlik kurulmuştur. Yani göbeği kısa kesilen bebeğe ömrünün kısa olması aktarılmıştır (Temas).

- 4) *Bebeğin göbeği aşağıya doğru sarılırsa tuvaletini tutamaz (3. Bölüm, 3.1.1.).*

Göbek bağının aşağı sarılmasıyla bebeğin tuvaletinin aşağıya doğru inmesi arasında şekil bakımından bir benzerlik kurulmuştur ve göbek bağıyla birlikte bebeğe aktarılmıştır (Temas).

- 5) *Bebeği ilk doğduğunda kötü, çarpkın, huysuz kadınlar kaldırırsa onlara benzeyeceği yorumlanır (3. Bölüm, 3.1.4.).*

Bebeği kucağına alan kadın manevi ruhlar tarafından uğranmış veya huysuz kimseler olursa bebeğe temas ettiği anda bu özellikleri aktarır (Temas).

- 6) *Bebeğin midesinin üstüne tuzlanacağı zaman inek yağı konulmayıp mideye tuz değiştirilirse yaşamayacağı yorumlanır (3. Bölüm, 3.1.10.).*

İnek yağı yapısı bakımından geçirgen değildir. İnek yağı konularak bebek korunmak istenir. Tuzun, genelde manası bakımından olumlu büyüsel özelliği bulunmaktadır ancak burada karşımıza olumsuz olarak çıkmaktadır. Bebeğin midesine temas etmesi halinde bebeğin ölümüne neden olur (Temas).

- 7) *Bebeği ilk kucağına alan kadın küskün olursa bebek de küskün olur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeği doğduğunda kimin kaldırdığı oldukça önemlidir. Eğer kucağına alan kişinin karakteristik özellikleri arasında küskün olmak varsa dokunma aracılığıyla bebeğe de geçer (Temas).

- 8) *Adetli bir kadın bebeği ziyarete gelirse bebeğin cildi bozulur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Adet gören kadın kirli olarak kabul edildiği için bebeğe baktığında kirli olma durumunu bebeğe aktarır ve bebeğin yüzünde küçük beneklerin, sivilcelerin çıkmasına neden olur (Temas).

9) *Kırklı bebek yalnız bırakılmaz, eğer bırakılırsa şeytanın saklayacağı veya değiştireceği düşünülür (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebek, kırkı çıkana kadar en savunmasız olduğu dönemdedir. Annenin ya da bir başkasının bebeği asla yalnız bırakmaması gerekir. Çünkü böyle zamanlarda etrafta kötü ruhlu varlıklar dolaşır ki bunların en başında şeytan gelir. Bebeği yalnız gördüğünde temas etmek suretiyle bebek ya kaybolur ya da bebeğe olumsuz özellikler yükleyerek huyunu, karakterini bambaşka hale sokar (Temas).

10) *Bebeğin ensesi koklanırsa aksi olur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Vücuttaki sinirler boyundan geçtiği için eğer bebeğin ensesine temas edilirse kendisini kasar ve sinirlere zarar verebilir. Bu da bebeğin aksi ve sinirli olmasına neden olur (Temas).

11) *Bebeğin üstünden geçilirse boyu kısa kalır, büyümmez (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebeğin üstünden geçilerek sanki baskı uygulanıyormuş hissi yaşatılmaya çalışılır. Bunun sonucunda bebek uzayacağı yerde çekindiği için gelişemez (Taklit).

12) *Bebek kırkı çıkana kadar okunursa hastalığı geçmez, sürekli başkaları bebeğe kötü dua okur (3. Bölüm, 3.1.7.).*

Bebek dünyaya geldiğinde nazar olmaması, kötü şeylerden korunması için büyükleri bebeğe sürekli dua okur. Ancak bu uygulamaya göre sürekli dua okunduğu zaman bebeğin hastalığı geçmez, tam tersine başka insanlar dua etmek suretiyle bebeğe zarar verir (Temas).

13) *Bebeğin çamaşırları dışarıda bırakılırsa şeytan hem çamaşırlara hem bebeğe zarar verir (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Bebeğin kırk günü geçirene kadar çamaşırlarının dışarıda bırakılmaması gerekir. Akşam her yer karanlık olduğu için şeytanın serbestçe gezindiği

düşünülür ve bu yüzden şeytanın gelip doğrudan çamaşırlara veya çamaşırlar aracılığıyla bebeğe zarar verme durumu söz konusudur (Temas).

14) *Yıldız görmesin diye bebeğin çamaşırları dışarıda bırakılmaz (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Yıldızların gökyüzünde görüldüğü zamanlarda hava açık olur. Buradaki açıklık kavramıyla bebeğin hastalık kapması arasında temas kurulmaktadır. Bebek, kıyafetleri aracılığıyla hastalığı kendisine alır (Temas).

15) *Bebeği kırk basar korkusuyla çamaşırları dışarıda bırakılmaz (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Bebeğin çamaşırları akşama kadar toplanmadığı takdirde çamaşırlara birtakım kötü varlıkların dokunması sonucunda bebeği kırk basmaktadır (Temas).

16) *Bebeğin giysilerinin yıkandığı su her yere dökülmez, şeytan uğrar diye üstünden geçilmez (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Bebeğin giysileri yıkandıktan sonra su kirlenir. Cinler veya şeytan denilen varlıklar kötü olarak adlandırıldıkları için kirli yerler onların barındığı yerdir. Eğer giysilerin suyu yaşanan yere dökülür veya döküldükten sonra üzerinden geçerse orada barınan şeytan kişi aracılığıyla bebeğe musallat olur (Temas).

17) *Çamaşır yıkanan yerde ocak veya kül olmaz, olursa bebeği kırk basar (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Ocakta yanan ateş kötü varlıkları kovmada işe yarasa da söndükten sonra kalan kül o varlıkların yaşaması için en ideal ortam olur. Çamaşır yıkamak için böyle bir yer seçilirse yıkanan çamaşırlar aracılığıyla bebeğe kırk basar (Temas).

18) *Bebeğin uzun ömürlü olması için annenin düğüne, mevlide gitmemesi gerekir (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Anne, daha önceki çocukları yaşamadıysa en son doğan bebeğini korumak için kalabalık yerlere gitmekten kaçınır. Çünkü böyle yerlerde bebeğe bakarak nazar değdirebilecek insanlar bulunabilir. Bu da bebeği tehlikeli bir duruma sokar (Temas).

Lohusa

- 1) *Kırkklı kadın yalnız bırakılırsa şeytan çarpar (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusayı da tıpkı bebekte bahsettiğimiz gibi yalnız kaldığı anda savunmasız durumda olduğu için şeytan kadına temas etmek suretiyle çarpar (Temas).

- 2) *Lohusa kadın kendini üşütecek hareketlerde bulunursa ölür (3. Bölüm, 3.2.).*

Yeni doğum yapmış kadının vücudu hemen kendisin toparlayamadığı için kırk gün boyunca tehlikede sayılır. Soğuk suyu içerek, soğuk yerlerde bulunarak kendisini üşütürse sonucu ölüm olur (Temas).

- 3) *Lohusanın yaptığı yemek yenmez, un çuvalına dokunmaz (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusa kadın kırkklanana kadar kirli sayılmaktadır. Bu süreçte her istediğini rahatça yapamaz. Eli kirli olduğu için yemek yapmamalı, un çuvalına dokunmamalıdır. Yoksa kirli olma durumunu temas yoluyla bu nesnelere aktarır (Temas).

- 4) *Kadın, çamaşır yıkanan yerden, suyun üzerinden geçerse kırk basar (3. Bölüm, 3.2.).*

Çamaşırın yıkandığı yerler kirlidir ve su kenarlarında iyi varlıklar olduğu gibi kötü varlıklar da barınır. Lohusa buraların üzerinden geçmek suretiyle kötü varlıklara temas ederse kırk basmasına uğrar (Temas).

- 5) *Lohusa, kullandığı bezi ateşe atarsa sütü kesilir (3. Bölüm, 3.2.).*

Ateş, genel olarak kötü ruhları uzak tutan bir araç olsa da lohusanın kullanıp temas ettiği herhangi bir bez ateşe atılırsa sütünün kesilmesine neden olur (Temas).

- 6) *Lohusa eşiyle beraber olduktan sonra bebeğine bakarsa bebeğin yüzü çirkinleşir (3. Bölüm, 3.2.).*

Kırlı kadının kırk gün boyunca kirli olarak varsayıldığını belirtmiştik. Buna bir de kadının kocasıyla münasebeti eklenirse o zaman kirli olma derecesi iyice artar. Hal böyleyken bebeğiyle temas edecek olursa kirlilik durumu olduğu gibi bebeğe geçer ve bebeğin yüzünü çirkinleştirir (Temas).

- 7) *Acı, ot, gaz yapan besinler yedirilmez, yedirilirse bebeğe dokunur (3. Bölüm, 3.2.).*

Lohusaya yedirilen yemekler oldukça önemlidir. Çünkü emzirme döneminde anne ne yerse bebeği de aynı besini alır. Bu yüzden lohusaya gaz yapıcı, acı yiyecekler veya ot yedirilirse bebek bunları annesinin sütü aracılığıyla kendisine aktarır (Temas).

Kırlama

- 1) *Bebek, cadı kadınlara tuzlatılırsa onun gibi olur (3. Bölüm, 3.3.).*

Bebeği kucağına alan, ağzını açan kişiler kadar tuzlayan da önemlidir. Burada cadıdan kasıt büyü yapan anlamında değildir. Huysuz, tartışmacı, insanlarla tartışan kimse anlamındadır. Böyle bir kadın bebeği tuzlamak için eline alırsa bu özelliklerini temas yoluyla bebeğe aktarır (Temas).

- 2) *Kırlı kadın ve bebeği dışarı çıkmamalı, birbirleriyle karşılaşmamalıdır yoksa kırk basar (3. Bölüm, 3.3.).*

Kırk gün dolmadan önce iki kırklı kadın da aynı anda dışarı çıkar ve birbirleriyle karşılaşırlarsa güçlü olanın kırkı güçsüz olana basar (Temas.)

- 3) *Kırlı kadınla yeni gelin karşılaşmamalıdır yoksa kırk basar (3. Bölüm, 3.3.).*

Burada bahsi geçen gelin ve kırklının ortak noktası, ikisinin de hayatlarında yeni döneme başlamış olmalarıdır. Kırk günlük süreçte manevi kuvvetler tarafından rahatsız edilme veya başkasının nazarının değmesi en çok bu zamanda olur. Eğer bir araya gelirlerse aralarında güçsüz olana kırk basar (Temas).

4) *Evde kedi varsa ve bebeğin üstünden geçerse kırk basar (3. Bölüm, 3.3.).*

Kedi, evde bakılması uygun görülmeyen bir canlıdır. Tüylerini dökmesi ya da eğitilememesi durumunda evin pisenmesine neden olur. Pisliğin olduğu yerlerde ise cin, şeytan gibi varlıklar gezer, bu yüzden de bebeğe temas etmek suretiyle kırk basar (Temas).

Kırk Basması

1) *Kırkli kadınlar birbiriyle iğne değiştirmemelidir (3. Bölüm, D., 3.4.).*

İğne, şekil bakımından ince ve uzun bir nesnedir. Kırkli iki kadının iğne değiştirmesi durumunda inceliği bebeğe geçer ve bebeğin zayıflamasına, hasta olmasına ve kırk basmasına neden olur (Temas).

Olumsuz büyüsel uygulamaların taklit ve temas olanlarını şimdiye kadar inceledik. Bunların dışında herhangi bir ilkeye bağlayamadığımız uygulamalar bulunmaktadır. Rahim içerisine karabiber veya et konulmasının, kadının beline keçi pisliği sarılmasının, karnına güğüm vurulmasının, bitkisel ilaçların içilmesinin, tılsımların yapılmasının; cam kırıklarının, kınanın, böğürtlen kökünün, sabunlu suyun, adaçayının, soğan ve sarımsak kabuğunun, ebegümececinin içirilmesinin nedeni sadece bebeğin düşmesine yardımcı olan araç görevi görmesidir.

Bunların dışında kadının yemek yememesinin hem kendisine hem de bebeğine zararlı olması, zayıf düşmesi; fındık, fıstık yemesiyle bebeğin zayıf olması arasında temas varmış görünümü olsa da bunun nedeni hakkında hiçbir fikrimiz yoktur.

Kadın doğum yaparken annesinin bulunması halinde meleklerin yardım etmeyeceği (2. Bölüm, 2.3. maddesi), bebeğin nazardan uzak durması için kalabalıktan uzak durması (2. Bölüm, 2.3. maddesi), gebe kadının doğumdan önce doğumu zor olmaması için yemek yememesi (2. Bölüm, 2.6. maddesi), doğum anında kadının bağırmamasıyla doğumun gerçekleşmemesi (2. Bölüm, 2.6. maddesi), göbek bağının uzun olması durumunda bebeğin altını ıslatma durumunun ortaya çıkması (3. Bölüm, 3.1.1.), lohusanın kırk günden önce dışarı çıkması durumunda kırk basacağı (3. Bölüm, 3.4.) ifadelerinde herhangi bir taklit veya temas ilkesine rastlanmamış olup kadının kendisini ve bebeğini korumak için yapması ya da yapmaması gerektiği uygulamalar olarak kalmıştır.

4.4. DİNÎ UYGULAMALAR

Bu başlık altında dua etmek, türbe veya erene gitmek, kurban kesmek gibi uygulamalar incelenmiştir.

Gebelikten Korunma Çareleri

1) *Tılsımlar yapılır (1. Bölüm, 1.1.).*

Tılsım, büyüsel çare anlamına gelmektedir. Bir şekilde hazırlanan bu tılsımlar kadınlara temas ettirmek suretiyle kullanılır (Temas).

Gebe Kalmak İçin Çareler

1) *Çocuğu olmayan kadın türbelere giderek mezardan kaldırdığı taşın altından ne çıkarsa yutar (1. Bölüm, 1.2.).*

Kadın kısırlığını gidermek için ziyaret ettiği türbelerde kaldırdığı taşın altından çıkan canlıyı yiyerek kısırlığı ortadan kaldırır (Temas).

2) *Çocuğun olması için adak adanır (1. Bölüm, 1.2.).*

İlkel toplumlardan beri süregelen adak adama veya diğer adıyla kurban⁶² kesme uygulamasının amacı adağın yapıldığı yerdeki kişiyle temas ederek kısırlık durumunun ortadan kalkmasının sağlanmasıdır (Temas).

3) *Çocuğu olmayan kadın türbeye gittiğinde taş atar, attığı taş yapışırsa çocuğun olacağını anlar (1. Bölüm, 1.2.).*

Kadın, adamla birleştikten sonra çocuğunun olup olmayacağını anlamak için türbede yatan kişinin mezarına taş yapıştırmak suretiyle temas eder. Burada taşı yapıştırarak bebeğin anne rahminde tutunup tutunmayacağı anlaşılır (Temas).

4) *Türbeye gidilir ve orada yatan kişinin başında Allah'a dua edilir (1. Bölüm, 1.2.).*

5) *Çocuğu olmayan kadın türbeye gider ve oradaki ağaca bez bağlamak suretiyle dua eder (1. Bölüm, 1.2.).*

4 ve 5. uygulamalarda anne, dua ve bez bağlama yoluyla yatırda yatan velî ile temasa gelerek isteğini Allah'a iletmektedir (Temas).

6) *Gebe kadın hocaya okutulur, muska yazdırılır (1. Bölüm, 1.2.).*

Hocanın okuması sayesinde korunmaya alınan kadına, yine hocanın hazırladığı büyüsel içerikli muska temas ettirilerek olumsuz varlıkların kudretinden korunması sağlanır (Temas).

7) *Gebe kadın delik kavağa gider, bez bağlar (1. Bölüm, 1.2.).*

⁶² Kurban: İbadetin önemli bir bölümünü teşkil eden kurban, doğaüstü alana giren kudretlerle barışıklığı sağlamak, onların verdiklerine teşekkür etmek ve onlardan bir şeyler istemek için sunulur. (Örnek, a.g.e., s. 35)

Kadın delik kavak ile temasa geçmektedir. Delik ile vajina arasında benzerlik bulunduğu için bu uygulamayla hem temas hem de taklit ilkelerini gerçekleştirmektedir (Taklit, Temas).

Gebeliğin Başlangıcı

- 1) *Subuhanlı olan gebe kadına muska yaptırılır (1. Bölüm, 1.5.1.).*

Kadının subuhanlı olma durumu söz konusuysa öncelikle korunmak için hocanın yazdığı muska kadına takılır. Muskayla temas eden kadın kötü varlıkların etkisinden uzak kalır (Temas).

Doğumdan Sonra

- 1) *Bebeğin başının altına gümüş ve demirden nesnelere konulursa bebeği korur (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Demir ve gümüşün kötü varlıkları uzak tutucu özellikleri vardır. Bebeğin yastığının altına konularak temas ettirmek suretiyle korunması sağlanır. (Temas).

- 2) *Bebeği, din direği olan ekmeğin koruyacağına inanıldığı için bağına ekmeğe konulur (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Yenen her bir yiyecek insanlara bahşedilen nimettir. İnsan bu nimetleri her daim korur ve hor görmez. Ekmeğin diğer yiyeceklere göre daha önemli bir yere sahip olmasından dolayı bebeğin bağına temas ettirmek suretiyle korunması sağlanır (Temas).

- 3) *Bebeği şeytandan, nazardan korumak için başının altına ekmeğe, buğday veya karacaot konulur(3. Bölüm, 3.1.9.).*

Ekmeğe, buğday, karacaotun büyüsel bir durumu vardır. Nazarı engellemesi bakımından bebekle temas ettirildiğinde tüm kötülüklerden koruma özelliği vardır (Temas).

- 4) *Bebeğin geceleri korkmaması için başının altına Kur'an, muska, nazarlık, gök boncuk konulur (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Kur'an, muska, nazarlık ve gök boncuğun işlevsel olarak ölümcül kuvvetteki varlıkları kovduğu bilinmektedir. Bebekle temas ettirilerek korunması sağlanır (Temas).

- 5) *Mangal kömürü bebeğin yastığının altına konulursa o zaman şeytan gelmeyeceği düşünülür (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Mangal kömürü yakacak bir madde olarak kullanıldığı için ateşin kötülükleri uzak tutan işlevi kendisine de geçmiştir. Bu özelliğiyle bebekle temas ettirildiğinde şeytan uzaklaşmış olur (Temas).

- 6) *Bebeğin yastığının altına şeytan gelmemesi için ezeltre, sedef, sarımsak konulur (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Sarımsağın kötü güçteki varlıkları uzak tutucu etkisi olduğu çok eski zamanlardan beri bilinmektedir. Ezeltre ve sedef bitkilerinin de benzer özellikleri taşıdığını düşünerek bu belirtilen nesnelere bebekle temas ettirilerek şeytanın gelmesi engellenir (Temas).

- 7) *Bebeğin çamaşırları dışarıda bırakılırsa doğüstü varlıklar tarafından parçalanır (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Bu uygulamada doğüstü varlıklardan kasıt şeytan, cin gibi ölümcül kudretteki varlıklardır. Çamaşırlar dışarıda olduğu takdirde bu varlıklar gelir ve zarar verirler (Temas).

- 8) *Bebeğin uzun ömürlü olması için yaptırılan muskayı yedi yaşına kadar takar (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Daha önce bebeği anne karnında korumak için gebe kadın muska takmıştı. Bebek doğduktan sonra muskayla teması bebek bizzat kendisi sağlar ve belli

bir yaşa gelene kadar muskayla bağını kesmez. Burada yedi yaş sadece klasik bir motiftir (Temas).

9) *Bebeğe kırk türlü bezden dikilen giysi giydirilir ve bebek on beş gün evi dışında bir yerde kalırsa uzun ömürlü olur (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Bebeğin yaşaması için sağlıklı olan insanlardan alınan bezlerle dikilmiş giysi giydirilerek sağlıklı olma durumu temas ettirilmiştir. Bebeğin on beş gün boyunca başka bir evde yaşaması da sağlıklı insanlar gibi yaşıyor oluşu taklit ettirilerek olumsuz durumdan kurtarılır (Taklit, Temas).

10) *Bebeğin uzun ömürlü olması için adak kesilir, mum yakılır, taş yapıştırılıp bez bağlanır (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Bebeğin koruması için türbede yatan velî aracılığıyla Allah'tan istekte bulunulur. Bunu yaparken adak kesmek, mum yakmak, taş yapıştırmak, bez bağlamak gibi uygulamalardan yararlanarak temasa geçilir (Temas).

11) *Yedi yerden veya yedi Mehmet'ten alınan parçalarla giysi dikilir ve giydirilir (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Burada yedi sayısının büyüsel gücüyle birlikte “parça bütünü etkiler” ilkesinin kullanıldığı görülmektedir. Mehmet, bilindiği gibi Türk kültüründe Muhammed isminin dönüştüğü şekildir. Uygulama ayrıca İslâm peygamberinin isminin majik gücünden de yararlanmak istemekte, bu isimle bebek arasında temas kurmaktadır.(Taklit, Temas).

12) *Bebeğin uzun ömürlü olması için altı yaşına kadar başka çocuğun kıyafetleri giydirilir (3. Bölüm, 3.1.10.).*

Hayati riski bulunan bebeğin uzun yıllar yaşaması için sağlıklı olan bir başka bebeğin kıyafetleri giydirilerek taklit edilir. Böylece altı yaşına kadar sağlıklı bir şekilde büyümüş olur (Taklit).

Lohusa

- 1) *Doğum yapan kadının başının altına korusun diye demir eşyalar konulur (3. Bölüm, 3.2.).*

Bebeği korumak için nasıl ki yastığının altına demirden yapılmış eşyalar konuluyorsa aynı şekilde annenin ölümcül kuvveti bulunan varlıkları kovmak amacıyla demir nesnelere temas ettirilir (Temas).

- 2) *Lohusanın geçtiği eşiklere demir konularak güvenliği sağlanır (3. Bölüm, 3.2.).*

Kapı eşikleri kötü ruhlu varlıkların geçindiği, yaşadığı yerler olduğu için buralardan geçen kadını rahatsız ederler. Bunu önlemek amacıyla kapı eşiklerine demir parçası konularak olumsuz durumun ortadan kaldırılması sağlanır (Temas).

Kırk Basması

- 1) *Erene veya hocaya götürülen bebek okutulur, bebeğe muska yaptırılırsa kırk basmasından kurtulur (3. Bölüm, 3.4.).*

Kırk basan bebeği içinde olduğu durumdan kurtarmak için okutulduktan sonra hocaya yaptırılan muska takılır. Koruyucu özelliği olan muska bebeğe temas ettirilerek kurtarılır (Temas).

İncelememizin bu bölümünde inançlara bağlı olarak uygulamaları ele aldık. Ancak bunların çok azı dinî bir işleyişe sahiptir. Geriye kalanlar sadece sihrî motiflerdir. Örneğin; gebeyi düşürmeme için hocanın okuması (1. Bölüm, 1.5.1.8.), bebeğin uzun ömürlü olması için hocalara okutulması (3. Bölüm, 3.1.10.), çocuğun yedi yaşına kadar yıkanmayıp sadece silinmesi (3. Bölüm, 3.1.10.), lohusanın her işini bismillah ile yapması (3. Bölüm, 3.2.), lohusanın mezarının kırk gün açık olması (3. Bölüm, 3.2.), günah olduğu için lohusanın üzerinden

geçilmemesi (3. Bölüm, 3.2.), bebeğin cumadan önce banyo ettirilmesi (3. Bölüm, 3.1.3.), karabasan basan bebeğin hocaya okutularak kurtarılması (3. Bölüm, 3.6. maddesi), ne taklit ne de temas ilkesi içermektedir. Bu uygulamalar olsa olsa sadece bebekle lohusayı kurtarma amaçlı inanmaya bağlı olarak yapılan uygulamalardır.

Bunun dışında, saçlı doğan bebeğe büyü işlemeyeceği,(3. Bölüm, 3.1.7.), bebeğin ağzının üç ezanla açılması(3. Bölüm, 3.1.8.), bebeğin ezan duyduktan sonra annesini emmesi (3. Bölüm, 3.1.8.), günah olur diye bebeğin çamaşırlarının dışarıda bırakılmaması (3. Bölüm, 3.1.9.), zar içinde doğan bebeğe büyüünün tutmaması (3. Bölüm, 3.1.11.) gibi inançlara bağlı uygulamalarda temas ilkesine rastlanılsa da nasıl olduğu tam olarak açıklanamamaktadır.

4.5. HALK UYGULAMALARI

Gebe Kalmak İçin Çareler

1) *Köydeki tecrübeli, bilirkişi kadınların hazırladığı bitkisel ilaçlar kullanılır (1. Bölüm, 1.2.).*

Çeşitli bitkilerden hazırlanarak yapılan bitkisel ilaçlar temas ettirilerek kısırlık durumu ortadan kaldırılır (Temas).

2) *Çocuğu olmayan kadın sıcak buhara durdurulur (1. Bölüm, 1.2.).*

Buharın sıcaklığı kadının rahmine verilerek damarların rahatlaması, üşütme halinin giderilmesini sağlar (Temas).

3) *Kadının karnına veya beline lök vurulur, yakı yakılır (1. Bölüm, 1.2.).*

Hazırlanan lök ve yakı kadınla temas ettirilerek şifalı yapısı ve sıcaklığı kadına aktarılır. Böylece kadının kısır olma durumu ortadan kalkar (Temas).

4) *Kadının rahmine çıkın konulur (1. Bölüm, 1.2.).*

Bilgili kadınlar tarafından hazırlanan, içinde tam olarak ne olduğu bilinmeyen, sadece şifalı özelliğinin varlığına inanılan çıkınlar kadının rahmine konulur (Temas).

5) *Çocuğu olmayan kadının kasığı çekilir (1. Bölüm, 1.2.).*

Kimi kadının kasığı yerinden oynadığı için bebek sahibi olamaz. Kasık yerine oturtularak kısırlık ortadan giderilir (Temas).

6) *Kaplıcalara giderek çocuğunun olmasını sağlamaya çalışır (1. Bölüm, 1.2.).*

Kaplıcalarda bulunan sıcak su kaynakları vücudun kendisini toparlamasını sağladığı için şifalı sayılmaktadır. Kaplıcadaki suya temas etmek suretiyle kadındaki kısırlık durumu giderilmeye çalışılır (Temas).

7) *Bebeğin karındaki yerinin sağlamlaşması için gebe kadın silkelenir (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Düşmesini engellemek için gebeye sarsılıyormuş hissi vererek bebeğin annesine tutunması sağlanır (Taklit).

8) *Gebe kadının göbeğine sabun sarılır veya beline şamı bağlanırsa düşük yapması önlenir (1. Bölüm, 1.5.1.8.).*

Sabun özelliği bakımından kaygandır. Kaygan olma özelliğiyle bebeğin rahimden kayıp düşmesi arasında bir bağ kurulmuştur. Kadının göbeğine sabunu bağlayarak kaygan olan nesne sağlama alınmış, yani bebeğin düşmesi engellenmiştir. Şamı dediğimiz örtü ise kadının beline bağlanarak bebeğin anne karnına sarılması taklit edilmiştir (Taklit, Temas).

Doğumdan Sonra

1) *Sonun düşmesi için kadına aşağıdan sıcak su, saman buğusu verilir; karnına sıcak tarhana, mum sarılır (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Son, kadının içinden mutlaka düşmesi gereken parçadır. Düşmediği noktada sıcak nesnelere temas ettirilerek kadının rahatlaması sağlanır (Temas).

- 2) *Bebeğin sonunun düşmesi için kadının karnına şalba otu vurulur (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Şalba otu şifalı olarak adlandırılan bir bitki olduğu için kadınla temas ettirilerek sonun düşmesi sağlanır (Temas).

- 3) *Sonu düşürmek için çörek otu kavrulup tereyağıyla macun edilir ve kadına yedirilir (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Çörek otunun pek çok faydası olduğu, bilinen bir bilgidir. Bunu diğer faydalı bir yiyeceklerle birleştirip kadına yemek suretiyle verildiğinde sonun düşmesi sağlanır (Temas).

- 4) *Sonu düşmeyen kadına susamı hamur haline getirip koyarlar (3. Bölüm, 3.1.2.).*

Susam hamur haline getirilip kadına sarıldığında, yaydığı sıcaklıkla sonun düşmesi sağlanır (Temas).

- 5) *Sarılık olan bebeğe iyileşmesi için hamur vurulur (3. Bölüm, 3.1.9.).*

Hamur, içerisinde birkaç çeşit şifalı otu barındırmaktadır. Bebeğe sarılarak şifalı olma durumu bebeğe geçirilir ve iyileşmesi sağlanır (Temas).

Kırk Basması

- 1) *Kırk basmış bebek kocakarı ilacıyla kurtarılır (3. Bölüm, 3.4.).*

Köyde bulunan bilgili kadınların birtakım otlardan hazırladığı ilaçlar bebeğe verilerek bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtarılır (Temas).

- 2) *Kırk basmış bebek bezeme ve hamur hurması yapılarak kurtarılır (3. Bölüm, 3.4.).*

Şifalı sayılan çeşitli otlarla hazırlanan bezeme ve hamur adı verilen karışımlar, bebeğe temas ettirilerek kırk basmasından kurtarılır (Temas).

4.6. TIBBİ UYGULAMALAR

Bu maddede günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle uygulanan tıbbi yöntemlere değinilmiştir. Eskiden yaygın olmayan bu yöntemler gün geçtikçe yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Burada müdahaleyi yapanlar ebe ve doktorlar olduğu için diğer uygulamalarımızda olduğu gibi taklit veya temas yoktur. Böyle bir başlık açmamızın nedeni, sayısı az olsa da varlığını yok sayamayacağımız yöntemleri belirtmemizin gerekli olmasıdır.

Tıbbi olarak gerçekleştirilen uygulamaları; kadına koruyucu takılması, doğum kontrol hapı verilmesi, erkeğin prezervatif kullanması (1. Bölüm, 1.1.), tüp bebek yöntemine başvurulması (1. Bölüm, 1.2.), ameliyat olması (1. Bölüm, 1.2.), bebeğini düşürmek isteyen kadının fitil kullanması (1. Bölüm, 1.5.1.5.), bebeğini aldırması veya iğne vurdurması (1. Bölüm, 1.5.1.5.), ikiz olduğunu tahmin etmek için kalp sesinin dinlenmesi (1. Bölüm, 1.5.1.6.), bebeğin düşmemesi için kadının rahminin dikilmesi veya ayaklarını dikip yatması (1. Bölüm, 1.5.1.8.), doğumunu hastanede yapması ve kalp ritmini düzenlemek için ilaç kullanılması (2. Bölüm, 2.6. maddesi), ebeğin sonu düşürtmek için kredi uygulamasını yapması (3. Bölüm, 3.1.2.), lohusaya ilaç verilmesi (3. Bölüm, 3.1.2.), kırk basan bebeğin doktora götürülmesi (3. Bölüm, 3.4.) şeklinde belirtebiliriz.

SONUÇ

Muğla'nın Menteşe ilçesinde gerçekleştirdiğimiz bu çalışma ile doğumla ilgili hem geçmişte hem de günümüzde uygulanan adetlerin, inanmaların ve uygulamaların neler olduğu, hangi uygulamanın ne sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Derlemiş olduğumuz malzemelere bakarak bu uygulamaların bir kısmının hâlâ daha uygulandığını ancak geçmiştekilere göre azalma olduğunu görmekteyiz. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının başlıca nedenleri olarak teknolojinin ve bilimin gelişmesi, eğitimin yaygınlaşması gösterilebilir. Çünkü olanakların kısıtlı olduğu geçmiş zamanda, insanlar sıkıntıya düştüklerinde kendilerine göre yöntemler geliştirmiş ve onları uygulamıştır. Teknolojik aletlerin gelmesiyle birtakım ilkel sayılabilecek yöntemler terk edilmiş, insanlar okumaya başladıkça büyüsel nitelendirilen uygulamaları kullanmayı bırakmıştır. Eski zamanlara dayanan uygulamaları tespit edebilmek için yaşı ilerlemiş olan kişiler tercih edilmiştir. Çünkü yaşı genç olan kişiler teknolojinin hâkim olduğu ortamda büyüdükleri için eski olan şeylere ilgi duymamaktadır.

Araştırmamız boyunca elde ettiğimiz malzemelerle yöre halkının sosyal yaşantısı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalıştık. Gerek inanç açısından olsun gerek günlük uygulama olarak olsun, insanların hayatına yerleşen kalıplaşmış uygulamaların olduğunu ve teknoloji hayatlarına ne kadar girerse girsin bu uygulamalardan vazgeçilmediği tespit edilmiştir. Yaşamın ve neslin devamını sağlayan “doğum” olayıyla ilgili elde ettiğimiz malzemelerin özelliklerini incelemek için morfolojik, bünyevî, fonksiyon özelliği olmak üzere üç bölüme ayırmış bulunmaktayız.

Sözlük anlamı biçim bilgisi olan morfolojiyle araştırma alanımızda derlediğimiz malzemelerin kalıplaşmış uygulamaları, inançları kastedilmektedir. Kadının çiğere dokunması, maymuna bakması, kelle yemesi, makasa veya bıçağa oturması, güzele bakması gibi örnekleri inceleyecek olursak bunların hepsi bir doğum uygulamasıdır ve araştırmamızın morfoloji kısmını oluşturur.

Menteşe ilçesinde derlediğimiz bilgileri gösterdikleri morfolojik özelliklere göre inceleyecek olursak üç bölüme ayırmamız gerekir. Bu üç bölümü doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olarak ayırmaktayız. İlk bölümde anne ve karnındaki bebek doğuma hazırlanmaktadır. Bu hazırlık süreci diğer bölümlere göre önce olmaktadır. İkinci bölümde ise anne, bebeğini sağlıklı bir şekilde dünyaya getirmek için çaba harcamaktadır. Üçüncü ve son bölümde de lohusayla bebek tüm sıkıntıları belirli yöntemlerle aşarak hayata yeni bir başlangıç yapmaktadır.

Bünyesel olarak doğumla ilgili uygulamalar iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar: Uygulamanın meydana geldiği esas kısım ve sonuç kısmıdır. İlk bahsettiğimiz kısmı biraz daha açacak olursak burada kadın yemek, içmek, görmek, dokunmak, gömmek gibi eylemler ve su, göbek bağı, taş, giysi gibi unsurlarla kendisini temas getirmektedir. Uygulamaların gerçekleşebilmesi için zaman ve mekânın olması gerektiğini belirtmiştik. Bunların haricinde yardımcı olan bir diğer unsur motiftir. Araştırmamızda en sık kullanılan motifler olarak zaman, yer, sayı ve tarza ulaşılmıştır. Örneğin: kırk gün, otuz gün, kırk defa, kırk bir defa, üç gün, üç defa, yedi gün, yedi defa, üç yolun kavuştuğu yer, akşam vakti, istenilmeyen şeye dokunmamak... gibi. Bu motifler aktarıcı özellikle değildir, sadece uygulamanın nasıl, ne zaman, nerede yapıldığını belirtirler.

İkinci kısım olan sonuçta ise uygulama yapıldığı takdirde gerçekleşecek olayı ortaya çıkarır. Bazı uygulamalar tek bir sonucu doğururken bazıları birden fazla sonuca yol açabilir. Ayrıca kimi uygulamanın olumlu sonuç doğurduğunu görürken kimi uygulamanın olumsuz sonuca yol açtığına ulaşılmıştır. Örneğin gidilen köylerin birinde renkli gözlü birisine bakılmaması gerektiği, bakılırsa bebeğin gözlerinin de renkli olacağı belirtilmiştir. Bu örnek, istenen bir uygulama gibi görülse de renkli gözlü insanlar nazar değdirenler olarak nitelendirildiği için bazı gebeler bu uygulamadan kaçınmıştır. Çalışmamızda bunlara benzer pek çok uygulama bulunmaktadır ve açıklamalarıyla verilmiştir.

Uygulamaları işleyişleri bakımından taklit ve temas olmak üzere iki bölüme ayırarak incelemiş bulunmaktayız. Temas, bir şekilde kadının dokunma yoluyla bebeğine özellikleri bebeğine aktarmasıdır. Taklit ise gerçekleşen durumların, olayların canlandırılması suretiyle bebeğe geçirilmesidir. Çalışmamızda,

“Uygulamaların İnceleniŖi” bölümünde tüm uygulamalar arasında bulunan tüm taklit ve temaslara değinmeye çalıŖtık.

Tüm bu belirtilen durumların dıŖında değinilmesi gereken üç nokta daha vardır ki o da bahsedilen uygulamalar dıŖında dinî, halk hekimliği ve tıbbi uygulamaların olduğudur. Dinî uygulamalarda başlıca ortaya çıkan unsurlar dua, türbe ziyaretleri, hocaya okutma ve muska takmaktır. İnsanlar yapabileceği her Ŗeyi yaptıktan sonra en son çareyi “inanç” unsurlarına başvurmakta bulurlar. Burada belirtmemiz gereken nokta Ŗudur ki kiŖi bir Ŗeyi istediğinde onu Allaktan istemektedir. Onun dıŖındakiler sadece birer araçtır. Halk hekimliğine giren uygulamalar ise tıbbi uygulamalara geçiŖ öncesi gibidir. Burada yapılanlar insanların deneme yanılma yoluyla bulduğu, dayanak noktasının doğa olduğu uygulamalardır. Sadece tıbbi yöntemlerin, halk hekimliğindeki uygulamalara göre daha evrensel ve bilimsel olduğu düŖüncesinde olduğumuzu belirtmek isteriz. Dinî ve halk hekimliği uygulamalarının geçmiŖi daha eskiye dayanırken tıbbi uygulamalar günümüzde teknoloji ve bilimin geliŖmesiyle yaygınlaŖmaya baŖladıęını ve mevcut diğer tüm uygulamaların yerini aldığını gözlemlemekteyiz.

Sonuç olarak tüm bu verilere baktığımızda yöre halkının geliŖmeye, bilgilenmeye devam etmekle birlikte geleneksel bilgilerden tam olarak vazgeçemediklerini görmek mümkündür. Uygulamaların bir kısmı batıl olarak kabul edilse bile yeri geldiğinde bu uygulamalara başvurmaktan çekinmemiŖlerdir. Teknoloji ve bilim ne kadar ilerlerse ilerlesin, insanlar büyüsel uygulamaları her zaman dayanacakları bir nokta olarak kullanmaya devam edeceklerdir.

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ

Adı-Soyadı	Doğum Tarihi	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Görüşülen Mahalle
Ayşe Bütüner	1948	Evli	İlkokul	Akçaova
Fatma Paşalı	1952	Evli	İlkokul	Akçaova
Humayın Turgut	1950	Dul	İlkokul	Akçaova
Ummuhan Karadağ	1944	Evli	İlkokul	Akçaova
Gülender Çıldır	1957	Evli	İlkokul	Akkaya
Hatice Boru	1972	Evli	İlkokul	Akyer
Melek Kaplan	1946	-	İlkokul	Akyer
Elif Bekar	1990	Evli	İlkokul	Algı
Gülfide Bekar	1961	Evli	İlkokul	Algı
Fatma Kara	1962	Evli	İlkokul	Avcılar
Kadriye Yıldırım	1953	Evli	İlkokul	Bağyaka
Meryem Duman	1954	-	İlkokul	Balıbey
Hafize Köksal	1950	Dul	İlkokul	Bayır
Gülşen Çoban	1971	Evli	Lise	Bayır
Sevim Çoban	1938	Evli	İlkokul	Bayır
Suat Çoban	1934	Evli	İlkokul	Bayır
Sultan Özkaya	-	Evli	Lise	Bayır
Dudu Orhan	1970	Evli	İlkokul	Bozyer
Fatma Tuğrul	1972	Evli	İlkokul	Bozyer
Gülayşe Şahan	1952	Dul	İlkokul	Bozyer
Nurcan Şahan	1974	Evli	İlkokul	Bozyer
Gülzade Barut	1947	-	İlkokul	Camikebir
Fatma Doğan	1933	Dul	İlkokul	Çakmak
Raziye Doğan	1978	Evli	İlkokul	Çakmak
Adile Yıldırım	1974	Evli	İlkokul	Çamoluk
Kübra Pişkin	1986	Evli	Lise	Çamoluk
Songül Çakmak	1978	Evli	İlkokul	Çamoluk
Zahide Pişkin	1976	Evli	İlkokul	Çamoluk

Zehra Öksüz	1940	-	İlkokul	Çaybükü
Pembe Üstün	1941	Evli	İlkokul	Çırpı
Sultan Özsoy	1952	Evli	İlkokul	Çırpı
Ayşe Savran	1947	Evli	İlkokul	Çiftlik
Gülsüm Turgut	1939	Evli	İlkokul	Çiftlik
Hasibe Dereli	1952	Evli	İlkokul	Çiftlik
Nevin Dere	1964	Evli	İlkokul	Çiftlik
Osman Dereli	1948	Evli	İlkokul	Çiftlik
Umman Altiok	1920	Dul	İlkokul	Çiftlik
Umman Fidan	1941	Evli	İlkokul	Çiftlik
Humayın Karaca	1928	Evli	İlkokul	Dağdibi
Ayşe Kutlu	1975	Evli	İlkokul	Dağpınar
Ayten Köseoğlu	1946	Evli	İlkokul	Dağpınar
Fatma Akça	1935	Evli	İlkokul	Dağpınar
Merdane Balcı	1972	Evli	İlkokul	Dağpınar
Hörü Kabasakaloğlu	1950	Evli	İlkokul	Denizova
Nasibe Kabasakaloğlu	1971	Evli	Meslek Okulu	Denizova
Süheyla Kabasakaloğlu	1933	Evli	İlkokul	Denizova
Ali Duru	1952	Evli	İlkokul	Derinkuyu
Leyla Duru	1957	Evli	İlkokul	Derinkuyu
İnci Yener	1960	Evli	İlkokul	Doğan
Ummuhan Ataklı	1952	Evli	İlkokul	Doğan
Fatma Ceylan	1956	Evli	İlkokul	Dokuzçam
Filiz Gündüz	1959	Evli	İlkokul	Dokuzçam
Murat Gündüz	1958	Evli	İlkokul	Dokuzçam
Feriye Gözer	1937	Evli	İlkokul	Düğerek
Saniye Gözer	1960	Evli	İlkokul	Düğerek
Asiye Çankaya Özen	1955	Evli	Üniversite	Emirbeyazıt
Melahat Özen	1925	Dul	İlkokul	Emirbeyazıt
Nazende Ercan	1938	Dul	İlkokul	Emirbeyazıt
Ünal Özen	-	Evli	İlkokul	Emirbeyazıt
Ayşe Ay	1951	Evli	İlkokul	Esençay
Fatma Demirel	1953	Evli	İlkokul	Esençay

Tennur Uzan	1959	Evli	İlkokul	Esençay
Mükerrem Akgül	1962	Evli	İlkokul	Fadıl
Ali Uysal	1973	Evli	Ortaokul	Gazeller
Arife Eskicioğlu	1979	Evli	İlkokul	Gazeller
Gülizar Arslan	1961	Evli	İlkokul	Gazeller
Hasan Türksever	1954	Evli	İlkokul	Gazeller
Hörü Demir	1965	Evli	İlkokul	Gazeller
Nermin Erşafak	1973	Evli	Ortaokul	Gazeller
Nuray Bakılan	1974	Evli	Ortaokul	Gazeller
Çiğdem Demirtaş	1983	Evli	Lise	Göktepe
Gülay Kurt	1975	Evli	Ortaokul	Göktepe
Güllü Demirtaş	1956	Evli	İlkokul	Göktepe
Nafile Karasu	1956	Dul	İlkokul	Göktepe
Şadinaz Çetin	1951	Evli	Meslek Yüksekokulu	Göktepe
Dilek Altaş	1991	Evli	Lise	Gülağzı
Gül Fidan	1961	Evli	Meslek Yüksekokulu	Gülağzı
Gülsevim Altaş	1959	Evli	İlkokul	Gülağzı
Nurten Bütün	1956	Evli	İlkokul	Günlüce
Bakiye Kaval	1952	-	İlkokul	Hacıüstem
Hacer Demirel	1944	Evli	İlkokul	İkizce
Mehmet Uludağ	1965	Evli	Ortaokul	İkizce
Müzeyyen Uludağ	1969	Evli	Ortaokul	İkizce
Şengül Çakı	1965	Evli	İlkokul	İkizce
Yeşim Uludağ	1991	Bekar	Önlisans	İkizce
Gülayşe Akbulut	1936	Evli	İlkokul	Kafaca
Hülya Akbulut	-	Evli	İlkokul	Kafaca
Gizem (?)	-	Evli	-	Kafaca
Dudu Akkuş	1974	Evli	İlkokul	Karacaören
Gülseri Akkuş	1963	Evli	İlkokul	Karacaören
Gülsün Akkuş	1964	Evli	İlkokul	Karacaören
Gülsüm Öztürk	1930	Evli	İlkokul	Karamehmet

Nurten Şara	1960	Dul	İlkokul	Karamehmet
Gülizar Palabıyık	1950	Evli	İlkokul	Karşıyaka
Hidaye Kaya	1958	Evli	İlkokul	Karşıyaka
Meral Palabıyık	1972	Evli	Lise	Karşıyaka
Nezahat Uzun	1950	Evli	İlkokul	Karşıyaka
İsmail Erol	1931	Evli	İlkokul	Kıran
Mukaddes Erol	1939	Evli	İlkokul	Kıran
Nuray Uysal	1966	Evli	İlkokul	Kıran
Sevim Yılmaz	1986	Evli	Ortaokul	Kıran
Sultan Demir	1943	Evli	İlkokul	Kiramettin
Zehra Akay	1970	Evli	İlkokul	Kiramettin
Aynur Özgür	1939	Evli	İlkokul	Kozağaç
Ayşe Demirtaş	1974	Evli	Ortaokul	Kozağaç
Feride Borazan	1976	Evli	Ortaokul	Kozağaç
Lütfiye Çelik	1986	Evli	Lise	Kozağaç
Nilgün Koç	-	Evli	İlkokul	Kozağaç
Nursel Özgür	1971	Evli	Ortaokul	Kozağaç
Zehra Özgür	1985	-	Lise	Kozağaç
Sadika Altaş	1960	Evli	İlkokul	Kötekli
Fatma Karabıyık	1931	Evli	İlkokul	Kuyucak
Sadika Pekmezci	1936	Evli	İlkokul	Kuyucak
Humayın Özcan	1932	Dul	İlkokul	Kuzluk
Sebahat Özcan	1968	Evli	İlkokul	Kuzluk
Dilber Karataş	1965	Evli	İlkokul	Meke
Emine Gündoğdu	1973	Evli	Ortaokul	Meke
Fatma Uzun	1976	Evli	Ortaokul	Meke
Melek Kılınç	1984	Evli	Lise	Meke
Ayten Yaman	1965	Evli	İlkokul	Muratlar
Nezife İftar	1942	Dul	İlkokul	Muratlar
Arife Yurtseven	1955	Evli	İlkokul	Muslihittin
Nurgül Uyan	1965	Evli	İlkokul	Muslihittin
Huriye Öz	1947	Evli	İlkokul	Müştabbey
Mehmet Öz	-	Evli	İlkokul	Müştabbey

Ayten Akar	1943	Evli	İlkokul	Orhaniye
Cemile Palabıyık	1947	Evli	İlkokul	Orhaniye
Zerrin Arık	1950	Evli	İlkokul	Orhaniye
Fatma Tunalı	1961	-	Emekli Sağlık Memuru	Orta
Gültekin Özkan	1937	-	Emekli Sağlık Memuru	Orta
Fatma Kılıoğlu	1943	Evli	İlkokul	Ortaköy
Meryem akır	1953	Evli	İlkokul	Özlüce
(?) akır	-	Evli	İlkokul	Özlüce
Fatma İncili	1927	Dul	İlkokul	Paşapınarı
Hayriye Akpınar	1934	Evli	İlkokul	Paşapınarı
Mehmet Öztürk	1976	Evli	Ortaokul	Paşapınarı
Gülhanım Aksoy	1954	Evli	İlkokul	Salihpaşalar
Halise Otçu	1953	Dul	İlkokul	Salihpaşalar
Nazik Aksoy	1929	Dul	İlkokul	Salihpaşalar
Aysel Kaya	-	-	İlkokul	Sarnıç
Pembe Doğan	1938	Dul	İlkokul	Sarnıç
Bakiye Yılmaz	1937	Dul	İlkokul	Sungur
Fatma Yılmaz	1944	Evli	İlkokul	Sungur
Güllü Yılmaz	1945	Evli	İlkokul	Sungur
Habibe Çelebi	1962	Evli	İlkokul	Şenyayla
Hatice Korkut	1980	Evli	Ortaokul	Şenyayla
Hürriyet Sönmez	1972	Evli	İlkokul	Şenyayla
Birgöl İlhan	1970	Evli	İlkokul	Şeyh
Hatice Celasun	1965	-	İlkokul	Şeyh
Gülizar Yılmaz	1977	Evli	İlkokul	Taşlı
Gülten Sungur	1971	Evli	İlkokul	Taşlı
Durkadın Tezcan	1947	Dul	İlkokul	Yaraş
Fatma Aydoğdu	1965	Evli	İlkokul	Yaraş
Halise Günay	1959	Evli	İlkokul	Yemişendere
Hatice öngez	1947	Dul	İlkokul	Yemişendere
Sakine Sarıoğlu	1974	Evli	Ortaokul	Yeniabağyaka

Sevim Ünal	1974	Evli	Ortaokul	Yenibağyaka
(?) Ünal	-	Evli	İlkokul	Yenibağyaka
Gül Özsoy	1943	Evli	İlkokul	Yenice
Zuhal Günder	1970	Evli	Meslek Yüksekokulu	Yenice
Ayşe Solmaz	1963	Evli	İlkokul	Yeniköy
Sadike Günay	1955	Evli	İlkokul	Yeniköy
Vasile Günay	1929	Dul	İlkokul	Yeniköy
Ferîştah Uykur	1961	Evli	İlkokul	Yerkesik/Yeniköy
Hüsniye Taşdelen	1961	Evli	İlkokul	Yerkesik
İlkay Şeker	1957	Evli	İlkokul	Yerkesik
Macide Uyar	1948	Evli	Meslek Yüksekokulu	Yerkesik
Naime Uzun	1974	Evli	Ortaokul	Yerkesik
Raşide Uzun	1930	Dul	İlkokul	Yerkesik
Zekiye Uslu	1954	Dul	İlkokul	Yerkesik
Adile Önkaş	1951	Evli	İlkokul	Yeşilyurt
Ferîştah Kuran	-	Dul	İlkokul	Yeşilyurt
Gülümser Eryılmaz	-	-	İlkokul	Yeşilyurt
Kadın Ayşe Sarıbaş	1955	Dul	İlkokul	Yeşilyurt
Kadriye Sarıoğlu	1940	Dul	Meslek Yüksekokulu	Yeşilyurt
Selemiye Top	1943	Evli	İlkokul	Yeşilyurt
Sergül Bozkurt	1953	Dul	İlkokul	Yeşilyurt
Sevim Sarıbaş	1955	Evli	İlkokul	Yeşilyurt
Zühre Karaova	1949	-	İlkokul	Yeşilyurt
Ayşe Özyörük	1952	Evli	İlkokul	Yörükoğlu
Elif Özyörük	1933	Dul	İlkokul	Yörükoğlu
Ferîştah Uzun	1940	Dul	İlkokul	Zeytin
Humayın Kayıkçı1932	1932	Dul	İlkokul	Zeytin
Humayın Uzun	1980	Evli	Ortaokul	Zeytin
Nuray Uzun	1971	Evli	İlkokul	Zeytin

BİBLİYOGRAFYA

- Acıpayamlı, O. (1974) **Türkiye’de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Araz, R. (1995). **Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Artun, E. (2014). **Ansiklopedik Halkbilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü**. Adana: Karahan Kitabevi.
- Boratav, P. N. (2015). **100 Soruda Türk Folkloru**. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Büyükokutan, A. (2011). **Muğla Yöresi Kadın Merkezli Geleneksel Uygulamalarla Bu Uygulamalara Bağlı Sözlü Ürünlerin İşlevleri Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Çınar, A. A. (2007). **Muğla ve Çevresi Sözlü Kültürü ve Toplumsal Değerleri**. Muğla: Muğla Belediyesi Yayınları.
- Ekici, M. (2010). **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Kalafat, Y. (1999). **Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Önal, M. N. (2013). **Muğla Efsaneleri**. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (2014). **Türk Halkbilimi**. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Örnek, S. V. (2014). **100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane**. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Örnek, S. V. (2015). **Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**. Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Özbaş, H. (1967). “Yozgat’ta Congolos”, **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi**, (Mart), S. 212, s. 4349.

Özkan, H. (2009). **Muğla-Menteşe Beldesi Halkbilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kütahya.

Pehlivan, G. (2012). **Manisa Şehrinde Evliya Kültü**. Manisa: İl Özel İdaresi Yayınları.

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası I (1971). haz. G. Erginer, İ. Öztürk, Z. Erk, Ankara: Milli Folklor Enstitüsü Yayınları.

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası II, (1973). haz. Z. Erk, O. Sınayuç, Ankara: Milli Folklor Enstitüsü Yayınları.

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası III, (1975). haz. Z. Erk, G. Sernikli, İ. Öztürk, O. Sınayuç, Ankara: Milli Folklor Enstitüsü Yayınları.

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası IV, (1999). haz. A. Özmen, M. M. Kutlu, G. Erginer, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, (2011). haz. Oğuz, M. Ö., Ekici, M., Aça, M., Düzgün, D., Akarpınar, R. B., Arslan, M., Yılmaz, A. M., Eker, G. Ö., Özkan, T., Ankara: Grafiker Yayınları.

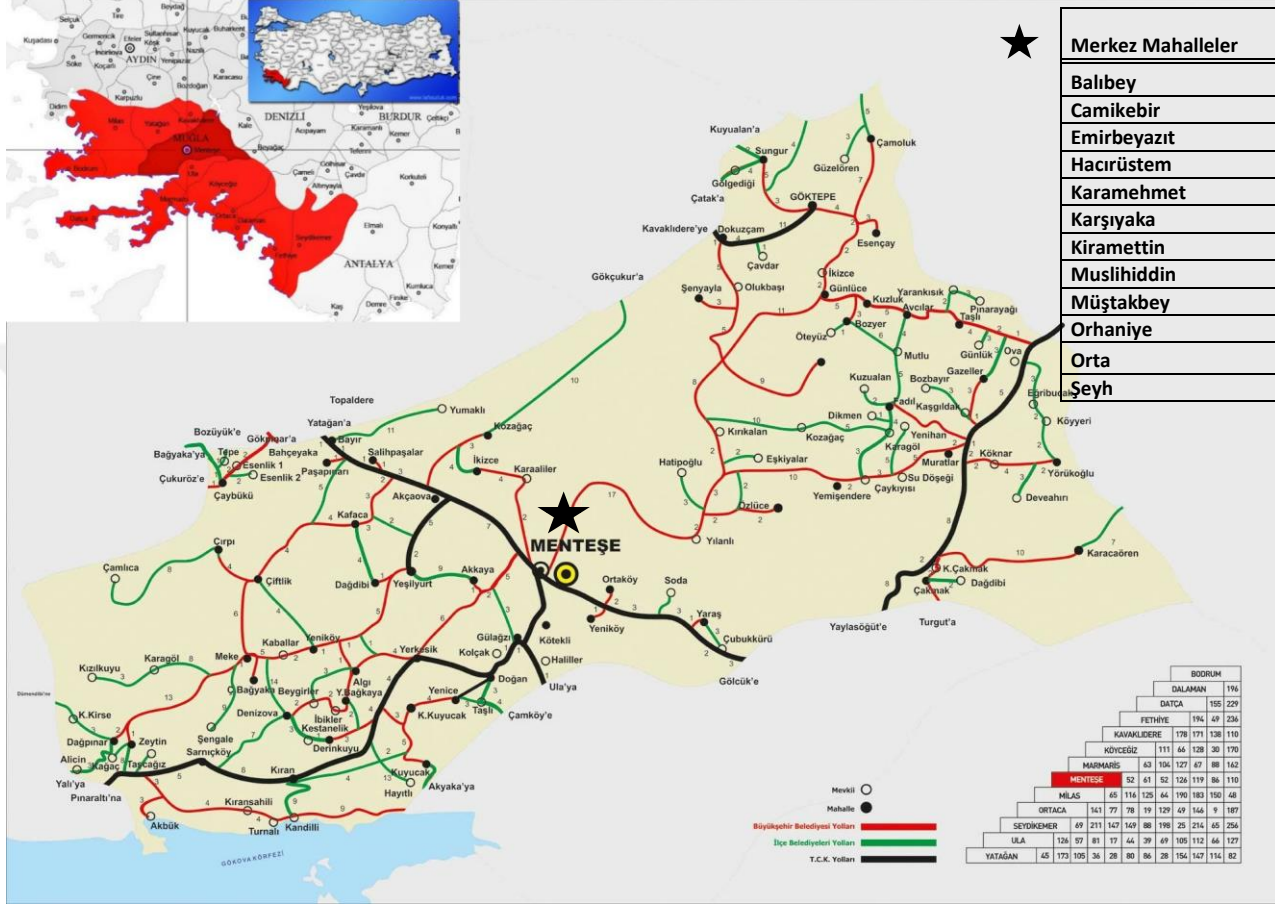
Türkeş, Ü. (1973). **Kurtuluş Savaşında Muğla**. İstanbul: Yelken Matbaası.

Witteck, P. (1944). **Menteşe Beyliği**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

<http://www.muğlakulturturizm.gov.tr> [19.04.2019]

EKLER

1. HARİTA



2. MAHALLELERİN LİSTESİ

MAHALLE ADI	NÜFUS	MERKEZE UZAKLIK
AKÇAOVA	1.410	6.8 km
AKKAYA	1.061	9.2 km
AKYER	124	42.1 km
ALGI	402	19.8 km
AVCILAR	258	54.6 km
BAĞYAKA	351	29.0 km
BALIBEY	307	Merkez Mahalle
BAYIR	4.291	15.6 km
BOZYER	210	51.2 km
CAMİKEBİR	829	Merkez Mahalle
ÇAKMAK	212	37.9 km
ÇAMOLUK	496	57.5 km
ÇAYBÜKÜ	715	25.1 km
ÇIRPI	231	32.6 km
ÇİFTLİK	413	28.8 km
DAĞDİBİ	313	15.8 km
DAĞPINAR	464	48.6 km
DENİZOVA	679	28.4 km
DERİNKUYU	418	24.8 km
DOĞAN	752	14.8 km
DOKUZÇAM	503	44.0 km
DÜĞEREK	4.713	5.4 km
EMİRBEYAZIT	12.697	Merkez Mahalle
ESENÇAY	453	52.6 km
FADIL	244	41.0 km
GAZELLER	445	59.9 km
GÖKTEPE	374	55.0 km
GÜLAĞZI	1.066	11.6 km

MAHALLE ADI	NÜFUS	MERKEZE UZAKLIK
KARAMEHMET	8.143	Merkez Mahalle
KARŞIYAKA	3.228	Merkez Mahalle
KIRAN	721	28.3 km
KİRAMETTİN	1.487	Merkez Mahalle
KOZAĞAÇ	288	13.4 km
KÖTEKLİ	15.432	8.4 km
KUYUCAK	372	25.7 km
KUZLUK	180	49.3 km
MEKE	276	35.0 km
MURATLAR	519	38.3 km
MUSLİHİTTİN	12.523	Merkez Mahalle
MÜŞTAKBEY	919	Merkez Mahalle
ORHANIYE	13.933	Merkez Mahalle
ORTA	728	Merkez Mahalle
ORTAKÖY	1.731	8.0 km
ÖZLÜCE	347	22.8 km
PAŞAPINARI	372	16.4 km
SALİHPAŞALAR	506	12.0 km
SARNIÇ	412	35.7 km
SUNGUR	265	56.2 km
ŞENYAYLA	205	38.0 km
ŞEYH	923	Merkez Mahalle
TAŞLI	579	62.7 km
YARAŞ	791	15.2 km
YEMİŞENDERE	394	32.9 km
YENİBAĞYAKA	279	24.1 km
YENİCE	1.267	17.4 km
YENİKÖY	2.988	8.3 km

GÜNLÜCE	346	45.3 km	YENİKÖY (YERKESİK)	224	35.6 km
HACİRÜSTEM	478	Merkez Mahalle	YERKESİK	2.344	14.0 km
İKİZCE	321	8.3 km	YEŞİLYURT	2.271	15.1 km
KAFACA	1.337	15.6 km	YÖRÜKOĞLU	466	51.5 km
KARACAÖREN	93	48.8 km	ZEYTİN	328	48.0 km

3. SÖZLÜK

Sözcük	Karşılığı	Köy	Kaynak Kişi	Konu Başlığı
Ağı	Zehir	Bayır	Suat Çoban	Bebeğin Annesini Emmeden Önce Yapılanlar
Almalık	Tavana yakın raf, yüklük	Özlüce	Meryem Çakır	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
An	Vücudun eklem yerleri	Dağpınar	Fatma Akça	Kırk Basmış Çocuğa Yapılan İşlemler
Ança	Alın	Yenibağyaka	Sevim Ünal	Dinsel-büyüsel nitelikler
Anmak	Anlatmak, söylemek	Yenibağyaka	Sevim Ünal	Dinsel-büyüsel nitelikler
Arap	Zenci	Avcılar	Fatma Kara	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
Arapgün	Gece	Göktepe	Güllü Demirtaş	Gebe Kadının Uygulamaları
Aş yerikliği	Aş erme belirtisi	Esençay	Fatma Demirel	Hamile kaldığını gösteren belirtiler
Aşdan	Akşamüstü	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Bebeğin cinsiyeti
Avkulamak	Ovalamak	Özlüce	Meryem Çakır	Gebe Kadının Uygulamaları

Ayard	Birleşme, kesişme noktası	Zeytin	Feriştah Uzun	Kırk basmış çocuğa yapılan işlemler
Aydeş olmak	Kırk basan çocuğu verilen ad	Bozyer	Gülayşe Şahin	Kırk Basmasına Uğrama Belirtileri
Aygıt	Eşya	Göktepe	Güllü Demirtaş	Dinsel-büyüsel nitelikler
Bahank	Yüzde lekelenme, çil	Doğan	İnci Yener	Bebeğin cinsiyeti
Bakarı	Sanırım, galiba	Muratlar	Ayten Yaman	Bebeğin cinsiyeti
Bakır	Metal kova	Gülağzı	Gül Fidan	Giysilerinin yıkandığı suyla ilgili işlemler
Barın	Göğüs, bağır	Yeşilyurt	Selemiye Top	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
Belemek	Bulaştırmak	Yenice	Gül Özsoy	Gebe Kadının Uygulamaları
Beyaz şey	Bebeklerin emziklerine bulaştırılan afyon sakızı	Taşlı	Gülizar Yılmaz	Sütü olmayan annenin bebeğini besleme yöntemi
Bigırık	Birazcık, bir parça	Yerkesik	Hüsniye Taşdelen	Aşerme
Biyo-n	Bir kere	Yeşilyurt	Sergül Bozkurt	Gebe Kadının Uygulamaları
Bodur mamud	Şifalı bir ot	Yemişendere	Halise Günay	Lohusa kadına yedirilen ve

				içirilenler
Buğlanmak	Sancılanmak, karın ağrısı, karnı burulmak	Dokuzçam	Fatma Ceylan	Doğum yaptırma şekilleri
Bülüçsüz	Erkeklik organı olmayan	Fadıl	Mükerrem Akgül	Çocuğu olmayan kadın ve adam
Bürlenmek	Vücudu kapatacak şekilde örtünmek	Akkaya	Gülender Çıldır	Halk Hekimliği Alanına Girenler
Canı kızıl	Tez canlı, becerikli	Karamehmet	Gülsüm Öztürk	Bebeğin yıkanması ve tuzlanması işlemi
Cıvık	Akışkan	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Lohusa kadının dikkat etmesi gerekler
Cıvıt	Çizik çizik	Düğerek	Feriye Gözer	Bebeğin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
Çam akması	Reçine, çam sakızı	Çaybükü	Zehra Öksüz	Halk Hekimliği Alanına Girenler
Çam pünçürüğü	Kuru çam yaprağı	Muratlar	Nezife İftar	Çamaşırlarıyla İlgili İşlemler
Çarklı	Çevresi geniş	Bozyer	Gülayşe Şahan	Bebeğin cinsiyeti
Çarpkın	Kötü ve huysuz olarak bilinen	Avcılar	Fatma Kara	Bebeğin doğduktan sonra verildiği kişi

Çaykamak	Çalkalamak	Zeytin	Feriştah Uzun	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
çığıt	benek, çil	Dokuzçam	Fatma Ceylan	Bebenin cinsiyeti
çığrınmak	çığlık atmak	Bayır	Sultan Ülkü	Doğum yaptıрма şekilleri
çitmek	elle dikiş dikmek	Akkaya	Gülender Çıldır	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
çökmek	elden ayaktan düşmek, yatalak olmak	Sarnıç	Pembe Doğan	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
çömeşmek	çömelmek	Çiftlik	Gülsüm Turgut	Doğum yaptıрма şekilleri
dağnak	dağınık	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Bebenin cinsiyeti
dıkramak	gıdaklamak	Orta	Fatma Tuna	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
dımnam dımnam	damla damla, azar azar	Ortaköy	Fatma Kılıoğlu	Kırk basmasından korunmak için alınan önlemler
dımnatmak	damlatmak	Avcılar	Fatma Kara	Bebenin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
dilme	kare ya da	Müştabbey	Huriye Öz	Doğumun kolay

	dikdörtgen kalın tahta			olması için yapılan pratikler doğum sırası
dineltmek	ayakta durdurmak	Bağyaka	Kadriye Yıldırım	Doğum Yaptırma Şekilleri
domeşmek	çömelmek	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Halk Hekimliği Alanına Girenler
domestirmek	çömelmek	Çiftlik	Umman Altıok	Doğum Yaptırma Şekilleri
dorgun	rahim, kadın üreme organı	Düğerek	Feriye Gözer	Lohusa Kadının Yapması Gerekenler
dümbek	tümsek, çıkıntı	Yeşilyurt	Kadın Ayşe Sarıbaş	Bebeğin cinsiyeti
düven	dokuma tezgahı	Yenice	Gül Özsoy	Göbek bağının saklanmasıyla ilgili İnançlar
efelik	kadın için eşinin erkek kardeşi	Esençay	Fatma Demirel	Çocuğu olmayan kadın ve adam
ekşileme	közlenmiş patlıcanın nar ekşisi ile pişirilen yemeği	Yemişendere	Halise Günay	Aşerme
eletmek	ulaştırmak, iletmek	Karamehmet	Gülsüm Öztürk	Aşerme
ende-ki	şu, bu	Akçaova	Humayın Turgut	Gebe Kadının Uygulamaları
ensi	yanık odun	Dağpınar	Ayten	Kırk Basmış Çocuğa Yapılan

	parçası		Köseoğlu	İşlemler
erim arası	ulaşabildiğin yerler	Özlüce	Meryem Çakır	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
erkeç	iğdiş edilmiş teke	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Bebeğin cinsiyeti
eselmek	gelişmek, büyüme	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
eş	son	Çiftlik	Umman Fidan	Lohusa kadınla ilgili inanç ve uygulamalar
eşi çıkmak	bel kayması	Balıbey	Meryem Duman	Halk Hekimliği Alanına Girenler
eten	son, plasenta	Algı	Gülfide Bekar	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
ezeltire	anason	Kötekli	Sadika Altaş	Bebeği Kötü Etkileyeceğine İnanılan Durumlar ve Alınan Önlemler
gabeş	kel, kabak	Kuzluk	Humayın Özcan	Bebeğin cinsiyeti
garanana	reyhan	Avcılar	Fatma Kara	Annenin sütünün artması için yapılanlar
gari	artık	Akçaova	Humayın Turgut	Gebe Kadının Uygulamaları

gâvi	sıkı, sağlam, korunaklı	Bayır	Sevim Çoban	Lohusa kadının dikkat etmesi gerekenler
gayıl olmak	razı olmak, kabul etmek	Çaybükü	Zehra Öksüz	Çocuğu olmayan kadın ve adam
gayletmek	sorun etmek, önemsemek	Muratlar	Nezfe İftar	Kırk basmasından korunmak için alınan önlemler
gaynar şerbeti	lohusa şerbeti	Emirbeyazıt	Nazenin Tezcan	Çocuğun doğumunun kutlanması ve verilen hediyeler
gımışanmak	hareketli olmak	Çamoluk	Songül Çakmak	Göbek Bağının Saklanmasıyla İlgili İnançlar
gızlan	ebegümeçi	Muratlar	Ayten Yaman	Lohusa kadına yedirilen ve içirilenler
gocana	nine	Doğan	İnci Yener	Doğum yaptıran kişiye verilen isimler ve eğitim durumu
golan	keçi kılından örülmüş enli ip	Yemişendere	Halise Günay	Doğum yaptırma şekilleri
göbet	doğumu kutlamak için kesilen hayvan	Özlüce	Meryem Çakır	Bebeğin doğumunun kutlanması ve verilen hediyeler
gücürgenmek	çekinmek,	Akçaova	Ummuhan	Doğumun kolay olması için yapılan

	utanmak		Karadağ	pratikler doğum sırası
güdenler (gidenler)	oralar, buralar	Özlüce	Meryem Çakır	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
güğüm	büyük ibrik	Yenice	Gül Özsoy	Gebe Kadının Uygulamaları
gün günü	günden güne	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Kırk basmasına uğrama belirtileri
güvet, gövet	çocuk görmeye gelelere verilen kuru üzüm leblebi karışımı	Bayır	Hafize Köksal / Suat Çoban	Çocuğun doğumunun kutlanması ve verilen hediyeler
güvete	çocuk görmeye gelelere verilen çerez ve şeker karışımı	Zeytin	Ferîştah Uzun	Çocuğun doğumunun kutlanması ve verilen hediyeler
hameyli	bir tür muska	Akçaova	Ayşe Bütüner	Dinsel-büyüsel nitelikler
hameyli	boy muskası	Göktepe	Nafile Karasu	Dinsel-büyüsel nitelikler
haranı	büyük tencere	Sarınc	Pembe Doğan	Halk Hekimliği Alanına Girenler
havalanmak	yara yerinin şişmesi, iltihaplanma	Çırpı	Pembe Üstün	Lohusa Kadına Yedirilenler ve İçirilenler
hayat	ev önü, teras	Kuyucak	Fatma Kabasakaloğlu	Bebeği Kötü Etkileyeceğine İnanılan Durumlar

				ve Alınan Önlemler
haylamak	korumak	Göktepe	Nafile Karasu	Gebe Kadının Uygulamaları
hayvan	at	Göktepe	Nafile Karasu	Gebe Kadının Uygulamaları
henteri	entari, elbise	Bayır	Suat Çoban	Gebeliğini Etrafa Duyurma veya Saklama Durumu
holdon	folidol tarım ilacı	Yeşilyurt	Adile Önkaş	Gebe Kadının Uygulamaları
holoz	geniş örgülü el eleği	Zeytin	Feriştah Uzun	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
hora geçmek	iyi gelmek, beklentiyi karşılamak	Dokuzçam	Filiz Gündüz	Aşerme
hugudan	biraz, şu kadar, bu kadar	Karamehmet	Gülsüm Turgut	Gebe Kadının Uygulamaları
hugudarcık	azıcık	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
humayın	patiska, amerikan bezi	Çamoluk	Adile Yıldırım	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
hurgu	vücuda bezemek için hazırlanan karışım	Akyer	Hatice Boru	Halk Hekimliği Alanına Girenler

hurgu vurmak	vücuda bezemek için hazırlanan karışımı uygulayıp sarmak	Akyer	Hatice Boru	Halk Hekimliği Alanına Girenler
ıldız	yıldız	Avcılar	Fatma Kara	Bebegi Kötü Etkileyeceğine İnanılan Durumlar ve Alınan Önlemler
ırbıg	ibrik	Akkaya	Gülender Çıldır	Kırlama malzemeleri ve işlem basamakları
ırgılamak	sarsmak	Bayır	Sultan Ülkü	Doğum yaptırma şekilleri
ırılmak	uzaklaşmak	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
ırımak	ayrılmak, uzaklaşmak	Yeşilyurt	Feriştah Kuran	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
ırlamak	sarsmak, sallamak	Kuzluk	Humayın Özcan	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
ısrın	sac üstünde ekmek çevirmek için kullanılan demir spatula	Kuyucak	Fatma Karabıyık	Yatağının ve yastığının altına konulanlar

ısrırgan	sancılı ağrı	Yerkesik	Zekiye Uslu	Annenin temizlenmesi işlemi
ıstar	dokuma tezgahı	Yaraş	Durkadın Tezcan	Göbek bağının saklanmasıyla ilgili İnançlar
iğle iğle	incelmek, zayıf düşmek	Bayır	Sultan Ülkü	Kırk Basmasına Uğrama Belirtileri
iğletmek	hastalandırmak, zayıflatmak	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Kırk Basmasından Korunmak İçin Alınan Önlemler
iğneli deşik	vücuduna iğne batırılıyormuş gibi acı, sızı çekmek	Şenyayla	Habibe Çelebi	Doğum yaptıрма şekilleri
ikiyo-n	iki kere	Kıran	Mukaddes Erol	Bebeğin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
il	el alem, başkası	Denizova	Hörü Kabasakaloğlu	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
ılağan	leğen	Muratlar	Ayten Yaman	Odada Bulundurulmuş Araç ve Gereçler
ileşber	rençper, çiftçi	Zeytin	Feriştah Uzun	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
ilgen	leğen	Karamehmet	Nuretn Şara	Bebeğin cinsiyeti

ilkyon	ilk önce, öncelikle	Yeniköy (Yerkesik)	Ayşe Solmaz	Bebeğin doğduktan sonra verildiği kişi
ini	amca	Emirbeyazıt	Nazenin Tezcan	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
ispirte	kibrit	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Gebe Kadının Uygulamaları
iş gayıt	iş güç, uğraş, meşgale	Derinkuyu	Leyla Duru	Annenin dinlenme durumu
iteye	ekmek yaparken veya sofrta altında kullanılan el dokuması örtü	Meke	Dilber Karataş	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
kabayağ	tereyağ	Kozağaç	Aynur Özgür	Bebeğin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
kaçyo-n	kaç kere	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Aşerme
karın pünçürüğü	işkembenin dışındaki doku	Akkaya	Gülender Çıldır	Halk Hekimliği Alanına Girenler
kavak	çınar	Yerkesik	Zekiye Uslu	Dinsel-büyüsel nitelikler
kaynatma	küçük bakır kazan	Çiftlik	Nevin Dere	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
keletir	sapsız büyük küfe	Çaybükü	Zehra Öksüz	Gebe Kadının Uygulamaları

kelle ütmek	kelle ateşe tutulur tüyler yakılır kalanlar kızgın demirle dağlanır	Esençay	Ayşe Ay	Bebeğin cinsiyeti
keme	fare	Kiramettin	Sultan Demir	Kırk Gezmesinde Bebeğe Verilenler
ken	yan	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Bebeğin yıkanması ve tuzlanması işlemi
keri	sonra	Bozyer	Gülayşe Şahin	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
kırak yerleri	eklem yerleri, kivrık yerleri	Emirbeyazıt	Melehat Özen	Bebeğin tuzlanması
kırmak	kesmek	Çiftlik	Umman Altıok	Göbek Bağının Kesilmesi ve Uzunluğu
kırkyon	kırk kere	Algı	Gülfide Bekar	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
kıvrak	hızlı, hareketli	Akkaya	Gülender Çıldır	Dinsel-büyüsel nitelikler
kıyı	yanı, yakını	Derinkuyu	Leyla Duru	Bebeğin cinsiyeti
konak boku	bebeğin ilk kakası	Yeşilyurt	Ferîştah Kuran	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
kozak	çam kozalağı	Yaraş	Fatma Aydoğdu	Kırk basmış çocuğa yapılan işlemler

köhün	sapsız büyük küfe	Kozağaç	Ayşe Demirtaş	Gebe Kadının Uygulamaları
külüng	yağlı ekmek	Denizova	Süheyla Kabasakaloğlu	Kırk basmış çocuğa yapılan işlemler
lök	farklı malzemeler kullanarak elde edilen krem, ilaç	Çaybükü	Zehra Öksüz	Halk Hekimliği Alanına Girenler
mahana	kusur, eksiklik	Bayır	Suat Çoban	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
mana	kusur, eksiklik	Yemişendere	Halise Günay	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
mandal	çengelli iğne	Akçaova	Ummuhan Karadağ	Kırk basmasından korunmak için alınan önlemler
martoloz	güçsüz, zayıf	Özlüce	Meryem Çakır	Çocuğu olmayan kadın ve adam
mermerşahi	ince tülbent bezi	Karamehmet	Nurten Şara	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
miras çanağı	tabanı hafif oval genişçe kalaylı bakır kap	Derinkuyu	Leyla Duru	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
mum	balmumu	Yemişendere	Halise Günay	Göbek Bağının Bakımı
muştı	müjde	Dokuzçam	Fatma Ceylan	Bebeğin müjdelenmesi ve

				müjdeleyene verilenler
muştuluk	müjdeleme karşılığında verilen hediye	Dokuzçam	Fatma Ceylan	Müjdeleyene Verilenler
namazla	seccade	Sungur	Bakiye Yılmaz	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
otçam	rezene	Balıbey	Meryem Duman	Annenin sütütünün artması için yapılanlar
otuzyon	otuz kere	Algı	Gülfide Bekar	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
ovkulamak	ovalamak	Çiftlik	Umman Fidan	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
ölçek	tahıl ölçü birimi, hacim olarak bir teneke	Bayır	Suat Çoban	Doğum Yaptırana Para veya Hediye Verme
öz	çatının ana kirişi	Fadıl	Mükerrem Akgül	Doğum yaptırma şekilleri
parlamak	paralamak, parçalamak, patlatmak	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Zar içinde doğan bebekle ilgili inançlar ve uygulamalar
payam	badem	Taşlı	Gülten Sungur	Bebeğin Görünüşüyle İlgili

				Yaptıkları
pelte	genellikle nişastadan yapılan muhallebi	Algı	Gülfide Bekar	Bebeğin Sütanneye Verilmesi
peşkir	el dpkuması havlu	Kiramettin	Sultan Demir	Doğum Yaptırana Para veya Hediye Verme
puhu	buğu, buhar	Akkaya	Gülender Çıldır	Halk Hekimliği Alanına Girenler
sabı	küçük çocuk	Yemişendere	Halise Günay	Lohusa kadınla ilgili inanç ve uygulamalar
sadeyağ	tereyağ	Dağdibi	Humayın Karaca	Bebeğin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
salmak	göndermek, gitmesine izin vermek	Sungur	Fatma Yılmaz	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
samra	hayvan gübresi	Akkaya	Gülender Çıldır	Çocuğun doğumunun kutlanması ve verilen hediyeler
sele	büyük sepet	Esençay	Fatma Demirel	Gebe Kadının Uygulamaları
setre	ceket	Akkaya	Gülender Çıldır	Annenin dinlenme durumu
sıma	sima, yüz	Kuzluk	Humayın Özcan	Bebeğin Güzel Olması İçin

				Yaptıkları
sındığ	makas	Zeytin	Ferîştah Uzun	Odada Bulundurulmuş Araç ve Gereçler
sıypırmak	kaymak, kaydırmak	Kuzluk	Humayın Özcan	Doğum yaptıran kişiye verilen isimler ve eğitim durumu
siğgin	sürgün, filiz	Sarıncı	Pembe Doğan	Halk Hekimliği Alanına Girenler
siğmek	bir şeyin üstüne işemek	Akçaova	Ummuhan Karadağ	Çamaşırların Dışarıda Bırakılmama Nedenleri
siltelemek	silkelemek	Çiftlik	Umman Altıok	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
siltmek	silkmek	Çiftlik	Gülsüm Turgut	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
siyeşlemek	bastırarak sıvazlamak	Balıbey	Meryem Duman	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
sorguç	emzik, yalancı meme	Yaraş	Fatma Tezcan	Sütü olmayan annenin bebeğini besleme yöntemi
sormak	emmek	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Aşırme

söbü	oval, söbe	Balıbey	Meryem Duman	Bebeğin cinsiyeti
söğtendirmek	uzandırmak	Sungur	Bakiye Yılmaz	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
subuhanlı	süphanlı	Göktepe	Güllü Demirtaş	Dinsel-büyüsel nitelikler
suya girmek	banyo yapmak	Çırpı	Sultan Özsoy	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
sürgün	gür, güçlü, kuvvetli	Dağpınar	Ayten Köseoğlu	Göbek Bağının Kesilmesi ve Uzunluğu
süskün	şişik, şişkin	Bayır	Sevim Çoban	Bebeğin cinsiyeti
şalba	bir tür ot	İkizce	Hacer Demirel	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
şamı	ipek veya ipek-pamuk karışımı dokuma baş örtüsü	Yerkesik	Raşide Uzun	Dinsel-büyüsel nitelikler
şaşkırmızı	iplik boyamak için kullanılan kırmızı toz	Kafaca	Gülayşe Akbulut	Halk Hekimliği Alanına Girenler
şatır	güzel, hoş	Algı	Gülfide Bekar	Bebeğin cinsiyeti
şıvkırma	püskürme	İkizce	Müzeyyen Uludağ	Bebeğin cinsiyeti
şibil	çapak	Bayır	Suat Çoban	Bebeğin yıkanması ve tuzlanması

				işlemi
taleş	telaş, hareket	Bağyaka	Kadriye Yıldırım	Bebeğin cinsiyeti
tamah	istek, arzu	Çamoluk	Adile Yıldırım	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
tavlamak	su püskürterek veya serpererek ıslatmak, nemlendirmek	Çamoluk	Adile Yıldırım	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
tehneli	defne	Yeşilyurt	Kadın Ayşe Sarıbaş	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
temelli	tamamen	Bozyer	Dudu Orhan	Kırklama İşleminin Yapıldığı Zamanlar
tığbattı	tığ ile yapılan örgü, el işi	Karamehmet	Nurten Şara	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
tingildemek	zıplamak	Taşlı	Gülizar Yılmaz	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler
tollanmak	yukarıya doğru ardınıp asılmak	Özlüce	Meryem Çakır	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
topan	yuvarlak	Sarnıç	Pembe Doğan	Halk Hekimliği Alanına Girenler
tüllemek	atlamak, zıplamak	Yenibağyaka	Sevim Ünal	Gebe Kadının

				Uygulamaları
tülletmek	atlatmak	Yenibağyaka	Sevim Ünal	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
tümbek	çıkıntılı	Yenice	Gül Özsoy	Bebeğin cinsiyeti
tümbek	tümsek, çıkıntı	Yenice	Gül Özsoy	Bebeğin cinsiyeti
tümbeltmek	çıkıntı oluşturmak	Yerkesik	Raşide Uzun	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
tüpürmek	tükürmek	Çamoluk	Adile Yıldırım	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
urgulamak	uydurmak, hazırlamak	Doğan	İnci Yener	Annenin ve Ailenin Yaptığı Hazırlıklar
urlamak	elde kaba dikiş yapmak	Akçaova	Ummuhan Karadağ	Bebekle ilgili inanmalar ve uygulamalar
üç yol ayardı	üç yolun birleştiği yer	Karamehmet	Nurten Şara	Kırklama malzemeleri ve işlem basamakları
üçyo-n	üç kere	Kuyucak	Sadika Pekmezci	Bebeğin annesini emmesiyle ilgili inançlar ve uygulamalar
ünleşmek	bağrışmak	Zeytin	Ferîştah Uzun	Odada bulunan kişiler ve sayısı

ürgülemek	yuvarlamak	Kuzluk	Humayın Özcan	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
üzmek	yırtmak	Yenice	Gül Özsoy	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
vere	sürekli, durmadan	Yeşilyurt	Zühre Karaoba	Hamile kaldığını gösteren belirtiler
vurmak	tencereyi ocağa koymak, yemek pişirmek	Fadıl	Mükerrem Akgül	Annenin sütünün artması için yapılanlar
yaka	yer, bölge	Algı	Gülfide Bekar	Aşerme
yanda	orada	Çamoluk	Songül Çakmak	Aşerme
yangın	tatlı	Çakmak	Raziye Doğan	Annenin sütünün artması için yapılanlar
yanan	eren	Günlüce	Nurten Bütün	Dinsel-büyüsel nitelikler
yargın	sırt	Yeşilyurt	Adile Önkaş	Düşük Tehlikesi Olan Kadının Yaptıkları
yarneç taşı	değirmen taşı	Taşlı	Gülizar Yılmaz	Gebe Kadının Uygulamaları
yaşanmak	konuşmak	Yeşilyurt	Sevim Sarıbaş	Doğumun başlayacağını belirtisi

yaygı	kilim	Denizova	Hörü Kabasakaloğlu	Tıbbi Tedavi Alanına Girenler
yazılmak	yayılmak	Yemişendere	Halise Günay	Lohusa kadının dikkat etmesi gerekenler
yazmak	örtü veya bezi yere sermek, açmak	Hacırüstem	Bakiye Kaval	Odada Bulundurulan Araç ve Gereçler
yergin	aş erme durumunda olan	Özlüce	Meryem Çakır	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
yerinmek	eksikliğini duymak	Esençay	Ayşe Ay	Cinsiyetin Kız veya Erkek Olmasının Önemi
yılık	yamuk, eğri	Kuzluk	Humayın Özcan	Aşerme
yirik	yarık	Kötekli	Sadıka Altaş	Gebe Kadının Yapmaması Gerekenler
yuğlamak	bastırarak ovalamak	Günlüce	Nurten Bütün	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum sırası
yuğmak	yıkamak	Fadıl	Mükerrem Akgül	Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Pratikler
yüggülemek	yuvarlamak	Dokuzçam	Fatma Ceylan	Doğumun kolay olması için yapılan pratikler doğum

				sırası
yüğmek	yıkamak	Kuzluk	Sebahat Özcan	Giysilerinin yıkandığı suyla ilgili işlemler
zahire	arpa, buğday gibi tahılların genel adı	Balıbey	Meryem Duman	Gebe Kadının Uygulamaları
zaplık	uzun kalın sırik	Yeşilyurt	Sergül Bozkurt	Gebe Kadının Uygulamaları
zıvık	cıvık, sulu	Kuyucak	Sadıka Pekmezci	Bebeğin sonuyla ilgili işlemler

4. SORU KÂĞIDI ÖRNEĞİ

1. Hamile kalmamak için ne gibi pratikler uygulanır?
2. Hamile kaldıktan sonra düşürmek için ne gibi pratikler uygularsınız?
3. Düşürtme işini kimler yapar?
4. Çocuğu olmayan kadına ne isim verilir? Erkeğe ne isim verilir?
5. Ailesi içinde böyle bir kadın veya erkeğe bu nedenle nasıl muamele edilir?
6. Toplumda böyle bir kadına veya erkeğe bu nedenle nasıl muamele edilir?
7. Çocuğu olmayanların hamile kalmak için yaptıkları uygulamalar ve inanışlar nelerdir?
8. Karnında çocuk durmayan kadına yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir? (Çocuğu düşen v.b.)
9. Hamile kalındığı nasıl anlaşılır? Hamileliğini kimlere nasıl söyler?
10. Hamile kadına ne isim verilir?
11. Doğacak çocuğun güzel olması için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?
12. Bunların dışında çocuğun fizik yapısına olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecek uygulamalar, kaçınmalar ve inanışlar nelerdir? (Tavşana, ayıya v.b. bakmamak).
13. Doğacak çocuğun huyunu etkileyeceği düşünülen davranışlar, kaçınmalar, uygulama ve inanışlar nelerdir?
14. Doğacak çocuğun cinsiyetini anlamak için yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir?
15. İkiz doğum yapacağı nasıl anlaşılır? Bununla ilgili inanmalar nelerdir?
16. Neden kız çocuğu istenir?
17. Neden erkek çocuğu istenir?
18. Aşerme nedir? Bu dönemle ilgili inanışlar, uygulama ve kaçınmalar nelerdir?
19. Eğer çocuk ilk ise, hazırlıkların ağırlığı hangi taraftadır? (Anne ailesi mi, baba ailesi mi?)
20. Doğumu kim yaptırır? Ne isim verilir?
21. Diplomalı ebe var mıdır?
22. Yerleşim birimindeki ebeye mi diplomalı ebeye mi güvenirsiniz?
23. Doğumda kullanılan araç-gereç ve aletler nelerdir?
24. Doğum yaptırana para mı hediye mi verirsiniz?
25. Doğum odası neresidir? Bu odada doğum için neler bulundurulur?

26. Kimler doğum odasına alınır, kimler alınmaz?
27. Doğum nasıl yaptırılır?(oturarak, yatarak v.b.)
28. Doğum güçleşirse ne tür uygulamalar yapılır?
29. Zar içinde doğan çocuklara ne yapılır? İnanışlar nelerdir?
30. Çocuktan sonra gelen son'a ne ad verilir? Ne yapılır?
31. Son'un gelmesi güçleşirse ne yapılır?
32. Göbek kordonu nasıl kesilir? Uzunluk veya kısalığı ile ilgili inanışlar nelerdir?
33. Göbek bağının saklanmasıyla ilgili inançlar nelerdir?
34. Göbeği kesildikten sonra çocuğa ne gibi geleneksel işlemler yapılır?
35. Doğum bitince anneye neler yapılır?
36. Yeni doğum yapmış kadına ne isim verilir?
37. Doğum sonrası ağrısı, olan kadına neler uygulanır? Niçin?
38. Çocuğun doğumu babaya aileye kim tarafından müjdelenir?
39. Müjde verene ne yapılır?
40. Çocuk ilk defa kimin kucağına verilir? Neden?
41. Çocuğu ilk defa kucağına alan kişi ne tür uygulamalar yapar? İlgili inanışlar nelerdir?
42. Yeni doğan çocuğa ilk defa ne zaman süt verilir?
43. Çocuğun doğumu nasıl kutlanır?
44. Yeni doğum yapan kadın ne zaman dinlenir?
45. Kırklama ne zaman yapılır? Yörenizdeki adı nedir? Niçin kırklama yapılır?
46. Kırklama işleminde ne gibi araç-gereç ve malzemeler kullanılır? Anlamaları ve özellikleri nelerdir?
47. Hem çocuk ve hem de annesi kırklanır mı?
48. Kırklama nasıl yapılır? Kırklamayı kimler yapar? Nerede yapılır?
49. Kırklama yapılmadan önce ne gibi tehlikeler söz konusudur? Bunlara karşı ne gibi önlemler alınır?
50. Kaç kez kırklama işlemi yapılır? Süreleri nedir?
51. Lohusa ve bebek ilk defa ne zaman sokağa çıkarlar? İlk olarak kimin ziyaretine giderler? Bu sokağa çıkışa bir ad verilir mi? (Kırk uçurma vb.)
52. Gidilen yerlerde yapılan uygulama ve inanışlar nelerdir? (Yumurta verirler, çocuğa un sürerler v.b.)

53. Lohusa ve bebek evde yalnız bırakılır mı? Ne zamana kadar yalnız bırakılmazlar?
54. Bırakılmak zorunda kalırsa ne gibi önlemler alınır?
55. Kırk basması inancı var mıdır?
56. Kırk hangi durumlarda basar? (İki kırkının karşılaşması vb. gibi.)
57. Kırk basmaması için ne gibi önlemler alınır?
58. Kırk basması nasıl sağaltılır? Kimler sağaltmayı yapar? Kullanılan araç-gereç ve malzemeler nelerdir? Anlamları ve özellikleri?
59. Al basması inancı var mıdır?
60. Al basmasına karşı ne gibi önlemler alınır?
61. Hangi durumlarda al basar?
62. Karabasan basması nasıl bir şeydir?
63. Lohusanın sütü olmazsa çocuğa kimler süt verebilir?
64. Bu kişiler neler göz önünde bulundurularak seçilir?
65. Loğusanın sütünün artması için ne tür uygulamalar yapılır?
66. Gece çocuğun bezleri dışarıda bırakılır mı? Bırakılmazsa niçin?
67. Çocuğun giysilerinin yıkandığı su hemen her yere zamanlı zamansız dökülür mü?
68. Bebeğin uzun ömürlü olması için neler yapılır?

5. FOTOĞRAFLAR



Fotoğraf 1: Bebeği kötü varlıklardan korumak için başının altına yerleştirilen bir çeşit muska.



Fotoğraf 2: Bebeğin kırklama işlemi sırasında banyo ettirilmesi



Fotoğraf 3: Kafaca köyünde bulunan Kafaca Ereni.



Fotoğraf 4: Kırlama işlemi için suyun konulduğu ıbrık.



Fotoğraf 5: Kırk basmaması için bebeğin üzerinden değiştirilen gök boncuk.



Fotoğraf 6: Kırklama işlemi için hazırlanan su.



Fotoğraf 7: Kırklama işlemi sırasında bebeğin eşyalarının kirk suyuyla yıkanma anı.



Fotoğraf 8: Kırk suyunun içine atılan çıkın ve çivi. Çıkın içerisinde kırk tane taş bulunmaktadır.